NÂZIM HİKMET

◆

Bütün Şiirleri

4. baskı

YKY

NÂZIM HİKMET

Bütün
Şiirleri

BÜTÜN ŞİİRLERİ

Nâzım Hikmet (Selanik, 20 Kasım 1901 – Moskova, 3 Haziran 1963) Bahriye Mektebi'ni bitirdi (1919), Hamidiye Kruvazörüne stajyer bahriye subayı olarak atandı. 1920'de sağlık kurulu kararıyla askerlikten çıkartıldı. Ocak 1921'de Milli Mücadele'ye katılmak üzere Anadolu'ya geçti. Cepheye gönderilmedi, bir süre Bolu'da öğretmenlik yaptıktan sonra Eylül 1921'de Batum üzerinden Moskova'ya gitti, Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde (KUTV) okudu. 1924'de Türkiye'ye döndü, bir yıl sonra yeniden Moskova'ya gitti, 1928'e kadar kaldı. 1928'de döndüğünde bir süre tutuklu kaldı. Şiirleri ile ilgili açılan pek çok davada beraat eden Nâzım Hikmet, 1933'den başlayarak, 1938'e kadar "gizli örgüt kurmak" suçlarından tutuklandıktan sonra, bu tarihte "orduyu ve donanmayı isyana teşvik" suçlarından tutuklandı ve toplam 28 yıl 4 ay hapis cezasına mahkûm edildi. 14 Temmuz 1950'de çıkan Genel Af Yasası'ndan yararlanarak, 15 Temmuzda serbest bırakıldı. Yasal olarak yükümlülüğü olmamasına karşın, askerliğine karar alınmasını hayatına yönelik bir tehdit gördüğü için 17 Haziran 1951'de İstanbul'dan ayrıldı, Romanya üzerinden Moskova'ya gitti. 25 Temmuz 1951 tarihinde, Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığından çıkartıldı. Ölümüne kadar pek çok ülkeye seyahatler yaptı, konferanslar verdi, şiirlerini okudu. Moskova'da Novodeviçiy Mezarlığı'nda gömülüdür.

Şiir yazmaya 1914'te başlayan Nâzım Hikmet'in ilk şiiri, Mehmed Nâzım imzasıyla ("Hâlâ Servilerde Ağlıyorlar mı") 3 Ekim 1918'de *Yeni Mecmua*'da yayımlandı. 1921 – 1924 yılları arasında Moskova'da öğrenim görürken tanıştığı Rus fütüristleri ve konstrüktivistlerinden esinlenerek, klasik şiir kalıplarından sıyrılmış, özgür, yeni bir şiir dili ve biçimi geliştirmeye başladı. Bu ilk çalışmalarından bazıları *Aydınlık* dergisinde yayımlandı. İlk şiir kitabı, *Güneşi İçenlerin Türküsü* 1928'de Bakü'da yayımlandı. 1929'da İstanbul'da basılan *835 Satır*, edebiyat çevrelerinde geniş bir yankı uyandırdı. Zamanla, tam anlamıyla klasik de denilemeyecek ama biçimsel bakımdan daha az deneysel bir şiir dili geliştirdi. Halk şiirinin de doğu şiirinin de çağdaş bir şiirden ödün vermeden nasıl kullanılacağını gösterdi.

Edebiyatın yanısıra, tiyatro ve sinema da Nâzım Hikmet'in ilgi alanına girmiştir. Moskova'da bulunduğu yıllar, bu iki sanat türünde Rusların öncülük ettiği çağa uygun düşmektedir. Pek çok filmin senaryolarını yazdı, çekimlerinde katkıda bulundu. Gazete yazıları, romanları, öyküleri, çevirileri de olan Nâzım Hikmet'in yapıtları, 1938'den 1965 yılına dek Türkiye'de yasaklandı. 1965'den başlayarak, çeşitli basımları yapılan yapıtları, "bütün yapıtları" kapsamında, bir araya getirildi. Yapı Kredi Yayınları, bu "külliyatı" yeniden gözden geçirerek yayımlamaktadır.

Nâzım Hikmet'in
YKY'deki kitapları:

Romanlar - 1 (*Kan Konuşmaz*)
Romanlar - 2 (*Yeşil Elmalar, Yaşamak Hakkı*)
Romanlar - 3 (*Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim*)

Oyunlar - 1 (*Ocak Başında, Kafatası, Bir Ölü Evi, Unutulan Adam, Bu Bir Rüyadır,*)
Oyunlar - 2 (*Yolcu, Ferhad ile Şirin, Sabahat, Enayi*)
Oyunlar - 3 (*İnsanlık Ölmedi Ya, Allah Rahatlık Versin, Evler Yıkılınca, Yusuf ile Menofis, İvan İvanoviç Var mıydı Yok muydu?*)
Oyunlar - 4 (*İstasyon, İnek, Demokles'in Kılıcı, Tartüf-59*)
Oyunlar - 5 (*Kadınların İsyanı, Yalancı Tanık, Kör Padişah, Her Şeye Rağmen*)

Yazılar - 1 (*Sanat, Edebiyat, Kültür, Dil*)
Yazılar - 2 (*1924-1934*)
Yazılar - 3 (*1935*)
Yazılar - 4 (*1936*)
Yazılar - 5 (*1937-1962*)
Yazılar - 6 (*Konuşmalar*)

Masallar, Hikâyeler - 1 (*Hikâyeler*)
Masallar, Hikâyeler - 2 (*Çeviri Hikâyeler*)
Masallar, Hikâyeler - 3 (*Orman Cücelerinin Sergüzeşti, Sevdalı Bulut, Sevda Masalları, Öbür Masallar*)

NÂZIM HİKMET

Bütün Şiirleri

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 2476
Delta- 7

Bütün Şiirleri / Nâzım Hikmet

Kitap editörleri: Güven Turan - Fahri Güllüoğlu

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Grafik uygulama: Gülçin Erol

Baskı: Promat Basım Yayım San. ve Tic. A.Ş.
Namık Kemal Mah. Adile Naşit Bulvarı 122. Sk. No: 8 34513 Esenyurt / İstanbul

1. baskı: İstanbul, Nisan 2007
4. baskı: İstanbul, Nisan 2008
ISBN 978-975-08-1217-0

© Mehmet Hikmet
© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2008
Sertifika No: 1206-34-003513
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.yapikrediyayinlari.com
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr
http://www.yapikredi.com.tr

İçindekiler

835 SATIR (Şiirler 1)

835 SATIR
25 • Güneşi İçenlerin Türküsü
30 • Salkımsöğüt
32 • Orkestra
34 • Piyer Loti
38 • Makinalaşmak
40 • Açların Gözbebekleri
44 • Gövdemdeki Kurt
46 • Bahri Hazer
50 • Yangın
51 • Yanardağ
52 • San'at Telakkisi
54 • Korsan Türküsü
55 • Rodos Heykeli
57 • Jokondun Hatıra Defterinden Parçalar
65 • Berkley
73 • Her Kitabımın Son Sözü

JOKOND İLE Sİ-YA-U
75 • Jokond ile Sİ-YA-U
91 • *İkinci Kısım: Firar*
101 • *Üçüncü Kısım: Jokondun Encamı*

VARAN 3
113 • Şair
115 • Cevap
118 • Yalnayak
123 • Hasret
124 • Yürüyen Adam
126 • Kablettarih
128 • Promete, Pipomuz, Gül, Bülbül v.s.
129 • Gözlerimiz
131 • Şairin Bir Dakika Tembelliği
133 • Mukaddes Karın
134 • Demir Kafeste Dolaşan Aslan
135 • Mor Menekşe, Aç Dostlar ve Altın Gözlü Çocuk
137 • Provokatör

139 • Yarıda Kalan Bir Bahar Yazısı
143 • Sanatkâr Heyecanı
Benerci Kendini Niçin Öldürdü?
157 • Ayağa Kalkın Efendiler
158 • Yayından Fırlayan Ok
160 • Kalbim
167 • Bir Şehir Rehberi
Seyahat Notları
167 • Seyahat Notları
10 Sene Evvel
177 • Yol Türküsü
178 • Yol türküsü
179 • ***

1+1=1
183 • İzmir'den Akdeniz'e Dökülen....
188 • Cevap
190 • Sükût
192 • Meşin Kaplı Kitap

SESİNİ KAYBEDEN ŞEHİR
199 • Sesini Kaybeden Şehir
202 • Veda
204 • Kerem Gibi
206 • Nikbinlik
208 • İhtilâli Kebir
209 • Arife
211 • Belki Ben
212 • Dört Kişi ve Dört Şişe
214 • Şüphe
215 • Bayram Oğlu
218 • Mektup
222 • Sıradaki
223 • Sıradakinin Ölümü
224 • Yanmamış Cıgara
225 • Cevap No 2
228 • 19 Yaşım
233 • Çocuklarımıza Nasihat
234 • Bir Hintlinin Ağzından
237 • Alarga Gönül
239 • Hopa Mapusanesi Notlarından
Benerci Kendini Niçin Öldürdü?
249 • Kalkütada Bir Polis Karakolu, Gök Gürler Üç Polis Girerler
252 • Cevap No 3, Bir Komik Adem

BENERCİ KENDİNİ NİÇİN ÖLDÜRDÜ? (Şiirler 2)

BENERCİ KENDİNİ NİÇİN ÖLDÜRDÜ?
259 • Benerci Kendini Niçin Öldürdü

GECE GELEN TELGRAF
345 • Gece Gelen Telgraf
347 • Haber
348 • Şarkılarımız
350 • 21–1–924
351 • Portatif Karyola
352 • Gömlek, Pantolon, Kasket ve Fötre Dair
356 • Mavi Gözlü Dev, Minnacık Kadın ve Hanımelleri
358 • Güneşin Sofrasında Söylenen Türkü

360 • Bu Yazı Uzun Seneler Dünya Emperyalizminin...
362 • Hiçbir Ağaç Böyle Harikulâde Bir Yemiş Vermemiştir
364 • Cevap Numara Dört
367 • Orada Tanıdıklarım I
371 • Sesler Geliyor
374 • Hoş Geldin
375 • Orada Tanıdıklarım II
380 • Hiciv Vadisinde Bir Tecrübei Kalemiye
383 • Giden
384 • Üç Selvi
385 • Ses
386 • Bir Ayrılış Hikâyesi
388 • Sen

Amerikan Şairlerinden Tercümeler

393 • Bir Dokumacının Ölümü
394 • Jacquard Makinasının Çiçekleri
395 • Haykır Bebek
397 • Anna McGuire

PORTRELER

401 • Şiirime Dair
402 • Bir Provokatör Üstünde Hiciv Denemeleri
408 • Orhan Selim
410 • Kemal Ahmet
411 • Cevap: I
414 • Cevap: II
417 • Cevap: III Bir Komik Âdem
420 • Karıma mektup
422 • Af
424 • Üç Adam
426 • Piyer Loti

TARANTA-BABU'YA MEKTUPLAR

439 • Taranta-Babu'ya Birinci Mektup
443 • Taranta-Babu'ya İkinci Mektup
445 • Taranta-Babu'ya Üçüncü Mektup
447 • Taranta-Babu'ya Dördüncü Mektup
448 • Taranta-Babu'ya Beşinci Mektup
451 • Taranta-Babu'ya Altıncı Mektup
455 • Taranta-Babu'ya Yedinci Mektup
457 • Taranta-Babu'ya Sekizinci Mektup
458 • Taranta-Babu'ya Dokuzuncu Mektup
460 • Taranta-Babu'ya Onuncu Mektup
462 • Taranta-Babu'ya On Birinci Mektup
463 • Taranta-Babu'ya On İkinci Mektup
465 • Taranta-Babu'ya Son Mektup

Bir Gemici Türküsü

469 • Bir Gemici Türküsü

SİMAVNE KADISI OĞLU ŞEYH BEDREDDİN DESTANI
481 • 1.
482 • 2.
484 • 3.
486 • 4.
488 • 5.
490 • 6.
492 • 7.
493 • 8.
495 • 9.
500 • 10.
504 • 11.
506 • 12.
508 • 13.
510 • 14.
511 • Tornacı Şefiğin Gömleği
Ahmedin Hikâyesi
513 • Ahmedin Hikâyesi

ŞEYH BEDREDDİN DESTANI'NA ZEYL
519 • Millî Gurur

KUVÂYİ MİLLİYE (Şiirler 3)

KUVÂYİ MİLLİYE
531 • Başlangıç-Onlar
535 • Birinci Bap
543 • İkinci Bap
557 • Üçüncü Bap
567 • Dördüncü Bap
573 • Beşinci Bap
579 • Altıncı Bap
591 • Yedinci Bap
601 • Sekizinci Bap

SAAT 21-22 ŞİİRLERİ
615 • [Ne güzel şey hatırlamak seni]
619 • 20 Eylûl 1945
620 • 21 Eylûl 1945
620 • 22 Eylûl 1945
621 • 23 Eylûl 1945
622 • 24 Eylûl 1945
622 • 25 Eylûl 1945
623 • 26 Eylûl 1945
623 • 30 Eylûl 1945
624 • 1 Ekim 1945
624 • 2 Ekim 1945
625 • 5 Ekim 1945
625 • 6 Ekim 1945
626 • 7 Ekim 1945
627 • 8 Ekim 1945
628 • 9 Ekim 1945
629 • 10 Ekim 1945
629 • 18 Ekim 1945
630 • 27 Ekim 1945
630 • 28 Ekim 1945
631 • 5 Kasım 1945
631 • 8 Kasım 1945
632 • 12 Kasım 1945
633 • 13 Kasım 1945
634 • 20 Kasım 1945
634 • 1945 Yılı Aralık Ayının Dördü
635 • 5 Aralık 1945
635 • 6 Aralık 1945
636 • 7 Aralık 1945
637 • 12 Aralık 1945
638 • 13 Aralık 1945
638 • 14 Aralık 1945

DÖRT HAPİSANEDEN
İstanbul
643 • [İstanbul'da, Tevkifane avlusunda]
644 • [Sevgilim]
645 • [Fevkalâde memnunum dünyaya geldiğime]
646 • [Memleketimi seviyorum]
648 • Ölüme Dair
651 • Yine Ölüme Dair
653 • Onun Doğuşu ve Demirhane Bacası
655 • O ve Aksakallılar
656 • Kıyamet Sureleri
656 • 1. Alâmetler Suresi
657 • 2. Tebahhur Suresi
658 • Türk Köylüsü
659 • Kışlık Saray
Ankara
665 • Bir Cezaevinde, Tecritteki Adamın Mektupları
665 • [1. Senin adını]
667 • [2. Dışarda bahar geldi karıcığım, bahar]
668 • [3. Bugün pazar]
Çankırı
671 • Çankırı Hapisanesinden Mektuplar
671 • [1. Saat dört]
673 • [2. Bir akşamüstü]
675 • [3. Bugün çarşamba]
676 • [4. Sıcaklar bildiğin gibi değil]
678 • [5. Saat beşte akşam oluyor]
679 • Merhaba Çocuklar
680 • Bir Küvet Hikâyesi
686 • Ceviz Ağacı ile Topal Yunus'un Hikâyesi
693 • Şaban Oğlu Selim ile Kitabı
Bursa
707 • Lodos
711 • Bir Acayip Duygu
713 • Kemal Tahir 'e Mektup
716 • Zafere Dair
718 • Yirminci Asra Dair
719 • Fakir Bir Şimal Kilisesinde

RUBAİLER
Birinci Bölüm
731 • 1.
731 • 2.
732 • 3.
732 • 4.
733 • 5.
733 • 6.
734 • 7.
734 • 8.
735 • 9.
735 • 10.
736 • 11.
736 • 12.
737 • 13.
İkinci Bölüm
741 • 1.
741 • 2.
742 • 3.

742 • 4.
743 • 5.
743 • 6.
Üçüncü Bölüm
747 • 1.
747 • 2.
748 • 3.
748 • 4.

YATAR BURSA KALESİNDE (Şiirler 4)

1929-1935
753 • [Şafaklar sarmadan dağları]
754 • Yeni Sanat
755 • İtizârname-i Nâzım
756 • [Baba!]
757 • Nasılsın?
758 • Karıma Birinci Mektup
760 • Hatıralar
761 • Yürümek

1937-1951
765 • Talihsiz Yusuf 'un Gemisiyle Barselon'a Seyahat
775 • Akdeniz'de Dolaşan Hayalet
777 • Yaşamak Kasideleri I
779 • [Güneşte]
780 • Kara Haber
782 • Hünernâmem'den Minyatürler
784 • [Elektrik yanıyor]
789 • [İstasyon]
794 • Beş Dakika
798 • Meşhur Adamlar Ansiklopedisi
823 • [Karıcığım; / senin kaç yaşında olduğunu]
824 • Mani
824 • Mani
825 • Pirayende
827 • [Hasretini, yokluğunu, sensizliği]
828 • [Yıldızlar yandı]
829 • [Geldi yıldızlarla birlikte hatıralar]
829 • [Ne mutlu bana, ne mutlu]
830 • Ayşe'nin Mektupları
868 • [Dışarda kuşlar ötüyor]
869 • [Ben/senden önce ölmek isterim]
871 • [Köprüden, emanetçi Nuri Efendiye verip]
872 • Bir Bahar Manzarası
874 • [Bir taksiye bindim]
875 • Dokuzuncu Yıldönümü
878 • İbrahimin Rüyası
879 • [Yüklü yemiş dallarıdır kollarımız]
879 • Beş satırla
880 • Yine de İyimserlik
881 • Bahar
882 • Dört Satırla
882 • Ölçü

882 • Mukayese
883 • [Yani övünmek gibi olmasın ama]
883 • [Yârimiz koynumuzdayken bile bir başımızayız]
883 • [Telgrafın tellerinde serçeler]
884 • Kelâm
884 • Lakırdı
885 • Bir Ölünüz Var
886 • [Çömeldim bakıyorum toprağa]
887 • Sultan Hamit Devrinde
887 • Yumdum Gözlerimi
888 • Hatunumun Gözleri Elâdır da
889 • Yatar Bursa Kalesinde
890 • Bir Hasetçi Adam
890 • Ağlamak Meselesi
891 • Dostluk
891 • En Mühim Mesele [Yaprakları arslan pençeli]
892 • Dünyanın En Tuhaf Mahluku
893 • Bir Şiir Kitabının Kapak Resmi
894 • Uludağa Dair
896 • Mazeret
897 • Ben İçeri Düştüğümden Beri
900 • Biz
902 • Sabah Türküleri
903 • İbrahim Balaban'ın "Bahar Tablosu" Üstüne Söylenmiştir
905 • Don Kişot
906 • Yaşamaya Dair
909 • Angina Pektoris
910 • Aşı
912 • [İlerleyen aydınlığın içindeyim]
912 • [Bu işte insafsız olacaksın, birazcık da kibirli]
913 • Beddua
913 • Ben Beni Bir Daha Ele Geçirsem
914 • Sen
914 • Yine Sana Dair
915 • Meşgale
916 • [Siz aydınlıkta öyle kımıldanmadan durun]
916 • Hoş Geldin
917 • [Haydi güle güle gülüm]
918 • [Süzme bal gibi hava]
919 • [Sen güneşin altında yeşil gözlerinle]
919 • [Mavi gözleri mahmur]
920 • Güz
921 • Ben Bir Yolculuk Yaptım
923 • Tekir'le Kavak
925 • Kanto
926 • Melodram
930 • [Olamadığım yerlerde olabilmenin hasreti midir]
931 • [Sevgilim/yalan söylersem sana]

932 • Bir Nehre Atılan Cenaze
932 • Aydan Asfalta Düşen Tavuşan
933 • Tahirle Zühre Meselesi
934 • Hapiste Yatacak Olana Bazı Öğütler
936 • Korku
937 • Ninni
937 • [Sen yukarda]
938 • Ellerinize ve Yalana Dair
940 • İbrahim Balaban'ın "Mapusane Kapısı Tablosu" Üstüne
941 • Balaban'ın "Harman Tablosu" Üstüne Söylenmiştir
942 • [Karıcığım, / Hasretliğin on ikinci yılı bu]
942 • [Hapislerde geçen on beş sene arkamda]
943 • Üstad'a Telgıraf
943 • Münevver 'in Doğum Günü
944 • Açlık Grevinin Beşinci Gününde
946 • Hapisten Çıktıktan Sonra
951 • Gençlik Marşı
952 • Annen
953 • En Mühim Mesele [Toprak doyurası gözleri]
954 • Bir Hazin Hürriyet

MEMLEKETİMDEN İNSAN MANZARALARI (Şiirler 5)

961 • Birinci Kitap
1063 • İkinci Kitap
1221 • Üçüncü Kitap
1343 • Dördüncü Kitap
1423 • Beşinci Kitap

YENİ ŞİİRLER (Şiirler 6)

1493 • [Sen tarlasın, ben traktör]
1494 • Festivalin Kitabı
1498 • Seni Düşünüyorum
1502 • [Ali'nin selâmı var]
1503 • Kore Türküsü
1505 • Çi-Çun-Tin
1506 • Sözüm Sizedir Fıransızlar
1507 • Karanfilli Adam
1508 • Mektup
1514 • Lidi Vanna
1517 • Vasiyet
1519 • "23" Sentlik Askere Dair
1522 • Davet
1525 • Sovyet Kadınının Yeni Yılı
1527 • Lehistan Mektubu
1533 • Akşam
1534 • Postacı
1536 • Macaristan Notları
1540 • Macar Toprağı
1542 • Mesaj
1544 • Deniz Üstüne

1547 • Benim Oğlan Fotoğraflarda Büyüyor
1548 • Memed'e Son Mektubumdur
1552 • Bulutlar Adam Öldürmesin
1553 • Kavanozdaki Yürek
1555 • Yapıyla Yapıcılar
1556 • Gerileyen Türkiye Yahut Adnan Menderes'e Öğütler
1559 • [Çınarı yıkmak için]
1560 • Gözlerin
1561 • Karlı Kayın Ormanında
1564 • Yılbaşı
1565 • Yirminci Kongre
1566 • Komünistlere Bir Çift Söz
1567 • Hacı Oğlu Salih
1569 • İstanbul'dan Mektup
1575 • Kavak
1577 • Şeytan'a Mersiye
1579 • Japon Balıkçısı
1581 • Kız Çocuğu
1582 • Silâhsız İnsanlar
1582 • Gelmiş Dünyanın Dört Bir Ucundan
1583 • Şevçenko'nun Kalemi
1585 • İstiklâl
1587 • Ya Ayni, Ya Habibi!..
1588 • Pırağ'da Vakitler
1598 • Pırağ Dedikleri
1600 • Samet Vurgun'a
1601 • Bazı Anılar
1606 • Senin Bayramın
1607 • I. Sofya'dan
1609 • Vapur
1609 • Memet
1610 • Bor Oteli
1611 • Balkon
1613 • Varna Şiirlerinden
1613 • Sofra
1614 • Dikili Taşlar
1615 • II. Münevver den Mektup Aldım, Diyor ki
1616 • Münevver 'e Mektup Yazdım, Dedim ki
1617 • Mavi Liman
1617 • David Oystrah'a Mektubumdur
1618 • Ceviz Ağacı
1619 • Son Otobüs
1621 • [Hava puslu soğuk]
1621 • İyimserlik
1622 • Otuz Yıl Sonra
1625 • Sağ Elim
1626 • Bir Yolculuk Üstüne
1626 • [Ölen ölene doğan doğana]
1627 • [Yüzüyor kavanozda mercan balıkları]
1627 • Günler
1628 • Yaz Yağmurları
1628 • Seher Vaktı
1629 • Sebastian Bah'ın 1 Numaralı Dominör Konçertosu
1632 • Stronsium 90
1633 • Masalların Masalı
1635 • Umut
1638 • Viçeslav Nezval Üstüne Söylenmiştir

1639 • Yine Memleketim Üstüne Söylenmiştir
1640 • Ölü Nezval'le Sohbet
1642 • Slavya Kahvesinde Şair Dostum Tavfer'le Yârenlik
1643 • Pırağ'da 1 Mayıs
1644 • İsviçre'den Geçerken
1647 • Zümrüt Yüzük
1648 • Sensiz Paris
1648 • Abidin Dino'nun "Yürüyüş" Adlı Bir Tablosu Üstüne Söylenmiştir
1649 • Henüz Vakit Varken Gülüm
1651 • Paris Üstüne Bilmeceler
1653 • Versay Şehri
1654 • Bereli Versay
1655 • Paris'te 28 Mayıs 1958
1657 • Tünel
1658 • İsviçre Dağları
1658 • Dörtlük [Dağ doruğu deler gider]
1659 • Tuna Üstüne Söylenmiştir
1660 • Avni'nin Atları
1661 • Mikail Refili'ye Ağıt
1663 • Orası
1665 • Kederleniyorum
1665 • Dörtlük [Koparmış ipini eski kayıklar]
1666 • Yine Yağmur Üstüne
1666 • Ben Sen O
1667 • [Bu yıl güz başlarında, güneyde]
1668 • [Rüzgârlı bir güvertede]
1669 • Arılar
1670 • [Denizin üstünde ala bulut]
1671 • Pencereler
1674 • Kıyıdaki İhtiyar
1676 • [İşte geldik gidiyoruz]
1676 • Kapalı Deniz
1677 • Büyük İnsanlık
1678 • İyimser Adam
1679 • [Önde buzkıran]

SON ŞİİRLERİ (Şiirler 7)

1685 • Yine İyimserlik Üstüne
1686 • İzmirli Teğmen
1687 • Asker Kaçağı
1688 • Bu Vatana Nasıl Kıydılar?
1689 • Giderayak
1690 • Kore'de Ölen Bir Yedek Subayımızın Menderes'e Söyledikleri/Diyet
1692 • [Sırma gibi kızlar]
1692 • Hasret
1693 • Şehir Akşam ve Sen
1694 • Sıcaklarda
1695 • [Sen benim sarhoşluğumsun]
1695 • [Bu dünyada ne çok güzel kadın var]
1696 • İki Sevda
1698 • [Berlin'de Astorya Lokantası'nda]

1699 • [20-30 kilometrede bir]
1700 • [Biliyorum artık iyice biliyorum]
1701 • [Bütün kapıları kapalı üstüme]
1702 • Gazete Fotoğrafları Üstüne
1708 • Şehitler
1709 • [Seni düşünürüm]
1710 • [Bitkiler ipeklisinden dallı budaklısına]
1711 • [Gülüm, iki gözümün bebeği]
1711 • Dörtlük [Yeryüzüne tohum gibi]
1712 • Üç Leylek Lokantası
1713 • [Aya gidilecek]
1714 • [Merih'e giden kosmos gemisinde turistler]
1714 • [Ak bir karanfil gibi çatlayıp da çekirdek]
1715 • [Kafamı çıkarıp dolaba kilitlesem bir haftalığına]
1715 • [Laypzigli kızların bacakları gayetle güzel]
1716 • [Kar kesti yolu]
1717 • Vera'ya
1718 • Ruhun
1719 • Sabah Karanlığı
1721 • Güney Dağlarının Hatırasında Kalan
1722 • Geceleyin Bakü
1723 • Lenin'le
1724 • Lenin Üstüne Vıladimir Iliç'le Konuşuyorum
1726 • Salatalık
1727 • [Kadınım Brest'e kadar benimle geldi]
1728 • [Kırdılar tazecik yeşil dallarımızı]
1729 • İlk Roma Akşamım
1730 • Beyazıt Meydanındaki Ölü
1731 • Vera'nın Uykudan Uyanışı
1732 • [Ayrılık demir çubuk gibi sallanıyor havada]
1733 • Vera'ya
1734 • Yaz Yağmuru
1735 • [Seviyorum seni ekmeği tuza banıp yer gibi]
1735 • [Her günüm mis gibi dünya kokan bir kavun dilimi]
1736 • [Şu karşıki ışıklara iner bu asfalt]
1737 • [Uyandım bu sabah da]
1738 • [Durup dururken içimde bir şeyler kopup tıkıyor boğazımı]
1739 • [Sabah saat altı]
1739 • [Laypzig'de bir yağmur yağıyor incecikten]
1740 • [İnsanların türküleri kendilerinden güzel]

1741 • [1960 güzünde Laypzig'de Astorya Oteli'nde]
1742 • Kırkıncı Yılımız
1743 • [Üstümüze yazdıklarının hepsi yalan]
1744 • Yamyamlar
1744 • Yolculuk
1745 • Piri Reis'in Hartası
1746 • Kosmosun Kardeşliği Adına
1748 • Saman Sarısı
1762 • Havana Röportajı
1773 • [Günde kaç milyon insan ölür yeryüzünde]
1773 • [Yağmurun içinde Berlin'de şafak]
1774 • Bir Şehirde Tıramvaylarla Yapılmış Gece Gezintileri Üstüne
1777 • Yaprak Dökümü
1778 • Bir Şehir
1779 • [Geliyor sıram]
1779 • [Hoş geldin bebek]
1780 • Otobiyografi
1783 • [Taştandı tunçtandı alçıdandı]
1784 • Yılbaşı Ağacı
1787 • [Bir şeyler yazmalıyım]
1788 • Hürriyet Kavgası
1789 • Niyazalant Sömürgesi
1790 • [Yaşım altmış]
1791 • [Koşmaca oynayalım Güzin'ciğim]
1792 • Teftiş
1793 • Kadmlarımızın Yüzleri
1794 • [Yıkandım bütün havuzlarında Roma şehrinin]
1795 • Asya-Afrika Yazarlarına
1797 • Gizenga'yı Öldürecekler
1798 • Yoldaşım
1800 • Severmişim Meğer
1805 • [İri iri damlalarıyla yağmur üzüm salkımıydı]
1806 • Vera'nın Resmi
1807 • Yağmurun Altında
1808 • [Kırmızı sarı yeşil balonlarda çocuk çığlıklarıyla güneş]
1809 • Tarusa Yolu
1810 • İspanya
1811 • [Dünyayı verelim çocuklara hiç değilse bir günlüğüne]
1812 • Şehir Sokaklarında Köylü Askerler
1813 • Trafik Memurları
1813 • [Sibirya ırmaklarında buzlar çözüldü çoktan]
1814 • Evler
1815 • [Ölüm düşüncesinden soyundum]
1816 • Aradıkların
1817 • [Çınar olsam dinlensem gölgesinde]

1818 • [Fasulya gibi yaşıyorum son zamanlarda]
1818 • [Yoruldun ağırlığını taşımaktan]
1819 • [Bütün kapılar kapalı inik bütün perdeler]
1819 • Romanya'ya Dair Lirik Röportaj
1822 • Neyi Bildirir Sayılar
1826 • Vatan Haini
1827 • Açlık Ordusu Yürüyor
1828 • Türkiye İşçi Sınıfına Selâm
1829 • Gayya Kuyusu
1830 • Nerden Gelip Nereye Gidiyoruz?
1834 • [Saint-Michel rıhtımında beşinci kattan çıkar yola]
1834 • [Çok mu geçti aradan az mı]
1835 • [Bir anda parçalanan binlerce güneşin yangınıydı bu]
1836 • [Bir kız vardı Japonya'da]
1837 • Kocalmağa Alışıyorum
1837 • [Biz dünyayız]
1838 • Tanganika Röportajı
1853 • Şaşıp Kalma Üstüne
1854 • Berlin Mektubu 1
1854 • Berlin Mektubu 2
1856 • Berlin Mektubu 3
1857 • Özlem
1858 • Cenaze Merasimim
1859 • [Delikanlı melezdi]
1861 • Bahar Yağınurları
1863 • Radyoaktiviteli Yağınurlar Üstüne
1864 • 1 Mayıs'ta Kızıl Meydan
1865 • 1 Mayıs
1866 • [Düşlerin hızıyla aktım]
1867 • Mayısın 17'sinde
1868 • Vera'ya

İLK ŞİİRLER (Şiirler 8)

SAĞLIĞINDA YAYİMLAMADIĞI ESKİ BİÇİMLİ İLK ŞİİRLERİ 1913-1920

1873 • Feryâd-ı Vatan
1873 • Bir Bahriyelinin Ağzından
1874 • Yangın
1875 • Olma Mağlûp!
1876 • Mehmet Çavuşa!
1877 • Vatana!
1878 • Irkıma
1879 • Şehit Dayıma
1879 • (Benim Dayım)
1880 • A Mon Oncle [Dayıma]
1881 • (Şehit Dayıma Mabat)
1881 • (Şehit Dayıma Mabat)
1882 • Çelik
1883 • İntikam
1884 • Benim Anladığım

1884 • Beklerken
1885 • "Bence Sen de Şimdi Herkes Gibisin"
1885 • Denize
1886 • [Son yavuklu son murâd-ı -"emel"]
1887 • Fırtınadan Sonra
1888 • Samiye'nin Kedisi
1888 • O Gece Deniz
1889 • "Mazi"
1889 • Ezelî Sevgi
1890 • Kutupyıldızı
1890 • Ölümün Sırrı
1891 • "Bir Kış"
1891 • Bir Hâtıra
1892 • Viran Diyar
1893 • "Yıllar Geçti Yârdan Hâlâ Gelmedi Haber"
1894 • "Bir Hayal Aradım Meyhanelerde"
1894 • "Rûbap"
1895 • İntizar
1895 • "Hak Yolları"
1896 • Bir Gurub
1896 • Rüya
1897 • Hayal Yolları
1898 • "Mütareke Geceleri"
1899 • "Küçük Düşüncelerimden" 1
1900 • "Küçük Düşüncelerimden" 4
1901 • "Yalnız"
1901 • Yine Akşam Oldu
1902 • Acılarımdan 1
1902 • Acılarımdan 2
1903 • Acılarımdan 3
1904 • "Onlara"
1904 • Ona
1905 • Öldükten Sonra
1906 • Şair
1906 • Denizler Arzuya En Fena Pusu
1907 • "Gül"
1908 • Bir Muhacirin Ağzından
1909 • Hayat ve Ölüm
1910 • Bir Muhacir Kadının Ağzından
1910 • Düğün Hediyesi
1911 • Görmedim Kulunun Bahtiyarını
1911 • Biz Göğüs Verdikti Şen Rüzgârlara
1912 • Günahlarından
1912 • Arkandan
1913 • Giden Gemicilere
1914 • "Muhacirlerden" Bazı Parçalar
1916 • Yarabbi Bahtımız Ne Kadar Kara
1916 • Artık Bu Gezmekten Dönelim Geri
1917 • Tesadüf
1917 • Uyuyan Kadın
1918 • Yeşillenmeyen Dallar
1918 • Bir Fikir
1919 • Akşam Hisleri
1920 • "Gecelerim "den
1922 • Bir Gece
1924 • Taşyürek Osman
1925 • Murada Erdiren Pınarın Sesi
1925 • [Teyzemin adı Sare]
1926 • Gençlik

SAĞLIĞINDA YAYIMLADIĞI ESKİ BİÇİMLİ İLK ŞİİRLERİ 1919-1925

1929 • Hâlâ Servilerde Ağlıyorlar mı?
1929 • İman
1930 • Namus
1930 • Üç Ölüm
1932 • Öksüzlük
1933 • Biz ve Deniz
1933 • Herkes Gibi
1934 • Uyan Fatma
1934 • Suları Soğuk Pınar
1935 • Kırk Haramilerin Esiri
1937 • Lâdes
1938 • Efenin Nasihati
1938 • Baharın İlk Günü
1939 • Bir Dakika
1940 • Kaçırılan Kız Kardeşler
1942 • Azize
1943 • Benim Gönlüm
1944 • Dergâhın Kuyusu
1946 • Ayın Aksindeki Gözler
1947 • Derenin Kenarındaki İhtiyar
1948 • Şehvet
1948 • Bir Prenses İçin Mektup
1949 • Delinin Birinci Duası
1950 • Delinin İkinci Duası
1951 • Ocak Başı
1955 • İki Dert
1957 • Cemil Ölürken
1958 • Merak
1963 • Yaralı Hayalet
1964 • Mevlânâ
1965 • Yolcu Yolun Şarksa
1966 • Gölgesi
1967 • Çanakkale Masalı
1967 • Marmara'da Bir Gurub
1969 • Sekiz Yüz Elli Yedi
1970 • Yağmur
1971 • Son Hırs
1972 • Bostan Dolabı
1973 • İç Anadolu'ya İlk Bakış
1974 • Yol Türküsü
1975 • Siz de mi Satıldınız?
1976 • Mum
1976 • Vasiyet
1977 • 16 Mart
1978 • [Adalı Haydut]
1979 • Ağa Camii
1980 • Dört Sevgilim Var
1981 • Tevekkül
1982 • Kara Kuvvet
1983 • Dolaşmak Arzusu
1984 • Onbeşler İçin
1985 • Destan
1986 • Onbeşlerin Kitabesi
1987 • Dağların Havası
2009 • İnci

SAĞLIĞINDA YAYIMLAMADIĞI YENİ BİÇİMLİ İLK ŞİİRLERİ 1922-1927

2015 • İnandık!..
2016 • İstihsal Aletleri ve Biz
2018 • Komsomol
2019 • [Hari, heri]

2019 • Kağnı
2021 • Toprak Sevgisi
2023 • Biz - Uzaktan -
2025 • - Yakından - Biz
2027 • Küfretmek İstiyorum
2028 • Gözlerim
2029 • 2000'in Kafamızda Tesiri
2031 • Biz - Hayatımız - Yaptığımız İş
2033 • Bizde Pantolonla Eteklik
2034 • Makinalaşmak (2)
2035 • 2000 Senesinin Sanatkârlarına
2037 • Hasta Arkadaş İçin
2038 • Meyerhold Tiyatrosu'na
2039 • Nasıl Atlatacağız
2042 • Lâhuti'nin "Kremlin"ine Mukaddeme
2043 • Gorki'deki Beyaz Sütunlu Ev
2045 • Moskova'da Heraklit'i Düşünüş
2050 • Moskova - Tokyo - Moskova
2053 • Arpa Çayının İki Yanı

SAĞLIĞINDA YAYIMLADIĞI YENİ BİÇİMLİ İLK ŞİİRLERİ 1922-1927

2057 • 28 Kânunisani
2060 • Grev
2062 • 1923 Almanya İnkılabını Beklerken (1)
2064 • 1923 Almanya İnkılabını Beklerken (2)
2066 • "Aydınlık"
2067 • Yine Bu Bahse Dair : İlim
2069 • Aydınlıkçılar
2069 • Resmigeçit
2071 • Ustamızın Ölümü
2071 • Veda
2077 • Sakko ile Vanzetti
2079 • Neftin Cevabı

835 SATIR

(Şiirler 1)

İlk Basım : 1929

GÜNEŞİ İÇENLERİN TÜRKÜSÜ

Bu bir türkü :-
toprak çanaklarda
güneşi içenlerin türküsü!
Bu bir örgü :-
alev bir saç örgüsü!
kıvranıyor;
kanlı, kızıl bir meş'ale gibi yanıyor
esmer alınlarında
bakır ayakları çıplak kahramanların!
Ben de gördüm o kahramanları,
ben de sardım o örgüyü,
ben de onlarla
güneşe giden
köprüden
geçtim!
Ben de içtim toprak çanaklarda güneşi.
Ben de söyledim o türküyü!

Yüreğimiz topraktan aldı hızını;
altın yeleli aslanların ağzını
yırtarak
gerindik!
Sıçradık;
şimşekli rüzgâra bindik!.
Kayalardan
kayalarla kopan kartallar
çırpıyor ışıkta yaldızlanan kanatlarını.

Alev bilekli süvariler kamçılıyor
şaha kalkan atlarını!

Akın var
güneşe akın!
Güneşi zaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın!

Düşmesin bizimle yola :
evinde ağlayanların
göz yaşlarını
boynunda ağır bir
zincir
gibi taşıyanlar!
Bıraksın peşimizi
kendi yüreğinin kabuğunda yaşayanlar!

İşte :
şu güneşten
düşen
ateşte
milyonlarla kırmızı yürek yanıyor!

Sen de çıkar
göğsünün kafesinden yüreğini;
şu güneşten
düşen
ateşe fırlat;
yüreğini yüreklerimizin yanına at!

Akın var
güneşe akın!
Güneşi zaaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın!

Biz topraktan, ateşten, sudan, demirden doğduk!
Güneşi emziriyor çocuklarımıza karımız,
toprak kokuyor bakır sakallarımız!
Neş'emiz sıcak!
kan kadar sıcak,
delikanlıların rüyalarında yanan
o "an"
kadar sıcak!
Merdivenlerimizin çengelini yıldızlara asarak,
ölülerimizin başlarına basarak
yükseliyoruz
güneşe doğru!

Ölenler
döğüşerek öldüler;
güneşe gömüldüler.
Vaktimiz yok onların matemini tutmaya!

Akın var
güneşe akın!
Güneşi zaaaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın!

Üzümleri kan damlalı kırmızı bağlar tütüyor!
Kalın tuğla bacalar
kıvranarak
ötüyor!
Haykırdı en önde giden,
emreden!
Bu ses!
Bu sesin kuvveti,
bu kuvvet
yaralı aç kurtların gözlerine perde
vuran,
onları oldukları yerde
durduran
kuvvet!
Emret ki ölelim
emret!
Güneşi içiyoruz sesinde!
Coşuyoruz,
coşuyor!..
Yangınlı ufukların dumanlı perdesinde
mızrakları göğü yırtan atlılar koşuyor!

Akın var
güneşe akın!
Güneşi zaaaaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın!

Toprak bakır
gök bakır.
Haykır güneşi içenlerin türküsünü,
Hay-kır
Haykıralım!

1924

SALKIMSÖĞÜT

Akıyordu su
gösterip aynasında söğüt ağaçlarını.
Salkımsöğütler yıkıyordu suda saçlarını!
Yanan yalın kılıçları çarparak söğütlere
koşuyordu kızıl atlılar güneşin battığı yere!
Birden
bire kuş gibi
vurulmuş gibi
kanadından
yaralı bir atlı yuvarlandı atından!
Bağırmadı,
gidenleri geri çağırmadı,
baktı yalnız dolu gözlerle
uzaklaşan atlıların parıldayan nallarına!

Ah ne yazık!
Ne yazık ki ona
dörtnal giden atların köpüklü boynuna bir daha yatmayacak,
beyaz orduların ardında kılıç oynatmayacak!

Nal sesleri sönüyor perde perde,
atlılar kayboluyor güneşin battığı yerde!

Atlılar atlılar kızıl atlılar,
atları rüzgâr kanatlılar!
Atları rüzgâr kanat...
Atları rüzgâr...
Atları...
At...

Rüzgâr kanatlı atlılar gibi geçti hayat!

Akar suyun sesi dindi.
Gölgeler gölgelendi
renkler silindi.
Siyah örtüler indi
mavi gözlerine,
sarktı salkımsöğütler
sarı saçlarının
üzerine!

Ağlama salkımsöğüt
ağlama,
Kara suyun aynasında el bağlama!
el bağlama!
ağlama!

1928

ORKESTRA

Bana bak!
Hey!
Avanak!
Elinden o zırıltıyı bıraksana!
Sana,
üç telinde üç sıska bülbül öten
üç telli saz
yaramaz!

Bana bak!
Hey!
Avanak!
Üç telinde üç sıska bülbül öten
üç telli saz
dağlarla dalgalarla kütleleri
ileri
atlatamaz!

Üç telli saz
yatağını değiştirmek isteyen
nehirlerde :-
köylerden, şehirlerden
aldığı hızla,

milyonlarla ağzı
bir tek
ağızla
güldüremez!
Ağlatamaz!
hey!
hey!

üç telli sazın
üç telinde öten üç sıska bülbül öldü acından.
Onu attım
köşeye!
hey!
hey!
üç telli sazın
ağacından
deli tiryakilere
içi afyon lüleli
bir çubuk
yaptılar!

Hey!
Hey!
Dağlarla dalgalarla, dağ gibi dalgalarla dalga gibi
dağ-lar-la
başladı orkestram!
Hey!
Hey!
Ağır sesli çekiçler
sağır
örslerin kulağına
Hay-kır-dı!.
Sabanlar güleşiyor tarlalarla,
tarlalarla!
Coştu çalgıcı başı,
esiyor orkestram
dağlarla dalgalarla, dağ gibi dalgalarla, dalga gibi
dağ-lar-la.

1921

PİYER LOTİ

"Esrar!
Tevekkül!
Kısmet!
Kafes, han, kervan
şadırvan!
Gümüş tepsilerde rakseden sultan!
Mihrace, padişah,
bin bir yaşında bir şah.
Minarelerden sallanıyor sedef nalınlar,
burunları kınalı kadınlar
ayaklarıyla gergef dokuyor.
Rüzgârlarda yeşil sarıklı imamlar ezan okuyor!"

İşte frenk şairinin gördüğü şark!
İşte
dakikada 1.000.000 basılan
kitapların
şarkı!
Lâkin
ne dün
ne bugün
ne yarın
böyle bir şark
yoktu,
olmayacak!

Şark
üstünde çıplak
esirlerin
aç geberdiği toprak!
Şarklıdan başka herkesin
orta malı olan memleket!
Açlığın kıtlıktan öldüğü diyar!
Ağzına kadar
buğdayla dolu ambar!
Avrupanın ambarı!

Asya!
Amerikan dretnotlarının tel direklerine
senin Çinlilerin
uzun saçlarından
sarı mumlar gibi asıyorlar kendilerini!
Himalayanın
en yüksek
en dik
en karlı tepesinde
Britanya zabitleri cazbant çaldırıyorlar,
kara tırnaklı ayaklarını daldırıyorlar,
Paryaların
beyaz dişli ölülerini attığı Ganja!
Anadolu baştan başa
Armistrongun
talim meydanı oldu!

Asyanın bağrı doldu!
Şark
yutmayacak
artık!
Bıktık be bıktık!
İçinizden biri
can verebilse bile
açlıktan ölen öküzümüze,
burjuvaysa eğer
gözükmesin gözümüze!
Hattâ sen
sen *Piyer Loti!*
Sarı muşamba derilerimizden
birbirimize
geçen
tifüsün biti
senden daha yakındır bize
Fransız zabiti!
Fransız zabiti sen,
o üzüm gözlü Azadeyi
bir orospudan
daha çabuk unuttun!
Kalbimize diktiğin
Azadenin taşını
bir tahta hedef gibi topa tuttun!
Bilmeyenler
bilsin :

sen bir şarlatandan başka bir şey değilsin!
Şarlatan!
Çürük Fransız kumaşlarını
yüzde beş yüz ihtikârla şarka satan :
Piyer Loti!
Ne domuz bir burjuvaymışsın meğer!
Maddeden ayrı ruha inansaydım eğer,
Şarkın kurtulduğu gün
senin ruhunu
köprü başında çarmıha gerer
karşısında cıgara içerdim!
Ben elimi size verdim,
size verdik biz elimizi
kucaklayın bizi
Avrupanın sankülotları!
Sürelim yan yana bindiğimiz al atları!
Menzil yakın
bakın
kurtuluş günü artık sayılı.
Önümüzde şarkın kurtuluş yılı
bize kanlı mendilini sallıyor.
Al atlarımız emperyalizmin göbeğini nallıyor.

1925

MAKİNALAŞMAK

trrrrum,
trrrrum,
trrrrum!
trak tiki tak!
Makinalaşmak
istiyorum!

Beynimden etimden iskeletimden
geliyor bu!
Her dinamoyu
altıma almak için
çıldırıyorum!
Tükrüklü dilim bakır telleri yalıyor,
damarlarımda kovalıyor
oto-direzinler lokomotifleri!

trrrrum,
trrrrum,
trrrrum!
trak tiki tak
Makinalaşmak
istiyorum!

Mutlak buna bir çare bulacağım
ve ben ancak bahtiyar olacağım
karnıma bir türbin oturtup
kuyruğuma çift uskuru taktığım gün!

trrrrum!
trrrrum!
trrrrum!
trak tiki tak
Makinalaşmak
istiyorum!

1923

AÇLARIN GÖZBEBEKLERİ

Değil birkaç
değil beş on
otuz milyon

aç
bizim!

Onlar
bizim!
Biz
onların!
Dalgalar
denizin!
Deniz
dalgaların!

Değil birkaç
değil beş on
30.000.000
30.000.000!

Açlar dizilmiş açlar!
Ne erkek, ne kadın, ne oğlan, ne kız
sıska cılız
eğri büğrü dallarıyla
eğri büğrü ağaçlar!

Ne erkek, ne kadın, ne oğlan, ne kız
açlar dizilmiş açlar!
Bunlar!
yürüyen parçaları
o kurak
toprakların!
Kimi
kemik
dizlerine vurarak
yuvarlak
bir karın
taşıyor!
Kimi
deri... deri!
Yalnız
yaşıyor
gözleri!
Uzaktan
simsiyah sivriliği
nokta nokta uzayıp damara batan
kocaman başlı bir nalın çivisi gibi
deli gözbebekleri,
gözbebekleri!
Hele bunlar
hele bunlarda öyle bir ağrı var ki,
bunlar
öyle bakarlar ki!....

Ağrımız büyük!
büyük!
büyük!
Fakat
artık imanımıza inemez tokat!
Demirleşti bağrımız,
çünki ağrımız
30.000.000
deli gözbebekleri!
gözbebekleri!

Ey
beni
ağzı açık
dinleyen adam!
Belki arkamdan bana
bu kalbini
haykırana
"kaçık"
diyen, adam!
Sen de eğer
ötekiler
gibi kazsan,
bir mânâ
koyamazsan
sözlerime

bak bari gözlerime;
bunlar :
Deli gözbebekleri
gözbebekleri!

1922

GÖVDEMDEKİ KURT

Sen
benim
minare boyunda çam gövdeme,
yumuşak
beyaz
bir kurt gibi girdin,
kemirdin!
Ben
barsaklarında solucan Makdonaldı besleyen
İngiliz amelesi gibi taşıyorum
seni içimde!

Biliyorum
kabahat kimde!

Ey ruhu lordlar kamarası kadın!
Ey uzun entarili tüysüz Puankare!
Karşımda :
demirleri kıpkızıl
bir şimendifer ocağı gibi yanmak
senin en basit hünerin;
yine en basit hünerin senin
buzun üstünde bir paten gibi kıvranmak!

Soğuk!
Sıcak!
Kaltak!
dur!
Yumuşak
beyaz
kıvrılışlarınla
beynime giriyorsun
kemiriyorsun!
Oraya giremezsin!
Onu kemiremezsin!

Yumuşak
beyaz
kıvrılışlarıyla
beynime giren kurdu
çürük bir diş çeker gibi söktüm!
Epeyce ter döktüm!
Bu sonuncuydu
bir daha olmayacak!

1924

BAHRİ HAZER

Ufuklardan ufuklara
Ordu ordu köpüklü mor dalgalar koşuyordu;
Hazer rüzgârların dilini konuşuyor balam,
konuşup coşuyordu!
Kim demiş "çört vazmi!"
Hazer ölü bir göle benzer!
Uçsuz bucaksız başı boş tuzlu bir sudur Hazer!
Hazerde dost gezer, e.....y!..
düşman gezer!

Dalga bir dağdır
kayık bir geyik!
Dalga bir kuyu
kayık bir kova!
Çıkıyor kayık
iniyor kayık,
devrilen
bir atın
sırtından inip,
şahlanan
bir ata
biniyor kayık

Ve Türkmen kayıkçı
dümenin yanına bağdaş kurup oturmuş.
Başında kocaman kara bir papak;
bu papak değil :
tüylü bir koyunu karnından yarıp
geçirmiş başına!
Koyunun tüyleri düşmüş kaşına!

Çıkıyor kayık
iniyor kayık

Ve kayıkçı
"Türkmenistanlı bir Buda heykeli" gibi
dümenin yanına bağdaş kurup oturmuş,
fakat, sanma ki Hazerin karşısında elpençe divan durmuş!
O bir Buda heykelinin
taştan sükûnu gibi kendinden emin
dümenin yanına bağdaş kurup oturmuş.

Bakmıyor
kayığa
sarılan
sulara!
Bakmıyor
çatlayıp
yarılan
sulara!

Çıkıyor kayık
iniyor kayık,
devrilen
bir atın
sırtından inip
şahlanan
bir ata
biniyor kayık!

— Yaman esiyor be karayel yaman!
Sakın özünü Hazerin hilesinden aman!
Aman oyun oynamasın sana rüzgâr!

— Aldırma anam ne çıkar?
Ne çıkar
kudurtsun
karayel
suları,
Hazerde doğanın
Hazerdir mezarı!

Çıkıyor kayık
iniyor kayık
çıkıyor ka...
iniyor ka...
Çık...
in...
çık...

1928

YANGIN

Gece siyah, yol siyah,
ev beyaz, bembeyaz,
fener sarı!
Siyah, beyaz, sarı!

Yolda gezen gecenin
kör gözlerinde kara gözlükleri var...
Geniş kanatları kar
martılar
oturmuşlar evin damına.
Beyaz ev benziyor bir şimal akşamına!..
Fenerin dört camına
dört hastanın dayanmış alınları!..
Fener sarı.
Ev beyaz.
Gece siyah.
A....h!
"Siyah gece,
beyaz kar...
Rüzgâr..
Rüzgâr!"
Camlar kırıldı!
Hastaların sapsarı
alınları
kıpkızıldı!..
Kıpkızıldı kan içinde!
Bir an içinde :
Gece kızıl, yer kızıl
ev kızıl, fener kızıl
kızıl, kızıl, kızıl!..

YANARDAĞ

Kesildi yanardağın şahdamarı!
Kara toprak altındaki ağlamaları : -
fışkırıyor, haykıran
kan
rüzgârı şeklinde!

İsyanı dinleyiniz yanardağın ağzından!

Boğazından :–
güneşleri
kırmızı balonlar gibi fırlatıyor dumanlara!.
Bir alev su halini vermiş ummanlara :
yanardağın
yanan gönül
kızıllığı!..
Varsın otursun, istiyenler dört duvardan evinde!.
Kartal kayalardan seyredelim biz
kanayan gönüllerin
göğe vuran rengini!
Etimizi saran yünü parçalayarak
çırılçıplak
yıkanalım çelik çubuklar gibi yanardağın alevinde!
Yıkanalım!.
Yanalım!

SAN'AT TELAKKİSİ

Bazen ben de gönül ahlarımı
çekerim birer birer
kan kırmızı yakut bir tespih gibi,
ve bu kızıl pırıltılı tespihin ipi
sırma saç tellerindendir...
Fakat
benim
şiirime ilham veren perimin
omuzlarında açılan kanat :
asma köprülerimin
demir putrellerindendir!.

Dinlenir,
dinlenmez değil
bülbülün güle karşı feryatları..
Fakat asıl
benim anladığım dil :–
Bakır, demir, tahta, kemik ve kirişlerle çalınan
Bethovenin sonatları..

Sen istediğin kadar
tozu dumana katar
sürebilirsin atını!.
Ben değişmem
en halüsüddem
arap atına;
saatte 110 kilometrelik sür'atini
demir raylarda koşan
demir beygirimin!.

İri şaşkın bir sinek gibi takılır bazan gözüm
odamın köşesindeki usta örümcek ağlarına..
Lakin asıl hayranım ben :-
halikleri mavi gömlekli mimarların olan
77 katlı beton-arme dağlarına!

Erkek güzeli
"Biblos ilâhı genç Adonis"
köprü başında karşıma çıksa,
belki bakmadan geçerim de;
Filozofumun yuvarlak gözlüklü gözüne,
ve ateşçimin
dört köşe terli bir güneş gibi yanan yüzüne
bakmadan geçemem!..

Ben
elektirikli tezgâhlarımda doldurulan
üçüncü nevi hazır cıgara içerim de,
isterse Samsunun olsun
tütünü kâğıda elimle sarıp içemem!.
Değişmedim
değişemem
Havvanın çırılçıplaklığına
meşin kasketli meşin ceketli karımı!.
Belki benim "tab'ı şairanem" yok?!
Neyleyim!.
Toprak anamın çocuklarından çok
seviyorum :-
kendi çocuklarımı!

KORSAN TÜRKÜSÜ

İşte..
geniş ağızlı palalar gibi parıldıyor güneşte,
kulakları altın küpeli korsanların türküsü :

Donna Madonnanın yuvarlak
kalçaları gibi oynak
fıçılardan
içtik İspanyol şarabını!
Karıştı Madrit orospularının kanı
kanımıza!

Beş yüz baş zenciyi zincire vurduk,
üç direkli kadırgayı doldurduk,
aldık yükü
geliyoruz!
Taze balık gibi çıktık denizden;
korkma bizden
tombul, esmer kollarını aç Madonna!
Afrikada gözü kanlı korsanız amma
Lizbonda namuslu bezirgânız!
Kaçıyor kara çıplak derilerin sürüsü!
Kaçırma vur bir yandan
durma doldur öbür yandan :
Donna Madonnanın yuvarlak
kalçaları gibi oynak
fıçılardan
erimiş altın gibi akan
İspanyol şarabını!
Karışsın Madrit orospularının kanı
kanımıza!

RODOS HEYKELİ

Ayağına 45 numro Amerikan kundurası geçirmiş
bir RODOS HEYKELİ gibiyim!

Sigorta şirketleri
sigortalıyor beni 101 seneye.
Herkes
gözlerinin bebeğine sığmıyan vücudumu
yekpare mermer sanıyor.

Halbuki ben
dev gövdemin
kof bir alçı kalıp olduğunu biliyorum.
Biliyorum,
hesabettim :
Sayısı 10 lar evini doldurmıyan senelerden sonra
geniş göğsüm
çatlıyacak!

Kafamda bunun yalnız bir ağrısı var,
o da şu :
Buradan
oraya
gitmek için
asma köprü kuranlara,
daha ben
cüsseme yaraşan putrelleri götürmedim!

Zaman az!
Geniş göğsüm
çatlıyacak!
45 numro Amerikan kunduralarımla
dekametroluk adımlar atsam da kâfi değil.
Koşmak lâzım,
Olimpiyat yarışlarında gibi koşmak,
KOOOOOOŞ-MAK!!

1923

"Jokond" isimli manzum romanın
birinci kısmından bir iki kroki

JOKONDUN HATIRA DEFTERİNDEN PARÇALAR

Paris. 13 Mart 1924.
Luvur müzesi.

Luvur müzesinde artık canım sıkılıyor.
Can sıkıntısından çok çabuk bıkılıyor.
Bıktım artık canımın sıkıntısından.
İçimdeki bu ruh yıkıntısından
aldı fikrim şu hisseyi :
Müzeyi
gezmek iyi,
müzelik olmak fena!

Ben bu maziyi hapseden saraya
öyle ağır bir hükümle kondum ki,
çatlarken sıkıntıdan yüzümde yağlı boya
mecburum durup dinlenmeden sırıtmaya.
Çünki
ben o Floransalı Jokondum ki
Floransadan daha meşhurdur tebessümüm.

Luvur müzesinde artık canım sıkılıyor,
ve mademki maziyle konuşmaktan çabuk bıkılıyor,

ben
karar verdim bugünden itibaren
bir hatıra defteri tutmağa.
Belki dahli olur bugünü yazmanın
dünü unutmağa.

Lâkin acayip bir yerdir Luvur.
Burda belki bulunur :
İskenderi Kebirin
kronometreli Lonjin saatı.
Fakat
bulunmaz yüz paralık bir kurşunkalem
ve bir tabaka temiz defter kâadı.

Lânet olsun Luvruna, Parisine
Yazarım ben de hatıratı
muşambamın tersine.

Ve işte :
Kırmızı burnunu eteklerime sokan,
saçları şarap kokan
miyop bir Amerikalının
aşırınca cebinden mürekkepli kalemini
başladım hatıratıma.
Yazıyorum sırtıma :
tebessümü meşhur olmanın elemini!

18 Mart. Gece

Luvur uyudu.
Zulmette Venüsün kolsuz vücudu
benziyor bir harbiumumî neferine.
Parlıyor bir Şövalyenin altın miğferi :
vurdukça gece bekçilerinin feneri
karanlık bir resmin üzerine.
Burda
Luvurda
benziyor günlerim birbirine
tahta bir mik'abın dört tarafı gibi.
Başım keskin kokularla dolu
bir ecza dolabının rafı gibi.

20 Mart

Hayranım Felemenk ressamlarına :
Süt ve sucuk tacirlerinin tombul madamlarına
kolay mı üryan bir ilâhe edası vermek?
Lâkin
isterse ipekli don giyinsin
inek + ipekli don = inek!

Dün gece
bir pencere
açık kalmış.
Felemenkli üryan ilâheler soğuk almış.

Bugün
bütün gün
ziyaretçilere
çevirip dağ gibi pembe çıplak gerilerini
aksırıp öksürdüler.
Tutulmuşum ben de nezleye.
Nezleli bir tebessümle gülünç olmayım diye,
ziyaretçilerden gizliye gizliye
burnumu çekip durdum.

1 Nisan

Bugün bir Çinli gördüm.
Başı perçemli Çinlilere benzer yeri yok!
Ne de çok
baktı bana!
Bilirim ki ben
Fildişini ipek gibi işliyen
Çinlilerin teveccühü
atılamaz yabana.
.....
.....
.....
.....
.....
.....

20 Nisan

Çin hadisatıyla meşgul gazeteler.
Anlıyorum ki artık,
Kaf dağından gelen ejder
altın semasında Çinimâçin yurdunun
gerdi kanat.
Fakat
bu işte yalnız Britanya lordunun
tüyleri yolunmuş bir kuş
gibi matruş
gırtlağı değil,
kesilecek
Konfuçyusun
uzun
seyrek
sakalı da.

22 Nisan

Dün gece bir Amerikan zırnasıyla,
12 beygirlik bir Fordun kornasıyla
bir rüyadan uyandım.
Ve bir lahza gördüğüm
bir lahzada öldü.

Gördüğüm durgun mavi bir göldü!

Bu gölde canımın çekik gözlü canı
yaldızlı bir balığın sarılmıştı boynuna.
Ben gidiyorum ona
sandalım çinişi bir çay fincanı,
açtığım yelken
kamış bir Japon
şemsiyesinin
nakışlı ipeğinden.

2 Mayıs

Bugün Çinlim gelmedi.

5 Mayıs

Bugün de yok.

8 Mayıs

Benziyor günlerim
bir istasyonun
bekleme salonuna.
Gözlerim dikili demiryoluna.

10 Mayıs

Yunan heykeltıraşları!
Selçuk elinin çini nakkaşları!
Cemşide ateşle halı dokuyanlar!
Çölde hecinlere kaside okuyanlar!
Vücudunun raksı rüzgâr gibi esen!
Bir kırat mücevheri 36 köşeli kesen!
Ve sen
beş parmağında beş hüner taşıyan
Mikel Anj usta!
Haykırın ilân edin düşmana dosta :
Pariste fazla bağırmış diye
ÇİN
SEFİRİNİN
camını kırmış diye,
sevgilisi Jokondun,
Fransa hududunun
atılmış haricine!

Çinden gelen sevgilim gitti Çine!
Ve ben artık
bilemem kimlere derler Leylâ ile Mecnun?
O pantolonlu Leylâ
Ben eteklikli Mecnun değilsem!

Ağlayabilsem a...h
ağlayabilsem!

13 Mayıs

Bugün tam benim önümde
kanlı ağzının
boyasını tazeleyen
bir ev kızının
elindeki aynaya ilişince gözüm,
parçalandı kafamda şöhretimin teneke tacı.
İçimde kıvranırken ağlama ihtiyacı
dudaklarım kırılıyor,
pişmiş bir domuz kellesi gibi suratım sırıtıyor.

Dilerim ki
kübist bir ressama fırça olsun kemikleri
Leonar da Vinçinin,
boyalı elleriyle sarılıp boğazıma,
altın kaplama bir diş gibi ağzıma,
bu mel'un tebessümü taktığı için!

1929

Yakında bu romanın
tamamı çıkacak.

BERKLEY

Behey
Berkley!
Behey on sekizinci asrın filozof peskoposu.
Felsefenden tüten günlük kokusu
başımızı döndürmek içindir.
Hayat kavgasında bizi
dizüstü süründürmek içindir.

Behey
Berkley,
Behey Allahın
Cebrail şeklindeki Ezraili,
Behey on sekizinci asrın en filozof katili!
Hâlâ geziyor İskoçya köylerinde
adımlarının sesi.
Hâlâ uluyor adımlarının sesine
tüyleri kanlı bir köpek.
Hâlâ
her gece titreyerek
görüyor gölgeni İskoçya köylüleri
evlerinin
camlarında!

Hâlâ
kanlı beş parmağının izi var
o beyaz buzlu camlar gibi şimal akşamlarında!

Behey
Berkley!
Behey meyhane kızlarının kara cübbeli kavalyesi,
Kıralın şövalyesi,
sermayenin altın sesi,
ve Allahın peskoposu!
Felsefenden tüten günlük kokusu
başımızı döndürmek içindir.
Hayat kavgasında bizi
dizüstü süründürmek içindir!

Her kelimen
kelepçelerken
bileklerimizi,
kıvrılan
bir yılan
gibi satırların
sokmak istiyor yüreklerimizi.
Beli hançerli bir İsaya benziyor resmin.
Sivriliyor kitaplarından ismin
sivri yosunlu ucundan
kızıl kan
damlıyan
yeşil bir diş gibi.
Her kitabın
diz çökmüş önünde Rabbın
kara kuşaklı bir keşiş gibi..
Sen bu kıyafetle mi bizi kandıracaktın,
inandıracaktın?
Biz İsanın vuslatını bekleyen
bir rahibe değiliz ki!

Behey
Berkley!
Behey tilkilerin şahı tilki!
Çalarken satırların zafer düdüğü,
küçük bir taş parçasının en küçüğü
imparatorların imparatoru gibi çıkınca karşısına,
hemen anlaşmak için
bir kapı açıyorsun,
binip Allahının sırtına
soldan geri kaçıyorsun!
Kaçma dur!
Her yol Romaya gider,
— bu belki doğrudur —
fakat
fikri evvel gören her felsefenin
safsata iklimidir yelken açtığı yer!
Bu bir hakikat
— hem de mutlak cinsinden — !
İşte sen
işte senin felsefen :
Sen o sarı kırmızı rengini gördüğün
cilâlı derisine parmaklarını sürdüğün
parlak
yuvarlak
elmaya :
"Fikirlerin bir
terkibidir,"
diyorsun!
Dışımızda bize bağlanmadan
var olan
varlığı
inkâr ediyorsun!

Şu mavi deniz
şu mavi denizde yüzen beyaz yelkenli gemi,
kendi kendinden aldığın fikirlerdir, öyle mi?
Mademki kendi fikrindir yüzen gemi,
mademki kendi fikrindir umman,
ne zaman var,
ne mekân!
Ne senin haricinde bir vücut
ne senden evvel kimse mevcut,
ne senden sonra kâinat baki
bir sen
bir de Allah hakikî.

Lâkin ey kara meyhanelerin sarhoş papazı!
Senin dışında değil miydi
kıllı kollarında kıvranan meyhanecinin kızı?
Yoksa kendi altında sen
kendinle mi yattın?
Diyelim ki senden evvel baban yok
İsa gibi.
Yine fakat bacakları arasında çıktığın
Meryem gibi bir anan da mı yok!
Diyelim ki yapyalnızsın
Turu Sinada Musa gibi,
ne yazık! Tevratını okuyan da mı yok!
Çok yalan söylemişsin çok.

Sen emin ol ki Berkley
— olmasan da zarar yok —
bu şi're benzer yazıda hissene düşen şey :
biraz alay
biraz şaka
ve birkaç tokat
— eldivensiz cinsinden —.
Neyleyim?
Neş'e kavganın musikisidir.
Kavgada kuvvetini kaybetmiş gibidir biraz
neş'enin çelik ahengini duymayan adam;
neş'e... iyi şeydir vesselam,
— baş döndürmezse eğer —
ve işte bizimkiler
güldüler mi,
ağız dolusu gülüyorlar.
Kabahat onların kuvvetinde :
yoksa ne sende
ne de bende!

Dinle Berkley!
— dinlemesen de olur —
Biz dinleyelim :
Beynimiz bal yoğuran
bir kovan.
Ona balı dolduran
arıdır hayat.
Aldığımız hislerin
sonsuz derin
pınarıdır kâinat!

Kâinat geniş
kâinat derin
kâinat uçsuz bucaksız!
Biz onun parçaları,
biz ondan doğan bir sürü bacaksız!
Biz o bacaksızların
— anasını inkâr etmeyen cinsi —.
Çünkü biz
emredenlere emir verenlerden değiliz!
Bağlıyız toprağa
kalın halatlar gibi kollarımızla!
Çelik dişleri şimşekli çarklılar
koparırken kara toprağın esrarını,
biz
seyretmedeyiz
cihan içinden cihanların
doğuşunu;
kehkeşanların
gümüş aydınlığında!
Görmüşüz,
görmedeyiz
yılların yollarında toprak oluşunu
kızıl kadife dudaklı kızların!
Çiziyor hareketi gözlerimize
sonsuz maviliklerde
kuyrukluyıldızların
sırma saçlarından kalan izler.

Her habbe koynunda bir kubbeyi gizler!..

Şu denizler,
şu denizlerin üstünde denizler gibi esen,
rüzgârların uğultusu.
Şu ipi kopmuş
inci bir gerdanlık gibi damlayan su,
şu bir damla su,
uzaklaştıkça, yaklaşılan
hakikatı gizler..

Her yeni ummanla beraber
bir yeni imkân!
Kâinat geniş
kâinat derin
kâinat uçsuz bucaksız!

Behey!
Berkley!
Behey bir karış boyuna bakmadan
Karpatları inkâr eden cüce!
Ahrete gittiysen eğer
oradan bir taç gönder,
süslemek için Allahının kafasını!
Fakat buradan
topla hemen tarağını tasını,
Haraç mezat!
Haraç mezat!
götür pazara bir pula sat :
Topraktaki saltanatın
göğe çıkan tahtını!

Yok üstünde tabiatın
tabiattan gayri kuvvet!..
Tabiat geniş
tabiat derin
tabiat uçsuz bucaksız!..

1926

HER KİTABIMIN SON SÖZÜ

Sen sanma ki san'atın
damağımda tadı var
acı bir hıyar
lezzeti gibi..
Mısralarımda yok benim
göz yaşlarının tadı,
Şiirlerim içilmez
İngiliz tuzu gibi..

19....

Şang-Hay'da kafası kesilen arkadaşım *SI-YA-U*'nun hatırasına

JOKOND İLE Sİ-YA-U

İlk Basım : 1929

Rönesans devrinin İtalyan ressamlarından Leonar da Vinçi'nin meşhur eserlerinden birinin ismi Jokond'dur. Jokond tebessümüyle meşhurdur. Bu kitaptaki acayip sergüzeşt işte bu Jokond ile Sİ-YA-U isminde bir Çinlinin macerasına dairdir.

Bir İddia

Leonardo nâm
nakkaşı dehrin
meşhur Jokondu
basmıştır kadem
rahı firâre.
Ve firarîden
boşalan yere
taklidi kondu.

İşbû risaleyî
tastir eden şair
çok şeyler biliyor
hakikî Jokondun
encamına dair.

Ol fettan âhû
bir yâr severdi :
bir Çinli âdem
ismiii Sl-YÂ-Û.
Gözleriiii badem
sözleriiii şirin.
Bu yârin peşine
takılınıştır Jokond
bir Çin beldesinde
yakılmıştır Jokond.

Ben Nâzım Hikmet
râkımûlhuruf
işbû hususta
düşmanaâa dosta
çekip yürekten
günde beş növbet
yuf üstüne yuf
idda ediyorum,
isbat edeceğim;
isbat edemezsem
sahni suhanden
yıkılıp gideceğim.

1928

JOKONDUN HATIRA DEFTERİNDEN PARÇALAR

15 Mart 1924 Paris Luvur müzesi

Luvur müzesinde artık canım sıkılıyor.
Can sıkıntısından çok çabuk bıkılıyor.
Bıktım artık canımın sıkıntısından.
İçimdeki bu ruh yıkıntısından
aldı fikrim şu hisseyi :
Müzeyi
gezmek iyi
müzelik olmak fena.
Ben bu maziyi hapseden saraya
öyle ağır bir hükümle kondum ki,
çatlarken sıkıntıdan yüzümde yağlıboya
mecburum durup dinlenmeden sırıtmaya :
Çünki :
ben o Floransalı Jokondum ki
Floransadan daha meşhurdur tebessümüm.

Luvur müzesinde artık canım sıkılıyor.
Ve mademki maziyle konuşmaktan
çabuk bıkılıyor

ben
karar verdim bugünden itibaren
bir hatıra defteri tutmaya.
Belki dahli olur bugünü yazmanın
dünü unutmaya..
Lâkin acayip bir yerdir Luvur.
Burda belki bulunur
İskenderi Kebirin
kronometrolu Lonjin saatı,
fakat
bulunmaz yüz paralık bir kurşunkalem
ve bir tabaka temiz defter kâadı.
Lânet olsun Luvruna, Parisine.
Yazarın ben de hatıratı
muşambamın tersine.
Ve işte :
Kırmızı burnunu eteklerime sokan,
saçları şarap kokan
miyop bir Amerikalının
aşırınca cebinden mürekkepli kalemini
başladım hatıratıma.
Yazıyorum sırtıma :
Tebessümü meşhur olmanın elemini...

18 Mart Gece

Luvur uyudu.
Zulmette Venüs'ün kolsuz vücudu
benziyor bir harbıumumî neferine.

Parlıyor bir şövalyenin altın miğferi :
vurdukça "Gece bekçilerinin" feneri
karanlık bir resmin üzerine.
Burda
Luvurda
benziyor günlerim birbirine
tahta bir mik'abın dört tarafı gibi.
Başım keskin kokularla dolu
bir ecza dolabının rafı gibi.

20 Mart

Hayranım Felemenk ressamlarına :
Süt ve sucuk tacirlerinin
tombul madamlarına
kolay mı üryan bir ilâhe edası vermek?
Lâkin
isterse ipekli don giyinsin
inek + ipekli don = inek.

Dün gece
bir pencere
açık kalmış
Felemenkli üryan ilâheler soğuk almış.
Bugün
bütün gün
ziyaretçilere
çevirip dağ gibi pembe çıplak gerilerini
aksırıp öksürdüler...

Tutulmuşum ben de nezleye.
Nezleli bir tebessümle gülünç olmayım diye,
ziyaretçilerden gizliye gizliye
burnumu çekip durdum.

1 Nisan

Bugün bir Çinli gördüm;
başı perçemli Çinlilere benzer yeri yok.
Ne de çok
baktı bana.
Bilirim ki ben
fildişini ipek gibi işliyen
Çinlilerin teveccühü
atılamaz yabana..

11 Nisan

İsmini öğrendim her gün gelen Çinlinin :
Sİ-YA-U

16 Nisan

Bugün gözlerin sesiyle
konuştuk kendisiyle.
Gündüzleri kumaş dokuyormuş,
gece okuyormuş.

İşte çoktandır ki gece
kara gömlekli bir Faşist ordusu gibi geldi.
Kendini Sen nehrine atan bir işsizin
karanlık sudan sesi yükseldi.
Ve ey yumruk kadar başında
dağ gibi rüzgârlar esen
ben eminim ki bu anda sen
cevap almak için yıldızlara sorduğun
cevaplardan,
kuleler kuruyorsun kalın meşin kaplı
kitaplardan,
oku
Sİ-YA-U
OKU...
Ve gözlerin satırlarda isteneni bulunca
gözlerin yorulunca
bırak yorgun başını
siyah sarı bir Japon krizantemi gibi
kitapların üstüne..
UYU
Sİ-YA-U
UYU...

18 Nisan

Başladım unutmaya
tombul Rönesans üstatlarının isimlerini.

Görmek istiyorum
çekik gözlü Çin nakkaşlarının
ince uzun kamış fırçalarından
damlıyan
siyah suluboya kuş ve çiçek
resimlerini..

PARİS Telsizinin Haberleri

ALLO
ALLO
ALLO
PARİS
PARİS
PARİS..

Havada sesler
ateş tazılar gibi koşuyor.
Eyfel kulesinin telsizi konuşuyor :

ALLO
ALLO
ALLO
PARİS
PARİS
PARİS..

— BİZ DE şarklıyız bu ses bizedir
bizim de kulaklarımız bir ahizedir
biz de Eyfeli dinlemeliyiz —
Çinden haber
Çinden haber
Çinden haber :
Kaf dağından gelen ejder
altın semasında Çinimaçin yurdunun
gerdi kanat.
Fakat
bu işte sade Britanya lordunun
tüyleri yolunmuş
kalın boyunlu bir kuş
gibi matruş
gırtlağı değil,
kesilecek
Konfuçyusun
uzun
seyrek
sakalı da!...

JOKONDun Hatıra Defterinden

21 Nisan

Bugün Çinlim
gözbebeklerimin
içinde durdu;

ve sordu :
"Tanklarının kırk ayaklı tekerlekleriyle
pirinç tarlalarımızı ezenler,
şehirlerimizde
cehennem imparatorları gibi gezenler :
SENİN
seni YARATANIN nesli mi?"
Az kaldı "hayır" diye haykırarak
kaldıracaktım elimi...

27 Nisan

Bu gece bir Amerikan zurnasıyla
12 beygirlik bir Fordun kornasıyla
bir rüyadan uyandım,
ve bir lahza gördüğüm
bir lahzada öldü.
Gördüğüm durgun mavi bir göldü.
Bu gölde canımın çekik gözlü canı
yaldızlı bir balığın sarılmıştı boynuna.
Ben gidiyordum ona
sandalım çinişi bir çay fincanı;
açtığım yelken
kamış bir Japon
şemsiyesinin
nakışlı ipeğinden..

PARİS Telsizinin Haberleri

ALLO
ALLO
ALLO
PARİS
PARİS
PARİS
Radyo - Stasyon duruyor.
Parisi yine
mavi gömlekli Parisliler
kırmızı sesler
ve kırmızı renklerle dolduruyor..

JOKONDun Hatıra Defterinden

2 Mayıs

Bugün Çinlim gelmedi.

5 Mayıs

Bugün de yok..

8 Mayıs

Benziyor günlerim
bir istasyonun
bekleme salonuna.
Gözlerim dikili
demiryoluna..

10 Mayıs

Yunan heykeltıraşları,
Selçuk elinin çini nakkaşları,
Cemşide ateşle halı dokuyanlar,
çölde hecinlere kaside okuyanlar,
vücudunun raksı rüzgâr gibi esen,
bir kırat mücevheri 36 köşeli kesen,
ve SEN
beş parmağında beş hüner taşıyan
MİKEL ANJ usta!
Haykırın, ilân edin düşmana dosta :
Pariste fazla bağırmış diye,
Mandarin sefirinin
camını kırmış diye,
sevgilisi Jokondun
Fransa hududunun
atılmış haricine..

Çinden gelen sevgilim gitti Çine..
Ve ben artık
bilemem kimlere derler Leylâ ile Mecnun,
o pantolonlu Leylâ
ben eteklikli Mecnun değilsem..
Ağlıyabilsem... Ah...
Ağlıyabilsem...

12 Mayıs

Bugün
önümde
kanlı ağzının
boyasını tazeleyen
bir ev kızının
elindeki aynaya ilişince gözüm
parçalandı kafamda şöhretimin teneke tacı.
İçimde kıvranırken ağlamak ihtiyacı
dudaklarım kırıtıyor,
pişmiş bir domuz kellesi gibi
suratım sırıtıyor.
Dilerim ki
kübist bir ressama fırça olsun kemikleri
Leonar da Vinçinin,
boyalı elleriyle sarılıp boğazıma
altın kaplama bir diş gibi ağzıma
bu mel'un tebessümü taktığı için....

Birinci kısmın sonu

İkinci Kısım
Firar

MUHARRİRin Not Defterinden

A dostlar hali berbat Jokondun..
Siz emin olun ki onun
çok uzaklardan haber
almak ümidi olmasaydı eğer
ölümün rengini vermek için
dudaklarındaki mel'un tebessüme,
bir müze bekçisinin tabancasını çalar
boşaltırdı muşamba göğsüne...

JOKONDun Not Defterinden

Ne olurdu fırçası Leonar da Vinçinin
yaratsaydı beni
yaldızlı güneşinde Çinin.
Arkamdaki dağ resmi
şeker kellesi şeklinde bir Çin dağı olsaydı,
pembe beyaz rengi uzun yüzümün
solsaydı,
alsaydı gözlerim bir badem biçimini.
Ve tebessümüm
gösterseydi göğsümün içini!
O zaman uzaklardakinin kolunda
dolaşabilirdim Çini..

MUHARRİRin Hatıra Defterinden

Jokondla bugün baş başa verdik.
Meraklı bir kitabın
yapraklarını çevirir gibi
birbiri ardınca saatları çevirdik.
Ve öyle bir karara geldik ki,
bu karar
bölecek bir bıçak gibi ikiye
Jokondun hayatını...
Yarın gece görürsünüz tatbikatını..

MUHARRİRin Not Defterinden

Notr Dam dö Parinin saatı
çaldı gece yarısını.
Gece yarısı
gece yarısı.
Kim bilir tam bu anda :
hangi sarhoş öldürüyor karısını?
Kim bilir tam bu anda :
hangi hortlak
bir şatonun
dehlizinde dolaşıyor?
Kim bilir tam bu anda :
hangi hırsız
en aşılmaz
bir duvarı aşıyor?.
Gece yarısı... Gece yarısı...

Kim bilir tam bu anda...
Bilirim ki her romanda
en karanlık saat budur.
Gece yarısı
her kariin yüreğinde bir korkudur..
Fakat neyleyim?
Tek satıhlı tayyarem
Luvurun damına konduğu anda,
Notr Dam dö Parinin saatı
çaldı gece yarısını.
Ve ben
tuhaftır ki hiçbir korku hissetmeden
okşıyarak tayyaremin alüminyum sağrısmı
damın üstüne indim..
Çözerek belime sardığım 50 kulaç ipi
şakulî bir sırat köprüsü gibi
sarkıttım Jokondun penceresine.
Üç keskin düdük çaldım.
Ve derhal cevap aldım
bu üç düdük sesine.
Açtı ardına kadar Jokond penceresini.
Meryem Ana kılığına sokulan
bu fakir bahçıvan kızı
sıyırdı sırtından yaldızlı çerçevesini
ve ipe sarılarak tırmandı yukarıya...

Dostum Sİ-YA-U
talihin varmış doğrusu
düşmüşsün aslan gibi karıya...

JOKONDun Hatıra Defterinden

Bu tayyare dedikleri
kanatlı demir bir at.
Altımızda Paris
Eyfel kulesiyle
sivri burunlu, çopur ablak bir surat.
Yükseliyoruz
yükseliyoruz
karanlığı
ateş bir ok
gibi deliyoruz..
Gökler üstümüze
yaklaşır gibi,
gökyüzü çiçekli bir çayır gibi.
Yükseliyoruz
yükseliyoruz..

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Uyumuşum
uyandım.
Sabahın şafak demi.
Gökler durgun bir deniz,
tayyaremiz bir gemi.
Tereyağından kıl çeker gibi gidiyoruz.
Kalıyor arkamızda bir duman yolu.
Pırıltılı yuvarlaklarla dolu
mavi boşlukları seyrediyoruz..

Altımızda benziyor dünya
güneşte yaldızlanan
bir yafa portakalına...
Fakat ne hikmettir ki ben
yükselmiştim de yerden
yüzlerce minare boyu,
yine dünyaya bakıp
aktı ağzımın suyu...

MUHARRİRin Not Defterinden

Şimdi tayyaremiz
Afrikanın üstünde gezen
sıcak rüzgârların içindedir.
Yukardan bakınca Afrika bir
kocaman keman biçimindedir.
Bana öyle geldi ki
çeloyla çalıyorlar Çaykofskiyi
kızgın karanlık ada
Afrikada.
Ve sallıyarak tüylü uzun kollarını
bir goril ağlamada...

MUHARRİRin Not Defterinden

Bahri Muhiti Hindîyi geçiyoruz.
Havaları, baygın kokulu
koyu bir şurup gibi içiyoruz..

Ve Singapurun sarı fenerine bakarak
Avustralyayı sağda
Madagaskarı solda bırakarak,
ve güvenerek depodaki benzine
rotayı çizdik Çin denizine...

Çin denizinde sefer eden bir İngiliz gemisindeki Con isimli güverte neferinin hatıratından

O akşam
birdenbire fırtına çıktı.
Ama ne fırtına babam
ama ne fırtına...
İsanın anası binmiş sarı bir şeytanın sırtına
havaları karıştırıp fır dönüyor.
Ben de aksi gibi
pruva çanaklığında vardiyadayım.
Koskocaman gemi
altımda nah şu kadar görünüyor.
Esiyor rüzgâr
rüzgâr üstüne
rüzgâr
rüzgâr üstüne
rüzgâr..
Bir yay gibi vınlıyarak yaylanıyor direk.*
Hayda bir çıkıyoruz yukarıya
kafam bulutları yarıyor.

* Ta tepede ne işin var
leylek misin be mubarek? N.H.

Hayda bir aşağı iniyoruz
parmaklarım denizin dibini tarıyor.
Sola yatıyoruz, sağa yatıyoruz.
Yani iskeleye sancağa yatıyoruz.
Ha şimdi battık aman
ha şimdi batıyoruz.
Dalgalar :
Bengale kaplanları gibi
sıçrayıp başımdan aşıyor.
Karşımda dolaşıyor
Cavalı melez bir orospu
gibi korku.
Şaka mı bu be Çin denizi bu...*
Neyse lafı uzatmıyalım.
KÜT...
O ne?
Havadan mustatil bir muşamba düştü.
çanaklığın içine.
Bu muşamba
hoşur bir kadındı.
Düşündüm ki bu göklerden gelen madam
bizim gemici dilinden usulünden
çakmazdı anam.
Hemen önünde bel kırıp öptüm elinden
bir şair ağzı kullanarak dedim ona ki :
— Sen ey bana göklerden gelen muşamba kadın!
Söyle hangi ilâhi vasfa benziyor adın?
Niye indin buraya nedir büyük maksadın?

* Gemici haklıdır korkusunda
Çin denizinin hiddetini yabana atmıyalım.
N. H.

Dedi bana ki :
— Motoru 550 beygirlik
bir tayyareden düştüm.
İsmim Jokond,
Floransalıyım.
Şang-Hay limanına bir an evvel
varmalıyım.

JOKONDun Hatıra Defterinden

Rüzgâr düştü
deniz duruldu.
Yürüyor gemi Şang-Haya doğru.
Gemiciler sallanarak rüya görüyor
yelken bezinden hamaklarında.
Parlıyor bir Bahri Muhiti Hindî türküsü
etli kalın dudaklarında :

"Malaka şarabı gibi kızdırır kanı
ateşi Koşinşin
güneşinin.
Çeker yaldızlı yıldızlara doğru gemicileri
Koşinşin geceleri
Koşinşin geceleri.

Boyadı al kana demir kuşaklı fıçıları
Singapur meyhanelerinde bıçaklanan
çekik gözlü sarı Borneo muçoları.
Koşinşin geceleri, Koşinşin geceleri.

Bir gemi gider Kantona
Tam 55 000 tona
Koşinşin geceleri..

Bordadan atılan
mavi gözlü bir gemici ölüsü gibi
göklerde yüzerken ay,
dirseğine dayanıp seyreder Bombay..
Bombay ay..
Bahrı Umman.
Malaka şarabı gibi kızdırır kanı
ateşi Koşinşin
güneşinin.
Çeker yaldızlı yıldızlara doğru gemicileri
Koşinşin geceleri
Koşinşin geceleri....."

İkinci kısmın sonu

Üçüncü Kısım
Jokondun Encamı

Şang-Hay Şehri

Şang-Hay büyük bir limandır,
mükemmel bir liman.
Gemileri daha kocamandır
boynuzlu bir Mandarin konağından.
Vay vaaay!
Ne acayip yer be Şang-Hay..

Mavi nehirde akar
hasır yelkenli kayıklar.
Hasır yelkenli kayıklarda
çıplak kuliler pirinç ayıklar
pirinç ayıklar..
Vay vaaaay!..
Ne acayip yer be Şang-Hay..

Şang-Hay büyük bir limandır.
Beyazların gemileri kocamandır,
sarıların kayıkları küçücük.
Kızıl saçlı bir çocuğa gebe Şang-Hay.
Vay vaaaay!..
Ne acayip yer be Şang-Hay...

MUHARRİRin Not Defterinden

Dün gece
limana girince gemi
Jokond kapağı attı karaya.
Şang-Hay kazan o kepçe
hal oldu Sİ-YA-U'sunu arıya arıya.

MUHARRİRin Not Defterinden

"Çin işi Japon işi
bunu yapan iki kişi
biri erkek biri dişi.

Çin işi Japon işi
seyrediniz ne hünerdir
Lİ-Lİ-FU'nun bu son işi."

Bağırıyor avaz avaz
Çinli hokkabaz
Lİ.

Sarı sıska bir örümceğe benziyen eli
fırlatıyor havalara ince uzun bıçakları :
İşte bir
bir daha
bir daha
bir daha
beş
bir daha.

Havalarda şimşekli daireler çizerek
bıçaklar birbiri ardınca fırlayıp akıyor.
Jokond bakıyor,
daha da bakacak
bakacak fakat :
Kocaman renkli bir Çin feneri gibi
sallanıp karıştı ortalık :
"— Yol verin varda
Çan-Kay-Şi'nin celladı
yeni bir kelle kovalıyor.
Yol verin varda.."

Biri önde biri arkada
iki Çinli fırladı köşe başından.
Öndeki koşuyor Jokonda doğru.
Bu ona doğru koşan oydu, oydu, o.
Sİ-YA-U'su onun
kumrusu onun.
Sİ-YA-U'm benim
Sİ-YA-U..
Etrafı sardı bir stadyum uğultusu.
Ve sarı Asyanın al kanıyla
boyanmış olan
nemrut İngiliz lisanıyla
atıldı naralar :
"— Yakalıyor
yakalıyor
yakaladı
yakala.."

Jokondun kollarına üç adım kala
yetişti Çan-Kay-Şi'nin celladı.
Parladı
pala..
Kesilen bir et kırılan bir kemik sesi.
Yuvarlandı ayağının dibine
kana bulanmış sarı bir güneş gibi
Sİ-YA-U'nun kellesi..

Ve işte böyle bir ölüm günü
Şang-Hayda kaybetti Floransalı Jokond
Floransadan daha meşhur olan tebessümünü.

MUHARRİRin Not Defterinden

Çin kamışından bir çerçeve.
Çerçevede resim.
Resmin altında isim :
Jokond..
Çerçevede resim :
çerçevede resmin gözleri yanıyor
yanıyor.
Çerçevede resim :
çerçevede resim canlanıyor
canlanıyor.
Ve birden
atlıyormuş gibi boşluğa bir pencereden
fırlayıp çıktı resim çerçeveden;
ayakları yere vurdu.

Daha ben haykırırken adını
karşıma dikilip durdu :
muazzam bir kavganın dev kadını.

O yürüdü
ben peşinden
Kızgın kızıl Tibet güneşinden
Çin denizine kadar
Gidip geldik
Gelip gittik.

Jokondu
düşman elinde
bir şehrin kapısından
gece gizlice çıkarken gördüm;
onu, süngülerin çatıştığı bir kapışmada
Bir Britanya zabitinin
gırtlağını sıkarken gördüm.
Onu :
içinde yıldızlar yüzen mavi bir su başında
bitli kirli gömleğini yıkarken gördüm....

Ocağında odun yanan bir lokomotif
üfliyerek, püfliyerek sürüklüyor peşinden
beheri kırk kişilik kırk kırmızı vagonu.
Vagonlar geçti birer birer.
Son vagonda gördüm onu :
başında tüyleri yoluk bir kuzu kalpak
ayaklarında çizmeler
sırtında meşin ceket
bekliyor nöbet..

MUHARRİRin Not Defterinden

Ey benim sabırlı okuyucularım!
Şimdi sizinle biz
Şang-Hayda Fransız divanı harbindeyiz.
Hâkimler :
Dört jeneral, on dört miralay
ve süngü takmış Kongolu zenci bir alay.
Maznun :
Jokond.
Dava vekili :
fazla miktarda deli
yani fazla miktarda sanatkâr
Fransalı bir ressam.
Sahne tamam.
Başlıyoruz :

Dava vekili müdafaasını yapar :

— Efendiler
huzurunuzda
maznun sıfatıyla bulunan bu eser
büyük bir üstadın en manalı kızıdır.
Efendiler
bu eser..
Efendiler.....
Alev dolu bir tas gibi yanıyor beynimin içi..
Efendiler
Leonar da Vinçi..
Efendiler..
Rönesans...

Efendiler..
bu eser
bu eserin bir misli daha..
Efendiler üniformalı efendiler.....
— EEES!
Yeter.
Dırlanma bozuk bir mitralyöz gibi.
Zabıt kâtibi,
kararı oku.

Zabıt kâtibi kararı okur :

— Ihlal edilmiştir Çinde
Fransız tabasının hukuku
Mezbure Jokond binti Leonardo tarafından.
Binaen
aleyh
minasip gördük maznunenin
ihrakı binnarını.
Ve yarın gece doğarken ay
Senegalli bir alay
infaz edecektir divanı harbimizin
bu kararını..

İHRAKI BİNNAR

Şang-Hay büyük bir limandır.
Beyazların gemileri kocamandır.
Sarıların kayıkları küçücük.

Kalın bir dûdûk.
İnce bir Çinli çığlığı.
Limana giren bir gemi
devirdi hasır yelkenli bir kayığı..
Ay ışığı.
Gece.
Bileklerinde kelepçe
Jokond bekliyor.
Es rüzgâr es..
Bir ses :
— Haydi çakmağı çakın.
Yakın Jokondu yakın..
İlerliyen bir karaltı
bir parıltı...
Çakmağı çaktılar
Jokondu yaktılar.
Kıpkırmızı bir alevle boyandı Jokond.
Güldü içten gelen bir tebessümle
gülerek yandı Jokond.....

Sanat, Manat, Eser, Meser, Filan, Falan, Ezel, Ebet
EEEEEEEEEEYYT,,,

"İŞTE O KADARDIR OL HİKÂYET
"BÂKİSİ DURUĞU Bİ NİHAYET.....
TEMMET..."

1929

VARAN 3

İlk Basım : 1930

ŞAİR

Şairim
şimşek şekillerini şiirlerimin
caddelerde ıslık çalarak
kazırım
duvarlara..
100 metreden
çiftleşen iki sineği seçebilen iki gözüm,
elbette gördü
iki ayaklıların
ikiye ayrıldığını..

Sen
benim
hangisinden olduğumu anlamak istiyorsan
cebime sok
kafanı :
orda
aydınlığı okuyan kara ekmek
sana doğruyu söyler..
Şairim
şiirden anlarım,
en sevdiğim gazel
Anti Düringidir Engelsin..

Şairim
bir yıl yağan yağmur kadar şiir yazdım..

Fakat asıl
şaheserime
başlamak için
Hafızı Kapital olmayı bekliyorum.

Futbolda eski kurdum.
Fenerbahçenin forvetleri
mahallede kaydırak oynıyan birer piç kurusuyken
ben
en ağır hafbekleri yere vururdum.
Futbolda eski kurdum.
Santırdan alınca pası
çakarım
Hooooooooooooooooooooop!
5 numro top
açık ağzından girer golkipin karnına.
Bana mahsustur bu vuruş
futbol potinlerim
kurşunkalemimden öğrendi bu zanaatı!
O kurşunkalemim ki
9 deliğinizden vücudunuza her tıktığı mısra
işkembenizde taş.
Şairiz be,
şairiz dedik ya be arkadaş....

1923

CEVAP

Behey!
Kara boynuz gibi kaşlı
mukaddes Apis başlı
adam;
Behey!
Kara maça bey!
Sen şiirin asil kamusuyla konuşuyorsun,
ben asaletten anlamam.
Şapka çıkarmam konuştuğun dile,
düşmanıyım asaletin
kelimelerde bile.

Behey!
Kara maça bey!
Ben bilirim
bu tehevvûr bu şikâyaaat niçin?
Bilirim
beni uykumda boğmak için
bekliyorsun geceyi..
Ben ki bileklerimde tel kelepçeyi
bir altın bilezik gibi taşımışım,
ben ki ilmikleri sabunlu iplere bakıp
kıllı kalın ensemi kaşımışım,
tehdidine pabuç
bırakır mıyım hiç?

Behey!
Kara boynuz gibi kaşlı
mukaddes Apis başlı
adam;
Behey!
Kara maça bey,
behey, yüzü kara.
Ruhunu zenci bir esir gibi çıkardın pazara,
bir orospu odası yaptın kafatasını...
Hâki ceketli ölülerin ceplerinden
çalarak parasını
satın aldın kendine
İsviçre dağlarının havasını.
Ve bundandır ki bugün
ablak sarı suratında senin
kanlı altınların kızıllığı var..

Acayip rüzgârlar esmiyegörsün başımdan.
Yoksa musahhih maaşımdan
haftada üç papel taksite bağlayıp seni
bir şamar oğlanı gibi kullanırım.
Beyimin böyle işlerle ülfeti var sanırım,
mükemmel yapar vazifesini..

Behey!
Kara maça bey!
Halka ahmak diyen sensin.
Halkın soyulmuş derisinden
sırtına frak giyen sensin.

Yala bal tutan beş parmağını
beş çürük muz gibi,
homurdanarak dolaş besili bir domuz gibi.
Meydan senin....
mi dersin?
Hata edersin,
bizde o göz var mı baksana!!
Ben içirmek için sana
kendi kara kanını
bir ateş çemberle çevirdim dört yanını,
sağa git
yok geçit,
sola git yok,
ileri
geri
yok.
Kıvır kuyruk kalemini kalbine sok
bir akrep gibi intihar et...

1929

YALNAYAK

Kafamızda güneş
ateş
bir sarık.
Arık toprak
çıplak ayaklarımıza çarık.
İhtiyar katırından
daha ölü bir köylü
yanımızda,
yanımızda değil
yanan
kanımızda.
Omuz yamçısız
bilek kamçısız
atsız, arabasız
jandarmasız,
ayı ini köyler
balçık kasabalar
kel dağlar aştık.
İşte biz o diyarı böyle dolaştık!
Hasta öküzlerin
yaşlı gözlerinde
dinledik taşlı tarlaların sesini.
Gördük ki vermiyor
toprak artık altın başaklı nefesini
kara
sabanlara!

Rüyada gezer gibi gezmedik.
Hayır,
bir çöplükten bir çöplüğe ulaştık.
İşte biz o diyarı böyle dolaştık!
Biz
biliriz
o memleket
neye hasret çeker.
Bu hasret
bir materyalist kafası kadar
çizgileşmiştir,
bu hasrette
madde var
madde!

●

Basık
suratı asık
evler
köstebek yolu sokakların üstünde
vermiş kafa kafaya.
Cin gözlü
güvercin sözlü
abani sarıklılar
dükkânlara bağdaşmış.
Yarık
tabanı çarıklılar
önlerinde.

Yarma
bir jandarma
tarlada zina eden
bir çifti sürür.
Kahvede
piri mugan dede
sulanırken çırağa
"Lâhavle ve lâ" çekip derin derin
bu geçenlerin
suratına tükürür.
İşte şu
ekşimiş uyku kokan çömlek gibi şehrin
kara sevdası değil öyle romantik,
onun
ruhunun
iki kıvrak kelimelik
hasreti var :
BUHAR
ELEKTRİK!

●

Kör değilseniz eğer
görürsünüz ki
şu toprak yüzlü rençber
Kafkastan arta kalan
kalbur göğüslü oğlu

kel başlarında mültezimin
tırnakları oyulu,
kızıyla
karısıyla
kağnısıyla
son karış toprağına sarılmak,
ölse de burda onlarla ölmek
burda
onlarla
gömülmek
istiyor.

●

Dağların tarlaların özlediği,
arzulu bir kadın gibi şehvetle gözlediği
her tırnağında 1.000 manda kuvveti
demirleşen
ve su çalkalar gibi toprağı eşen
ruhu buhar
makinalar!

●

Ey cam karınları
sarı
nargileler gibi horıldayan,

ey üç atlı yaylısının içinden
sağır
burunsuz
kör
köylülere
Pierre Loti ahı çekip geçen
ağzı gemli
eli
kalemli
efendiler!
Tatlı maval dinlemekten gayrı usandık.
Artık
hepinizin kafasına
şu
daaaaaank
desin :
Köylünün toprağa hasreti var,
toprağın hasreti
makinalar!

1922

HASRET

Denize dönmek istiyorum!
Mavi aynasında suların :
boy verip görünmek istiyorum!
Denize dönmek istiyorum!

Gemiler gider aydın ufuklara gemiler gider!
Gergin beyaz yelkenleri doldurmaz keder.
Elbet ömrüm gemilerde bir gün olsun nöbete yeter.
Ve mademki bir gün ölüm mukadder;
Ben sularda batan bir ışık gibi
sularda sönmek istiyorum!
Denize dönmek istiyorum!
Denize dönmek istiyorum!

1927

YÜRÜYEN ADAM

Alnı yukarda
kırmızı boyun atkısı rüzgârda
yürüyor.
Yürüyor adım adım
yürüyor ağır ağır
yürüyor..

Rüzgâr deniz gibi köpürüyor
esiyor deniz rüzgâr gibi.
Akıyor iki yandan ışıklar
düşen yıldızlar gibi.
Sesler geliyor derinden
kalbin uzak sahillerinden :
— Nereye gidiyorsun yavrum benim nereye?
Dön sevgilim,
dön kardeşim,
dön evimin erkeği, dön geriye..

Yürüyor o
ıslıkla kızgın bir ölüm marşı çalarak.
Yürüyor o
gövdesi bir gemi gibi yükselerek, alçalarak.
Yürüyor adım adım
yürüyor ağır ağır
yürüyor...

Kim bilir
belki bir daha sokmıyacak parmaklarını
dizi dibinde dikiş diken kardeşinin
sarı saçlarına,
ve belki bir daha altında yatıp
güneşe giden yeşil bir yola bakar gibi
bakmıyacak
gürgen ağaçlarına..

Yürüyor o, yürüyor.
Açık geniş adımlarla arşınlıyor yolları.
Ağır iki balyoz gibi sallanıyor kolları.
Kıllı göğsü bir kalkan gibi kabarık..

İşitmiyor artık
hep aynı tahta masanın başında akşamlıyan
hasta topal dostların
kalbe karanfil ruhu gibi danılıyan
sözlerini.
Çıplak
iki bıçak
gibi çekmiş yüzünde gözlerini
yürüyor düşmana doğru.
YÜRÜYOR ADIM ADIM
YÜRÜYOR AĞIR AĞIR
YÜRÜYOR.....

1929

KABLETTARİH

Çok uzaklardan geliyoruz
çok uzaklardan...
Kulaklarımızda hâlâ
şimşekli sesi var sapan taşlarının.
Ormanlarında yabani aygırlar kişniyen
dağ başlarının
kanlı hayvan kemikleriyle çevrilen sınırları
geldiğimiz yolun ucudur.
Yine fakat
geniş kalçalı genç bir ananın
gergin gebe karnı gibi doğurucudur
mataralarımızda çalkalanan su.

Çok uzaklardan geliyoruz..
Tütüyor yanık bir et kokusu
çizmelerimizin köselesinden...
Ürkerek
adımlarımızın sesinden
kanlı karanlık yıllar
kanatlı bir hayvan gibi havalanıyor...
Ve karanlıklarda yanıyor
en önde gidenin
ateş bir ok gibi gerilen kolu..

Çok uzaklardan geliyoruz
çok uzaklardan..
Kaybetmedik bağımızı çok uzaklarla..

Bize hâlâ
konduğumuz mirası hatırlatır
Bedreddini Simavînin boynuna inen satır.
Engürülü esnaf Ahilerle beraberdik.
Biliriz
hangi pir aşkına biz
sultan ordularına kıllı göğüslerimizi gerdik...

Çok uzaklardan geliyoruz.
Alevli bir fanus gibi taşıyoruz ellerimizde
ihrak binnar edilen Galile'nin
dönen küre gibi yuvarlak kafasını.
Ve ancak
bizim kartal burunlarımızda buluyor
lâyık olduğu yeri
materyalist camcı İspinozanın
gözlükleri..

Çok uzaklardan geliyoruz
çok uzaklardan..
Ve artık
saçlarımızı tutuşturarak
gecenin evinde yangın çıkaracağız;
çocuklarımızın başlarıyla kıracağız
karanlık camlarını!..
Ve bizden sonra gelenler
demir parmaklıklardan değil,
asma bahçelerden seyredecek
bahar sabahlarını, yaz akşamlarını...

1929

PROMETE, PİPOMUZ, GÜL, BÜLBÜL V.S.

Kalbimizin ensesinde kıvrılan
yağlı uzun saçlarımız yok.
güle, bülbüle, ruha mehtaba, falan filân
karnımız tok.
Ve şimdilik
gönül işlerine vermiyoruz metelik..
Sen bize hiç korkmadan
emanet et karını.
Biz
Prometenin çığlıklarını
doldurup pipomuza
kaba kıyım tütün gibi içiyoruz,
yangın kulesiyle verip
omuz omuza
ufuklarda kızaran gözleri seçiyoruz....

1929

GÖZLERİMİZ

Gözlerimiz
şeffaf
temiz
damlalardır.
Her damlada
demire can veren dehamızın
bir küçücük
zerresi vardır..

Şeffaf
temiz
damlalarıyla gözlerimiz
bir umman içinde o kadar birleşti ki,
kaynıyan suda buzu
nasıl eritirseniz,
işte biz de
birbirimizde
öyle kaybolduk.
Yükseldi gözlerimizin şaheseri
demire can veren dehayı bulduk.

Şeffaf
temiz
damlalarıyla gözlerimiz,
bir umman içinde birleşmeseydi eğer,

her zerre
dağılsaydı başka bir yere,
dinamolarla türbinleri çiftleştirerek,
çelik dağları suda kof bir kelek gibi döndüremezdik..
Ve gözlerimizi yakan
gecenin ateşini
şamasız kibrit gibi söndüremezdik..

1922

ŞAİRİN BİR DAKİKA TEMBELLİĞİ

Bordalarda akan güneşli mavilik
duruldu yavaş yavaş..
Kaptan köprüsü kampana çaldı
ırgat boşaldı,
demir attı uyku gözlerime!!!

Dumandan atlara binmiş
dumandan süvariler
kanımda küreyvatı hamraya kurdular pusu.
Beynimde vurdu yat borusu..

Parmaklarımda kurşunkalem
uzadı
büyüdü
kalınlaştı
aldı bir süpürge sapı biçimini.
İhtiyar bir sokak süpürücüsü oldu elim,
dayandı süpürgesine
uyudu!!!

Deeee...
Diiii...
Duuu....

Renkler seslerin omzuna binmiş
ışıklar gölgelerin kucaklarında
akıyorlar....

Beynimin emir defterinde yalnız bir emir var :
boş oturmak!!!
Kımıldanmadan
kımıldanmaksızın
boş bir fıçı gibi boş oturmak..
Boş...
bomboş...
Ne sevgi, ne nefret, ne şefkat, ne kin,
hiçbiri....

Birdenbire lâkin
ikinci bir Japonya parçalandı karnımda!
Açlık
dizip on parmağını burnunun tepesine
çıkardı dilini.
Ölüm
kemik bir kahkaha gibi salladı sarı mendilini...
Doğruldum...
Gözlerime demirleyen uyku
demir aldı.
Dumandan süvariler
eridiler..
Beynimin emir defterinde emir yazan kumandan
kovuldu çadırından...
İhtiyar sokak süpürücüsü kavradı süpürgesini,
kavradı ve
onu koydu yine
kürenin derdini süpürenlerin
hizmetine.

1923

MUKADDES KARIN

Sen ey kırmızı gözlü ana,
Sen ey kahıredip yaratan,
Sen ey köprü altlarında sularla yan yana
yatan.
Sen ey yangınlı meydanların sesi..
Sen ey şiirlerin şiiri, bestelerin bestesi..
Sen ey kardeşim
sen ey kahrolası
sen ey darağaçlık.

Sen ey
her şey,
sen ey AÇLIK!!!
Çıplak ayaklarına alnımı koyar
andederim ki,
derim ki :

DÖĞÜŞECEĞİM,
benim, bizim, onun, onların değil
SENİN mukaddes karnın doyana kadar...

1929

İsmaile :

DEMİR KAFESTE DOLAŞAN ASLAN

Demir kafeste dolaşan aslana bak.
Bak onun gözlerine :
çelik çıplak
iki hançer gibi taşır sarı gözlerinde kinini.
Kaybetmeden temkinini
yaklaşır
uzaklaşır
gelir
gider.
Bulamazsın tasma asmaya yer
tüylü kalın boynunda onun.
Yanarken sarı sırtında kırbaç izleri
gerilir bakır pençeler taşıyan dizleri
yelesi diken diken dikilir mağrur kafasında...
Yaklaşır
uzaklaşır
gelir, gider
gider, gelir...

Zindanın duvarında kardeşimin gölgesi
kâh iner, kâh yükselir...

1928

MOR MENEKŞE, AÇ DOSTLAR VE ALTIN GÖZLÜ ÇOCUK

Abe şair,
bizim de bir çift sözümüz var
"aşka dair."
O meretten biz de çakarız
biraz...

Deli çığlıklar atıp avaz avaz
burnumun dibinden gelip geçti yaz
sarı
tahta vagonları
ter, tütün ve ot kokan
bir tiren gibi.
Halbuki ben
istiyordum ki gelsin o
kırmızı bakır bakracında bana
sıcak süt getiren gibi...
Fakat neylersin,
yaz böyle gelmedi,
yaz böyle gelmiyor,
böyle gelmiyor, hay anasını... şey!..

EEEEEEEEY...
kızım, annem, karım, kardeşim
sen
başında güneşler esen
altın gözlü çocuk,
altın gözlü çocuğum benim;

deli çığlıklar atıp avaz avaz
burnumun dibinden gelip geçti de yaz,
ben, bir demet mor menekşe olsun
getiremedim
sana!
Ne haltedek,
dostların karnı açtı
kıydık menekşe parasına!

1930

PROVOKATÖR

Bu adam
sattı arkadaşını;
sattı altın bir tepside arkadaşının
kanlı, kesik başını..

Bu adamın ayaklarında dolaşıyor
korku,
gölgesi gibi..
Karanlık bir su gibi yaşıyor
bu adam.

Güneş batınca her akşam,
kaldırımlarda karısının donunu sürüyerek,
parmaklarının ucuna basıp yürüyerek
size doğru yaklaşan odur.
Siz tanıyın onu
kalbinin boynunda sallanarak seslenen
mel'un çıngırağından,
ve bilin ki onun
dökülüyor parça parça cüzzam illeti
ruhunun
etini...

Bu adam bugün açtır.
Açtır ama,
kaybetti bu adamda
kudretli ve büyük açlık bile kudsiyetini...

A dostlar, bu adam
güneş batınca bir akşam
sattı arkadaşını;
sattı altın bir tepside arkadaşının
kanlı, kesik başını...

1929

YARIDA KALAN
BİR BAHAR YAZISI

Vurdu gergin kalın parmaklar
yazı makinamın dişlerine.
Kâğıtta her harfi majeskülle dizilmiş
üç kelime var :
BAHAR
BAHAR
BAHAR
Ve ben şair musahhih,
ve ben her gün
iki liraya
2.000 kötü satır okumıya
mecbur olan adam,
ve ben
neden
bahar geldi de hâlâ
muşambası kopuk
kara bir koltuk
gibi oturmaktayım?

Kasketini kendi kendine giydi kafam,
fırladım matbaadan
sokaktayım.
Yüzümde mürettiphanenin
kurşunlu kiri,
cebimde 75 kuruşum var.
HAVADA BAHAR..

Berberlerde pudralanıyor,
Babıâli paryasının
sarı
yanakları.
Ve güneşli aynalar gibi yanıyor
kitapçı camekânlarında
üç renkli kitap kapakları.
Fakat benim
bu caddede yaşıyan
kapısında ismimi taşıyan
bir formalık "ALFABE"m bile yok!
Adam sen de ne çıkar!
Başım dönmüyor geri,
yüzümde mürettiphanenin
kurşunlu kiri,
cebimde 75 kuruşum var.
HAVADA BAHAR..

●

Bu yazı yarıda kaldı.
Yağmur yağdı satırları sel aldı.
Halbuki ben neler yazacaktım neler....
3.000 sayfalık 3 cildinin üstünde
aç oturan muharrir
bakmıyacaktı da camına kebapçının,
tombul esmer kızını Ermeni Kitapçının,
ışıklı gözleriyle taşlıyacaktı.
Deniz kokmıya başlıyacaktı.

Terli kızıl bir kısrak gibi
şahlanacaktı bahar,
ve ben onun çıplak sırtına atlar
atlamaz
sürecektim sulara.

Sonra
her adımda peşimden gelecekti
yazı makinam.
Ona diyecektim :
— Etme anam
beni bırak bir saat
rahat..
Sonra,
saçları düşmeye başlıyan başım
haykıracaktı uzaklara :
— ÂŞIKIM...

27 benim yaşım
onun yaşı 17.
Kör şeytan
topal şeytan
kör topal şeytan
gel bu kızı sev, dedi,
diyecektim;
diyemedim,
derim yine!
Ama yağmurmuş
yağıyormuş,
yazdığım satırları sel almışmış

cebimde 25 kuruşum kalmışmış
ne çıkar...
Bahar geldi bahar geldi bahar
bahar geldi ulan!
Tomurcuklandı içimde kan!!!

1929 - 20 ve 21 Nisan

SANATKÂR HEYECANI

Heyecanımızda
şaha kalkan bir atın
deli
çizgileri
yok...

Heyecanımız
rayların üstünde kayarken bile
çelik heykelliğini kaybetmiyen
bir
lokomotif..

Öyle bir lokomotif ki
en küçük çivisinin
çakılması için
her kıvrımı materyalist beynimiz
açılıp kapandı düğümlerle,
günlerle
muadele hallettik...

ONU KUVVETTE TEKÂMÜL GİBİ
YÜKSELTTİK...

O, o kadar bizim ki
ezmek istediğimizi
raylarına konulan bir bakır onluk gibi ezer..

Fakat
bir an bile bıraksa altına çektiğimiz yolu
parçalanır..
Çünki o sade bizim,
sade bizim şuurumuzun oğlu...

1922

Benerci Kendini Niçin Öldürdü?

BİRİNCİ BAP :

Bir genç adama.. Hakîm Heraklite.. Yıldızlara.. ve aşka dairdir...

Şehir
uzakta.
Genç adam
ayakta.
Akıyor şehirden geçen nehir
genç adamın ayakları dibinden.
Genç adam
piposunu çıkarıyor cebinden
aranıyor kibriti,
bakıyor akar suya
düşünüyor Herakliti
düşünüyor büyük hakîm Herakliti genç adam :
Kim bilir belki böyle bir akşam,
böyle bir akşam
Heraklit alnını
yeşil gözlü zeytinliklere akan
suya eğdi
ve dedi :
"— Her şey değişip akmada
bu hal beni hayran bırakmada.. —"

Heraklit.. Heraklit ne akıştır bu!
Ne akıştır ki bu dalgalarında
    dağlıdır alnı en mukaddes putun
    kızgın demir damgasıyla sukutun.
Gebedir her sukut bir yükselişe.
Ne mümkün karşı koymak
    bu köpürmüş gelişe..
Heraklit.. Heraklit..
akar suya kabil mi vurmak kilit?

Şehir
  uzakta.
Genç adam
  ayakta.
Akıyor şehirden geçen nehir
genç adamın ayakları dibinden.
Genç adam
      kibriti çıkarıyor cebinden
                yakıyor piposunu.

II

Dikine mustatil bir apartımanın
                en üst katında
                    dört köşe bir oda.
Perdesiz pencereler.
Pencerelerin dışında yıldızlı geceler.
Genç adam
alnını dayamış cama.

Ben romanın muharriri
diyorum ki genç adama :
Delikanlım :
İyi bak yıldızlara
onları belki bir daha göremezsin.
Belki bir daha
yıldızların ışığında
kollarını ufuklar gibi açıp geremezsin.

Delikanlım :
Senin kafanın içi
yıldızlı karanlıklar
kadar
güzel, korkunç, kudretli ve iyidir.
Yıldızlar ve senin kafan
kâinatın en mükemmel şeyidir.

Delikanlım :
Sen ki ya bir köşe başında
kan sızarak kaşından
gebereceksin,
ya da bir darağacında can vereceksin.
İyi bak yıldızlara
onları göremezsin belki bir daha..

Delikanlım :
Belki beni anladın
belki anlamadın.
Kesiyorum sözümü.

İşte kapı açıldı
geldi beklenen kadın.

— BEKLETTİM Mİ?
— ÇOK..
AMA ZARAR YOK...

Kadın
yakaladı genç adamı
elinden.
Genç adam
yakaladı kadını belinden
bir yumrukta kırdı camı.
Oturdular pencerenin içinde..
Sarktı ayakları gecenin içinde...

Işıklı bir deniz dibi gibi
başlarında, sağda, solda gece yanıyor.
Bacakları karanlık boşluklara sallanıyor.
Sallanıyor bacakları
sallanıyor bacakları...
...dudakları...

Sevmek mükemmel iş delikanlım,
sev bakalım!
Mademki kafanda yıldızlı bir gece var,
benden izin sana
sev, sevebildiğin kadar...

İKİNCİ BAP :

Genç adamın ve sevgilisinin şahıslarına, genç adamın esrarengiz meşgalesine ve müsebbibi meçhul bir ihanete dairdir...

Mevzuubahs gencin
ismi : BENERCİ
Kendisi aslen Hintli olup
maskatıresi Delhidir.
dostlarının nazarında tam
adam,
düşmanların indinde azgın bir delidir
ve Britanya polisinde künyesi şüphelidir..
Şekli şemailine gelince :
ne Pataşon gibi tombul bir cüce,
ne Masist gibi bir dev,
ne de Villi Friç gibi bir babik oğlanıdır O,
iki gözlü tek burunlu basbaya insandır O..

Birinci babımızda
Benercinin odasına gelen kadın
mühim bir rol oynıyacak kitabımızda.
Kendileri bir İngiliz Misidir.
hem de İngiliz Mislerinin nefisidir.

İmdi,
bu nefis
Mis
nerde, nasıl tanıdı Benerciyi?
diye sorsam size ben,
eminim ki siz cevaben :

"— Mermer
merdivenler...
Kapı.
Kapıda kıvırcık saçlı
taştan
iki aslan...

Tibet.
Tibette mabet.
Mabedin içi...
Omuzlarından çıkan on altı kolu havada,
çıplak karnı iki kat
bağdaş kurup oturmuş
mabut
Buda.
İnledi öküz derisinden mukaddes davul :
— Savul!
Savul!
Savul!
Budaya kurban geliyor.
Sarı saçlı, mavi gözlü bir kadın,
beyaz kar gibi.
Kadının canına kıyacaklar gibi.

Açıldı kanlı bir ağız şeklinde karnı Budanın :
fışkırdı mukaddes alevler dışarıya.
Uzun külâhlı Mogol rahipleri
kaldırdı havaya beyaz kadını.
Doyuracaktır Buda ateş dolu karnını...

Mavi gözlü dilber kurban gidiyor kurban...

. . . . . .

— DRRRRAN
DRRRRAN
DRRRRAN...

Atıldı üç el tabanca,
yuvarlandı Mogol rahipleri birbiri ardınca.

Esmer bir delikanlı yaklaştı mavi gözlü dilbere,
— Kaçalım
bir an kaybedecek zaman değil!
OTOMOBİL...
Son sür'at
saatta 110 kilometre...

İşte bu kurtarılan kadın
birinci bapta odaya gelen kadındı,
onu kurtaran genç
Benerci.
Ve bu suretle İngiliz Mis tanıdı Hintli genci,"
diyerek,
haltedeceksiniz,
romanımı daha başlamadan berbat edeceksiniz.

Gelin etmeyin çocuklar..
Ne çıkar?
İnanın bir sefer olsun Nâzıma
Amerikan filimlerinden fazla.

İlk tesadüf
tıramvayda oldu.
İkincisi
lokantada,
Üçüncüde düğüm bağlandı nihayet
siyah podösüet
bir çantada :
İngiliz kızı mahsus
çantasını yolda yere düşürdü,
Hintli genç mahsus
düşen çantayı gördü,
yerden kaldırarak
verdi kıza.
Konuştular.
Eeee?! sonra ne oldu derseniz,
bakın birinci babımıza!..

II

Ayın on dördü.
Ayın on dördünü Pariste aç gezen gördü,
dedi ki :

Bu gece ay
dibi kalay
bir tencere gibi.

Ayın on dördü.
Ayın on dördünü Fatihli hırsız gördü,
dedi ki :
Bu gece ay
gökte açık kalan
bir pencere gibi.
Atlasak içeriye..
Aşırsak be imanım
Meryem ananın
gümüş takımlarını.

Ayın on dördü.
Ayın on dördünü İrlandalı bir polis gördü,
dedi ki :
Benziyor ay
yıldızların yaldızlarını çalmak için
göğe çıkan bir hırsızın
fenerine.

Ayın on dördü.
Ayın on dördünü şair Salih Zeki gördü :
benzetti kendi eserine,
beğendi.

Ayın on dördü.
Ayın on dördünü Londralı bir Lort gördü,
dedi ki :
benziyor ay
Haşmetpenahımın
dizbağı nişanına.

Kızardı ayın on dördü.
Kızaran ayın on dördünü bir Parya gördü,
dedi ki :
Benziyor ay
Ganjın üstüne damlayıp yayılan
kardeş kanına.

Ayın on dördü.
Ayın on dördünü en nihayet
pencereden BENERCl gördü,
dedi ki :
Benziyor ay
bir saat kadranına.
— Saat kaç?
— Bir.

Buraya yalnız Birinci kısımdan iki babını dercettiğimiz bu yazının tamamı yakında kitap halinde çıkacaktır. Eğer parçalar sizi sardıysa, sonunu çıkacak kitapta okursunuz.

AYAĞA KALKIN EFENDİLER

Behey! kaburgalarında ateş bir yürek yerine
idare lambası yanan adam!
Behey armut satar gibi
san'atı okkayla satan san'atkâr!
Ettiğin kâr
kalmıyacak yanma!
Soksan da kafanı dükkânına,
dükkânını yedi kat yerin dibine soksan;
yine ateşimiz seni
yağlı saçlarından tutuşturarak
bir türbe mumu gibi damla damla eritecek!
Çek elini san'atın yakasından
çek!
Çekiniz!
Bıyıkları pomadalı ahenginiz
süzüyor gözlerini hâlâ
"koyda çıplak yıkanan Leylâ'ya" karşı!
Fakat bugün
ağzımızdaki ateş borularla
çalınıyor yeni san'atın marşı!
Yeter artık Yenicami tıraşı,
yeter!
Ayağa kalkın efendiler...

1925

YAYINDAN FIRLAYAN OK

Yayından fırladı ok!
Menzil ırak,
çok ırak,
çok...
Hedeften bir eser yok!!!

●

Menzil ırak
çok ıraktı,
ok uçuşta usta değil
çıraktı.
Havalarda kanlı kanat kırıkları bıraktı!..
Her an
peşinde kalan
bu ince uzun kuşun :
medit ihtizazları çarpan ve çarpılan bir uçuşun!.

●

Bu uçuş
yıllarca yıllar
kadar
yıl sürdü.
Vaktaki gündoğusu kanla köpürdü
ok hedefin kırmızı kalbini gördü..

●

Ok uçuşta usta oldu gayrı çırak değil,
o ırak
menzili artık ırak değil...

1925

KALBİM

Göğsümde 15 yara var!.
Saplandı göğsüme 15 kara saplı bıçak!.
Kalbim yine çarpıyor,
kalbim yine çarpacak!!!

●

Göğsümde 15 yara var!
Sarıldı 15 yarama
kara kaygan yılanlar gibi karanlık sular!
Karadeniz boğmak istiyor beni,
boğmak istiyor beni!
kanlı karanlık sular!!!

Saplandı göğsüme 15 kara saplı bıçak.
Kalbim yine çarpıyor,
kalbim yine çarpacak!..

●

Göğsümde 15 yara var!.
Deldiler göğsümü 15 yerinden,
sandılar ki vurmaz artık kalbim kederinden!
Kalbim yine çarpıyor,
kalbim yine çarpacak!!!

Yandı 15 yaramdan 15 alev,
kırıldı göğsümde 15 kara saplı bıçak..
Kalbim
kanlı bir bayrak gibi çarpıyor,
ÇAR— PA— CAK!!

1925

BİR ŞEHİR REHBERİ

Ben ne tarih hocasıyım
ne de coğrafya.
Beni ancak
dört köşe taş bir ambar
kadar
alâkadar
eder
Ayasofya!
Beni Şişlide yalnız
bıraksanız
Maçkanın yolunu bulup gidemem..
Yani demem
o demek ki,
sanmayın ki elinize
à la Bedeker
bir rehber
vereceğim;
hayır,
ben
size
dört başlı bir şehrin içinden
haber
vereceğim..
Bu şehrin
basılır hep aynı şekilde
coğrafya kitaplarında resmi.

Dört çeşit yazılır fakat
bu resmin altına ismi :
KONSTANTANİYYE, KONSTANTİNOPL
DERSAADET, İSTANBUL.....

I

Çalsın Maksimbarın cazbant kolu,
çal bre kara köpoğlu,
anlatayım Konstantinoplu :

Yüzük, bilezik, gerdanlık, küpe
muslin, krepdöşin, tül
ipek...

—Şu herif de karıma sersemce kur yapıyor pek!

Pudra, lavanta, lavanta, pudra, kozmatik,
frak...

—Kocam bakıyor beni bırak...

Haniya
şampanya?!.

—Kuzum kızım bir daha iç!..

Bakara, poker, bakara, poker
briç...

Bir
ki
üç,

bir
  ki
    üç,
bir
  ki
    üç!..
Vaaaals.... Vals!...

Sinyorina kara gözlü Sinyorina,
gözlerinden yanağına düşen beniii
görmiyelim ört yüzüne yelpazeniii!..
Sinyorina
kara gözlü
Sinyorina
gelelim mi
kollarına
Sinyorina?!
Sinyorina
Sinyorina
Sinyorina!...

Çalsın Maksimbarın cazbant kolu
çal bre kara köpoğlu
anlatayım
Konstantinoplu!!!

SONU VAR

Seyahat Notlarından

SEYAHAT NOTLARI

Hareket

Çaldı birinci kampana :
koşuşmalarla doldu istasyon.
Çaldı ikinci kampana
sarsıldı penceresinden baktığım vagon.
İkinci kampana
son kampana,
son...
Götürmüyor beni
bu Kafkas tireni :
"Kislavotsk"un maden sularına;
gidiyorum neftin diyarına,
kafamda nefte hayran mısraların yükü,
biletim Rostof üstünden "Moskova-Bakü"!.

Yolda

Birinci Akşam

Tıkırdıyor tirenin
rayda tekerlekleri,
devrilerek geçiyor telgıraf direkleri,
Yarı belime kadar uzandım pencereden,
suya girmiş gibi serinledim.
Tiren sesiyle dolan havaları dinledim...

Havalar yaz denizleri gibi mavi.
Yaz denizleri gibi serin...
Arkamızda kalan şehrin
çizgileri karışıyor birbirine,
renkleri siliniyor.
Batan bir gemi gibi ağır ağır iniyor,
iniyor ağır ağır altına ufkun,
ufkun kızıl şeridinde gölgelenen Moskova...
Önümüz
arkamız
dört yanımız ova,
ova dümdüz
uçsuz bucaksız bir ova!!!

Bir baş uzandı omuzumdan pencereye
genç bir kadın başı.
Sırtımda sert ve sıcak teması geniş göğsünün,
çarpıyor gözlerime çırpınan ucu örtüsünün
kızıl bir kuş kanadı gibi.
İçimde âşık olmak arzusunun tadı var
taze mayhoş
bir yemiş
tadı gibi...

Tıkırdıyor tirenin rayda tekerlekleri,
devrilerek geçiyor telgıraf direkleri.
Düşüyor altımızdan kaçan
toprağın
üstüne
sarı parlak ışıkları sıra sıra camların.

Yürüyen bir ışık kervanıyız
koynunda beyaz akşamların...

İkinci Gün

Bugün ikinci günü yolculuğumuzun.
Menzile bir gün daha yaklaştık.
Menzile yaklaştıkça, bana
yollar uzun geliyor, günler uzun...

Okuyor, yüksek sesle birbirini yolcular
meraklı bir kitap gibi....
İki günde dost oldular
kırk yıllık ahbap gibi...
Belki tesiridir bu
aynı yolda gitmenin,
aynı sulardan içip
aynı ufku seyretmenin....
Her yoldaşlık gibi fakat
bu dostluğun da bakası var
yollar ayrılana kadar.....

Bir bıçak gibi girip çıkıyoruz,
çam ormanlarının içine,
gömleklerimiz reçine kokuyor
reçine...

Bugün ikinci günü yolculuğumuzun.
Günler uzun geliyor, yollar uzun...

Üçüncü Gün

Geçmedeyiz yanından bugün :
Kızgın güneşte
zenci bir pehlivan gibi parlıyan "Donbas"ın!..*
"Donbas"ta kara giymek delili değil yasın!.
Sağımız kömür, solumuz kömür
kömür ilerimiz, gerimiz.
Kömür tozuyla sürmelendi gözlerimiz!..
Gördük kömür payıtahtı Rostof şehrini.
Asma köprülerden atladık "Don" nehrini,
Şimalî Kafkastayız!..
Kuban kazakları traktörlerle ekin biçiyorlar.
Traktörlerin üstünde votka içiyorlar...

Dördüncü Gün

Bugün son günü yolculuğun, son!
Bu dört gün içinde vagon
kaç kere doldu boşaldı?
Kaç yolcuyu yolda bıraktık.
Gidenlerin ardından gülümseyip baktık,
gidenlerin yerini gelenler aldı...

Vagonumuz bugün :
Muazzam kuzu kalpaklarının altında
yanık tahta heykeller gibi oturan,

* Kömür havzası

ince parmaklarıyla kara kaytan bıyıklarını buran
Kafkas köylüleriyle dolu...
Yan gözle pencereden dışarı bakıyorlar
ölçmek istiyorlarmış gibi geçtiğimiz yolu.

Geçtik yanından uçsuz bucaksız neft vagonlarının.
İçtik çamurlu sularını
Dağıstan istasyonlarının.

Sıcak, sıcak, sıcak!
Kumun ufkunda erimiş kurşun gibi Hazer denizi.
Sıcak, sıcak, sıcak!
Beyaz kıvılcımlar yakıyor gözlerimizi...

Dördüncü ve Son Gece

Birdenbire durdu tiren
karanlığın ortasında.
Sıcak
ve yumuşak
kumun üstüne indim.
Oturmaktan uyuşan
vücudumla gerindim...

— Neye durduk?
— Ne bekliyoruz?
— Karşıdan gelecek Bakü postasını...

Birden
tutuştu siyah ipekli bir kumaş gibi
karanlıklar alt ucundan.
Kum kızardı.
Yandı raylar.
Karşıdan gelen tiren
kızıl sırma sorgucundan
havalara ateş parçaları bırakıp geçti.
Sırtı pul pul ışıldayan bir yılan
hışırdıyarak kumun üstünden akıp geçti..

— Saat kaç?
— Sekiz
— Üç saat sonra Bakûdeyiz..
— Hayır iki saat
— Hayır bir saat sonra!..

Kanat takmak kabil olsaydı saatlara..

Muvasalat

Geldik..
Bizi nefte getiren
bu uzun boylu tiren
neft yakarak yüreğinde
aştı dört aylık yolu dört günde...

Geldik..
Pırıl pırıl yanan Bakünün karşısında ben
bir dağın dibinden
dağı seyreder gibi hayranım.
Yıldızların altında
tek başıma
gider gibi hayranım.
İçimde hiç durmadan koşmak
yüksek sesle konuşmak
haykırmak arzusu var.
Yağ kokulu, kara gözlü Bakülüyle öpüşüp
neftin toprağına yüzüstü düşüp
avuçlayıp nefti
siyah şarap gibi içmek istiyorum.

1929

10 Sene Evvel

YOL TÜRKÜSÜ

Sabah buradaysak akşam ordayız.
Günlerin peşinde bir hovardayız.
Bazı mısra gibi dudaklardayız.
Bazı "kimsin" diye soran bulunmaz.

●

Hey anam hey! Yolcu yolunda gerek.
Bazı altımızda taş toprak döşek,
Bazı örtünecek yorgan bulunmaz!

1920

YOL TÜRKÜSÜ

Dayıya

Alnımızda yanar gençliğin tacı
Yorgunluğun anasını satarız
Elimizde neşemizin kırbacı
Ufukları önümüze katarız...

●

Göğsümüz kuvvetli, gönlümüz temiz,
Tükenmez yolları tüketiriz biz,
Ne saray, ne hamam, ne han isteriz.
Nerde gün batarsa orda yatarız.

* * *

Cüce bir sihirbazın kıvılcımlardan eli
"Senin olsun" diyerek bana bahşetti işte
Alınları sallanan alevlerle haleli
İki çıplak kadının mermerden vücudunu.

●

Fakat görüyorum ki bir hile var bu işte.
Kadınlar taşırlarken onun ateş putunu
Gitgide süzülüyor, gitgide eriyorlar.

1920

$$1 + 1 = 1$$

İlk Basım : 1930

İZMİR'DEN AKDENİZ'E DÖKÜLEN VE YAKINDA BOMBAY'DAN HİNT DENİZİ'NE DÖKÜLECEK OLAN EMPERYALİZMİN ŞARKI SARAN DUVARI HAKKINDA YAZILMIŞTIR.

Karataştan çerçeveye gömülen,
güneşi parça parça bölen
demir parmaklık..
Dayadım
alnımı
demir parmaklığa;
parmaklık alnıma
gömüldü.
Kemikli geniş alnımı parça parça böldü..
Alnım :
parmaklığa dayalı
Yüzüm :
kana boyalı.
Bu kan benim kanım.
Eşyayı bu kanlı perdeden görüyor gözüm.

Kara taştan çerçeveye gömülen,
güneşi parça parça bölen
demir par-mak-lık

●

Orda;
o duvarda,
o duvarın dibinde
bizimkilerin bağlandı kolları.
O duvarı
bizim için yaptılar..
O duvar
darağaçlarının sabunlu ipi
gibi
parlıyor.
O duvar;
o duvarda keskinliği var
taze kanlı etleri parçalıyan
yosunlu, ıslak
dişlerin...
O duvar;
gözleri afyon dumanlı keşişlerin
bellerindeki kara kuşak gibi sarılmış
kürenin gırtlağına!..
O duvarın ilk temel taşı,
emperyalizmin ilk adımından geliyor.
O duvarın dibinde,
bizimkilerin
Eyfeller gibi kemikleri yükseliyor.

O duvarın bir ucu :
tahta sabanlı sarı Çin'de;
öbür ucu :
çelikleri elektrikli New York'un içinde.
Her bankada hisse senetleri var
onun.

O duvar
Lortlar kamarasında Lort Gürzon'un
noktaları imparator armalı bir nutku gibi geçiyor.
Eyfel'in tepesinden avlarını seçiyor,
dayanarak Hindenburg'un altın çivili heykeline
topluyor Berlin sokaklarını eline.

O duvarın taşlarına sürterek dilini
kara gömlekli Musulini
bekliyor nöbet.
İtalya'nın çizmesi
yüzüyor kanda!!
O duvar
ikinci bir Balkan gibi yükseliyor Balkan'da!

O duvar.
O duvar, o duvar..
O duvarın dibinde
bizimkiler kurşunlanıyorlar!..

O duvar
kadar
uzun bir destanı var,
o duvarın dibindeki her bir karış yerin.
O duvarın dibinde ölenlerin
koparıyorlar erkekliğini,
gençlik aşısı yapmak için
milyonerlerin
kibrit çöpünden frengili iskeletlerine!

Milyonerler
gömülüp orospuların etlerine
bir radyo-konser gibi dinliyorlar :
o duvarın dibinde verilen
kurşun sesiyle yere serilen
idam emirlerini!..

O duvar,
o duvarın dibinde seferberlik var.
1914'ten daha büyük,
daha mel'un
bir seferberlik...

Karanlıklar
güneş altında nasıl kaçarsa bir deliğe,
koşuyor emperyalistler
bu seferberliğe :
Britanya dretnotlarının Cemiyeti Akvamı,
beyaz eldivenleri barut kokan diplomat,
çürümüş insan eti müstahsili
emperyalist Jeneral,
II'nci Enternasyonal;
zehirli çiçeklerini toplamak içiri
"din"in
toprağını gübreliyen, kazan,
eserlerini banknotlara yazan
filozof,
permanganatın âşıkı şair,
ölüm şuaı satan kimyager,

hepsi seferber,
seferber
o duvarın bayrağı altında..

O duvar.
O duvar, o duvar..
O duvarın dibinde
bizimkiler kurşunlanıyorlar....

CEVAP

O duvar
o duvarınız,
vız gelir bize vız!.
Bizim kuvvetimizdeki hız,
ne bir din adamının dumanlı vaadinden,
ne de bir hülyanın gönlü yakışındandır.
O yalnız
tarihin o durdurulmaz akışındandır.
Bize karşı koyanlar,
karşı koymuş demektir :
Maddede hareketin,
yürüyen cemiyetin
ezelî kanunlarına.
Sükûn yok, hareket var
bugün yarına çıkar,
yarın bugünü yıkar
ve bu durmadan akar
akar
akar.
Biz bugünün kahramanı,
yarının
münadisiyiz.
Bu durmadan akan,
yıkıp yapan
akışın
çizgilenmiş sesiyiz.

Biz,
adımlarını tarihin akışına uyduran
temelleri çöken emperyalizmi vuran,
yarını kuran
lanz.

O duvar
o duvarınız,
vız gelir bize vız!..

1925

SÜKÛT

Dışarda,
kara zıpkasında kızıl sırmalar yanan
bir eşkıya hali var
basabas çakmak çalan havalarda...

Dışarda,
kara kulak bıçaklarla horon oynuyor
askeroz deresinden yirmi huvarda...

Dışarda...

Biz içerde susuyoruz,
sükütumuzun boynuna saplı değil
kara bir kartalın kanadından kopan bir ok..

Dışarda...

Biz içerde susuyoruz,
sükütumuzun sırtında düğmeleri ilikli
eski bir redingot yok..

Dışarda
yüzüyor ateş gemiler gibi rüzgârda
sarı
safranların
kokuları..

Dışarda...

Biz içerde susuyoruz,
bir fişek yatağında kurşun nasıl susarsa.
Haykırsın sıkıysa sükûtumuzdan hızlı
gökkubbenin altında öyle bir sada varsa!!!

Dışarda,
karanlıklarda
çatırdıyor deniz böğründen vurulmuş bir orman gibi..

Biz içerde susuyoruz,
susuyor zindan
kanı içine akan
yaralı bir hayvan gibi...

1929

MEŞİN KAPLI KİTAP

Yaldızlı meşin kabı
Parçalanmış kitabı,
Ay altında dün gece
Deli bir derviş gibi,
Mumu sönmüş, rahlesi yere devrilmiş gibi,
Okudum saatlerce...

Yaldızlı meşin kabın
Parçalanmış koynunda uyuklıyan kitabın,
Çevirdikçe küf kokan her sarı yaprağını
Sandım ki eşiyorum bir mezar toprağını.

İnce el yazıları canlandı birer birer
Masallarda çizilen yüzleri gösterdiler :
İblis bir yılan oldu, Âdem Havva'ya kandı,
Kardeşini öldüren lânetli ruhu gördüm.
Koca tahta bir gemi ummanlarda çalkandı,
Ufuklardan güvercin bekleyen Nuh'u gördüm.
İsmail'in topuğu kumdan çıkardı zemzem.
Turu Sina'da Musa kaldırdı kollarını,
Asasını vurunca yarıldı Bahri Kulzem
Buldu Beni İsrail Kudüs'ün yollarını.
Zekeriya zikrini
Bir sonsuz aha verdi,
Doğdu İsa, bikrini
Meryem Allaha verdi,
Kureyşi Muhammed'e kucak açtı Medine.
Bir ateş mezar oldu Kerbelâ Hüseyin'e...

Sayıfalar döndükçe bunlar hep birer birer
Doğrulup devrildiler.
Ay battı güneş doğdu,
Kalbimde ateş doğdu.
Yaldızlı meşin kabı
Parçalanmış kitabı
Varsın gömülsün diye bir ebedî uykuya
Attım kör bir kuyuya...

●

Yazık, yazık bize ki asırlarca aldandık!...
Karanlıkta çizilen izleri görmek için,
Görüp yüz sürmek için,
Yazık, yazık bize ki bir çırağ gibi yandık..
Ne gökten necat geldi, ne bir parça merhamet.
Çalışan esirlere İsa, Musa, Muhammet,
Sade bir satır dua, bir tütsü, buhur verdi
Masal cennetlerinin yollarını gösterdi.
Ne beş vaktin ezanı, ne Anjelüs çanları
Zincirden kurtarmadı yoksul çalışanları.
Yine biz köleleriz, efendilerimiz var,
Yine her mel'un taşı yosunlanmış bir duvar,
Esir - efendi diye koymuş da adlarını,
İki bahta ayırmış arzın evlâtlarını.
Efendi işletiyor, esir işliyor yine.
Yine efendilerin gümüşlü sofrasından,
Kar gibi ekmeğinden, şarap dolu tasından
Kırıntı, artık bile düşmüyor işliyene.
Yine biz esir geçen her günün akşamında
Eve sade bir lokma ekmek getiriyoruz.

Gece yağmur inlerken evimizin damında,
Isınabilmek için güneşi bekler gibi
Birbirine sokulan hasta köpekler gibi
Yırtık yorganımızın altında titriyoruz.
Çiftimiz, balyozumuz, sonsuz çalışmamızla,
Asırlardır bağrında inliyen kazınamızla
Heyecana geldi de kara toprağın kalbi,
Kendini teslim eden taze bir kadın gibi
Çiçeklerle donandı dünya isimli ağaç.
Biz bu ağacımızın dibinde ölürken aç,
Efendiler gösterip sırıtan dişlerini
Birer birer topluyor bütün yemişlerini..

Efendiler, ağalar, evliyalar, keşişler
Ebedî karanlığın boğulsun kollarında.
Artık temiz ruhların aydınlık yollarında
Sade bir din, bir kanun, bir hak :
İşliyen - dişler...

1921

İki formalık (32 sayfa) bir kitap olan
1+1=1'in ikinci bölümünde
Nail V.'nin "Yeni Sanatın Akını",
"Kadavra", "Dışarıın Dışarı!" adlı üç
şiiri yer almaktadır.

SESİNİ KAYBEDEN ŞEHİR

İlk Basım : 1931

SESİNİ KAYBEDEN ŞEHİR

Adedi devir
sıfır.
Şehir
sustu.
Kenetlendi nokta nokta şehrinin
asfalt - beton çenesi :
bin dokuz yüz nokta nokta senesi
nokta nokta
ayında..

Cadde boş.
Bir uçtan bir uca koş.
Cadde boş
bomboş
cebim gibi...
Kesildi akmıyor su...
Ne bir motor uğultusu
ne dönen bir tekerlek var.
Rüzgâr :
sürüklüyor asfaltta Mister Ford'un adını :
duvardan kopan renkli bir ilân kâadını
kaldırımda savuruyor..

Üç adam.
Üç adam duruyor :
Birincinin kolunda kırık bir
keman var,

ikincinin başında silindir
sırtında frak,
üçüncü kıllı bir maymun gibi çıplak..

Sokak.
Sokakta ıslık çalarak
enseni kaşıya kaşıya.
geç karşıdan karşıya.
Yok ezilmek korkusu..
Ne bir motor uğultusu
ne dönen bir tekerlek var..
Rüzgâr :
çatıyor gitgide kara kaşlarını.
Kesmiş düdük sesleri köşe başlarını.

Üç adam...
Üç adam duruyor
ve bir sarhoş türküsünü söyliyerek
topuklarını yere vuruyor..

Caddenin ortasında bağırıp durmayın,
topuklarınızı yere vurmayın,
NAFİLE
asfaltı getiremezsiniz dile!!
NAFİLE
konuşmaz sesini kaybeden şehir :
okşamazsa eğer
ONLARIN
ceplerinde kilitlenen elleri
bakır telleri..

Üç adam.
Üç adam duruyor :
birincinin kolunda kınk bir
keman var,
İkincinin başında silindir
sırtında frak,
üçüncü kıllı bir maymun gibi çıplak..
Üç adam
kayboluyor karanlıkta sallanarak....

VEDA

Hoşça kalın
dostlarım benim
hoşça kalın!
Sizi canımda
canımın içinde,
kavgamı kafamda götürüyorum.
Hoşça kalın
dostlarım benim
hoşça kalın...
Resimlerdeki kuşlar gibi
dizilip üstüne kumsalın,
mendil sallamayın bana.
İstemez..
Ben dostların gözünde kendimi
boylu boyumca görüyorum...

A dostlar
a kavga dostu
iş kardeşi
a yoldaşlar a..!!.
Tek hecesiz elveda..

Geceler sürecek kapının sürgüsünü,
pencerelerde yıllar örecek örgüsünü.
Ve ben bir kavga şarkısı gibi haykıracağım
mapusane türküsünü.

Yine görüşürüz
dostlarım benim
yine görüşürüz...
Beraber güneşe güler,
beraber dövüşürüz...

A dostlar
a kavga dostu
iş kardeşi
a yoldaşlar a..!!.
ELVEDA..!!.....

KEREM GİBİ

Hava kurşun gibi ağır!!
Bağır
bağır
bağır
bağırıyorum.
Koşun
kurşun
erit-
-meğe
çağırıyorum...

O diyor ki bana :
— Sen kendi sesinle kül olursun ey!
Kerem
gibi
yana
yana...
"Deeeert
çok,
hemdert
yok"
Yürek-
-lerin
kulak-
-ları
sağır...
Hava kurşun gibi ağır...

Ben diyorum ki ona :
— Kül olayım
Kerem
gibi
yana
yana.
Ben yanmasam
sen yanmasan
biz yanmasak,
nasıl
çıkar
karan-
-lıklar
aydın-
-lığa..

Hava toprak gibi gebe.
Hava kurşun gibi ağır.
Bağır
bağır
bağır
bağırıyorum.
Koşun
kurşun
erit-
-meğe
çağırıyorum.....

1930 Mayıs

NİKBİNLİK

Güzel günler göreceğiz çocuklar,
güneşli günler
gö re-
-ceğiz...
Motorları maviliklere süreceğiz çocuklar,
ışıklı maviliklere
sü re-
-ceğiz...
Açtık mıydı hele bir
son vitesi,
adedi devir.
Motorun sesi.
Uuuuuuuy! çocuklar kim bilir
ne harikûlâdedir
160 kilometre giderken öpüşmesi...

Hani şimdi bize
cumaları, pazarları çiçekli bahçeler vardır,
yalnız cumaları
yalnız pazarları..
Hani şimdi biz
bir peri masalı dinler gibi seyrederiz
ışıklı caddelerde mağazaları,
hani bunlar
77 katlı yekpare camdan mağazalardır.

Hani şimdi biz haykırırız.
Cevap :
açılır kara kaplı kitap :
zindan..
Kayış kapar kolumuzu
kırılan kemik
kan.
Hani şimdi bizim sofamıza
haftada bir et gelir.
Ve
çocuklarımız işten eve
sapsarı iskelet gelir..
Hani şimdi biz...
İnanın :
güzel günler göreceğiz çocuklar
güneşli günler
göre-
-ceğiz.
Motorları maviliklere süreceğiz çocuklar,
ışıklı maviliklere
süre-
-ceğiz.....

1930

İHTİLÂLİ KEBİR

Dördü de önümdeydi.
Kan içindeydiler.

Severim kanı :
anamın rahminde olduğu
ve giyotin sepetine dolduğu
için...

Dördü de önümdeydi.
Kan içindeydiler.
Yetiştim onlara,
onzuma değdiler :
"Kahrol Danton.
Ölmelisin Robespiyerim..
Yaşasın Marat!
Ben Baböfle beraberim"
dedim
ve geçtim onları...

Robespiyer, Danton,
Baböf, Marat..
Ne başlangıç, ne son,
doğan, ölen, be anaçkom,
doğan, ölen, doğan hayat...

1930 Mayıs

ARİFE

Bu gece değilse
yarın
gece
gireceğim kodese....

İçimde yaprak kımıldamıyor..
Deliksiz uyku gibi rahat
geniş
içim...

Rahat
geniş
içim :
havalarda mavilikleri
yeni doğmuş bir çocuk gibi
seyredişim-
-den..

Dün
ben
şehrin meydanına gidip :
"Onlar için
kardeşlerimizi öldürmiyelim,
ölmiyelim!"
dedim.

Ve bu gece değilse
yarın
gece
gireceğim kodese...

İçimde yaprak kımıldamıyor..
Ellerimi başımın altına koyuyorum..
Denizi duyuyorum..
Uyuyorum...

1930 Haziran

BELKİ BEN

Belki ben
o günden
çok daha evvel :
köprü başında sallanarak
bir sabah vakti gölgemi asfalta salacağım.

Belki ben
o günden
çok daha sonra :
matruş çenemde ak bir sakalın izi
sağ kalacağım..

Ve ben
o günden
çok daha sonra;
sağ kalırsam eğer,
şehrin meydan kenarlarında yaslanıp
duvarlara,
son kavgadan benim gibi sağ kalan
ihtiyarlara
bayram akşamlarında keman
çalacağım..

Etrafta mükemmel bir gecenin
ışıklı kaldırımları
ve yeni şarkılar söyliyen
yeni insanların
adımları...

1930

DÖRT KİŞİ VE DÖRT ŞİŞE

Yuvarlak
bir masa
Dört şişe.
Dört kişi
ve dört bardak şarap.
Şarabın
markası
Medok.
Bardakta
şarap var
şarap yok,
şarap var.
Dört kişi şarap içiyorlar...

Boşaldı bir şişe.
Dedi ki bir kişi :
— Yarın iddiam müthiştir,
ilk sözümde işi bitmiştir;
mutlak
asılacak...

Boşaldı üç şişe.
Cevap verdi üç kişi,
cevap verdi üç ağız :
— Mutlak
asacağız...

Yuvarlak
bir masa,
boşalmış dört şişe
ve dört kişi...

1930

ŞÜPHE

Karısı tarafından satılan arkadaşa :

Şüphedeyiz karımdan :
satıyor bizi
satıyor işimizi
diye...

Şüphedeyim karımdan.
Sabahtan beri
cıgaramı düşürdüğüm yok
dudaklarımdan...

Şüphedeyim.
Şüphedeyiz..
Şüphe :
çıplak ayaklı bir gece gibi
ilerliyor içimde.

Ve yarın :
yıldızlar, üflenen mumlar gibi
birer birer sönünce,
gece içimde çırılçıplak,
simsiyah
görününce
yeniden doğacağım..
Bir kadife gibi okşadığım boğazına
sarılıp
karımı boğacağım...

1930 Mayıs

BAYRAM OĞLU

Mapusanedeyim.
Mapusanede kalbimin
kanayan çıplak ayakları
ne zaman çok uzun bulsa yolunu,
hatırların bilmem neden
Azeri yoldaşım Bayram Oğlunu :

"Baki.
Gece saat iki
sularında..
Karaşehrin kara damlarında yatanlar
görüyor kanlı renklerin nesçini uykularında..
Yıldızların altında kara neft buruğları
hışırdıyor servilikler gibi derinden
yüreğinden.
Bakıyor uykulu sarı gözler
kara topraktaki yağlı neft birikintilerinden.

Gök kara, yıldızlar sarı.

Tek katlı, düz damlı dört köşe taş dükkânların
kapalı kara kapıları.
Karaşehrin kara damlarında yatanlar
görüyor kanlı renklerin nesçini uykularında.
Baki.
Gece saat iki
sularında.

Taşlarda yuvarlanan
nal ve tekerlek sesleri.
Seslerde seslenen sesler..
İşte bir fayton geçiyor
geçmede
geçti :
son evlerin yakınından
uzağından
ırağından..
Kara bir lânettir ki bu,
kopmuş geliyor gecenin dudağından...
Bu faytonun okunda iki at değil
iki at iskeleti var.
Bu faytonun fenerlerinde dehşeti var :
hançerle oyulmuş
kör ve derin
gözlerin..

Taşlarda yuvarlanan
nal ve tekerlek sesleri.
Gittikçe uzaklaşan,
gittikçe alçalan sesler...

Ortada demiryolu,
sağ yanda Karaşehir;
solda fabrikaların
duvarları yükselir.

Karşıdan fayton gelir.
içinde Bayram Oğlu.
Bağlanmış kolu
Bayram Oğlunun..

Karşıdan fayton gelir.
içinde Bayram Oğlu.
Jandarma sağı,
jandarma solu
Bayram Oğlunun...

Kolunu bağlamışlar
kanadı kırık değil..
Gözünde toplanan
hıçkırık değil...
Gözleri ışık dolu
Bayram Oğlunun.

Karşıdan fayton gelir,
içinde Bayram Oğlu.
Ölümdür yolu
Bayram Oğlunun
Bayram Oğlunun....."

KALBİMİ BUNALTAN
BU DÖRT DUVAR MI?
ÖLÜMDEN ÖTEYE KÖY VAR MI???

1927

MEKTUP

Hayır,
Maksim Gorki hayır..
Hayır ihtiyar usta
bu hususta
hemfikir değiliz...

Lenin
senin
gözlerinde :
ruhu keskin azabın çarmıhına gerilen
zaman zaman dirilen
ak gömleği kanlı bir ölü.
"Balığın pullarla örtüldüğü" gibi
kelimelerle örtülü...

Sen
görüyorsun onu bazen
el yazma bir İncil sayfasında.
Ve bazen
ufuklarında sarı nakışlı kızıl çizmeler gezen
Ural akşamlarının arkasında...

Bazen Lenin
senin
sözlerinde :
İri mavi gözlü
uzun yüzlü
bir nebi
gibi...

Ve bazen
kalın enseli, korkunç
ve âdil
bir BOGATIR...

Hayır..
Maksim Gorki hayır..
Hayır ihtiyar usta
bu hususta
hemfikir değiliz.

Biliriz.
Beraber dinlediniz Peşkovanın evinde
Bethovenin sonatlarını.
Duydu Lenin
yüreğinde
yükselen
seslerin
serin
kanatlarını..

Biliriz :
beraberdiniz,
Kapri sahillerinde.
Kamışsız oltalarla beraber balık avladınız :
o gökyüzü gibi mavi,
gökyüzü gibi şeffaf
suların üzerinde..

Biliriz :
Lenini
sevdiğini
biliriz..
Biliriz bunu ihtiyar usta.
Bak bu hususta
hemfikiriz.
Fakat sevmek,
anlamak
demek
değil..
Şuurun,
çok uzun
bir köprüsü var,
duymakla anlamanın arasında.
Sen de sevdin onu
onu duydun,
fakat anlamadın.
Öldü,
ağladın fakat
bizim gibi ağlamadın..
Onu sen anlamadın.
Anlamadın..
Anlamadın..
Lenini anlamak demek :
inkılâbı Lenin gibi anlamak demektir...
Sen inkılâbı anlamadın!

Bırak
Maksim Gorki bırak,
onu anlıyarak
sevenler anlatsın...
Bırak
onu bizden dinlesin,
Kapri balıkçıları....

SIRADAKİ

Başladı işe
Bitirdi işi..

Başlarken avaz avaz bağırmadı.
Bitirdi ve :
— Gelin seyredin, diye
dört yanı çağırmadı..

O milyonların milyonda biridir.
O bir sıra neferidir.
Damarlarındaki bilmem hangi soyun kanı değil..
O bir yarış hayvanı değil.
Yüzü herkesin yüzüne benzer.
Su içer ağzıyla
ayaklarıyla gezer..

Onun için; başlıyan, biten, başlıyan iş var,
sorgu sorıış yok..
Gidiş var.
Duruş yok..

O milyonların milyonda biridir.
O bir sıra neferidir..

1930

SIRADAKİNİN ÖLÜMÜ

O, ne önde
ne arkada
sırada
sıramızdaydı..
Ve yanındakinin kanlı başı onun omzuna eğilince
ona sıra gelince
sayısını saydı...

Söz istemez.
Yaşlı göz istemez.
Çelenk melenk lâzım değil..
SUSUN.
SIRA NEFERİ UYUSUN....

1930

YANMAMIŞ CIGARA

O bu gece ölebilir
ceketinin göğsünde bir kurşun yanığıyla.
O bu gece gitti ölüme
kendi ayağıyla...

— Cıgaran var mı? dedi..
— Var,
dedim.
— Kibrit?
— Yok,
cıgaranı kurşun yakar,
dedim.
Aldı cıgarayı
gitti...

Belki şimdi upuzun yatıyor
dudaklarında yanmamış bir cıgara
göğsünde bir yara...
Gitti.
Darp işareti.
Bitti.....

1930

CEVAP NO 2

İki serseri var :
Birinci serseri
köprü altında yatar,
sularda yıldızları sayar geceleri..

İki serseri var :
İkinci serseri
atlas yakalı sarhoş sofralarında
Bağdatlı bir dilencinin çaldığı sazdır.
Fransız emperyalizminin
idare meclisinde ayvazdır..

Ben :
ne köprü altında yatan,
ne de atlas yakalı sarhoş sofralarında
saz çalıp Arabistan fıstığı satan-
-ların
şairiyim;
topraktan, ateşten ve demirden
hayatı yaratan-
-ların
şairiyim
ben.

İki serseri var :
İkinci serseri
yolumun üstünde duruyor
ve soruyor
bana :
"PROLETER
dediğimin
ne biçim kuş
olduğunu?"
Anlaşılan
Bağdadî şaklaban
unutmuş,
Mösyö bilmem kimle beraber
Adana - Mersin hattında o kuşu yolduğunu...

İki serseri var :
Birinci serseri
pencerelerden bir gölge gibi girer
geceleri..

İki serseri var :
İkinci serseri
halkın alınterinden altın yapanlara
kendi kafasında hurma rakısı sunar.

Ben hızımı asırlardan almışım,
bende her mısra bir yanardağ hatırlatır.
Ben ne halkın alınterinden on para çalmışım
ne bir şairin cebinden bir satır...

İki serseri var :
İkinci serseri,
meydana dört topaç gibi saldığım dört eseri
sanmış ki yazmışım kendileri
için.
Halbuki benim
bir serseriye hitap eden
ikinci yazım işte budur :
Atlas yakalı sarhoş sofralarının sazı,
Fransız sermayesinin hacı ayvazı,
bu yazdığım yazı
örse balyoz salanların şimşekli yumruğudur
katmerli kat kat yağlı ensende..
Ve sen o kemik yaladığın
sofranın altına girsen de,
— dostun KARAMAÇA BEY gibi —
kaldırıp kaldırıp yere çaaal-
-mak için
canını burnundan aaal-
-mak için,
bulacağım seni..
Koca göbeklerin RUSEL kuşşağı sen,
sen uşşşak murabbaı,
sen uşşşak mik'abı,
satılmış uşşakların uşşşşağı sen!!!

1930

19 YAŞIM

Benim ilk çocuğum, ilk hocam, ilk yoldaşım
19 yaşım
Sana anam gibi hürmet ediyorum
edeceğim.
Senin ilk arşınladığın yoldan gidiyorum
gideceğim.
Benim ilk çocuğum, ilk hocam, ilk yoldaşım
19 yaşım.!

●

Çok uzaklarda yuvarlanıyor başım.
Oturuyor 19 yaşım
yatağımın başucunda.
Ellerim avucunda
bana diyor ki :
"— Kafamızda getirelim geri
o delikanlı günleri cancağızım,
o dehşetli güzel günleri..

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Köpüklü şahlanışların dönüm yeri..
Dünyanın altıda biri :
kan içinde doğuran
ana..

İstasyondan istasyona
yalnayak
tankları kovalıyarak
açlıkla yarış..
Şarkıların boyu kilometre kilometre
ölümün boyu bir karış..
Kafkas :
güneş.
Sibirya :
kar..
Seslenebildiğiniz kadar
ses-
-lenin....
24 saatta 24 saat Lenin
24 saat Marks,
24 saat Engels,
yüz dirhem kara ekmek,
20 ton kitap
ve 20 dakika şey!..
Ne günlerdi heheheeeeey
onlar ne günlerdi ahbap!!....."

Çok uzaklarda yuvarlanıyor başım.
Duruyor karanlıkta 19 yaşım.
Lambayı yakıyorum,
ona hayretle
muhabbetle
hürmetle
ve daha bilmem netle bakıyorum.
BAKIŞIYORUZ...

Yılların arkasında çırptı kanadını
"Strasnoy Ploşçat"ın saat kulesi.
Yaşıyor herhangi bir 24 saatını.

Vatandaş kavgasının darülfünun talebesi :
Balık çorbası, tüfek talimi, tiyatro, balet
KİTAP..
Patates kamyonu başında süngü tak bekle nöbet.
KİTAP... KİTAP..
Madde, şuur, istismar, fazlakıymet
KİTAP.. KİTAP... KİTAP..
Manikür :
hayır,
diş fırçası :
evet.
KİTAP.. KİTAP... KİTAP..
Bu ne 24 saat
bu ne 24 saattır ahbap!!

Aşk :
yoldaş.
Profesör :
yoldaş.
Zenci
Coni,
Alman
Telman,
Çinli
Li,
ve 19 yaşım
yoldaş da, yoldaş da, yoldaş da,
yoldaşım...

Yılların arkasında yuvarlanıyor başım
başım yuvarlanıyor.
Uzun saçlarından tutuştu yıllar
yıllar yanıyor
yanıyor da yanıyor..
Oku
yaz
boz
bağır
çağır!
Bütün kuvvetinle nefes al..
Kafanda
kalbinde
etinde
iskeletinde ihtilâl..
İhtilâl :
gündüz-gece...

Gece ormanda çam dalları yakarak,
bembeyaz
yusyuvarlak
aya bakarak,
hep bir ağızdan şarkılar söyleniyor..
Ve bu anda
kuvvetli dinç
bir ağrıdan gelen deli bir sevinç
sıçrar atlar köpüklenir çatlar
kafanda..

Haaaayda,
beyaz orduları dumanlı ufuklar gibi önüne katan
bir kızıl suvarisin,
bir kızıl suvariyim,
bir kızıl suvariyiz,
bir kızıl .....

Geçti dokuz yıl,
ey benim 19 yaşım,
ormanda çam dalları yaktığımız
hep bir ağızdan şarkılar söyleyerek
aya baktığımız
gecelerin üstünden..
Ben
yine söylüyorum aynı şarkıları.
Döndürmedi rüzgâr beni havada yaprağa,
ben kattım önüme rüzgârı..
Ve sen ki en yıkılmazları yıkabilirsin,
gözüme bakabilir
elimi sıkabilirsin..
Ve sen ki...
Sen,
benim ilk çocuğum, ilk hocam, ilk yoldaşım
19 yaşım

1930

ÇOCUKLARIMIZA NASİHAT

Hakkındır yaramazlık.
Dik duvarlara tırman
yüksek ağaçlara çık.
Usta bir kaptan
gibi kullansın elin
yerde yıldırım gibi giden bisikletini..
Ve din dersleri hocasının resmini yapan
kurşunkaleminle yık
Mızraklı İlmihalin
yeşil sarıklı iskeletini..
Sen kendi cennetini
kara toprağın üstünde kur.
Coğrafya kitabıyla sustur,
seni "Hilkati Âdem"le aldatanı..
Sen sade toprağı tanı
toprağa inan.
Ayırdetme öz anandan
toprak ananı.
Toprağı sev
anan kadar...

1928

BİR HİNTLİNİN AĞZINDAN

Şarktan geliyorum.
Şarkın isyanını
haykıraraktan geliyorum..
Şimale akan rüzgârlarla aştım
Asyanın yollarını :
ulaştım
sana!.
Haydi uzat kollarını,
beni kucaklasana!

Ben şarktan geliyorum,
şarkın isyanını
haykıraraktan geliyorum.

Şarklıyım.
İsyanda haklıyım..
Gözlerini ver bana,
fitil nerde göster bana;
ateşlemesi benden..

Ben,
24 saatta 24 saat çalışan,
sarı kemikli sırtında
kırbaç izleri nasırlaşan
milyonların
evlâdıyım..
Ben onların
doludizgin feryadıyım...

ASYAnın,
sonsuz, sıtmalı, sarı
bataklıkları
vardır.
Bunlar,
zehirli, yemyeşil havasında,
yekpare demirden
fabrikalar yükselen
bataklıklardır..
Gece, gündüz,
bu yemyeşil, dümdüz
havalara,
kara dağlar gibi dumanlar boşalır.
Bataklıklar nefes alır,
çarklar döner
döner, döner...
Gözlerimizde canımız
söner, söner...
Sarı sıtmalı kanımız
parça parça ışıklı altın olur.
Kara toprak ufuklarında Asyanın
77 katlı bankalar,
bir masal hayvanı gibi solur...
solur, solur...

Orda,
o bataklıklarda,
kardeşlerimin
vebalı, sarı
karınları,
sinekli et parçaları gibi sürünürken;

o bataklıklar
kōylülere
cehennemin rüyası gibi gōrünürken;
ben
seni gōrmek arzusunu
bir sıla hasreti gibi derinledim,
ve sanma ki, orda aç bir kōpek gibi inledim,
hayır...
Şimale akan rüzgârlarla aştım
Asyanın yollarını,
ulaştım
sana.
Haydi, tez ol, durmasana!..
Gōzlerime nur ver..
Kafama şuur ver..
Ordakiler
bekliyor beni....

ALARGA GÖNÜL

Alarga gönül :
Demir al..
Kırmızı bir amiral
gibi kaptan köprüsüne çık..
Karşında deniz :
kaşı çatık
sana bakan
kocaman
bir mavi göz..

Alarga gönül.
Palamarı çöz..
Amiral
demir al.

Gönül kaptan köprüsüne çık..
Çayır kokusu alan
bir tay gibi kokla açık denizleri..
Çevirmesin senin kafanı geri
geride kalanlara doğrı giden
dümen suyunun köpüklü izleri..

Alarga gönül,
palamarı çöz..
Amiral
demir al..

Sür gemiyi dalgaların gözüne..
Kulak asma Fikretin sözüne..
Çocuğun anan
olan :
denize inan..

Alarga gönül.
Daha alarga
daha alarga
daha
daha!

Alarga gönül
alarga...

1930

Hopa Mapusanesi Notlarından

1

KIZKAPAN OĞLU VEHPİ VE ÇOCUK MUHİTTİNE DAİR

Bir gaz lambası...
Çivilenmiş duvara..
Çivi, kuyruğunu kıvıra kıvıra
bir defter kâadının
kalbini delip geçmiştir.

Kâat bembeyaz,
kâat sapsarı..
Çivi kâadın kanını içmiştir.
Lamba yağmurlu bir sabah güneşi gibi yanıyor
ve defter kâadı sallanıyor
asılmış bir adamın
beyaz gömleği gibi..

Beyaz gömleğin göğsünde yazılar
var :

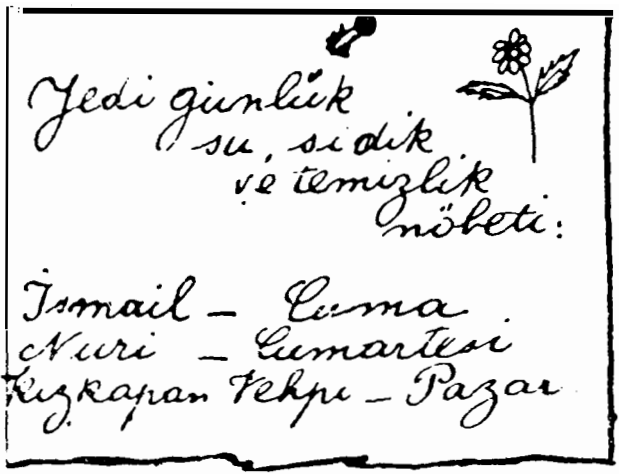

Dar
yalakta aptes alan ihtiyar
Kızkapan Oğlu Vehpidir.
Hindistan cevizinden yüzü
ve uzun kollarıyla o,
Okaliptüs dalından yeni inmiş
kıllı bir maymun gibidir.

Kızkapan su vuruyor
ensesine..
Omuzundan mendili düştü
sidik tenekesine.

Vehpi şaşırdı,
arıyor sağını solunu.

Uzattı kolunu..

Kalın bir yılan gibi tenekeye girdi kol.

Çıkardı mendili.

Açıldı Kızkapanın dili :
— "Mendil bir karış bezdir amma
beş karışı bir arşın olur.
Arşın arşını doğurur..."

Kesildi Kızkapanın sesi.
Anlaşıldı Vehpinin kerrakesi!!

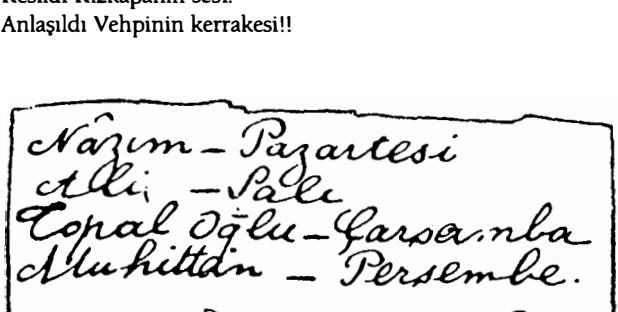

Muhittin 13 yaşındadır.
Zorla çıkarılmazsa çıkmaz
bir fare gibi girdiği köşesinden.
Saklar kendini pençesinden
yılan gözlü bir kedinin..

Cinayetle Rizeye sevkedecekler
cürmü büyüktür Muhittinin.

Nasıl sevketmesinler ki
bir gece bir kanca alıp yanma
damından inmiş
dedesinin
dükkânına..

Çok sürecek çok
Muhittinin acısı.
Kurtuluş yok
dedesi davacısı..

2

SEMBOLİST ŞAİRLERE BENZİYEN BİR DELİYE DAİR

Çıplak omuzlarıyla saatlar
çekiyor yedeklerinde :
gecenin siyah yelkenli gemisini..
Zindanın sarı ışıklı havasında sular şıpırdıyor.
Mapuslar abanmış
geminin
parlıyan küreklerine...
— "Ormanın içinde tuttum horozu
başında kanlı bir tarağı vardı.
Beni kesme dedi, bana yalvardı.
Kesmedi horozu körmüş bıçağım.
Horozun başını koparacağım.
Koparacağım.
Koparacağım.
Kopara
kopara
kopara
koy parayı çak kozu..

Ormanın içinde tuttum horozu.
Ateş kanadını açtı horozum,
fırladı elimden, kaçtı horozum.."

Karşımızdaki
"NEZARET"e atılan deli :
Sembolist bir şair gibi bağırmaktadır.
Ateş kanatlı horozunu çağırmaktadır.

— "Ormanın içinde tuttum horozu..
Beni kesme dedi.."

Ses kesildi.

Ses yükseldi haykırarak :
— "Vurma bana
kırıldı ateş tarak!!"

Deli şimdi yüzüstü yerdedir.
Ve beyaz donlu bir adam,
çiğneyip bıyığını,
bu et yığınını
polis palaskasıyla dövmededir..

Hasan dayı bağırdı yanımdan
sarılıp demir parmaklığa :
— Dövmeyin be deliyi..
Yol vergimi arttırın iki misli.
Yatarım doksan gün daha!!

Sarardı Yusuf oğlu :
gözleri bir mavzer namlusu gibi
kurşunla dolu..

1928 Hopa Mapusanesi

Benerci Kendini Niçin Öldürdü?

KALKÜTADA BİR POLİS KARAKOLU, GÖK GÜRLER ÜÇ POLİS GİRERLER

Birinci polis — Nereye gitmiştin?
İkinci polis — Domuz boğazlamaya..
Üçüncü polis — Sen neredeydin?
Birinci polis — Köprünün üstünde
bir Hintli karı gördüm demin :
Kucağında kertenkele suratlı bir çocuk vardı.
Çocuk beni görünce başladı ağlamaya
ağlamaya
ağlamaya..
Karıya :
— Sustur şu piçi.
Britanya polisine selam versin, dedim,
selam vermezse, kuyruksuz bir fare gibi
gebersin, dedim..
Ne sustu, ne selam verdi kara kurbağa yavrusu.
Akıyordu su..
Akar suya fırlattım bu zırlıyan şeytan piçini.

Anası yüzüme bakıp
kara bir uçurum gibi çekti içini..
Dokundu rikkatime
bu iç çekiş.
Madraslı bir ihtiyar :
azabı azapla tedavi edin demiş..
Getirdim karakola kocakarıyı.
Sarı sırtından kızıl kan sızdırıp
çekeceğim içinden ağrıyı..

İkinci polis — Sana bu işte yardım için,
kocakarıyı eski bir halı gibi
ayaklarına sereceğim.
Birinci polis — Lütufkârsın..
Üçüncü polis — Ben de sana :
Bengale ormanlarında avlanmış bir filin
koparılmış erkekliğinden bir kamçı vereceğim..
Birinci polis — Başka bir şey istemez..
Malumdur bana azabı ıstırap,
ezberimdedir tekmil kitabı ıstırap.
Meselâ :
Uykulara kâbus gibi çökebilirim,
tırnak sökebilirim.
Kulakların içine sıcak kurşun dökebilirim.
Ellerin derisini eldiven gibi soymak,
koltuk altına kaynar sudan yeni çıkmış
hindi yumurtası koymak,
sirke damlatarak gözleri oymak,
domuz topu ıtlak olunan usûl,

velhasıl daha bin bir usûlle gayeye vusûl
mümkündür bence..
Bakınız bende ne var??
3. *ve 2. polisler* — Gösterbize göster bize..
Birinci polis — Geçenlerde yakalanan
Hintlilerden birinin
taze kesilmiş başparmağı..
Kesildikten sonra yarım santim uzadı tırnağı..

Makbet'in tesiri altında kalınarak yazılan bu parça, yakında çıkacak olan "Benerci Kendini Niçin Öldürdü" kitabından alınmıştır.

Cevap No 3

BİR KOMİK ÂDEM

Gözleri, kulakları, elleri, ayaklarıyla,
han, hamam, apartıman ve konaklarıyla,
çatal, bıçak, tabak ve bardaklarıyla,
16 sayfaları, baskı makinaları — tanklarıyla,
yamak ve yardaklarıyla
hücuma kalktılar!..
Hele içlerinde öyle bir tanesi var,
öyle bir tanesi var ki :
İnsanın yüzüne öyle bakar,
öyle melûl bakar ki :
toka edersin eline hemen papelini.
Ve sıkar sıkmaz onun belini
sivri dilli, zilli bir bebek gibi çırpar elini..

O bir komik âdemdir.
Portakal Oğlu zâdemdir.

●

Han, hamam, apartıman ve konaklarınızla,
çatal, bıçak, tabak ve bardaklarınızla,
yamak ve yardaklarınızla
hücuma kalktınız!

Hak varsa eğer,
hücuma kalkmak hakkınız..

Efendiler,
ikinizle teker teker
paylaştık kozumuzu!
Şimdi sıra onun,
gelsin o!!
Gel.
Sen :
itlerini öne itip
karanlıkta yol kesen
hatip!!!

Sen :
Beşinci Mehmedin saltanatını,
Halifenin altın nallı kır atını,
papellerin kat katını
ve teneke suratını,
doldurup torbana
sıska sırtında taşıyorsun..

Torbanı doldurmak için yaşıyorsun.
Bana gelince
ben :
geniş omuzlarımda dimdik bir kelle taşıyorum.
Ve yaşıyorum :
kellemin
içindeki
için..

Farkındayım niçin :
kan
fışkırıyor
bana bakan
"âteş feşan?!"
gözlerinden...
Ve niçin :
cümleler ezberlemişin
Fehim Paşanın sözlerinden...

Fehim Paşanın hayrülhalefi,
bize sökmez afi..
Çıkmak istediğim yaldızlı bir merdiven yok.
Kalbimin elinde ipekli eldiven yok..
Çıplak bir yumruk gibi kalbimi soymuşum.
Kellemin
içindeki
için,
kellemi koymuşum..

Sen...
Hayır...
Seninle böyle konuşmak istemem..
Hem,
ben ki yegâne asaleti
dişli düşmanla boğuşmakta bulanım,
seninle boğuşmak istemem..

Sen bir komik âdemsin.
Portakal Oğlu zâdemsin.
Toka ederler papelini,
sıkarlar senin belini,
sivri dilli, zilli bir bebek gibi çırparsın elini.
Sen bir komik âdemsin!.
Sen...
Fehim Paşanın hayrülhalefi . . . . . .
Bu kadarı kâfi . . . . . .

Bu yazının kâfi derecede kuvvetli olmadığını muterifim. Kabahat bende değil. İlham edende.

BENERCİ KENDİNİ NİÇİN ÖLDÜRDÜ?

(Şiirler 2)

BENERCİ KENDİNİ NİÇİN ÖLDÜRDÜ?

İlk Basım : 1932

BİRİNCİ KISIM

BİRİNCİ BAP

BİR GENÇ ADAMA... HAKÎM HERAKLİT'E.. YILDIZLARA VE AŞKA DAİRDİR...

I

Şehir
uzakta.
Genç adam
ayakta.
Akıyor şehirden geçen nehir
genç adamın ayakları dibinden.
Genç adam
piposunu çıkarıyor cebinden
aranıyor kibriti.
Bakıyor akarsuya
düşünüyor Heraklit'i,
düşünüyor büyük hakîm Heraklit'i genç adam...

Kim bilir böyle bir akşam,
böyle bir akşam,
Heraklit alnını
yeşil gözlü zeytinliklerde akan
suya eğdi
ve dedi :
"— Her şey değişip akmada,
bu hâl beni hayran bırakmada.."

Heraklit, Heraklit; ne akıştır bu!.
ne akıştır ki bu, dalgalarında
dağlıdır alnı en mukaddes putun
kızgın demir damgasıyla sukutun.
Gebedir her sukut bir yükselişe.
Ne mümkün karşı koymak
bu köpürünüş gelişe..
Heraklit, Heraklit!.
akar suya kabil mi vurmak kilit?

Şehir
uzakta.
Genç adam
ayakta.
Akıyor şehirden geçen nehir
genç adamın ayakları dibinden.
Genç adam
kibritini çıkarıyor cebinden
yakıyor piposunu.

II

Dikine mustatil bir apartımanın
en üst katında
dört köşe bir oda.
Perdesiz pencereler.
Pencerelerin dışında yıldızlı geceler.
Genç adam
alnını dayamış cama.
Ben, romanın muharriri
diyorum ki genç adama :
— Delikanlım!.
İyi bak yıldızlara,
onları belki bir daha göremezsin.
Belki bir daha
yıldızların ışığında
kollarını ufuklar gibi açıp geremezsin..

Delikanlım!.
Senin kafanın içi
yıldızlı karanlıklar
kadar
güzel, korkunç, kudretli ve iyidir.
Yıldızlar ve senin kafan
kâinatın en mükemmel şeyidir.

Delikanlım!.
Sen ki, ya bir köşe başında
kan sızarak kaşından
gebereceksin,
ya da bir darağacında can vereceksin.
İyi bak yıldızlara
onları göremezsin belki bir daha...

Delikanlım!.
Belki beni anladın,
belki anlamadın.
Kesiyorum sözümü.

İşte kapı açıldı
geldi beklenen kadın..
"— BEKLETTİM Mİ?"
"— ÇOK...
Ama zararı yok.."

Kadın
yakaladı genç adamı
elinden.
Genç adam
yakaladı kadını belinden.
Bir yumrukta kırdı camı.
Oturdular pencerenin içine.
Sarktı ayakları gecenin içine....
Işıklı bir deniz dibi gibi
başlarında, sağda, solda gece yanıyor.
Ayakları karanlık boşluklara sallanıyor..

Sallanıyor ayakları
sallanıyor ayakları...
..... DUDAKLARI .....

Sevmek mükemmel iş delikanlım.
Sev bakalım...
Mademki kafanda ışıklı bir gece var,
benden izin sana,
seeeeev
sevebildiğin kadar..

İKİNCİ BAP

GENÇ ADAMIN, SEVGİLİNİN ŞAHISLARINA... TİBET MABETLERİ VE AMERİKAN FİLİMLERİNE... AYIN ON DÖRDÜNE... GENÇ ADAMIN ESRARENGİZ MEŞGALESİNE... VE NİHAYET, MÜSEBBİBİ MEÇHUL BİR İHANETE DAİRDİR.

I

Mevzubahs gencin
ismi : BENERCİ.
Kendisi aslen Hintli olup
maskatı re'si DELHİ'dir..
Dostlarının nazarında tam
adam,
düşmanların indinde azgın bir delidir
ve Britanya polisinde künyesi şüphelidir..
Şeklü şemailine gelince :
Ne PATAŞON gibi tombul bir cüce,
ne MASİST gibi bir dev,
ne de VİLLİ FRİÇ gibi bir babik oğlandır O,

iki gözlü, tek burunlu, basbaya insandır O...
Birinci babımızda,
Benerci'nin odasına gelen kadın
mühim bir rol oynıyacak kitabımızda.
Kendileri bir İngiliz mis'idir.
Hem İngiliz mis'lerinin nefisidir...
İmdi,
bu nefis
Mis
nerde, nasıl tanıdı Benerci'yi?.
diye sorarsam size, ben,
eminim ki, siz, cevaben :

"— Mermer
merdivenler..
Kapı.
Kapıda kıvırcık saçlı
taştan
iki aslan.
Tibet.
Tibette mabet.
Mabedin içi...
Omuzlarından çıkan on altı kolu havada,
çıplak karnı iki kat,
bağdaş kurup oturmuş
mâbut
BUDA..
İnledi öküz derisinden mukaddes davul :
— Savul!
Savul!!.
Savuuuul!!!.

Buda'ya kurban geliyor.
Sarı saçlı, mavi gözlü bir kadın
beyaz, kar gibi..
Kadının canına kıyacaklar gibi..
Açıldı kanlı bir ağız şeklinde karnı Buda'nın,
fışkırdı mukaddes alevler dışarıya.
Uzun külâhlı Moğol rahipleri
kaldırdılar havaya beyaz kadını.
Doyuracaktır Buda ateş dolu karnını.
Mavi gözlü dilber kurban gidiyor, kurban...
. . . . . .

— Dran!
Drrrran!.
Drrrrrrrran!!!.

Atıldı üç el tabanca.
Yuvarlandı Moğol rahipleri birbiri ardınca.
Esmer bir delikanlı yaklaştı mavi gözlü dilbere!
— Kaçalım!
bir an kaybedecek zaman değil..

OTOMOBİL..
Son sür'at..
Saatta 110 kilometre..

İşte bu kurtarılan kadın,
birinci bapta odaya gelen kadındı.
Onu kurtaran genç :
BENERCİ..
Ve bu suretle İngiliz MİS
tanıdı Hintli genci..."
DİYEREK
haltedeceksiniz.

Romanımı daha başlamadan berbat edeceksiniz..
Gelin, etmeyin çocuklar..
Ne çıkar,
inanın bir sefer olsun NÂZIM'a
Amerikan filimlerinden fazla..

İlk tesadüf
tıramvayda oldu.
İkincisi
lokantada.
Üçüncüde düğüm bağlandı nihayet
siyah podüsüet
bir çantada..
İngiliz kızı mahsus
çantasını yere düşürdü.
Hintli genç mahsus
düşen çantayı gördü :
kaldırarak
verdi kıza...
EEEEEEE ?
Sonra?
derseniz,
bakın, birinci babımıza...

II

Ayın on dördü.
Ayın on dördünü Paris'te aç gezen gördü,
dedi ki :
— Bu gece ay
dibi kalay
bir tencere gibi...

Ayın on dördü.
Ayın on dördünü Fatihli hırsız gördü,
dedi ki :
— Bu gece ay
gökte açık kalan
bir pencere gibi.
Atlasak içeriye,
aşırsak, be imanım,
Meryem Ana'nın
gümüş takımlarını.

Ayın on dördü.
Ayın on dördünü İrlandalı bir polis gördü,
dedi ki :
— Benziyor ay
yıldızların yaldızlarını çalmak için
göğe çıkan bir hırsızın
fenerine...

Ayın on dördü.
Ayın on dördünü şair Salih Zeki gördü :
benzetti kendi eserine
beğendi...

Ayın on dördü.
Ayın on dördünü Londralı bir lord gördü,
dedi ki :
— Benziyor ay
haşmetpenahımın
dizbağı nişanına...

Kızardı ayın on dördü.
Kızaran ayın on dördünü bir parya gördü,
dedi ki :
— Benziyor ay
Ganj'ın üstüne damlayıp yayılan
kardeş kanına.

Ayın on dördü.
Bu sefer bizzat
çekik gözleriyle ayın on dördü
KALKÜTA şehrine civar,
bir çay tarlası gördü.
Tarlanın dışında duvar.
İçinde bir ev.

Gece saat : 2...

Evin alt katındaki
oda.

Kapalı pencereler, asma bir lamba,
bir masa ortada.
Üç amele, iki köylü, bir muallim ve Benerci,
yani ceman yekûn :
yedi Kalkûta delikanlısı, yedi inkılâp genci.....
Benerci söz söylüyor :
— Bize karşı
İntelicent servis
kendine mahsus...

— Sus.
Bir tıkırtı var.

Döndü başlar
kapıya.

— Sana öyle gelmiş.
Devam ediyorum arkadaşlar :
İntelicent servis
kendine mahsus...

— Benerci, sus.
— Rüzgâr...
— Arkadaşlar
İntelicent servis...
— Sıuıs...
Söndürün...
Dışarı bakacağım...

Karanlık...
Aralandı pencere.

Ay ışığı
parlıyan enli bir kılıç gibi keserek karanlığı
düştü yere.

— Ne var?
— Sıssss!.
Dışarda polis.
Lambaları sönmüş iki otomobil,
ve bir sürü motosiklet...
— Satıldık...
— Evet...

ÜÇÜNCÜ BAP

TAYMİS GAZETESİNİN BİR TELGRAFI... VAZİYETİN TELHİSİ VE BENERCİYLE İSTANBULDA MATBAADA BİR MÜLÂKAT... KALKÜTADA UMUMÎ GREV... SOMADEVA... TAŞLANAN ÇOCUĞUM... VE DAHA BİRÇOK YÜREKLER PARALAYICI HADİSELERE DAİRDİR.

I

Taymis gazetesinin Kalküta'dan aldığı bir telgraftan :

KALKÜTA - Kızılların tevkifatı devam ediyor. Şehir civarındaki çay tarlalarında metrûk bir evde toplanan gizli Vilâyet Komiteleri, içtima halindeyken derdest edilmiştir. Yedi kişiden mürekkep olan komite azalarından altısı yakında adliyeye verileceklerdir. Yalnız, ilk istintak neticesinde, gene komite azasından, Benerci isimli bir genç tahliye olunmuştur...

II

Vaziyeti telhis edelim hele.

BİR :
Benerci inkılâpçı bir gençtir.
Hazım zamanlarını, boş gecelerini değil,
boydan boya ömrünü vermiştir ihtilâle...

İKİ :
Birinci bapta öğrendik ki,
Benerci âşığıdır Britanyalı bir kızın.
Yani, delikanlımızın
kalbine bir taş
düşmüş.
Kırmızı saçlı bir baş
düşmüş
ve kalbi
dalga dalga halkalanıyor...

İki, A :
Benerci riyaset ederken gizli bir içtimaa
altı yoldaşıyla yakalanıyor.

İki, B :
Fakat meçhul bir sebebe
binaen,
yoldaşlarının mevkuf bulunmasına rağmen,
Benerci tahliye edilmiştir.

İki, C :
Bence, yani romanın muharrirince
olduğu kadar,
Benerci için de bu tahliye keyfiyeti
siniri, ruhu, kemiği, eti
kemiren bir esrardır, iki gözüm,
serapa esrar...

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Benerci, sana dört teklifim var :
Evvela,
Kalkûta'dan İstanbul'a
çık yola.
Babıâli caddesinde matbaaya gel...
Geldin mi?
Âlâ...

Saniyen :
sinirini yen.
Karşımda dikilip durma, otur...

Salisen :
ayağını iki defa yere vur :
Kapı açılsın
Lebbeeeeeeeyk! deyip
bize iki çay getirsin kahveci üstat.

Rabian :
anlat
Şu müthiş müşkili birlikte halledelim
seninle...

— Anlatıyorum.
Dinle :

Ve Benerci, macerayı bana, kafiyesiz filân, yani nesren şöyle anlatmaya başladı :

Sarılmıştık. Yok edilmesi lâzım gelen bazı kâatlar vardı. Vakit kazanmak için, polisin üstüne ateş açtık. Brovniklerimizin şarjörlerini iki defa tazeledik. Birimiz kolundan, birimiz de başından yaralandı. Kurşunlarımız tükendi. Britanya polisi içeri girdi. Gırtlak gırtlağa kapıştık. Nihayet, kıskıvrak bağladılar bizi. Kamyonlara yüklediler. Müdüriyette, yedimiz birden, bir herifin karşısına dizildik.

Burada, Benerci yine coştu, işi kafiyeye döktü :

Herifin
mavi gözleri çipil çipil
suratı çilliydi.
İntelicent'ten olduğu belliydi.

Geçti arkadaşların önünden.
Benim önümde durdu.
Yüzüme baktı.
İsmimi sordu.
Beni bıraktı...
Niçin bıraktılar beni?
Beni
niçin
bırak-
-tılar?

— Benerci, buna bir tek sebep var.
— Ne?
— Düşecekler peşine..
Eşine??
Ateşine??
Mateşine??
Tükürmüşüm kafiyenin içine...

Yani, anlıyacağın, seni bıraktıktan sonra peşine düşecekler. Sonra cooop, haydi bir tevkifat daha. Tabii, sen yine içerde. Hem bu sefer artık suratına bakıp ismini sorup bırakılmamak şartıyla. İşte tahliye keyfiyetinin sebebi....

— Sebep bu değil. Ben, tamamen temizim. Arkamda takip yok.

— Tuhaf şey. Dışarıda temas ettiğin arkadaşlar ne diyor?

— Galiba, onlar da senin gibi düşünüyorlar. İki üç defa, muhtelif arkadaşlarla temas etmek istedim. Fakat verdiğim randevulara gelmediler. Arkadaşlar benimle görüşmek istemiyor.

— Öyleyse, sen hemen yine Kalküta'ya git oğlum. Ne halt edersen et, şu vaziyeti bir düzelt bakalım.

Benerci gitti.
Baktım ki, pencereden :
muktesit, muharrir ve muhbir
Nedim Vedat Bey geçiyor.
Düşündüm Benerci'yi
ve mel'un bir ihtimalle birden
yüreğim cızz etti.

Arif olanlar için,
bu fasıl burada bitti...

III

Stop :
Fren!
Zıınk!
Durdu!.
Amele
baş parmağını tele
dokundurdu.
Akümülatör, dinamo, motor, buhar, benzin,
elektrik,
Trrrr

Birden
bisiklet, motosiklet, otomobil, omnibüs
tozu dumana kattılar, dumanı toza...
Fakat
yine birden
ekşi boza...
Ne ileri
ne geri
Paaaaah!..
Fıuuss...
Patladı lastikleri...
Geç kaldılar, geç!..

Drran
drrrn
drrran...
Tiki taka frev...
Edildi ilân
Umumi grev!!!..

Kalkûta grevdedir.
Benerci evdedir,
sırtüstü yatıyor yatakta...
Geçiyor haykırışmalarla kapısının önünden
tek başlı, tek yürekli, milyon ayaklı Kalkûta...

Onlar, hep beraber grevdedir...
O, yapayalnız evdedir.
Yapayalnız...
Tavan, kapı ve duvar...

Onu kavgaya çağırmadılar.
Günlerdir ki, onu gördükçe arkadaşları
çevriliyor başları...

Benerci yatakta
Kalkûta ayakta.
Benerci görmeden görüyor yattığı yerden
yürüyen Kalkûta'yı :

"Adım
Adım.
Adım — lar
adım — ları...
Kal — dırım.
kal — dırım.
Kal — dırım — lar
kal — dırım — ları...
Cad — de...
Cad — deler...
Kalabalık...
Ka — la — ba — lık
itiyor
iki
yana
apar — tıman — ları...
Behey tıram — vay!..
çiğneneceksin :
sağa sola sap...
Geçit yok.
Rap
rappp
rappp!!!!!

Ve...
Va...
Vey...
— Yol açın kamyonlara
amele çocukları
babalarını geçiyor.."

Haykıraraktan
Benerci fırladı yataktan.
Şimdi sokaktan
tek bir insan sesi yükseliyordu...
Benerci koştu pencereye :
Aşada sokak
kalabalık.
Yukarda masmavi bir hava.
Aşada bir kamyonun üstünden
kalabalığa
Söz söylüyor en yakın arkadaşı SOMADEVA :*
"— Arkadaşlar!
Aylardır ki anamız avradımız
uzun aç dişleriyle dişlediler
kendi memelerini.
Arkadaşlar...
Çıplak aç karnını kurşunlara vermek,
kıvranarak gebermek...
. . . . Tek . . . .
. . . . . Vaar?
Hayır!.
Ar . . . . . lar . . . .

* SOMADEVA, Benerci'nin en yakın arkadaşı olup, uzun bir müddetten beri Kalküta'da bulunmuyordu. Binaenaleyh, böyle bir zamanda onun sesini duyup kendisini görmek, elbette ki, Benerci'yi sevinçli bir hayrete düşürecektir. N.H.

Önümüzde onlar
kalın enselerini kırıp
boynuzlarını saplayınca toprağa...
. . . . . ağa . . . .
Biz . . . .
. . . . . mizi!.
Patiska bir gömlek
gibi yırtarak
etimizi
kanlı kemiklerimizle
. . . . . cağız . ! ! . .
O zaman gülleri koklıyacağız.
O zaman
tabiat
güzel bir ağız
gibi karşımızda gülümsiyecek..."

Benerci artık kendini tutamadı. Pencereden üç defa : SOMADEVA.. SOMADEVA.. SOMADEVA.. diye haykırdı. Bu haykırış o kadar kuvvetli idi ki, SOMADEVA sustu. Birdenbire esen rüzgârla bulutları dağılan bir yaz sağnağı gibi sokaktaki kalabalığın uğultusu kesildi. İnsanlar, başlarını enselerinin üstüne yatırarak, dikine mustatil apartımanın yedinci katındaki perdesiz pencereye baktılar. Ve orada, camın arkasında, Benerci'nin sarı yüzünü gördüler.

SOMADEVA, Benerci'yi tanıdı. Kolları ona doğru uzanır gibi oldu. Bu hareketi, yalnız yukardan Benerci ve kendi içinin içinden SOMADEVA gördü. Başka hiçbir göz, uzanmak, kucaklamak istiyen kolların hasretini göremedi.

Yukardan, yine Benerci, üç defa bağırdı :

— SOMADEVA.. SOMADEVA.. SOMADEVA...

Aşada SOMADEVA, kamyonun etrafına toplananlara :

— Bana bir taş veriniz, dedi.

Taşı verdiler. Ve en eski günlerin en yakın arkadaşı :

— Bu adam nefsini kurtarmak için yoldaşlarını satmıştır. Benerci müstevlilerin casusu olmuştur. En yakınlarının kellesini satmasaydı, bunu yapmasaydı, onun kahrolası başını omuzlarının üstünde bırakmazlardı, dedi. Ve sağ kolunun bütün kuvvetiyle, yedinci kattaki perdesiz pencereden bakan sapsarı insanın yüzüne, taşı attı...

SOMADEVA'nın taşı, BENERCİ'nin alnına geldi. Benerci dimdik durdu. İki kaşının arasından sızan kan, çenesinden göğsüne aktı...

Ve Benerci'nin başı benim, ben Nâzım Hikmet'in dizlerine düşünceye kadar, en büyük, en iyi, en sevgili, kahreden ve yaratan KALKÜTA, onu taşladı.

Baygın çocuğumu, yatağına yatırdım. Camları parçalanmış, pervazları kanlı pencereye çıktım. Arasıra arkasına dönüp bakarak uzaklaşan kalabalığın peşinden şu suretle feryada başladım :

Benerci benim oğlum...
Ben onun yüzünü
görebilmek için
kaç kerre gecemi gündüzümü
on birlik tütüne satarak
dumandan bir adam gibi dikilip durmuşum...
Benerci benim oğlum,
ben onu
uykusuz gecelerin
ellerine doğurmuşum...

Benerci sizi satmadı.
Benerci günlerdir yemek yemiyor,
gecelerdir yatmadı.
O yatmıyor, ben yatabilir miyim?
Benerci sizi satmadı,
sizi ben satabilir miyim?

Benerci benim oğlum.
Onu ben
kellemden, etimden, iskeletimden
sizin için doğurdum...

Dostlar!
İçinizden bir çıban gibi şüphenizi yolunuz.
Benerci sizin oğlunuz,
benim oğlum...

Fakat, kalabalık, benim sesimi bile işitmeden ilerledi, kayboldu.
O zaman, hâlâ baygın yatan çocuğuma döndüm, dedim ki :

Dostlar dinlemedi beni Benerci.
Benerci oğlum, küçücüğüm, büyüğüm,
başında dolaşan bu mel'un düğüm
çözülene kadar...
bizim ah! demeğe hakkımız yok,
Onların taşlamağa hakkı var...

IV

KALKÜTA'DA BİR POLİS KARAKOLUNUN
YÜKSEK DUVARLARININ DİBİ

Gök gürler. Vakit akşam üzeri. Üç polis karakolun duvarları dibinde buluşur.

BİRİNCİ POLİS — Nereye gitmiştin?
İKİNCİ POLİS — Domuz boğazlamaya...
ÜÇÜNCÜ POLİS — Sen nerdeydin?
BİRİNCİ POLİS — Köprünün üstünde
bir Hintli karı gördüm demin.
Kucağında kertenkele suratlı bir çocuk vardı.
Çocuk beni görünce başladı ağlamaya
ağlamaya
ağlamaya...
Karıya :
— Sustur şu piçi,
Britanya polisine selam versin,
dedim.
Selam vermezse, kuyruksuz bir fare gibi
gebersin
dedim.
Ne sustu, ne selam verdi kara kurbağa yavrusu.
Akıyordu su...
Akar suya fırlattım bu zırlıyan şeytan piçini.
Anası yüzüme bakıp
kara bir uçurum gibi çekti içini.
Dokundu rikkatime
bu iç çekiş.

Madraslı bir ihtiyar :
"Azabı azapla tedavi edin.."
demiş.
Getirdim karakola kocakarıyı.
Sarı sırtından kızıl kan sızdırıp
çekeceğim içinden ağrıyı...
İKİNCİ POLİS — Sana bu işte yardım için
kocakarıyı eski bir halı gibi
ayaklarına sereceğim.
BİRİNCİ POLİS — Lûtufkârsın...
ÜÇÜNCÜ POLİS — Ben de sana :
Bengale ormanlarında avlanmış bir filin
koparılmış erkekliğinden
bir kamçı vereceğim...
BİRİNCİ POLİS — Başka bir şey istemez...
Malumdur bana azabı ıstırap,
ezberimdedir tekmil
kitabı ıstırap.
Meselâ :
Uykulara kâbus gibi çökebilirim,
tırnak sökebilirim,
kulakların içine kurşun dökebilirim.
Ellerin derisini eldiven gibi soymak,
koltuk altına kaynar sudan yeni çıkmış
hindi yumurtası koymak,
sirke damlatarak gözleri oymak,
domuz topu ıtlak olunan usûl,
velhasıl daha bin bir usûlle gayeye vusûl
mümkündür bence...
Bakınız, bende ne var?
3. VE 2. POLİS — Göster bize
göster bize!!

BİRİNCİ POLİS — Grevde yakalanan
Hintlilerden birinin
taze kesilmiş başparmağı...
Kesildikten sonra yarım santim uzadı tırnağı...
3. VE 2. POLİS — Haydi içeri gidelim,
uzayan tırnağı seyredelim...

Polisler karakoldan içeri girerler. Bir müddet sahne boş kalır. Benerci gelir.

Yağmur yağmaya başlar... Benerci, belini karakolun duvarına dayayarak çömelir.

Karakolun duvarından insan çığlıkları gelmektedir. Ve yağmurun içinden uzun bir şehrin uğultusu işitilmektedir.

Karakolun duvarından gelen insan çığlıkları : Kalküta grevcilerine aittir.

Yağmurun içinden uğultusu işitilen şehir : Kalküta'dır.

Yağmur... Alaca karanlık... Akşam suları...

Kalküta grevi mağlûp olmuştur.

Somadeva yakalanmıştır. Ve Benerci'nin, duvarı dibine çömeldiği karakolda, Somadeva'nın omuzbaşları dilim dilim yarılarak kanıyor.

Yağmur... Karanlık... Gece iyiden iyiye indi.

Benerci'nin saçları, omuzları, dizkapakları sırılsıklam oldu. Arkadaşlarının attığı taşlarla alnında açılan yarayı kapayan sargı ıslandı, yapıştı...

Arkadaşlar içerdedir.

Benerci yine dışarda...

Kara gömlekli bir İtalyan faşistinin bile, oğlumun çektiği azabı duymasını istemem...

BİRİNCİ KISMIN SONUNCU BABI

I

BENERCİ'DEN ALDIĞIM MEKTUPTUR

Benerci'den şöyle bir mektup aldım, aynen neşrediyorum :

Sana verdikleri zaman
bu
mektubu
belki ben çoktan
nokta
son
demişimdir.
Bu sefer dostların taşını değil,
mendebur bir kurşunu kafamdan yemişimdir.

Nâzım,
biliyorum,
ölümün önünde rol kesip
Hamlet gibi budala,
Verter gibi komik olmamak lâzım.

Nâzım,
bilmiyorum, ne haltedeyim?
Nasıl altedeyim?
Şöyle bir poz alıp durmak
kendi kendini vurmak,
kıyak iş doğrusu!..

Bak,
kapı komşum uyandı,
muslukta akıyor su,
yüzünü yıkıyor...
İndi ıslık çalarak merdivenlerden
sokağa çıkıyor...

Ben...
Ne Hamlet, ne de Verter...!!!!
Neyse, geç...
İşi anlatayım,
tıraş yeter...

Sokak karanlıktı.
Senin, nefis
Mis
dediğin
birdenbire karşıma çıktı.
Dedi ki : "Aylardır peşindeyim"
dedi ki : "telâş içindeyim,
nerdesin?"
Daha birçok şeyler dedi korkuya, aşka dair.
Eklendi hatıralar hatıralara.
Sonra,
"Nereye gidiyorsun?" dedi, "eve geldik" dedi,
"içeri gir."

Onun evine girdik.
Ev karanlık ve bomboştu.
Yatak odası, lamba yandı, konuştum :
— Bana bir bardak
dumanlı, kırmızı, sıcak
çay, dedim.

Çıktı dışarı.
Baktım karşımda çanta.
Hani taaa
onun yolda düşürdüğü
ben Benerci serseminin gördüğü
siyah podüsüet çanta.

Açtım :
Kaâtlar.
Okudum :
İntelicent servis raporları,
ve yeni bir tevkifat listesi var.
Benim ismim yok.

Anladım.
İçeri girdi o,
bardağı bıraktı.
Yüzüme, elime, çantaya baktı.
Bakıştık.

Tuttum omuzlarından.
Başını vurdum duvara
vurdum...
Duvarda kan.
Vurdum duvara...

Sonra...
Sokak
Tıramvay yolları
tıramvay yolları
sağları, solları
bomboş, uçsuz bucaksız tıramvay yolları...
Nefes nefese koşarak
sonra teker teker
merdivenler.

Durdum.
Odam.
Dargın bir kaş gibi kımıldandı tokmağın sapı.
Açıldı kapı.
Oturdum.
Kalktım.
Odanın ortasında dolaştım biraz.
Sonra
baktım
duvarlara.
Dışarda şafak atmış,
duvarlar bembeyaz.
Baktım duvarlara.
Sonra
sağ elim art cebimden
brovniği çıkardı.
Ağzımda cıgara vardı.
Acı geldi tütün
tükürdüm.
Şarjörü sürdüm.
Kurşun
namlunun içindedir.

Kalbim
hudut haricindedir...
Şimdi benden sana son göz
son söz
son ses :
S.. O.. S!!.
S.. O.. S!!.
S.. O.. S!!.

II

KALKÜTA'YA GİDİP BENERCİ'Yİ NE HALDE BULDUM?

Ya yattı karanlık sulara
yahut da yatıyor.
İmdat işareti var,
ışıklı bir umman gemisi batıyor...
dedim.
Gözleri kanlı bir kurt gibi mesafeleri yedim,
yetiştim Kalkûta'ya...
Gökten bir kartal gibi alçalarak
girdim yedinci kattaki odaya.

O ne?
Benerci yazı yazıyor ıslık çalarak...
Dipdiri!
Teresin keyfi yerinde...
Ne mükemmel bir ışık var
beni gören gözlerinde.
Gözlerinin içine güneş vuruyor.

Masada bir portakal duruyor,
soluyarak soyup yedim.
— Haydi be herif, anlat! dedim...

III

ÖLÜSÜNÜ BULACAĞIMI ZANNETTİĞİM HALDE KARŞIMA YAZI YAZAR VE ISLIK ÇALAR BİR VAZİYETTE ÇIKAN BENERCİ'NİN "ANLAT BE HERİF..." FERYADIM ÜZERİNE BANA ANLATTIKLARI :

— En yakınlarım, en yakın dostum
taşladılar beni, taşladı.
Ve mavi gözlü kadın yoldaşlarımı satıp
başımı bana bağışladı...
Karardı içim
Karardı içim...
Kulaklarımda kazma sesleri.
İçimde ıslak
bir toprak
kazılmaya başladı.
Girdim yarı belime kadar
dumanlı sıcak karanlıklara...

— Sonra?
— Çok şükür ki, sonrası senin
kötü edebiyat yapmana yaramıyacak kadar sade,
alelade!..
Hani üstadın bir sözü var :
"BOŞ GECELERİNİ DEĞİL,
BOYDAN BOYA ÖMRÜNÜ VER İNKILÂBA..."
diyor.
Bu söz.
VİRGÜL
Kocaman, çıplak bir alından bakan iki göz.
VİRGÜL

Ve Ben işte sağım!..
Anladım ki şunu.....
Çıkardım namludan kurşunu,
onu dehşetli güzel günlere saklıyacağım...

Birinci Kısmın Sonu

İKİNCİ KISIM

BİRİNCİ BAP

BENERCİ TEKRAR ARKADAŞLARINA KAVUŞUR... SOMADEVA YATAĞA DÜŞER... ROY DRANAT'İN HAYAT FELSEFESİ... YİRMİNCİ ASIR TARİHİNİN BAŞLANGICI V. S... V. S...

Noktanoktanoktanokta nooook-ta
Basmıştır yine bağrına Benerci'yi
o inanılmayacak kadar iyi
kahredip yaratan KALKÜTA.

Noktanoktanoktanokta Noooook-ta

I

Bu yaz :
Sabahları — taze süt gibi beyaz,
öğle zamanları — erimiş bakır gibi aydınlık,
akşamları — Bombaylı kadınların esmer teninden ılık
ve geceleri — üzüm salkımları gibi yıldızlıyken hava
SOMADEVA
düştü yatağa.

Kan geliyor boğazından.

Dinleyin bunu Benerci'nin ağzından :

"— Gazete kâatlarıyla örtülmüş olan masada bir gaz lambası yanıyordu. Somadeva, duvarın dibindeki yer yatağındaydı. Boynu bembeyaz. Elmacık kemiklerinin derisi kırmızılaşmıştı. Tıraşı uzamış. Ve gözleri lüzumundan fazla aydınlık, lüzumundan fazla karanlıktı.

Yatak çarşafının ayak ucunda bir tahta kurusu yürüyor.

Gittim, tahta kurusunu aldım. Masadaki gazete kâadını kopardım, koyulaşmış siyah bir kan damlasına benzeyen hayvanı kâadın içinde ezdim.

Somadeva güldü :

— Benerci, beni seviyorsun, dedi.

Gözlerini yüzümde gezdirdi. Gözleri alnımda durdu :

— Benerci, seneler geçti. Benim attığım taşın izi silinmemiş. Bunun şimdi farkına vardım, dedi.

Yeni doğmuş bir çocuk gibi nefes aldı :

— Bugün iyiceyim, dedi.

Su istedi. Verdim.

— Karanlık, dedi.

Lambanın fitilini açtım.

Yine ona para getirmiştim.

— Bu parayı nineye verirsin yine. Her gün besleyici yemekler pişirsin. Hem, üç öğün mutlaka yemelisin, dedim.

Cevap vermedi :

— Geçen hafta sana getirdiğim paradan hapisanedekilere göndermişsin, sonra iki gün kuru ekmek yemişsin, dedim.

Işitmemezliğe geldi.

— Sana yemeğin için verilen parayı başka yerlere harcamaya hakkın yok, dedim. Yemek yemen, iyi olman lâzım, dedim.

Bir şey söylemek istedi.

Söylemedi.

Düşünüyorum.

Bir kamyonun üstünden uçsuz bucaksız kalabalığa söz söyliyen Somadeva aklıma geliyor.

Yağmurlu bir akşam aklıma geliyor. Karakolun duvarına çömelmişim. İçerde Somadeva'nın omuz başları lime lime yarılarak kanıyor.

Somadeva'nın mahkemesi aklıma geliyor. Yumruklarını maznun parmaklığına vurarak haykırıyor.

Somadeva hapisaneden kaçıyor. Yine beraberiz. Britanya'ya karşı grevler, nümayişler, içtimalar...

Sıcak bir öğle zamanı aklıma geliyor. Uzun bir yol yürüyoruz. Terimi silmek için Somadeva'dan mendilini istiyorum. Dalgın, mendilini veriyor. Mendilde kan.

Gece boğazından kan boşanmış. Doktora gidiyoruz. Verem.

Metelik yok. Zaten hastaneye de yatırmak mümkün değil. Kaçak.

Somadeva'yı, ninenin evinde, duvarın dibindeki yer yatağına yatırdığım gün aklıma geliyor.

Düşünüyorum.

Kötü, berbat şeyler aklıma geliyor.

Sonra, mendillerine kan tükürerek veremli genç kız romanları okuya okuya, bütün bu anlattıklarımı bayağı bulacak olan bazı okuyucular aklıma geliyor.

Gülüyorum.

Somadeva soruyor :

— Niye güldün?

— Hiç.. Hem artık ben gideceğim.

Somadeva soruyor :

— Haftaya geleceksin, değil mi?

— Tabii.

Odadan çıkarken Somadeva'nın sesini işitiyorum :

— Böyle duvar dibinde sırtüstü gebermek berbat şey be. Hiç olmazsa orada ölsem. Sen, söyle arkadaşlara...

Gözlerim yaş içinde.

— Arkadaşlara söyle. Unutma, Benerci. Orada. Anlıyor musun?"

II

Sıcak.
Ufukta ışıldayarak
nehir akıyor.

Benerci kapalı bir kitap gibi.

ROY DRANAT toprağa bakıyor
Ve konuşuyor, yarı yoldan dönen
bizim eski ahbap gibi :
"— Benerci sen
yüksek dağların çayırlarında biten
keskin kokulu
göz alan renkli bir otsun.
Fakat
devedikeninden
daha faydasız bir ot.
Benerci sen bir Don Kişot'sun,
kahraman
ve gülünç
bir Don Kişot.
Benerci bil ki
neticeler çıkarmak
öyle mümkün değil ki...
Hayat öyle karışık.
Geç efendim, bunları bırak.
Akşamüstü serinlikte teferrüce çık...
Ve Yahya Kemal beyi asrîleştir biraz,
yaz :
'Şöyle rahat bir küşeye sığındık da biz
Dehrin bu hayı huyuna meclubu handeyiz...'

Gerisini at.
İşte felsefei hayat."

Benerci güldü.
Ben bir şey demedim.
Eski bir kavga şarkısını mırıldanarak
bakıyorum ufukta akan suya.

Sıcak.
Yazdım bütün gece Benerci'yi,
şimdi bir yatsam uykuya.*

* Okuyucularıma, ismiyle ilk defa karşılaştıkları ROY DRANAT hakkında kısa bir malûmat vermeyi münasip buldum. Roy Dranat, Benerci'nin eski bir kavga arkadaşıydı. Fakat sonra, galiba korktu, galiba sabrı tükendi ve galiba ruhunu satıp rahatı bulmak fırsatını ele geçirdi. Kavgadan ayrıldı. Şimdi ROY DRANAT, İngiliz emperyalizminin emrinde, sakalsız, pelerinsiz, ve kılıçsız, rahatını arayan zavallı, mustarip bir Faust'tur. N.H.

III

"Keşmirli Ebe Kadın
anamın kasıklarından çekti beni.
Ve
kundakladı bir sinema biletiyle.
Biletim
üçüncü mevkiydi.
Anam
etekliğini giydi,
babam
mavi gömleğini,
yola düzüldük...
Gittiğimiz sinemanın
üç kapısı var :
Birincinin önünde :
otomobiller tepiniyor,
fraklı Britanya bankaları iniyor.
İkincinin önünde :
küçük dar
dükkânlarla
dar
tarlalar.
Üçüncü kapı bizim,
oradan
biz giriyoruz,
istihsal aletinden mahrum olanlar.
İçerde
the polismenler gösteriyor yerlerini
müşterilerin :

— Buyrun siz oturunuz!
Oturtuldular.
— Oturun!
Oturdular.
— Otur ulan kerata..
Oturduk.
Lambalar söndü.
Muzika başladı, makina döndü.
Perdede
filmin ismi göründü :
(Yirminci Asrın Sergüzeştleri nâm
dram.)
Yirminci asır
dört kanatlı bir tayyareden
mendil salladı bize.
Yakasında kapitalizm
açıldı kabak çiçeği gibi.
O kadar çoğaldı
o kadar
uzadı ki bacalar
saçlarından asıldılar sıra sıra
kehkeşanlara.
Öyle duman çıktı, kurum yağdı ki
gökte Allah bile meleklere
Amerikan markalı muşambalar giydirdi.
Şikagolu bir milyoner
öptü telsiz telefonla
Tokyolu sevgilisini.
Elektrikli salhanelerde
makinaların bir ağzından pastırma attılar,
öbür ağzından
boynuzlu inekler çıktı.

Bir coğrafya hocası dedi ki derste :
'Senagalli zencinin yegâne derdi
yüzünün siyah olmasıdır.'
Bu haber velveleyle köpürdü Paris'te,
müstemlekeler nezareti emir verdi,
pudra fabrikaları geçti seferberliğe.
Paris'te olan işler duyulunca Londra'dan
hemen içtima edip karar koydu Avam Kamarası :
'Kıçlarına kuyruk takmıyan Hintlilerin
kesilecek kafası.'
Telsizler daha tebliğ ederken bu kararı Hind'e
muazzam bir kuyruk tröstü teşekkül etti
Mançister şehrinde.
Kutbu şimalide Eskimolar
görünce bu halleri,
kıça kuyruk takmamak
ve değiştirmemek için deri,
ince Japon fincanlarında
okkalarla Hollanda sütü içmeye başladılar.
Üstünde uzun katarlar kayan raylar,
bahrimuhitlerin elli bin tonlukları
ham mevat taşıyorlar müstemlekelerden.
Kilometreler
ticaret evleriyle bağlandı birbirine.
Sahrayı Kebir'in ortasında
ilân kuleleri dikildi.
Tröstler kartellerle tokuşuyor.
Balyalar, denkler, çuvallar, kutular
şarktan garba, garptan şarka koşuyor...

Perde karardı, makina durdu.
Perde beyazlarıdı, lambalar yandı.
Lambalar yanar yanmaz
kocaman bir gürültü ortalıkta çalkalandı.
Babama sordum :
'— Ne oldu?'
Anam güldü.
Ve birdenbire küçücük kafam
yukardan düşen bir kitabın
yapraklarıyla örtüldü.
Kitabı kafamdan atıp yukarı baktım :
Britanya bankalarının localarından
filozoflar :
tonlarla yaldızlı eserlerini
fırlatıyorlar üstümüze.
Lambalar söndü.
Muzika başladı, makina döndü.
Perdede
ikinci kısmın ismi göründü :
'Hindistanlı Parya
VE PROLETARYA..'
The polismenler el attı kıçlarına.
Birinci mevki homurdandı.
İkinci sallandı.
Bağırdı üçüncü mevki
avazı çıktığı kadar :
'— Geliyor, ror, geliyor bizimkiler....'
Mehtaba, dökülen bahrimuhit gibi
mavi pantolonların dalgaları
kapladı perdeyi.

Başladı resmigeçit
Misisipi gibi uzun
Amazon kadar geniş.
Maden ocaklarında çalışanlar
ata biner gibi kazmalarına binip
tünellerde koşuyorlardı dörtnala.
Keşmirli mensucat amelesi
hep bir ağızdan şarkılar okuyarak
kocaman bir bayrak dokuyarak
geçti.
Nakliyatçılar
şehirlere tekerlek takarak
tıramvaylara çektirdiler.
Elektrikçiler
lastik eldivenlerine
sırma saçlarından
dolamışlardı voltları.
Elektrikçiler
geçtiler,
elektrik kadar temiz
elektrik kadar çevik,
elektrik
elektrik...
Geçiyor bizimkiler
Misisipi gibi uzun
Amazon kadar geniş...
Omuzlarımda fır dönerken kafam
karnıma vurdu babam.
Şimdi yürüyordu perdede
on milyon beygir kuvvetinde bir ıstırap :

Elleri ceplerinde kilitli
parmakları burunlarında
ağır ağır sürüklendi işsiz ordusu.
Adımları
nalladı
gözbebeklerimizin kulaklarını.
Sırıttı birinci mevki.
İkinci düşündü.
Perdede
yeni yazı göründü :
'BURJUVAZİ!.'
The polismenler giydi pazarlıklarını.
Alkış yağdı localardan.
Ağzı sulandı ikinci mevkiin.
Biz
çuvaldızla dikildik birbirimize gündeliklerimizden,
avuçlarımız alevlendi,
fırladı gözlerimiz
burun deliklerimizden.
Başladı resmigeçit :
İmparatorluk üniformaları
davul çalarak
yol açarak
geçti.
Britanyalı diplomatlar
bonjurlarının kuyruklarını
döşediler yola.
Bayraklar çekildi her karakola.
Sökün etti trostler.
Başlarında
banka kavaslarının şapkası vardı.

Sıkıştırmışlardı fabrika bacalarını
kulaklarına.
Toprakların kilometreleri
tespihti ellerinde.
Ağızları havada kartel avlıyordu.
Esham senetlerindendi boyunbağları.
parmaklarımla saydım bu dağları,
geçtiler.
Göründü müteşebbislerin alayı.
Hepsi bir iki fabrikanın
tutmuştu kulaklarından.
Sünnet çocukları gibi yürüyorlardı.
Hepsinin parlıyordu apış arasında
malî sermayenin altın kazığı.
Bunları da birer birer
saydık anamla beraber...
Alay bitti.
Toz duruldu.
Baktık ki, yollara
çıplak göbeklerinden çivilenmişti orospular."

Somadeva deminden beri okuduğu defteri kapattı. Yastığının altına koydu ve Benerci'nin yüzüne baktı :

— Nasıl buldun?

Benerci sordu :

— Hepsi bu kadar mı?

— Şimdilik bu kadar. Daha doğrusu bu, yazmak istediğim "Yirminci Asır Hindistan Tarihi"nin başlangıcı.

— Bakalım gerisi nasıl olacak?

— Gerisi, sonu harikulade olacak asıl, Benerci. Bu tarihin sonu inanılmayacak kadar mükemmel olacak. Yalnız bir yazabilsem, yani onu ben de bir yazabilseydim.

Benerci kalktı. Masanın üstündeki gaz lambasını yakmak istedi. Somadeva seslendi :

— Lambayı yakma. Böyle daha iyi. Geçmiş gelecek, kafamın içindekileri böyle daha iyi görüyorum. Akşamları ateşim dehşetli artıyor. Ağrılar filan dehşetli. Artık dayanılmayacak kadar... Neyse, bunları bırak. Sen bir şeyler anlat bakalım. Son günlerde okuyor musun? Fabrika kaçta bitiyor? Neler okudun?

— Son günlerde bir iki meraklı kitap okudum. Hatta iki tanesi yanımda. İstersen lambayı yakayım da, sana biraz okuyayım.

— Olur, Benerci.

Benerci lambayı yaktı.

— Kitaplardan biri, şu meşhur Fransız gazetecisi Alber Londr 'un Fransız Kongosu'na dair. Sana kitabın en feci faslından beş on satır okuyacağım. Fransız Kongosu'nun merkezi Brassavil'le Karaburun limanını birleştirecek olan Kongo - Osean demiryolunun inşaatına dair birkaç satır. İnşaatı Batilon Şirketi yaptırıyor. Şimdi, dinle :

Benerci lambanın fitilini biraz daha açtı. Okumıya başladı :

"— Bakota, Baiyya, Linfaonda, Sara, Banda, Lizangö, Mabaja, Sinde, Loano kabilelerinin adamları, dalgın hayatlarından koparılarak Batilon'a gönderilmekteydiler.

Bu çok garip bir yolculuktu.

İstilâ zamanlarımızdan kalan mavnalara yükleniyorlardı.

Üç yüz, dört yüz başlık insan sürüleri güvertenin altına ve üstüne yığılıyordu. Aşağıda olanlar nefessizlikten boğuluyorlardı; yukardakiler ne oturabiliyorlardı, ne de kalkabiliyorlardı. Ve ayaklarında zincir olmadığı için, Brassavil'e kadar 15-20 gün süren yolculuk esnasında Şari, Sagu, Kongo nehirlerine her gün iki üç insan kendini atıyordu.

Mavna yolunda ilerliyordu. Düşenlerin hepsini toplıyamazsın ya!...

Kıyıdan gidildiği zamanlar ağaç dalları en yukarda bulunanları nehre yuvarlıyor... Hiçbir çatı yok. 15 gün yuvarlak güvertenin üstünde. Güneşin altında. Yağmurun altında. Ocak odunla yakıldığı için, uçuşan küçük kıvılcımlar zencilerin derilerinde yanıklar yapıyor...

İşte nihayet Brassavil... Üç yüz kişiden ancak iki yüz altmışı, bazen de iki yüz ellisi gelebilmiştir.

....Gelenler sürüye sokuluyor. Yaya yolculuk başlayacaktır. İlk önce, en sağlam olanlar seçiliyor.

....Ve sürü, balta girmemiş ormanlardan yürüyerek, bataklıklar geçerek, dehşetli Mayombe ormanına doğru ilerliyor.

....Bu korkunç bir manzaradır. 10 kilometreye uzanan insan sürüsü, boğumlarını kımıldatmaya mecali olmayan uzun, yaralı bir yılana benzer. Biyalılar düşer, Zindeliler ayaklarını zorlukla sürükleyebilirler ve kırbacın düğümü onları kovalar.

Ben demiryollarının nasıl yapıldığını görmüşümdür. İş yerinde birçok aletler vardır. Fakat burada zencilerden başka hiçbir şey yok....

....300 kilogram ağırlığında çimento fıçılarını nakletmek için, Batilon Şirketi, bir sırık ve iki zenciden başka hiçbir vasıtaya lüzum görmemiş.

Irgatbaşıların ezdiği bitkin, yorgun, yaralı, sıska zenciler yığınlarla ölüyorlar.

....Bu muazzam bir zenci imhası hareketiydi.

Batilon Şirketi'ne verilen sekiz bin insan, az bir zaman içinde beş bin, sonra dört bin, daha sonra iki bine indi.

Ölenlerin yerini doldurmak için yeni devşirmeler yapılıyordu.

Zenciler ormanlara, Çat kıyılarına, Belçika Kongosu'na, Angola'ya kaçıyorlar. Eskiden insanların yaşadıkları yerlerde, bizim müteahhitlerimiz şimdi yalnız şempanzeleri buluyorlar....."

Benerci durdu ve,

— Somadeva, dedi, biliyor musun, bu kitabı yazan Alber Londr kimdir?

— Hayır, tahmin ediyorum. Onda dehşetli bir iş adamı kafası var. Zencilerin mahvoluşuna, körü körüne baltalanan bir ormanın mahvolması gibi acıyan bir adam. Anlıyorum ki, o, Afrika'ya makina istiyor. Zenciyi ölümden kurtarmak için değil. Zenciyi daha semereli, daha uzun zaman, daha dayanıklı işlettikten sonra öldürmek için. Fransız emperyalizminin acı söyleyen, dehşetli bir gazetecisi şu Alber Londr... Öyle değil mi?

— Öyle.. Istersen sana kitapları bırakırım. Öteki kitap Jorj Lefevr'in "Kauçuğun Epopesi". Amerika otomobil fabrikalarına dair fasılları şayanı hayret. Bu Lefevr kadar köpoğlulukta mahir bir adam görmedim. Insanların, kocaman bir makinanın basit vidaları haline gelmesinde bile şiir bulan bir adam.

Kitabı okur anlarsın. Lambayı söndüreyim mi? Haftaya gelirim yine. Dört gün sonra yapılacak mitingin sonu neye varacak? Böyle hasta olmasaydın. Kuvvetli söz söyleyen, amma bıçak gibi söz söyliyen bir arkadaşa öyle ihtiyacımız var ki. Neyse. Ben gidiyorum. Kendine iyi bak...

— Ben kendime iyi bakıyorum. Üzülme! Git. Lambayı söndür.

Benerci lambayı söndürdü. Ve sanki lambayı söndürür söndürmez, Somadeva hemen uyuyuvermişmiş gibi, ayaklarının ucuna basarak odadan çıktı.

Merdivenin sahanlığında, nine Benerci'yi kolundan tuttu :

— Ölecek, dedi. Belki, ölümün gelmesini beklemeden kendi kendini öldürecek. Benim oğlum da, kafasını İngilizler sopayla parçaladıktan sonra, o duvarın dibindeki yatakta ölmüştü. Bu da, o duvarın dibindeki yatakta ölecek. Belki de kendi kendini öldürecek. Çok ağrı çekiyor. Sana göstermiyor amma, siz hepiniz öyle ağrı çekseydiniz çoktan ölürdünüz.

— Kendini öldüreceğini nerden biliyorsun? Sana bir şey söyledi mi?

— Bana bir şey söylemedi. Bana o yalnız iyi şeyler söyler. Kendini öldüreceğini yalnız kendine söyledi gibi geliyor bana. Bunu, belki kendine bile apaçık söylememiştir. Belki de söylemiştir. Dün, ben evde yokken, sokağa çıkmış... Yatağının altına bir çıkın korken gördüm. Çıkında ne vardı, bilmiyorum. Sokaktan bir şey alıp getirdi.

Benerci, birdenbire geri dönüp Somadeva'dan sormak istedi. Sonra vazgeçti.

— Sen onu yalnız bırakma, nine, ben iki üç gün sonra gelirim.

Benerci sokağa fırladı.

Yürüdü.. Yürüdü...

Bir köşebaşında Roy Dranat'la karşılaştılar.

Havagazı fenerinin altında durdular. Roy Dranat sarhoştu. Benerci'nin ellerini tuttu :

— Benerci, belki siz haklısınız, dedi. Belki haklısınız. Fakat, ben "dünyayı düzeltecek ben mi kaldım"a kadar düştüm. Mümkündür ki, "beş parmak bir olmaz"a kadar da alçalayım. Amma, bana öyle geliyor ki, sizin hakkınız var. Allahaısmarladık Benerci. Ben bu tarafa sapıp yoluma gidiyorum, sen de yoluna git...

Roy Dranat, Benerci'nin ellerini bıraktı. Şapkasını çıkardı. Yerlere kadar eğilerek Benerci'yi selamladı :

— Belki, siz haklısınız.....

Sallanarak uzaklaştı..

İKİNCİ BAP

KALKÜTALI SEYYAR SATICI ESNAFINDAN BİR VATANDAŞ : KALKÜTA'DA İNGİLTERE EMPERYALİZMİ ALEYHİNE YAPILAN MİTİNGİ VE SOMADEVA'NIN ÖLÜMÜNÜ BERVEÇHİ ÂTİ ANLATIYOR.

I

Meydanda bir kalabalık vardı, kardaşım,
uyy... aman kalabalık!!
Rüzgârlı bir orman gibi uğuldardı, kardaşım,
bu yaman kalabalık.
Kalkütalı tornacılar, Keşmirli dokumacılar,
Bombay gemicileri,
yetmiş yedi denizin getirdiği
kum gibi
insan var.
Çırılçıplak çocuklar
sarkıyor salkımlarla ağaçların dalından.
Kocakarılar oturmuşlar eşiklere.
İğne değil, bir kıl koparıp atsan sakalından
düşmezdi yere.

Meydanda bir kalabalık vardı, kardaşım,
uyy, aman kalabalık.
Dalgalı, karanlık bir suya düşmüşüm gibi
beni sardı, kardaşım,
bu yaman kalabalık.
Baktım ki taaa...
karşıda
bir kamyonun üstünde bir adam
avaz avaz
söz söylüyor.
Ama ne söz söylüyor anam,
okkalı söz söylüyor!!!
Bakıyorum adama,
bir şey anlamıyorum ama,
söz söylüyor herifçioğlu
söz söylüyor,
okkalı söz söylüyor :
"— Bilemem hangi sebeple, bilemem hangi sebebe!"
Etrafta bağırıyorlar :
"— Yaşşşşa be!!!"
Ben de bağırıyorum.
Acayip bir türkü çağırıyorlar.
Makama uyup ben de çağırıyorum...
Yanımda seyrek sakallı bir ihtiyar :
"— Bunlar, delidir, diyor,
bunlar sanıyorlar ki, diyor, biz
zorla devirebiliriz,
altın topuzlu kuyruğunu dalgalara vuran
denizlerin ortasında demirden
bir aslan
gibi duran
kocaman
Britanya'yı..."

Şimdi kamyonun üstünde başka bir adam..
Bu da söz söylüyor anam
söz söylüyor.
Okkalı söz söylüyor.
Bakıyorum adama.
Bir şey anlamıyorum ama
belli ki ötekinden
daha okkalı söylüyor.
Etrafta daha çok bağırıyorlar.
Ben de bağırıyorum.
Bu sefer başka bir türkü çağırıyorlar,
makama uyup ben de çağırıyorum...
Seyrek sakallı ihtiyar :
"— Bak, bu doğru söylüyor, diyor,
zorla değil,
güzellikle
yavaş yavaş, diyor, alırız!..
Birdenbire ayrılırsak,
köksüz bir ağacın dalları gibi kalırız..."

Şimdi kamyonun üstünde yine başka bir adam.
Elbet bu da söz söyleyecek anam.
Söz söylüyor.
Seyrek sakallı ihtiyarın keyfi yerinde yine.
Belli ki, geliyor kalabalık
seyrek sakallının dediğine.
Adamlar çıkıp iniyor kamyonun üstünden.
Balta görmemiş bir ormanda yürür gibi
yürüyorum kalabalıkta kamyona doğru ben.
Bağırışlar.

Türkü çağırışlar.
Ben bir şeycik anlamıyorum ama,
etraftan laflar çalınıyor kulağıma :
— Sol taraf hapı yuttu!
— Kamyonun yanında Benerci'ye bak!
Anası ölmüş
kız kardeşi dağa kaldırılmış gibi
somurttu...
— Gandi'nin hakkı var!
— Hind'in kurtarıcı ilahları :
dokuma tezgâhları.
Deniz tutmuş gibi dönüyor başım.
Birden bir kıyamettir koptu kardaşım.
Bağrışmalarla, ipte çamaşır gibi sarsıldı hava.
— Somadeva geliyor, Somadeva!
— Ona söz verin!
— Söyletmeyin, istemez!
— Dinlemiyoruz!
— Al aşağı!
— Söyletmeyin, istemez.

Yanındakilerin omuzuna dayanarak
tırmandı kamyona bir adam.
Geldi bütün kalabalık
bu sapsarı yüzlü bir tek adamla göz göze.
Ortalık tıssss!
Somadeva başladı söze...
Hey anam! Heeey!
Herifte bir ses vardı, beyabey,
bir ses!

Hani ormanda kaplanlar ölürken
böyle bağırır..
"— Arkadaşlar!
dedi.
Hastayım..
Çok..
Fazla söze lüzum yok,
kendimi asacaktım.
Gidip bakın odama :
ipi yerde,
çengeli tavanda mıhlı bıraktım.
Geberecektim bir kaçak gibi
az daha..
Arkadaşlar!..."
dedi.
Ve sözünü bitiremedi.
sallandı sola bir, sağa bir...
Baktım ki kalabalığa bir
kalabalık da rüzgârlı bir ekin gibi sallanıyor,
ben de sallanıyorum.
O yine :
"— Arkadaşlar..."
dedi.
Yine sözünü bitiremedi.
Ve kamyonun üstünden
devrildi üstümüze..
Birdenbire, kardaşım, bir hal oldu bize :
boydan boya meydan uzattı kollarını
düşeni tutmak için.

Hani ancak
Lortlar Kamarası'na girmeliyim
bu hali unutmak için.
Dalgalı bir denize düşen ay ışığı gibi
yüzdü bembeyaz ölüsü Somadeva'nın
yukarı kalkan kolların ve başların üstünde.
Meydan bağırdı, ben bağırdım :
"— Somadeva!
Somadeva!
Kavga sonuna kadar
kav—ga!..."
Omuz başımda inledi bir ses :
"— Deliler kesiyor kocaman bir çınarın
en yeşil, en geniş dalını."
Dönüp arkama baktım ki, anam;
yoluyor seyrek sakalını
seyrek sakallı adam.

İKİNCİ KISIM SONUNCU BAP

İKİ ÖLÜNÜN ODASI... HİNDİSTAN YİRMİNCİ ASIR TARİHİNİN SON SÖZÜ... ROY DRANAT'IN AYNALI DOLABA BAKAN ÖLÜ GÖZLERİ...

I

Somadeva'nın ölüsü imamsız, rahipsiz ve hahamsız ve kavga şarkıları söyleyen on binlerce kişilik bir cemaatle kaldırıldı.

Benerci, Somadeva'yı gömdükten sonra, ninenin evindeki odaya geldi. İpi yerde ve çengeli tavanda mıhlı gördü. Duvarın dibindeki yer yatağının yastığı altından kırmızı kaplı, çizgisiz defteri çıkardı.

Defterin kabında "HİNDİSTAN'IN YİRMİNCİ ASIR TARİHİ" diye yazılıydı. Benerci defteri açtı. Baş tarafta, Somadeva'nın bir gece kendisine okuduğu yarı kalmış mukaddeme vardı. Sonra beyaz sayfalar. Son sayfada beş altı satır. Benerci bu beş altı satırı okudu :

"Ben, Somadeva, Hindistan'ın yirminci asır tarihini yazmağa başladım. Fakat bitirmeden öleceğim. Arkadaşlarım, bıraktığım yerden yazmağa devam etsinler. Tarihin sonu inanılmayacak kadar güzel olacaktır. Buna eminim..."

II

Benerci, Somadeva'nın odasından sokağa çıkınca, Roy Dranat'ın "akşamüstü serinlikte bir teferrüçten dönerken" soğuk alıp zatürreeden öldüğünü duydu. Ve Roy Dranat'ın oteline gitti. Gördüklerini şöyle anlatıyor :

Girdim ki içeriye,
iki eli yanma gelmiş
yatıyor otel odasının
dört topuzlu karyolasında.
Ölü.
Omuzlarına kadar çarşafla örtülü,
gözleri açık...
Çarşafın altında ayakları :
acayip bir hayvanın dinliyen kulakları...
Gözleri bakıyor
ayakları arasından
dolaba.
Dolabın aynasında görüyorum :
başını değil,
yüzünü değil,
kaşını değil,
kapakları açık, içi örtülü gözlerini,
yalnız ölü gözlerini...
Gözleri bakıyor dolaba.
Ehramda bir kapı
açar gibi
açtım
dolabı.
Alt katta bir kutu var :
kutuda ölünün hiç giymediği
siyah kunduralar.
Ütülü elbiselerle dolu orta kat :
asılmış dolabın içine

sıra sıra elsiz ve başsız Roy Dranat.
Bir şişe permanganat,
yakalık,
mendil, çorap.
Bir kitap :
çok eski günlerde beraber okuyup
satırlarının altını beraber çizdiğimiz
bir kavga kitabı.

Kapadım dolabı.
Onun dolaba bakan gözlerini kapadım.
Artık satılacak bir yürek,
kiralık bir kafa bile yok.
Roy Dranat, hoşça kal,
mesele yok.
YORGAN GİTTİ,
KAVGA BİTTİ.

İkinci Kısmın Sonu

ÜÇÜNCÜ KISIM

BİRİNCİ VE SONUNCU BAP

I

Gözüme altın bir damla gibi akan
yıldızın ışığı,
ilkönce
boşlukta
deldiği zaman karanlığı,
toprakta göğe bakan
bir tek göz bile yoktu...
Yıldızlar ihtiyardılar
toprak çocuktu.
Yıldızlar bizden uzaktır
ama ne kadar uzak
ne kadar uzak...
Yıldızların arasında toprağımız ufaktır
ama ne kadar ufak
ne kadar ufak...
Ve Asya ki
toprakta beşte birdir.
Ve Asya'da
bir memlekettir Hindistan,
Kalküta Hindistan'da bir şehirdir,
Benerci Kalküta'da bir insan...

Ve ben
haber veriyorum ki, size :
Hindistan'ın
Kalkûta şehrinde bir insanın
yolu üstünde durdular.
Yürüyen bir insanı
zincire vurdular...

Ve ben
tenezzül edip
başımı ışıklı boşluklara kaldırmıyorum.
Yıldızlar uzakmış
toprak ufakmış
umurumda değil,
aldırmıyorum...
Bilmiş olun ki, benim için
daha hayret verici
daha kudretli
daha esrarlı ve kocamandır :
yolu üstünde durulan
zincire vurulan
İNSAN...

II

Şu yukarıya, üçüncü kısmın birinci ve sonuncu babının birinci parçası olarak yazdığım, üslubu ukalaca yazıdan da anlayacağınız veçhile, Benerci mahpustur.

Hindistan'ın hakikî istiklâl ve hakikî kurtuluşu için çalıştığından dolayı, Britanya polisi tarafından tevkif, Britanya adliyesi tarafından muhakeme ve Britanya hükûmeti tarafından, Benerci, hapse atılmıştır. Cezası 15 senedir. Benerci bu 15 adet seneyi taş hücrede tek başına geçirecektir. Ve bu 15 adet senenin bir haylisi geçmiştir...

Şimdi size, bu bir hayli senenin nasıl geçtiğini anlatacağım. Ve, sonra, sıra, Benerci'nin kendini niçin öldürdüğüne gelecek. Emperyalizm aleyhine yazılan* ve emperyalizmi temellerinden yıkmak için nefislerini feda edenlerden bahseden bu kitap, bir inkılâpçının hangi şartlar içinde kendini öldürmeğe hak kazanacağını da hallettikten sonra, bitmiş olacaktır.

* Yalnız şunu hatırlatmak isterim ki, Benerci emperyalizmi ve emperyalizm ile mücadeleyi, Neo-Hitlerist-Sosyal-Faşist-Sinyor-Fon Şevket Süreyya Bey gibi anlamıyordu.

III

Güneş
pencerede...
Yanıyor
demir bir çubuk..
Dışarda saat
belki beş,
belki altı,
belki buçuk,
yedi...
Gardiyan karyolayı
duvara kilitledi.
Adam
demir iskemlede oturuyor
oturuyor...
Güneş
düştü pencereden
adamın başına vuruyor..

Dışarda saat
belki on
belki on iki..
İçerdeki :
yürüyor duvardan
duvara,
duvardan
duvara...

Gardiyan...
Pirinç çorbası, ekmek.
Demek :
öğle saatı çaldı
öte yanda yaşıyanlara..

Ve adam yürüyor,
duvardan
duvara,
duvardan
duvara..

Yanıp söndü demir çubuk..
Dışarda saat :
belki beş,
belki altı,
belki buçuk...
Dışarda akşam...
Adam
demir iskemlede oturuyor...
Oturuyor...

Gardiyan.
Pirinç çorbası, ekmek.
Gardiyan
karyolayı indirince :
içerde gece.
Yatıyor adam.
Gözleri düşünüyor,
dişlerinin arasında bıyığı..
Dışarda ay ışığı....

IV

19... senesi eylülünün on beşinci gecesi idi.. Saat on ikiden sonra, Kalküta şehrinin varoşlarından gelen bir adam, umumî hapisanenin yüksek duvarları karşısında durdu. Tam bedir halindeki ay, gökyüzünü kaplıyan ve esen rüzgârla korkunç şekiller alıp akan siyah bulutların arkasında kâh gizleniyor, kâh meydana çıkıyordu.

Şehrin varoşlarından geldiğini beyan ettiğimiz meçhul adamın durduğu mahal, umumî hapisanenin arka cephesine tesadüf etmekte olup bu cephenin üst kısmında, hafif bir ışıkla aydınlanmış, bir sıra demir parmaklıklı pencere vardı.

Ay, bulutların arasından kurtuldukça, zaman zaman duvarın dibinden geçen bir süngüyü ışıldatmakta ve bu suretle meçhul adama hapisanenin etrafını devreden nöbetçilerin mevkilerini bildirmekte idi.

Meçhul adamın kendisini nöbetçilere göstermek istemediğini, okuyucularımız, elbette tahmin eylemişlerdir.. Tahminlerinde yanılmıyorlar. Zira bu adam buraya Britanya İmparatorluğu zabıtasının hiç de hoş görmeyeceği bir işi yapmak için gelmiş idi.

Filhakika, nöbetçiler hapisanenin köşesinde gözden kaybolur kaybolmaz, meçhul adam cebinden bir taş parçası çıkarıp iyice nişanladıktan sonra demir parmaklıklı pencerelerin soldan üçüncüsüne fırlattı.. Taş pencereden içeriye girdi.

Eğer biz, okuyucularımızla birlikte, meçhul adamın taşı atmasından evvel, mevzubahis pencereden içeriye bakmış olsaydık, şöyle bir manzaranın şahidi bulunurduk :

Demir kapısının üstünde gardiyanlara mahsus dışardan sürmeli küçük bir pencere bulunan taş bir hapisane hücresi. Gündüzleri kaldırılıp zincirle duvara kilitlenen ve geceleri indirilen demir bir karyola. İşbu karyolanın üstünde, mahpuslara mahsus libası giymiş olduğu halde bir şahıs oturmaktadır. Mezkûr şahıs sık sık başını kaldırarak, kapıdaki gardiyan penceresinden gözetlenip gözetlenmediğine bakıyor, sürgünün açılmadığına emniyet

kesbettikten sonra, siyah kaplı kalın bir kitabın sayfalarına bir şeyler yazıyordu. Eğer siyah kalın kitabı yakından tetkik edecek olursak görürüz ki, bu İngilizce bir İncil'dir. Mevzubahis şahıs, taş hücreye kapatıldıktan bir hafta sonra; Kayser'in hakkını Kayser 'e ve Allahın hakkını Allaha vermeği ve sağ yanağına bir tokat atılırsa, sol yanağını çevirmeği talim etsin diye, bu İncil'i bir İngiliz misyoneri kendisine vermiş idi. Esasen, hapisanenin bütün hücrelerinde bu kitaptan maada okuyacak ve yazacak bir şey bulunmazdı.

İmdi, ahvalini tetkik eylediğimiz şahsın, yani taş hücre mahpusunun İncil sayfalarına neler yazdığını görelim :

Satırlarının başları numaralı ve bazı kelimeleri küçücük haç işaretli sayfalarda, URDU lisanıyla ve henüz kurumamış kırmızı ve taze bir kan ile yazılmış ve kitabın sık siyah matbu hurufatı üzerinde ateş gibi yanan yazılar vardı.

Taş hücre mahpusu İncil kitabının iç mukavvasından kopardığı bir parçayı bükerek bir kalem haline getirmiş ve bunu sol bileğinden ince ince akan kana batırarak bu ateş gibi yanan yazıları yazmakta bulunmuş idi.

İşte şehrin varoşlarından gelen meçhul adam taşı attığı zaman, taş hücrenin içindeki mahpus böyle bir işle meşguldü. Pencereden gelen taş mahpusun karyolası dibine düşmüştü. Mahpus hemen yerinden kalktı.

Üzerlerine kanı ile yazdığı İncil kitabı sayfalarını koparark taşa sardı ve taşı pencereden dışarı atıp iade etti.

Şehrin varoşlarından gelen meçhul adam, taşa sarılmış kâat tomarını yerden aldı. Göğsüne soktu. Ve dünyanın en kıymetli hazinesini göğsünde taşıyan bir insan gibi, korkak, cesur ve emin adımlarla uzaklaşmaya başladı. Korkuyordu : göğsündeki defineyi alırlar diye; cesurdu : göğsündeki defineyi ölümün karşısında dahi vermemek için; emin idi : zira kaç senedir her iki ayda bir buraya geliyor, taşı atıyor ve taş, kanlı yazılar yazılı İncil sayfalarına sarılmış olduğu halde kendisine iade ediliyordu; binaenaleyh bu işe alışmış idi.

Bu kanla yazılmış yazılar, Hintlilerin hakikî istiklâl ve kurtuluş cidalinde kitlelere heyecan, şuur ve hedef vermekte idi.....

Taş hücre mahpusu Benerci'dir. Kitlelere heyecan, şuur ve hedef veren yazılar, vaktiyle Somadeva'nın başladığı ve şimdi Benerci'nin devam ettiği "Hindistan'ın Yirminci Asır Tarihi" isimli eseridir. Yalnız, Benerci bunu, bileğini kesip kanıyla yazmıyor.. Fakat, eğer icap etseydi, eserin bir tek satırını yazmak için damarlarındaki bütün kanını akıtabilirdi. Ve bu, pestenkerani bir lâf değildir.. Bu işi yapabilecek insanların yalnız on dokuzuncu asır romanlarında yaşadığını zannedenler, yirminci asrın isimsiz, büyük kavga kahramanlarını tanımıyorlar demektir.

Benerci yazısını bileğinin kanıyla yazmıyor. Bu yazıları şehrin varoşlarından gelen meçhul adama vermiyor. Benerci yazılarını temiz beyaz kâatlara kurşunkalemiyle yazıyor. Ve bunları hapisane gardiyanlarının İngiliz dikkatlerine rağmen, dışardakilerin ellerine ulaştırıyor.

NASIL?..

Taş hücre mahpusunun, senelerdir, bu işi nasıl yaptığını anlatacak değilim. Romanda da olsa, Britanya polisine hizmet etmek istemem.....

V

Dışarda
bir bayrak gibi dalgalanırken adı,
içerde O
ihtiyarladı..
Her gün biraz daha
camları yaşarıyor
iri
bağa
gözlüklerinin.
Her gün biraz daha
siliniyor çizgileri
gördüklerinin.
Küreyvatı hamra azalıyor.
Tasallübü şerayin.
Tansiyon 26.
Baş dönmesi, bunaltı.
Sinir...

Bir
senedir
yazamadı bir
satır
bile...
Yine fakat
dışarda bir bayrak gibi
dalgalanıyor adı.
İçerde O
ihtiyarladı....

BU FASIL
BENERCİ'NİN KENDİNİ NİÇİN ÖLDÜRDÜĞÜNE DAİRDİR

"Kalküta şehrinin ufkunda güneş
yükseliyordu.
Atları ışıktan, miğferleri ateş
bir ordu
bozgun karanlığı katmış önüne
geliyordu.
Güneş yükseliyordu.
Kalküta . . . . . "

Bunu beceremedik
romantik kaçtı pek.
Şöyle diyelim :

"Baygın kokulu
koskocaman
masmavi bir çiçek
şeklinde sema
düştü fecrin altın kollarına..."

Bu da olmadı,
olacağı yok.
Benden evvel gelenlerin hepsi,
almışlar birer birer,
tuluu şemsi, gurubu şemsi
tasvir patentasını.
Tuluu şemsin, gurubu şemsin
okumuşlar canına..
Bu hususta yapılacak iş,
söylenecek söz
kalmamış bana.
Buna rağmen,
tekrar ederim ki ben :
Kalküta'nın damları üstünde güneş
güneş gibi
yükseliyordu.
Sokaktan bir sütçü beygirinin
nal ve güğüm sesi geliyordu.
Benerci sordu :
— Saat kaç?
— Altı...

Benerci dün akşam geç vakit tahliye edildi. Hapisanenin kapısı önünde dehşetli bir kalabalık onu bekliyordu. Eğer eski sistem bir kafam olsaydı, iddia edebilirdim ki, Benerci bu yığınlarla insanı ebediyyen peşinde sürükliyebilecek kadar onlara yakın, onların canında, onların kanındaydı.

Benerci'ye arkadaşları, dış mahallelerdeki apartımanlardan birinin en üst katında bir oda tutmuşlar. Benerci odasına sekiz arkadaşıyla beraber girdi. Bana :

— Sen git, biraz dolaş. Sonra gelirsin, dediler.

Apartımanın kapısı önünden, merkez caddelere kadar, kımıldanan, bağıran bir insan denizinin ortasında, her adımda onun ismini işiterek, dolaştım. Kalabalık yavaş yavaş dağıldı. Geri döndüğüm zaman Benerci'yi odasında yalnız buldum. Pencerenin önünde duruyordu. Saat gecenin on biriydi. Benerci :

— Otur bakalım, dedi.

Oturdum.

Saatler geçti, saatler geçti.. Bir kelime bile konuşmadık. Ve nihayet, lambanın sarı ışığı beyazlanmaya başladı. Pencereden baktım :

Kalküta'nın damları üstünde güneş
yükseliyordu.

Benerci sordu :

— Saat kaç ?

— Altı.

— Âlâ.

— Anlamadım.

— Hiç. Dinle. Bu kitabın birinci kısmında, arkadaşlarım bana : "Sen bizi sattın," dediler. Alnımda hâlâ onların attığı taşın izi var. Halbuki ben tertemizdim. Fakat onlar haklıydı. Kıl kaldı, kendimi öldürüyordum. Fakat bu haltı yemedim.

— Öyle.

— Bu kitabın ikinci kısmında, Somadeva'nın ciğerleri ağzından geliyordu. Öyle ağrı çekiyordu ki, kendini öldürmek istedi. Fakat o da bu haltı yemedi. Bir kamyonun üstünde kalıbı dinlendirmeyi daha doğru buldu, değil mi?

— Öyle...

— Saat kaç ?

— Altı buçuk.

— Âlâ... Dinle. Ferdin tarihteki rolü malum. Akışın istikametini değiştiremez. Yalnız tempoyu hızlılaştırabilir, yavaşlatabilir. İşte o kadar. Tarihte fert denilen nesne, keyfiyetin değil, kemiyetin üstüne tesir edicidir. Bütün bunlar senin için, benim için, bizim için bilinen şeylerdir.

— Doğru.

— Öyleyse, bunu şimdi benim şahsıma tatbik edelim.

Birdenbire durdu. Gözlüğünü çıkardı. Mendiliyle camlarını sildi. Gözlüğünü taktı. Camların içinde büyüyen gözleri gözlerimdedir.

— Devam et, Benerci, dinliyorum.

— Hadisat öyle getirdi ki, ben hareketin muayyen bir inkişaf merhalesinde muayyen bir rol oynıyan bir fert haline geldim.

— Doğru.

— Dünden itibaren kataın başında gidiyorum. Halbuki fizyolojim berbat.. Kafam elastikiyetini kaybetti. Dönemeçleri zamanında dönemiyeceğim. Ellerim lüzumundan fazla titriyor. Akıntıda dümen tutamıyacak bir hale geldiler. Akışın temposunu hızlılaştırmak nerde? Onu yavaşlatmam muhtemeldir. İstemeden, irademin dışında, yanlış adımlar atacağım. Biliyorum, hareket belki beni altı ay sonra, bir sene sonra bir safra gibi fırlatacaktır. Fakat o beni fırlatıp atana kadar, ben ona fren olacağım. Halbuki ben kemiyette bile, bir sene değil, bir gün bile, irademin dışında, bilerekten ona ihanet edemem. Anlıyor musun? Diyeceksin ki yanılmıyan yalnız tembellerdir, budalalardır. İş yapan, yürüyen adam yanılır. Mesele yanlışın idrakindedir. Fakat, ya bu yanılma nesnesi kataın başındaki adam için bir kaide haline gelirse. Ve o adam kataın başında gidemiyeceğini bildiği halde, yerinde durmak için bir saniye olsun ısrar ederse. Bu bir ihanet değil midir? Ben bir saniye olsun, ihanet edemem. Bu benim uzviyetimde yok...

Benerci yine durdu. Sonra birdenbire gülerek :

— Hem ben bu meseleyi arkadaşlarla konuştum. Hallettik. Sana haltetmek düşer, dedi. Sen saate bak, kaç?

— Yedi.

— Hem, bu benim mesele nevi şahsına münhasır bir iş bile değil. Galiba LAFARG'la karısı da aynı vaziyete düşmüşler, aynı işi yapmışlar. Her ne hal ise. Şu senin tabancayı ver bakayım.

Pantolonumun arka cebinden tabancayı çıkardım. Koskocaman bir nagant. Benerci'ye uzattım. Aldı, masanın üstüne koydu.

Tekrar gözlüğünü çıkardı. Mendiliyle camlarını sildi. Gözlüğünü taktı. Camların içinde büyüyen gözleri gözlerimdedir.

— Şöyle pencerenin önünde birer cıgara tellendirelim, dedi.

Cıgaraları yaktık. Topraktan fışkırır gibi bol, renkli ve ılık bir yaz sabahının ışıkları karşı pencerelerin camlarında, Benerci'nin gözlüklerinde pırıl pırıl yanıyordu. Damlar, evler, ağaçlar ve sokaklar yıkanmış gibi nemli ve tertemizdi. Konuşmuyorduk.

Ağzımda, sonuna gelen cıgaranın acılığını duydum. Benerci ayağa kalktı. Cıgarasını masadaki tablanın içinde söndürdü.

— Pencereyi kapat. Sen de haydi artık git. İstersen âdet yerini bulsun diye bir kere kucaklaşalım, dedi.

Kucaklaştık.

Arkama bakmadan kapıdan dışarı çıkarken :

— Çocuklara selam söyle, dedi.

Merdivenleri ağır ağır inmeğe başladım. Dördüncü kat. Üçüncü kat. Merdivenleri hızlı hızlı iniyorum. İkinci kat. Merdivenleri koşarak iniyorum.

Tam sokağa çıktığım zaman, derinlerden, demir bir kapının hızla kapanması gibi tok bir ses geldi...

BU KİTABIN SON SÖZÜ . . . . . .

"Kavgada
kendi kendini öldüren
lanetli bir
cenazedir
benim için :
Ölüsüne
ellerimiz
dokunamaz.
Arkasından
matem marşı
okunamaz."

Sen artık
bu kitapta :
noktaları
virgülleri
satırları taşımıyorsun.

Sen artık
bu kitapta
koşmuyor
bağırmıyor
alnını kaşımıyorsun.
Sen artık
bu kitapta
yaşamıyorsun.

Ve Benerci sen
bu kitapta :
kendi kendini öldürmene rağmen
benim ellerim senin
kanlı delik
şakağına dokunacaktır.
Cenazende
dosta düşmana karşı
matem marşı
okunacaktır :

MATEM MARŞI . . . . . .

Çan
çalmıyoruz.
Çan
çalmıyoruz.
Yok
salâ
veren!
Giden
o
biten
bir
şarkı değildir...

O
büyük
bir
ışık
gibi doğüştü.

Kasketli
bir güneş
halinde düştü.

Çan
çalmıyoruz.
Çan
çalmıyoruz.
Yok
salâ
veren!
Bu
giden
bir
biten
şarkı değildir.....

S O N

GECE GELEN TELGRAF

GECE GELEN TELGRAF

Gece gelen telgraf
dört heceden ibaretti :
"VEFAT ETTİ."
İmza yok.
Bu dört hece bile çok.

Bakıyorum duvara :
duvarda bir yara -
duvarda bir resim -
vefat edenin,
elimle çizmişim.

Saat bir.
Saat üç.
Saat beş.
Polis düdükleri, saatlar...
Yatağım bozulmamış.
Çekmecemde kâatlar :
bazıları
onun el yazıları.

Gece gelen telgraf,
dört heceden ibaret...
Şafak söküyor -
odam
geceden ibaret.

Avuçlarımda
ellerinin gölgesi dolaşan adam
demir parmaklıklardan gördü son gündüzünü.
Mahpushane doktoru
örterek paltosuyla upuzun yatanın yüzünü :
— Tamam!
dedi.
Bunu belki evvelki akşam
dedi.
Evvelki akşam
ben.....

Satıcılar geçiyor mahalleden.

Bakıyorum
gece gelen
telgrafa.
O mükemmel bir kafa
mükemmel bir yürek,
yumruklarıyla erkek
gözleriyle çocuktu.
Hudutsuz ve Allahsız bir baştı o.
Yoldaştı o..

* * *

Düşmanlar kına yaksın
dostlar girsin saflara.
Sen gözyaşı göstermeden ağlıyacaksın
gece gelen telgraflara....

1931

HABER

Onlardan haber geldi.
Oradan
onlardan.
Gömlekleri kirli değil
çatık değilmiş kaşları.
Yalnız biraz
uzamış tıraşları.

"Yandık!"
dememişler.
Dayanmışlar biliyorum.
"Dayandık!"
dememişler.
Gözleri gülerek
bakıyorlarmış adama.
Şakaklarında taze bir yara varmış ama,
çatık değilmiş kaşları.
Yalnız biraz
uzamış tıraşları....

ŞARKILARIMIZ

Şarkılarımız
varoşlarda sokaklara çıkmalıdır.
Şarkılarımız
evlerimizin önünde durmalı
camlara vurmalı
kapıların ellerini sıkmalıdır,
sıkmalıdır
acıtana kadar,
kapılar
bağlı kollarını açana kadar....

Biz anlamayız
tek ağzın türküsünü.
Her matem gecesi
her bayram günü,
şarkılarımız
bir gaz sandığını yere yıkarak
sandığın üstüne çıkarak
kocaman elleriyle tempo tutmalıdır.
Şarkılarımız
çam ormanlarında rüzgâr gibi bize kendini
hep bir ağızdan okutmalıdır!!.

Şarkılarımız
ön safta en önde saldırmalıdır düşmana.
Bizden önce boyanmalıdır
şarkılarımızın yüzü kana...

Şarkılarımız
varoşlarda sokaklara çıkmalıdır!
Şarkılarımız
bir tek yüreğin
    perdeleri inik
    kapısı kilitli evinde oturamaz!.
Şarkılarımız
rüzgâra çıkmalıdır...

21 — 1 — 924

Lambayı yakma, bırak,
sarı bir insan başı
düşmesin pencereden kara.
Kar yağıyor
karanlıklara.
Kar yağıyor
ve ben hatırlıyorum.

Kar...
Üflenen bir mum gibi söndü
koskocaman ışıklar..
Ve şehir
kör bir insan gibi kaldı
altında yağan karın.

Lambayı yakma, bırak!

Kalbe bir bıçak gibi giren hatıraların
dilsiz olduklarını anlıyorum.
Kar yağıyor
ve ben hatırlıyorum.

PORTATİF KARYOLA

Bu onun karyolası
portatif bir karyola.
O her sabah
burdan çıkardı yola.
Ve her akşam
burda çözerdi ıslak ayakkaplarını.

Karyolanın başucunda kitaplar...
Açıyorum
birer birer
kitaplarını.
Satırların
üzerinde
ellerinin izi var.
Pencerenin içindeki
bu beyaz diş fırçası, bu bembeyaz sabun
onun...

Elsiz kolları göğsünde
yatıyor karyolanın üstünde
lâcivert gemici fanilâsı..

Bu onun karyolası
portatif bir karyola.

Duvarda külrengi bayramlık kasketi.
Yerde bir üçüncü mevki
tiren bileti.....

GÖMLEK, PANTOLON, KASKET VE FÖTRE DAİR

Bana :
"temiz gömlek
giymek
düşmanıdır," diyenler
varsa eğer,
muazzam hocamın resmine baksın.
Ustalarımın ustası Marks'ın
ceketi rehindeydi,
bir övün yemek yerdi dört günde.
Dalgalanırdı fakat
heybetli sakalı :
bembeyaz
tertemiz
kolalı
bir gömleğin üstünde..

Ütülü pantolona idam hükmü kim verdi?
Tosunlar,
şu bizim tarihi de mek parmak okusunlar :
1848'de kurşunlar
demir bir tarak gibi geçerken başından,
halis İngiliz kumaşından
halis İngiliz modasıyla
ütülü mum gibi bir pantolon giyerdi
- Alanglez -
insanların en büyüğü Engels...

Vladimir İliç Ulyanof Lenin
ateşten bir dev gibi çıktığı zaman
barikata,
yakalığı da vardı
kıravatı da..

Bana gelince :
Ben ki, herhangi bir proleter şairiyim,
Marksisto - Leninist şuur,
30 kilo kemik,
7 litre kan,
bir iki kilometre kadar,
damar,
adale, et, sinir ve deriyim;
ne kafamın dışındaki kasket
içindekine delâlet
eder,
ne de biricik fötrüm beni
geçmekte olan geçmişe alet
eder....
Buna rağmen
ben :
haftada altı gün kasketliysem eğer,
haftada bir gün
sevgilimle seyrana giderken
biricik fötrümü
tertemiz
giymek içindir bu...
Fakat
neden benim iki fötrüm yok?
Ne dersin üstat?

Tembel miyim?
Hayır!
Günde 12 saat
sayfa bağlamak,
ayakta dikilip
anası ağlamak
sapına kadar çalışmaktır..

Kapkara cahil miyiz?
Hayır!
Meselâ :
"Sat-Sin" bey kadar cahilü cühelâ
olmasam gerek....

Budala mıyım?
Eh,
pek
değil..

Belki biraz derbederim..
Lâkin hep
asıl sebep :
proleterim,
be birader,
proleter!!..

Ve benim iki fötrüm,
iki milyon fötrüm, ancak
her
proleter
gibi,
Borsalino - Habik - Mosan - Mançister
tezgâhlarının sahibi
olursam - olursak - olacak!...
Ve ilââââââ,
Lâaaaaaaaa!!!!!!!...

5 ŞUBAT 931..

MAVİ GÖZLÜ DEV, MİNNACIK KADIN VE HANIMELLERİ

O mavi gözlü bir devdi.
Minnacık bir kadın sevdi.
Kadının hayali minnacık bir evdi,
bahçesinde ebruliii
hanımeli
açan bir ev.

Bir dev gibi seviyordu dev.
Ve elleri öyle büyük işler için
hazırlanmıştı ki devin,
yapamazdı yapısını,
çalamazdı kapısını
bahçesinde ebruliiii
hanımeli
açan evin.

O mavi gözlü bir devdi.
Minnacık bir kadın sevdi.
Mini minnacıktı kadın.
Rahata acıktı kadın
yoruldu devin büyük yolunda.
Ve elveda! deyip mavi gözlü deve,
girdi zengin bir cücenin kolunda
bahçesinde ebruliiii
hanımeli
açan eve.

Şimdi anlıyor ki mavi gözlü dev,
dev gibi sevgilere mezar bile olamaz :
bahçesinde ebruliiiii
hanımeli
açan ev..

GÜNEŞİN SOFRASINDA SÖYLENEN TÜRKÜ

Dalgaları karşılıyan gemiler gibi,
gövdelerimizle karanlıkları yara yara
çıktık, rüzgârları en serin
uçurumları en derin
havaları en ışıklı sıra dağlara.
Arkamızda bir düşman gözü gibi karanlığın yolu.
Önümüzde bakır taslar güneş dolu.
Dostların arasındayız!
Güneşin sofrasındayız!

Dağlarda gölgeniz göklere vursun,
göz göze
yan yana
durun çocuklar.
Tasları birbirine vurun çocuklar.
Doldurun çocuklar,
doldurun
doldurun
doldur içelim.
Başları
göklere
atalım
serden geçelim..
Heeey, nerden geçelim?
Yalnayak
koşarak
devlerin
geçtiği
yerden geçelim.

Heeey
hop
Heeeey
hep
birden geçelim.
Doldurun çocuklar,
doldurun
doldurun
doldur içelim.

Dostların arasındayız!
Güneşin sofrasmdayız!

BU YAZI UZUN SENELER DÜNYA EMPERYALİZMİNİN ŞARKTA KANLI BEKÇİLİĞİNİ YAPAN ÇARLIK RUSYASININ NE SURETLE ÖLDÜĞÜNE DAİRDİR

Bin dokuz yüz on yedi
ikinciteşrin yedi...
Yumuşak ve derin
sesiyle Lenin :
"Dün erkendi, yarın geç
zaman tamam bugün," dedi...
Yağlı çarklılarla yağlı işçiler :
"Bugün!" dedi.
Ölümü açlıktan öldüren siper :
"Bugün!" dedi.
Ağır
çelik
kara
toplarıyla AVRORA :
"BUGÜN!" dedi,
"BUGÜN!" dedi..

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Artık
ne kışlık sarayda
sarhoş eteklerin ipekli sesi,
ne paskalya çanlarında deli duası çarın,
ne Sibirya yollarında zincir iniltisi...

Artık
votka kadehlerinde ıslanmıyacak
sarı sarkık bıyıkları pameşçiklerin.
Kara toprağın üstünde bir avuç kan gibi
yanmıyacak,
bakır sakalları
açlıktan ölen mujiklerin.

Artık
kararmıyacaktır karlı sokaklar
kara bir rüzgâr gibi geçen
Çarın kazaklarından.
Sarkmıyacaktır işçi kadınların
kanlı saçları :
kara kalpaklı kazakların mızraklarından.

Yandı kanatları iki başlı kara kartalın,
düştü yere,
öldü.
Buzlu Baltık denizinin kıyısında
bir pencere örtüldü.
Açıldı bir pencere.....
Bin dokuz yüz on yedi
ikinciteşrin yedi...

HİÇBİR AĞAÇ BÖYLE HARİKULÂDE BİR YEMİŞ VERMEMİŞTİR

Topraktan ateşten ve denizden
doğanların
en mükemmeli doğacak bizden...
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . ve insanlar ellerini
korkmadan
düşünmeden
birbirlerinin ellerine bırakarak
yıldızlara bakarak :
— "Yaşamak ne güzel şey!"
diyecekler;
bir insan gözü gibi derin
bir salkım üzüm gibi serin
bir ferah
bir rahat
bir işitilmemiş şarkı söyliyecekler..

Hiçbir ağaç
böyle harikulâde bir yemiş vermemiş
olacaktır.
Ve en vadedici
bir yaz gecesi bile
böyle sesler
böyle inanılmaz renklerle
sabaha ermemiş olacaktır..

Topraktan
ateşten
ve denizden
doğanların
en mükemmeli doğacak bizden...

CEVAP NUMARA DÖRT

Bu yazı gizli bir din halinde bir nevi Neo-faşist bir ideoloji yaptıkları halde bunu ikrardan sakınanlara aittir. Böyle bir halt karıştırmıyoruz, diyenler üzerlerine alınmıyabilirler.

Onlar istiyorlar ki
çift ağızlı baltalarıyla
yuvarlansın kafalarımız önüne yarın —
o kara gömlekleri beyaz kordonlu
golf pantolonlu
kadroların..

KARDEŞLER!
Onlara sokakta rastlarsanız eğer
ölümü görmüş gibi çevirin başınızı.
Kirpiksiz sarı gözler gözünüze bakarken
arkadan sırtınıza bir
bıçak girebilir....

Onlar istiyorlar ki
kara toprağın kalbi durana kadar
biz pazarda kelepir bir mal gibi satalım
kafamızın ışığını, gücünü kolumuzun..
Kadmlarımızı karşılarında oynatalım.
Ve dumanlanmağa başlayınca
gözümüzün bakışı,

yavaşlayınca
damarlarımızda kanın akışı
karaya vurmuş balıklar gibi
köprü altlarında yatalım..

KARDEŞLER!
Onlara elleriniz dokunmuşsa eğer
yedi tas su dökün ellerinize.
Yırtarak bayramlık gömleğimi ben
peşkir yaparım size...

Biz
ayrı dillerde aynı şarkıyı okuyanlar,
Biz
aynı yastıkta yatar gibi
toprağa başlarını yan yana koyanlar,
Biz,
yüzümüzün derisi koyu açık yanmış diye,
saçlarımız ayrı ayrı boyanmış diye
barsaklarımızı birbirimizin avucuna dökerek
birbirimizin gırtlağını dişimizle sökerek
gebereceğiz...
Ve kadrolar
parlatarak
kara gömleklerinin beyaz kordonlarını
gömecek kadife koltuklara
golf pantolonlarını...

KARDEŞLER!
Onların adına benziyorsa adınız eğer
adınızı değiştirin.
Vebanın girdiği kapıdan girin
onların evine atmayın ayak....

Onlar istiyorlar ki
çift ağızlı baltalarıyla
yuvarlansın kafalarımız önüne yarın —
o kara gömlekleri beyaz kordonlu
golf pantolonlu
kadroların.....

ORADA TANIDIKLARIM

I

Bir kafes.
Bir kanarya kuşu.
Sarı kanatların
tellere vuruşu.
Kitaplar, kitaplar,
Puşkinden Mayakofskiye kadar
şiir kitapları..
Kitaplar, kitaplar,
Felsefe - Diyalektik Materyalizm.
İktisat - Dört cilt Kapital.
Bir keman -
yeni doğmuş bir çocuk gibi yatıyor kutusunda.
Pencere açık.
Dışarda şehir -
ayışıklı uykusunda...
Gözler.
Kocaman, berrak, iri,
iki mavi damla gibi gözleri..
Kumral
kıvırcık
bir sakal.
Yüzü beyaz....
Pencere açık.
Gece.
Yaz....

Odada ikimiz.
Konuşuyor o :
— "İsterdim ki ben,
Şarkılarını söylesinler benim
el ele tutuşup dönerken
çocuk bahçelerinde çocuklarımız..
Duyduğum seslerin en güzelidir —
bir yaz gecesi —
dizimde yatan bir çocuğun
bana yıldızları soruşu.."

Bir kafes.
Bir kanarya kuşu.
Bir keman -
yeni doğmuş bir çocuk gibi yatıyor kutusunda.
Pencere açık.
Dışarda şehir -
ayışıklı uykusunda.
Odada ikimiz.
Konuşuyor o :
— "İsterdim ki ben,
bir kitap bekçisi olayım
camları güneşli bir kitap evinde.
Duyduğum zevklerin en doyulmazıdır —
yıldızlı cenup denizlerinin alevinde
sabahlar gibi
sevilen bir kitap başında sabahlamak...."

Kitaplar, kitaplar,
Puşkinden Mayakofskiye kadar
şiir kitapları.

Felsefe - Diyalektik Materyalizm.
İktisat - dört cilt Kapital.
Gözler.
Kocaman, berrak, iri,
iki mavi damla gibi gözleri.
Duvarda bir tabanca -
N A G A N T ..
Pencere açık.
Dışarda yaz.
Gözler.
Yüzü beyaz.
İkimiz.
Konuşuyor o :
— "Öldürüyorum.
Öldürüyorum.
Öldürüyorum.
Boşalan bir çuval gibi devrildiklerini görüyorum.
İş ağır.
Fakat...."

Duvarda bir tabanca -
N A G A N T ..
İkimiz.
Konuşuyor o :
— "Kalbini, kellesini, bağrını
— TEK KELİME—
inkılâba verenler
taşırlar bizde yükün en ağırını.
Öldürüyorum.
Devrildiklerini görüyorum...

Halbuki ben
çocuklarımız el ele tutuşup dönerken
şarkılarını....
Ben..
Bir kitap evinde...
Yıldızlı cenup denizlerinin alevinde
sabahlar gibi
sevilen bir kitap başında sabahlayım...”

Yüzü beyaz.
Pencere açık.
Gece.
Yaz..

SESLER GELİYOR.....

Sesler geliyor günbatısından
sesler....

Koynunda güneşin kaybolduğu zindan
aydınlanacak mı?
Bekliyelim mi?
Bekliyebilir miyiz?
Biz
gündoğusunun milyonlarla milyonu
bekliyoruz bunu..
Sesler geliyor günbatısından
sesler..
Biz
çıplak ayaklı Hindistanın açlığını
esmer gözlerinde bir alev gibi taşıyanlar.
Biz
sarı yüzlerinden gözleri bıçak yarası gibi bakan
kavga meydanlarında kellesini koparıp
kocaman kanlı sarı bir çiçek gibi bırakan
Çin seddinin kuleleri....
Biz
Borneo, Sumatra, Cava köylüleri....
Biz...
Biz güneşin doğduğu yerden haykırıyoruz
mavi gömlekli, mavi gözlü Almanyalılara...
Ve istiyoruz ki olsun naramızın aksisedası
Krup fabrikalarından kopan :
— HURRRA.....

* * *

Kurtuluşun kırmızı eli
dolaşıyor üstünde Almanyanın.
Dışarı fırlamak için tepiniyor
amele mahallelerinde tanklar.
Berlinin caddeleri kulak asıyor yine
Spartaküslerin ayak sesine..
Göbeğinden çatlıyacak Avrupa.
Avrupanın çatlıyacak göbeği....

Çatlıyacak
çatlıyor
çatla...
Çabuk olun haydı...
Diyelim :
— . . DI....
Diyelim milyonlarla milyon ağız birden :
— ÇATLADI.....

* * *

Söyle Berlin....
Söyle...
Elleri bombalı mavi gömleklilerin
bekliyecek mi yine
Unter den Linden caddesinde nöbet?
Alevden bayrakların üstünde
yeniden can bulacak mı Karl Liebknecht?

Avrupa bocalıyor..
Hava fırtınalı
omurga delik
serdümen sarhoş..
Kooooş....
Dümen başına.....

Sesler geliyor günbatısından
sesler....

HOŞ GELDİN

Hoş geldin!
Kesilmiş bir kol gibi
omuz başımızdaydı boşluğun...

Hoş geldin!
Ayrılık uzun sürdü.
Özledik.
Gözledik...

Hoş geldin!
Biz
bıraktığın gibiyiz.
Ustalaştık biraz daha
taşı kırmakta,
dostu düşmandan ayırmakta...

Hoş geldin.
Yerin hazır.

Hoş geldin.
Dinleyip diyecek çok.
Fakat uzun söze vaktimiz yok.
YÜRÜYELİM.....

1932 Birinciteşrin 5.
Çarşamba gecesi.

ORADA TANIDIKLARIM

II

"— Nâzım yoldaş.
benim kızım
beş yaşında.
Benim kızımın annesi
1922 senesi.
Benim kızım
dinledi ilk duvarcı türküsünü
kurduğumuz yapının.
Yapı yükseldi
yapı büyüdü.
Yeni yapıda yeni dokumacılar
yeni renklerle yeni kumaşlar dokuyor.
Benim kızım büyüdü,
benim kızım Alfabe okuyor.
Ben büyüdüm
felsefe okuyorum....."

Bir masa.
Başında masanın
beyaz keten elbiseli
Tavariş Marusa.
Duvarlarda fotoğraflar ,
bakıyorlar insana rüya görür gibi.

Duvarlarda fotoğraflar -
bir fabrika avlusunda çekilmiş bazıları,
üzerinde bazısının
Mogol, Uygur, Çin, Lâtin, Rus, Tatar yazıları....
Bir masa
üstünde masanın
mavi bir Ukranya kâsesi.
Karanfiller.
Marusa'nın sesi :

— "Sene 918.
Zırhlı trenle Kiyefe gitmedeyiz.
Kış.
Gece.
Kar.
Ayın içinden bir manzara gibi
Ukranya stepleri karın altında yatıyorlar.
Havada tek bir insan sesi yok.
Dünyanın üstünde donmuş bir dünya gibi
susan havada
yalnız tekerleklerin şarkısı.
Kış.
Gece.
Kar.
Vagonda bizimkiler uyuyorlar.
Kapı açık.
Yıldızlar düşüyor içeriye.
İpekli bir kumaş yırtar gibi
yürüyor yırtarak geceyi tiren.
Uyuyor bizimkiler.
Bekliyorum ben
Mahnodan esir alınan
iki köylü neferi.

Yıldızlar düşüyor içeriye.
Gözlerime yalvarıyor
esirlerin gözleri :

— *"Bırak bizi*
bırak bizi
bırak...
Aç gözlerle aç öküzler
bekliyor bizi.
Bekliyor bizi toprak.
Bırak bizi
bırak..."

Kapı açık.
Yıldızlar düşüyor içeriye.
Öldürebilirim,
yalvaran gözlere bakamam.
Başımı çevirdim geriye..
Ve
tekrar baktığım zaman
karın üstünde iki korkuyu kaçan.
Diz büktüm.
Mavzer.
Geçti bir saniye.
"Bırak bizi"
Üç saniye..
"Aç gözlerle aç öküzler"
Dört saniye..
"Bekliyor bizi toprak"
Beş, altı, yedi..
Namluda
arpacık
titredi.

Geçiyor saniyeler.
Mavzer.
Kaçanların peşinden altı fişenk yaktım.
Ve hiçbiri
değmedi
hedefe.
Nasıl oldu bu?
Gökte uçan turnayı gözünden vuran kadın,
Vuramadın...
Vurmalıydım ama..
Kavgada düşmanın
aile ismi sorulmaz.
İnkılâbın nöbetinde
dolaşık yumak gibi bir yürekle durulmaz..
. . . . . .
. . . . . .
Kış.
Gece.
Kar.
Hatıralar..
Hatıralar..
. . . . . .
. . . . . .
Köyden yoldaşlar göndermiş
Ukranya ekmeği yemez misiniz?"

Beyaz keten bir örtü.
Tombul esmer bir Ukranya ekmeği.
Çavdarlı bir yaz kokusu esmer ekmekte..
Masa.
Başında masanın
beyaz keten elbiseli
Tavariş Marusa.....

HİCİV VADİSİNDE BİR TECRÜBEİ KALEMİYE

Bir varmış
bir yokmuş.
Develer tellallık edip satarken develeri,
bir benim babam varmış,
bir de bir zatımuhteremin pederi.

Benim babam
dazlak kafalı ufak tefek bir adam.
O bir zatımuhteremin pederi
ikinci Sultan Hamidin
meşhur hırsız seraskeri.

Benim babam,
dolu koymuş
boş çıkmış,
bütün ömrünce çevirmiş simsiyah defterleri.
O, bir zatımuhteremin pederi —
Yemen çöllerinde açlıktan ölenlerin
suyundan, ekmeğinden çalarak,
kumun üstünde akan kandan
yüzde yüz komisyon alarak
han, hamam, apartıman yapmış...

Ey zatımuhterem!
Şaire, "Kısa kes, diyelim, sözlerini!"
Ölmüş sizin serasker
peder.

Benim de babam öldü.
Ve dünyaya yummadan evvel
ışıklı çocuk gözlerini
siz onun yanındaydınız.
Son beş papelin hesabını vermeden ölmesin, diye
kalbinin atışını saydınız.
Tutmuyordu babamın öpülesi elleri.
O eller..
Babamın gözleri artık
simsiyah defterleri göremiyordu...
Fakat yine siz haklısınız :
o gündü hesap günü.
Taktınız tenezzülen kendi elinizle siz
bir ölünün burnuna gözlüğünü,
beş papelin hesabını istediniz.

İşte o hesabı şimdi ben veriyorum.
Size bir tokat
borcum vardı.
Dikkat!
Kolumu geriyorum.

İkimiz karşı karşıyayız.
Sizin peder ölmüş.
Öldü benim babam.
Karşı karşıya kaldık iki meşhur adam.

Benim şöhretim nerden gelir,
ben neyimle meşhurum —
— MALÜM!.

Size gelince;
sizi meşhur eden şey :
hırsız bir babanın kanlı altınlarını çalan
hırsız bir oğlun parasıdır.
Sizin şöhretiniz :
lânetle dolu bir yükün
çuval darasıdır.
Şöhretiniz :
kıvrak çengiler, büyük kemancılar veren
çingene çadırlarının yüz karasıdır.
İnanmazsanız eğer,
karıştırsın âlim efendiler
kalın yapraklı kitaplar gibi seneleri :
anlarsınız ki, Edirne boyu
çingeneleri,
görmemiştir soyunuz gibi bir soyu...

Bir varmış
bir yokmuş.
Develer telallık edip satarken develeri,
bir benim babam varmış,
bir de bir zatımuhteremin pederi.

Ey zatımuhterem!
Ölmüş sizin serasker
peder.
Öldü benim babam.
Karşı karşıya kaldık
iki meşhur adam...

1933

GİDEN

Camların üstünde gece ve kar.
Bembeyaz karanlıkta parlıyan raylar —
uzaklaşılıp kavuşulmamayı hatırlatıyor.
İstasyonun
üçüncü mevki bekleme salonunda
siyah başörtülü,
çıplak ayaklı bir çocuk yatıyor.
Ben dolaşıyorum...

Gece ve kar — pencerelerde.
Bir şarkı söylüyorlar içerde.
Bu, giden kardeşimin en sevdiği şarkıydı.
En sevdiği şarkı...
En sevdiği....
En.....

Kardeşler, bakmayın gözlerime
ağlamak geliyor içimden...

Bembeyaz karanlıkta parlıyan raylar —
uzaklaşılıp kavuşulmamayı hatırlatıyor.
İstasyonun
üçüncü mevki bekleme salonunda
siyah başörtülü,
çıplak ayaklı bir çocuk yatıyor..

Gece ve kar pencerelerde.
Bir şarkı söylüyorlar içerde!..

1933

ÜÇ SELVİ

Kapının önünde üç selvi vardı.
Üç selvi.
Selviler rüzgârda sallanırlardı.
Üç selvi.
Kökleri yerde, başları yıldızlarda
üç Selvi.
Selviler sallanırlardı rüzgârda.
Üç Selvi.
Bir gece düşman bastı evi.
Üç selvi
Yatağımda öldürüldüm ben.
Üç selvi.
Kesildi selviler köklerinden.
Üç selvi.
Artık ne kökleri yerde, başları yıldızlarda
üç selvi.
Selviler sallanmıyorlar rüzgârda.
Üç selvi.
Mermer bir ocakta parçalanmış yatıyor
üç selvi.
Kanlı bir baltayı aydınlatıyor
üç selvi.

1933

SES

Çeneni avuçlarının içine alıp,
duvara dalıp
kalma!.
Çeneni avuçlarının içine alma!.
Kalk!
Pencereye gel!
Bak!
Dışarda gece bir cenup denizi gibi güzel,
çarpıyor pencerene dalgaları..
Gel!
Dinle havaları :
havalar seslerin yoludur,
havalar seslerle doludur :
toprağın, suyun, yıldızların
ve bizim seslerimizle...
Pencereye gel!
Havaları dinle bir :
Sesimiz yanındadır,
sesimiz seninledir...

1933

BİR AYRILIŞ HİKÂYESİ

Erkek kadına dedi ki :
— Seni seviyorum,
ama nasıl,
avuçlarımda camdan bir şey gibi kalbimi sıkıp
parmaklarımı kanatarak
kırasıya,
çıldırasıya...
Erkek kadına dedi ki :
— Seni seviyorum,
ama nasıl,
kilometrelerle derin, kilometrelerle dümdüz,
yüzde yüz, yüzde bin beş yüz,
yüzde hudutsuz kere yüz...

Kadın erkeğe dedi ki :
— Baktım
dudağımla, yüreğimle, kafamla;
severek, korkarak, eğilerek,
dudağına, yüreğine, kafana.
Şimdi ne söylüyorsam
karanlıkta bir fısıltı gibi sen öğrettin bana..
Ve ben artık
biliyorum :
Toprağın —
yüzü güneşli bir ana gibi —
en son en güzel çocuğunu emzirdiğini..

Fakat neyleyim
saçlarım dolanmış
ölmekte olanın parmaklarına
başımı kurtarınam kabil
değil!
Sen
yürümelisin,
yeni doğan çocuğun
gözlerine bakarak..
Sen
yürümelisin,
beni bırakarak...

Kadın sustu.

SARILDILAR

Bir kitap düştü yere..
Kapandı bir pencere...

AYRILDILAR...

SEN

En güzel günlerimin
üç mel'un adamı var :
Ben sokakta rastlasam bile tanımayını diye
en güzel günlerimin bu üç mel'un adamını
yer yer tırnaklarımla kazıdım
hatıralarımın camını..

En güzel günlerimin
üç mel'un adamı var :
Biri sensin,
biri o,
biri ötekisi..
Düşmanımdır ikisi..
Sana gelince...
Yazıyorsun..
Okuyorum..
Kanlı bıçaklı düşmanım bile olsa,
insanın
bu rütbe alçalabilmesinden korkuyorum..

Ne yazık!..
Ne kadar
beraber geçmiş günlerimiz var;
senin
ve benim
en güzel günlerimiz..

Kalbimin kanıyla götüreceğim
ebediyete
ben o günleri..
Sana gelince, sen o günleri —
kendi oğluyla yatan,
kızlarının körpe etini satan
bir ana gibi satıyorsun!.
Satıyorsun :
günde on kâat,
bir çift rugan pabuç,
sıcak bir döşek
ve üç yüz papellik rahat
için....

En güzel günlerimin
üç mel'un adamı var :
Biri sensin,
biri o,
biri ötekisi...
Kanlı bıçaklı düşmanımdır ikisi...
Sana gelince...

Ne ben Sezarım,
ne de sen Brütüssün...
Ne ben sana kızarım
ne de zatın zahmet edip bana küssün..
Artık seninle biz,
düşman bile değiliz..

1933

Amerikan Şairlerinden Tercümeler

Martin Russak, Ralph Cheyney, Jim Waters

Nail V. ile beraber tercüme edilmiştir.

BİR DOKUMACININ ÖLÜMÜ

Martin Russak'tan

Şehri boydan boya örtmeğe yetecek kadar
harikulâde bir örtüyle örtecek kadar
ipek dokumuştu o...

Fakat şimdi o :
uzanacaktır,
çamurlu, kurtlu ve basık bir damın altında,
ebediyen karanlık bir akşamın altında..

Değil bir lokma ekmek için;
muazzam servetler yaratan onu
temizce gömmek için, —
dokumacı arkadaşlar! —
size bir şey demeğe geldim :
Sizden,
sizin ayrı ayrı hepinizden
beş on para istemeğe geldim.

JACQUARD MAKİNASININ ÇİÇEKLERİ

Martin Russak'tan

Ne güzel, ne güzeldir,
Jacquard makinasında dokuduğum
yeşil, kızıl, mor
ışıltılı çiçekler...
Onlar bana,
Haledon'da bir çayırı,
kırı
ve ağaçları hatırlatıyor..

Bahar...
Pırıldıyor güneşte papatyalar...
Güzel Jacquard çiçekleri...

Onlar bana,
tatlı Pequonack kıyılarını
ve göz kamaştırıcı yamaçlarını hatırlatıyor...

Ey güzel ve hazin;
hazin Jacquard çiçekleri...

HAYKIR BEBEK

Ralph Cheyney'den

Dünyaya hoş geldin bebek!
Ağzını aç ve bağır...
929'da Hoover'in memleketinde dünyaya gelmek
En büyük felâket sayılır...
Bize eğer
"İster miydiniz bu küçüğü?" deseler,
biz,
yalan söylemeden cevap veririz :
— Hayır...
Pembe yumuk yumruklarını sık
ve daha kuvvetle bağır...
Sen,
biz büyüklerden
daha akıllısın bebek!.
Yemek
yemek
istersin
ve susturmak kabil değildir seni
vermeden yemeğini...
Kocaman
gözlerin
sorarlar :
"Siz
kimsiniz?."
— Baban...
O bugün bir
ücretli esirdir,

sen ona meydan okumalı, sen onu yenmelisin..
Ve yarın...
Öldüğüm zaman
papatyalar ve lahanalar bitecek üstünde
beni örten toprakların....
Bana sadık kal demiyorum.
Ben
daha iyisini beklerim senden..
Senin bu memlekete sadık olmanı da istemiyorum.
Burada doğduysan eğer
kabahat senin değil..
Göbeğini kesenin değil..
Onu ben de yolda bulmadım.
Kristof Kolomb keşfetti onu.
Ve sonra
atıldı zindanlara,
zindanda öldü...

Daha hızlı bağır bebek!.
Uzun uzun memeyi em ve büyü..
Yalnız bir şeyi bil :
sen bir amelesin

. . . . . .
. . . . . .

ve elleri yumuşak olanlara
hiçbir zaman,
sonuna kadar itimat etmemelisin.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

ANNA MCGUIRE

Jim Waters'ten

Anna McGuire,
iyi bir kadın arkadaşımdı benim,
o delikanlı yaşımdı benim...
Benimle aynı fabrikadaydı yeri..
Sıcak yaz geceleri,
şehrin
içinden akan nehrin
kenarında,
tahta sıralarında
oturur birlikte dondurma yerdik..

Bu çok eski günlerdeydi..

Dün :
Annayı bir herifin kolunda gördüm...
Üstünde güneşli bir deniz dibi,
batan bir ağustos güneşi gibi
ışıklı bir gece esvabı vardı.

Ben,
okudum yeni mesleğini onun,
yanaklarının
ve dudaklarının
renginden...

PORTRELER

İlk Basımı : 1935

ŞİİRİME DAİR

Ne binecek sırma palanlı bir atım,
ne bilmem nerden gelirâtım,
ne mülküm, ne malım var.
Sade bir çanak balım var.
Rengi ateşten al
bir çanak bal!

Balım her şeyim benim..
Ben
mülkümü ve malımı
yâni bir çanak balımı
koruyorum haşarattan.
Bekle kardeşim bekle..
Çanağımda
balım olsun,
gelir arısı
Bağdattan..

BİR PROVOKATÖR ÜSTÜNDE HİCİV DENEMELERİ

"Sen ölmedin, seni öldürdüler zavallı kadın."
T. F.

Sen çıkmadın
çıkardılar karşıma seni!
Kıllı, kara elleriyle tutup enseni
gövdeni yerden bir karış kaldırdılar,
sonra birdenbire
bırakıp yere
seni pantolonumun paçasına saldırdılar.

Bir düşün oğlum,
bir düşün ey yetimi Safa,
bir düşün ki, son defa
anlıyabilesin :
Sen bu kavgada
bir nokta bile değil,
bir küçük, eğri virgül,
bir zavallı vesilesin!..
Ben, kızabilir miyim sana?
Sen de bilirsin ki, benim âdetim değildir
bir posta tatarına
bir emir kuluna sövmek,
efendisine kızıp
uşağını dövmek!.
Sen de bilirsin ki, jurnal esnafı, senin gibiler
tutulup kulaklarından birer birer
teşhir edilirler..

Ben, sadece sökûp
bir fitnenin otuz iki dişini,
ve Babıâli kaldırımlarına dökûp
geleceğini, geçmişini
aldım omuzuma işte bu teşhir işini....

Bir düşün oğlum,
bir düşün ve inkâr etme ki;
Keteon matbaasında ut çalıp
ayak şarkıcılarına beste tâlim eylemek,
ve o biçare Larus'un ırzına geçip
zatını âlim eylemek,
sana pek
zor geldi ki, demek;
aranızda dolaşır görünce
benim "Orhan Selim" adlı dilsiz
ve kolu bağlı gölgemi,
hemen azıya alıp gemi
Faşisto-demokrato-liberal
bir jurnal
yazıp
delikanlıyı yere çalmak
ve bir miktarı minasip elden almak
istedin!..
Elden alıp alınamana
karışmam ama,
biz,
gölgemizi bile çiğnetmeyiz adama!

Bir düşün oğlum,
bir düşün, ey, göbekli patron veletlerinin

"Doğru yol" gösterici si,
bir düşün ey yetimi Safa,
bir düşün ve hatırla ki, son defa :
O, takma aslan yeleli Namık Kemal üstadın senin;
abanoz ellerinden
zenci kölesinin
som altın taslarla şarap içerek
ve "didarı hürriyet"in dizinde
kendi kendinden geçerek :
"Yüksel ki yerin
bu yer değildir,
Dünyaya geliş
hüner değildir!"
demiş...
Sen de yükseldin uyup
onun sesine
"La dam o kamelya"nın fesli figüranlığından
Ahmet Haşimin "Degüstasyon"daki iskemlesine..

Bir düşün oğlum!
Bir düşün ve mezarların hududunu aşma!
Kendine güven üstat
babana değil,
bir ölüyü koluna takıp dolaşma!
Öyle zart zurt eşilmez toprağı gidenlerin!
Rahat bırak oğlum
rahat bırak uyusun
O muhterem "şehidi hürriyet" bey pederin!
Hem böyle daha iyi.
Çünki bak ortada
ne yeni bir İngiliz - Boer
harbi var,

ne de tebrik istiyen bir İngiliz elçiliği..
Ölüleri rahat bırak oğlum.
Rahat bırak uyusun benim de gidenlerim!
Sen de bilirsin ki ben
ne dedemden
miras bekledim,
ne babamdan şeref, şan!
Hasep, nesep, kan, soy, sop işinde yoğum.
Çünkü ne soyu sicilli bir buldoğum
ne de tecrübelik bir tavşan.
Ben sadece ölen babamdan ileri
doğacak çocuğumdan geriyim,
ve bir kavganın adsız neferiyim..

Ey ihtisas mahkemeleri kaçağı
ve Despinis Kokonun aftosu,
ey marka malı kör
provokatör,
ve ey zavallı yetim...
Yoktur şimşiri kahrını inkâra niyyetim...
Kokla, çek ve iç,
üzülme hiç...
Billâhi cihan bilir ki, sen
kahraman, ulusal muhaliflerimizdensin!
Kokla, çek ve iç
üzülme hiç.
Yalnız, ara sıra
bakıp aynalara
bir deve derisinden beli değnekli Hacivat düşün.
Bir düşün oğlum :
müdahin, çelebi hazreti Hacivatın

giyerek harp ilâhı göbekli Marsın üniformasını
kahramanane bir dalkavuklukla hesap sormasını.

Bir düşün oğlum,
bir düşün ey sayın provokatör...
Her dövüşen sersemdir senin için
her anlayıp inanan kör.
Ve sen ki, bir fikre bağlanışın
azılı düşmanısın;
anlat bana nasıl oldu şu,
anlat bana nasıl oldu da sen,
yanarak boynu müsellesli bir mason imanıyla
boyamak istedin Süleymanın çift sütununu
o biçare "hürriyeti efkâr"ın kanıyla?
Hem, ne derin bir inanışmış ki, bu,
ne müthiş bir ateşle yanışmış ki, bu,
göze aldırmış sana
fenafil-maşrıkı âzam olmayı,
mason localarına üç defa başvurup
mason localarından üç defa kovulmayı.

Bir düşün oğlum,
bir düşün ve inkâr etme ki;
gizli gece yolculuklarından kalmadır senin alın terin.
Sen her gece
el ayak çekilince
"Nuvel Literer"in
bir arşınlık duvarından aşarak
ve parmaklarının ucuna basıp dolaşarak
yapraklarında onun
apartırsın satırlarını birer birer
Cingözle beraber.

Fakat her duvar
bir karış değildir.
Her duvardan atlamayı kesmez senin gözün
ve her fikrin açılmaz kapıları
maymuncuğuyla Cingözün..
Okuman lâzım evlât.
Evirip çevirmeyi, göze girmeyi, falan filân
bırakıp
okuman....

Bir düşün oğlum,
bir düşün ey yetimi Safa,
bir düşün ve benden öğren ki son defa :
FİKİR dediğin
şeyin
Karabet ustanın uduna benzemez suratı.
O, ne şapırtılarla çiğnenen bir sakız,
ne "Vatan-Silistre"de Abdullah çavuşun tiradı,
ne de "Bir Akşamdı"da müteverrim bir bayan ilâcıdır.
O, şahlanmış bir savaş kılıcıdır.
Bu ata atlıyacak yürek
ve bu kabzaya bilek
gerek....

1935 - 7 - 20 - 11

ORHAN SELİM

Benim sıska
benim cılız
benim zavallı çocuğum Orhan Selim!
Sen
benim,
ne gözüm
ne kolum
ne kafamsın;
sen
benim,
bir kurşun balyası gibi, sıska sırtına bindiğim
ve alnının teriyle geçindiğim
ilk
ve son adamsın!

Sana sevgi
sana saygı
sana minnetle uzanıyor elim.
Sen
yaptığı iyiliği yüze vuran değilsin
ve ben
nankör değilim..

Benim sıska
benim cılız
ve üstüne üstlük
bir yudumluk soluğuna bakmadan
şişirilmiş davulların arasında
türkü söylemeğe kalkan
benim sersem çocuğum Orhan Selim!

Kalmasın
hatırın
ama,

yok okumağa
değer
bir tek satırın!
Böyle hiç
bu kadar boş
bundan daha kötü verim verilmez!
Deme ki, "gösterilmez
daha usta bir marifet iki papele!"
Bak :
içleri boş kalıpları fırlatarak, tutarak
cümlelerde senden iyi hokkabazlık yapıyor
delikanlı doçentlerin en cahili bile!..

Benim sıska
benim cılız
benim zavallı çocuğum Orhan Selim!
Bu sözlerim
yüreğini ters taraftan sarmasın,
yüzün kızarmasın!
Boş ver, aldırma pek!
Kötünün kötüsü yazman gerek!
Bu
bence daha doğru
daha iyi!..
Yalnız unutma bir şeyi :
yorulur da
ayağın kayarsa eğer
seni herkesten önce ben
taşlarım!
Fakat bugün
sende beni sattığını gösteren
bir tek satır bulanın
alnını karışlarım!

KEMAL AHMET

Kafası
yüzde yüz uygun muydu kafama
bilmiyorum, ama
o benim soyumdandı.
Etiyle, kanıyla değil,
belki de heyecanıyla değil,
batırıp parmaklarını kanayan yarasına
beyninin ışığını sattığı için
bir ekmek parasına.

Fakat ne yazık ki, o,
namludan kopan bir kurşun gibi haykırıp,
karanlık acıların camını kırıp
güneşi dolu dizgin gözlerine dolduramadı!
Gün geldi, ağrıdan ayakta duramadı.
Ve işte o zaman
çocuğunu boğan
aç bir ana gibi,
bir çözülmez çemberin kıvranarak içinde,
boğdu kendi elleriyle yüreğini
bir rakı kadehinde.

Tutunmak istedi, kaçtılar;
çalıştı, kırbaçladılar;
susadı, kendi kanını içti o!
Parça parça insan kafası satılan,
kaldırımlarında aç yatılan
bir caddeden
mukaddes bir ıstırap şarkısı gibi gelip
geçti o!..

CEVAP : I

Behey!
Kara boynuz gibi kaşlı
mukaddes Apis başlı
adam;
Behey!
Kara maça bey!
Sen şiirin asil kamusuyla konuşuyorsun,
ben asaletten anlamam.
Şapka çıkarmam konuştuğun dile,
düşmanıyım asaletin
kelimelerde bile.
Behey!
Kara maça bey!
Ben bilirim
bu tehevvür bu şikâyaaat niçin?
Bilirim
beni uykumda boğmak için
bekliyorsun geceyi..
Ben ki bileklerimde tel kelepçeyi
bir altın bilezik gibi taşımışım,
ben ki ilmikleri sabunlu iplere bakıp
kıllı kalın ensemi kaşımışım,
tehdidine pabuç
bırakır mıyım hiç?
Behey!
Kara boynuz gibi kaşlı
mukaddes Apis başlı
adam,

Behey!
Kara maça bey,
behey, yüzü kara.
Ruhunu zenci bir esir gibi çıkardın pazara,
bir orospu odası yaptın kafatasını...
Hâki ceketli ölülerin ceplerinden
çalarak parasını
satın aldın kendine
İsviçre dağlarının havasını.
Ve işte bundandır ki, bugün
ablak sarı suratında senin
kanlı altınların kızıllığı var..

Acayip rüzgârlar esmiyegörsün başımdan.
Yoksa musahhih maaşımdan
haftada üç papel taksite bağlayıp seni
bir şamar oğlanı gibi kullanırım.
Beyimin böyle işlerle ülfeti var sanırım,
mükemmel yapar vazifesini..

Behey!
Kara maça bey.
Halka ahmak diyen sensin.
Halkın soyulmuş derisinden
sırtına frak giyen sensin.
Yala bal tutan beş parmağını
beş çürük muz gibi,
homurdanarak dolaş besili bir domuz gibi.

Meydan senin...
mi dersin?
Hata edersin,
bizde o göz var mı baksana!!
Ben içirmek için sana
kendi kara kanını
bir ateş çemberle çevirdim dört yanını!
Sağa git
yok geçit,
sola git yok,
ileri
geri
yok.
Kıvır kuyruk kalemini kalbine sok
bir akrep gibi intihar et...

CEVAP : II

İki serseri var :
Birinci serseri
köprü altlarında yatar,
sularda yıldızları sayar geceleri..
İki serseri var :
İkinci serseri
atlas yakalı sarhoş sofralarında
Bağdatlı bir dilencinin çaldığı sazdır.
Fransız emperyalizminin
idare meclisinde ayvazdır...
Ben :
Ne köprü altında yatan,
ne de atlas yakalı sarhoş sofralarında
saz çalıp Arabistan fıstığı satan-
-ların
şairiyim;
topraktan, ateşten ve demirden
hayatı yaratan-
-ların
şairiyim
ben.
İki serseri var :
İkinci serseri
yolumun üstünde duruyor
ve soruyor
bana :
"P R O L E T E R
dediğimin
ne biçim kuş
olduğunu?"

Anlaşılan
Bağdadî şaklaban
unutmuş,
Mösyö bilmem kimle beraber
Adana - Mersin hattında o kuşu yolduğunu...

İki serseri var :
Birinci serseri
pencerelerden bir gölge gibi girer
geceleri...
İki serseri var :
İkinci serseri
halkın alınterinden altın yapanlara
kendi kafatasında hurma rakısı sunar.

Ben hızımı asırlardan almışım,
bende her mısra bir yanardağı hatırlatır.
Ben ne halkın alınterinden on para çalmışım
ne bir şairin cebinden bir satır...

İki serseri var :
İkinci serseri,
meydana dört topaç gibi saldığım dört eseri
sanmış ki yazmışım kendileri
için.
Halbuki benim
bir serseriye hitap eden
ikinci yazım işte budur :
Atlas yakalı sarhoş sofralarının sazı,
Fransız sermayesinin hacı ayvazı,
bu yazdığım yazı
örse balyoz salanların şimşekli yumruğudur
katmerli kat kat yağlı ensende..

Ve sen o kemik yaladığın
sofranın altına girsen de,
— dostun KARA MAÇA BEY gibi —
kaldırıp kaldırıp yere çaaal-
-mak için
canını burnundan aaal-
-mak için,
bulacağım seni...
Koca gôbeklerin RUSEL kuşşağı sen,
sen uşşak murabbaı,
sen uşşşak mik'abı,
satılmış uşşakların uşşşşağı sen!!!

CEVAP : III

BİR KOMİK ÂDEM

Gözleri, kulakları, elleri, ayaklarıyla,
han, hamam, apartıman ve konaklarıyla,
16 sayfaları, baskı makinaları - tanklarıyla,
yamak ve yardaklarıyla
hücuma kalktılar!..
Hele içlerinde öyle bir tanesi var,
öyle bir tanesi var ki :
insanın yüzüne öyle bakar,
öyle melûl bakar ki;
toka edersin eline papelini,
ve sıkar sıkmaz onun ince belini
sivri dilli, zilli bir bebek gibi çırpar elini..
O bir komik âdemdir.
Portakal oğlu zâdemdir.

Han, hamam, apartıman ve konaklarınızla,
çatal, bıçak, tabak ve bardaklarınızla,
yamak ve yardaklarınızla
hücuma kalktınız!
Hak varsa eğer,
hücuma kalkmak hakkınız..

Efendiler,
ikinizle teker teker
paylaştık kozumuzu!
Şimdi sıra onun,
gelsin o!!.

Gel!
Sen :
itlerini öne itip
karanlıkta yol kesen
hatip!!!
Sen :
Beşinci Mehmedin saltanatını,
Halifenin altın nallı kır atını,
papellerin kat katını
ve teneke suratını,
doldurup torbana
sıska sırtında taşıyorsun..
Torbanı doldurmak için yaşıyorsun..
Bana gelince,
ben :
geniş omuzlarımda dimdik bir kelle taşıyorum.
Ve yaşıyorum :
Kellemin
içindeki
için..
Farkındayım niçin :
Kan
fışkırıyor
bana bakan
"âteş feşan?!"
gözlerinden...

Ve niçin :
cümleler ezberlemişin
Fehim paşanın sözlerinden...
Fehim paşanın hayrülhalefi,
bize sökmez afi...

Çıkmak istediğim yaldızlı bir merdiven yok.
Kalbimin elinde ipekli eldiven yok..
Çıplak bir yumruk gibi kalbimi soymuşum.
Kellemin
içindeki
için,
kellemi koymuşum...
Sen...
Hayır...
Seninle böyle konuşmak istemem...
Hem,
ben ki yegâne asaleti
dişli düşmanla boğuşmakta bulanım,
seninle boğuşmak istemem..
Sen bir komik âdemsin
Portakal oğlu zâdemsin.
Toka ederler papelini,
sıkarlar senin belini,
sivri dilli, zilli bir bebek gibi çırparsın elini.
Sen bir komik âdemsin!.
Sen...
Fehim paşanın hayrülhalefi.....
Bu kadarı kâfi.....

Bu yazının kâfi derecede kuvvetli olmadığını muterifim. Kabahat bende değil. İlham edende..

KARIMA MEKTUP

33 - 11 - 11
Bursa
Hapisane

Bir tanem!
Son mektubunda :
"Başım sızlıyor
yüreğim sersem!"
diyorsun
"Seni asarlarsa
seni kaybedersem;"
diyorsun;
"yaşıyamam!"

Yaşarsın karıcığım,
kara bir duman gibi dağılır hatıram rüzgârda;
yaşarsın, kalbimin kızıl saçlı bacısı
en fazla bir yıl sürer
yirminci asırlılarda
ölüm acısı.
Ölüm
bir ipte sallanan bir ölü.
Bu ölüme bir türlü
razı olmuyor gönlüm.
Fakat
emin ol ki sevgili;
zavallı bir çingenenin
kıllı, siyah bir örümceğe benzeyen eli
geçirecekse eğer
ipi boğazıma,
mavi gözlerimde korkuyu görmek için
boşuna bakacaklar
Nâzıma!

Ben,
alaca karanlığında son sabahımın
dostlarımı ve seni göreceğim,
ve yalnız
yarı kalmış bir şarkının acısını
toprağa götüreceğim...
Karım benim!
İyi yürekli,
altın renkli,
gözleri baldan tatlı arım benim;
ne diye yazdım sana
istendiğini idamımın,
daha dâva ilk adımında
ve bir şalgam gibi koparmıyorlar
kellesini adamın.
Haydi bunlara boş ver.
Bunlar uzak bir ihtimal.
Paran varsa eğer
bana fanile bir don al,
tuttu bacağımın siyatik ağrısı.
Ve unutma ki
daima iyi şeyler düşünmeli
bir mahpusun karısı.

AF

Bin bir gece kitabını bıraktım.
Bir cıgara yaktım.
Baktım
demirlerin arasından :
Sihirli bir ayna gibi ışıldamakta
yıldızların
her bir tanesi.
Gece.
Bursa mahpushanesi..
Kuş uçmaz
kervan geçmez
karanlık bir gölün
dalgalandı suyu.
Heyecanda, alt
kat
"Birinci Cinayet" malta boyu;
sivri siyah
külâhlılar
heyecanda.
Dudaklar bembeyaz
alınlar kırışık.
Bir duvar çatlağından
sızdı bir damla ışık.
Körlerin şehri
homurtularla ileri!
Körler
karanlıklarındaki rüyaya gidiyorlar!
"Af var!"
diyorlar,

"çıkacağız
şapkayı yana
yıkacağız.
Toprak
güneş
kadın
hava..
Vapura bin, tirene bin
bin tıramvaya!
Kelepçesiz
jandarmasız
tek başına
yapayalnız
gezin
dolaş!
Ormanda yat, dağları aş!
Dolaş, dolaşabildiğin kadar!"

Heyecanda sivri siyah külâhlılar!

Hapislik olmuyor dalga geçmeden....
Halbuki ben....
Baktım ki, elimde bitmiş cıgaram
bir nefes içmeden.

22/10/933

ÜÇ ADAM

Adedi devir
sıfır.
Şehir
sustu.
Kenetlendi nokta nokta şehrinin
asfalt - beton çenesi :
Bin dokuz yüz nokta nokta senesi
nokta nokta
ayında..
Cadde boş
bir uçtan bir uca koş.
Cadde boş!
bomboş,
cebim gibi...
Kesildi akmıyor su...
Ne bir motor uğultusu
ne dönen bir tekerlek var.
Rüzgâr
sürüklüyor asfaltta Mister Fordun adını :
duvardan kopan renkli bir ilân kâadını
kaldırımda savuruyor..
Üç adam,
üç adam duruyor :
Birincinin kolunda kırık bir
keman var,
ikincinin başında silindir
sırtında frak,
üçüncü kıllı bir mayınun gibi çıplak.

Sokak
sokakta ıslık çalarak
enseni kaşıya kaşıya,

geç karşıdan karşıya,
yok ezilmek korkusu!
Ne bir motor uğultusu
ne dönen bir tekerlek var..
Rüzgâr
çatıyor gitgide kara kaşlarını
kesmiş düdük sesleri köşe başlarını.

Üç adam
üç adam duruyor
ve bir sarhoş türküsü söyliyerek
topuklarını yere vuruyor..
Caddenin ortasında bağırıp durmayın!
Topuklarınızı yere vurmayın!
Nafile!
Asfaltı getiremezsiniz dile!!
Nafile!
Konuşmaz sesini kaybeden şehir :
Okşamazsa eğer
onların
ceplerinde kilitlenen elleri
bakır telleri..

Üç adam
üç adam duruyor.
Birincinin kolunda kırık bir
keman var,
ikincinin başında silindir
sırtında fırak,
üçüncü kıllı bir maymun gibi çıplak..
Üç adam
kayboluyor karanlıkta sallanarak....

PİYER LOTİ

"Esrar!
Tevekkül!
Kısmet!
Kafes, han, kervan
şadırvan!
Gümüş tepsilerde rakseden sultan!
Mihrace, padişah,
bin bir yaşında bir şah,
minarelerden sallanıyor sedef nalınlar,
burunları kınalı kadınlar
ayaklarıyla gergef dokuyor.
Rüzgârlarda yeşil sakallı imamlar ezan okuyor!"
İşte frenk şairinin gördüğü şark!
İşte
dakikada 1.000.000 basılan
kitapların
şarkı!
Lâkin
ne dün
ne bugün
ne yarın
böyle bir şark
yoktu,
olmayacak!
Şark
üstünde çıplak
esirlerin
aç geberdiği toprak!

Şarklıdan başka herkesin
orta malı olan memleket!
Açlığın kıtlıktan öldüğü diyar!
Ağzına kadar
buğdayla dolu ambar!
Avrupanın ambarı!
Asya!
Amerikan dretnotlarının tel direklerine
senin Çinlilerin
uzun saçlarından
sarı mumlar gibi asıyorlar kendilerini!
Himalayanın
en yüksek
en dik
en karlı tepesinde
Britanya zabitleri cazbant çaldırıyorlar,
kara tırnaklı ayaklarını daldırıyorlar,
Paryaların
beyaz dişli ölülerini attığı Ganja.
Anadolu baştan başa
Armistrongun
talim meydanı oldu.
Asyanın bağrı doldu.
Şark
yutmıyacak
artık.
Bıktık be bıktık.
İçinizden biri
can verebilse bile
açlıktan ölen öküzümüze,
burjuvaysa eğer
gözükmesin gözümüze.

Hattâ sen
sen Piyer Loti.
Sarı muşamba derilerimizden
birbirimize
geçen
tifüsün biti
senden daha yakındır bize
Fransız zabiti.
Fransız zabiti sen,
o üzüm gözlü Azadeyi
bir orospudan
daha çabuk unuttun.
Kalbimize diktiğin
Azadenin taşını
bir tahta hedef gibi topa tuttun.
Bilmiyenler
bilsin :
sen bir şarlatandan başka bir şey değilsin.
Şarlatan!...
Çürük Fransız kumaşlarını
yüzde beş yüz ihtikârla şarka satan
Piyer Loti!
Ne domuz bir burjuvaymışsın meğer..
Maddeden ayrı ruha inansaydım eğer
şarkın kurtulduğu gün
senin ruhunu
köprü başında çarmıha gerer
karşısında cigara içerdim.

Ben elimi size verdim.
Size verdik biz elimizi
kucaklayın bizi
Avrupanın san-külotları..
Sürelim yan yana bindiğimiz al atları.
Menzil yakın.
Bakın
kurtuluş günü artık sayılı.
Önümüzde şarkın gelecek inkılâp yılı
bize kanlı mendilini sallıyor.
Al atlarımız
emperyalizmin göbeğini nallıyor.

TARANTA – BABU'YA MEKTUPLAR

İlk Basım : 1935

Bu kitap Henri Barbusse'ün
hatırasına...

Kendi ülkesinde kendi dilini istediği gibi kullanamadığı için, Asya ve Afrika dillerine merak saran bir İtalyan arkadaştan, geçenlerde bir paketle bir mektup aldım.

Arkadaşın adını yazmak istemiyorum. Başı belaya girer. Fakat mektubunu olduğu gibi aşağıya geçiriyorum.

ROMA, 5 AĞUSTOS 1935

Kardeş,

Sen Roma'yı kartpostallardan, tarih ve coğrafya kitaplarına basılan fotoğraflardan tanırsın. Taşları Sezar'ların ve Lejyon'ların kabartmalarıyla oymalı üç gözlü kapılar; kıyılarının yarısını fareler yemiş kocaman bir eleğe benziyen Koliseum; Batrus resul kilisesi meydanı ve güvercinler; Palazzo Venezia sarayı, balkonu ve bu balkonda ağzı bir karış açık, sağ eli kalçasında, sol eli havada, öylece donakalmış Mussolini.

Fakat bu kartpostallar Roma'sına benzemiyen bir Roma daha vardır. Onun ne fotoğraflarını çekerler, ne kartpostallarını satarlar. Bu ikinci Roma'nın adı : Cartieri Popolari - HALK MAHALLELERİ'dir... Burada evler, Amerika'ya göç edemeyen bir İtalyan işsizinin umutsuzluğuna benzer. Buranın karanlığı terlidir, yapışkandır ve kokusu ağırdır. Bu mahalleler, boyalı kartpostalların parlaklıklarında bile ışık bulamadıkları için ne coğ-

rafya kitaplarına girerler, ne de güzel, tarihî manzaralar meraklısı yolcuların koleksiyonlarına...

Kızını, İtalya'nın en zengin, en rahat delikanlısı Kont Ciano ile evlendiren ve kendisi Prens Torlonya'nın armağanı Villa Torlonya'da oturan büyük idealist Sinyor Mussolini, İtalyan Ansiklopedisi'nin "F" harfinde faşizmin ne demek olduğunu anlatırken der ki :

"Faşist, rahat hayata hor bakar... Yeryüzünde saadetin mümkün olacağına inanmaz."

Faşizmin bu "rahat hayata hor bakmak ve yeryüzünde saadete kavuşmamak" nazariyesi, büyük bir ciddiyet ve samimiyetle "Cartieri Popolari - Halk Mahallelerinde" gerçeklendirilmiştir.

Banka Komerçiale'de direktörlük ve İtalyan finansına Sezarlık eden Lehli Töplitz'in en yakın dostu İl Duçe Benito Mussolini, yine "F" harfinde faşizmin tarifini yaparken şöyle der :

"Faşizm için her şey devletin içindedir. Devletin dışında manevî veya insanî hiçbir şey yoktur, her şey değersizdir."

Bu derin, bu erişilmez faşist görüşünün nasıl gerçekleştiğini anlamak için, Bertolino Splandit Otel'in İtalyan güneşlerinden daha ışıklı salonlarında toplananlara yükselmek değil, "Cartieri Popolari - Halk Mahallelerinde" oturanlara inmek gerektir. Bu mahallelerin oturucuları, gerçekten de büyük bir enerjiyle, devletin hapisaneleri, vergi daireleri ve polis karakolları içine alınmışlar, onlara devletin dışında her şeyin değersiz olduğu, gerçekten de anlatılmıştır...

Yine İtalyan Ansiklopedisi'ndeki "F" harfine faşizmin tarifini yaparak ün veren ve böylelikle büyük ansiklopedilerin nasıl birer bitaraf bilgi eserleri olduklarını ispat eden İtalyan kurtarıcısına göre :

"Faşizmin anladığı hayat ciddî, ulvî ve dinîdir.."

Bu gerçekten de böyledir. Gerçekten de, yalnız Roma'nın Cartieri Popolari'sinden değil, bütün İtalya şehir ve köylerinin Halk Mahallelerinden, karınları kaburgalarına yapışmış on binlerce aç orospu yetişmekte ve bunlar böylelikle faşizmin anladığı ciddî, ulvî ve dinî hayata kavuşturulmaktadırlar.

Fakat, sana şunu söylemeliyim ki, Cartieri Popolari oturucularının birçoğu, ne yazık ki, Ansiklopedi'de yapılan bu tarifleri anlamamakta ve çok daha az ciddî, ulvî ve dinî de olsa, kendilerine göre faşizmi şöyle incelemektedirler :

"Bazı muayyen şartlar altında burjuva emperyalist, irtica saldırışının ilerlemesi faşizm biçimini alır. Faşizm, finans kapitalinin en mürteci, en şovenist ve en emperyalist unsurlarının açık, terörist diktatorasıdır. Faşizmi doğuran muayyen, tarihî şartların başlıcaları şunlardır :

"Kapitalist münasebetlerinin kararsızlığı, deklase olmuş sosyal unsurların çokluğu, şehir ve köy küçük burjuvazisinin ve geniş münevverlik yığınının yoksulluğa düşmesi, proletaryanın uyandırdığı dehşetli korku."

İşte ben, bundan iki hafta önce, faşizmin böyle bir kuru, böyle bir şiirden uzak tarifini yapan Roma'nın Halk Mahallelerinden Garbatella'da üç katlı bir evin kapısını çaldım.

Burası, fakir talebelere, faşizmin ulviyetini anlamamış bilginlere ve artistlere, bekâr işçilere teker teker oda kiralıyan evlerden biriydi.

Kapıcı kadına, kiralık bir oda istediğimi söyledim. Beni ikinci kata çıkardı. Gösterdiği odayı beğendim.

Kiralık odalar, kiralık elbiselere benzerler. Her ikisinde de aklıma ilk gelen şey : "Bunu benden önce kim giydi? Burada benden önce kim oturdu?" olur.

Karyolanın kıyısına iliştim :

— Benden önceki kiracınız kimdi? diye sordum kapıcı kadına.

Kadın, kaba etine iğne batırılmış gibi silkindi birdenbire. Sonra kuşkulu gözlerle yüzüme baktı. Ve daha sonra :

— Size haber vermediler galiba, dedi. İki gün önce onu tevkif edip götürdüler.

Kadının bu cevabından hiçbir şey anlamadım. Fakat kısa bir karşılıklı şaşalamanın sonunda iş anlaşıldı. Beni, Roma Emniyet memurlarından biri sanmıştı. İki gün önce, yine emniyet memurlarınca tevkif edilip götürülen adam ise Habeşli bir delikanlıydı.

Kapıcı kadının anlattığına göre, bu delikanlı Habeşistan'ın Galla boyundan putperest bir zenciymiş. Bir yıl önce bu odayı

kiralamış. İtalya'ya resim öğrenmek için geldiğini söylermiş.

Bütün bunları öğrendikten sonra benim artık odayı kiralamaktan vazgeçeceğimi sanan kapıcı kadın basbayağı üzüldü. Zencinin arkasından odayı iyice silip süpürdüğünü uzun uzadıya anlattı. Hattâ karyolanın demirlerini bile lizollamış.

Odayı tutmaktan vazgeçmediğimi söyledim. Ve akşamüstü tekrar bavulum ve kitaplarımla döndüğüm vakit, baskına uğrayıp içinden bir adam götürülmüş bir odada yaşamaktan korkmadığım için, kapıcı kadının gözünde yarı kahraman kesildiğimi anladım.

Odanın ortasında ilk yalnız kaldığım an, ilk yaptığım şey orta yerde kımıldanmadan öylece durmak oldu. Sonra adeta koşarak, gittim kendimi karyolanın üstüne bıraktım.

Düşünüyorum :

Şimdi benim sırtüstü yattığım karyolada o Gallalı delikanlı bir yıl yatmış. Gözüm tavan tahtasında bir budağa ilişti. Onun gözleri de bu budağa ilişmiş. Yastığın üstünde, benim saçsız, yarı dazlak kafamın yanında onun kara kıvırcık saçlı başını görüyordum. Yukardan aşağı lizollandığını öğrendiğim karyolanın demirlerinde, onun koyu pembe, yumuşak avuç içlerinin yeri duruyor... Kalktım oturdum. Ve anladım ki odada yalnız değilim.

Belki dün gece kurşuna dizilen, belki bu gece kurşuna dizilecek olan bir adamın bir yıl soluk aldığı, kımıldandığı, düşündüğü, şarkı söylediği bir odada insan kendisini yalnız hissedemiyor.

Onun buradan çıkarılıp ölüme götürülmesi, onu bu dört duvar içinde, bu duvarlar yıkılana kadar yaşatacak.

Onu sevdim birdenbire. Ona sınırsız bir saygı duydum. Yıllarca beraber düşünmüş, yan yana dövüşmüş, bir ağızdan şarkı söylemiş gibiydim onunla.

Odanın ortasında bir masa vardı. Onun oturduğu iskemleyi çektim, onun abanoz dirseklerini dayadığı masaya dirseklerimi dayadım.

Habeşistan bir yarı müstemleke. O, bu yarı müstemlekenin müstemlekesi Galla'dan bir zenci. Ben, kara gömlek giymiş bir emperyalizmin ak derili yerli kölesi.

Anamın yüzünü görmedim. Beni doğururken ölmüş. Bu zenci delikanlının yüzünü bilmiyorum. O bu kapıdan ölüme götürülmüş. Ben bu kapıdan içeri girdim. Birdenbire anladım ki o, bana anam kadar yakındır.

Yakınlık duygusu öyle bir nesne ki, insan kendine yakın bulduğu insandan kalmış elle tutulur, gözle görülür bir hatırayı elle tutmak, gözle görmek istiyor.

Şimdi bu kadar yakınımda, böyle yanı başımda görünmez ellerinin havada görünmez yapraklar gibi kımıldandığını duyduğum adamdan, gözle görülür, elle tutulur bir şeyler kalmış olacaktır diye düşündüm. Karyolanın başucunda bir küçük komodin vardı. Kalktım, alt kapağını açtım : boş. Üst gözünü açtım, çekmecenin içi eski gazete kâatlarıyla döşeli. En açıkgöz baskınlarda, araştırmalarda bile, en umulmadık yerlerde, en çok ele geçirilmek istenen bir şey kalır.

Çekmeceye döşenmiş gazeteleri kaldırdım. En açıkgöz baskınlarda, en umulmadık yerde unutulan şeyi buldum. Bu, Habeş diliyle yazılmış bir karalamalar tomarıydı. Gallalı zenci delikanlının karısına yazdığı, fakat gönderdiğini sanmadığım, mektupların karalamaları.

Önümde, Gallalı zencinin, TARANTA - BABU adındaki karısına yazdığı mektupları, dirseğim onun abanoz dirseklerinin dayandığı masaya dayalı, okuyorum. Mektuplardan bazıları eksik. Ara yerden kâatlar kaybolmuş.

Son mektubu bitirdiğim vakit dışarda gün ağarıyordu. Tepemde sallanan elektrik ampulünün yaldızlı ışığı, kanı çekilmiş gibi boyasını kaybetti. Lambayı söndürdüm. Üç gün üç gece durup dinlenmeksizin yol yürümüş gibi yorgundum. Yatağa, onun yatağı üstüne attım kendimi. Ellerimde onun Taranta - Babu'ya yazıp göndermediği mektupların karalamaları, dazlak kafam onun kıvırcık kara saçlı başının yanında, uyudum.

Mektubum bitiyor. Sana gönderdiğim pakette TARANTA - BABU'ya yazılan mektup karalamalarının kendileriyle, benim yaptığım çevirmeler var. Bunları burada basmak, yaymak mümkün değil. Sen orada neşredersin. Bunların matbaa harfleriyle basılmış, biçime sokulmuş, kitaplaştırılmış örnek-

lerinden bir tanesini olsun, ne o, ne Taranta - Babu görecek, ne de ben göreceğim. O, kurşuna dizildi. Taranta - Babu'nun olduğu yere, gökte kanlı bir haç gibi uçan ölüm kuşları gidebilir, fakat posta uğramaz. Bana gelince, ben yeryüzünün dört bucağına, akla gelen bütün yollarla bağlanmış bir ülkede yaşıyorum. Fakat hiçbir İtalyan posta vapuru, bir tek İtalyan posta tayyaresi ve hiçbir Avrupa tireni TARANTA - BABU'ya yazılan mektupları bir daha İtalya'ya sokamazlar.

Kendi ülkesinde kendi dilini istediği gibi kullanamadığı için, Asya ve Afrika dillerine merak saran İtalyalı arkadaştan aldığım mektup bu kadardır. Paketten, Taranta - Babu'ya yazılan mektuplar çıktı. Asılları bendedir. Çevrimlerini, İtalyan arkadaşın yaptığı bazı notlarla beraber, oldukları gibi neşrediyorum.

TARANTA - BABU'YA BİRİNCİ MEKTUP

Babasının yirmi beşinci kızı
benim üçüncü karım,
gözlerim, dudaklarım
TARANTA - BABU.
Sana bu
mektubu
içine yüreğimden başka bir şey komadan
yolluyorum
Roma'dan.
Bana darılma sakın
şehirlerin şehrinden sana gönderecek
kendi yüreğimden daha akla yakın
bir hediye
bulamadım
diye.

TARANTA - BABU;
onuncu gecemdir ki bu
başımı gümüş yaldızlı kitaplara sokuyorum
okuyorum
doğuşunu
Roma'nın.
Önde sıska dişi bir kurt
arkada tombul ve çıplak
REMÜS'le ROMİLÜS
dolaşıyorlar içinde odamın.

Ağlama TARANTA - BABU..
Bu ROMİLÜS
UAL - UAL çarşısında
güpegündüz
senin o incir memeli kız kardeşini
altına alan
mavi boncuk tüccarı Sinyor ROMİLÜS
değil
ilk Romalı, kral ROMİLÜS...

NOT :
Birinci mektubun burasında bir atlayış var. Belki ara yerden bir kâat kaybolmuş. Fakat aşağıdaki satırlarla ilk Romalı Kral Romilüs'ü Taranta - Babu'ya anlatmak istediği belli :

Dalgalar
birbirlerini devire devire,
Dalgalar
döverdi Korsika kıyılarını
haykırdıkça açık denizlere
Antium yamaçlarından, o...
Ve yıldırımları tutup saçlarından, o,
çalardı yere
ne zaman
göğe kaldırsa elini.
Sanki babası boksör Karnera'ydı,
anası başbakan Mussolini.

NOT :
Mektubun buradan aşağısı yine eksik. Fakat anlaşılıyor ki, Romilüs'ün tarifinden sonra Taranta - Babu'ya Roma'nın kuruluş efsanesini anlatıyor.

REMÜS ve ROMİLÜS...
İkizleri Silvia'nın...
Venüs'ün torunları...
Bakılmadan
gözlerinin
yaşına,
karanlık bir gece, bir dağ başına
fırlatıp
attılar onları...
Ne
alınlarında defne,
ne bacaklarında donları...
Ve daha o zaman
Habeşistan'a yeşil boya
vurulmadığı için
ve BANKA di ROMA
daha kurulmadığı için,
ROMİLÜS'le REMÜS
bir sabah erken
dağda düşünürlerken :
— "Şimdi biz
ne haltederiz,
diye, burada?"

Rastladılar yavrulu bir dişi kurda.
Yavruları vurdular.
Ana kurdun sütüyle
karınlarını bir temiz doyurdular.
Sonra gidip
Roma'yı kurdular.
Kurdular ama
iki adama
dar geldi Roma.
Ve bir akşam
bilmeden geçti diye
şehrin sınır taşını,
çekince kopardı ROMİLÜS
kardeşi REMÜS'ün başını...

İşte böyle TARANTA - BABU..
Gümüş yaldızlı kitaplarda yazılı bu :
temelinde Roma'nın
dişi kurt sütüyle dolu kovalar
ve bir avuç kardeş kanı var...

TARANTA - BABU'YA İKİNCİ MEKTUP

Boynunda mavi maymun dişinden
üç dizi gerdanlık taşıyan,
kırmızı tüylü bir kuş gibi göğün altında
ve bir akarsu gibi yerin üstünde yaşıyan,
sözleri sözlerimin
gözleri gözlerimin bakır aynası,
üçüncü kızımın
ve beşinci oğlumun anası
TARANTA - BABU!..
Aylardır
kalmadı çalmadığım kapı.
Sokak sokak
yapı yapı
adım adım
Roma'da
Roma'yı aradım!..
Burda artık
büyük ustalar mermeri ipekli bir kumaş gibi
kesmiyor;
Floransa'dan rüzgâr esmiyor!.
Ne Dante Aligeri'den şarkılar,
ne Beatriçi'nin nakışlı yüzü var,
ne Leonardo da Vinçi'nin öpülesi eli!..
Mikel Ancelo
müzelerde prangalı bir kürek mahkûmudur.

Ve sapsarı boynundan
bir katedral duvarına asmışlar Rafael'i!.
Roma'nın büyük
Roma'nın geniş caddelerinde bugün;
dayamış sırtını beton-arme bankalara,
çifte başlı bir balta gibi duran
yalnız bir kara
yalnız bir kanlı gölge var :
Her adımında bir
esir
başı vuran,
her adımında bir mezar
açıp
geçen
SEZAR!..

Roma!
Kovadis Roma?
diye sorma!
bizim oraların güneşi gibi aydın
ve ortada bu!
Sus TARANTA - BABU!
Sevgiyle
saygıyla,
gülerek
haykırarak
sus!..
Dinle bak :
zincirlerini kırıyor
Roma'nın varoşlarında SPARTAKUS!..

TARANTA - BABU'YA ÜÇÜNCÜ MEKTUP

Papa XI'inci Pi'yi gördüm Taranta - Babu;
bizim kabilenin
büyük sihirbazı neyse
burada o da, bu..
Yalnız,
bizim sihirbaz,
üç başlı mavi şeytanı
Harar dağları ardına kovmak için
para almaz.
Kurbanlık yaban eşekleriyle
yılda iki yük fildişi yığını
kapatır onun
bütçe açığını.
Oysaki, Sa sentete
Papa
bütçesini yaban eşekleriyle kapa-
-tamaz..
Adamcağızın
kara cübbeleri altın işleme haçlı elçileri
ve kısa donları ponponlu askerleri var.
O, onların
onlar onun
eline bakıyorlar.

Papa XI'inci Pi'yi gördüm Taranta - Babu!
Korporatif bir heyecanla dudaklarını satan

ve yarım lirete yarım saat yatan
cennet İtalya'nın hür vatandaşlarından bir kadın,
Papa bağışlasın diye günahını etin
yarısını verip yarım liretin
satın almış da bir resmini hazretin
başucunda asmıştı bir yere.
Baktım :
ne Azizlerden Jorj'a benziyor
ne Sen Piyer'e.
Onların altın gözlükleri yok
taranmamış
yağlı uzun sakalları vardı...
Bunun
taranmamış yağlı uzun
sakalı yok,
fakat altın gözlükleri var.

Papa XI'inci Pi'yi gördüm TARANTA - BABU!
XI'inci Pi
yumuşak tüylü kara koyunlar otlatan
bir çoban
gibi
taçlı ve taçsız kralların otlağında
ruhları otlatıyor.
XI'inci Pi
ki
bir ahırda babasız doğanın vekilidir,
Meryem'e yakın olmak için
nefsi nefisine edip işkence
her gece
mermer sütunlu bir sarayda yatıyor.

TARANTA - BABU'YA DÖRDÜNCÜ MEKTUP

İtalya'nın
nakışlarında güneşler oynaşan ipekli şalları,
Pompei yollarında kara katırlarının nalları,
boyalı kutusunda Verdi'nin yüreği atan
laterası
ve âlâ düdük makarnası
kadar
faşizmi de meşhuurdur
Taranta - Babu.
İtalya'da faşizm
Emilialı büyük toprak kontlarının asâlarından
ve Romalı bankerlerin demir kasalarından
geçip
İL DUÇE'nin dazlak kafasında dank demiş
bir nuuurdur
Taranta - Babu..
Bu
nur
yarın
inecektir üstüne
Habeş ovalarında mezarların.

TARANTA - BABU'YA BEŞİNCİ MEKTUP

Görmek
işitmek
duymak
düşünmek
ve konuşmak
koşmak alabildiğine
başı dolu
başı boş
koş-
-mak...
Hehehey TARANTA - BABU
hehehey
yaşamak ne güzel şey
anasını sattığımın
yaşamak ne güzel şey..
Düşün beni
kollarım, senin üç çocuk doğurmuş
geniş kalçalarındayken...
Düşün sıcak...
Düşün kara bir taşa damlıyan
çırılçıplak
bir su sesini...
İstediğin yemişin
rengini, etini, adını düşün...

Gözdeki tadını düşün
kıpkırmızı güneşin
yemyeşil otun
ve koskocaman
masmavi bir çiçek gibi açan
ay ışığının...
Düşün TARANTA - BABU!
İnsanoğlunun yüreği
kafası
kolu
yedi kat yerin altından
çekip çıkarıp
öyle ateş gözlü çelik allahlar yaratmış ki
kara toprağı bir yumrukta yere serebilir,
yılda bir veren nar
bin verebilir.
Ve dünya öyle büyük,
öyle güzel
öyle sonsuz ki deniz kıyıları
her gece hepimiz
yan yana uzanıp yaldızlı kumlara
yıldızlı suların
türküsünü dinleyebiliriz..

Yaşamak ne güzel şey
TARANTA - BABU
yaşamak ne güzel şey...
Anlıyarak bir usta kitap gibi
bir sevda şarkısı gibi duyup
bir çocuk gibi şaşarak
YAŞAMAK...

Yaşamak :
birer birer
ve hep beraber
ipekli bir kumaş dokur gibi...
Hep bir ağızdan
sevinçli bir destan
okur gibi
YAŞAMAK..

. . . . . .
. . . . . .

YAŞAMAK..
Ne acayip iştir ki
bu ne mene gidiştir ki TARANTA - BABU
bugün bu
"bu inanılmıyacak kadar güzel"
bu anlatılamıyacak kadar sevinçli şey :
böyle zor
bu kadar
dar
böyle kanlı
bu denlü kepaze...

TARANTA - BABU'YA ALTINCI MEKTUP

Buranın yazıcıları üçe bölünmüş TARANTA - BABU.

Bir çeşitleri var :yalnız iç gömleğine değil, ipekli bir mendile benzeyen yüreğinin kenarına da altı dişli taç işleten Danunçio gibi; zıpır Marinetti ve dinamitçi Nobel'in mükâfatıyla İl Duçe'nin yumruğundan gayrı her şeyden kuşkulanan Pirandello gibi.

Bunlar, faşist edebiyatının dâhileri soyundan TARANTA - BABU.

Bunlar, allahlar gibi konuşur, anlaşılmıyacak kadar karanlıklarla dolu, ulaşılamıyacak kadar yüksek ve dibi bulunamıyacak kadar derin yazarlar. Fakat yine bunların senin gibi karınları ağrır. Benim gibi karınları acıkır. Yaşayışları, ya Milanolu bir yünlü kumaşlar fabrikatörününki gibidir, ya geniş topraklarında traktör işleten eski bir prens hanedanının reisi gibi.

Bunlar, faşist edebiyatının dâhileri soyundandırlar TARANTA -BABU.

Ve bunlar, bizim oralardaki altın külçelerinin kara toprağın altından güneş parçaları gibi çıkartılıp Banka Komerçiale'nin çelik depolarına getirilmesi için; harbin yaratıcı dinamik bir kuvvet; sapsarı bir çölde boynunun damarı kesilerek ölmenin, İtalya'nın Akdeniz suyu gibi masmavi göğünün altında ebediyen yaşamak demek olduğunu edebiyatlaştırmışlardır.

Ben, üç nehirle ayrılmış üç toprak parçası gibi üçe bölünen İtalyan yazıcılarının bu dâhiler soyuyla yalnız kitaplarının satırlarında konuştum ve yüzlerini, yalnız gazetelere basılan rötuşlu fotoğraflarından tanırım.

İtalyan yazıcılar dünyasının ikinci çeşidine gelince, bunlardan bir iki örnekle karşılıklı oturup konuşmuşumdur. Ve benim bir Afrika gecesinin ılıklığını taşıyan ellerim, onların, pırıltısı yaldızlı Meryem Ana tasvirleri önüne dikilen ince mumlar gibi sarı ve soğuk parmaklarına dokundu. Hele içlerinde bir tanesi vardı ki, TARANTA - BABU, gözleri bir yaz günü güneşin ışığına ve sıcaklığına dayanamayıp kudurduktan sonra, sıra dağlardaki küçük mağaranın ıslak karanlığında ölen köpeğin gözlerine benzerdi.

Bu, bir şairdi, bir romancıydı, bir mütefekkirdi TARANTA - BABU. Fakat her şeyden önce, zavallı bir kokainomandı. Onunla arkadaşlarına yarı lokanta ve yarı meyhanemsi bir yerde rastlıyordum. Bağıra çağıra konuşurlardı. Kavga ederlerdi. Hattâ bir gece , "İSA mı daha mistiktir? Konfüçyus mu daha mistik?" diye aralarında çıkan bir yüksek, bir derin, bir ilmî münakaşada, bir genç, benimkinin kafasında bir şarap şişesi kırdıydı.

Faşist miydi? Tam değil. Demokrat mıydı? Tam değil. Tam değil. Kafası da, kokainle harap olmuş uzviyeti gibi yarımdı. Onda tam olan bir şey vardı TARANTA - BABU, şaşkın, zavallı ve kökü kurumuş bir ağaç gibi, müstereddî bir insan soyunun örneği olması. Faşizme düşman geçinmişti. Sonra günün birinde el altından mahalle faşyosuna istida vermek istediği duyuldu.

Bunun doğru olup olmadığını bilmiyorum. Fakat kendini dünyanın mihveri sanan bir deli her şey yapabilir. Ve o böyle bir deliydi.

İtalyan faşizminin bu ikinci çeşit yazıcılarının ne yazdıklarını sana anlatabilmek için, onun bir şiirini buraya geçiriyorum.

Bu şiir, o yarı lokanta yarı meyhanemsi yerdeki toplantılardan birinde okundu. O gece hepsi ordaydılar. Yaşlı bir romancının şerefine bir ziyafet veriliyordu. Benimki birdenbire ayağa kalktı. Sarhoştu. Ağzının açılıp kapanışlarını bile kullanamıyordu. Ortaya doğru bir iki adım attı :

— Size, dedi, son kitabımdan, aklıma şöyle geliveren bir yazımı okuyacağım.

Ve elleriyle havada geniş çizgiler çizerek şu şiiri okumağa başladı :

KÖR OLMAK..

Kör olmak ne iyi şeydir,
ne güzeldir sevmek karanlığı.
Ne yalın bir kılıç gibi bir ışık
ne renklerin ağırlığı
ve ne şekillerin kalabalığı..
Ne güzeldir sevmek karanlığı..

Kör olmak ne iyi şeydir.
Kapalı gözleriniz
çevrili içinize,
kıyısında oturup bakarsınız
içinizde dalgalanan denize.
Kapalı gözleriniz çevrili içinize..

Kör olmak ne iyi şeydir.
Körlerdir ki yalnız
kendi yürekleriyle baş başa kalırlar.
Ne kimseye kendi gözlerinden verirler
ne kimsenin gözlerinden alırlar.
Körlerdir ki yalnız
kendi yürekleriyle baş başa kalırlar.

Ne güzeldir sevmek karanlığı.
Karanlık allah gibidir ve tek başınadır.
Karanlık ölüm gibidir
rengi yok
ahengi yok
dengi yoktur karanlığın.

Dağıtın yanınızdan sopalarınızla
karanlığın peygamberleri, körler,
kalabalığı..
Kör olmak ne iyi şeydir
ve ne güzeldir sevmek karanlığı..

Şiir bitti. Alkışladılar. O, saatlerce çalışıp beyaz bir duvarı renkli resimlerle doldurmuş bir nakkaş yorgunluğuyla, sallanarak yerine döndü. Tam benim yanımdaki masada, şerefine ziyafet verilen yaşlı romancıyla modellerini baştan çıkarmaktan resim yapmağa vakit bulamıyan bir ressam oturuyordu. Ressam, şiir biter bitmez, romancının kulağına eğildi, alaycı bir sesle :

— Nasıl buldunuz? dedi. Onun, bu şiiri bir Fransız şairinden aşırdığını söylüyorlar.

Romancı birdenbire cevap vermedi, düşündü. Sonra :

— Bu şiiri okuyan delikanlı sizin en yakın dostunuzmuş, diye duydum, dedi.

Ressam güldü :

— Dostluk, diye cevap verdi, kabzasına birbirine düşman iki elin yapıştığı bir bıçağa benzer.

Ne yalan söyliyeyim, TARANTA - BABU, ben, bu dostluk tarifini anlamadım. Bu, yalnız Faşist İtalya'da mı böyledir, yoksa bütün Avrupa...

NOT :

Altıncı mektuptan elime geçen karalamalar burada bitiyor. Mektubun yarım kaldığı belli. Habeş delikanlının, üçüncü çeşit İtalyan yazıcılarını nasıl tarif ettiğini anlamak için İtalyancayı baştan başa unutup yeniden öğrenmeğe razıyım.

TARANTA - BABU'YA YEDİNCİ MEKTUP

Bilirim
beş altıyı geçmez
senin kafanın raflarında dizili
kapalı şişeler gibi sorgular...
Sen ki kapkara cahilsin
herhangi bir
hukuku dûvel profesörü kadar..
Buna rağmen
sana sorsam
desem ki ben :
— "Keçilerimizin
kıvırcık uzun
tüyleri dökülüp,
iki başlı memelerinden
iki kol ışık gibi akan
sütleri kesilirse;
ve portakallarımız
sönen birer güneş yavrusu gibi dallarında kuruyup,
kemik ayaklarıyla kıtlık
yerli bir kral gibi geçerse toprağımızdan,
sen ne yaparsın?"
Bana dersin ki sen :
— "İlk ışıklarla ağarmağa başlıyan
yıldızlı bir gece gibi
damla damla kaybederim boyamı,
damla damla solarım..."

Bana dersin ki sen :
— "Bir Afrika kadınına bu sorulur mu hiç?
Kıtlık ölümdür bizim için
bolluk sevinç..."

Fakat ne hikmettir ki TARANTA - BABU
büsbütün tersine burda bu!.
Bir öyle şaşılası
dünya ki burası,
bollukla ölüyor,
kıtlıkla yaşıyor.
Varoşlarda hasta, aç kurtlar gibi
insanlar dolaşıyor
ambarlar kilitli
ambarlar buğdayla dolu..
Tezgâhlar
ipekli kumaşla dokuyabilir
topraktan güneşe kadar giden yolu.
İnsanlar yalnayak
insanlar çıplak...
Bir öyle şaşılası
dünya ki burası,
balıklar kahve içerken
çocuklar süt bulamıyor.
İnsanları sözle besliyorlar,
domuzları patatesle...

TARANTA - BABU'YA SEKİZİNCİ MEKTUP

Mussolini çok konuşuyor TARANTA - BABU!
Tek başına
yapayalnız
karanlıklara
bırakılmış bir çocuk gibi
bağıra bağıra
kendi sesiyle uyanarak,
korkuyla tutuşup
korkuyla yanarak
durup dinlenmeden konuşuyor.
Mussolini çok konuşuyor TARANTA - BABU
çok korktuğu için
çok konuşuyor!.

TARANTA - BABU'YA DOKUZUNCU MEKTUP

NOT :
Bu dokuzuncu mektubun başında bir radyo makinasının fotoğrafı vardı.

Bugün aklıma
yazısız ve çizgisiz
bir resim geldi, Taranta - Babu!
Ve benim, birdenbire
yüzünü değil,
gözünü değil,
senin sesini göresim geldi, Taranta - Babu;
"Mavi Nil" gibi serin,
yaralı bir kaplan gözü gibi derin
sesini senin!

NOT :
Bu dokuzuncu mektubun burasına bir gazeteden kesilmiş şöyle bir haber iliştirilmişti :

MARKONİ, İL DUÇE'NİN
SADIK NEFERİ...

Markoni, gazetecilere : "Ben şefim Mussolini'nin emrine amadeyim," demiştir. Markoni, ilk tecrübeleri muvaffakiyetle neticelenen, Habeşistan'da tatbik edilecek olan bir ölüm ışığı bulmuştur. Bu ışık....

Havalara sesleri
başı boş
mavi kanatlı kuşlar gibi salan
ve havalardan en güzel şarkıları
olgun yemişler gibi toplıyan elleri, ONUN,
yaparak
kulluğunu kara gömlekli Benito'nun,
boyanacak dirseklerine kadar
kardeşlerimin kanıyla.
Ve Habeş ovalarında öldürecek
büyük bilgin Markoni'yi,
Banka Komerçiale'de aksiyoner
mülti milyoner
Kont Markoni.

TARANTA - BABU'YA ONUNCU MEKTUP

NOT :
Bu onuncu mektubun başına, yine gazetelerden kesilmiş şöyle bir telgraf haberi iliştirilmişti :

..... İtalyan kuvvetlerinin Habeşistan'da harekete geçmeleri için yağmur mevsiminin bitmesi ve baharın gelmesi bekleniyor...

Ne tuhaf şey Taranta - Babu;
bizi kendi topraklarımızda öldürmek için
kendi topraklarımızın
baharını bekliyorlar.
Ne tuhaf şey Taranta - Babu;
belki bu yıl Afrika'da
yağmurların dinişi,
renklerin, kokuların
gökten yere bir şarkı gibi inişi
ve güneşin altında ıslak toprağımızın
derisi tunç yaldızlı Gallalı bir kadın gibi gerinişi,
bize senin
memelerin
gibi tatlı yemişlerle beraber
ölümü getirecek.

Ne tuhaf şey Tarantа - Babu!
Kapımızdan içeri ölüm
kolonyal şapkasına
bir bahar çiçeği takıp girecek..

TARANTA - BABU'YA ON BİRİNCİ MEKTUP

Bu gece
İl Duçe
binerek bir kır ata
aedromda sôyledi sôylev
500 pilota..
Sôylev bitti.
Onlar yarın
Afrika'ya gidecekler;
O bu gece
sarayında salçalı makarna yemeğe gitti..

TARANTA - BABU'YA ON İKİNCİ MEKTUP

Geliyorlar Taranta - Babu,
seni öldürmeğe geliyorlar.
Karnını deşip
barsaklarının
kumun üstünde aç yılanlar gibi kıvrandıklarını
görmeğe geliyorlar.
Seni öldürmeğe geliyorlar Taranta - Babu,
seni
ve keçilerini.
Oysaki, ne onlar seni tanır
ne onları sen..
Ve ne keçilerin atlamıştır
onların çitlerinden.

Geliyorlar Taranta - Babu.
Kimi Napoli'den
Tirol'den kimi.
Kimi doyulmamış bir bakıştan
yumuşak
ve sıcak
bir elden kimi...
Onlar ordu ordu
tabur tabur
bölük bölük

fakat teker teker
düğüne götürür gibi
üç denizden aşırıp
ölüme getirdi gemiler..

Geliyorlar Taranta - Babu
geliyorlar içinden bir yangın alevinin.
Ve bayraklarını dikip
samandan damına
senin toprak evinin,
gelenler
geri dönseler bile eğer,
kanlı kesik sağ kolunu Somali'de bırakan
Torinolu tornacı artık
çelik çubukları ipek gibi öremeyecek...
Ve kör gözleriyle bir daha
Sicilyalı balıkçı
denizlerin ışığını göremeyecek.

Geliyorlar Taranta - Babu.
Bu ölmeğe ve öldürmeğe gönderilenler
kanlı sargılarına birer birer
teneke haçlar takıp döndükleri gün,
büyük ve âdil Roma'da
hisse senetleriyle aksiyonlar yükselecek,
ve gidenlerin ardından
yeni efendilerimiz
ölülerimizi soymağa gelecek..

TARANTA - BABU'YA SON MEKTUP

Taranta - Babu'm!

Bu belki son mektubumdur. Belki birbirimizi bir daha göremiyeceğiz. Belki ilkönce beni kurşuna dizen namlular, sonra gelip senin memelerinde kırmızı delikler açacak.

Sana bu son mektubumda İtalya gazetelerinden kestiğim bir iki yazıyla, bir Avrupa gazetesinden çıkardığım iki istatistiği yolluyorum. Birbiri ardına dizilmiş sözlerle, alt alta konmuş sayıların kavgasını göstermek istedim sana.

Sayılar mektubumun sonundadır, sözlerden başlıyorum işte :

Danunçio'nun Şövalye Claudio Pozzi'ye yazdığı mektuptan :

Mio caro amico,

O ender incelikleri aldım. Dehşetli bir nevraljiden muztaribim, fakat seni Pak yortusundan önce göreceğimi sanıyorum.. Her vakitki gibi, gayet hafif mendilleri tercih etmekteyim, sen beni baştan çıkarıyorsun. Sana pembe trikoları geri gönderiyorum, bu tiksindiğim bir pederast renktir. Benim için her vakit kurşunî, fildişi beyazı, bellisiz mavi..

Muharebenin kosmik zarureti

..... 26 yıldan beri muharebenin decongestionante, sıhhî ve tahrik edici değerini ilan etmekteyiz. Muharebe kosmik bir zarurettir ve insanın bedenini gençleştirir, ruhunu tasfiye eder.

Marinetti'nin beyannamesinden

Geçen muharebede kör olanlar

Geçen muharebede kör olanlar bile bugün işe yarıyabilirler. Aeroplanlara karşı kurulacak olan bataryaların dinleyici postalarında körlerin karanlıklara gömülü gözleri, kulaklarının duygusuyla ışığa kavuşmuş olacaktır.

Corriere della Sera'dan

Geri dönemeyiz

Artık dönemeyiz. Afrika'daki 200.000 İtalyan tüfeği kendiliğinden ateş edecektir.

Duçe'nin Daily Mail gazetesi muharririne verdiği mülakattan

Kara gömleklilerin evamiri aşeresi

Muharebeye giden karagömleklilere şu yeni evamiri aşere büyük bir törenle tebliğ edilmiştir :

1— Vatan sınırlarının ötesinde silâhlı karagömleklilerin ilerleyişi, beşerî adaletin yerine getirilmesi ve medeniyetin zaferi demektir.

2 — Kim ki, adaletin ve medeniyetin yolunda yürümek ister, hayatını fedaya hazır olmalıdır.

3 — Harbin tehlikesi içinde bu fedakârlık, düşmanın tam ezilişine imana bağlıdır.

4 — Muharebede değer ortaya çıkar, fakat bu kâfi değildir, bu değerin bekleyişin azabında da tezahür etmesi gerektir.

5 — İnan, itaat et, dövüş.. İnan; çünkü bilirsin ki, Duçe daima haklıdır; itaat et; çünkü bilirsin ki, her emir ondan gelir; dövüş; çünkü bilirsin ki, onun kumandası altındaki her kavga bir zaferdir.

6 — Hiçbir düşman sizi gafil avlayamaz, çünkü karagömleklilerin karanlıkları gören gözleri vardır.

7 — Hiçbir düşman karagömleklilerin maddî sıkıntılarından istifadeye kalkışamaz, çünkü onların, maddeyi yenen demirden ruhları vardır.

8 — Kim ki, silâhlarına karşı kıskanç bir itina göstermez, kim ki , kurşunlarını kaybeder, kim ki, susuzluğun ilk işaretiyle matarasına sarılır, bir karagömlekli değil, hayata uyamıyan bir zavallıdır.

9 — Eğer bir kıt'a muharabe esnasında ana kuvvetlerle bağını kaybederse, emir beklememelidir, emir "İleri, daima ileri"dir.

10 — Silâhların ilk patlayışında, karagömlekliler önlerinde Duçe'nin koskocaman şeklini göreceklerdir. Onu, düşmanın gerisinde gökyüzüne çizilmiş görecekler: bir kahramanlık rüyasında bir dev hayaleti gibi..

Il Popolo d'Italia'dan

İtalya'da yövmiye

Bir İngiliz işçisinin aldığı orta yövmiye 100 olarak ele alınırsa :

Amerika'da	120
Kanada'da	100
İngiltere'de	100
İrlanda'da	80
Hollanda'da	72
Lehistan'da	50
İspanya'da	30
İtalya'da	29

İtalya'da işsizlik ve iflaslar

1929	Yılında	300.786	İşsiz	1.204	İflas
1930	"	425.437	"	1.297	"
1931	"	731.437	"	1.786	"
1932	"	932.291	"	1.820	"

Bu sayılar on yıllık faşizmin bilançosudur, Taranta - Babu. Ondan sonraki yıllarda ne oldu? Bunun karşılığını, bizim topraklarda ölecek olan İtalyan delikanlıları verecek.

SON

Bir Gemici Türküsü

Rüzgâr,
yıldızlar
ve su.
Bir Afrika rüyasının uykusu
düşmüş dalgalara.
Işıltılı, kara
bir yelken gibi gece
direğinde geminin.
Geçmekteyiz içinden
bir sayısız
bir uçsuz bucaksız yıldızlar âleminin.

Yıldızlar
rüzgâr
ve su.
Başüstünde bir gemici korosu
su gibi, rüzgâr gibi, yıldızlar gibi bir türkü söylüyor,
yıldızlar gibi
rüzgâr gibi
su gibi bir türkü.
Bu türkü diyor ki, "Korkumuz yok!
İnmedi bir gün bile gözlerimize
bir kış akşamı gibi karanlığı korkunun."
Bu türkü
diyor ki,
"Bir gülüşün ateşiyle yakmasını biliriz
ölümün önünde sigaramızı."

Bu türkü
diyor ki,
"Çizmişiz rotamızı
dostların alkışlarıyla değil
gıcırtısıyla düşmanın
dişlerinin."
Bu türkü diyor ki, "Dövüşmek.."
Bu türkü diyor ki, "Işıklı büyük
ışıklı geniş ve sınırsız bir limana
dümen suyumuzda sürüklemek denizi.."
Bu türkü diyor ki, "Yıldızlar
rüzgâr
ve su..."

Başüstünde bir gemici korosu
bir türkü söylüyor;
yıldızlar gibi
rüzgâr gibi,
su gibi bir türkü..

Bu şiir NÂZIM HİKMET'in yakında çıkacak DENİZ ŞARKILARI kitabındandır.

SİMAVNE KADISI OĞLU ŞEYH BEDREDDİN DESTANI

İlk Basım : 1936

Darülfünun İlâhiyat Fakültesi tarihi kelâm müderrisi Mehemmed Şerefeddin Efendinin 1925-1341 senesinde Evkafı İslâmiye Matbaasında basılan "Simavne Kadısı oğlu Bedreddin" isimli risalesini okuyordum. Risalenin altmış beşinci sayfasına gelmiştim. Cenevizlilere sırkâtip olarak hizmet eden Dukas, tarihi kelâm müderrisinin bu altmış beşinci sayfasında diyordu ki :

"O zamanlarda İyonyen körfezi medhalinde kâin ve avam lisanında Stilaryum - Karaburun tesmiye edilen dağlık bir memlekette âdi bir Türk köylüsü meydana çıktı. Stilaryum Sakız adası karşısında kâindir. Mezkûr köylü Türklere vaız ve nesayihte bulunuyor ve kadınlar müstesna olmak üzere erzak, melbûsat, mevaşi ve arazi gibi şeylerin kâffesinin umumun mâli müştereki addedilmesini tavsiye ediyor idi."

Stilaryumdaki âdi Türk köylüsünün vaız ve nasihatlarını bu kadar vuzuhla anlatan Cenevizlilerin sırkâtibi, siyah kadife elbisesi, sivri sakalı, sarı uzun merasimli yüzüyle gözümün önüne geldi. Simavne Kadısı Oğlu Bedreddinin en büyük müridine, Börklüce Mustafaya "âdi" demesi, her iki manasında, beni güldürdü. Sonra birdenbire risalenin müellifi Mehemmed Şerefeddin Efendiyi düşündüm. Risalesinde Bedreddinin gayesinden bahsederken, *"Erzak, mevâşi ve arâzi gibi şeylerin umumî mali müşterek addedilmesini tavsiye eden Börklücenin kadınları bundan istisna etmesi bizce efkârı umumiyeye karşı ihtiyar etmiş olduğu bir takiyye ve tesettürdür. Zira vahdeti mevcûda kail olan şeyhinin Mustafaya bunu istisna ettirecek bir dersi hususiyet vermediği muhakkaktır,"* diyen bu tarihi kelâm müderrisini asırların üstüne remil atıp insanların zamirini keşfetmekte yedi tulâ sahibi buldum. Ve Marksla Engelsten iki cümle geldi aklıma : *"Burjuva için karısı alelâde bir istihsal âletidir. Burjuvazi, istihsal âletlerinin içtimaileştirileceğini duyunca tabiatiyle bun-*

dan içtimaileştirilmenin kadınlara da teşmil edileceği neticesini çıkarıyor."

Burjuvazinin modern amele sosyalizmi için düşündüğünü, Darülfünün İlâhiyat Fakültesi müderrisi de Bedreddinin kurunu vüstaî köylü sosyalizmi için neden düşünmesin? İlâhiyat bakımından kadın mal değil midir?

Risaleyi kapadım. Gözlerim yanıyordu amma uykum yoktu. Başucumdaki çiviye asılı şimendifer marka saata baktım. İkiye geliyor. Bir cıgara. Bir cıgara daha. Koğuşun sıcak, durgun, ağır kokulu bir su birikintisine benziyen havasında dolaşan sesleri dinliyorum. Benden başka yirmi sekiz insanı ve terli çimentosuyla koğuş uyuyor. Kulelerdeki jandarmalar yine bu gece düdüklerini daha sık, daha keskin öttürüyorlardı. Bu düdük sesleri ne zaman böyle deli bir sirayetle, belki de hiç sebepsiz, telaşlansalar ben kendimi karanlık bir gece batan bir gemide sanırım.

Üstümüzdeki koğuştan idamlık eşkıyaların zincir sesleri geliyordu. Evrakları temyizde. Yağmurlu bir akşam karanı giyip döndüklerinden beri hep böyle sabahlara kadar demirlerini şakırdatıp dolaşıyorlar.

Gündüzleri arka avluya çıkarıldığımız vakit kaç defa onların pencerelerine baktım. Üç insan. İkisi sağdaki pencerenin içinde oturur, birisi soldaki pencerede. İlk yakalanıp arkadaşlarını ele veren bu tek başına oturanmış. En çok cıgara içen de o.

Üçü de kollarını pencerelerin demirlerine doluyorlar. Oldukları yerden denizi, dağları çok iyi görebildikleri halde onlar hep aşağıya, avluya, bize, insanlara bakıyorlar.

Seslerini hiç işitmedim. Bütün hapisane içinde bir kerre olsun türkü söylemiyen sade onlardır. Ve hep böyle yalnız geceleri konuşan zincirleri birdenbire bir sabah karanlığında susarsa, hapisane bilecek ki, dışardaki şehrin en kalabalık meydanında göğüsleri yaftalı üç beyaz uzun gömlek sallanmıştır.

Bir aspirin olsa. Avuçlarımm içi yanıyor. Kafamda Bedreddin ve Börklüce Mustafa. Kendimi biraz daha zorlıyabilsem, başım böyle gözlerimi bulandıracak kadar ağrımasa, çok uzak yılların kılıç şakırtıları, at kişnemeleri, kırbaç sesleri, kadın ve çocuk çığlıkları içinde iki ışıklı ümit sözü gibi Bedreddinle Mustafanın yüzlerini görebileceğim.

Gözüme, demin kapatıp çimentoya bıraktığım risale ilişti. Yarısı güneşten solmuş vişne çürüğü bir kapağı var. Kapakta, üstünlü esreli sülüs bir yazıyla risalenin adı bir tuğra gibi yazılı. Kapağın içinden sararmış sayfa yapraklarının yırtık kenarları çıkıyor. Bu İlâhiyat Fakültesi müderrisinin sülüs yazısından, kamış kaleminden, dividinden ve rıhından Bedreddinimi kurtarmak lâzım, diye düşünüyorum. Aklımda İbni Arabşahtan, Âşıkpaşazâdeden, Neşriden, İdrisi Bitlisiden, Dukastan ve hattâ Şerefeddin Efendiden okuya okuya ezberlediğim satırlar var :

"Şeyh Bedreddinin tevellüdü 770 etrafında olmak lâzım geleceğini kuvvetle tahmin etmek mümkündür."

"Tahsilini Mısırda ikmâl etmiş olan Şeyh Bedreddin senelerce burada kalmış ve hiç şüphesiz bu muhitte büyük bir kuvveti ilmiyeye mazhar olmuş idi."

"Mısırdan Edirneye avdetinde ebeveynini burada berhayat bulmuş idi."

"Kendisinin buraya vürudu peder ve validesini ziyaret maksadile olabileceği gibi bu şehirde tasaltun etmiş olan Musa Çelebinin daveti vakıasile olmak ihtimali de vardır."

"Çelebi Sultan Mehmed kardeşlerine galebe ile vaziyete hâkim olunca Şeyh Bedreddini İznikte ikamete memur eylemiş idi."

"Şeyh burada itmam etmiş olduğu Teshil mukaddimesinde '...Kalbimin içindeki ateş tutuşuyor. Ve günden güne artıyor, o suretle ki kalbim demir de olsa selâbetine rağmen eriyecek...' demektedir."

"Şeyhi İznike serdiklerinde kethüdası Börklüce Mustafa Aydın eline vardı. Andan göçtü Karaburuna vardı."

"Diyordu ki : 'Ben senin emlâkine tasarruf edebildiğim gibi sen de benim emlâkime aynı suretle tasarruf edebilirsin.' Köylü avam halkı bu nevi sözlerle kendi tarafına celp ve cezb ettikten sonra hıristiyanlar ile dostluk tesisine çalıştı. Çelebi Sultan Mehmedin Sarohan valisi Sisman bu sahte rahibe karşı hareket ettiyse de Stilaryumun dar geçitlerinden ileriye geçmeye muvaffak olamadı."

"Simavne kadısı oğlu işitti kim Börklücenin hali terakki etti, o dahi İznikten kaçtı. İsfendiyara vardı. İsfendiyardan bir gemiye binip Eflak eline geçti. Andan gelip Ağaçdenizine girdi.

"Bu esnada müşarünileyhin halifesi Mustafanın Aydın elinde avazeyi huruç ve fesat ve ilhadı Sultan Mehemmedin kulağına vâsıl

oldu. Derhal Rumiyei suğra ve Amesye Padişahı olan Şehzade Sultan Muradın ismine hükmü hümayün sadır oldu ki Anadolu askerlerini cem ile mülhid Mustafanın def'ine kıyam eyliye. Ve mükemmel asker ve teçhizat ile Aydın elinde anın başına ine..."

"Mustafa, on bine yakın müfsit ve mülhid müritlerinden olan asker ile şehzadeye mukabeleye kıyam eylediler."

"Mübalega cenk olundu."

"Birçok kan dökûldükten sonra tevfiki ilâhi ile o leşkeri ilhad mağlul oldu."

"Sağ kalanlar Ayasluğa getirildiler. Börklüceye tatbik olunan en müthiş işkenceler bile onu fikri sabitinden çeviremedi. Mustafa bir deve üzerinde çarmıha gerildi. Kolları yek diğerinden ayrı olarak bir tahta üzerine çivilendikten sonra büyük bir alay ile şehirde gezdirildi. Kendisine sadık kalan mahremanı Mustafa'nın gözü önünde katledildi. Bunlar 'Dede Sultan iriş' nidalarile mütevekkilâne ölüme tevdii nefs ettiler."

"Ahir Börklüceyi paraladılar ve on vilâyeti teftiş ettiler, gideceklerin giderdiler, bey kullarına timar verdiler. Bayezid Paşa yine Manisaya geldi Torlak Kemali anda buldu. Anı dahi anda astı."

"Bu esnada Ağaçdenizindeki Bedreddin hali terakkide idi. Her taraftan birçok halk yanına toplandılar. Bilumum halkın kendisiyle birleşmesine remak kalmış idi. Bundan dolayı Sultan Mehemmedin bizzat hareketi icab etti.

"Ve Bayezid Paşanın teklifiyle bazı kimseler Kadı Bedreddinin silki mütabaatına ve müritliğine dahil oldular. Ve birkaç tedbir ile orman içinde derdest edip bağladılar...

"Sirozda Sultan Mehemmede getirdiler. Acemden henüz gelmiş bir danişmend var idi. Mevlâna Hayder derlerdi. Sultan Mehemmed yanında olurdu. Mevlâna Hayder etti 'şeran bunun katli helâl amma mali haramdır.'

"Andan Simavne Kadısı oğlunu pazara iletip bir dükkân önünde berdar ettiler. Bir nice günden sonra cünüb müritlerinden birkaçı gelip anı andan aldılar. Şimdi dahi ol diyarda müritleri vardır."

Başım çatlıyacak gibi. Saata baktım. Durmuş. Yukardakilerin zincir şakırtıları biraz yavaşladı. Yalnız birisi dolaşıyor. Herhalde o tek başına soldaki pencerede oturandır.

İçimde bir Anadolu türküsü dinlemek ihtiyacı var. Bana öyle geliyor ki, şimdi yolparacılar koğuşundan yine o yayla türküsünü söylemeye başlasalar başımın ağrısı bir anda dinivere-cektir.

Bir cıgara daha yaktım. Eğildim. Çimentonun üstünden Mehemmed Şerefeddin Efendinin risalesini aldım. Dışarda rüzgâr çıktı. Penceremizin altındaki deniz, zincir ve düdük seslerini kapatarak homurdanıyor. Penceremizin altı kayalık olacak. Kaç defa oraya, denizle duvarımızın birleştiği yere bakmak istedik. Fakat imkânı yok. Pencerenin demir çubukları çok dar. İnsan başını dışarı çıkaramıyor. Ve biz burada denizi ancak ufuk halinde görebiliyoruz.

Benim yatağımın yanında tornacı Şefiğin yatağı vardı. Şefik bir şeyler mırıldanarak uykusunda döndü. Karısının gönderdiği gelinlik yorganı kaydı. Örttüm.

İlâhiyat Fakültesi tarihi kelâm müderrisinin altmış beşinci sayfasını açtım yine.. Cenevizlilerin sırkâtibinden bir iki satır ancak okumuştum ki başımın ağrıları içinde kulağıma bir ses geldi. Bu ses :

— Gürültü etmeksizin denizin dalgalarını aşarak senin yanında bulunuyorum, diyordu.

Döndüm. Denizin üstündeki pencerenin arkasında birisi var. Konuşan o :

"— Cenevizlilerin sırkâtibi Dukasın yazdıklarını unuttun mu? Sakız adasında Turlut tesmiye olunan manastırda ikamet eden Giritli bir keşişten bahsettiğini hatırlamıyor musun? Ben, yani Börklüce Mustafa'nın 'dervişlerinden biri' bu Giritli keşişe de böyle baş açık, ayaklarım çıplak ve yekpare bir libasa bürünmüş olarak denizin dalgalarını aşıp gelmez miydim?"

Pencerenin demirleri dışında hiçbir yere tutunmasına imkân olmadan böyle boylu boyunca durup bu sözleri söyleyene baktım. Gerçekten de dediği gibiydi. Yekpare libası aktı.

Şimdi, yıllarca sonra, ben bu satırları yazarken İlâhiyat Fakültesi müderrisini düşünüyorum. Şerefeddin Efendi öldü mü, sağ mı bilmiyorum. Fakat eğer sağsa ve bu yazdıklarımı okursa benim için : "Gidi hain, diyecektir, hem maddiyundan olduğunu iddia eder, hem de Giritli keşiş gibi, üstüne üstlük aradan

asırlar geçmiş iken, Börklücenin denizleri sessizce aşan müridiyle konuştuğundan dem vurur."

Tarihi kelâm üstadının bu sözleri söyledikten sonra atacağı ilahî kahkahayı da duyar gibi oluyorum.

Fakat zarar yok. Hazret kahkahasını atadursun. Ben maceramı anlatayım.

Başımın ağrısı birdenbire dindi. Yataktan çıktım. Penceredekine doğru yürüdüm. Elimden tuttu. Benden başka yirmi sekiz insanı ve terli çimentosuyla uyuyan koğuşu bıraktık. Birdenbire kendimi o bir türlü göremediğimiz, denizle duvarımızın birleştiği yerde, kayaların üstünde buldum. Börklücenin müridiyle yan yana karanlık denizin dalgalarını sessizce aşarak yılların arkasına, asırlarca geriye, sultan Gıyaseddin Ebülfeth Mehemmed bin ibni Yezidülkirişçi, yahut sadece Çelebi Sultan Mehmed devrine gittik.

Ve işte size anlatmak istediğim macera bu yolculuktur. Bu yolculukta gördüğüm ses, renk, hareket, şekil manzaralarını parça parça ve çoğunu — eski bir itiyat yüzünden — bir çeşit uzunlu kısalı satırlar ve arasıra kafiyelerle tesbit etmeğe çalışacağım. Şöyle ki :

1.

Sedirde al yeşil, dal dal Bursa ipeklisi,
duvarda mavi bir bahçe gibi Kütahyalı çiniler,
gümüş ibriklerde şarap,
bakır lengerlerde kızarmış kuzular nar idi.
Öz kardeşi Musayı ok kirişiyle boğup
yani bir altın leğende kardeş kanıyla aptest alarak
Çelebi Sultan Memet tahta çıkmış hünkâr idi.
Çelebi hünkâr idi amma
Âl Osman ülkesinde esen
bir kısırlık çığlığı, bir ölüm türküsü rüzgâr idi.
Köylünün göz nuru zeamet
alın teri timar idi.
Kırık testiler susuz
su başlarında bıyık buran sipahiler var idi.
Yolcu, yollarda topraksız insanın
ve insansız toprağın feryadını duyar idi.
Ve yolların sonu kale kapısında kılıçlar şakırdar
köpüklü atlar kişner iken
çarşıda her lonca kesmiş kendi pirinden ümidi
tarumar idi.
Velhasıl hünkâr idi, timar idi, rüzgâr idi,
ahüzar idi.

2.

Bu göl İznik gölüdür.
Durgundur.
Karanlıktır.
Derindir.
Bir kuyu suyu gibi
içindedir dağların.

Bizim burada göller
dumanlıdırlar.
Balıklarının eti yavan olur,
sazlıklarından ısıtma gelir,
ve göl insanı
sakalına ak düşmeden ölür.

Bu göl İznik gölüdür.
Yanında İznik kasabası.
İznik kasabasında
kırık bir yürek gibidir demircilerin örsü.
Çocuklar açtır.
Kurutulmuş balığa benzer kadınların memesi.
Ve delikanlılar türkü söylemez.

Bu kasaba İznik kasabası.
Bu ev esnaf mahallesinde bir ev.
Bu evde
bir ihtiyar vardır Bedreddin adında.
Boyu küçük
sakalı büyük
sakalı ak.
Çekik çocuk gözleri kurnaz
ve sarı parmakları saz gibi.

Bedreddin
ak bir koyun postu üstüne
oturmuş.
Hattı talik ile yazıyor
"Teshil"i.
Karşısında diz çökmüşler
ve karşıdan
bir dağa bakar gibi bakıyorlar ona.
Bakıyor :
Başı tıraşlı
kalın kaşlı
ince uzun boylu Börklüce Mustafa.
Bakıyor :
kartal gagalı Torlak Kemâl..
Bakmaktan bıkıp usanmayıp
bakmağa doymıyarak
İznik sürgünü Bedreddine bakıyorlar..

3.

Kıyıda çıplak ayaklı bir kadın ağlamaktadır.
Ve gölde ipi kopmuş
boş bir balıkçı kayığı
bir kuş ölüsü gibi
suyun üstünde yüzüyor.
Gidiyor suyun götürdüğü yere,
gidiyor parçalanmak için karşı dağlara.

İznik gölünde akşam oldu.
Dağ başlarının kalın sesli sipahileri
güneşin boynunu vurup
kanını göle akıttılar.

Kıyıda çıplak ayaklı bir kadın ağlamaktadır,
bir sazan balığı yüzünden
kaleye zincirlenen balıkçının kadını.

İznik gölünde akşam oldu.
Bedreddin eğildi suya
avuçlayıp doğruldu.

Ve sular
parmaklarından dökülüp
tekrar göle dönerken
dedi kendi kendine :
"— O âteş ki kalbimin içindedir
tutuşmuştur
günden güne artıyor.
Dövülmüş demir olsa dayanmaz buna
eriyecek yüreğim..

Ben gayrı zuhur ve huruç edeceğim!*
Toprak adamları toprağı fethe gideceğiz.
Ve kuvveti ilmi, sırrı tevhidi gerçeklendirip
biz milletlerin ve mezheplerin kanunlarını
iptâl edeceğiz..."

●

Ertesi gün
gölde kayık parçalanır
kalede bir baş kesilir
kıyıda bir kadın ağlar
ve yazarken
Simavneli "Teshil"ini
Torlak Kemâlle Mustafa
öptüler
şeyhlerinin elini.
Al atların kolanını sıktılar.
Ve İznik kapısından
dizlerinde çırılçıplak bir kılıç
heybelerinde el yazma bir kitapla çıktılar...

Kitaplarının adı :
"Varidat"dı.

* Mutekitlerimle âleme malikiyet için zuhur ve huruç edeceğim. Ve kuvveti ilim ve sırrı tevhidin tahkiki ile ehli taklidin kavanini millet ve mezheplerini iptal edeceğiz — Heşt Behişt sahibinin şeyhin ağzından naklen M. S. tercümesi.

4.

Börklüce Mustafa ile Torlak Kemâl, Bedreddinin elini öpüp atlarına binerek biri Aydın, biri Manisa taraflarına gittikten sonra ben de rehberimle Konya ellerine doğru yola çıktım ve bir gün Haymana ovasına ulaştığımızda

Duyduk ki Mustafa huruç eylemiş
Aydın elinde Karaburunda.
Bedreddinin kelâmını söylemiş
köylünün huzurunda.

Duyduk ki, "cümle derdinden kurtulup
piri pâk olsun diye,
on beş yaşında bir civan teni gibi, toprağın eti,
ağalar topyekün kılıçtan geçirilip
verilmiş ortaya hünkâr beylerinin timarı zeameti."

Duyduk ki...
Bu işler duyulur da durmak olur mu?
Bir sabah erken,
Haymana ovasında bir garip kuş öterken,
sıska bir söğüt altında zeytin danesi yedik.
"Varalım,
dedik.
Görelim
dedik.
Yapışıp
sapanın
sapına
şol kardeş toprağını biz de bir yol
sürelim, dedik."
Düştük dağlara dağlara,
aştık dağları dağları...

Dostlar,
ben yolculuk etmem bir başıma.
Bir ikindi vakti can yoldaşıma
dedim ki : geldik.
Dedim ki : bak
başladı karşımızda bir çocuk gibi gülmeğe
bir adım geride ağlayan toprak.
Bak ki, incirler iri zümrüt gibidir,
kütükler zor taşıyor kehribar salkımları.
Saz sepetlerde oynıyan balıkları gör :
ıslak derileri pul pul, ışıl ışıldır
ve körpe kuzu eti gibi aktır
yumuşaktır etleri.
Dedim ki bak,
burda insan toprak gibi, güneş gibi, deniz gibi
bereketli.
Burda insan gibi verimli deniz, güneş ve toprak..

5.

Arkamızda hünkârın ve hünkâr beylerinin timar ve zeametli topraklarını bırakıp Börklücenin diyarına girdiğimizde bizi ilk karşılayan üç delikanlı oldu. Üçü de yanımdaki rehberim gibi yekpâre ak libaslıydılar. Birisinin kıvırcık, abanoz gibi siyah bir sakalı ve aynı renkte ihtiraslı gözleri, kemerli büyük bir burnu vardı. Vaktiyle Musanın dinindenmiş. Şimdi Börklüce yiğitlerinden.

İkincisinin çenesi kıvrık ve burnu dümdüzdü. Sakızlı Rum bir gemiciymiş. O da Börklüce müritlerinden.

Üçüncüsü orta boylu, geniş omuzlu. Şimdi düşünüyorum da, onu, yolparacılar koğuşunda yatan ve o yayla türküsünü söyliyen Hüseyine benzetiyorum. Yalnız Hüseyin Erzurumluydu. Bu Aydınlıymış.

İlk sözü söyliyen Aydınlı oldu :

— Dost musunuz düşman mı? dedi. Dost iseniz hoşgeldiniz. Düşman iseniz boynunuz kıldan incedir.

— Dostuz, dedik.

Ve o zaman öğrendik ki, Sarohan valisi Sismanın ordusunu, yani toprakları tekrar hünkâr beylerine vermek isteyenleri, bizimkiler Karaburunun dar, dağlık geçitlerinde tepelemişlerdir.

Yine, o yolparacılar koğuşunda yatan Hüseyine benziyeni dedi ki :

— Buradan ta Karaburunun dibindeki denize dek uzayan kardeş soframızda bu yıl incirler böyle ballı, başaklar böyle ağır ve zeytinler böyle yağlı iseler, biz onları, sırma cepken giyer haramilerin kanıyla suladık da ondandır.

Müjde büyüktü. Rehberim :

— Öyleyse tez dönelim. Haberi Bedreddine iletelim, dedi.

Yanımıza Sakızlı Rum gemici Anastası da alıp ve ancak eşiğine bastığımız kardeş toprağını bırakarak tekrar Âl Osman oğullarının karanlığına daldık.

Bedreddini İznikte, göl kıyısında bulduk. Vakit sabahtı. Hava ıslak ve kederliydi.

Bedreddin :

— Nöbet bizimdir. Rumeline geçek, dedi.

Gece İznikten çıktık. Peşimizi atlılar kovalıyordu. Karanlık, onlarla aramızda duvar gibiydi. Ve bu duvarın arkasından nal seslerini duyuyorduk. Rehberim önden gidiyor, Bedreddinin atı benim al atımla Anastasınki arasındaydı. Biz üç anaydık. Bedreddin çocuğumuz. Ona bir kötülük edecekler diye içimiz titriyordu. Biz üç çocuktuk. Bedreddin babamız. Karanlığın duvarı ardındaki nal sesleri yaklaşır gibi oldukça Bedreddine sokuluyorduk.

Gün ışığında gizlenip, geceleri yol alarak İsfendiyara ulaştık. Oradan bir gemiye bindik.

6.

Bir gece bir denizde yalnız yıldızlar
ve bir yelkenli vardı.
Bir gece bir denizde bir yelkenli
yapyalnızdı yıldızlarla.
Yıldızlar sayısızdı.
Yelkenler sönüktü.
Su karanlıktı
ve göz alabildiğine dümdüzdü.

Sarı Anastasla Adalı Bekir
hamladaydılar.
Koç Salihle ben
pruvada.
Ve Bedreddin
parmakları sakalına gömülü
dinliyordu küreklerin şıpırtısını.

Ben :
— Ya! Bedreddin! dedim,
uyuklıyan yelkenlerin tepesinde
yıldızlardan başka bir şey görmüyoruz.
Fısıltılar dolaşmıyor havalarda.
Ve denizin içinden
gürültüler duymuyoruz.
Sade bir dilsiz, karanlık su,
sade onun uykusu.
Ak sakalı boyundan büyük küçük ihtiyar
güldü,
dedi :
— Sen bakma havanın durgunluğuna
derya dediğin uyur uyur uyanır.

Bir gece bir denizde yalnız yıldızlar
ve bir yelkenli vardı.
Bir gece bir yelkenli geçip Karadenizi
gidiyordu Deliormana
Ağaç denizine...

7.

Bu orman ki Deliormandır gelip durmuşuz
demek Ağaç denizinde çadır kurmuşuz.
"Mâlum niçin geldik,
mâlum derdi derunumuz" diye
her daldan her köye bir şahin uçurmuşuz.

Her şahin peşine yüz aslan takıp gelmiş.
Köylü, bey ekinini, çırak çarşıyı yakıp
reaya zinciri bırakıp gelmiş.
Yani Rumelinde bizden ne varsa tekmil
kol kol Ağaç denizine akıp gelmiş...

Bir kızılca kıyamet!
Karışmış birbirine
at, insan, mızrak, demir, yaprak, deri,
gürgenlerin dalları, meşelerin kökleri.
Ne böyle bir âlem görmüşlüğü vardır,
ne böyle bir uğultu duymuşluğu var
Deliorman deli olalı beri...

8.

Anastası Deliormanda Bedreddinin ordugâhında bırakıp ben ve rehberim Geliboluya indik. Bizden önce buradan denizi yüzerek geçen olmuş. Galiba bir dildâde yüzünden. Biz de denizi yüzerek karşı kıyıya vardık. Lâkin bizi bir balık gibi çevik yapan şey bir kadın yüzünü ay ışığında seyretmek ihtirası değil, İzmir yoluyla Karaburuna, bu sefer şeyhinden Mustafaya haber ulaştırmak işiydi.

İzmire yakın bir kervansaraya vardığımızda, padişahın on iki yaşındaki oğlunun elinden tutan Bayezid Paşanın Anadolu askerlerini topladığını duyduk.

İzmirde çok oyalanmadık. Şehirden çıkıp Aydın yolunu tutmuştuk ki bir bağ içinde, bir ceviz ağacı altında, bir kuyuya serinlesin diye karpuz salmış dinlenen ve sohbet eden dört çelebiye rastladık. Her birinin üstünde başka çeşit libas vardı. Üçü kavukluydu, birisi fesli. Selâm verdiler. Selâm aldık. Kavuklulardan birisi Neşrî imiş. Dedi ki :

— Halkı ibahet mezhebine davet eden Börklücenin üzerine Sultan Mehemmed Bayezid Paşayı gönderir.

Kavuklulardan ikincisi Şükrüllah bin Şihâbiddin imiş. Dedi ki :

— Bu sofinin başına birçok kimseler toplandı. Ve bunların dahi şer'i Muhammediye muhalif nice işleri âşikar oldu.

Kavuklulardan üçüncüsü Âşıkpaşazâde imiş. Dedi ki :

— Sual : Ahir Börklüce paralanırsa imanla mı gidecek, imansız mı?

— Cevap : Allah bilir anınçünkim biz anın mevti halini bilmezüz..

Fesli olan çelebi İlâhiyat Fakültesi tarihi kelâm müderrisiydi. Yüzümüze baktı. Gözlerini kırpıştırarak kurnaz kurnaz gülümsedi. Bir şey demedi.

Biz hemen atlarımızı mahmuzladık. Ve bir bağ içinde, bir ceviz ağacı altında, bir kuyuya saldıkları karpuzları serinletip sohbet edenleri nallarımızın tozları arkasında bırakarak Aydına, Karaburuna, Börklücenin yanma vardık.

9.

Sıcaktı.
Sıcak.
Sapı kanlı, demiri kör bir bıçaktı
sıcak.

Sıcaktı.
Bulutlar doluydular,
bulutlar boşanacak
boşanacaktı.
O, kımıldanmadan baktı,
kayalardan
iki gözü iki kartal gibi indi ovaya.
Orda en yumuşak, en sert
en tutumlu, en cömert,
en
seven,
en büyük, en güzel kadın :
TOPRAK
nerdeyse doğuracak
doğuracaktı.

Sıcaktı.
Baktı Karaburun dağlarından O
baktı bu toprağın sonundaki ufka
çatarak kaşlarını :
Kırlarda çocuk başlarını
kanlı gelincikler gibi koparıp
çırılçıplak çığlıkları sürükleyip peşinde
beş tuğlu bir yangın geliyordu karşıdan ufku sarıp.

Bu gelen
Şehzade Murattı.
Hükmü hümâyun sâdır olmuştu ki Şehzade Muradın
ismine
Aydın eline varıp
Bedreddin halifesi mülhid Mustafanın başına ine.

Sıcaktı.
Bedreddin halifesi mülhid Mustafa baktı,
baktı köylü Mustafa.
Baktı korkmadan
kızmadan
gülmeden.

Baktı dimdik
dosdoğru.
Baktı O.
En yumuşak, en sert
en tutumlu, en cömert,
en
seven,
en büyük, en güzel kadın :
TOPRAK
nerdeyse doğuracak
doğuracaktı.

Baktı.
Bedreddin yiğitleri kayalardan ufka baktılar.
Gitgide yaklaşıyordu bu toprağın sonu
fermanlı bir ölüm kuşunun kanatlarıyla.
Oysaki onlar bu toprağı,
bu kayalardan bakanlar, onu,
üzümü, inciri, narı,
tüyleri baldan sarı,
sütleri baldan koyu davarları,

ince belli, aslan yeleli atlarıyla
duvarsız ve sınırsız
bir kardeş sofrası gibi açmıştılar.

Sıcaktı.
Baktı.
Bedreddin yiğitleri baktılar ufka..

En yumuşak, en sert,
en tutumlu, en cömert,
en
seven,
en büyük, en güzel kadın :
TOPRAK
nerdeyse doğuracak
doğuracaktı.
Sıcaktı.
Bulutlar doluydular.
Nerdeyse tatlı bir söz gibi ilk damla düşecekti yere.
Birden-
-bire
kayalardan dökülür
gökten yağar
yerden biter gibi,
bu toprağın verdiği en son eser gibi
Bedreddin yiğitleri şehzade ordusunun karşısına
çıktılar.
Dikişsiz ak libaslı
baş açık
yalnayak ve yalın kılıçtılar.

Mübalâğa cenk olundu.

Aydının Türk köylüleri ,
Sakızlı Rum gemiciler,
Yahudi esnafları,
on bin mülhid yoldaşı Börklüce Mustafanın
düşman ormanına on bin balta gibi daldı.
Bayrakları al, yeşil,
kalkanları kakma, tolgası tunç
saflar
pâre pâre edildi ama,
boşanan yağmur içinde gün inerken akşama
on binler iki bin kaldı.

Hep bir ağızdan türkü söyleyip
hep beraber sulardan çekmek ağı,
demiri oya gibi işleyip hep beraber,
hep beraber sürebilmek toprağı,
ballı incirleri hep beraber yiyebilmek,
yârin yanağından gayrı her şeyde
her yerde
hep beraber!
diyebilmek
için
on binler verdi sekiz binini..

Yenildiler.

Yenenler, yenilenlerin
dikişsiz, ak gömleğinde sildiler
kılıçlarının kanını.
Ve hep beraber söylenen bir türkü gibi
hep beraber kardeş elleriyle işlenen toprak
Edirne sarayında damızlanmış atların
eşildi nallarıyla.

Tarihsel, sosyal, ekonomik şartların
zaruri neticesi bu!
deme, bilirim!
O dediğin nesnenin önünde kafamla eğilirim.
Ama bu yürek
o, bu dilden anlamaz pek.
O, "hey gidi kambur felek,
hey gidi kahbe devran hey,"
der.
Ve teker teker,
bir an içinde,
omuzlarında dilim dilim kırbaç izleri,
yüzleri kan içinde
geçer çıplak ayaklarıyla yüreğime basarak
geçer Aydın ellerinden Karaburun mağlûpları..*

* Şimdi ben bu satırları yazarken, "Vay, kafasıyla yüreğini ayırıyor; vay, tarihsel, sosyal, ekonomik şartları kafam kabul eder amma, yüreğim yine yanar, diyor. Vay, vay, Marksiste bakın..." gibi laflar edecek olan bazı "sol" geçinen delikanlıları düşünüyorum. Tıpkı yazının ta başında tarihi kelâm müderrisini düşünüp kahkahasını duyduğum gibi.
Ve şimdi eğer böyle bir istidrad yapıyorsam bu o çeşit delikanlılar için değil, Marksizmi yeni okumaya başlamış, sol züppeliğinden uzak olanlar içindir.
Bir doktorun verem çocuğu olsa, doktor, çocuğunun öleceğini bilse, bunu fizyolojik, biyolojik, bilmemne-lojik bir zaruret olarak kabul etse ve çocuk ölse, bu ölümün zaruretini çok iyi bilen doktor, çocuğunun arkasından bir damlacık gözyaşı dökmez mi?
Paris Komunasının devrileceğini, bu devrilişin bütün tarihî, sosyal, ekonomik şartlarını önceden bilen Marksın yüreğinden Komunanın büyük ölüleri "bir ıstırap şarkısı" gibi geçmemişler midir? Ve Komuna öldü, yaşasın Komuna! diye bağıranların sesinde bir damla olsun acılık yok muydu?
Marksist, bir "makina - adam", bir ROBOTA değil, etiyle, kanıyla sinir ve kafası ve yüreğiyle tarihî, sosyal, konkre bir insandır.

10.

Karanlıkta durdular.
Sözü O aldı, dedi :
"— Ayasluğ şehrinde pazar kurdular.
Yine kimin dostlar
yine kimin boynun vurdular?"

Yağmur
yağıyordu boyuna.
Sözü onlar alıp
dediler ona :
"— Daha pazar
kurulmadı
kurulacak.
Esen rüzgâr
durulmadı
durulacak.
Boynu daha
vurulmadı
vurulacak."

Karanlık ıslanırken perde perde
belirdim onların olduğu yerde
sözü ben aldım, dedim :
"— Ayasluğ şehrinin kapısı nerde?
Göster geçeyim!
Kalesi var mı?
Söyle yıkayım.
Baç alırlar mı?
De ki vermeyim!"

Sözü O aldı, dedi :
"— Ayasluğ şehrinin kapısı dardır.
Girip çıkılmaz.
Kalesi vardır,
kolay yıkılmaz.
Var git al atlı yiğit
var git işine!.."

Dedim : "— Girip çıkarım!"
Dedim : "— Yakıp yıkarım!"
Dedi : "— Yağış kesildi
gün ağarıyor.
Cellât Ali,
Mustafayı
çağırıyor!
Var git al atlı yiğit
var git işine!..."

Dedim : "— Dostlar
bırakın beni
bırakın beni.
Dostlar
göreyim onu
göreyim onu!
Sanmayınız
dayanamam.
Sanmayınız
yandığımı
el âleme belli etmeden yanamam!

Dostlar
'Olmaz!' demeyin,
'Olmaz!' demeyin boşuna.
Sapından kopacak armut değil bu
armut değil bu,

yaralı olsa da düşmez dalından;
bu yürek
bu yürek benzemez serçe kuşuna
serçe kuşuna!

Dostlar
biliyorum!
Dostlar
biliyorum nerde, ne haldedir O!
Biliyorum
gitti gelmez bir daha!
Biliyorum
bir deve hörgücünde
kanıyan bir çarmıha
çırılçıplak bedeni
mıhlıdır kollarından.
Dostlar
bırakın beni
bırakın beni.
Dostlar
bir varayım göreyim
göreyim
Bedreddin kullarından
Börklüce Mustafayı
Mustafayı."

Boynu vurulacak iki bin adam,
Mustafa ve çarmıhı
cellât, kütük ve satır
her şey hazır
her şey tamam.

Kızıl sırma işlemeli bir haşa
altın üzengiler
kır bir at.
Atın üstünde kalın kaşlı bir çocuk
Amasya padişahı şehzade sultan Murat.
Ve yanında onun
bilmem kaçıncı tuğuna ettiğim Bayezid Paşa!

Satırı çaldı cellât.
Çıplak boyunlar yarıldı nar gibi,
yeşil bir daldan düşen elmalar gibi
birbiri ardınca düştü başlar.
Ve her baş düşerken yere
çarmıhından Mustafa
baktı son defa.
Ve her yere düşen başın
kılı depremedi :
— İriş
Dede sultanım iriş!
dedi bir,
başka bir söz demedi..

11.

Bayezid Paşa Manisaya gelmiş, Torlak Kemâli anda bulup anı dahi anda asmış, on vilâyet teftiş edilerek gidecekler giderilmiş ve on vilâyet betekrar bey kullarına timar verilmişti.

Rehberimle ben, bu on vilâyetten geçtik. Tepemizde akbabalar dolaşıyor ve zaman zaman acayip çığlıklar atarak karanlık derelerin içine süzülüyorlar, henüz kanları kurumamış körpe kadın ve çocuk ölülerinin üstüne iniyorlardı. Yollarda, güneşin altında, genç, ihtiyar erkek cesetleri serili olduğu halde, kuşların yalnız kadın ve çocuk etini tercih etmeleri karınlarının ne kadar tok olduğunu gösteriyordu.

Yollarda hünkâr beylerinin alaylarına rastlıyorduk.

Hünkârın bey kulları; çürümüş bir bağ havası gibi ağır ve büyük bir güçlükle kımıldanabilen rüzgârların içinden ve parçalanmış toprağın üstünden geçerek, rengârenk tuğları, davullarıyla ve çengü çingane ile timarlarına dönüp yerleşirlerken biz on vilâyeti arkada bıraktık. Gelibolu karşıdan göründü. Rehberime :

— Takatim kalmadı gayrı, dedim, denizi yüzerek geçmem mümkün değil.

Bir kayık bulduk.

Deniz dalgalıydı. Kayıkçıya baktım. Bir Almanca kitabın iç kapağından koparıp koğuşta başucuma astığım resme benziyor. Kalın bıyığı abanoz gibi siyah, sakalı geniş ve bembeyaz. Ömrümde böyle açık, böyle konuşan bir alın görmemişimdir.

Boğazın orta yerine gelmiştik, deniz durmamacasına akıyor, kurşun boyalı havanın içinde sular köpüklenerek kayığımızın altından kayıyordu ki koğuştaki resme benziyen kayıkçımız :

— Serbest insan ve esir, patriçi ve pleb, derebeyi ve toprak kölesi, usta ve çırak, bir kelime ile ezenler ve ezilenler, nihayet bulmaz bir zıddıyette birbirine karşı göğüs gererek bazen el altından, bazen açıktan açığa fasılasız bir mücadeleyi devam ettirdiler; dedi.

12.

Rumeline ayak bastığımızda Çelebi Sultan Mehemmedin Selânik kalesindeki muhasarayı kaldırarak Sereze geldiğini duyduk. Bir an önce Deliormana ulaşmak için gece gündüz yol almağa başladık.

Bir gece yol kenarında oturmuş dinleniyorduk ki, karşıdan Deliorman taraflarından gelip Serez şehrine doğru giden üç atlı, doludizgin önümüzden geçti. Atlılardan birinin terkisinde bir heybe gibi bağlanmış, insana benzer bir karaltı görmüştüm. Tüylerim diken diken oldu. Rehberime dedim ki :

Ben tanırım bu nal seslerini.
Bu köpükleri kanlı simsiyah atlar
karanlık yolun üstünden dörtnala geçip
hep böyle terkilerinde bağlı esirler götürdüler.

Ben tanırım bu nal seslerini.
Onlar
bir sabah
çadırlarınıza bir dost türküsü gibi gelmişlerdir.
Bölüşmüşüzdür ekmeğimizi onlarla.
Hava öyle güzeldir,
yürek öyle umutlu,
göz çocuklaşmış
ve hakîm dostumuz ŞÜPHE uykuda...

Ben tanırım bu nal seslerini.
Onlar
bir gece
çadırlarımızdan doludizgin uzaklaşırlar.

Nöbetçiyi sırtından bıçaklamışlardır
ve terkilerinde
en değerlimizin
arkadan bağlanmış kolları vardır.

Ber tanırım bu nal seslerini
onları Deliorman da tanır.

Filhakika bu nal seslerini Deliormanın da tanıdığını çok geçmeden öğrendik. Çünkü ormanımızın eteklerine ilk adımımızı atmıştık ki, Bayezid Paşanın diğer tedbiratı saibe ile ormana adamlar bıraktığını, bunların karargâha kadar sokulup Bedreddinin müritliğine dahil olduklarını ve bir gece şeyhimizi çadırında uykuda bastırıp kaçırdıklarını duyduk. Yani yol kenarında rastladığımız üç atlı Osmanlı tarihindeki provokatörlerin ağababası idiler ve terkilerinde götürdükleri esir de Bedreddindi.

13.

Rumeli, Serez
ve bir eski terkibi izafi :
HUZÛRU HÛMAYUN.

Ortada
yere saplı bir kılıç gibi dimdik
bizim ihtiyar.
Karşıda hünkâr.
Bakıştılar.

Hünkâr istedi ki :
bu müşahhas küfrü yere sermeden önce,
son sözü ipe vermeden önce,
biraz da şeriat eylesin ibrazı hüner
âdâb ü erkânıyla halledilsin iş.

Hazır bilmeclis
Mevlâna Hayder derler
mülkü acemden henüz gelmiş
bir ulu danişmend kişi
kınalı sakalını ilhamı ilâhiye eğip,
"Malı haramdır amma bunun
kanı helâldir" deyip
halletti işi...

Dönüldü Bedreddine.
Denildi : "Sen de konuş."
Denildi : "Ver hesabını ilhadının."

Bedreddin
baktı kemerlerden dışarı.
Dışarda güneş var.
Yeşermiş avluda bir ağacın dalları
ve bir akarsuyla oyulmaktadır taşlar.
Bedreddin gülümsedi.
Aydınlandı içi gözlerinin,
dedi :
— Madem ki bu kerre mağlubuz
netset, neylesek zaid.
Gayrı uzatman sözü.
Mademki fetva bize aid
verin ki basak bağrına mührümüzü..

14.

Yağmur çiseliyor,
korkarak
yavaş sesle
bir ihanet konuşması gibi.

Yağmur çiseliyor,
beyaz ve çıplak mürted ayaklarının
ıslak ve karanlık toprağın üstünde koşması gibi.

Yağmur çiseliyor,
Serezin esnaf çarşısında,
bir bakırcı dükkânının karşısında
Bedreddinim bir ağaca asılı.

Yağmur çiseliyor.
Gecenin geç ve yıldızsız bir saatidir.
Ve yağmurda ıslanan
yapraksız bir dalda sallanan şeyhimin
çırılçıplak etidir.

Yağmur çiseliyor.
Serez çarşısı dilsiz,
Serez çarşısı kör.
Havada konuşmamanın, görmemenin kahrolası hüznü.
Ve Serez çarşısı kapatmış elleriyle yüzünü.

Yağmur çiseliyor.

TORNACI ŞEFİĞİN GÖMLEĞİ

Yağmur çiseliyordu. Dışarda, demir parmaklıkların arkasındaki deniz ufkunda ve bu ufkun üstündeki bulutlu gökte sabah olmuştu. Bugün bile gayet iyi hatırlıyorum. İlkönce omuzumda bir elin dokunuşunu duymuştum. Dönüp baktım. Tornacı Şefik. İçleri ışıl ışıl, kapkara gözlerini yüzüme dikmiş :

— Bu gece uyumadın galiba, diyor.

Artık yukardan eşkıyaların zincir sesleri gelmiyordu. Ortalık ağarınca onlar uykuya varmış olmalılar. Gün ışığında nöbetçilerin düdük sesleri de manalarını kaybediyor. Boyaları siliniyor ve ancak karanlıkta belli olan sert çizgileri yumuşuyor.

Koğuşun kapısı dışardan açıldı. İçerde çocuklar teker teker uyanıyorlar.

Şefik soruyor :

— Ne oldun, bir tuhaf halin var senin?

Şefiğe geceki maceramı anlatıyorum :

— Fakat, diyorum, hani gözümle gördüm. Nah şu pencerenin arkasına geldi. Yekpare ak bir gömleği vardı. Elimden tuttu. Bütün bir yolculuğu yan yana, daha doğrusu onun rehberliğiyle yaptım..

Tornacı Şefik gülüyor. Bana pencereyi göstererek :

— Sen, diyor, yolculuğu Mustafanın müridiyle değil, benim gömleğimle yapmışsın. Bak, dün gece asmıştım. Hâlâ pencerede..

Ben de gülüyorum. Simavne Kadısı oğlu Bedreddin hareketinde bana rehberlik eden tornacı Şefiğin gömleğini demirlerin üstünden alıyorum. Şefik gömleğini sırtına geçiriyor. Bütün koğuş arkadaşları "yolculuğumu" öğrendiler. Ahmed :

— Bunu yaz işte, diyor. Bir "Bedreddin destanı" isteriz. Hem sana ben de bir hikâye anlatayım onu da kitabın sonuna koyarsın...

Ahmedin anlattığı hikâyeyi işte kitabının sonuna koyuyorum.

Ahmedin Hikâyesi

Balkan harbinden önceydi. Dokuz yaşındaydım. Dedemle, Rumelinde, bir köylüye misafir olduk. Köylü mavi gözlü ve bakır sakallıydı. Bol kırmızı biberli tarhana içtik. Kıştı, Rumelinin kuru, çok bilenmiş bir bıçak gibi keskin kışlarından biri.

Köyün adını hatırlıyamıyorum. Yalnız, yola kadar bizimle gelen jandarma, bu köyün insanlarını dünyanın en inatçı, en vergi vermez, en dik kafalı köylüleri diye anlattıydı.

Jandarmaya göre bunlar, ne müslüman, ne gâvurdular. Belki kızılbaştılar. Ama tam da kızılbaş değil.

Köye girişimiz hâlâ aklımdadır. Güneş battı batacak. Yol don tutmuş. Yolda cam parçaları gibi pırıldayan kaskatı su birikintilerinde kızıltılar.

Köyün karanlığa karışmıya başlıyan ilk çitlerinde bizi bir köpek karşıladı. İri, alacakaranlık içinde kendi kendinden daha kocaman görünen bir köpek. Havlıyordu.

Arabacımız dizginleri kastı. Köpek atların göğüslerine doğru sıçrayıp saldırıyor.

Ben, "Ne oluyoruz?" diye başımı arabacının arkasından dışarı uzattım. Arabacının kırbacı tutan kolu dirseğiyle yüzüme çarparak kalktı ve yılan ıslığı gibi ince bir şaklamayla köpeğin başına indi. Tam bu sırada kalın bir ses duydum :

— Hey. Vurduğunu köylü, kendini kaymakam mı sandın?

Dedem arabadan indi. Köpeğin kalın sesli sahibine "merhaba" dedi. Konuştular. Sonra köpeğin bakır sakallı, mavi gözlü sahibi bizi evinde konuk etti.

Kulağımda çocukluğumdan kalan birçok konuşmalar vardır. Bunlardan çoğunun mânasını büyüdükçe anlamış, kimisine şaşmış, kimisine gülmüş, kimisine kızmışımdır. Fakat, çocukken yanımda büyüklerin yaptığı hiçbir konuşma mavi gözlü köylüyle dedemin o geceki konuşmaları gibi bütün hayatım boyunca müessir olmamıştır.

Dedemin yumuşak, çelebice bir sesi vardı. Ötekisi kalın, hırçın ve inanmış bir sesle konuşuyordu.

Onun kalın sesi diyordu ki :

— Hünkârın iradesi ve İranlı Molla Haydarın fetvasıyla Serezde, çarşıda, yapraksız bir ağaç dalına asılan Bedreddinin çırılçıplak ölüsü iki yana ağır ağır sallanıyordu. Geceydi. Çarşının köşesinden üç adam belirdi. Birisinin yedeğinde kır bir at vardı. Eğersiz bir at. Bedreddinin asıldığı ağacın altına geldiler. Soldaki pabuçlarını çıkardı. Ağaca tırmandı. Aşağıda kalanlar kollarını açıp beklediler. Ağaca çıkan adam Bedreddinin uzun ak sakalı altından ince boynuna bir yılan çevikliğiyle sarılmış olan ıslak, sabunlu ipin düğümünü kesmeye başladı. Bıçağın ucu birdenbire ipten kaydı ve ölünün uzamış boynuna saplandı. Kan çıkmadı. İpi kesmekte olan delikanlı sapsarı oldu. Sonra, eğildi yarayı öptü, doğruldu. Bıçağı attı ve yarısından çoğu kesilen düğümü elleriyle açarak uyuyan oğlunu anasının kollarına bırakan bir baba gibi Bedreddinin ölüsünü aşağıda bekliyenlerin kollarına teslim etti. Onlar çıplak ölüyü çıplak atın üstüne koydular. Ağaca çıkan aşağı indi. En gençleri oydu. Çıplak ölüyü taşıyan çıplak atı yedeğinde çekerek bizim köye geldi. Ölüyü yamacın tepesinde kara ağacın altına gömdü. Ama sonra hünkâr atlıları köyü bastılar. Atlılar gidince delikanlı ölüyü kara ağacın altından çıkardı. Hani belki bir daha köyü basarlar da cesedi bulurlar diye. Bir daha da dönmedi.

Dedem soruyor :

— Bunun böyle olduğuna emin misin?

— Elbette. Bunu bana anamın babası anlattı. Ona da dedesi söylemiş. Onun dedesine de dedesi. Bu böyle gider...

Odada bizden başka sekiz on köylü daha var. Ocağın kızıla boyadığı alaca aydınlık dairenin kıyılarında oturuyorlar. Arasıra bir ikisi kımıldanıyor ve bu alaca aydınlık dairenin içine giren elleri, yüzlerinin bir parçası, omuzlarından bir tanesi kırmızılaşıyor.

Bakır sakallının sesini duyuyorum :

— O gelecek yine. Çırılçıplak ağaca asılan çırılçıplak gelecek yine.

Dedem gülüyor :

— Sizin bu itikadınız, diyor, hıristiyanların itikadına benziyor. Onlar da, İsa peygamber tekrar dünyaya gelecektir, derler. Hattâ müslümanların içinde bile İsa peygamberin günün birinde Şamı şerifte gözükeceğine inananlar vardır.

Dedemin bu sözlerine, O, birden karşılık vermiyor. Kalın parmaklı elleriyle dizlerini tuta tuta, doğruluyor. Şimdi bütün gövdesiyle kırmızı dairenin içindedir. Yüzünü yandan görüyorum. Büyük düz bir burnu var. Kavga eder gibi konuşuyor :

— İsa peygamberin ölüsü etiyle, kemiğiyle, sakalıyla dirilecekmiş. Bu yalandır. Bedreddinin ölüsü, kemiksiz, sakalsız, bıyıksız, gözün bakışı, dilin sözü, göğsün soluğu gibi dirilecek. Bunu bilirim işte... Biz Bedreddinin kuluyuz, ahrete, kıyamete inanmayız ki, dağılan, fena bulan bedenin yine bir araya toplanıp dirileceğine inanalım. Bedreddin yine gelecek diyorsak, sözü, bakışı, soluğu bizim aramızdan çıkıp gelecektir, diyoruz.

Sustu. Yerine oturdu. Dedem, Bedreddinin geleceğine inandı mı, inanmadı mı, bilmiyorum. Ben, dokuz yaşımda buna inandım, otuz bu kadar yaşımda yine inanıyorum.

SİMAVNE KADISI OĞLU ŞEYH BEDREDDİN DESTANI'NA ZEYL

MİLLÎ GURUR

İlk Basım : 1936

"SİMAVNE KADISI OĞLU BEDREDDİN DESTANI" risalemin dördüncü formasının makina tashihlerini sabahleyin matbaada yaptıktan sonra eve gelmiş, bu destanı yazmak için kullandığım notları, bir hapisanede geceleri doldurulmuş hatıra defterimi gözden geçiriyordum.

Artık son forması da baskı makinası altında gidip gelmeğe başlıyan risaleme bir kelime bile ilâve edemeyeceğimi biliyordum. Fakat bana bir şeyler unuttum gibi geliyordu. Bana öyle geliyordu ki, tek bir satır yazı yazdım; fakat bu satırın sonuna nokta koymasını unuttum.

Vakit öğleye yakındı. Şafakla beraber çalkalanmaya başlayan lodos, ağır bulutların üstüne boşanmasıyla durulmuştu. Çok geçmeden yağmur da dindi. Gökyüzünün karanlığı yol yol yarıldı. Ağır perdeleri birdenbire düşen bir pencere gibi hava açıldı.

Ve ben, hapisane gecelerinde doldurulmuş bir hatıra defterinde "Destan"ımın sonuna koymasını unuttuğum noktayı arayıp dururken Süleymaniye'yi gördüm.

Açılan öğle güneşinin altında Sinan'ın Süleymaniye'si bulutlara yaslanmış bir dağ gibiydi.

Evimin penceresiyle Süleymaniye'nin arası en aşağı bir saattir. Fakat ben onu elimi uzatsam dokunacakmışım gibi yakın görüyordum. Bu, belki, Süleymaniye'yi en küçük girinti ve çıkıntısına kadar ezbere, gözüm kapalı bile görebilmeğe alıştığım içindir.

Rüzgâr, deniz, endamlı ince kemerleri üstünde nasıl durabildiğine şaşılan eski bir taş köprü, "Çarşambayı sel aldı" türküsü, bir yağlığın kenarındaki "oya", bütün bunlar nasıl, ne kadar bir Cami değilse, bütün bunların Cami olmakla ne kadar alakaları yoksa, bence Süleymaniye de öyle ve o kadar Cami değildir; minarelerinde beş vakit ezan okunmasına ve hasırlarına alın ve

diz sürülmesine rağmen Süleymaniye'nin camilikle o kadar alakası yoktur.

Süleymaniye, benim için, Türk HALK dehasının; şeriat ve softa karanlığından kurtulmuş; hesaba, maddeye, hesapla maddenin ahengine dayanan en muazzam verimlerinden biridir. Sinan'ın evi, maddenin ve aydınlığın mabedidir. Ben ne zaman Sinan'ın Süleymaniye'sini hatırlasam Türk emekçisinin yaratıcılığına olan inancım artar. Kendimi feraha çıkmış hissederim.

İşte bu sefer de, büyük bir Türk halk hareketi için yazdığım bir risalede unuttuğumu sandığım son noktayı ararken Süleymaniye'mizi, biraz önce yağan yağmurla yıkanmış, açan güneşin altında pırıl pırıl görünce aradığımı birdenbire buldum. Ferahladım. Bulduğumu hatıra defterimin son sayfalarında okudum. Ve anladım ki "Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı" isimli risaleme; belki on satırlık, belki on sayfalık bir zeyl yazmak mecburiyetindeyim.

* * *

Mevzuu bahis risalemin sonunda "AHMED'İN HİKÂYESİ" diye bir fasıl vardır. Bulduğum ve hatıra defterimde okuduğum ve risaleme zeyl olarak yazmak mecburiyetini duyduğum "nokta" bana Ahmed bu hikâyeyi anlattıktan sonra onunla yapmış olduğum bir konuşmadır.

Bu konuşmayı olduğu gibi aşağı geçiriyorum :

Dışarda çiseleyen yağmura, koğuşun terli çimentosuna ve yirmi sekiz insanına Ahmed hikâyesini anlatıp bitirmişti.

Ben :

— Ahmed, demiştim, bana öyle geliyor ki sen Bedreddin hareketinden biraz da millî bir gurur duyuyorsun.

Sesime tuhaf bir eda vererek söylediğim bu cümlenin içinde, Ahmed, "milli gurur" terkibini birdenbire bir kamçı gibi eline almış, onu suratımda şaklatmış ve demişti ki :

— Evet, biraz da millî bir gurur duyuyorum. Tarihinde Bedreddin hareketi gibi bir destan söyliyebilmiş her milletin şuurlu proleteri bundan millî bir gurur duyar. Evet, Bedreddin hareketi aynı zamanda benim millî gururumdur. Millî gu-

rur! Sözlerden ürkme! İki kelimenin yan yana gelişi seni korkutmasın. Lenin'i hatırla. Hangimiz Lenin kadar beynelmilelci olduğumuzu iddia edebiliriz? Lenin, yirminci asırda beynelmilel proletaryanın, dünya emekçi kitlelerinin, beynelmilel proleter demokrasisinin en büyük beynelmilelci rehberi, 1914 senesinde "Sosyal-Demokrat"ın 35'inci numarasında ne yazmıştı?

Eğer Ahmed, "Lenin filânca mesele hakkında ne yazmıştı?" demiş olsaydı, herhalde aramızda böyle bir sorgunun cevabını verenler bulunurdu. Fakat "Sosyal-Demokrat"ın 35'inci numarası diye konulan mesele hepimizi şaşırttı. Ve hiçbirimiz 35'inci numarada neler yazılmış olduğunu hatırlayamadık. Ahmed bu şaşkınlığımız karşısında gülümsedi. — Zaten o en derin acıdan en büyük sevince kadar bütün duygularını hep bu meşhur gülümseyişiyle ifade eder — ve aşağı yukarı bütün Lenin külliyatının ana fikirlerini sayfaları ve satırlarıyla taşıyan hafızasından bize şu cümleleri okudu :

"... Biz şuurlu Rus proleterleri millî şuur duygusuna yabancı mıyız? Elbette hayır! Biz dilimizi ve yurdumuzu severiz, onun emekçi kütlelerini (yani nüfusunun 9/10'unu) şuurlu bir demokrat ve sosyalist yaşayışına yükseltebilmek için herkesten çok çalışan biziz. Çar cellâtlarının, asılzadelerin ve kapitalistlerin bizim güzel yurdumuzu nasıl ezdiklerini, onu nasıl sefil kıldıklarını görmek herkesten çok bize ıstırap verir. Ve bu zulümlere bizim muhitimizde, Rusların muhitinde de karşı konulmuş olması; bu muhitin Radişçev'i, Dekabristleri, 70 senelerinin inkılâpçılarını ortaya çıkarmış bulunması; Rus amelesinin 1905 senesinde muazzam bir kitle fırkası yaratması; aynı zamanda Rus mujiğinin demokratlaşarak büyük toprak sahiplerini ve papazları defetmeğe başlaması bizim göğsümüzü kabartır...

"... Biz millî gurur duygusuyla meşbuuz. Çünkü Rus milleti de inkılâpçı bir sınıf yaratabildi. Rus milleti de beşeriyete yalnız büyük katliâmların, sıra sıra darağaçlarının, sürgünlerin, büyük açlıkların, çarlara, pomeşçiklere, kapitalistlere zilletle boyun eğişlerinin nümunelerini göstermekle kalmadı; hürriyet ve

sosyalizm uğrunda büyük kavgalara girişebilmek istidadında olduğunu da ispat etti.

"Biz millî gurur duygusuyla meşbuuz ve bilhassa bundan dolayı kendi esir mazimizden nefret ediyoruz. Bizim esir mazimizde pomeşçiklerle asilzadeler Macaristan'ın, Lehistan'ın, İran'ın, Çin'in hürriyetini boğmak için mujikleri muharebeye sürüklemişlerdi. Biz millî gurur duygusuyla meşbuuz ve bilhassa bundan dolayı bugünkü esir halimizden; aynı pomeşçiklerin kapitalistlerle uyuşarak Lehistan ve Ukranya'yı ezmek, İran'da ve Çin'deki demokratik hareketi boğmak, millî haysiyetimizi berbat eden Romanof'lar, Bogrinski'ler, Purişkeviç'ler çetesini kuvvetlendirmek için bizi harbe sürüklemek istemelerinden nefret ediyoruz. Hiç kimse esir doğmuş olduğundan dolayı kabahatli değildir. Fakat esaretini haklı bulan, onu yaldızlayan (meselâ Lehistan'ın, Ukranya'nın v.s.'nin ezilmesine Rusların 'vatan müdafaası' adını veren) esir, yeryüzünün en aşağılık mahlûkudur."*

Lenin'den bu satırları bir solukta okuduktan sonra Ahmed birdenbire susmuş, nefes almış ve yine o meşhur gülümseyişiyle :

— Evet, demişti, bizim muhitimiz de Bedreddin'i, Börklüce Mustafa'yı, Torlak Kemâl'i, onların bayrağı altında dövüşen Aydınlı ve Deliormanlı köylüleri yaratabildiği için, ben şuurlu Türk proleteri, millî bir gurur duyuyorum. Millî bir gurur duyuyorum, çünkü derebeylik tarihinde bile bu milletin emekçi kütleleri (yani nüfusunun 9/10'u) Sakızlı Rum gemiciyi ve Yahudi esnafını kardeş bilen bir hareket doğurabilmiştir. Çünkü unutmayın ki "başka milletleri ezen bir millet hür olamaz."

"Simavne Kadısı Oğlu Bedreddin Destanı" isimli risaleme bir önsöz yazmak istemiştim. Bedreddin hareketinin doğuş ve ölüşündeki sosyal - ekonomik şartlar ve sebepleri tetkik edeyim, Bedreddin'in materyalizmiyle Spinoza'nın materyalizmi arasında bir mukayese yapayım, demiştim. Olmadı. Buna karşılık risalemin zeyline kısa bir "sonsöz" yazdım. Şöyle ki :

Bana Ahmed :

— Senden bir "Bedreddin destanı" isteriz, demişti.

Ben, benden istenenin ancak bir karalamasını becerebildim. Daha iyisini de yapmaya çalışacağım. Fakat tıpkı benim gibi Ahmed'in dostu, arkadaşı, kardeşi olduğunu söyliyenler, benden istenen sizden de istenendir.

Ahmed'e, Bedreddin hareketini bütün azametiyle tetkik eden kalın ilim kitapları, Karaburun ve Deliorman yiğitlerini, etleri, kemikleri, kafaları ve yürekleriyle oldukları gibi diriltecek romanlar,

Ne ah edin dostlar, ne ağlayın!
Dünü bugüne
bugünü yarına bağlayın!

diyen şiirler, boyaları kahraman tablolar lâzım.

* Lenin Külliyatı, baskı 1935, cild 18, sayfa 80, 81, 83'te (Rusların millî gururu) isimli makaleyle — ki bu makale 1914 senesinde "Sosyal Demokrat"ın 35'inci numarasında çıkmıştır — Ahmed'in o gün bize hafızasından okuyup derhal tercüme ettiği satırları bilâhara karşılaştırdım. Ahmed ezbere okuyup tercüme ettiği parçaların yalnız cümle kuruluşlarında bazı değişiklikler yapmış. Fikirde hiçbir hata olmadığı için ben Ahmed'in tercümesini aynen aldım.

KUVÂYİ MİLLİYE

(Şiirler 3)

KUVÂYİ MİLLİYE

İlk Basım : Temmuz 1968
(Kurtuluş Savaşı Destanı adıyla : Mart 1965)

BAŞLANGIÇ

ONLAR

Onlar ki toprakta karınca,
suda balık,
havada kuş kadar
çokturlar;
korkak,
cesur,
câhil,
hakîm
ve çocukturlar
ve kahıreden
yaratan ki onlardır,
destânımızda yalnız onların mâceraları vardır.

Onlar ki uyup hainin iğvâsına
sancaklarını elden yere düşürürler
ve düşmanı meydanda koyup
kaçarlar evlerine
ve onlar ki bir nice murtada hançer üşürürler
ve yeşil bir ağaç gibi gülen
ve merasimsiz ağlayan
ve ana avrat küfreden ki onlardır,
destânımızda yalnız onların mâceraları vardır.

Demir,
kömür
ve şeker
ve kırmızı bakır
ve mensucat
ve sevda ve zulüm ve hayat

ve bilcümle sanayi kollarının
ve gökyüzü
ve sahra
ve mavi okyanus
ve kederli nehir yollarının,
sürülmüş toprağın ve şehirlerin bahtı
bir şafak vakti değişmiş olur,
bir şafak vakti karanlığın kenarından
onlar ağır ellerini toprağa basıp
doğruldukları zaman.

En bilgin aynalara
en renkli şekilleri aksettiren onlardır.
Asırda onlar yendi, onlar yenildi.
Çok sözler edildi onlara dair
ve onlar için :
zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktur,
denildi.

BİRİNCİ BAP

YIL 1918 – 1919
ve
KARAYILAN HİKÂYESİ

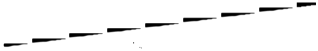

Ateşi ve ihaneti gördük
ve yanan gözlerimizle durduk
bu dünyanın üzerinde.
İstanbul 918 Teşrinlerinde,
İzmir 919 Mayısında
ve Manisa, Menemen, Aydın, Akhisar :
Mayıs ortalarından
Haziran ortalarına kadar
yani tütün kırma mevsimi,
yani, arpalar biçilip
buğdaya başlanırken
yuvarlandılar...
Adana,
Antep,
Urfa,
Maraş :
düşmüş
dövüşüyordu...

Ateşi ve ihaneti gördük.
Ve kanlı bankerler pazarında
memleketi Alaman'a satanlar,
yan gelip ölülerin üzerinde yatanlar
düştüler can kaygusuna
ve kurtarmak için başlarını halkın gazabından
karanlığa karışarak basıp gittiler.
Yaralıydı, yorgundu, fakirdi millet,
en azılı düvellerle dövüşüyordu fakat,
dövüşüyordu, köle olmamak için iki kat,
iki kat soyulmamak için.

Ateşi ve ihaneti gördük.
Murat nehri, Canik dağları ve Fırat,
Yeşilırmak, Kızılırmak,
Gültepe, Tilbeşar Ovası,
gördü uzun dişli İngiliz'i.
ve Aksu'yla Köpsu
Karagöl'le Söğüt Gölü
ve gümüş basamaklı türbesinde yatan
büyük, âşık ölü,
şapkası horoz tüylü İtalyan'ı gördü.
Ve Çukurova,
kıyasıya düzlük,
uçurumlar, yamaçlar, dağlar kıyasıya
ve Seyhan ve Ceyhan
ve kara gözlü Yürük kızı,
gördü mavi üniformalı Fransız'ı.
Ve devam ettik ateşi ve ihaneti görmekte.
Eşraf ve âyân ve mütehayyizânın çoğu
ve ağalar :
Bağdasar Ağa'dan
Kellesi Büyük Mehmet Ağa'ya kadar,
düşmanla birlik oldular.
Ve inekleri, koyunları, keçileri sürüp, götürüp,
gelinlerin ırzına geçip,
çocukları öldürüp
ve istiklâli yakıp yıktıkça düşman,
dağa çıktı mavzerini, nacağını, çiftesini kapan
ve çığ gibi çoğaldı çeteler
ve köylülerden paşalar görüldü,
kara donlu köylülerden.
Ve bizim tarafa geçenler oldu
Tunuslu ve Hindli kölelerden.
Ve Türkistanlı Hacı Ahmet,

kısık gözleri,
seyrek sakalı,
hafif makinalı tüfeğiyle
dağlarda bir başına dolaştı.
Ve sabahleyin ve öğle sıcağında ve akşamüstü
ve ayışığında ve yıldız alacasında geceleyin,
ne zaman sıkışsa bizimkiler,
peyda oluverdi, yerden biter gibi o
ve ateş etti
ve düşmanı dağıttı
ve kayboldu dağlarda yine.

Ateşi ve ihaneti gördük.
Dayandık,
dayandık her yanda,
dayandık İzmir'de, Aydın'da,
Adana'da dayandık,
dayandık, Urfa'da, Maraş'ta, Antep'te.

Antepliler silâhşor olur,
uçan turnayı gözünden
kaçan tavşanı ard ayağından vururlar
ve arap kısrağının üstünde
taze yeşil selvi gibi ince uzun dururlar.

Antep sıcak,
Antep çetin yerdir.
Antepliler silâhşor olur.
Antepliler yiğit kişilerdir.

Karayılan
Karayılan olmazdan önce
Antep köylüklerinde ırgattı.

Belki rahatsızdı, belki rahattı,
bunu düşünmeğe vakit bırakmıyordular,
yaşıyordu bir tarla sıçanı gibi
ve korkaktı bir tarla sıçanı kadar.
Yiğitlik atla, silâhla, toprakla olur,
onun atı, silâhı, toprağı yoktu.
Boynu yine böyle çöp gibi ince
ve böyle kocaman kafalıydı
Karayılan
Karayılan olmazdan önce.

Düşman Antep'e girince
Antepliler onu
korkusunu saklayan
bir fıstık ağacından
alıp indirdiler.

Altına bir at çekip
eline bir mavzer
verdiler.

Antep çetin yerdir.
Kırmızı kayalarda
yeşil kertenkeleler.
Sıcak bulutlar dolaşır havada
ileri geri...

Düşman tutmuştu tepeleri,
düşmanın topu vardı.
Antepliler düz ovada
sıkışmışlardı.
Düşman şarapnel dökü yordu,
toprağı kökünden söküyordu.
Düşman tutmuştu tepeleri.
Akan : Antep'in kanıydı.

Düz ovada bir gül fidanıydı
Karayılan'ın
Karayılan olmazdan önceki siperi.
Bu fidan öyle küçük,
korkusu ve kafası öyle büyüktü ki onun,
namlıya tek fişek sürmeden
yatıyordu yüzükoyun.

Antep sıcak,
Antep çetin yerdir.
Antepliler silâhşor olur.
Antepliler yiğit kişilerdir.
Fakat düşmanın topu vardı.
Ve ne çare, kader,
düz ovayı Antepliler
düşmana bırakacaklardı.

"Karayılan" olmazdan önce
umurunda değildi Karayılan'ın
kıyamete dek düşmana verseler Antep'i.
Çünkü onu düşünmeğe alıştırmadılar.
Yaşadı toprakta bir tarla sıçanı gibi,
korkaktı da bir tarla sıçanı kadar.

Siperi bir gül fidanıydı onun,
gül fidanı dibinde yatıyordu ki yüzükoyun
ak bir taşın ardından
kara bir yılan
çıkardı kafasını.
Derisi ışıl ışıl,
gözleri ateşten al,
dili çataldı.
Birden bir kurşun gelip
kafasını aldı.
Hayvan devrildi kaldı.

Karayılan

Karayılan olmazdan önce
kara yılanın encâmını görünce
haykırdı avaz avaz
ömrünün ilk düşüncesini :
"İbret al, deli gönlüm,
demir sandıkta saklansan bulur seni,
ak taş ardında kara yılanı bulan ölüm."

Ve bir tarla sıçanı gibi yaşayıp
bir tarla sıçanı kadar korkak olan,
fırlayıp atlayınca ileri
bir dehşet aldı Anteplileri,
seğirttiler peşince.
Düşmanı tepelerde yediler.
Ve bir tarla sıçanı gibi yaşayıp
bir tarla sıçanı kadar korkak olana :
KARAYILAN dediler.

"Karayılan der ki : Harbe oturak,
Kilis yollarından kelle getirek,
nerde düşman varsa orda bitirek,
vurun ha yiğitler namus günüdür..."

Ve biz de bunu böylece duyduk
ve çetesinin başında yıllarca nâmı yürüyen
Karayılan'ı
ve Anteplileri
ve Antep'i
aynen duyup işittiğimiz gibi
destânımızm birinci bâbına koyduk.

İKİNCİ BAP

YIL YİNE 1919
ve
İSTANBUL'UN HÂLİ
ve
ERZURUM ve SIVAS KONGRELERİ
ve
KAMBUR KERİM'İN HİKÂYESİ

Bu ikinci baptaki vesikalar *Nutuk*'un Devlet Basımevi İstanbul 1938 basımının 46, 47, 49, 64, 65, 68, 69, 70, 75, 76, 77, 78, 79. sayfalarından alınmıştır.

Biz ki İstanbul şehriyiz,
Seferberliği görmüşüz :
Kafkas, Galiçya, Çanakkale, Filistin,
vagon ticareti, tifüs ve İspanyol nezlesi
bir de İttihatçılar,
bir de uzun konçlu Alman çizmesi
914'ten 18'e kadar
yedi bitirdi bizi.
Mücevher gibi uzak ve erişilmezdi şeker
erimiş altın pahasında gazyağı
ve namuslu, çalışkan, fakir İstanbullular
sidiklerini yaktılar 5 numara lâmbalarında.
Yedikleri mısır koçanıydı ve arpa
ve süpürge tohumu
ve çöp gibi kaldı çocukların boynu.
Ve lâkin Tarabya'da, Pötişan'da ve Ada'da Kulüp'te
aktı Ren şarapları su gibi
ve şekerin sahibi
kapladı Miloviç'in yorganma 1000 liralıkları.
Miloviç de beyaz at gibi bir karı.
Bir de sakalı Halife'nin,
bir de Vilhelm'in bıyıkları.

Biz ki İstanbul şehriyiz,
güzelizdir,
dört yanımız mavi mavi dağdır, denizdir.
Öfkeli, büyük bir şair :
"Ey bin kocadan arta kalan bilmem neyi bakir"
demiş
bize

ve bir başkası,
yekpare Acem mülkünü fedâ etti bir sengimize.

Biz ki İstanbul şehriyiz,
işte, arzederiz halimizi
Türk halkının yüce katına.
Mevsim yazdır,
919'dur.
Ve teşrinlerinde geçen yılın
dört düvele teslim ettiler bizi,
gözü kanlı dört düvele
anadan doğma çırılçıplak.
Ve kurumuştu
ve kan içindeydi memelerimiz.

Biz ki İstanbul şehriyiz,
Fransız, İngiliz, İtalyan, Amerikan
bir de Yunan,
bir de zavallı Afrika zencileri
yer bitirir bizi bir yandan,
bir yandan da kendi köpek döllerimiz :
Vahdettin Sultan,
ve damadı Ferit
ve İngiliz muhipleri
ve Mandacılar.

Biz ki İstanbul şehriyiz,
yüce Türk halkı,
malûmun olsun çektiğimiz acılar...

919 Temmuzunun 23'üncü günü
pek mütevazı bir mektep salonunda
in'ikad etti Erzurum Kongresi.

Erzurum'un kışı zorludur, balam,
tandırında tezek yakar Erzurum,
buz tutar yiğitlerin bıyığı
ve geceleyin karlı ovada
kaskatı katılaşmış, donmuş görürsün karanlığı.

Erzurum'da kavaklar, balam,
Erzurum'da kavaklar tane tane,
kavaklarda tane tane yapraklar.
Ve terden ve toz dumandan ve sinekten geçilmez
Erzurum'da yaz gelip de bastı mıydı sıcaklar.

Erzurum'un düzdür, topraktır damı.
Erzurum'un güzelleri giyer, balam,
incecik ak yünden ehramı.
Yürek boynun büker, balam,
Erzurumlu türkülere.
Halim selimdir Erzurum'un adamı
ve lâkin dönmesin gözü bir kere!...

Erzurum'da on dört gün sürdü Kongre :
orda, mazlum milletlerden bahsedildi
bütün mazlum milletlerden
ve emperyalizme karşı dövüşlerinden onların.

Orda, bir Şûrayı Millî'den bahsedildi,
İradei Milliyeye müstenit bir Şûrayı Millî'den.
Buna rağmen,
"Âsi gelmiyelim" diyenler vardı,
"makamı hilâfet ve saltanata."
Hattâ casuslar vardı içerde.

Buna rağmen,
"Bütün aksâmı vatan bir küldür" denildi.
"Kabul olunmaz," denildi,
"Manda ve Himaye..."

Buna rağmen,
İstanbul'da birçok hanımlar, beyler, paşalar,
Türk halkından kesmişlerdi umudu.
Yağdırıldı telgraflar Erzurum'a :
"Amerikan mandası altına girelim," diye.
"İstiklâl, diyorlardı, şâyanı arzu ve tercihtir, amma
bugün bu, diyorlardı, mümkün değil,
birkaç vilayet, diyorlardı, kalacak elde,
şu halde, diyorlardı, şu halde,
Memâliki Osmaniye'nin cümlesine şâmil
Amerikan mandaterliğini talep etmeği
memleket için en nâfi
bir şekli hal kabul ediyoruz."

Fakat bu şekli halli kabul etmedi Erzurumlu.
Erzurum'un kışı zorludur, balam,
buz tutar yiğitlerin bıyığı.
Erzurum'da kaskatı, dimdik ölür adam,
kabullenmez yılgınlığı...

İstanbul'da hanımlar, beyler, paşalar,
tül perdeler, kravatlar, apoletler, şişeler,
çıtı pıtı dilleri ve pamuk gibi elleri
ve biçare telgraf telleri
devretmek için Amerika'ya Anadolu'yu
şöyle diyorlardı Erzurum'dakilere :

"Bizi bir başımıza bıraksalar,
tarafgirlik ve cehalet
ve çok konuşmaktan başka müspet
bir hayat kuramayız.
İşte bu yüzden Amerika çok işimize geliyor.
Filipin gibi vahşi bir memleketi adam etti Amerika.
Ne olacak,
biz de on beş, yirmi sene zahmet çekeriz,
sonra Yeni Dünyanın sayesinde
istiklâli kafasında ve cebinde taşıyan
bir Türkiye vücuda geliverir.
Amerika, içine girdiği memleket ve millet hayrına
nasıl bir idare kurduğunu
Avrupa'ya göstermek ister.
Hem artık işi uzatmağa gelmez.
Çok tehlikeli anlar yaşıyoruz.
Sergüzeşt ve cidâl devri geçmiştir :
Türkiye'yi geniş kafalı birkaç kişi belki kurtarabilir."

4 Eylül 919'da toplandı Sıvas Kongresi,
ve 8 Eylülde
Kongrede bu sefer
yine ortaya çıktı Amerikan mandası.
Ak koyunla kara koyunun
geçitte belli olduğu günlerdi o günler.
Ve İstanbul'dan gelen bazı zevat,
sapsarı yılgınlıklarıyla beraber
ve ihanetleriyle birlikte
bir de Amerikan gazeteci getirmiştiler.
Ve Erzurumlulardan ve Sıvaslılardan ve Türk milletinden çok
işbu Mister Bravn'a güveniyorlardı.

Bu zevata :
"İstiklâlimizi kaybetmek istemiyoruz efendiler!"
denildi.
Fakat ayak diredi efendiler :
"Mandanın, istiklâli ihlâl etmiyeceği muhakkak iken,"
dediler,
"Herhalde bir müzâherete muhtacız diyorum ben,"
dediler,
"Hem zaten,"
dediler,
"birbirine mani şeyler değildir
istiklâl ile manda.
Ve esasen,"
dediler,
"müstakil kalamayız böyle bir zamanda.
Memleket harap,
toprak çorak,
borcumuz 500 milyon,
vâridât ise 15 milyon ancak.
Ve Allah muhafaza buyursun
İzmir kalsa Yunanistan'da
ve harbetsek,
düşmanımız vapurla asker getirir.
Biz Erzurum'dan hangi şimendiferle nakliyat yapabiliriz?
Mandayı kabul etmeliyiz, hemen,"
dediler.
"Onlar dretnot yapıyor,
biz yelkenli bir gemi yapamıyoruz.
Hem, İstanbul'daki Amerikan dostlarımız :
Mandamız korkunç değildir,
diyorlar,
Cemiyeti Akvam nizamnamesine dahildir,
diyorlar."

Ve böylece, bin dereden su getirdi İstanbul'dan gelen zevat.
Sıvas, mandayı kabul etmedi fakat,
"Hey gidi deli gönlüm,"
dedi
"Akıllı, umutlu, sabırlı deli gönlüm,
ya İSTİKLÂL, ya ölüm!"
dedi.

Kambur Kerim de böyle dedi aynen.
Adapazarlıydı Kambur Kerim.
Seferberlikte ölen babası marangozdu.
Seferberlik denince aklına Kerim'in :
çok beyaz bir yastıkta kara sakallı bir ölü yüzü,
Fahri Bey çiftliğinde patates toplayıp
kaz gütmek,
mektep kitapları
ve bir de saçları altın gibi sarı
fakat alnı çizgiler içinde anası gelir.
335'te Kerim Eskişehir'e gitti,
mektebe, teyzelerine ve dayısına.
Dayısı şimendiferde makinistti.
Düşman elindeydi Eskişehir.
Kerim on dört yaşındaydı,
kamburu yoktu.
Dümdüzdü fidan gibi
ve dünyaya meraklı bir çocuktu.
Dayısı sürmeğe gittiği günlerde şimendiferi
Kerim'e ekmek vermediğinden teyzeleri
(çok uzun saçlı, ihtiyar iki kadın)
Hintli askerlerle dost oldu Kerim.
Bunlar
(şaşılacak şey)
Türkçe bilmeyen

ve siyah sakalları, siyah gözleri parlak,
avuçlarının üstü esmer, içi ak
ve tel örgülerin üzerinden
Kerim'e bisküviti kutularla atan amcalardı.
Kocaman bir ambarları vardı,
Kerim içinde oynardı.
Ambarda nohut çuvalları, bakla, kuru üzüm,
(şaşılacak şey,
katırların yemesi için)
ve sonra cephane sandıklarıyla silâhlar.
Bir gün dedi ki makinist dayısı Kerim'e :
"Ambardan silâh çalıp bana getir,
gâvura karşı koyan zeybeklere göndereceğim."
Ve ambardan silâh çaldı Kerim:
bir
bir tane daha
beş
on.
Aldattı Hindistanlı dostlarını
zeybekleri daha çok sevdiğinden.
Zaten çok sürmedi, parlak kara sakallı amcalar gitti,
Kerim geçirdi onları istasyona kadar.
Ertesi gün Lefke köprüsünü atıp
zeybekler gelince Eskişehir'e
dayısı Kerim'i elinden tutup
verdi onlara.
Ve işte o günden sonra
bugüne kadar
kahraman bir türküdür ömrü Kerim'in.
Eskişehir'den alıp onu
"Kocaeli Grubu" paşasına götürdüler.
Çatık kaşlı, yüzü gülmez bir paşaydı bu.

Çabucak öğrendi Kerim ata binmeyi,
sığırtmaç olmayı
— zaten bilgisi vardı bunda —
kayalardan genç bir keçi gibi inmeyi,
gizlenmeyi ormanda.
Ve bütün bu marifetleriyle Kerim
kaç kere ölüme bir kurşun atımı yaklaşarak
ve "Geçmiş olsun" dedikleri zaman şaşarak
düşman içinden geçip getirdi haber
götürdü haber.
Onu namlı bir "kaptan" gibi saydı çeteler,
bir oyun arkadaşı gibi sevdi çeteleri o.
Ve bir fidan gibi düz
bir fidan gibi cesur
bir fidan gibi vaadeden bir çocuğun
sevinçle oynadığı bu müthiş oyun
sürdü 1337'ye kadar...

Kocaeli ormanı gürgen ve meşeliktir :
yüksek
kalın.
Gökyüzü gözükmez.
Durgun bir geceydi.
Hafif yağmur yağmıştı biraz önce.
Fakat ıslanmamış ki yerde yapraklar
karanlıkta hışırtılarla yürüyordu beygiri Kerim'in.
Solda
ilerde
tepenin eteğinde ateş yanıyordu :
"Tekneciler" diye anılan
gâvur çetelerinin olmalı.
Dallardan damlalar düşüyordu Kerim'in yüzüne.

Beygirin başı gittikçe daha çok karanlığa giriyor.
İpsiz Recep'in yanından dönüyordu Kerim.
Kâatlar götürmüş
kâatlar getiriyor.
Birdenbire durdu beygir,
heykel gibi,
— Tekneciler'in ateşini görmüş olacak —
sonra birdenbire dörtnala kalktı.
Şaşırdı Kerim.
Dizginleri bıraktı.
Sarıldı beygirin boynuna.
Deli gibi gidiyordu hayvan.
Çocuğa art arda çarpıyordu ağaçlar.
Meşeleri ve gürgenleriyle orman
karanlık bir rüzgâr gibi geçiyordu iki yandan.
Kim bilir kaç saat böyle gidildi.
Orman bitti birdenbire.
— Ay doğmuş olacak ki ortalık aydınlıktı —
Ve Kerim aynı hızla geldiği zaman
Armaşa'nın altında Başdeğirmenler'e
beygir ansızın kapaklandı yere,
tekerlendi Kerim.
Doğruldu.
Ve aklına ilk gelen şey
saatına bakmak oldu.
Kırılmıştı camı.
Bindi beygire tekrar.
Hayvan topallıyordu biraz.
Uslu uslu yola koyuldular.
Sol kulağı kanıyordu Kerim'in,
Kirezce'ye geldiler
(Sapanca'yla Arifiye arası),

Kerim durdu.
Biraz zor nefes alıyordu.
Geyve'ye girdi ertesi akşam.
Beli o kadar ağrıyordu ki
inemedi beygirden
indirdiler.
Kerim'i yaylıya bindirdiler.
Adapazarı.
Sonra belki on gün, belki on beş,
kağnılar, mekkâre arabaları,
sonra, gitgide daralan nefesi,
Yahşihan,
Konya,
Sille nahiyesi
(burda malûl gaziler için
takma kol ve bacak yapılıyordu),
ve nihayet Hatçehan köyünden çıkıkçı Şerif Usta.
Hâlâ rüyalarında görür Kerim
incecik bir yoldan eşekle gelip
üzerine doğru eğilen
bu çiçekbozuğu insan yüzünü.
Usta, ovdu Kerim'i bayıltıncaya kadar.
Sonra, zifte koydu bu kırılmış dal gibi çocuk gövdesini.
Yirmi gün geçti aradan.
Ve sonra bir ikindi vakti ziftin içinden
Kerim'i kambur çıkardılar.

ÜÇÜNCÜ BAP

YIL 1920
ve
ARHAVELİ İSMAİL'İN HİKÂYESİ

Ateşi ve ihaneti gördük.

Düşman ordusu yine başladı yürümeğe.
Akhisar, Karacabey,
Bursa ve Bursa'nın doğusunda Aksu,
çarpışarak çekildik...
920'nin
29 Ağustosu :
Uşak düştü.
Yaralı
ve dehşetli kızgın
fakat toprağımızdan emin,
Dumlupınar sırtlarındayız.
Nazilli düştü.

Ateşi ve ihaneti gördük.
Dayandık
dayanmaktayız.

1920 Şubat, Nisan, Mayıs,
Bolu, Düzce, Geyve, Adapazarı :
İçimizde Hilâfet Ordusu,
Anzavur isyanları.
Ve aynı sıradan,
3 Ekim Konya.
Sabah.
500 asker kaçağı ve yeşil bayrağıyla Delibaş
girdi şehre.

Alaeddin tepesinde üç gün üç gece hükûm sürdüler.
Ve Manavgat istikametlerinde kaçıp
ölümlerine giderken
terkilerinde kesilmiş kafalar götürdüler.

Ve 29 Aralık Kütahya :
4 top
ve 1800 atlı bir ihanet
yani Çerkez Ethem,
bir gece vakti
kilim ve halı yüklü katırları,
koyun ve sığır sürülerini önüne katıp
düşmana geçti.
Yürekleri karanlık,
kemerleri ve kamçıları gümüşlüydü,
atları ve kendileri semizdiler...

Ateşi ve ihaneti gördük.
Ruhumuz fırtınalı, etimiz mütehammil.
Sevgisiz ve ihtirassız çıplak devler değil,
inanılmaz zaafları, korkunç kuvvetleriyle,
silâhları ve beygirleriyle insanlardı dayanan.
Beygirler çirkindiler,
bakımsızdılar,
hasta bir fundalıktan yüksek değillerdi.
Fakat bozkırda kişneyip köpürmeden
sabırlı ve doludizgin koşmasını biliyorlardı.
İnsanlar uzun asker kaputluydu,
yalnayaklı insanlar.
İnsanların başında kalpak,
yüreklerinde keder,
yüreklerinde müthiş bir ümit vardı.
İnsanlar devrilmişti, kedersiz ve ümitsizdiler.

İnsanlar, etlerinde kurşun yaralarıyla
köy odalarında unutulmuştular.
Ve orda sargı,
deri
ve asker postalları halinde
yan yana, sırtüstü yatıyorlardı.
Koparılmış gibiydi parmakları saplandığı yerden
eğrilip bükülmüştü
ve avuçlarında toprak ve kan vardı.

Ve asker kaçakları,
korkuları, mavzerleri, çıplak, ölü ayaklarıyla
karanlıkta köylerin içinden geçiyorlardı.
Acıkmıştılar,
merhametsizdiler,
bedbahttılar.
Şosenin ıssız beyazlığına inip
nal sesleri ve yıldızlarla gelen atlıyı çeviriyor
ve Bolu dağında ekmek bulamadıkları için
deviriyorlardı uçurumlara :
şayak, cıgara kâadı, tuz ve sabun yüklü yaylıları.

Ve çok uzak,
çok uzaklardaki İstanbul limanında,
gecenin bu geç vakitlerinde,
kaçak silâh ve asker ceketi yükleyen laz takaları :
hürriyet ve ümit,
su ve rüzgârdılar.
Onlar, suda ve rüzgârda ilk deniz yolculuğundan beri vardılar.
Tekneleri kestane ağacındandı,
üç tondan on tona kadardılar
ve lâkin yelkenlerinin altında
fındık ve tütün getirip
şeker ve zeytinyağı götürürlerdi.

Şimdi, büyük sırlarını götürüyorlardı.
Şimdi, denizde bir insan sesinin
ve demirli şileplerin kederlerini
ve Kabataş açıklarında sallanan
saman kayıklarının fenerlerini
peşlerinde bırakıp
ve karanlık suda Amerikan taretlerinin önünden akıp
küçük,
kurnaz
ve mağrur
gidiyorlardı Karadeniz'e.
Dümende ve başaltlarında insanları vardı ki
bunlar
uzun eğri burunlu
ve konuşmayı şehvetle seven insanlardı ki
sırtı lâcivert hamsilerin ve mısır ekmeğinin
zaferi için
hiç kimseden hiçbir şey beklemeksizin
bir şarkı söyler gibi ölebilirdiler...

Karanlıkta kurşunî derisi kırmızıya boyanan
baltabaş gemi
İngiliz torpitosudur.
Ve dalgaların üstünde sallanarak
alev alev
yanan :
Şaban Reisin beş tonluk takası.

Kerempe Fenerinin yirmi mil açığında,
gecenin karanlığında,
dalgalar minare boyundaydılar

ve başları bembeyaz parçalanıp dağılıyordu.
Rüzgâr :
yıldız - poyraz.
Esirlerini bordasına alıp
kayboldu İngiliz torpitosu.
Şaban Reisin teknesi
ateşten direğiyle gömüldü suya.

Arhaveli İsmail
bu ölen teknedendi.
Ve şimdi
Kerempe Fenerinin açığında,
batan teknenin kayığında
emanetiyle tek başınadır,
fakat yalnız değil :
rüzgârın,
bulutların
ve dalgaların kalabalığı,
İsmail'in etrafında hep bir ağızdan konuşuyordu.

Arhaveli İsmail
kendi kendine sordu:
"Emanetimizle varabilecek miyiz?"
Kendine cevap verdi :
"Varmamış olmaz."

Gece, Tophane rıhtımında
Kamacı ustası Bekir Usta ona :
"Evlâdım İsmail," dedi,
"hiç kimseye değil," dedi,
"bu, sana emanettir."

Ve Kerempe Fenerinde
düşman projektörü dolaşınca takanın yelkenlerinde,
İsmail, reisinden izin isteyip,
"Şaban Reis," deyip,
"emaneti yerine götürmeliyiz," deyip
atladı takanın patalyasına,
açıldı.

"Allah büyük
ama kayık küçük" demiş Yahudi.
İsmail bodoslamadan bir sağnak yedi,
bir sağnak daha,
peşinden üç-kardeşler.
Ve denizi bıçak atmak kadar iyi bilmeseydi eğer
alabora olacaktı.

Rüzgâr tam kerte yıldıza dönüyor.
Ta karşıda bir kırmızı damla ışık görünüyor :
Sıvastopol'a giden bir geminin
sancak feneri.

Elleri kanayarak
çekiyor İsmail kürekleri.
İsmail rahattır.
Kavgadan
ve emanetinden başka her şeyin haricinde,
İsmail unsurunun içinde.
Emanet :
bir ağır makinalı tüfektir.
Ve İsmail'in gözü tutmazsa liman reislerini
ta Ankara'ya kadar gidip
onu kendi eliyle teslim edecektir.

Rüzgâr bocalıyor.
Belki karayel gösterecek.
En azdan on beş mil uzaktır en yakın sahil.
Fakat İsmail
ellerine güvenir.
O eller ekmeği, küreklerin sapını, dümenin yekesini
ve Kemeraltı'nda Fotika'nın memesini
aynı emniyetle tutarlar.

Rüzgâr karayel göstermedi.
Yüz kere birden atlayıp rüzgâr
bir anda bütün ipleri bıçakla kesilmiş gibi
düştü.

İsmail beklemiyordu bunu.
Dalgalar bir müddet daha
yuvarlandılar teknenin altında
sonra deniz dümdüz
ve simsiyah
durdu.
İsmail şaşırıp bıraktı kürekleri.
Ne korkunçtur düşmek kavganın haricine.
Bir ürperme geldi İsmail'in içine.
Ve bir balık gibi ürkerek,
bir sandal
bir çift kürek
ve durgun
ölü bir deniz şeklinde gördü yalnızlığı.
Ve birdenbire
öyle kahrolup duydu ki insansızlığı
yıldı elleri,
yüklendi küreklere,
kırıldı kürekler.

Sular tekneyi açığa sürüklüyor.
Artık hiçbir şey mümkün değil.
Kaldı ölü bir denizin ortasında
kanayan elleri ve emanetiyle İsmail.

İlkönce küfretti.
Sonra, "elham" okumak geldi içinden.
Sonra, güldü,
eğilip okşadı mübarek emaneti.
Sonra...
Sonra, malûm olmadı insanlara
Arhaveli İsmail'in âkıbeti...

DÖRDÜNCÜ BAP

NURETTİN EŞFAK'IN BİR MEKTUBU ve BİR ŞİİRİ

Kardeşim,
sana bu mektubu Ankara'da Kuyulu kahvede yazıyorum.
Hep aynı Anadolu havalarını çalıyor gramofon
kocaman bir boru çiçeğine benziyen ağzıyla.
Dışarda yağmur...
Mektepten istifa ettim.
Cepheye gidiyorum ihtiyat zabitliğiyle.
Çocuklarımıza Türkçe okutmak,
öğretmek, sevdirmek onlara
dünyanın en diri, en taze dillerinden birini,
kendi dillerini,
güzel şey,
büyük şey.
Fakat bu dilin insanları için çakmak çalmak cephede
daha büyük
daha güzel.

Biliyorum :
iş bölümünden bahsedeceksin.
Fakat, Ankara'da çocuklara ders vermek,
bozkırda ateş hattına girmek
haksız ve hazin
bir iş bölümü.
Öyle günlerde yaşıyoruz ki
ben bir iş yapabildim diyebilmek için :
hep alnının ortasında duyacaksın ölümü.

Bak, tam sana bunları yazarken
asker geçiyor sokaktan;
yağmurda harap postallarının meşinini ıslatarak

Meclisin önüne doğru iniyorlar,
İstasyona gidecekler.
Ve türkü söylerken, her nedense her zaman yaptığı gibi,
sesini incelterek marş okuyor genç Türk köylüsü :
"Ankara'nın taşına bak,
gözlerimin yaşına bak..."

Yüzleri mühim, dalgın ve yorgun.
Tıraşları uzamış biraz.
Elleri büyük ve esmer.
Elâ gözlüler, kara gözlüler, mavi gözlüler.

Yine birdenbire Yunus Emre geldi aklıma.
Başka türlü anlıyorum ben Yunus'u :
Bence onda bütün bir devir dile gelmiş Türk köylüsü :
öte dünyaya dair değil,
bu dünyaya dair kaygılarıyla...

Bir şiir yazdım,
garip bir şiir,
"Türk köylüsü" diye.
Bir tuhaf mı oluyor böyle günlerde şiir yazmak?
Her ne hâl ise, hoşça kal, gözlerinden öperim.

Kardeşin
Nurettin Eşfak

TÜRK KÖYLÜSÜ

Topraksız öğrenip
kitapsız bilendir.
Hoca Nasreddin gibi ağlayan
Bayburtlu Zihni gibi gülendir.
Ferhad'dır
Kerem'dir
ve Keloğlan'dır.
Yol görünür onun garip serine,
analar, babalar umudu keser,
kahbe felek ona eder oyunu.
Çarşambayı sel alır,
bir yâr sever
el alır,
kanadı kırılır
çöllerde kalır,
ölmeden mezara koyarlar onu.
O, "Yûnusû biçâredir
Baştan ayağa yâredir",
ağu içer su yerine.
Fakat bir kerre bir derd anlayan düşmeyegörsün önlerine
ve bir kerre vakterişip
"— Gayrık yeter!.."
demesinler.
Bunu bir dediler mi,
"İsrafil sûrunu urur,
mahlûkat yerinden durur",
toprağın nabzı başlar
onun nabızlarında atmağa.
Ne kendi nefsini korur,
ne düşmanı kayırır,
"Dağları yırtıp ayırır,
kayaları kesip yol eyler âbıhayat akıtmağa.."

BEŞİNCİ BAP

920'NİN 16 MARTI ve MANASTIRLI HAMDİ EFENDİ ve REŞADİYELİ VELİ OĞLU MEMET'İN HİKÂYESİ

"Bu hamiyetli ve cesur, Manastırlı Hamdi Efendi olmasaydı, İstanbul felâketinden kim bilir haber almak için ne kadar intizarlar içinde kalacaktık. İstanbul'da bulunan nâzır, mebus, kumandan, teşkilâtımız mensupları içinden bir zat çıkıp vaktiyle bize haber vermeği düşünmemiş olduğu anlaşılıyor. Demek ki cümlesini heyecan ve helecan kaplamıştı. Bir ucu Ankara'da bulunan telin İstanbul'da bulunan ucuna yanaşamayacak kadar şaşkın bir hale gelmiş olduklarına bilmem ki hükmetmek caiz olur mu?" (*Nutuk*, s. 295, Devlet Basımevi, İstanbul 1938)

920'nin 16 Martı.
Öğleden evvel
saat onda
makina başında şöyle bir telgraf aldı Ankara'daki :

"Der-aliye 16/3/1920.
İngilizler bastı bu sabah
Şehzadebaşı'ndaki Muzika karakolunu.
Müsademe edildi.
İşgal altına alıyorlar İstanbul'u şimdi.
Berâyi malûmat arzolunur.
Manastırlı Hamdi."

920'nin 16 Martı.
Harbiye Nezareti telgrafhanesi buldu Ankara'yı :

"Etrafta dolaşıyor İngiliz askerleri.
Şimdi işte
İngiliz askerleri giriyor nezarete.
İşte giriyorlar içeri.
Nizamiye kapısına.
Teli kes.
İngilizler burdadır."

920'nin 16 Martı.
Manastırlı Hamdi Efendi
buldu Ankara'dakini tekrar :

"Paşa hazretleri,
Harbiye telgrafhanesini de işgal etti İngiliz bahriye askeri

Tophane'yi de işgal ediyorlar bir taraftan,
bir taraftan da zırhlılardan asker ihraç olunuyor.
Vaziyet vehamet kesbediyor efendim.
Paşa hazretleri,
emri devletlerine muntazırım.

16 Mart 1920
Hamdi"

920'nin 16 Martı.
Durumu bir daha tekrar etti Hamdi Efendi :

"Sabah bizim asker uykuda iken
İngiliz bahriye efradı karakolu işgal etmekte iken
askerlerimiz uykudan şaşkın kalkınca müsademe başlıyor.
Neticede bizden altı şehit, on beş mecruh olup
İngilizler zırhlıları rıhtıma yanaştırıp
Beyoğlu ve Tophane'yi işgal edip.
İşte Beyoğlu telgrafhanesi de yok.
İşte Beyoğlu telgraf memurları geldiler.
Kovmuşlar.
Burası da işgal olunacaktır bir saata kadar.
Şimdi haber aldım efendim."

920'nin 16 Martı
uykuda kesti kâfir üçümüzü,
kurşuna dizdi kâfir ikimizi.
İngiliz'in hepsi değil domuzu
sabaha karşı aldı canımızı.

920'nin 16 Martı
basıldı Vezneciler'de karargâh.
Uyan be tosunum uyan.

Üçümüzü uykuda kesti kâfir,
üçümüz : Abdullah çavuş, Şarkışla'dan Osman,
bir de Zileli Abdülkadir.

920'nin 16 Martı
Bozdoğan Kemeri'nde
kurşuna dizdi kâfir ikimizi.
Ahmet oğlu Nasuh arkadaşının adı,
Reşadiyeli Veli oğlu Memet benimkisi.

920'nin 16 Martı
uykuda kesti kâfir üçümüzü.
Soktu Osman'ın karnına kasaturayı,
bastı göğsüne kâfirin dizi.
Dört çocuk babasıydı Abdullah çavuş.
Doymadı dünyasına Abdülkadir.
Üçümüzü uykuda kesti kâfir,
Kurşuna dizdi ikimizi.

920'nin 16 Mart sabahı,
karakolun karşısında
bırakmadım elimden silâhı,
yere serdim iki İngiliz'i.
Senin ırzını kurtardım İstanbul'um,
Sana can feda çakır gözlü gülüm.

Üçümüzü uykuda kesti kâfir,
kurşuna dizdi ikimizi.
Şimdi üçümüz :
Abdullah ve Osman ve Abdülkadir,
taşları yan yana yatar Eyüp'te.

Arama, bulamazsın ikimizin kabrini,
belki maşrıkta, belki mağripte,
biz de bilmeyiz yerini.

Uykuda kestiler üçümüzü,
kurşuna dizdiler ikimizi,
Ahmet oğlu Nasuh arkadaşımın adı,
Reşadiyeli Veli oğlu Memet benimkisi.
Bir de altıncımız var,
kara kaytan bıyıklı bir şehit,
son mekânı şöyle dursun,
adını da bilen yok...

ALTINCI BAP

MUHAREBELER
ve
DÜŞMAN ELİNDE KALANLAR
ve
KARTALLI KÂZIM'IN HİKÂYESİ

İnönü meydanı, yavrum,
rüzgâr,
soğuklar insanı arı gibi haşlıyor.
Zemheriler bitti diyelim,
hamsin ya başladı, ya başlıyor.
Muharebe beş gün beş gece sürdü.
Kan gövdeyi götürdü.
Ve nihayetinde
düşmanlar karın üstünde
top arabaları, sandıklar dolusu konyak,
altı kamyon bıraktılar.
Sonra, kaçarlarken, yavrum,
köyleri, köprüleri yaktılar...

Bu, Birinci İnönü,
sonra ikincisi :
23 Mart 1921 günü
düşmanın Bursa ve Uşak grupları üstümüze yürüyor.
Onlarda, topçu ve piyade
bizden üç kere fazla,
bizim atlımız çok.
Atların makanizması,
hartucu
namlusu yoktur
ve kılıç
çıplak, ucuz bir demirdir.
26 Mart :
Akşam.
Sağ cenah ilerimize yanaştılar.
27 Mart :
Bütün cephelerde temas.

28, 29, 30 :
Kavgaya devam.
Ve Martın 31'inci gecesinde,
(ayışığı var mıydı bilmiyorum)
İnönü karanlığı sesler ve kıvılcımlarla doluydu.
Ve ertesi gün
1 Nisan :
Metristepe aydınlanıyor.
Saat altı otuz.
Bozöyük yanıyor.
Düşman muharebe meydanını silâhlarımıza terketmiştir.

Sonra, 8 Nisandan 11 Nisana kadar :
Dumlupınar.

Sonra, Haziran.
Bir yaz gecesi.
Dünyada yalnız pırıltılar
ve böceklerin sesi.
Sakarya'yı üç yerinden sallarla geçiyoruz.
Basarak aldık
Adapazarı'nı.
Ve dolaşıp Sapanca Gölü'nün sazlıklarını
yanaştık İzmit'in doğusunda çuha fabrikasına.
Düşman,
kısmen gemilere binerek
denizden
ve kısmen
Karamürsel üzerinden
Bursa'ya çekilip
boşalttı İzmit şehrini gece yarısı.

Sonra 23 Ağustos :
Sakarya melhamei kübrâsı ki
devamı 13 Eylül gününe kadardır.
Bizim kırk bin piyademiz,
dört bin beş yüz atlımız,
düşmanın seksen sekiz bin piyadesi,
üç yüz topu vardır.
Harp meydanının kuzey yanı
Sakarya
ve dağlardır :
keskin
ve dik yamaçlarıyla
ve kireçli toprakları
ve kayalarında tek başlarına birbirinden uzak
haşin
ve münzevi çam ağaçlarıyla
Abdüsselâm-dağı,
Gökler-dağı,
dağlar.
Ve Sakarya'dan bu havalide
yalnız, çatal tırnaklı karacalar su içmektedir.
Ankara suyunun dökûldüğü yerden
Eskişehir kuzey batısına kadar
Sakarya mecrası uçurumlar içinden geçmektedir.
Güneyde
ve güneydoğuda
yapraksız ve hazin
geniş ve uzun
ve insana bıraktığı hiçbir şeye acımadan
ölmek arzusu veren
Cihanbeyli ovası :
çöl...

Bu çölün,
bu dağların,
bu nehrin ve bizim önümüzde
yirmi iki gün ve gece fasılasız dövüşüp
düşman ordusu ric'ata mecbur kaldı.

Buna rağmen :
Sene 1922
ve 15 vilâyet ve sancak
ve 9 büyük şehir
düşman elindedir.
İnanılmaz şeyler düşmandadır ki
bunların arasında :
7 göl, 11 nehir
ve köklerinde baltamızın yarası
ve yangınlarıyla bizim olan
yüz kere yüz bin dönüm orman,
bir tersane, iki silâh fabrikası,
ve 19 körfez ve liman ki
belki birçoğunun
rıhtımı,
mendireği,
kırmızı, yeşil fenerleri yoktur
ve belki sularında
ateş kayıklarının ışıltısından başka ışık yanmadı,
fakat onlar
tahta iskeleleri ve kederli balıkçılarıyla bizimdiler.
Sonra, 3 deniz,
6 kol tren hattı,
sonra, göz alabildiğine yol :
sılaya gittiğimiz,
gurbette göründüğümüz

ve neden
ve niçin olduğunu sormadan
çöle, Çanakkale'ye,
ölüme gittiğimiz yol
ve sonra toprak
ve o toprağın insanları :
Uşak tezgâhlarının halı dokuyanları,
klaptan işlemeli eyerleriyle meşhur
Manisa'lı saraçlar,
yol kıyılarında ve istasyonlarda açlar
ve kurnaz
ve cesur
ve ağırbaşlı ve çapkın
ve kütleleriyle delikanlı
İstanbul ve İzmir işçileri
ve zahire ve kantariye tâcirleriyle eşraf ve âyân,
kıl çadırlı yürükleri Aydın'ın,
ve sonra, ırgat,
ortakçı,
maraba,
davarlı ve davarsız,
yarım meşin çizmeli
ve ham çarıklı köylüler.
15 vilâyet ve sancak
ve 9 büyük şehir
düşman elindedir.

Mehtaplı bir gece,
gümüş bir kutunun içindesin :
ortalık öyle bir tuhaf aydınlık, öyle ıssız.
Ya çok seslidir
ya hiç ses vermez mehtaplı gece zaten.

Yatıyor filintasının arkasında Kartallı Kâzım.
Kız gibi Osmanlı filintası.
Parlıyor arpacık
namlının ucunda :
yüz yıllık yoldaymış gibi uzak
ve bir damlacık.

Kâzım emir aldı merkezden :
Gebze'deki İngiliz'in tercümanı vurulacak.
Köylerde teşkilât kurmuş tercüman Mansur :
satıyor bizimkileri.

Kâzım iyi hesaplamış herifin geçeceği yeri.
İşte sökün etti Mansur karşıdan :
beygirin üzerinde.
Beygir yüksek,
İngiliz kadanası.
Kendi halinde yürüyor hayvan
ortasında demiryolunun
sallana sallana,
ağır ağır.
Tercüman herhalde bırakmış dizginleri,
başı sallanıyor,
belki de uyuyor üzerinde beygirin.

Yaklaştıkça büyüyor herif.
Zaten mehtapta heybetli görünür insan.

Arada kaldı kalmadı dört yüz adım,
namlıyı kaldırdı birazcık Kâzım,
nişan aldı sallanan başına Mansur'un.
Soldaki yamaçtan bir taş parçası düştü.
Bir kuş uçtu sağdaki ağaçtan,
— ağaç çınar —.

Kuş ürkmüş olacak.
Çevrildi Kâzım'ın başı kuşun uçtuğu yana,
mehtapla yüz yüze geldiler.
Mehtap koskocaman,
desdeğirmi,
bembeyaz.
Ve Kâzım'ın gözünü aldı âdeta.
Zaten bu yüzden,
tekrar göz, gez, arpacık
ve filintayı ateşlediği zaman
ilk kurşun Mansur'un başını delecek yerde
galiba omuzuna girdi.
Herif "Hınk" dedi bir,
beygirin başını çevirdi
dörtnal kaçıyor.
Yetiştirdi ikinci kurşunu Kâzım.
Beygirin üstünde sola yıkıldı Mansur.
Üçüncü kurşun.
Tercüman düştü beygirden.
Fakat bir ayağı üzengiye takılı kalmış,
sürüklendi kaçan hayvanın peşinde biraz,
sonra kurtuldu ki ayağı
yıkılıp kaldı olduğu yerde.
Yamaca sardı beygir.
Kalktı Kâzım,
yürüdü Mansur'a doğru,
üzerinden kâatları alacak.
Arada dört telgraf direği yalnız,
ellişerden iki yüz metre eder.
Mansur doğruldu ansızın,
kaçıyor bayır aşağı.
Filintayı omuzladı Kâzım.
Dördüncü kurşun.
Yıkıldı herif.

Koştu Kâzım.
Doğruldu yine Mansur.
Yürüyor sarhoş gibi sallanarak,
kaçmıyor artık,
yürüyor.
Kâzım da bıraktı koşmayı.
Deniz kıyısına indiler.
Orda boş bir fabrika var,
bir de beyaz bir ev,
tahta iskelesi iner denizin içine kadar.
Mansur suya giriyor,
kâatlar ıslanacak.
Beşinci kurşunu yaktı Kâzım.
Suya düşüp kaldı önde giden
ve Kâzım tazelerken şarjörü
bir ışık yandı beyaz evde
bir pencere açıldı.
Galiba bir kadın baktı dışarıya..
Boğazlanıyormuş gibi bağırdı Mansur.
Pencere kapandı,
ışık söndü.
Tercüman attı kendini tahta iskeleye.
Art ayakları kırılmış bir hayvan gibi sürünüp tırmanıyor.
Hay anasını,
ay da denize düşmüş
toplanıp dağılıyor,
dağılıp toplanıyor.
Velhasıl,
lâfı uzatmıyalım,
Mansur'un işini bıçakla bitirdi Kâzım.
Kâatlar kan içindeydi.
Fakat kan kapatmıyor yazıyı...

Namussuzun biriydi Mansur,
muhakkak.
Düşmana satılmıştı,
orası öyle.
Kaç kişinin başını yedi,
malûm.
Ama ne de olsa
mehtapta herif beygirin üzerinde uyumuş geliyordu.
Demek istediğim
böyle günlerde bile, böyle bir adamı bile bu çeşit öldürüp
ortalık durulduktа, yıllarca sonra mehtaba baktığın vakit
üzüntü çekmemek için,
ya insanlarda yürek dediğin taştan olacak,
yahut da dehşetli namuslu olacak yüreğin,
Kâzım'ınki taştan değildi çok şükür,
fakat namuslu.
Ne malûm? dersen :
Dövüştü pir aşkına,
yaralandı birkaç kere
ve saire.
Ve kavga bittiği zaman
ne çiftlik sahibi oldu, ne apartıman.
Kavgadan önce Kartal'da bahçıvandı,
kavgadan sonra Kartal'da bahçıvan...

YEDİNCİ BAP

922 AĞUSTOS AYI
ve
KADINLARIMIZ
ve
6 AĞUSTOS EMRİ
ve
BİR ÂLETLE BİR İNSANIN HİKÂYESİ

Ayın altında kağnılar gidiyordu.
Kağnılar gidiyordu Akşehir üstünden Afyon'a doğru.
Toprak öyle bitip tükenmez,
dağlar öyle uzakta,
sanki gidenler hiçbir zaman
hiçbir menzile erişmiyecekti.
Kağnılar yürüyordu yekpare meşeden tekerlekleriyle.
Ve onlar
ayın altında dönen ilk tekerlekti.
Ayın altında öküzler
başka ve çok küçük bir dünyadan gelmişler gibi
ufacık, kısacıktılar,
ve pırıltılar vardı hasta, kırık boynuzlarında
ve ayakları altından akan
toprak,
toprak
ve topraktı.
Gece aydınlık ve sıcak
ve kağnılarda tahta yataklarında
koyu mavi humbaralar çırılçıplaktı.
Ve kadınlar
birbirlerinden gizliyerek
bakıyorlardı ayın altında
geçmiş kafilelerden kalan öküz ve tekerlek ölülerine.
Ve kadınlar,
bizim kadınlarımız :
korkunç ve mübarek elleri,
ince, küçük çeneleri, kocaman gözleriyle
anamız, avradımız, yârimiz
ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen

ve soframızdaki yeri
öküzümüzden sonra gelen
ve dağlara kaçırıp uğrunda hapis yattığımız
ve ekinde, tütünde, odunda ve pazardaki
ve karasabana koşulan
ve ağıllarda
ışıltısında yere saplı bıçakların
oynak, ağır kalçaları ve zilleriyle bizim olan
kadınlar,
bizim kadınlarımız
şimdi ayın altında
kağnıların ve hartuçların peşinde
harman yerine kehribar başaklı sap çeker gibi
aynı yürek ferahlığı,
aynı yorgun alışkanlık içindeydiler.
Ve on beşlik şarapnelin çeliğinde
ince boyunlu çocuklar uyuyordu.
Ve ayın altında kağnılar
yürüyordu Akşehir üstünden Afyon'a doğru.

"6 Ağustos emri" verilmiştir.
Birinci ve İkinci ordular, kıt'aları, kağnıları, süvari alaylarıyla
yer değiştiriyordu, yer değiştirecek.
98956 tüfek
325 top
5 tayyare,
2800 küsur mitralyöz,
2500 küsur kılıç
ve 186326 tane pırıl pırıl insan yüreği
ve bunun iki misli kulak, kol, ayak ve göz
kımıldanıyordu gecenin içinde.
Gecenin içinde toprak.
Gecenin içinde rüzgâr.

Hatıralara bağlı, hatıraların dışında,
gecenin içinde :
insanlar, âletler ve hayvanlar,
demirleri, tahtaları ve etleriyle birbirine sokulup,
korkunç
ve sessiz emniyetlerini
birbirine sokulmakta bulup,
kocaman, yorgun ayakları,
topraklı elleriyle yürüyorlardı.
Ve onların arasında
Birinci Ordu İkinci Nakliye Taburu'ndan
İstanbullu şoför Ahmet
ve onun kamyoneti vardı.
Bir acayip mahlûktu üç numrolu kamyonet :
İhtiyar,
cesur,
inatçı ve şirret.
Kırılıp dağlarda kalan sol arka makası yerine
şasinin altına, dingilin üzerine
budaklı bir gürgen kütüğü sarmış olmasına rağmen
ve kalb ağrılarıyla
ve on kilometrede bir
karanlığa yaslanıp durduğu halde
ve vantilâtöründe dört kanattan ikisi noksan iken
şahsının vakarlı kudretini resmen biliyordu :
"6 Ağustos emri"nde ondan ve arkadaşlarından
"... ihzar ve teşkil edilmiş bulunan
ve cem'an 300 ton kabiliyetinde kabul olunan
100 kadar serî otomobil..." diye bahsediliyordu.
İhzar ve teşkil olunanlar,
bu meyanda Ahmet'in kamyoneti,
insanların, âletlerin ve kağnıların yanından geçip
Afyon - Ahırdağları ve imtidadına doğru iniyorlardı.

Ahmet'in kafasında uzak bir şehir ve bir şarkı vardı.
Bu şarkı nihaventtir
ve beyaz tenteli sandalları,
siyah mavnaları,
güneşli karpuz kabuklarıyla
bir deniz kıyısındadır şehir.

Vantilâtörde adedi devir
düşüyor gibi.
Arkadaşlar ileri geçtiler.
Ay battı.
Manzara yıldızlardan ve dağlardan ibaret.

Sen Süleymaniyelisin oğlum Ahmet,
çınar dibinde iki mars bir oyunla yenip Bücür'ü,
kalk,
sıra servilerin önünden yürü,
çeşmeyi geç,
mektep bahçesi, medreseler,
orda, Harbiye Nezareti'nin arka duvarında
siyah çarşaflı bir kadın
çömelip yere
darı serper güvercinlere
ve papelciler
şemsiye üstünde papaz açarlar.

Motor mızıkçılık ediyor,
bizi dağ başlarında bırakacak meret.

Ne diyorduk oğlum Ahmet?
Dökmeciler sağda kalır,
derken, Uzunçarşı'ya saparken,

köşede, sol kolda seyyar kitapçı :
"Hikâyeyi Billûr Köşk",
altı cilt "Tarihi Cevdet"
ve "Fenni Tabâhat".
Tabâhat, mutfaktan gelirmiş,
yani yemek pişirmek.
Hani, uskumru dolmasına da bayılırın pek.
Yaldızlı kuyruğundan tutup
bir salkım üzüm gibi yersin.

İlerde bir süvari kolu gidiyor,
saptılar sola.

Uzunçarşı'yı dikine inersin.
Sandalyacılar, tavla pulcuları, tesbihçiler.
Ve sen İstanbullu,
sen kendi ellerinin hünerine alışmış olduğundan
şaşarsın İstanbullulara :
ne kadar ince, ne çeşitli hünerleri var, dersin.
Rüstem Paşa Camii.
Urgancılar.
Urgancılarda yüz parça yelkenli gemiyi
ve hesapsız katır kervanlarını donatacak kadar
urgan, halat ve dökme tunçtan çıngıraklar satılır.
Zindankapı, Babacafer.
Uzakta Balıkpazarı.
Kuruyemişçiler.
Yemiş iskelesindeyiz :
sandalları, mavnaları,
güneşli karpuz kabuklarıyla
yüzüne hasret kaldığım deniz.

Sol arka lastik hava mı kaçırıyor ne?
İnip
baksam...

Yemiş iskelesinden dilenci vapuruna binip
Eyüp'te Niyet Kuyusu'na gittikti.
Elleri yumuk yumuk,
bacakları biraz çarpıktı ama,
yeşil zeytin tanesi gibi gözler.
Kaşları da hilâl gibi çekikti.
Tam Kasımpaşa'ya yaklaştık, beyaz başörtüsü...

Lastik hava kaçırıyor.
Derdine deva bulmazsak eğer...
Dur bakalım Babacafer...

Üç numrolu kamyonet durdu.
Karanlık.
Kriko.
Pompa.
Eller.
Küfreden ve küfrettiğine kızan elleri
lastikte ve ihtiyar tekerlekte dolaşırken
Ahmed hatırladı :
bir gece nüzûllü babaannesini
sedirden sedire taşırken
kadıncağız...

İç lastik boydan boya patladı.
Yedek?
Yok.
Dağlarda avaz avaz
imdat istemek?

Sen Süleymaniyelisin oğlum Ahmet,
sana tek başına verilmiştir üç numrolu kamyonet.
Hem, hani bir koyun varmış,
kendi bacağından asılan bir koyun.
Süleymaniyeli şoför Ahmet
soyun...

Soyundu.
Ceket, külot, pantol, don, gömlek ve kalpak
ve kırmızı kuşak,
Ahmet'i postalları üstünde çırılçıplak
bırakarak
dış lastiğin içine girdiler,
şişirdiler.

Bu şarkı nihaventtir.
Deniz kıyısında bir şehir...
Beyaz başörtüsü...

Saatta elli yapıyoruz...
Dayan ömrümün törpüsü,
dayan da dağlar anadan doğma görsün şoför Ahmet'i,
dayan arslan...

Hiçbir zaman
böyle merhametli bir ümitle sevmedi
hiçbir insan
hiçbir âleti...

SEKİZİNCİ BAP

26 AĞUSTOS GECESİNDE SAATLAR İKİ OTUZDAN BEŞ OTUZA KADAR ve İZMİR RIHTIMINDAN AKDENİZ'E BAKAN NEFER

Saat 2.30.

Kocatepe yanık ve ihtiyar bir bayırdır,
ne ağaç, ne kuş sesi,
ne toprak kokusu vardır.
Gündüz güneşin,
gece yıldızların altında kayalardır.
Ve şimdi gece olduğu için
ve dünya karanlıkta daha bizim,
daha yakın,
daha küçük kaldığı için
ve bu vakitlerde topraktan ve yürekten
evimize, aşkımıza ve kendimize dair
sesler geldiği için
kayalıklarda şayak kalpaklı nöbetçi
okşayarak gülümseyen bıyığını
seyrediyordu Kocatepe'den
dünyanın en yıldızlı karanlığını.
Düşman üç saatlik yerdedir
ve Hıdırlık-tepesi olmasa
Afyonkarahisar şehrinin ışıkları gözükecek.
Kuzeydoğuda Güzelim-dağları
ve dağlarda tek
tek
ateşler yanıyor.
Ovada Akarçay bir pırıltı halinde
ve şayak kalpaklı nöbetçinin hayalinde
şimdi yalnız suların yaptığı bir yolculuk var :
Akarçay belki bir akar su,
belki bir ırmak,
belki küçücük bir nehirdir.

Akarçay Dereboğazı'nda değirmenleri çevirip
ve kılçıksız yılan balıklarıyla
Yedişehitler kayasının gölgesine girip
çıkar.
Ve kocaman çiçekleri eflâtun
kırmızı
beyaz
ve sapları bir, bir buçuk adam boyundaki
haşhaşların arasından akar.
Ve Afyon önünde
Altıgözler Köprüsü'nün altından
gündoğuya dönerek
ve Konya tren hattına rastlayıp yolda
Büyükçobanlar Köyü'nü solda
ve Kızılkilise'yi sağda bırakıp
gider.

Düşündü birdenbire kayalardaki adam
kaynakları ve yolları düşman elinde kalan bütün nehirleri.
Kim bilir onlar ne kadar büyük,
ne kadar uzundular?
Birçoğunun adını bilmiyordu,
yalnız, Yunan'dan önce ve Seferberlik'ten evvel
Selimşahlar Çiftliği'nde ırgatlık ederken Manisa'da
geçerdi Gediz'in sularını başı dönerek.

Dağlarda tek
tek
ateşler yanıyordu.
Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki
şayak kalpaklı adam
nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden
güzel, rahat günlere inanıyordu
ve gülen bıyıklarıyla duruyordu ki mavzerinin yanında,

birdenbire beş adım sağında onu gördü.
Paşalar onun arkasındaydılar.
O, saatı sordu.
Paşalar : "Üç," dediler.
Sarışın bir kurda benziyordu.
Ve mavi gözleri çakmak çakmaktı.
Yürüdü uçurumun başına kadar,
eğildi, durdu.
Bıraksalar
ince, uzun bacakları üstünde yaylanarak
ve karanlıkta akan bir yıldız gibi kayarak
Kocatepe'den Afyon ovasına atlıyacaktı.

Saat 3.30.

Halimur - Ayvalı hattı üzerinde
manga mevziindedir.

İzmirli Ali Onbaşı
(kendisi tornacıdır)
karanlıkta göz yordamıyla
sanki onları bir daha görmiyecekmiş gibi
baktı manga efradına birer birer :
Sağda birinci nefer
sarışındı.
İkinci esmer.
Üçüncü kekemeydi
fakat bölükte
yoktu onun üstüne şarkı söyliyen.
Dördüncünün yine mutlak bulamaç istiyordu canı.
Beşinci, vuracaktı amcasını vuranı
tezkere alıp Urfa'ya girdiği akşam.
Altıncı,
inanılmayacak kadar büyük ayaklı bir adam,

memlekette toprağını ve tek öküzünü
ihtiyar bir muhacir karısına bıraktığı için
kardeşleri onu mahkemeye verdiler
ve bölükte arkadaşlarının yerine nöbete kalktığı için
ona "Deli Erzurumlu" derdiler.
Yedinci, Mehmet oğlu Osman'dı.
Çanakkale'de, İnönü'nde, Sakarya'da yaralandı
ve gözünü kırpmadan
daha bir hayli yara alabilir,
yine de dimdik ayakta kalabilir.
Sekizinci,
İbrahim,
korkmıyacaktı bu kadar
bembeyaz dişleri böyle tıkırdayıp
birbirine böyle vurmasalar.
Ve İzmirli Ali Onbaşı biliyordu ki :
tavşan korktuğu için kaçmaz
kaçtığı için korkar.

Saat 4.

Ağzıkara - Söğütlüdere mıntıkası.
On ikinci Piyade Fırkası.
Gözler karanlıkta, uzakta.
Eller yakında, makanizmalar üzerinde.
Herkes yerli yerinde.
Tabur imamı
mevzideki biricik silâhsız adam :
ölülerin adamı,
kırık bir söğüt dalı dikerek kıbleye doğru,
durdu boyun büküp
el kavuşturup
sabah namazına.

İçi rahattır.
Cennet, ebedî bir istirahattır.
Ve yenilseler de, yenseler de âdâyı,
meydânı gazadan o kendi elleriyle verecektir
Cenâbı rabbülâlemîne şûhedâyı.

Saat 4.45.

Sandıklı civarı.
Köyler.
Sarkık, siyah bıyıklı süvari,
çınar dibinde, beygirinin yanında duruyordu.
Çukurova beygiri
kuyruğunu karanlığa vuruyordu :
dizkapaklarında kan,
kantarmasında köpük...
İkinci Süvari Fırkası'ndan Dördüncü Bölük,
atları, kılıçları ve insanlarıyla havayı kokluyor.
Geride, köylerde bir horoz öttü.
Ve sarkık, siyah bıyıklı süvari
ellerinin tersiyle yüzünü örttü.
Karşı dağlar ardında, düşman elinde kalan
bir başka horoz vardır :
baltaibik, sütbeyaz bir Denizli horozu.
Düşmanlar herhal onu çoktan kesip
çorbasını yapmışlardır...

Saat beşe on var.

Kırk dakka sonra şafak
sökecek.
"Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak".

Tınaztepe'ye karşı Kömürtepe güneyinde,
On beşinci Piyade Fırkası'ndan iki ihtiyat zabiti
ve onların genci, uzunu,
Darülmuallimin mezunu
Nurettin Eşfak,
mavzer tabancasının emniyetiyle oynıyarak
konuşuyor :
— Bizim İstiklâl Marşı'nda aksıyan bir taraf var,
bilmem ki, nasıl anlatsam,
Âkif, inanmış adam,
fakat onun, ben,
inandıklarının hepsine inanmıyorum.
Meselâ, bakın :
"Gelecektir sana vaadettiği günler Hakkın."
Hayır,
gelecek günler için
gökten âyet inmedi bize.
Onu biz, kendimiz
vaadettik kendimize.
Bir şarkı istiyorum
zaferden sonrasına dair.
"Kim bilir belki yarın..."

Saat beşe beş var.

Dağlar aydınlanıyor.
Bir yerlerde bir şeyler yanıyor.
Gün ağardı ağaracak.
Kokusu tütmeğe başladı :
Anadolu toprağı uyanıyor.
Ve bu anda, kalbi bir şahan gibi göklere salıp
ve pırıltılar görüp
ve çok uzak
çok uzak bir yerlere çağıran sesler duyarak

bir müthiş ve mukaddes mâcerada,
ön safta, en ön sırada,
şahlanıp ölesi geliyordu insanın.

Topçu evvel mülâzımı Hasan'ın
yaşı yirmi birdi.
Kumral başını gökyüzüne çevirdi,
kalktı ayağa.
Baktı, yıldızları ağaran muazzam karanlığa.
Şimdi bir hamlede o kadar büyük,
öyle şöhretli işler yapmak istiyordu ki
bütün ömrünü ve hâtırasını
ve yedi buçukluk bataryasını
ağlanacak kadar küçük buluyordu.

Yüzbaşı sordu :
— Saat kaç?
— Beş.
— Yarım saat sonra demek...

98956 tüfek
ve şoför Ahmet'in üç numrolu kamyonetinden
yedi buçukluk şnayderlere, on beşlik obüslere kadar,
bütün âletleriyle
ve vatan uğrunda,
yani, toprak ve hürriyet için ölebilmek kabiliyetleriyle
Birinci ve İkinci ordular
baskına hazırdılar.

Alaca karanlıkta, bir çınar dibinde,
beygirinin yanında duran
sarkık, siyah bıyıklı süvari
kısa çizmeleriyle atladı atına.

Nurettin Eşfak
baktı saatına :
— Beş otuz...
Ve başladı topçu ateşiyle
ve fecirle birlikte büyük taarruz...

Sonra.
Sonra, düşmanın müstahkem cepheleri düştü.
Bunlar :
Karahisar güneyinde 50
ve doğusunda 20 - 30 kilometredeydiler.

Sonra.
Sonra, düşman ordusu kuvâyi külliyesini ihâta ettik
Aslıhanlar civarında
30 Ağustosa kadar.

Sonra.
Sonra, 30 Ağustosta düşman kuvâyi külliyesi imha ve esir olundu.
Esirler arasında General Trikopis :
Alaturka sopa yemiş bir temiz
ve sırmaları kopuk frenk uşağı...

Yaralı bir düşman ölüsüne takıldı Nurettin Eşfak'ın ayağı.
Nurettin dedi ki : " Teselyalı Çoban Mihail,"
Nurettin dedi ki : " Seni biz değil,
buraya göriderenler öldürdü seni..."

Sonra.
Sonra, 31 Ağustos günü
ordularımız İzmir'e doğru yürürken
serseri bir kurşunla vurulan
Deli Erzurumluydu.

Devrildi.
Kürek kemikleri altında toprağı duydu.
Baktı yukarı,
baktı karşıya.
Gözler hayretle yandılar :
önünde, sırtüstü, yan yana yatan postalları
her seferkinden kocamandılar.
Ve bu postallar daha bir hayli zaman
üzerlerinden atlayıp geçen arkadaşların arkasından
seyredip güneşli gökyüzünü
ihtiyar bir muhacir karısını düşündüler.
Sonra...
Sonra, sarsılıp ayrıldılar birbirlerinden
ve Deli Erzurumlu ölürken kederinden
yüzlerini toprağa döndüler...

Solda, ilerdeydi Ali Onbaşı.
Kan içindeydi yüzü gözü.
Bir süvari takımı geçti yanından dörtnala.
Kaçanı kovalamıyordu yalnız
ulaşmak da istiyordu bir yerlere
ve sadece kahretmiyor
yaratıyordu da.
Ve kılıçların,
nalların,
ellerin
ve gözlerin pırıltısı
ardarda çakan aydınlık bir bütündü.
Ali Onbaşı bir şimşek hızıyla düşündü
ve şu türküyü duydu :

"Dörtnala gelip Uzak Asya'dan
Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan
bu memleket bizim.

Bilekler kan içinde, dişler kenetli, ayaklar çıplak
ve ipek bir halıya benziyen toprak,
bu cehennem, bu cennet bizim.

Kapansın el kapıları, bir daha açılmasın,
yok edin insanın insana kulluğunu,
bu dâvet bizim...

Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
ve bir orman gibi kardeşçesine,
bu hasret bizim..."

Sonra.
Sonra, 9 Eylülde İzmir'e girdik
ve Kayserili bir nefer
yanan şehrin kızıltısı içinden gelip
öfkeden, sevinçten, ümitten ağlıya ağlıya,
Güneyden Kuzeye,
Doğudan Batıya,
Türk halkıyla beraber
seyretti İzmir rıhtımından Akdeniz'i.

Ve biz de burda bitirdik destanımızı.
Biliyoruz ki lâyığınca olmadı bu kitap,
Türk halkı bağışlasın bizi,
onlar ki toprakta karınca,
suda balık,
havada kuş kadar
çokturlar;

korkak,
cesur,
cahil,
hakîm
ve çocukturlar
ve kahreden
yaratan ki onlardır,
kitabımızda yalnız onların mâceraları vardır...

939 İstanbul Tevkifanesi,
940 Çankırı Hapisanesi,
941 Bursa Hapisanesi.

Piraye İçin Yazılmış :
SAAT 21 - 22 ŞİİRLERİ

İlk Basım : Eylül 1965

Ne güzel şey hatırlamak seni :
ölüm ve zafer haberleri içinden,
hapiste
ve yaşım kırkı geçmiş iken...

Ne güzel şey hatırlamak seni :
bir mavi kumaşın üstünde unutulmuş olan elin
ve saçlarında
vakur yumuşaklığı canımın içi İstanbul toprağının...
İçimde ikinci bir insan gibidir
seni sevmek saadeti....
Parmakların ucunda kalan kokusu sardunya yaprağının,
güneşli bir rahatlık
ve etin daveti :
kıpkızıl çizgilerle bölünmüş
sıcak
koyu bir karanlık...

Ne güzel şey hatırlamak seni,
yazmak sana dair,
hapiste sırtüstü yatıp seni düşünmek :
filânca gün, falanca yerde söylediğin söz,
kendisi değil
edasındaki dünya...

Ne güzel şey hatırlamak seni.
Sana tahtadan bir şeyler oymalıyım yine :
bir çekmece
bir yüzük,
ve üç metre kadar ince ipekli dokumalıyım.
Ve hemen
fırlayarak yerimden
penceremde demirlere yapışarak
hürriyetin sütbeyaz maviliğine
sana yazdıklarımı bağıra bağıra okumalıyım...

Ne güzel şey hatırlamak seni :
ölüm ve zafer haberleri içinden,
hapiste
ve yaşım kırkı geçmiş iken...

20 Eylül 1945

Bu geç vakit
bu sonbahar gecesinde
kelimelerinle doluyum;
zaman gibi, madde gibi ebedî
göz gibi çıplak,
el gibi ağır
ve yıldızlar gibi pırıl pırıl
kelimeler.
Kelimelerin geldiler bana,
yüreğinden, kafandan, etindendiler.
Kelimelerin getirdiler seni,
onlar : ana,
onlar : kadın
ve yoldaş olan...
Mahzundular, acıydılar, sevinçli, umutlu, kahramandılar,
kelimelerin *insandılar*...

21 Eylül 1945

Oğlumuz hasta,
babası hapiste,
senin yorgun ellerinde ağır başın,
dünyanın hali gibi halimiz...

İnsanlar, daha güzel günlere insanları taşır,
oğlumuz iyileşir,
babası çıkar hapisten,
güler senin altın gözlerinin içi,
dünyanın hali gibi halimiz...

22 Eylül 1945

Kitap okurum :
içinde sen varsın,
şarkı dinlerim :
içinde sen
Oturdum ekmeğimi yerim :
karşımda sen otursun,
çalışırım :
karşımda sen.
Sen ki her yerde "hâzır nâzır"ımsın,
konuşamayız seninle,
duyamayız sesini birbirimizin :
sen benim sekiz yıldır dul karımsın...

23 Eylül 1945

O şimdi ne yapıyor
şu anda, şimdi, şimdi?
Evde mi, sokakta mı,
çalışıyor mu, uzanmış mı, ayakta mı?
Kolunu kaldırmış olabilir,
— hey gülüm,
beyaz, kalın bileğini nasıl da çırçıplak eder bu hareketi!.. —

O şimdi ne yapıyor,
şu anda, şimdi, şimdi?
Belki dizinde bir kedi yavrusu var,
okşuyor.
Belki de yürüyordur, adımını atmak üzredir,
— her kara günümde onu bana tıpış tıpış getiren
sevgili, canımın içi ayaklar!.. —
Ve ne düşünüyor
beni mi?
Yoksa
ne bileyim
fasulyanın neden bir türlü pişmediğini mi?
Yahut, insanların çoğunun
neden böyle bedbaht olduğunu mu?

O şimdi ne düşünüyor,
şu anda, şimdi, şimdi?...

24 Eylül 1945

En güzel deniz :
henüz gidilmemiş olanıdır.
En güzel çocuk :
henüz büyümedi.
En güzel günlerimiz :
henüz yaşamadıklarımız.
Ve sana söylemek istediğim en güzel söz :
henüz söylememiş olduğum sözdür.

25 Eylül 1945

Saat 21.
Meydan yerinde kampana vurdu,
nerdeyse koğuşların kapıları kapanır.
Bu sefer hapislik uzun sürdü biraz :
8 yıl...
Yaşamak : ümitli bir iştir, sevgilim,
yaşamak :
seni sevmek gibi ciddi bir iştir...

26 Eylûl 1945

Bizi esir ettiler,
bizi hapse attılar :
beni duvarların içinde,
seni duvarların dışında.

Ufak iş bizimkisi.
Asıl en kötüsü :
bilerek, bilmeyerek
hapisaneyi insanın kendi içinde taşıması...
İnsanların birçoğu bu hale düşürülmüş,
namuslu, çalışkan, iyi insanlar
ve seni sevdiğim kadar sevilmeye lâyık...

30 Eylûl 1945

Seni düşünmek güzel şey
ümitli şey
dünyanın en güzel sesinden en güzel şarkıyı dinlemek gibi bir şey.
Fakat artık ümit yetmiyor bana,
ben artık şarkı dinlemek değil
şarkı söylemek istiyorum...

1 Ekim 1945

Dağın üstünde :
akşam güneşiyle yüklü olan bir bulut var dağın üstünde.
Bugün de :
sensiz, yani yarı yarıya dünyasız geçti bugün de.
Birazdan açar
kırmızı kırmızı :
gecesefaları birazdan açar kırmızı kırmızı.
Taşır havamızda sessiz, cesur kanatlar
vatandan ayrılığa benzeyen ayrılığımızı...

2 Ekim 1945

Rüzgâr akar gider,
aynı kiraz dalı bir kere bile sallanmaz aynı rüzgârla.
Ağaçta kuşlar cıvıldaşır :
kanatlar uçmak ister.
Kapı kapalı :
zorlayıp açmak ister.
Ben seni isterim :
senin gibi güzel,
dost
ve sevgili olsun hayat...
Biliyorum henüz bitmedi
sefaletin ziyafeti...
Bitecek fakat...

5 Ekim 1945

İkimiz de biliyoruz, sevgilim,
öğrettiler :
aç kalmayı, üşümeyi,
yorgunluğu ölesiye
ve birbirimizden ayrı düşmeyi.
Henüz öldürmek zorunda bırakılmadık
ve öldürülmek işi geçmedi başımızdan.

İkimiz de biliyoruz, sevgilim,
öğretebiliriz :
dövüşmeyi insanlarımız için
ve her gün biraz daha candan
biraz daha iyi
sevmeyi...

6 Ekim 1945

Bulutlar geçiyor : haberlerle yüklü, ağır.
Buruşuyor hâlâ gelmeyen mektup avucumda.
Yürek kirpiklerin ucunda
uzayıp giden toprak uğurlanır.
Benim bağırasım gelir : — " P î r â y e,
P î r â y e !.." — diye...

7 Ekim 1945

İnsan çığlıkları geçti geceleyin açık denizleri
rüzgâr-
-larla.
Dolaşmak tehlikeli hâlâ
geceleyin açık denizleri...

Altı yıldır sürülmedi bu tarla,
duruyor olduğu gibi tank paletlerinin izleri.
Tank paletlerinin izleri
kapanır bu kış karla.

Ah, gözümün nuru, gözümün nuru,
yine yalan söylüyor antenler :
alın teri tacirleri kapatabilsin diye defteri yüzde yüz kârla.
Fakat Ezrailin sofrasından dönenler
döndüler verilmiş kararlarla...

8 Ekim 1945

Çekilmez bir adam oldum yine :
uykusuz, aksi, nâlet.
Bir bakıyorsun ki
ana avrat sövер gibi, azgın bir hayvanı dövер gibi bugün çalışıyorum,
sonra bir de bakıyorsun ki
ağzımda sönük bir cıgara gibi tembel bir türkü
sabahtan akşama kadar sırtüstü yatıyorum ertesi gün.
Ve beni çileden çıkartıyor büsbütün
kendime karşı duyduğum nefret
ve merhamet...

Çekilmez bir adam oldum yine :
uykusuz, aksi, nâlet.
Yine her seferki gibi haksızım.
Sebep yok,
olması da imkânsız.
Bu yaptığım iş ayıp
rezalet.
Fakat elimde değil
seni kıskanıyorum
beni affet...

9 Ekim 1945

Dün gece rüyama girdin :
dizimin dibinde oturuyormuşun.
Başını kaldırdın, kocaman, sarı gözlerini bana çevirdin.
Bir şeyler soruyormuşun.
Islak dudakların kapanıp açılıyor,
sesini duymuyorum ama.

Gecenin içinde bir yerlerde aydınlık bir haber gibi saat çalıyor.
Havada fısıltısı başsızlığın ve sonsuzluğun.
Kırmızı kafesinde, kanaryanın : "Memo"mun türküsü,
sürülmüş bir tarlada toprağı itip yükselen tohumların çıtırdısı
ve bir kalabalığın haklı ve muzaffer uğultusu geliyor kulağıma.
Senin ıslak dudakların hep öyle açılıp kapanıyor
sesini duymuyorum ama...

Kahrederek uyandım.
Kitabın üstünde uyuyakalmışım meğer.
Düşünüyorum :
yoksa senin sesin miydi bütün o sesler?

10 Ekim 1945

Gözlerine bakarken
güneşli bir toprak kokusu vuruyor başıma,
bir buğday tarlasında, ekinlerin içinde kayboluyorum...

Yeşil pırıltılarla uçsuz bucaksız bir uçurum,
durup dinlenmeden değişen ebedî madde gibi gözlerin :
sırrını her gün bir parça veren
fakat hiçbir zaman
bûsbütün teslim olmayacak olan...

18 Ekim 1945

Kale kapısından çıkarken ölümle buluşmak üzre,
son defa dönüp baktığımızda şehre,
sevgilim, şu sözleri söyleyebileceğiz :
"— Pek de öyle güldürmedinse de yüzümüzü,
çalıştık gücümüzün yettiği kadar
seni bahtiyar
kılalım diye.
Devam ediyor bahtiyarlığa doğru gidişin,
devam ediyor hayat.
İçimiz rahat,
gönlümüzde hak edilmiş ekmeğine doymuşluk,
gözümüzde ışığından ayrılmanın kederi,
işte geldik gidiyoruz
şen olasın Halep şehri..."

27 Ekim 1945

Bir elmanın yarısı biz
yarısı bu koskoca dünya.
Bir elmanın yarısı biz
yarısı insanlarımız.
Bir elmanın yarısı sen
yarısı ben
ikimiz...

28 Ekim 1945

Itır saksısında artan koku,
denizlerde uğultular
ve işte dolgun bulutları ve akıllı toprağıyla sonbahar...

Sevgilim,
yaş kemâlini buldu.
Bana öyle gelir ki
belki bin yıllık bir ömrün macerası geçti başımızdan.
Ama biz hâlâ
güneşin altında el ele yalnayak koşan
hayran gözlü çocuklarız...

5 Kasım 1945

Çiçekli badem ağaçlarını unut.
Değmez,
bu bahiste
geri gelmesi mümkün olmayan hatırlanmamalı.
Islak saçlarını güneşte kurut :
olgun meyvelerin baygınlığıyla pırıldasın
nemli, ağır kızıltılar...
Sevgilim, sevgilim,
mevsim
sonbahar...

8 Kasım 1945

Uzaktaki şehrimin damları üzerinden
ve Marmara denizinin dibinden geçip
sonbahar topraklarını aşarak
olgun ve ıslak
geldi sesin.
Bu, üç dakikalık bir zamandı.
Sonra, telefon simsiyah kapandı...

12 Kasım 1945

Damardan boşanan kan gibi ılık ve uğultulu
son lodoslar esmeye başladı.
Havayı dinliyorum :
nabız yavaşladı.
Uludağda, zirvede kar
ve Kirezli-yaylada şahane ve şipşirin yatmış uykudadır
kırmızı kestane yapraklarının üstünde ayılar.
Ovada kavaklar soyunuyor.
İpekböceği tohumları kışlaklarına gitti gidecek,
sonbahar bitti bitecek,
nerdeyse girecek gebe-uykularına toprak.
Ve biz yine bir kış daha geçireceğiz :
büyük öfkemizin içinde
ve mukaddes ümidimizin ateşinde ısınarak...

13 Kasım 1945

Tarif kabul etmez, — diyorlar, — İstanbulun sefaleti,
milleti, — diyorlar, — kırıp geçirdi açlık,
verem illeti, — diyorlar, — diz boyu.
Şu kadarcık kız çocuklarını, — diyorlar, —
yangın yerlerinde, sinema localarında...

. . . . .
. . . . . .

Kara haberler geliyor uzaktaki şehrimden :
namuslu, çalışkan, fakir insanların şehri —
sahici İstanbulum,
sevgilim, senin mekânın olan
ve nereye sürülsem, hangi hapiste yatsam
sırtımda, torbamın içinde götürdüğüm
ve evlât acısı gibi yüreğimde,
senin hayalin gibi gözlerimde taşıdığım şehir...

20 Kasım 1945

Saksılarda hâlâ tek tük karanfil bulunursa da
ovada güz nadasları yapıldı çoktan,
tohum saçılıyor.
Ve zeytin devşirilmekte.
Bir yandan kışa girilmekte,
bir yandan bahar fidelerine yer açılıyor.
Bense hasretinle dolu
ve büyük yolculukların sabırsızlığıyla yüklü
yatıyorum demirli bir şilep gibi Bursada...

1945 yılı Aralık ayının dördü

İlk göz göze geldiğimiz günkü elbiseni çıkar sandıktan,
giyin, kuşan,
benze bahar ağaçlarına...
Hapisten
mektubun içinde yolladığım karanfili tak saçlarına,
kaldır, öpülesi çizgilerle kırışık beyaz, geniş alnını,
böyle bir günde yılgın ve kederli değil,
ne münasebet,
böyle bir günde bir isyan bayrağı gibi güzel olmalı Nâzım Hikmetin kadını..

5 Aralık 1945

Delindi sintine,
esirler parçalamakta pırangaları.
Yıldız-poyrazdır esen,
tekneyi kayaların üstüne atacak.
Bu dünya, bu korsan gemisi batacaktır,
taş çatlasa batacak.
Ve senin alnın gibi hür, ferah ve ümitli bir âlem
kuracağız Pîrâyem...

6 Aralık 1945

Onlar ümidin düşmanıdır, sevgilim,
akar suyun,
meyve çağında ağacın,
serpilip gelişen hayatın düşmanı.
Çünkü ölüm vurdu damgasını alınlarına :
— çürüyen diş, dökülen et —,
bir daha geri dönmemek üzre yıkılıp gidecekler.
Ve elbette ki, sevgilim, elbet,
dolaşacaktır elini kolunu sallaya sallaya,
dolaşacaktır en şanlı elbisesiyle : işçi tulumuyla
bu güzelim memlekette hürriyet...

7 Aralık 1945

Bursada havlucu Recebe,
Karabük fabrikasında tesviyeci Hasana düşman,
fakir-köylü Hatçe kadına,
ırgat Süleymana düşman,
sana düşman, bana düşman,
düşünen insana düşman,
vatan ki bu insanların evidir,
sevgilim, onlar vatana düşman...

12 Aralık 1945

Ağaçlar ovada son bir gayretle pırıldamakta :
pul pul altın
bakır
tunç ve tahta...
Öküzlerin ayakları yaş toprağa gömülüyor yumuşacık.
Ve dağlar dumana batık
kurşunî, sırılsıklam...
Tamam,
sonbahar belki bugün bitti artık.
Yaban kazları hızla gelip geçti demin
herhal İznik gölüne gidiyorlar.
Havada serin
havada is kokusu gibi bir şey :
havada kar kokusu var...

Şimdi dışarda olmak,
dörtnala sürmek dağlara doğru atı.
"— Ata binmesini de bilmezsin," — diyeceksin ama
şakayı bırak ve kıskanma,
yeni bir huy edindim hapiste :
seni sevdiğim kadar değilse de
hemen hemen ona yakın seviyorum tabiatı...
Ve ikiniz de uzaktasınız...

13 Aralık 1945

Gece kar birdenbire bastırmış.
Bembeyaz dallardan dağılan kargalarla başladı sabah.
Göz alabildiğine Bursa ovasında kış :
başsızlık ve sonsuzluk geliyor akla.
Sevgilim
değişti mevsim
çekişen gelişmelerden sonra bir sıçramakla.
Ve karın altında mağrur
hamarat
sürüp gidiyor hayat...

14 Aralık 1945

Hay aksi lânet, fena bastırdı kış...
Sen ve namuslu İstanbulum ne haldesiniz kim bilir?
Kömürün var mı?
Odun alabildin mi?
Camların kıyısına gazete kâadı yapıştır.
Gece erkenden yatağa gir.
Evde de satılacak bir şey kalmamıştır.
Yarı aç, yarı tok üşümek :
dünyada, memleketimizde ve şehrimizde
bu işte de çoğunluk bizde...

DÖRT HAPİSANEDEN

Istanbul

İstanbul'da, Tevkifane avlusunda,
güneşli bir kış günü, yağmurdan sonra,
bulutlar, kırmızı kiremitler, duvarlar ve benim yüzüm
yerde, su birikintilerinde kımıldanırken,
ben, nefsimin ne kadar cesur, ne kadar alçak,
ne kadar kuvvetli, ne kadar zayıf şeyi varsa
hepsini taşıyarak :
dünyayı, memleketimi ve seni düşündüm...

1939 Şubat İstanbul Tevkifanesi

1

Sevgilim,
başlar önde, gözler alabildiğine açık,
yanan şehirlerin kızıltısı,
çiğnenen ekinler
ve bitmez tükenmez ayak sesleri :
gidiliyor.
Ve insanlar katlediliyor :
ağaçlardan ve danalardan
daha rahat
daha kolay
daha çok.
Sevgilim,
bu ayak sesleri, bu katliâmda
hürriyetimi, ekmeğimi ve seni kaybettiğim oldu,
fakat açlığın, karanlığın ve çığlıkların içinden
güneşli elleriyle kapımızı çalacak olan
gelecek günlere güvenimi kaybetmedim hiçbir zaman...

2

Fevkalâde memnunum dünyaya geldiğime,
toprağını, aydınlığını, kavgasını ve ekmeğini seviyorum.
Kutrunun ölçüsünü santimine kadar bilmeme rağmen
ve meçhulüm değilken güneşin yanında oyuncaklığı
dünya, inanılmayacak kadar büyüktür benim için.
Dünyayı dolaşmak,
görmediğim balıkları, yemişleri, yıldızları görmek isterdim.
Halbuki ben
yalnız yazılarda ve resimlerde yaptım Avrupa yolculuğumu.
Mavi pulu Asya'da damgalanmış
bir tek mektup bile almadım.
Ben ve bizim mahalle bakkalı
ikimiz de kuvvetle meçhulüz Amerika'da.
Fakat ne zarar,
Çin'den İspanya'ya, Ümit Burnu'ndan Alaska'ya kadar
her mili bahride, her kilometrede dostum ve düşmanım var.
Dostlar ki bir kerre bile selâmlaşmadık
aynı ekmek, aynı hürriyet, aynı hasret için ölebiliriz.
Ve düşmanlar ki kanıma susamışlar
kanlarına susamışım.
Benim kuvvetim :
bu büyük dünyada yalnız olmamaklığımdır.
Dünya ve insanları yüreğimde sır
ilmimde muamma değildirler.
Ben kurtarıp kellemi nida ve sual işaretlerinden,
büyük kavgada
açık ve endişesiz
girdim safıma.
Ve dışında bu safın
toprak ve sen
bana kâfi gelmiyorsunuz.
Halbuki sen harikulâde güzelsin
toprak sıcak ve güzeldir.

3

Memleketimi seviyorum :
Çınarlarında kolan vurdum, hapisanelerinde yattım.
Hiçbir şey gidermez iç sıkıntımı
memleketimin şarkıları ve tütünü gibi.

Memleketim :
Bedreddin, Sinan, Yunus Emre ve Sakarya,
kurşun kubbeler ve fabrika bacaları
benim o kendi kendinden bile gizleyerek
sarkık bıyıkları altından gülen halkımın eseridir.

Memleketim.
Memleketim ne kadar geniş :
dolaşmakla bitmez, tükenmez gibi geliyor insana.
Edirne, İzmir, Ulukışla, Maraş, Trabzon, Erzurum.
Erzurum yaylasını yalnız türkülerinden tanıyorum
ve güneye
pamuk işleyenlere gitmek için
Toroslardan bir kerre olsun geçemedim diye
utanıyorum.

Memleketim :
develer, tiren, Ford arabaları ve hasta eşekler,
kavak
sögüt
ve kırmızı toprak.

Memleketim.
Çam ormanlarını, en tatlı suları ve dağ başı göllerini seven
alabalık
ve onun yarım kiloluğu
pulsuz, gümüş derisinde kızıltılarla
Bolu'nun Abant gölünde yüzer.

Memleketim :
Ankara ovasında keçiler :
kumral, ipekli, uzun kürklerin pırıldaması.
Yağlı, ağır fındığı Giresun'un.
Al yanakları mis gibi kokan Amasya elması,
zeytin
incir
kavun
ve renk renk
salkım salkım üzümler
ve sonra karasaban
ve sonra kara sığır
ve sonra : ileri, güzel, iyi
her şeyi
hayran bir çocuk sevinciyle kabule hazır
çalışkan, namuslu, yiğit insanlarım
yarı aç, yarı tok
yarı esir...

ÖLÜME DAİR

Buyrun, oturun dostlar,
hoş gelip sefalar getirdiniz.
Biliyorum, ben uyurken
hücreme pencereden girdiniz.
Ne ince boyunlu ilâç şişesini
ne kırmızı kutuyu devirdiniz.
Yüzünüzde yıldızların aydınlığı
başucumda durup el ele verdiniz.
Buyrun, oturun dostlar
hoş gelip sefalar getirdiniz.

Neden öyle yüzüme bir tuhaf bakılıyor?
Osman oğlu Hâşim.
Ne tuhaf şey,
hani siz ölmüştünüz kardeşim.
İstanbul limanında
kömür yüklerken bir İngiliz şilebine,
kömür küfesiyle beraber
ambarın dibine...
Şilebin vinci çıkartmıştı nâşınızı
ve paydostan önce yıkamıştı kıpkırmızı kanınız
simsiyah başınızı.
Kim bilir nasıl yanmıştır canınız...
Ayakta durmayın oturun,
ben sizi ölmüş zannediyordum,
hücreme pencereden girdiniz.
Yüzünüzde yıldızların aydınlığı
hoş gelip sefalar getirdiniz...

Yayalar-köylü Yakup,
iki gözüm,
merhaba.
Siz de ölmediniz miydi?
Çocuklara sıtmayı ve açlığı bırakıp
çok sıcak bir yaz günü
yapraksız kabristana gömülmediniz miydi?
Demek ölmemişsiniz?

Ya siz?
Muharrir Ahmet Cemil?
Gözümle gördüm
tabutunuzun
toprağa indiğini.

Hem galiba
tabut biraz kısaydı boyunuzdan.
Onu bırakın Ahmet Cemil,
vazgeçmemişsiniz eski huyunuzdan,
o ilâç şişesidir
rakı şişesi değil.
Günde elli kuruşu tutabilmek için,
yapyalnız
dünyayı unutabilmek için
ne kadar çok içerdiniz...
Ben sizi ölmüş zannediyordum.
Başucumda durup el ele verdiniz,
buyrun, oturun dostlar,
hoş gelip sefalar getirdiniz...

Bir eski Acem şairi :
"Ölüm âdildir" — diyor, —
"aynı haşmetle vurur şahı fakiri."

Hâşim,
neden şaşıyorsunuz?
Hiç duymadınız mıydı kardeşim,
herhangi bir şahın bir gemi ambarında
bir kömür küfesiyle öldüğünü?...

Bir eski Acem şairi :
"Ölüm âdildir"— diyor.
Yakup,
ne güzel güldünüz, iki gözüm.
Yaşarken bir kerre olsun böyle gülmemişsinizdir...
Fakat bekleyin, bitsin sözüm.
Bir eski Acem şairi :
"Ölüm âdil..."
Şişeyi bırakın Ahmet Cemil.
Boşuna hiddet ediyorsunuz.
Biliyorum,
ölümün âdil olması için
hayatın âdil olması lâzım, diyorsunuz...

Bir eski Acem şairi...
Dostlar beni bırakıp,
dostlar, böyle hışımla
nereye gidiyorsunuz?

YİNE ÖLÜME DAİR

Zevcem,
ruhu revanın
Hatice Pîrâyende,
ölümü düşünüyorum,
demek ki arteryo skleroz
başlıyor bende...
Bir gün
kar yağarken,
yahut
bir gece,
yahut
bir öğle sıcağında,
hangimiz ilkönce,
nasıl
ve nerde öleceğiz?
Nasıl
ve ne olacak
ölenin son duyduğu ses,
son gördüğü renk,
kalanın ilk hareketi
ilk sözü
ilk yediği yemek?
Belki de birbirimizden uzakta öleceğiz.
Haber
çığlıklarla gelecek,
yahut da ima edecekler,
ve kalanı yalnız bırakıp
gidecekler...
Ve kalan
karışacak kalabalığa.

Yani efendim, hayat...
Ve bütün bu ihtimâlât
1900 kaç senesinin
kaçıncı ayı
kaçıncı günü
kaçıncı saatinde?

Zevcem,
ruhu revanım
Hatice Pîrâyende,
ölümü düşünüyorum,
geçen ömrümüzü düşünüyorum.
Kederli
rahat
ve hodbinim.
Hangimiz ilkönce
nasıl
ve nerde ölürsek ölelim,
seninle biz
birbirimizi
ve insanların en büyük dâvasını sevebildik
— dövüştük onun uğruna —,
"yaşadık"
diyebiliriz.

ONUN DOĞUŞU VE DEMİRHANE BACASI

Demirhane bacası ki
yağmurda ümitsiz ve müntekim
durdu.
Ve rüzgâr ki kendini
kaldırıp kaldırıp demirhane bacasına vururdu.
Ve siyah bir yelken gibi gece rüzgârdayken,
sahip değilken ağaçlar dallarına, kuşlar kanatlarına,
ve çekerken karanlıktan yıldırımları toprak,
insanlar ve âletler bırakıp kaldırımları
derin uykulardayken
bir zemin katında bir çocuk doğdu.
Yıldızlar teker teker
deste deste yandılar.
Yıldızlar, onun çocuk gözleri gibi aydınlık
ferah veren
kerim olandılar...
Demirhane bacası
ışıyıp gülümsedi,
dedi :

"— Zemin katında doğan bil ki o dur.
Rehber ve delil ki o dur.
Fikri derin, şefkati gani, gazabı yamandır,
âletsizlerin oğlu,
âletsizlere âlet verecek olandır.
O, onların içinde, onların önünde o,
matem gecesinde, kavga yerinde, bayram gününde o.
Ve o her yanından ana kucağı gibi
saracaktır onları.
Ona ram olacak dört kadim unsur :
âteş ve toprak, rüzgâr ve yağmur.

Ve körler hikâyesinin son babını
o, tekmil ettirecektir.
Yazacaktır insanoğlu öz kitabını
bilerek
isteyerek."

Sustu demirhane bacası.
Sönüyor şafak.

O VE AKSAKALLILAR

Yeşil selviler, beyaz mezar taşları ve elyazma kitaplar vardı manzarada.
Gün akşama yakındı ve durgundu.

Bir yemiş sofrasının başında bağdaş kurmuş gibi
oturmuşlardı etrafına ibret aynasının.
Aksakalları bilgin, gözleri genç, elleri yorgundu,
ilhamlı, vahim ve dalgındılar.
O, birdenbire meclise geldi
dedi :
"— İbret aynasından bakıp
çubuklarını yakıp
şerh ü izah edenler.
Değişmekte olanı görüp
içine girip
değiştirmektir hüner.
Ve sanmayın ki değişen başı boş bir oktur,
kanunu ve nizamı yoktur.
Ben, bilip bildiririm ki
Rab ve kitap
ve saçı rüzgârda uçan "kahraman" değil,
(karanlık orman, tuzlanmamış deri,
budaklı lobut ve taş baltadan beri)
Onlar'dır büyük macerayı yapan.
Onlar ki toprakta karınca
suda balık
havada kuş kadar
çokturlar.
Korkak, cesur
câhil, hakîm
ve çocukturlar.
Ve kahreden
yaratan ki Onlar'dır,
şarkılarımda yalnız Onlar'ın maceraları vardır..."

KIYAMET SURELERİ

1

ALÂMETLER SURESİ

Yedi kat yerin altından uğultular geliyor.
Çok alâmetler belirdi, vakit tamamdır.
Haram sevaboldu, sevap haramdır.
Ak kurt, kara tahtayı daha bir yol kemir,
çekin ki körükleri
ateşe girdi demir.

Çok alâmetler belirdi, vakit tamamdır.
Duyuldu kim ölüm satılıp kâr edile,
kendi kendilerin reddü inkâr edile
ve duyuldu kabuğuna tık ettiği civcivin.
Duyuldu uykusundan uyandığı
zincirinden başka kaybedecek şeyi olmayan devin.

Yedi kat yerin altından uğultular geliyor.
Medet yoktur, bakma geri.
Kantarına zapteylemez oldu beygiri.
Çıkmış üzengiden, ayağı yok mu?
Kan sızar, şâk olmuş, dudağı yok mu?
Gider, böyle gider, dahi gider
bu âteş yolların durağı yok mu?
Bu yol orda biten yoldur.
"Türabolmak ne müşküldür..."

Çekin ki körükleri
ocağa girdi demir.
Bir ateş külçesi düştü buzların ortasına.
Alâmetler belirdi, kıyamet alâmetleridir.
Haberdir, erişmekte kaynayan su galeyan noktasına.

2

TEBAHHUR SURESİ

Pehlivanlar cümle libastan soyunmuş, üryan idiler,
herbiri aşikâr etmişti zamirin.
Gök kubbe sıcaktı ve kan kokuyordu,
encam
tavı gelmiş demirin.

Vadenin irişip çattığını bildiler,
kavaklar titreşip yere eğildiler,
ve çınar ağaçları
gördüler haykıraraktan,
köklerinin yılan ölüleri gibi
koptuğunu topraktan.

Pehlivanlar cümle libastan soyunmuş, üryan idiler.
Kızıl kanatlı kuşlar kayalarda
hazırdı atlamaya.
Vadenin irişip çattığını bildiler,
kabardı, köpüklendi dalgalar
başladılar çatlamaya.

Gök kubbe sıcaktı ve kan kokuyordu.
Ve rûzigâr
yükseldi ağır ağır, çoğaldı gitgide
birikti, birikti ve ânı-vahitte
"Ah edildi derinden
yer oynadı yerinden,"
yıkıldı köprüler kemerlerinden,
yazılı taşlar kapandı yüzükoyun.

Bu dem kıyamet demidir,
bu, buhara inkılâbıdır kaynayan suyun...

TÜRK KÖYLÜSÜ

Topraktan öğrenip
kitapsız bilendir,
Hoca Nasreddin gibi ağlayan
Bayburtlu Zihni gibi gülendir.
Ferhad'dır,
Kerem'dir,
ve Keloğlandır.
Yol görünür onun garip serine,
analar, babalar umudu keser.
Kahbe felek ona eder oyunu.
Çarşambayı sel alır,
bir yâr sever
el alır,
kanadı kırılır
çöllerde kalır,
ölmeden mezara koyarlar onu.
O, "Yunusu biçâredir,"
baştan ayağa yâredir,"
ağu içer su yerine.
Fakat bir kerre bir derd anlayan düşmesin önlerine
ve bir kerre vakterişip :
"— Gayrık, yeter!.."
demesinler.
Ve bir kerre dediler mi :
"İsrafil surunu urur
mahlukat yerinden durur",
toprağın nabzı başlar
onun nabızlarında atmağa.
Ne kendi nefsini korur
ne düşmanı kayırır,
"Dağları yırtıp ayırır,
kayaları kesip yol eyler âbıhayat akıtmağa..."

KIŞLIK SARAY

Kışlık Saray'da Kerenski.
Smolni'de Sovyetler ve Lenin,
sokakta o n l a r.
O n l a r biliyorlar ki, O :
"— Dün erkendi, yarın geç,
Vakit tamam bugün," dedi.
O n l a r : "— Anladık, bildik,"— dediler.
Ve hiçbir zaman
bildiklerini bu kadar müthiş ve mükemmel bilmediler...
İşte : cepheden dönen süngüleri,
kamyonları, mitralyözleriyle,
hasretleri, ümitleri, mukaddes iştihaları,
rüzgârda karın üstünde savrulan sözleriyle
o n l a r yürüyorlar kışlık saraya...

Putilovski Zavot'tan Bolşevik Kitof :
"— Bugün büyük bir gündür, yoldaşlar, — diyor,— büyük bir gündür.
Ve ihtar ederim ki çapul yapmak isteyenlere
artık Kışlık Saray ve bütün Rusya işçinin ve köylünündür."

Tesviyeci Topal Sergey:
"— Hey gidi dünya, — diyor — hey,
ben 905'te on yaşımda geçtim bu yoldan :
en önde iri, mazlum gözlü azize tasvirleri,
yalnayak çocuklar, kocakarılar
ve uzun saçlı papaz Gapon...
Karşıda, kırmızı pencerede, bütün Rusların çarı
sapsarı bakıyordu bize.
Kadınlar ağlaşarak toprağa diz çöktüler.
Ben kaldırmıştım ki elimi istavroz çıkarmak için
birdenbire dörtnala Kazaklar geldi karşımıza.

Kazaklar şahlanmış bir at ve simsiyah bir kalpaktılar.
Biz çocuklar bağrışarak serçe kuşları gibi düştük.
Bir at nalı ezdi benim dizkapağımı..."

Ve Topal Sergey bacağını sürüyerek
yürüyor o n l a r l a Kışlık Saray'a...
Rüzgârdır
kardır
ve insanlardır hâkim olan manzaraya.

Lehistan cephesinden gelen köylü İvan Petroviç'in gözleri
karanlıkta kedi gözleri gibi görünüyor
"— Ehhh, Matuşka, — diyor, —
yeşil başlı ördek gibi toprağı attık çantaya..."

Sütunların arkasından ateş açtı Kışlık Saray,
ateş açtı yüzü güzel Yunkersler
ve şişman orospular.
Tesviyeci Topal Sergey:
"— Hey gidi dünya, — dedi, — hey,
Kerenski kalmış kimlere.."
Ve topal bacağının üstünden
düştü yere...

Köylü İvan Petroviç,
yağlı, semiz toprağı avucunun içinde görüp
ve kırmızı sakalına tükürüp
bir Ukrayna şarkısı gibi işletiyor mitralyözü...

Gecenin ortasında kırmızı tuğladan Kışlık Saray
ve limanda üç bacalı Avrora...

Bolşevik Kitof haykırdı yoldaşlara :
"— Yoldaşlar, — dedi, —
tarih
yani işçi ve köylü sınıfları,
yani kızıl asker
yani, bir meşale yakıyoruz, — dedi, —
hücuma kalkıyoruz, — dedi...

Ve Neva nehrinde buzlar kızarırken
o n l a r bir çocuk gibi iştihalı
ve rüzgâr gibi cesur,
Kışlık Saray'a girdiler.

Demir, kömür ve şeker
ve kırmızı bakır,
ve mensucat,
ve sevda ve zülum ve hayat,
ve bilcümle sanayi kollarının,
ve küçük ve büyük ve Beyaz Rusya ve Kafkasya, Sibirya ve Türkistan,
ve kederli Volga yollarının
ve şehirlerin bahtı
bir şafak vakti değişmiş oldu.
Bir şafak vakti karanlığın kenarından
karlı çizmelerini o n l a r
mermer merdivenlere bastıkları zaman...

1939 İstanbul Tevkifanesi

Ankara

BİR CEZAEVİNDE, TECRİTTEKİ ADAMIN MEKTUPLARI

1

Senin adını
kol saatımın kayışına tırnağımla kazıdım.
Malum ya, bulunduğum yerde
ne sapı sedefli bir çakı var,
(bizlere âlâtı-katıa verilmez),
ne de başı bulutlarda bir çınar.
Belki avluda bir ağaç bulunur ama
gökyüzünü başımın üstünde görmek
bana yasak...
Burası benden başka kaç insanın evidir?
Bilmiyorum.
Ben bir başıma onlardan uzağım,
hep birlikte onlar benden uzak.
Bana kendimden başkasıyla konuşmak
yasak.
Ben de kendi kendimle konuşuyorum.
Fakat çok can sıkıcı bulduğumdan sohbetimi
şarkı söylüyorum karıcığım.
Hem, ne dersin,
o berbat, ayarsız sesim
öyle bir dokunuyor ki içime
yüreğim parçalanıyor.
Ve tıpkı o eski
acıklı hikâyelerdeki
yalnayak, karlı yollara düşmüş, yetim bir çocuk gibi bu yürek,
mavi gözleri ıslak
kırmızı, küçücük burnunu çekerek
senin bağrına sokulmak istiyor.
Yüzümü kızartmıyor benim
onun bu an
böyle zayıf
böyle hodbin
böyle sadece *insan*
oluşu.

Belki bu hâlin
fizyolojik, psikolojik filân izahı vardır.
Belki de sebep buna
bana aylardır
kendi sesimden başka insan sesi duyurmayan
bu demirli pencere
bu toprak testi
bu dört duvardır...

Saat beş, karıcığım.
Dışarda susuzluğu
acayip fısıltısı
toprak damı
ve sonsuzluğun ortasında kımıldanmadan duran
bir sakat ve sıska atıyla,
yani, kederden çıldırtmak için içerdeki adamı
dışarda bütün ustalığı, bütün takım taklavatıyla
ağaçsız boşluğa kıpkızıl inmekte bir bozkır akşamı.

Bugün de apansız gece olacaktır.
Bir ışık dolaşacak yanında sakat, sıska atın.
Ve şimdi karşımda haşin bir erkek ölüsü gibi yatan
bu ümitsiz tabiatın
ağaçsız boşluğuna bir anda yıldızlar dolacaktır.
Yine o malum sonuna erdik demektir işin,
yani bugün de mükellef bir daüssıla için
yine her şey yerli yerinde işte, her şey tamam.
Ben,
ben içerdeki adam
yine mutad hünerimi göstereceğim
ve çocukluk günlerimin ince sazıyla
suzinâk makamından bir şarkı ağzıyla
yine billâhi kahredecek dil-i nâşâdımı
seni böyle uzak,
seni dumanlı, eğri bir aynadan seyreder gibi
kafamın içinde duyınak...

2

Dışarda bahar geldi karıcığım, bahar.
Dışarda, bozkırın üstünde birdenbire
taze toprak kokusu, kuş sesleri ve saire...
Dışarda bahar geldi karıcığım, bahar,
dışarda bozkırın üstünde pırıltılar...
Ve içerde artık böcekleriyle canlanan kerevet,
suyu donmayan testi
ve sabahları çimentonun üstünde güneş...
Güneş,
artık o her gün öğle vaktine kadar,
bana yakın, benden uzak,
sönerek, ışıldayarak
yürür...
Ve gün ikindiye döner, gölgeler düşer duvarlara,
başlar tutuşmaya demirli pencerenin camı :
dışarda akşam olur,
bulutsuz bir bahar akşamı...
İşte içerde baharın en kötü saatı budur asıl.
Velhasıl
o pul pul ışıltılı derisi, ateşten gözleriyle
bilhassa baharda ram eder kendine içerdeki adamı
hürriyet denen ifrit...
Bu bittecrübe sabit, karıcığım,
bittecrübe sabit...

3

Bugün pazar.
Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.
Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak
bu kadar mavi
bu kadar geniş olduğuna şaşarak
kımıldanmadan durdum.
Sonra saygıyla toprağa oturdum,
dayadım sırtımı duvara.
Bu anda ne düşmek dalgalara,
bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım.
Toprak, güneş ve ben
Bahtiyarım...

1938

Çankırı

ÇANKIRI HAPİSANESİNDEN MEKTUPLAR

1

Saat dört,
yoksun.
Saat beş
yok.
Altı, yedi,
ertesi gün,
daha ertesi
ve belki
kim bilir...

Hapisane avlusunda
bir bahçemiz vardı.
Sıcak bir duvar dibinde
on beş adım kadardı.
Gelirdin,
yan yana otururduk,
kırmızı ve kocaman
muşamba torban
dizlerinde...

Kelleci Memed'i hatırlıyor musun?
Sübyan koğuşundan.
Başı dört köşe,
bacakları kısa ve kalm
ve elleri ayaklarından büyük.
Kovanından bal çaldığı adamın
taşla ezmiş kafasını.
"Hanım abla" derdi sana.
Bizim bahçemizden küçük bir bahçesi vardı,
tepemizde, yukarda
güneşe yakın,
bir konserve kutusunun içinde...

Bir Cumartesi gününü,
hapisane çeşmesiyle ıslanan
bir ikindi vaktini hatırlıyor musun?
Bir türkü söylediydi kalaycı Şaban Usta,
aklımda mı :
"Beypazarı meskenimiz, ilimiz,
kim bilir nerde kalır ölümüz...?"

O kadar resmini yaptım senin
bana birini bırakmadın.
Bende yalnız bir fotoğrafın var :
bir başka bahçede
çok rahat
çok bahtiyar
yem verip tavuklara
gülüyorsun.

Hapisane bahçesinde tavuklar yoktu,
fakat pek âlâ gülebildik
ve bahtiyar olmadık değil.
Nasıl haberler aldık
en güzel hürriyete dair,
nasıl dinledik ayak seslerini
yaklaşan müjdelerin,
ne güzel şeyler konuştuk
hapisane bahçesinde....

2

Bir akşamüstü
oturup
hapisane kapısında
rubailer okuduk Gazalî'den :
"Gece :
bûyûk lâciverdi bahçe.
Altın pırıltılarla devranı rakkaselerin.
Ve tahta kutularda upuzun yatan ölüler."

Bir gün eğer,
benden uzak,
karanlık bir yağmur gibi,
canını sıkarsa yaşamak
tekrar Gazalî'yi oku.
Ve Pîrâyende'm benim,
ben eminim
sen sadece merhamet duyacaksın
ölümün karşısında onun
ümitsiz yalnızlığı
ve muhteşem korkusuna.

Bir akar su getirsin Gazalî'yi sana :
"— Toprak bir kâsedir
çömlekçinin rafında tâcidar,
ve zafer yazıları
yıkılmış duvarlarında Keyhüsrevin..."

Birikip sıçramalar.
Soğuk
sıcak
serin.

Ve büyük lâciverdî bahçede
başsız ve sonsuz
ve durup dinlenmeden
devranı rakkaselerin...

Bilmiyorum, neden
aklımda hep
ilkönce senden duyduğum
Çankırılı bir cümle var :
"Pamukladı, mıydı kavaklar
kiraz gelir ardından."
Kavaklar pamukluyor Gazalî'de,
fakat
görmüyor, üstat,
kirazın geldiğini.
Ölüme ibadeti bundandır.

Şeker Ali yukarda, koğuşta bağlama çalıyor.
Akşam.
Dışarda çocuklar bağrışıyorlar.
Çeşmeden akıyor su.
Ve jandarma karakolunun ışığında
akasyalara bağlı üç kurt yavrusu.
Açıldı demirlerin dışında
büyük, lâciverdî bahçem.
A s l o l a n h a y a t t ı r ...

Beni unutma Hatçem...

3

Bugün çarşamba :
— biliyorsun —
Çankırı'nın pazarı.
Demir kapımızdan geçip
kamış sepetimizde bize kadar gelecek
yumurtası, bulgurı,
yaldızlı, mor patlıcanları...

Dün köylerden inenleri seyrettim :
yorgundular,
kurnaz
ve şüpheli,
ve kaşlarının altında keder.
Erkekler eşeklerde,
kadınlar çıplak ayaklarının üstünde geçtiler.
Herhalde içlerinde senin bildiklerin vardır.
Herhalde iki çarşambadır pazarda :
kırmızı başörtülü
"kibirsiz" İstanbulluyu aramışlardır...

20.7.1940

4

Sıcaklar bildiğin gibi değil
ve ben ki yalı uşağıyım
deniz ne kadar uzak...

İkiyle beş arası
cibinliğin altına uzanarak
ter içinde
kımıldanmadan
gözlerim açık
dinliyorum sineklerin uğultusunu.
Biliyorum :
şimdi avluda
duvarlara çarpıyorlardır suyu,
kızgın, kırmızı taşlar tütüyordur.
Ve dışarda, otları yanmış kalenin eteğinde
bir kezzap aydınlığı içindedir
simsiyah kiremitleriyle şehir...

Geceleri birdenbire rüzgâr çıkıyor,
sonra kayboluyor birdenbire.
Ve karanlıkta canlı bir mahluk gibi soluyup,
yumuşak, tüylü ayaklarıyla dolaşarak
bizi bir şeylerle tehdit ediyor sıcak.
Ve zaman zaman
ürpermelerle duyuyoruz derimizin üstünde
bir korku halinde tabiatı....

Bir zelzele olabilir.
Zaten üç günlük yere geldi,
salladı çapanoğlu Yozgad'ı.

Ve yerlilerin kavlince :
altı tekmil tuz madeni olduğundan
yıkılacak Çankırı şehri
kıyametten kırk gün önce.

Yatıp bir gece,
başın bir kalasla ezilmiş,
çıkmamak sabaha...
Ölümün bu kadar körü ve mendeburu...
Ben yaşamak istiyorum biraz daha,
daha bir hayli yaşamak.
bunu birçok şey için istiyorum,
birçok
çok mühim şeyler.

12.8.1940

5

Saat beşte akşam oluyor :
insanın üstüne doğru yürüyen bulutlarla.
Yağmur taşıdıkları belli.
Birçoğu
elle tutulacak kadar alçaktan geçiyorlar...
Bizim odanın yüz mumluğu
terzilerin gaz lambası yandı.
Terziler ıhlamur içiyorlar...
Kış geldi demektir...
Üşüyorum.
Fakat kederli değilim.
Yalnız bize mahsus bir imtiyazdır :
kış günleri hapisanede,
sade hapisane değil,
bu kocaman
bu ısınası
bu ısınacak dünyada
üşüyüp
kederli olmamak...

26.10.1940

MERHABA ÇOCUKLAR

Nâzım, ne mutlu sana
cân ü gönülden,
ferah ve emin,
"Merhaba," diyebildin.

Sene 940.
Aylardan temmuz.
Ayın ilk perşembesi günlerden.
Saat : 9.

Mektuplarınıza böyle mufassal tarih atın.
Öyle bir dünyada yaşıyoruz
ki en kalın kitaptan çok yazısı var :
ayın, günün ve saatın.

Merhaba, çocuklar.

Bir geniş
bir büyük "Merhaba" demek,
sonra bitirmeden sözümü
yüzünüze bakıp gülerek
— kurnaz ve bahtiyar —
kırpmak gözümü...

Biz ne mükemmel dostlarız ki
kelimesiz ve yazısız
anlaşırız...

Merhaba, çocuklar,
Merhaba cümleten...

BİR KÜVET HİKÂYESİ

1

Süleyman'a karısı telefon etti :
— Konuşan ben,
ben, Fahire.
Tanımadın mı sesimden?
Demek çok bağırdım birdenbire.
Çığlık mı?
Belki...
Hayır,
çocuklar hasta değil.
Dinle beni :
İşini bırak da gel,
çabuk ol ama.
Telefonda anlatamam,
olmaz.
Daha kıyamet kadar vakit var akşama.
Saatlar, saatlar,
kıyamet kadar.
Sonra.
Dinle beni...
Hemen vapur bulamazsan
Üsküdar'a kayıkla geç.
Bir taksiye atla.
Paran yoksa
patrondan avans al.
Yolda hiçbir şey düşünme,
mümkün mertebe yalansız gelmeye çalış.
Yalan kuvvetliye söylenir
ben kuvvetsizim.
Alay etme kuzum.
Evet kar yağacak,
evet
hava güzel.

Koynuna girdiğim adam gibi
kocam gibi değil,
büyüğüm, akıllım,
babam gibi gel...

2

Geldi Süleyman,
Fahire, kocası Süleyman'a sordu :
— Doğru mu?
— Evet.
— Teşekkür ederim Süleyman.
Bak işte rahatladım.
Bak işte ağlamıyorum artık.
Nerde buluşuyordunuz?
— Bir otelde.
— Beyoğlu tarafında mı?
— Evet.
— Kaç defa?
— Ya üç, ya dört.
— Üç mü, dört mü?
— Bilmiyorum?
— Bunu hatırlamak bu kadar mı güç Süleyman?
— Bilmiyorum.
— Demek ki bir otel odasında.
Kim bilir çarşaflar nasıl kirliydi.
Bir İngiliz romanında okudum,
bu işlere yarayan otellerde
kırık küvetler varmış.
Sizinkinde de var mıydı Süleyman?
— Bilmiyorum.
— Hele düşün,
toz pembe çiçekli, kırık bir küvet?
— Evet.
— Hiç hediye verdin mi?
— Hayır.

— Çukulata, filân?
— Bir defa.
— Çok mu seviyordun?
— Sevmek mi?
Hayır....
— Başkaları da var mı Süleyman?
— Yok.
— Olmadı mı?
— Hayır.
— Bunu sevdin demek...
Başkaları da olsaydı
daha rahat ederdim...
Çok mu güzel yatıyordu?
— Hayır.
— Doğru söyle, bak ne kadar cesurum...
— Doğru söylüyorum...
— Zaten gösterdiler bana.
İnek gibi karı.
Belimden kalın bacakları...
Fakat zevk meselesi bu...
Bir sual daha, Süleyman :
Niçin?
— Bilmiyorum...

Karanlıkta, pencerenin hizasında
karlı, ağır bir çam dalı.
Bir hayli zaman oldu
sofada asma saat on ikiyi çalalı.

3

Süleyman'ın karısı Fahire
şunları anlattı kocasına ertesi gün:
— ... Dayanılmaz bir acı halindeydi
kendime karşı duyduğum merhamet,
ölmeye karar verdimdi, Süleyman...

Annem, çocukların ve en önde sen
bulacaktınız karda ayak izlerimi.
Bekçi, polisler, bir tahta merdiven
ve bir kadın ölüsü çıkaracaktınız
arka arsada bostan kuyusundan.
Kolay mı?
Gece bostan kuyusuna doğru yürümek,
sonra kenarına çıkıp durarak
baş aşağı atlamak karanlığına?

Fakat bulmadınızsa eğer
karda ayak izlerimi
sade korktuğumdan değil.
Bekçi, merdiven, polisler,
dedikodu, kepazelik,
aldatılmış bir zevcenin intiharı :
komik.
Niçin öldüğümü anlatmak müşkül.
Kime? Herkese, sana meselâ.
İnsan, ölmeye karar verirken bile
insanları düşünüyor...

Sen yatakta uyuyordun
yüzün rahat,
her zaman nasıl uyursan
ondan evvel ve o varken.

Dışarda kar yağmaya başladı.
Bir tek gecelikle çıkmak balkona :
Zatürree ertesi gün,
nümayişsiz ölüvermek.
Hayır,
hiç aklıma gelmedi nezle olmak ihtimali.

Yaktım sobamızı.
İyice ısınmak lâzım ilkönce.
Ciğer bir çay bardağı gibi çatlarmış.

Pencereye, kara bakıyorum :
"Eşini gaip eyleyen bir kuş
gibi kar
geçen eyyamı nev bahan arar..."
Babam bu şiiri çok severdi.
Sen beğenmezsin.
"Sağdan sola, soldan sağa lerzânı girizan..."

Lambayı söndürmeden balkona çıktım.
"... gibi kar düşer
düşer düşer ağlar..."
Oturdum balkonda iskemleye.
Havada çıt yok.
Karanlık bembeyaz.
Uykudayım sanki.
Sanki çok sevdiğim bir insan
korkarak beni uyandırmaktan
yumuşacık dolaşır etrafımda.
Üşümüyordum
Kederim duruluyor
berraklaşıyor.
Odanın camlı kapısından balkona vuran ışık
sıcak bir kumaş gibiydi üstünde dizlerimin.
Ben rehavetli bir mahzunluk içinde
acayip şeyler düşünüyorum :
Feneryolu'ndaki çınar
150 yaşındaymış.
Ömrü bir gün süren böcekler.
Gün gelecek
insanlar çok uzun
çok bahtiyar yaşayacaklar.
İnsanın yüreği ve kafası var...
İnsanın elleri...
İnsan?
Ne zaman ki,
nerdeki,
hangi sınıftan?

Onların insanları,
bizim insanlarımız.
Ve her şeye rağmen
yeni bir dünya için yapılan kavga.
Sonra sen
ben
bir kırık küvet
ve benim
kendime karşı duyduğum merhamet...

Kar durdu.
Sökmek üzre şafak.
Utanarak
odaya döndüm.
O anda uyansaydın
sarılıp boynuna...
Uyanmadın.
Evet,
çok şükür nezle bile değilim.

Şimdi?
Zaman zaman hatırlayıp
zaman zaman unutacağım.
Yine yan yana yaşayacağız
beni sevdiğine emin olarak.

4

Altı ay kadar geçti aradan.
Bir gece karı koca denizden dönüyorlardı.
Gökte yıldızlar, ağaçlarda yaz meyveleri vardı.
Fahire birdenbire durdu
baktı muhabbetle kocasının gözlerine
ve suratına tükürür gibi bir tokat vurdu.

16.8.1940

CEVİZ AĞACI İLE TOPAL YUNUS'UN HİKÂYESİ

Burda bir dostumuz var :
Çerkeş'in
Kavak köyünden.
Büyük kitaplar gibi
içinde bir şeyler saklı.
Akıllı adamlara
ajans haberlerine
ve bilmeceye meraklı.
Adı : Yunus.
Ateşimizi yakıp
suyumuzu veriyor.
Ağaçlardan
ve günlerden konuşuyoruz.
Herhal ilerdedir
yaşanacak günlerin
en güzelleri.
Şimdilik
sohbetimizde kederi :
kesilip
satılmış
bir ceviz ağacının...

Onu tanıyoruz :
avlunun içinde
kapının solundaydı.
Ve altı yaşında
dalından düştü Yunus,
topallığı ondandır.

Öküzler topalları sever,
çünkü topallar ağır yürürler.
Öküzler topalları sever,
ceviz ağaçları sevmez topalları :
çünkü topallar sıçrayamazlar yemişlere,

çünkü üzerlerine çıkıp
silkeleyemezler dalları.
Ceviz ağaçları sevmez topalları...

Bir acayiptir muhabbet bahsi :
mutlaka kendini dereye atmaz
sevilmeyenlerin hepsi.
İnsanların hünerleri çoktur :
insanlar
sevilmeden de sevmesini bilirler...

Bir acayiptir muhabbet bahsi,
bir acayiptir
ceviz ağacı ile
topal Yunus'un hikâyesi...

..... Cevizlerini Eylülde dôker,
yaprakları yeşil dururdu Kasıma kadar.
Ve Çerkeş yolu üzerinden
sabah namazı ışıyıp geldiği zaman,
kadınlardan önce uyanırdı dalları.
Altından geçerken düşünürdü Yunus...

..... Düşünmek :
ne mukaddes bir iş
ne felâket
ne de bahtiyarlıktı,
ve ölüm :
mutlaka varılıp dönülmeyen,
fakat üzerinde düşünülmeyen
bir köydü Yunus için...

..... Cevizlerini Eylülde dôker,
yaprakları yeşil dururdu Kasıma kadar.
Güneşte gölgesi hain olurdu,
rüzgârda konuşurdu kendi kendine,
dalları yukardan Yunus'a bakar...

..... Gündüzleri yıldızların niye söndüğünü,
dünyanın yuvarlak olduğunu
ve güneşin etrafında döndüğünü
bilmiyordu Yunus.

Bunları biz anlattık ona
şaşıp kalmadı...

..... Cevizlerini Eylülde döker,
yaprakları yeşil dururdu Kasıma kadar.
Yüksekti, genişti alabildiğine.
Üç kişi el ele versen
kütüğünü çevirmezdin.
Gece altında oturdun muydu
yıldızları göremezdin.
Her gece altında otururdu Yunus...

..... Çinli müslümanlara,
burunları tek boynuzlu gergedanlara,
ve bir damla suda bir milyon mikroba dair
fikri yoktu Yunus'un.
Bunları bizden öğrendiği gün
hayret etmedi...

..... Cevizlerini Eylülde döker,
yaprakları yeşil dururdu Kasıma kadar.
Toprağın içinde gider kökleri,
karanlık bir sudur tepende akar.
Her akşam altından geçerdi Yunus...

..... Bir gün ateşimizi yakıp
verirken suyumuzu :
"— Biz hizmetkârınız senin,
sen efendimizsin" — dedik.
Şaşırıp kaldı Yunus....

..... Cevizlerini Eylülde döker,
yaprakları yeşil dururdu Kasıma kadar.

Rûzgârda konuşurdu kendi kendine.
Yüksekti, genişti alabildiğine.
Gece altında oturdun muydu
yıldızları göremezdin.
Karanlık bir sudur tepende akar,
toprağın içinde gider kökleri,
dalları, yukardan Yunus'a bakar...

"— Köy işi zordur katiyen
vücut ezilir bir defa.
Toprağa çömelip bak dört tarafa :
belâ hangi inde pusmuş
bilinir mi?
Mümkünü yok vurulursun..."
Vurmuş belâ, ciğerinden Yunus'u...

"— Biz hiç dünyada yaşamış değiliz.
Geldik
gidiyoruz öylesine...
Tevatür güzelmiş İstanbul şehri,
varıp görülmesi nasibolmadı.
Velâkin niye tiftiği yok
altmış haneden otuzunun?..."

Tiftiği yoktu Yunus'un...

"— Attığın taş
dediğin kuşu vurmuyor.
Dünya trene bindi.
Gayrı dünya öküzün boynuzunda durmuyor.
Elimiz ayağımız : öküz.
Çok zor olur öküzü satmak,
yarı ölümdür yani.
Öküz gitti mi korkulursun...."

Sattılar öküzünü Yunus'un...

"— Herhal yolların sonu göründü.
Bu olan işleri akıl almaz.
Toprak sabuna döndü
kayar insanın elinden.
Cümle mahlukatın mekânı vardır
kurdun mekânı olmaz.
Toprağın elinden kaydı mıydı
bir mekânsız kurt olursun..."

Kaydı toprağı elinden Yunus'un...

Cevizlerini Eylülde döker,
yaprakları yeşil dururdu Kasıma kadar.
Güneşte gölgesi hain olurdu.
Yunus durmadan
Yunus kaybettikçe onu düşünür,
o, bir şey isteyip, bir şey sormadan
rüzgârda konuşurdu kendi kendine...

Çocuklara ana,
tohuma toprak
ve karı lâzımdır erkek kısmına...

Bir kız kaçırdı Yunus :
Çünkü düğün pahalı
kız kaçırmak ucuz...

Fakirin karısı kavi olmaz...

Ve bir gün
Çerkeş yolu üzerinden
sabah namazı ışıyıp geldiği zaman
giderlerdi.
Yunus'un arkasında yuvarlandı yere,
kırmızı peştemalının içinde ölüverdi...

Topraksız, ökûzsüz ve kadınsız,
kaldılar dünyada bir başlarına
ceviz ağacı ile Yunus.
Yalnızlık koydukça koydu Yunus'a.
El toprağında ter döker oldu.
Cevizi karanlıkta kaybolur sanıp
uyumaz beklerdi sabaha kadar.
Yalnızlık umrunda değil cevizin,
toprağın içinde gider kökleri,
dalları yukardan Yunus'a bakar...

Cevizden konsol yaparlar,
topal Yunus ne işe yarar?

Zemheriler geldi barınamazsın.
Cevizden konsol yaparlar.
Gayrı daha fazla sürünemezsin.
Sat Yunus cevizini...

Yün yorgan değil bu sarınamazsın.
Cevizden konsol yaparlar.
Bir cansız ağaçtır yaranamazsın.
Sat Yunus cevizini...

Varlılar varsıza dokur mu kilim,
vay cevizin hali, vay benim halim...

Mekânsız kurda mekândı.
Cevizden konsol yaparlar.
Yarı ağaç, yarı insandı.
Sat Yunus cevizini...

Cenaze çırçıplak, kara uzandı.
Cevizden konsol yaparlar.
Kesildi dalları, dallar budandı.
Sattı Yunus cevizini...

Varlılar varsıza dokur mu kilim,
vay cevizin hali, vay benim halim...

Sabahın sahibi vardır.
Gün daima bulutta kalmaz.
Herhal ilerdedir
yaşanacak günlerin
en güzelleri...
Şimdilik
sohbetimizde kederi :
kesilip
satılmış
bir ceviz ağacının...

ŞABAN OĞLU SELİM İLE KİTABI

I

İSTANBUL'DA, BALIKPAZARI'NDA, BİR MEYHANEDE BİR HAPİSANE MUKAYYİDİ

"— Yanarak,
yanarak parmakları şerrâre lerden
insan yüreklerine dokundu bu elleri
yirmi beş senedir
yani bir rubu asır
hapisane kaleminde mukayyit kulunuzun...
İnsanoğlunun ömrü
belki lüzumundan fazla kısa
belki lüzumundan fazla uzun...
Bir tek daha içelim...
'Ağlamaktan,
ağlamaktan yine zehroldu şarabım bu gece..'"

Kalktı Bebek tıramvayı Eminönü'nden.
Zifiri karanlık Balıkpazarı.
Meyhanenin camlarına yağmur yağıyor...

"— Ruhum,
'havâda yaprağa döndürdü rûzigâaar beni...'
Muallim Naci merhum...
Bu hâyı huy
bu hâyı huy neden?
Ve insanlar neden dolayı
şu tabakta yatan uskumru gibi mahzun?
Kıyamet günü
bir suali var Ezraile
hapisane kaleminde mukayyit kulunuzun...
Bir tek daha içelim...

Hiç adam asılırken gördünüz mü?
Yarın bir tane asacağız,
şafakla
şafakla beraber...
Abdülhamid
atardı Tıbbiye talebesini
Sarayburnu'ndan.
Akıntı götürmüş çuvalları
bulamadılar...
Çok adam
çok adam asıldı Hürriyette...
Eskiden köprü başında asarlardı,
bunu Sultanahmet'te...
Yağmur dinmezse ıslanacak...
Bir tek daha içelim...
İstanbul şehrinin yoktur menendi.
'Âdemin
âdemin canlar katar âbuhavâsı cânına...'
demiş,
demiş şair Nedim Efendi..."

II

ŞABAN OĞLU SELİM

Beykoz'un cam fabrikası
moderen fabrikadır.
Pencere camlarını biraz dalgalı çıkarır,
biraz çarpıksa da su bardakları,
kesme likör kadehleri harikadır...

Ustabaşı değildi Selim
büyük ustaların hünerini almıştı ama.
Onun elinden çıkan cama
gözlerin kapalı ayna dökebilirsin.
Selim daima
büyük bir sırrı çözmek
bir şeyler anlamak ister gibi bakar adama.
İnandıklarına katıksız inandı,
sevdiklerini hilesiz sevdi Selim.
Severdi pencere camlarını,
severdi lamba şişelerini,
karafakileri sever,
likör kadehlerine düşmandı...

III

KUZGUNCUK

Beykoz'da oturmalı
Beykoz'da çalışan adam.
Fakat Kuzguncuk şirin yerdir
ve gayet nefis yapar gül reçelini
pansiyoncu Madam
ve kızı Raşel...

Aynada bir kartpostal :
bir manzara Nis şehrinden.
İskemle, karyola, konsol...
Denize nazırdı pencereleri...
Güneşte tavana suların ışıltısı vurur,
karanlık şilepler geçerdi geceleri
insanı olduğu yerde
eli böğründe bırakarak...

Selim'in odası havadardı.

Kırmızı yazmalar kururdu yandaki boş arsada.
Sağda Cevdet Paşa yalısı.
Yalıda bir tavus kuşu
bir de Mebrure Hanım vardı.
Mebrure Hanım
tafta entariler giyerdi.
Çok ihtiyardı
ve mavi gözleri körtü.
Tentene işlerdi Mebrure Hanım.
Uyanır bir beyaz güle başlar,
uyurken dağıtırdı gülünü...

Merhum Cevdet Paşa yalısında
Mebrure Hanımı unutmuşlardı...

Beykoz'da oturmalı
Beykoz'da çalışan adam.
Fakat Kuzguncuk şirin yerdir.
Ve kırmızı yazmalar kuruyan boş arsadan
dünyayı zapta gidecek olan
pulsuz balıklar gibi çıplak çocukların
her akşam dinlerdi çığlıklarını Selim...

IV

KİTAP

"Kitap rüzgâr olmalı, perdeyi kaldırmalıdır,
kitap, kanber tayı olmalı Şah İsmail'in
seni sırtına alıp
devlerin üstüne saldırmalıdır.
Devler kale kapısında
devler yedi başlı ve simsiyah dururlar...
Onları mutlaka yeneceksin.
Bir duvar yıkılacak
bir bahçeye ineceksin..."

Böyle bir kitap buldu Selim :
Kara kara yazılar
beyaz kâat üstünde.
Büyücek bir el kadar
kırk yapraklı bir kitap...

V

SON VAPUR

Kalktı son vapur iskeleden.
"64" numara, pul pul karışıp yıldızlara
boş ve yorgun akıyor suyun üstünde...

Gece seslerle dolu.
Aynada : Raşel'in kolu
Selim'in eli
ve son vapurun yolu...

"— Selim, ateş gibi elin..."

Eli beyazdı,
karanlık gözleri
ve kırmızı saçları vardı Raşel'in...

VI

YİRMİ BİRİNCİ YAPRAK

"Toprağın ismiyle başlarız sözе.
Sen ki topraksın
seni sevmeyi bilmeli.
Sendedir ekinimizin tohumu
ve yapılarımızın temeli.
Demirimiz ve kömürümüz sendedir.
Sendedir rüzgârların gibi geçen ömrümüz,
sendedir...
Sen ki topraksın
durup dinlenmeden değişirsin
Sen su damlalarında halkeyledin bizi.
Biz seni değiştirip
değiştirmedeyiz kendi kendimizi..."

Bu, yirmi birinci yapraktır.
Selim kapattı kitabı.
Hürriyetin ilk şarkısı anlamaktır.
Ve Selim,
ve Şaban oğlu Selim şarkı söylüyor...

VII

RAŞEL'İN RÜYASI

"— Hasan Ustayı çıkarmışlar işinden.
Çocukları var :
şu kadar, şu kadar...
Laz fırıncı dükkânını kapatmış,
ve Doktor Moiz
dün vurdu kendini...
Seni dinledim dinleyeli, Selim,
korkulu rüyalar görüyorum :
Şişman adamlar, kolları alabildiğine uzun,
tırnaklarında kan
omuzlarında altın çuvalları
rap, rap, yürüyorlar...
Ne çok insan öldürüyorlar, Selim,
ne çok insan öldürüyorlar..."

"— Korkma günler bizimdir,
bizimdir, Raşel'im..."

VIII

KIRKINCI YAPRAK

"Gelirken dünyaya kanla, ateşle,
çağırdılar yedi kat yerin altından
mezarlarını kazacak olanları..."

Bu kırkıncı yapraktır.
Selim kapattı kitabı.
Anladığını anlatmayan alçaktır...
Ve Selim,
ve Şaban oğlu Selim....

IX

İSTANBUL'DA, HAPİSANEDE HAPİSANE MUKAYYİDİ

"— Bugün bir hayli yolcu aldık.
Bu meyanda :
gümrük ihtilâsı,
eroin şebekesi ve Topkapı cinayeti
geldiler.
Mevcut : 727.
Kadınlar hariç.
Bugün de geçirdik vakti keraheti...
Bir misafir daha var,
onu da kaydedelim :

1328,
1328 doğumlu
Şaban oğlu...
Mirim,
ben yazarken
sen pencereden bir nazar et :
böyle akşam ışığında
durur
durur taştan değil
renkli camlardan yapılmış gibi Sultanahmet...
... 1328
1328 doğumlu
Şaban oğlu
Şaban oğlu Selim...
Ayaklarının üstüne basamıyor
ve sol gözü kan içinde...
Esbabını bilirim...
Mirim,
bu hâyı huy,

bu hâyı huy neden bu beldede?
Ey Fuzuli nerdesin?
Nerdesin Galip Dede?
Ey Nedim...
İstanbul şehrinin yoktur menendi.
'Âdemin
âdemin canlar katar âbuhavâsı cânına...'
demiş,
demiş şair Nedim Efendi..."

Bursa

LODOS

Başlangıç

Kim bilir kaç milyon ton ağırlığında
ummanda çalkalanmakta su.
En yalnız dalganın üzerinde
boş bir konserve kutusu...

+ 1

Bir aydır ki hapisane geceleri böyledir :
kızgın dişi kediler
— apışları ıslak
tüyleri diken diken
enselerinde diş yerleri —
bazan kuş
bazan insan sesi çıkarıp
dolaşıyorlar
gebe kalana kadar.

Mevsim bahara yakın.
Hava lodos.
Nasıl şiddetli
nasıl sıcak esiyor...

Biz altı yüz adet
kadınsız erkeğiz.
Alınmış elimizden
doğurtmak imkânımız.
En müthiş kudretim yasak bana :
yeni bir hayat aşılamak,
bereketli bir rahimde yenmek ölümü,

yaratmak seninle beraber :
sevgilim, yasak bana etine dokunmak senin...

Mevsim bahara yakın.
Fırtına.
Lodos.
Nasıl şiddetli
nasıl sıcak esiyor...

Bir yerlerde bir cam kırıldı yine
— bu gece bu üçüncüsü —.
Hangi boş koğuşun kapısı açık kalmış
kûûût, kût,
nasıl çarpıyor...

+ 2

Tepedelen cephesinde bir ceset,
örtülüyor altında karların,
ve başından uçan miğferi
yuvarlanıyor önünde rüzgârın...

+ 3

Fabrikanın avlusunda
elektrik ışığı,
ucunda ince bir telin
sallanıyor iki yana.
Bir kadın.
Boynu çıplak,
uzun saçlarıyla etekleri uçarak
atölyenin kapısında...

Rüzgâr vurdu putrellere.
Atölyenin saçağından
büyük bir buz parçası düştü yere...

+ 4

Ovaya dörtnala yaylılar iniyor :
çıngıraklar hamutlarında beygirlerin.
Ve iki yanda çırpınan muşambalarıyla
koşuyorlar gece yarısı denize doğru...

+ 5

İnce uzun kılçıklardan ibaret kalan kavak ağaçları
aydınlıktılar
mehtâbolmadığı halde.
Ve kalın
ve dallı budaklı kestaneler kımıldanıyor
— iki yana sallanıyor değil
ağır ağır yer değiştiriyorlar âdeta —
gidiyordu göz alabildiğine
yıldızların ışığında
yapraksız ahşap kalabalığı...
Buna rağmen bu lodos,
bu uğultu.
Buna rağmen havada
dişi bir ten kokusu
ve yüklü bir yumurtalığın sıcaklığı...
Dağlarda kar çözülüyor.
Yürüyor usareler
yapraksız dalların ucuna doğru.
Gebe.
Gebelik.
Mevsim bahara yakın
ve doğumun
— korkunç
güzel
ve sıcaktır —
günü doldu dolacak...

23.1.1941

BİR ACAYİP DUYGU

"Mürdüm eriği
çiçek açmıştır.
— İlkönce zerdali çiçek açar
mürdüm en sonra —

Sevgilim,
çimenin üzerine
diz üstü oturalım
karşı-be-karşı.
Hava lezzetli ve aydınlık
— fakat iyice ısınmadı daha —
çağlanın kabuğu
yemyeşil tüylüdür
henüz yumuşacık...
Bahtiyarız
yaşayabildiğimiz için.
Herhalde çoktan öldürülmüştük
sen Londra'da olsaydın
ben Tobruk'ta olsaydım, bir İngiliz şilebinde yahut...

Sevgilim,
ellerini koy dizlerine
— bileklerin kalın ve beyaz —
sol avucunu çevir :
gün ışığı avucunun içindedir
kayısı gibi...

Dünkü hava akınında ölenlerin
yüz kadarı beş yaşından aşağı,
yirmi dördü emzikte...

Sevgilim,
nar tanesinin rengine bayılırım
— nar tanesi, nur tanesi —
kavunda ıtrı severim
mayhoşluğu erikte ....."

..... yağmurlu bir gün
yemişlerden ve senden uzak
— daha bir tek ağaç bahar açmadı
kar yağması ihtimali bile var —
Bursa Cezaevi'nde
acayip bir duyguya kapılarak
ve kahredici bir öfke içinde
inadına yazıyorum bunları,
kendime ve sevgili insanlarıma inat.

7.2.1941

KEMAL TAHİR'E MEKTUP

"Malatya" diyorum,
senin çatık kaşlarından başka bir şey gelmiyor aklıma.
Bursa'da kaplıcalar
Amasya'da elma
Diyarbakır'da karpuz ve akrep,
fakat senin oranın,
Malatya'nın
nesi meşhurdur,
yemişlerinden ve böceklerinden hangisi,
suyu mu, havası mı?
Düşün ki hapisanesi hakkında bile fikrim yok.
Yalnız :
bir oda,
bir tek penceresi var :
çok yüksek olan tavana yakın.
Sen ordasın
dar ve uzun bir kavanozda
küçük bir balık gibi...
Teşbihim hoşuna gitmeyebilir.
Hele bu günlerde
kendini kafeste arslana benzetiyorsundur.
Haklısın Kemal Tahir,
emin ol ben de öyle,
muhakkak ki arslanız,
şaka etmiyorum
hattâ daha dehşetli bir şey :
insanız...
Hem de hangi tarihte, hangi sınıftan
malum...
Lâkin demir kafesle kavanoz bahsinde iş değişmiyor,
ikisi de bir,
hele bu günlerde...
— Bunu içerde rahat ve masun
yatan bilir —...

Hele bu günlerde,
Sarıyerli Emin Beyin fıkralarına gülmek,
sevgili kitapların ve domatesin lezzeti,
tahtakurularına rağmen uyku
— günde üç tatlı kaşığı Adonille de olsa —
ve Tahir'in oğlu Kemal
hattâ mektup gelmesi senden
ve hattâ ses duymak, dokunmak, görebilmek havanın ışığını,
karıma olan aşkımdan başka
nefsimin herhangi bir rahatlığını
affedemiyorum...
Fartı-hassasiyet?
Değil.
Döğüşememek,
bir mavzer kurşunu kadar olsun
bilfiil
doğrudan doğruya...
Ancak kavgada vurulan acı duymaz
ve kavga edebilmek hürriyetidir
en mühimi hürriyetlerin.
İçerim yanıyor, Kemal,
dışarın serin...

Anlıyorsun ya,
zaten ettiğimiz lâf
bizim lâflarımızın herhangi biri :
çok konuşulmuş,
ve konuşulmakta olan...
Şimdi kim bilir kaç yerde, kaç insan,
dizlerinde âtıl ve çaresiz yatan ellerine küfredip acıyarak
bu lâfları ediyor...

Anlıyorsun ya,
zarar yok,
ben anlatacağım yine!..
Elden hiçbir şey gelmediği zaman
konuşup anlatmanın alçak tesellisi?

Belki evet,
belki hayır...
Hayır öyle değil.
Hangi teselli bırak be dinini seversen bırak...
Bu, düpedüz,
başın önde, olduğun yerde dolanarak
kükremek, böğürüp bağırmak, Kemal...

1941, Sonbahar...

ZAFERE DAİR

Korkunç ellerinle bastırıp yaranı
dudaklarını kanatarak
dayanılmakta ağrıya.
Şimdi çıplak ve merhametsiz
bir çığlık oldu ümid...
Ve zafer
artık hiçbir şeyi affetmeyecek kadar
tırnakla sökülüp koparılacaktır...

Günler ağır.
Günler ölüm haberleriyle geliyor.
Düşman haşin
zalim
ve kurnaz.
Ölüyor çarpışarak insanlarımız
— halbuki nasıl hakketmişlerdi yaşamayı —
ölüyor insanlarımız
— ne kadar çok —
sanki şarkılar ve bayraklarla
bir bayram günü nümayişe çıktılar
öyle genç
ve fütursuz...

Günler ağır.
Günler ölüm haberleriyle geliyor.
En güzel dünyaları
yaktık ellerimizle
ve gözümüzde kaybettik ağlamayı :
bizi bir parça hazin ve dimdik bırakıp
gözyaşlarımız gittiler
ve bundan dolayı
biz unuttuk bağışlamayı

Varılacak yere
kan içinde varılacaktır.
Ve zafer
artık hiçbir şeyi affetmeyecek kadar
tırnakla sökülüp
koparılacaktır...

1941, Sonbahar...

YİRMİNCİ ASRA DAİR

— Uyumak şimdi,
uyanmak yüz yıl sonra, sevgilim...
— Hayır,
kendi asrım beni korkutmuyor
ben kaçak değilim.
Asrım sefil,
asrım yüz kızartıcı,
asrım cesur,
büyük
ve kahraman.
Dünyaya erken gelmişim diye kahretmedim hiçbir zaman.
Ben yirminci asırlıyım
ve bununla övünüyorum.
Bana yeter
yirminci asırda olduğum safta olmak
bizim tarafta olmak
ve dövüşmek yeni bir âlem için...

— Yüz yıl sonra, sevgilim...

— Hayır, her şeye rağmen daha evvel.
Ve ölen ve doğan
ve son gülenleri güzel gülecek olan yirminci asır
(benim şafak çığlıklarıyla sabaha eren müthiş gecem),
senin gözlerin gibi, Hatçem,
güneşli olacaktır...

12.11.1941

FAKİR BİR ŞİMAL KİLİSESİNDE ŞEYTAN İLE RAHİBİN MACERASI

İlkönce yağmurla
sonra birdenbire açan güneşle başlamıştı sabah.
Henüz ıslaktı asfaltın solundaki tarla.
Harp esirleri çoktan iş başındaydılar.
Topraktan nefret duyarak
— halbuki köylüydü birçoğu —
tıraşlı ve korkak
çapalıyorlardı patatesleri.
Suluboya, solgun resimleri hatırlatıyordu insana
köy kilisesinden gelen çan sesleri.

Pazardı.
Kilisede erkeklerin hepsi ihtiyardı
kadınların değil,
içlerinde büyük memeli kızlar,
ve sarı saçlarına ak düşmemiş anneler vardı.
Maviydi gözleri.
Başları önde,
kalın, kırmızı ve harap parmaklarına bakıyorlardı.
Terliydiler.
Haşlanmış lahanayla günlük kokuyordu.
Kürsüde muhterem peder
"beyannameyi" okuyordu,
— gözlerini gizliyerek —.
Renkliydi pencere camlarından biri.
Bu camdan içeri giren güneş
duruyordu genç bir kadının bembeyaz ensesinde
eski bir kan lekesi gibi.
Ve hiçbir zaman
doğurmamış olan

göğüssüz ve kalçasız bir Meryem'in kucağında bir çocuk :
başı öyle büyük
o kadar inceydi ki kıvrılmış bacakları
hazin ve korkunçtu.
Önlerinde kandil yanıyordu
eski
sert
ve boyalı tahtayı aydınlatıp...

İki adam boyundaydı tahta heykel.
Şeytan saklanmıştı arkasına
— kaşları çekik, sakalı sivri,
Mefistofeles olması muhtemel,—
ve âlim bir tebessümle
dinliyordu muhterem pederi.
"— Avrupa'nın bekası,
(okuyordu beyannameyi muhterem peder)
Avrupa'nın bekası için harbediyoruz."

Dinliyordu Şeytan
sivri sakalında keder
ve âsi ve selîm aklına
dayanılmaz bir ağrı vermekteydi yalan.

Okuyordu rahip :
"— Avrupa milletleri el ele verip
harbediyoruz,
ve mutlak imha edeceğiz
medeniyet için tahripçi bir unusuru."

Şeytan bir parça yana itti Meryem'in heykelini
ve havada sihirle efsun alâmetleri daireler çevirip
kaldırdı elini
rahibe doğru
— etsizdi, uzundu bu el,
hakikat gibi, kemikli ve kuru —.

Ve ne olduysa o anda oldu işte.
Renkli camın altındaki kadın
çırılçıplak göründü kıpkırmızı güneşte.
Memeleri ağırdı
ve sarı ipek gibi parlıyordu karnının altında tüyler.
Düşürdü kâadı muhterem peder
ve Şeytan'ın iğvasıyla hakikatı bağırdı :
"— Karşı koymak günü geldi en büyük tehlikeye.
Harbediyoruz,
fuhşun bekası için,
kerhane kapıları kapanmasın diye.
Ve sen orda, arkada
içinde beyaz entarisinin
bir erkek çocuğu gibi duran,
sen orospu olacaksın kızım.
Sana firengi ve belsoğukluğu verecekler
büyük şehirlerimizden birinde.
Baban dönmeyecek.
Yatıyor şimdi yüzükoyun
çok uzak bir toprağın üzerinde.
Şimdi kan içindedir
etli, kalın kulaklar
ve ince kollarının dolandığı boyun.
Yattığı yerde yalnız değil.
Hareketsiz duran tanklarla, terk edilmiş toplar sahada."

Kendi sesinden ürkerek
sustu rahip.
Orda, arkada, beyazlı kız ağlıyordu.
Kadife ceketli bir erkek
— ihtiyar orman bekçisi civar çiftliğin —
bir şeyler söylemek istedi.
Sivri sakalını kaşıdı Şeytan,
rahibe : "Devam et," — dedi.
Ve muhterem peder
başladı tekrar konuşmıya :

"— Harbediyoruz :
pazar ve mal nizamının bekası için.
Kömür, lâstik ve kereste,
ve kendi değerinden fazla yaratan iş kuvveti
satılmalıdır.
Patiska, benzin
buğday, patates, domuz eti
ve taze gümrah bir sesin içindeki cennet
satılmalıdır.
Güneşli bahçesi ve resimli kitapları çocukluğun
ve ihtiyarlığın emniyeti
satılmalıdır.
Şan, şeref ve saadet,
ve
kuru kahve
topyekun pazar malı olup
tartılıp, ölçülüp, biçilip satılmalıdır.
Harbediyoruz :
harbi bitirdiğimiz zaman
aç, işsiz ve sakat
— harp madalyasıyla fakat —
köprü altlarında yatılmalıdır..."

Yine sustu muhterem peder.
Şeytan emretti yine :
"— Naklet onun macerasını,
o ne idi, ne oldu, anlat..."

Ve anlattı rahip :
"— Onu hepiniz hatırlarsınız,
toprağın içindeki bir patates tohumu gibi
fakir,
çalışkan
ve neşesiz geçti çocukluğu.
Sonra uyandı birdenbire
on yedi yaşına doğru.
Yine fakirdi, çalışkandı.

Fakat aylarca gidip
bulutsuz bir denizde
altında sönük yelkenlerin
sanki çok sıcak bir sabah ufukta apansızın
yeni bir dünya keşfeder gibi buldu neşeyi...
Mahallede sesi en güzel olan insandı
ve en güzel mandolin çalan.
Hatırlıyorsunuz değil mi
size doğru gelen dostluğunu kocaman, kırmızı elinin
ve mavi kurdelesini
mandolininin?...
İçinizde kimin kalbini kırdı,
kime yalan söyledi,
sarhoş olduğu vaki midir,
ve kiminle dövüştü?
Çocuklara saygısını
ve ihtiyarlara şefkatini inkâr edebilir miyiz?
Belki biraz kalın kafalı
fakat kalbi bir balık yavrusu gibi temiz
onu geçen sene harbe gönderdik.
Şimdi gerilerinde cephenin
işgal altındaki bir köyün odasındadır.
Baygın bir kadının ırzına geçmekle meşgul
bir tahta masanın üzerinde.
Beli çıplak
pantolonu dizlerinde
başında miğfer
ve ayaklarında kısa, kalın çizmeler.
Yerde iki çocuk ölüsü yatıyor
direkte bağlı bir erkek.
Dışarda yağmur yağıyor
ve uzaktan uzağa motor sesleri.
Kadını masadan yere iterek
doğrulup çekti pantolonunu...
Halbuki hepiniz hatırlarsınız onu,

hatırlıyorsunuz değil mi
size doğru gelen dostluğunu kocaman, kırmızı elinin
ve mavi kurdelesini
mandolininin?"

Yine birdenbire sustu muhterem peder.
(Susabilmek bir hünerdir
insanın ağzından çıkan sözler
kendine ait olmazsa.)
Fakat tahta Meryem'in arkasından
yine emretti Şeytan :
"— Rahip, devam et," — dedi.
Ve devam etti rahip :
"— Harbediyoruz.
Çalıştırılan insan yığınları
birbirine devrederek zinciri,
karanlık ve ağır,
beton künklerin içinde akmalıdır.
Ve sen kocakarı
— ön safta, solda, diz çökûp
yüzü eski bir kâat gibi buruşuk olan —
seni temin ederim ki
kilise kapısında oynayan torunun
— beş yaşında,
başı altın bir top gibi yuvarlak —
dedesi,
senin kocan,
babası,
senin oğlun
ve komşuların gibi
kömür ocaklarında çalışacak.
Hiçbir şeyi
ümit etmemeyi
öğrensin.
Bu maksatla
uçuyor bombardıman birliklerimiz
tasavvur edilmiyecek kadar çok ölüm taşıyıp
iki gergin kanatla.

Ve motorlarına benzinle beraber
belki bir parça keder dolarak
(öldürenlerde tevehhüm edilen keder gibi bir şey),
uçuyor av kuvvetleri himayesinde olarak
bombardıman birliklerimiz
birbiri ardından giden dalgalar halinde...
Harbediyoruz :
öldürdüklerimizin sayısı
— bizden ve onlardan
aralarında meme çocukları da var, —
şimdilik
beş altı milyon kadar.
Harbediyoruz :
kundak bezinin çeşidiyle belli olmalı herkesin yeri.
Harbediyoruz :
parlasın ebediyen diye sabah güneşlerinde
hapisane demirleri..."

Hakikat çok taraflıdır.
Fakir bir Şimal kilisesinde
— Şeytan'ın iğvasıyla da olsa —
fakir bir papaz
onu o kadar uzun anlatamaz.
İnzibat kuvvetleri aldı haberi
— kadife ceketli orman bekçisinden —
gelip indirdiler kürsüden muhterem pederi.
Ve asfalt yolun üzerinde
arasında silâhlı iki adamın
giderken muhterem peder
Şeytan baktı arkasından :
çekik kaşlarında ümit
ve sivri sakalında keder.

12.9.1941

Not :

Alamanya yıkıldı.
Temerküz kampından kurtarıldı muhterem peder.
Ve yine Şeytan'ın iğvasına uymasaydı eğer
önemli Alaman demokratlarından biri olurdu bugün
Anglo-sakson işgal bölgelerinden birinde.
Halbuki yine uydu Şeytan'a.
Ve yine bir pazar günü ve aynı kilisede yine
batılı müttefikleri meth ü sena edeyim derken
41 yılında söylediklerinden bazı fasılları tekrarladı aynen
bilhassa mal nizamına ait olanları.
Ve Katolik bir Amerikan subayının emriyle
(tevkif edilmediyse de bu sefer)
kovuldu kiliseden muhterem peder.
Yine arkasından baktı Şeytan :
çekik kaşlarında biraz daha çok ümit
sivri sakalında biraz daha az keder...

1946 Şubat 17

RUBAİLER

İlk Basım : Mart 1966

Birinci Bölüm

1

Bir gerçek âlemdi gördüğün ey Celâleddin, heyhûlâ filân değil,
uçsuz bucaksız ve yaratılmadı, ressamı illetî-ûlâ filân değil.
Ve senin kızgın etinden kalan rubailerin en muhteşemi :
"Suret hemi zıllest..." filân diye başlıyan değil...

2

Ruhum ne ondan önce vardı, ne ondan ayrı bir sırrın kemâlidir,
ruhum onun, o dışımdaki âlemin bende akseden hayâlidir.
Ve aslından en uzak ve aslına en yakın hayâl
bana ışığı vuran yârimin cemâlidir...

3

Sevgilimin hayâli dile geldi aynanın üzerinde :
"— O yok, ben varım," — dedi bana günün birinde.
Vurdum, düştü parçalandı ayna, kayboldu hayâl
ve lâkin çok şükür sevgilim duruyor yerli yerinde...

4

Muşambanın üstüne resmini bir kerecik çizdim ama
günde bin kere resmin çıktı bende tepemden tırnağıma,
fakat ne tuhaf şey hayâlin onda daha çok kalacak
benden uzun ömürlüdür muşamba...

5

Sarılıp yatmak mümkün değil bende senden kalan hayâle.
Halbuki sen orda, şehrimde gerçekten varsın etinle kemiğinle
ve balından mahrum edildiğim kırmızı ağzın, kocaman gözlerin
gerçekten var
ve âsi bir su gibi teslim oluşun ve beyazlığın ki dokunamıyorum bile...

6

Öptü beni : "— Bunlar, kâinat gibi gerçek dudaklardır," dedi.
"Bu ıtır senin icâdın değil, saçlarımdan uçan bahardır," — dedi.
"İster gökyüzünde seyret, ister gözlerimde :
"körler onları görmese de, yıldızlar vardır," — dedi...

7

Bu bahçe, bu nemli toprak, bu yasemin kokusu, bu mehtaplı gece
pırıldamakta devâmedecek ben basıp gidince de,
çünkü o ben gelmeden, ben geldikten sonra da bana bağlı olmadan vardı
ve bende bu aslm sureti çıktı sadece...

8

"— Paydos..." — diyecek bize bir gün tabiat anamız, —
"gülmek, ağlamak bitti çocuğum.."
Ve tekrar uçsuz bucaksız başlayacak :
görmeyen, konuşmayan, düşünmeyen hayat...

9

Ayrılık yaklaşıyor her gün biraz daha,
güzelim dünya elvedâ,
ve merhaba
k â i n a t . . .

10

Balla dolu petek
yani gözlerin güneşle dolu...
Gözlerin, sevgilim, gözlerin toprak olacak yarın,
bal başka petekleri doldurmakta devâmedecek....

11

Ne nurdan
ne çamurdan,
sevgilim, kedisi ve kedinin boynundaki boncuk
yuğrumlarındaki farkla hepsi aynı hamurdan...

12

Lahana, otomobil, veba mikrobu ve yıldız
hep hısım akrabayız.
Ve ey güneş gözlü sevgilim, "Cogito, ergo sum"* değil
bu haşmetli ailede varız da düşünebilmekteyiz....

* Düşünüyorum, demek ki varım.

13

Aramızda sadece bir derece farkı var,
işte öyle kanaryam,
sen kanatları olan düşünemeyen kuşsun,
ben elleri olan, düşünebilen adam...

İkinci Kısım

1

"— Şarapla doldur tasını, tasın toprakla dolmadan," — dedi Hayyam.
Bakıı ona gül bahçesinin yanından geçen uzun burunlu, yırtık pabuçlu adam :
"— Ben, bu nimetleri yıldızlarından çok olan dünyada açım," — dedi,
"şaraba değil, ekmek almaya bile yetmiyor param.."

2

Ölümü, ömrün kısalığını tatlı bir kederle düşünerek
şarap içmek lâle bahçesinde, ayın altında...
Bu tatlı keder doğduk doğalı nasibolmadı bize :
bir kenar mahallede, simsiyah bir evde, zemin katında...

3

Ömür gelip geçiyor, vakti ganimet bil uyanılmaz uykulara varmadan :
yâkut şarabı billûr kadehe doldur, seher vaktidir ey delikanlı uyan...
Perdesiz, buz gibi odasında uyandı delikanlı,
gecikmeyi affetmeyen fabrikanın canavar düdüğüydü uğuldayan...

4

Geçmiş günün hasretini çekmem
— yalnız bir yaz gecesi bir yana —
ve gözümün son mavi pırıltısı bile
gelecek günün müjdesini verecek sana...

5

Ben, bir insan,
ben, Türk şairi komünist Nâzım Hikmet ben,
tepeden tırnağa iman,
tepeden tırnağa kavga, hasret ve ümitten ibâret ben...

6

Ben, spiker, konuştum,
sesim bir tohum gibi ağır ve çıplak :
— Kalbimin saat ayarını veriyorum,
gonga tam şafak vakti vurulacak.

Üçüncü Bölüm

1

İnsan
ya hayrandır sana, ya düşman.
Ya hiç yokmuşsun gibi unutulursun
ya bir dakka bile çıkmazsın akıldan...

2

Çürüksüz ve cam gibi berrak bir kış günü
sımsıkı etini dişlemek sıhhatli, beyaz bir elmanın.
Ey benim sevgilim, karlı bir çam ormanında nefes almanın
bahtiyarlığına benzer seni sevmek...

3

Kim bilir belki bu kadar sevmezdik birbirimizi
uzaktan seyredemeseydik ruhunu birbirimizin.
Kim bilir felek ayırmasaydı bizi birbirimizden
belki bu kadar yakın olmazdık birbirimize...

4

Gün iyiden iyiye ışıdı artık,
tortusu dibe çöken bir su gibi duruldu, berraklaştı ortalık.
Sevgilim, sanki seninle yüz yüze geldim birdenbire :
aydınlık, alabildiğine aydınlık...

YATAR BURSA KALESİNDE

(Şiirler 4)

1929 - 1935

YILLARI ARASINDA YAZDIĞI, AMA SAĞLIĞINDA YAYIMLANAN KİTAPLARINA ALMADIĞI ŞİİRLERİ

* * *

Şafaklar sarmadan dağları
Işıklarla sular tutuşmadan
Ağları çek, ağları.
Çarpsın karanlıklarla
Dolsun kayıklarımız
Pul pul yanan balıklarla.
Şafaklar sarmadan dağları
Çocuklar çekelim biz ağları.

[İstanbul, 1929]

YENİ SANAT

Döndü
Bin bir volt bin bir amperle döndü motör
Kudurmuş bir rüzgâr gibi vantilatör
Koptu avarasından..
Girdi
Çelik yaylı aklımın som kafasından...

Hey
Hey
Yeni sanatın makinalaşan şaheserini
Kuş sütüyle beslenen kuş kafana sığdırmazsan
Eski sanatın kadın kokan şiirlerinde bulamazsın
Üç kat nasır patlatan avuçlarının zahmetini!

Sen istersen
Okuma, anlama bizi
Yağsız bir şaft yatağı gibi yanan kalbimizi
Biz haykıralım
Sen kes sesini
Açtık yeni sanatın 4'üncü vitesini
Coşuyoruz artık
Şiirimiz bizim
Konstrüktivizm.

[1930/Resimli Ay, Ekim 1930]

İTİZÂRNAME-İ NÂZIM

Artık bir daha
bir kahkaha
gibi gülmeyecek gözünüzde gözümüz.
Teveccühünüz
mavi bir mücevherdi başımızda.
Başımızdan düşürdük onu,
kaybettik.
Gelemedik, aybettik.
Bizi affedin diyemem.
Zorla değil ya bu,
kim olursa olsun
af dileyemem.
Ve madem ki bu böyledir,
artık bir daha
bir kahkaha
gibi gülmeyecek gözlerimde gözünüz.
Teveccühünüz
mavi bir pırıltı, bir mücevherdir başımda.
Başımdan düşürdüm onu,
kaybettim,
gelemedim aybettim.

[1931]

* * *

Baba!
her yılbaşında
  sana söyleyecek
    bir tek
      sözüm var :
"Seni ne kadar çok seversem
      o kadar
  çok olsun ömründen geçen yıllar..."

Baba!
  Babam, ağabeyim, kardeşim, arkadaşım!
Ne zulüm, ne ölüm, ne korku
      başımı eğemez!
Yalnız senin elini öpmek için
      eğilir başım.
Babam, ağabeyim, kardeşim, arkadaşım...

1/1/1932

NASILSIN?

— İrfan Emin'e akrostiş —

İyi günlerimde çok eller uzanır ellerime,
Resmimi, suratımı baş köşeye asarlar...
Fakat demir kapıların her kapanışında üzerime,
Ardında taş duvarların her kaldığım zaman,
Ne arayan beni, ne soran...

Eeeehh, daha iyi be, bunun böyle olduğu...
Minnetim ve borçluluğum yalnız sana kalsın.
İyi günlerimde benim unuttuğum insan eli
Nasılsın?..

(Bursa Hapisanesi, 15.10.933)

KARIMA BİRİNCİ MEKTUP

33.10.25
Bursa
Hapisane

Anne :
af olursa
nasip olur
üç güne dek
saçlarını okşayabilmek...

Yavrum!
Uyuyamıyorum!
Görünmez kuşlar ötüyor
üstünde kızıl ağaçların.
Alevli bir duman gibi tütüyor
gözümde saçların!

Saçları altın
dudakları nar
koyu kehribar
gözlü sevgilim!
Çıkacağımdan
emin değilim.
Tutmaz bizleri af!..

Bak ne tuhaf
ne güzel
ne harikulâde ışıldıyor
ay ışığı
pencerenin
demirlerinde!
Elbette ben
böyle demirlerle bölünmeyen
aya
kavgaya

ve sana kavuşacağım
günün birinde...

Karı!
Kış geldi
gönder benim yün çorapları!

Birimiz dışında demir kapının
içinde birimiz.
Kim bilir
kaç kış daha geçireceğiz?
Üzülme benim için!

Renk gören
ses duyan başımla
ellerini yüreğimde sıktığım
arkadaşımla
saatları gün
günleri ay
ayları yıl edip devirmem kolay!
Ay ışığı pencerenin demirlerinde
kavuşacağız günün birinde...

Düşmanlara gam.
Dostlara selâm.
Kalbimde çocuklarım.
Seni kucaklarım.
Canın sıkıldıysa bu mektuptan
beni affet!..

Kocan :
Nâzım Hikmet...

HATIRALAR

Hapisane
akşam,
bahar...
Hatıralar
hatıralar!..
Hatıraların teker teker
kımıldandıkları yer,
duyuldukları saat
koklandıkları mevsim!

Bir resim :
Ne çerçeve
ne altında bir isim...
Bakıyor bana :
demirlerin
duvardaki
gölgeleri içinden...
Belki
bu onundur,
belki ötekisinin.
Belki de ikisinin!..
Biri nerde şimdi?
Öbürü nerde?
Ben nerdeyim?
Görünmeyen kuşlar gibi aşarak
dağı, denizi,
yalnız hatıralar
bağlıyor bizi...

31/3/934

YÜRÜMEK

Yürümek;
yürümeyenleri
arkanda boş sokaklar gibi bırakarak,
havaları boydan boya yarıp ikiye
bir mavzer gözü gibi
karanlığın gözüne bakarak
yürümek!..

Yürümek;
dost omuzbaşlarını
omuzlarının yanında duyup,
kelleni orta yere
yüreğini yumruklarının içine koyup
yürümek!..

Yürümek;
yolunda pusuya yattıklarını,
arkadan çelme attıklarını
bilerek
yürümek...

Yürümek;
yürekten
gülerekten
yürümek...

[1935/Resimli Herşey, Aralık 1935]

1937-1951

YILLARI ARASINDA YAZDIĞI, AMA SAĞLIĞINDA KENDİ DERLEDİĞİ (VE ANCAK ÖLÜMÜNDEN SONRA BASILABİLEN) KİTAPLARINA ALMADIĞI ŞİİRLERİ

TALİHSİZ YUSUF'UN GEMİSİYLE BARSELON'A SEYAHAT

1.
YUSUF'UN HİKÂYESİ

Kısacık bir hikâyedir
Yusuf'un hikâyesi
fazla durmağa gelmez üzerinde.

Bir dalyan gözcüsüydü Yusuf
Akdeniz limanlarından birinde.
Saatlar bu limanda
çamurlu, çıplak adımlarla yürürdü.
Çarşıda renkli yemişler çürürdü.
Deniz kıyısında çocuklar
iri balık leşlerini sürürdü.

Ve dalyanda Yusuf
göğsünü verip tuzlu, ıslak rüzgâra
direğin tepesinden tükürürdü
suda karpuz kabukları gibi
dizilen kayıklara.
İlkönce o görürdü
suyun altında balıkların
turna kuşları gibi
sürüyle gelişini.
Sevinçsiz ve kedersiz
yapıyordu işini.
Bilmiyordu hünerini düşünmek denen şeyin.
Ne memnundu, ne pişmandı dünyaya geldiğine.

Fakat bir gün yine
saatlar yürürken,
yemişler çürürken
ve çocuklar balık leşlerini sürürken
dalyanda yılan derili uskumrular
ağlara vakitsiz girdiler.
Bunda Yusuf'un günahı yoktu ama
onu direğinden indirdiler.
Suda karpuz kabuğu gibi yüzen kayıklarla
turna kuşları gibi gelen balıklardan
ayrı düşünce Yusuf
koskoca dünyada bir istavrit gibi aç kaldı.
Bir sabah bir kayık çaldı,
yakalandı o gece.
Ve böylece
kızmayarak, üzülmeyerek
belki de farkında olmadan pek
demirlerin dışından
demirlerin içine geçti.
İçerde esrar içti,
barbut oynadı gardiyana haraç vermeden.
Yedi yerden bıçak yedi bir gece
devrilmedi fakat
kısım ağasını yere sermeden.
İçerde bir orman hayvanı gibi cesur
kurnaz
korkak
doldurdu günlerini
farkında olmayarak.

Ve biz ki şimdi dışardayız,
denizdeyiz,
rüzgârdayız,

yelkenlerin altında Yusuf
iki büklüm
diz üstü oturuyor.
Esmer, kalın bir kadın sesi gibi rüzgâr
ne bir çocuk sevincine
ne kederli ihtiraslara çağırıyor onu.
Ve dalgalar
geçiyor gözlerinden onun
bir damla ışık bırakmayarak.
O ömründe ilk defa olduğu yerden uzak,
o, ömründe ilk defa düşünmeğe çalışıyor.

(Haber Akşam Postası, 1.7.1937)

2.
YOLCULUK

Çizmiş Talihsiz Yusuf
gemisini
mahpusane çeşmesinin taşına.
Çeşmeden
su içen
bir mahpus
bakıyor :
duvarsız denizler aşan geminin
kemanî başına.

Çeşmenin yanında
bembeyaz
bir ağaç,
bir erik ağacı.

Talihsiz Yusuf
bir yelken daha aç,
yaklaştır biraz daha gittiğin yeri.
Ve bir dal
koparıp
erik ağacından
koy ki gemine
gelsin dümen suyunca mahpusane güvercinleri.
Talihsiz Yusuf,
beni de
yolcu al
gemine!
Yükün ağır değil :
bir kitap
bir resim
bir defter.
Gidelim
kardeşim
gidelim;
dünya dolaşmağa değer!

*

Kumkale iskelede,
sancakta Hellas Feneri.
Bir balıkçı türküsüdür ağzında yelkenlerimizin
Adalar denizi meltemleri.

*

Limanlara uğruyoruz birer birer.
Sevinçli, sonsuz bir hayat olan denizler
limanlarda bitiyor.

Dünya limanlarının çoğunda bugün
ölmek kolay, Yusuf,
yaşamak zor!.

Sicilya önlerindeyiz.
Geçiyor yelkenlerimizin yanından
bir açık-deniz vapuru
o, pırıl pırıl, kat kat, koskocaman,
o, yıldızların arasından suya düşmüş
bir dünya gibi.
Biz, seninle, Yusuf,
başımızı kaldırıp ona bakıyoruz
ve o, gözden kaybolana kadar
cıgara üstüne cıgara yakıyoruz.

*

Adriyatik.
Bir balıkçı gemisine rampa ettik,
haber sorduk İtalya'dan.
Çeşit çeşit ayırırken güvertede kımıldanan balıkları,
Ankonalı bir ihtiyar :
"— İtalya bildiğin gibi,
kaçak Negüs ve muzaffer Duçe bahtiyar!"
dedi.
Ankonalı balıkçının hakkı var.
Geçebildi altın defne dalı
muhteşem palavraya
ve Negüs
banyosuz bir saraydan çıkıp
girdi banyolu bir saraya.

[1937, 14 Nisan / Yedi Gün, 5.5.1937]

3.
DENİZDEKİ ŞİŞE

Ölü bir lodos vardı;
suyun üstünde dalgalar
tembel, ağır balıklar gibi yuvarlanıyorlardı.
Yuvarlanıyorlardı dilsiz, sağır;
yuvarlanıyorlardı hiçbir yere çarpmadan,
yenilmeden hiçbir şeye,
hiçbir şeyi yenmeden,
çatlayıp köpüklenmeden;
yuvarlanıyorlardı sonsuz
sonsuz bir can sıkıntısı halinde.

Bu kahrolası dalgaların elinde,
Tunus'un şarkında, Malta'nın şimalinde
tahta bir tabut gibi yüzüyordu teknemiz.
Direklerde, iplerde, kaplamalarda gıcırtılar,
bir ölü duası gibi rüyasız bir sayıklama.
Ve tane tane, bir bir
ömrün kısalığına, ihtiyarlığa, beylik, âdi kederlere dair
korkunç kötü şeyler gelirken aklıma
birdenbire suyun üstünde gördüm onu.
Bir şişe.
Tek başına, yapayalnız.
Küçücük boynu uzanmış güneşe,
topraktan ve insandan uzak
yüzüyordu suyun üstünde batıp çıkarak.
Ve bu sonsuz
ve bu ölü suların
ağır ağır kımıldanan yığını

çoğaltıyor
büyültüyor
dayanılmaz bir hale getiriyordu
onun dehşetli yalnızlığını.

Yusuf geçti dümene
yanaştık ona.
Ve uyandırır gibi bir çocuğu korkulu bir uykudan
onu çekip aldık sudan.
Soğuk, ıslak ve karanlıktı.
İçinden bir kâğıt çıktı.
Okudum :

"Dayanamadık artık!
"1823 senesi 16 Eylülünde,
"Septe Boğazı önünde,
"Gömleğimizi grandi gabya çubuğuna,
süvariyi mizana direğine astık.
"Fakat gitgide daraltarak denizi
"Yelkenler kovalıyor peşimizi.
"Kardeşler!
"Bu şişe elinize geçerse eğer,
"Yolumuzu bekliyenlere
"Septe Boğazı'nda batırılan
"Üç direkli Irma fırkateynindan verin haber!"

Yusuf yüzüme baktı
— Geç kaldık, dedi.
tam bir asır.
— Hayır geç kalmadık, dedim,
Barselon'a gidiyoruz.

[Mayıs 1937/Her Ay, 20.5.1937]

4.
KARANLIKTA KAR YAĞIYOR

Ne mâveradan ses duymak,
ne satırların nescine koymak o "anlaşılmayan şeyi",
ne bir kuyumcu merakıyla işlemek kafiyeyi,
ne güzel lâf, ne derin kelâm...
Çok şükür
hepsinin
hepsinin üstündeyim bu akşam.
Bu akşam
bir sokak şarkıcısıyım hünersiz bir sesim var;
sana,
senin işitemiyeceğin bir şarkıyı söyleyen bir ses.

Karanlıkta kar yağıyor,
sen Madrit kapısındasın.
Karşında en güzel şeylerimizi
ümidi, hasreti, hürriyeti
ve çocukları öldüren bir ordu.

Kar yağıyor.
Ve belki bu akşam
ıslak ayakların üşüyordur.
Kar yağıyor
ve ben şimdi düşünürken seni
şurana bir kurşun saplanabilir
ve artık bir daha
ne kar, ne rüzgâr, ne gece...

Kar yağıyor
ve sen böyle "No pasaran" deyip
Madrit kapısına dikilmeden önce
herhalde vardın.
Kimdin, nerden geldin, ne yapardın?
Ne bileyim,
meselâ :
Astorya kömür ocaklarından gelmiş olabilirsin.
Belki alnında kanlı bir sargı vardır ki
kuzeyde aldığın yarayı saklamaktadır.
Ve belki varoşlarda son kurşunu atan sendin
"Yunkers" motorları yakarken Bilbao'yu.
Veyahut herhangi bir
Konte Fernando Valaskeros de Kortoba'nın çiftliğinde ırgatlık
etmişindir.
Belki "Plasa da Sol"da küçük bir dükkânın vardı,
renkli İspanyol yemişleri satardın.
Belki hiçbir hünerin yoktu, belki gayet güzeldi sesin.
Belki felsefe talebesi, belki hukuk fakültesindensin
ve parçalandı üniversite mahallesinde
bir İtalyan tankının tekerlekleri altında kitapların.
Belki dinsizsin,
belki boynunda bir sicim, bir küçük haç.
Kimsin, adın ne, tevellûdün kaç?
Yüzünü hiç görmedim ve görmeyeceğim.
Bilmiyorum
belki yüzün hatırlatır
Sibirya'da Kolçak'ı yenenleri;
belki yüzünün bir tarafı biraz
bizim Dumlupınar'da yatana benziyordur
ve belki bir parça hatırlatıyorsun Robespiyer'i.

Yüzünü hiç görmedim ve görmeyeceğim,
adımı duymadın ve hiç duymayacaksın.
Aramızda denizler, dağlar,
benim kahrolası aczim
ve "Ademi Müdahale Komitesi" var.
Ben ne senin yanına gelebilir,
ne sana bir kasa kurşun,
bir sandık taze yumurta,
bir çift yün çorap gönderebilirim.
Halbuki biliyorum,
bu soğuk karlı havalarda
iki çıplak çocuk gibi üşümektedir
Madrit kapısını bekleyen ıslak ayakların.
Biliyorum,
ne kadar büyük, ne kadar güzel şey varsa,
insanoğulları daha ne kadar büyük
ne kadar güzel şey yaratacaklarsa,
yani o korkunç hasreti, daüssılâsı içimin
güzel gözlerindedir,
Madrit kapısındaki nöbetçimin.
Ve ben ne yarın, ne dün, ne bu akşam
onu sevmekten başka bir şey yapamam.

[25.12.1937/Haber Akşam Postası, 1 Ocak 1938]

AKDENİZ'DE DOLAŞAN HAYALET

Akdeniz'de bir hayalet dolaşıyor
bir İtalyan neferinin hayaleti.
Sırtında düğmeleri koparılmış ceketi,
sırtında delik deşik, parça parça eti
ve terli şakaklarında kan.

Korkarak
boşluğa yuvarlanmaktan,
gündüz güneşe sarılıp
gece yıldızlara
dolaşıyor Akdeniz'de bağıra bağıra.

Tanıyorum onu ben.
O, sağlığında bir kaçaktı;
ve kurşuna dizilmeseydi eğer
daha yıllarca yaşayacaktı.

Tanıyorum onu ben.
O kaçtı Aduva'da cepheden,
kaçtı yangından kaçan bir hayvan gibi.
Kaçtı ne bir fikir
ne bir dâva
ne bir hak için.
Kaçtı sadece, ölmemek
yaşamak için.

Ölümü bilmiyordu.
Ne Hamlet'i okumuştu, ne Dante'den bir şiir.
Ve yoktu en ufak fikri
kitapların muammâsı ölüme dair.

Kurşuna dizilirken
birdenbire aklına gelen
bir düğün duası okuyordu.
O, ölümden değil
ölmekten korkuyordu.
Her şeyden üstün
her şeyden önce
yaşamak istiyordu sadece.

Kadınlı
kadınsız,
tok
aç,
herhangi bir ağaç
bir kuş
bir bulut
bir balık,
bir bardak su
bir avuç toprak
gibi yaşamak...

Ve bu ölmemek
sadece yaşamak isteyen kaçak
bir sabah bir çiçek
bir dalda açarken
dizildi kurşuna.

(1937/Yedi Gün, 9.6.1937)

YAŞAMAK KASİDELERİ I

Dağıldı birdenbire
alnına düşen saçlar.
Birdenbire toprakta bir şeyler kımıldadı.
Bir şeyler konuşuyor
karanlıkta ağaçlar.
Çıplak kolların üşüyecek.

Uzaklarda
görmediğimiz bir yerde
ay doğuyor demek.
O daha yapraklardan inip
senin omuzunu aydınlatarak
gelmedi bize kadar.

Rüzgâr çıkar ay doğarken.
Ağaçlar konuşuyor.
Kolların üşüyecek.

Yukardan
karanlıkta kaybolan dallardan
bir şey düştü ayağının dibine.
Sokuldun bana.
Çıplak etin tüylü bir yemiş kabuğu gibi elimin altında.
Ne bir yürek türküsü, ne "aklı selim",
ağaçların, kuşların, böceklerin önünde,
karnının eti üstünde
düşünüyor elim.
Bu gece elimin
okuyup yazması yok.

Ne sevgisiz, ne sevgili...
Su başında bir parsın dili
bir asma yaprağı
bir kurt pençesi gibi o.
Kımıldamak, nefes almak, yemek, içmek.
Toprağın altında çatlayan bir çekirdek
gibi elim.
Ne bir yürek türküsü, ne "aklı selim",
ne sevgisiz, ne sevgili.
Karımın eti üstünde düşünen :
ilk insanın eli.
Toprakta suyu bulan bir kök gibi o
diyor ki bana :
"Yemek, içmek, soğuk, sıcak, kavga, koku,
renk,
ölmek için yaşamak değil,
yaşamak için ölmek..."

Ve şimdi ben
yüzümde dolaşırken dişi kırmızı saçlar,
toprakta bir şeyler kımıldanır
bir şeyler konuşurken karanlıkta ağaçlar
ve uzaklarda
görmediğimiz bir yerde ay doğarken,
elim, karımın eti üstünde,
ağaçların, kuşların, böceklerin önünde,
yaşamak denen şeyin,
su başındaki parsın, çatlıyan çekirdeğin,
ilk insanın hakkını istiyorum.

[1937/Yedi Gün, 7.7.1937]

* * *

Güneşte
denizin sonunda mavi bir duman gibi
gözümde tütüyorsun.
Yeşil bir erik dalı yüreğim
sen altın tüylü bir yemiş
sallanıyorsun.
Fakat ben seni böyle bir yemiş ve bir duman gibi görmenin yerine
sahiden görmek istiyorum çıplak ayaklarını
sahiden dokunmak istiyorum uzun parmaklı ellerine!..

1938 - 13 İkinciteşrin
İSTANBUL TEVKİFANESİ

KARA HABER

Erzincan'da bir kuş var
kanadında gümüş yok.
Gitti yârim gelmedi
gayrı bunda bir iş yok.
Oy, dağlar, dağlar, dağlar...
Aldı ellerine kanlı başını
karın ortasında Erzincan ağlar...
O ağlamasın da kimler ağlasın...

Kar yağar lapa lapa
tipidir gelir geçer...
Yan yana sırtüstü yatan ölüler
akşam olur tandıramaz
ateşini yandıramaz...

Gün ağarır, şafak söker
kimsecikler gitmez suya.
Ezilmiş başlarıyla ölüler
vardılar uyanılmaz uykuya.

Ses edip geceye beyaz taşından
kışlanın saati çaldı ikiyi.
Ne çabuk, lahzada bitti yaşamak.
Kimisi altı aylık,
kiminin sakalı ak,
kimi on üç, on dört yaşında;
kimi yola gidecek,
kimisi mektup bekler
yan yana sırtüstü yatan ölüler...

Yayıkta yağ vardı, dövülemedi,
ak peynir torbaya koyulamadı,
hasret gitti ölüler
dünyaya doyulamadı...

Uyanıp kaçamadılar,
kuş olup uçamadılar,
açıldı kuyular kimse inemez.
Erzincan beygiri rahvandır amma
ölüler ata binemez
yan yana sırtüstü yatan ölüler...

1940

Kesemde verecek şeyim
yok. Yüreğimden verdim.
N.H.

HÜNERNÂMEM'DEN MİNYATÜRLER

I

Hünernâmende senin Eşfak
gökyüzü altın bir varaktır,
şeftali dalları hattı tâlik iledir
ve çiçekleri elvan elvan yuvarlaktır.

Hünernâmende sen nakşettin insanları
yüzlerine gölge düşürmeden.
İnsanlarının yedi renktir kaftanları
ve gözleri mükâhhal
başları büyük.
Her ne kadar önde arkada dursalar dahi
hep aynı kamettedir insanlar.
Ve gizlenecek şeyleri yok,
ve evlerinin içi ayân,
ve dağlar insanlardan küçük.

Hünernâmende senin
iki servi arasında diz çökmüş idik
yârimle ben
karşı be karşı.
Benim önümde rahle
rahlede açılmış durur kitap.
Onun kaşları hilâl
elinde lâle.
Lâlenin sâkı uzun
rengi lâal...

Yârimle benim hâlim
insanların ve toprağın hâli.
Baktın da bu hâle dedin Eşfak :
— Hünernâmemde yoktur benim
aç kalmak
ve siperde ölmek ihtimâli...

* * *

Elektrik yanıyor
telgraf direğinde
beyaz evin önünde
yolun kenarında.

Yol aydınlık.

Şubenin bahçesinde cephanelik
ve ağaçlar.

Biliyorum,
dut, akasya, erik.
Bir de kameriye olacak.
Göremiyorum.

Teşrinievvelin biri.
Geceler soğumadı daha.

Polis düdükleri.
Yol tek ü tenha.

Gökyüzünün yarısında bulutlar dolaşıyor.

Böyle hışımla gelen
Zonguldak tirenidir.

Mehtaba rağmen
gökyüzünün öteki yarısında
dağlara yakın
yıldızlar görüyorum.

Tiren demir köprüden geçti.
Işıkları gözükmedi.
Kavakların arkasında kaldılar.

Beyaz evin damında mehtap
Terzi dükkânının önü gölge.

Şehir iki kısım.
Eskisi kalenin dibinde.
Zifirî karanlık.
Orda gaz lambası yakılıyor.
Sene 1940.
Şehirde gaz yok.

Kızlı kahve bu yaz tutulmadı.
Mehtapta
simsiyah camlarında pırıltılar.

Yeni şehir istasyona yakın.
Ağaçların arasında ışıkları.

Bir kadın sesi duydum.
Çocuk çığlıkları.

Kızlı kahvenin önünden
iki erkek hayaleti
yan yana
ağır ağır geçti.
Memurdular sanırım.
Çok vakurdular ve çok yorgun.
Herhalde konuşmuyorlardı.

Beyaz evin yalnız alt katında ışık vardı.
Herhalde yemekteler...

Kalktı tiren.
Acı acı öttürüyor düdüğünü.
Kulak çınlaması gibi.
Senin de kulakların çınlasın karıcığım.

Başladı radyo.
Halkevinden verdiler hoparlöre.

Kalın kalın konuşuyor terziler.
Terzilerin makinası Singer.
1897 modeli.

Cephanelik
karanlık.

Bir tek adam geçti yoldan,
cıgara içiyor.

Valinin otomobili.
Kızları güzeldir.
Geçen hafta Halkevinde büyüğünün
düğünü oldu.

Yoldan bir adam daha geçti.
Köylüydü galiba...

Kavakların orda
tahta bir köprü vardır.

Arsada nişangâhlar
ve bir kümes
— yüzbaşının. —
Tavuklar çoktan uyumadılar mı?

Yine deminki kadın sesi,
acayip bir ses...

Piyasa ediliyor tahta köprüde
ve orası
kavakların dibi aydınlık.

Önce kağnıların sesleri geldi
sonra öküzleriyle kendileri.
Art arda üç taneydiler.
Bir tanesi üzüm yüklüydü.
Kayboldular.
Yolda bir hayli zaman
sesleri kaldı.

Radyo alafranga havalar çalıyor.

Çok uzun sürerse
Belediye reisi kapatır mutlak.
Biliyorum
sevmiyor garp musikisini.

Yine o kadının sesini duydum.
Belki böyle bir ses yoktur.
Geliyor senin sesin kulağıma Pirayem.

Terziler 5 numara gaz lambası yakıyor.
Gazı nerden bulmuşlar?

Radyo kemençeyle taksime başladı.

Dağlar bembeyaz.

Cephanelik
karanlık.

Ankaradan yolcu kamyonu gelip geçti.

Şubenin bahçesinde nöbetçi.
Hayır.
Bir kadın.

Yine çığlıkları çocukların.

Üç insan çıktı beyaz evden.
Durdular.
Baktılar arkalarına.
Yürüdüler.

Tiren işçileri geçiyor yoldan.

Yalnız onlar konuşurlar böyle bağıra bağıra.

Yol aydınlık.

Radyo şarkı söylüyor :
"Ne gelen var, ne haber,
"Gün uzun, yollar uzak!"

Neden?
Halbuki ben
halbuki biz
haber herhalde
ve çok yakında gelecek
biliyoruz...

Çankırı 1940

* * *

İstasyon
bozkırın ortasında durur.
Damına
güneş
vurur,
kar
yağar,
yağmur
düşer;
makasında unutulmuş
tahta bir vagon,
ve yanında bir söğüt vardır.

Bizi dünyaya
kolumuz,
yüreğimiz,
başımız bağlar;
onu dünyaya bağlayan
raylardır...

Siyah gözlü bir kadın
— şef istasyonun karısı —
yaşı belli değil,
ama gözleri siyah,
başörtüsü
yeşil,
alnını koyup cama
bakar,
söğüdün dibinde konuşmadan
oturan
iki adama...

Sol gözü körtür
şef istasyonun;
makasçı topaldır.
Ve tamponları kırıktır makastaki vagonun.
Onları askere almadılar.
Yeşil başörtülü kadın
güldü iki adama.
— Hangisine?
Belli değil! —
Onlar onun
gözlerinin nefreti
ve etinin acısıydı.
Kör : kocasıydı
ve gizlice koynuna giriyordu topalın...

Bozkırda üç insandılar.
Makasta unutulan
tahta vagona benziyorlardı.
Kollarını başka topraklara götürmek,
başka güneşler, başka akşamlar görmek,
bir kavuşma hasretiyle yolculuk
kabil
değil...

Erkeklerin gözleri merhametsiz,
parmakları kalın,
çakalın
ve tilkinin işaretleri
vardır âdetlerinde.
Uçsuz bucaksız yatan
ölü toprağı
taşırlar etlerinde.

Ve etlerini kanatan
yürekleri
bozkırın
sarı
iri
dikenleri gibidir...
Bozkırın ortasında
belki bir dişiyi
paylaşamadıkları için
değil,
1921 senesi, bu üç kişiyi
dünyadan
ümitten
ve insan sevgisinden uzak
yaşamaya mahkûm ettiği için :
Bir gece iki erkekten biri
damaya sürerken taşı,
alnında kanlı bir delik,
masaya düşecek başı.
— Allah
nasibederse —
yeşil başörtülü kadın
ambarda parmakları birbirinin boğazına gömülü
iki ölü
görecek.
Ve tek taş yüzükle
gümüş kösteği
sandığına koyup
götürecek...

1921 senesi
Kânunusaninin sonu.
Sis vardı.

Güneş aydınlatmadı sabaha kadar
karların altında bembeyaz yatan istasyonu.

Gurup zamanı çıktı rüzgâr.
Ve inerken gece
toprağın öbür ucundan
karlı yamçısında karanlığı getiren
bir atlı geldi.

Söğüde bağladı atını.
Elinin tersiyle itip kapının kanadını
girdi içeri.
İki erkek,
hayvanı çullayıp çektiler dama.
Sonra rüyadaymışlar gibi
baktılar karşılarındaki adama :
Sarkık siyah bıyıklı
kısa meşin çizmeliydi.
Konuşmadan yemek yedi.
Ve arada bir
duvara astığı mavzerine bakarak
tabakasından cömert sigaralar yakarak
bir eski hikâye anlatır gibi :
"— Gâvuru yendik, dedi,
bu ayın on birinde.
İnönünde.
Muharebe beş gün beş gece sürdü.
Kan gövdeyi götürdü.
Bizim taraf
benim balta ibik
sütbeyaz Denizli horozum gibi döğüştü.
Hasılı gaziler gazi oldu, şehitler düştü.

Gâvurlar karın üstünde,
top arabaları,
sandık sandık
konyak,
ve altı kamyon bıraktılar.
Ve kaçarken
köyleri köprüleri yaktılar..."
Sustu sarkık siyah bıyıklı süvari.
Ve üst katta dolaşan
kadının terlik sesleri
bir yıldan beri
bu gece
ilk defa
derin
ve cılk bir yara gibi açılmadı
derisinde erkeklerin.
Ve onlar
karanlık uykularından uyanıp
birdenbire anladılar ki
bir büyük kavgada bir büyük dünya vardır.
Ve kendileri kendi yüreklerini yiyen
tilkiler ve çakallardır.

Sabah.
Bozkır beyaz.
Siyah gözlü bir kadın
— yaşı belli değil
ama gözleri siyah,
başörtüsü
yeşil —
alnını koyup cama,
bakıyor karın üstünde uzaklaşan
büyük bir atlıya, küçük topal bir adama...

Çankırı 1940

BEŞ DAKİKA

Bu, bir salı akşamı vukua geldi.
Şehir aydınlık
hava güzeldi.
Belediye bahçesinde kalabalık
dondurma yiyip
gazoz içerek
ajans haberlerini dinliyordu.
Bir çocuk ağladı.
Jandarma teğmeninin kurt köpeği
koştu kapıya doğru.
Birdenbire mavili kadın
en büyük tankların tonajını sordu.
Ve dehşetini bembeyaz elinin
götürürken ağzına
gözlüklü fizik hocası
hoparlörün makanizmasına dair
bilgi veriyordu ki sakat kızına,
bir yaprak düştü kestane ağacından.
Bir adam
utanarak burnunu sildi.
Ve tam
altıyı on geçerek
dediğim hadise vukua geldi.

Piraye, Kemal ve ben
bahçenin dışındayız.
Hoparlör içerde, karşıda.
Hoparlör yeşil boyalı.
Hoparlör duruyor tepesinde
çıplak, uzun, demir bir direğin,
ıslak bir kadın sesiyle konuşuyordu :

"— Cephede düşman
pek çok ölü bırakmıştır.
Bütün bir motorlu kolordu..."
"— Korkma hemşire!
Ne tuhaf bakıyorsun
cephede bırakılan ölülere.
Ölüler insana fenalık etmez.
Şöyle çekil biraz.
Bir çift sözümüz var,
beş dakikalık,
beş dakika biz konuşacağız...
Ben Mafeo,
Ben Con,
Ben Hans,
Ben Jilber!..
Dört adet nefer
yaşayan ölülerden!.."

Kemal kamburunun altında,
Kemal burnundan soluyor.
Piraye'nin altın damarlı yeşil gözleri...
Ben not almayı aklediyorum...
Ve o akşamki sözleri
işte aynen naklediyorum :

"— Dört adet nefer
yaşayan ölülerden.
Ellerimiz yok.
Başımız yok.
Bir öğle sıcağında
düştük toprağa yüzükoyun.
Ellerimizle örttük başımızı.
Ve ağır tanklar geçti üzerlerinden...
Bedenimiz yok.

Fakat acımıyoruz ona
ellerimizle başımıza acıdığımız kadar.

Ben
Jilber
ellerimle övünürdüm.
Kocaman ve kıllıydılar.
Kaç defa dizlerimin üstünde yorgun
düşündüklerini gördüm.
Herhalde benden akıllıydılar.
Ben Jilber.
Ben Bröton köylülerinden.

Ben
Mafeo!
Çok severdim başımı.
Yüreğim onun içindeydi.
Haftada üç gün aç
fakat kendinden emin
dururdu üstünde gövdemin
ince siyah bıyıklarıyla o...
Ben Mafeo.
Ben Napoliten bestekâr.

Ben
Con.
Ellerim
iki albatros gibiydiler
kollarının ucunda.
Ve bir kırmızı bıçak yarası vardı
soldakinin avucunda.

Ben
Con.
Ben Liverpol limanından, ateşçi...

Ben
Hans.
Metalürjide işçi.
Ellerimin soyu meşhurdur.
İlkönce Mançister tezgâhlarında göründü ceddi
ve 39'da Fransa'ya kan içinde girdiler
ve 48'de Engels'le beraberdiler
ve sonraları ne zaman çocuklardan biri
karanlık görse hayatını
büyük amca ona anlatırdı hatıratını
1871
Paris Komunası'na dair.
Ellerimin soyu meşhurdur.
Babaları 17'de muzaffer oldu.
Bavyera'da kurşuna dizildi kardeşleri
ve teyze çocukları
dövüştü iki yıl İspanya'da.

Tarihin en meşhur ailesindendi ellerim.
Ben Hans.
Ben Prusyalı proleterim...

Ben
Hans,
Ben
Mafeo,
Ben Jilber,
ölüler açık konuşur,
yalan söylemez ölüler.
Ne lüzumundan fazla korkak,
ne lüzumundan fazla cesurduk.
Daha bir gün yaşasaydık
ve her şeye rağmen
nefes alsaydık
bahtiyar olurduk..."

Çankırı 1940

MEŞHUR ADAMLAR ANSİKLOPEDİSİ

HATİCE — (Piraye, Pirayende.)
Doğum yeri neresi,
kaç yaşında?
Sormadım,
düşünmedim,
bilmiyorum...
Dünyanın en iyi kadını,
dünyanın en güzel kadını,
benim karım.

(Bu bahiste
realite umrumda değil.)

1940 senesi Eylül ayı ortalarında
Çankırı Hapisanesinde başlanan bu kitap
ona ithaf edilmiştir.

★

BİRİNCİ KISIM

"A" harfinden "H" harfine.
("H" dahil).

★

A

ABDULLAH — (Çiketli; "Kırşehir").
1940'da doğdu.
Osman'la Hatice'nin oğludur.

★

ABDURRAHMAN — (Dağlızadelerden.)
1296 — 1940

★

AHMET — (Onbaşı.)
Balkan Harbinde gitti,
Seferberlikte gitti,
Yunan harbinde gitti.
"Ha dayan hemşerim sonuna vardık!"
sözü meşhurdur.

★

ADVİYE — Anasıl Kafkasyalı.
Babası 93 muhacirlerinden.
Gelin oldu 1307'de.
Çamaşır yıkadı.
Yemek pişirdi.
Çocuk doğurdu.
1931'de kavuştu rahmeti rahmana.
Tabutuna Selâtin camiinden şal koydular.
(Bir damadı imamdı.)

★

ÂTIFET — (927. Süleymaniye. İstanbul.)
Çorapta çalışır.
(Tophane caddesi. Galata.)
940'da on üç yaşındadır.

AMBARCILAR — (Kasımpaşalı bir aile.
İstanbul.)
Meşhur adamlar yetiştirmiştir.

□

AMBARCI HASAN Efendi.
Bahriyede kolağası. (1281).
1324'de nikâh tazeledi.
(Hakanı Sâkıta yeminli olup
karısı boş düştüğünden.)
Kulaksız'da bakkal. (1327).
1338 senesi Eylül ayında öldü,
mutfakta
yapayalnız...

Çocuklar sokakta marş okuyordu.

□

Ambarcılardan SELİM. (1308).
Tavşan mağazası ustalarından.
(Havuzların marangozhanesi).
İki karısı vardı.
Düşkündü eski hattatlara.
Sabahları bayram yerinden duyulurdu
salâ verirken sesi...
(Küstü ezan okumadı
Arapça yasak olduktan sonra.)
48 yaşında veremden öldü.

□

FUAT
(Ambarcılardan Selim'in oğlu.) (1333).
Tesviyeci. Tersanede.
On sekiz yaşında hapise girdi.
(Dört arkadaş perdeleri indirip
bir kitap okudukları için.)

★

B

BEDRİYE — Gümrük kâtiplerinden Fevzi Beyin kızı.
1935'te dünyaya geldi.
(Üsküdar, İstanbul.)
Aynı yıl öldü.
"Gitti dosdoğru cennetiâlâya," dediler.
Anası bir hafta ağladı.
Kırkında lokmasını yediler.

★

BURHAN — (Kemankeşzade. Demirel.)
1300 tarihlerinde Sıvas şehrinde doğdu.
Babası kervancı Osman Ağadır.
(Karahisar'da toprak,
Sıvas'ta iki mağaza,
150 katır.)
1320'de rüştiyeyi bitirdi.
26'da girdi "Hürriyet ü İtilaf" fırkasına.
Seferberlikte katırları askere aldılar.
Üç kere bedel verdi
(330'dan 34'e kadar.)

Babası 70 yaşında öldü.
Mütareke. İstanbul.
25 altını var.
Ve Rumların elindedir
Anadolu'nun cıgara kâatları...
"Kahrolsun İtilafçılar!"
Büyük Millet Meclisi'ne istida;
"ayyıldız"lı ilk partinin sevkiyatı. (1337).
İlk apartıman. (1340).
Sıvaslı Ahmet Paşa Camii'ni tamir,
on yataklı hastane pavyonu,
ikinci apartıman. (1341).
Demiryolu inşaatı.
(925'den 34'e 800 kilometre.)
35'te film çevirmek fikri.
(Sıvaslı Ahmet Paşaya dair.)
36'da demir soba fabrikası.
Aynı sene içinde
ilk forması neşredildi
Sıvaslı Ahmet Paşa tarihinin.
37'de maden arattı Erzurum dağlarında.
"Tayyare kanadı atölyesi." (1938).
39'da oğlu Berlin'den dönüyor
inşaat mühendisi olarak.
Ertesi yıl kadınlar Sıvas'a gönderildi.
(Sıvas uzak
ve emin yerdir.)

★

C

CEVAT — (İzmirli. 1313)
Kamacı ustası.
İmâlâtı Harbiyeden.
İngilize esir düştü 20 yaşında.
Bombay'da öldü.

★

CEVRİYE — (Ressam Ömer Paşa kerimesi,
Cevriye Hanım.)
1310. Kandilli. Boğaziçi. İstanbul.

□

Bir yaşında Sultan sarayına götürüldü.
Babası resmini yaptı üç yaşında.
318'de piyanoya başladı.
10 yaşında Fransızca konuştu.
15'inden 20'sine kadar :
"Kandilli yüzerken uykularda
mehtabı sürükledi sularda."
Evlendi. (1331).
(Kocası Hariciyede Münir Beydir.)
1332 — Viyana.
35'te İstanbul'a döndüler.
1336 — Paris.
38'de Ankara'yı ziyaret.

Aynı yıl Berlin.
Berlin'de dört sene.
926 — Tokyo.
Tokyo'da iki sene.
Ankara'yı ziyaret.
(928).
929'da Roma'ya doğru;
Akdeniz,
Loyd Triyestino.
Münir Bey yolda sekteden öldü.
Istanbul'a avdet.
Cenaze merasimi;
(gözyaşları ve beyaz eldivenli polisler arasında.)
1930'un sonuna kadar
hatıralar.
31'in yıl başında evlendi
(banka memurlarından Şefik Beyle)
kocası kendinden küçüktür biraz.

★

D

DURSUN — (Giresunlu olması muhtemeldir.)
1935'te Ereğli açıklarında
"Yüce Ülkü" kömür şilebiyle
ve nüfus kâadıyla boğulduğundan
doğum yeri ve tarihi tespit edilemedi!*

★

* Kemal Tahir'in *Toprak Adamları* isimli kitabında bu hususta mütemmim malûmata sonradan rastladım. N.H.

DURMUŞ — (Şabanözü'nün Dalyasan köyünden.
Çankırı.)
Kendisini şahsen tanıdım.
Fıtık ameliyatına dair
bir hikâye anlatır ki
buralarda meşhurdur.
Aynen naklediyorum :
"... Ameliyat bitince
Teslim etti doktor pansumancıya beni.
Lâkin, rezil, taze yara meraklısıymış.
İki saat geçmeden
bezleri çözüverdi...
Bir kandır boşandı arkadaşlar...
Dikişler kopuvermiş.
Rezil güler.
Hastalar susup durur.
Hastalar! dedim.
Hastalarda ses yok.
Hastalar uyumuşlar.
Yapı öylesine büyük,
korktum arkadaşlar.
Yarayı sardı rezil,
dışarda durmaz güler.
Biraz buçuk gün ağardı
kaçtım hastaneden.
Hana vardım.
Köye götürdüler.
Ceza yersin, dedilerse de,
şükür soran olmadı.

★

E

EMİN — (İhtiyat zabiti).
Konya'da doğdu. (1314).
Büyük taarruzda öldü.
(30 Ağustos 1338).

★

EMİN — (Erzurumlu Emin.) (1315)
A - I. T - 4. B - 3. ten.
Büyük taarruzda öldü.
(1 Eylül 1338).

★

EMİN — (Şoför. Kütahyalı.) (1316).
Sarı Emin diye tanınmıştır.
Büyük taarruzda öldü.
(1 Eylül 1338).

★

EMİN — (Cevdet. Temizel.)
Doktor. (Asabiyeci.)
1310'da doğdu.
(Konsültasyon 7 Türk lirasıdır.)

★

EMİN — (Ulvi. Açıkel.)
İhracatçılarımızdan.
(Üzüm ve incir üzerine.)

□

Ticaret odası neşriyatında
Emin Bey hakkında şu tafsilât var :
"Emin Bey Rüştü Efendinin mahdumu olup
1300 tarihinde İzmir'de dünyaya geldi.
Pederleri geniş mikyasta iş yaparlardı
İngiliz tacirlerinden Vitoller'le.
Bu suretle Emin Beyin ticarete inhimâki
pederinden mevrustur.
Daha pek küçük yaşındayken
ardiyelerden çıkmaz,
seyrederdi heyecanla
incir yüklü develerin gelişini
incir yüklü gemilerin gidişini.
Buna rağmen
pederinin arzusuna boyun eğip
tahsilini ikmal etti Mektebi Mülkiye'de.
Fakat nasibolmadı memuriyet vermesi.
Pederinin vefatı üzerine (1323)
derhal İzmir'e döndü.
Ertesi yıl
İlânı Meşrutiyette onu
yalnız genç bir tacir olarak değil
âteşin bir hatip olarak da görmekteyiz.
Seneler geçti.
Felâketlere uğradık.
Fakat sarsılmadı Emin Beyin ticaret aşkı
ve bugün ilmi, irfanı ve sermayesiyle
karlı bir şahikasıdır Türk ticaret hayatının."
(T. Odası neşriyatı Broşür No 116
Sayfa 21.)

□

Emin Bey hakkında mütemmim malûmat.
(1940).

Büyük kızı Selma'yı,
ata binmeyi, tabanca atmayı
ve Uşşakizade Halid Ziya'yı sever.
Fikret'e dargındır biraz
(Tarihi Kadim'inden dolayı.)
Refik Halid'e hâlâ düşmandır.
Bir aralık "Serbest Fırka"ya girmiş
fakat çıkmıştır hemen.
(Fırka kapanmadan.)

★

EMİN — (Malatyalı Emin.)
A -1. T - 3. B - 4. ten.
Büyük taarruzda öldü.
(9 Eylül 1338).

★

F

FAİK — Dümelli köyünden. Çankırı. (1314).
FAİK — İstanbullu. Doktor. (1315).

□

Doktor Faik Beyle karşı karşıya
iskemleleri atıp
bozkıra inen taş merdivenlerinde oturuyorduk
bir memleket hastanesinin.
(7.8.940).

Akşamdı. Ortalık alaca karanlıktı.
Karşımızda. Bozkırda. Dümelli Faik.
İçerde otoklavın uğultusu.
(Dümelli'nin karısı ameliyat olacak.)
Doktorla Dümelli konuşuyorlar :
— Barsağı düğümlenmiş
karnını yaracağız.
— Ölür mü ki?
— Karnını yarmazsak ölür mutlaka
karnını yararsak belki kurtulur.
— İki bebesi var.
— Karnını yaracağız.
— Kurtulur mu ki?
— Karnını yararsak belki kurtulur.
— İki bebesi var.
Komşuya koyup geldik.
Bir defa öldü müydü..
— Karnını yarmazsak ölür mutlaka.
— Gece harman yerinde hani,
örtümüz neyimiz de yok.
Bebeler de yanında.
Harman yerinde hani...
"Uy anam!" dedi bağırdı.
Göbeğini bastırıp
bulaştı kıvranmaya...
Ölür mü ki?
Bir ilâç yazıversen...
— İlâç kâr etmez.
Karnını yaracağız...
— Sen bilirsin.
Gece harman yerinde çıplaktık hani.
Bir sarı hap içirsen...
— Karnını yarmaktan başka çare yok.
— Kurtulur mu ki?
— Karnını yarmazsak ölür mutlaka.

— Bebeleri komşuya koyup geldik.
Harman öylece durur...
— Babacığım, kardeşim.
Karnında barsağı düğümlenmiş.
— Çözülmez mi ki?
— Çözülmez kendiliğinden.
Açacağım karnını
barsağı çözeceğim.
— Ellerinle mi?
— Ellerimle.
Gürültüyü duyuyor musun?
Âletleri kaynatıyorlar.
Tertemiz pırıl pırıl.
— Kurtulur mu ki ?
— Karnını yarmazsak ölür mutlaka.
— Bir sarı hap.
— Olmaz!
İstersen hastanı al, geri götür.
Senin iznin olmadan
açamayız karnını.
Sen izin vereceksin
ben bıçağı çalacağım.
Kanun böyle yazıyor.
Bir kâat imzalarsın.
— Ne kâadı ?
— Razıyım, diye.
Dolaş.
Düşün biraz...
— Ölür mü ki ?
— Karnını açmak lâzım.
Lâkin mal senin.
Kanun böyle yazıyor.
— Kurtulur mu ki?

— Karnını yararsak belki kurtulur.
Karnını yarmazsak ölür mutlaka.
Şu ahlatın altına otur.
Düşün.
Sonra gel, kâada bas mührünü.
— Mührüm yok.
— Parmak basarsın...

□

.....
.....
— Bakın Nâzım Bey,
benim adaşa bakın.
Çömeldi oturuyor.
Korkuyor sanki
sırtını ağaca dayamaktan.
İçerlerden
stepten geldiğine eminim.
Step damgasını vurur adama.
Beni hiç sevmiyor.
Bana düşman.
Ve ümitsiz.
Ben bu büyük yapıdaki efendiyim.
Sarı bir hap verecek yerde
ona inadına kötülük eden insan.
Tapu kâtibi ve ben,
ikimiz de bir...
Parmak basacak.
İnandığı için değil,
ben öyle emrettiğim için.
Beni sevmiyor.
Bana düşman.

Karısını gördünüz mü?
Bir toprak parçası halinde.
Hastalıktan değil.
Senelerden beri.
Sonra gebe.
İki bebesi de var.
Demek ki hâlâ su ısıtıyor,
hâlâ giriliyor koynuna.
Kafa kâadına baktım.
1321.
Bir yaşında,
bin yaşında olabilir.
Yaşamamış ki...
Meselâ,
ne bileyim,
deniz hakkında fikri yoktur.
Meselâ,
duymamıştır imambayıldının adını.
Ve her seferinde
hayretle bakmıştır.
— eğer varsa —
kocası kurarken saatını.
Ve meselâ,
düşünmemiştir bile
mümkün olabildiğini
gün doğarken uyumanın.
Bakmayın yüzüme öyle muhabbetle!
Ben hapiste yatamam.
Malum,
dünyaya bir kere gelir adam,
ve ölüm
birleştirmiyor,
ayırıyor insanları!

Ben öldükten sonra da o yaşayacak,
o ölecek
ben yaşamakta devam edeceğim.
Güzel ve rahat
yaşamakta müsavat?
Olabilir!..
Fakat bugün yaşamak bir piyango bileti gibi...
Bana dolu çıkmış,
ona boş...
Ne yapalım?
Ama biliyorum,
benim dışımda,
bana bağlı olmadan,
yürüyüp değişmede
insan yığınlarıyla hayat.
Biliyorum...
Fakat şimdilik
memnunum biletimden...
Gözünüzden düşüverdim.
Beni affetmeniz mümkün değil.
Benim de böyle bir şey istediğim yok...
Siz de sevmiyorsunuz beni,
ahlatın altına çömelen de sevmiyor...

★

FAHAMET — (Kavala muhacirlerinden.)
(1330).
Ortaköy'de (İstanbul) tütün işçisi. (1928).
Sultanahmet'te kadın berberi. (1936).
Verem. (1938).
Sinop'ta siyasî mahkûm. (1939).

FARUK — Tahminen beş yaşında.
Nüfusta kayıtlı değil.
Açlığından başka bir şey hatırlamıyor,
bir de hayal meyal
karanlık bir yerde bir kadın.
Polisin yanında gidiyordu.
"İsmim Faruk," dedi.
Belki ölmüştür. (1940).

★

G

GALİP — (Şehirlerden birinde doğdu.)
(1300 küsur.)
Tuhaf şeyler düşünmekle meşhurdur.

□

"Kâat helvası yesem her gün," diye düşündü.
(5 yaşında.)

□

"Mektebe gitsem," diye düşündü.
(10 yaşında.)

□

"Babamın bıçakçı dükkânından
akşam ezanından önce çıksam," diye düşündü.
(11 yaşında.)

□

"Sarı iskarpinlerim olsa,
kızlar bana baksalar," diye düşündü.
(15 yaşında.)

□

"Babam neden kapattı dükkânını?
Ve fabrika benzemiyor babamın dükkânına,"
diye düşündü.
(16 yaşında.)

□

"Yövmiyem artar mı?" diye düşündü.
(20 yaşında.)

□

"Babam ellisinde öldü
ben de böyle tez mi öleceğim?"
diye düşündü.
(21 yaşındayken.)

□

"İşsiz kalırsam," diye düşündü.
(22 yaşında.)

□

"İşsiz kalırsam," diye düşündü.
(23 yaşında.)

□

"İşsiz kalırsam," diye düşündü.
(24 yaşında.)

□

25 yaşında altı ay işsiz kaldı.

□

"İşsiz kalırsam," diye düşündü
(26 yaşında.)

□

Ve zaman zaman işsiz kalarak
"İşsiz kalırsam," diye düşündü.
(50 yaşına kadar.)

□

51'inde "İhtiyarladım!" dedi,
"babamdan bir yıl fazla yaşadım."

□

Şimdi 52 yaşındadır.
Ve saplanıyor kafası geceleri
düşüncelerin en tuhafına :
"Kaç yaşında öleceğim
ve ölürken üzerimde yorgan olacak mı?"
diye düşünüyor.

★

H

HAMDİ — (Çerkeş'in Kavak köyünden.)
338'de dünyaya geldi.
Tuzladılar.
Yumuşaktı.
Sevindiler oğlan olduğuna.
Kırkı çıkmadan
buğdayın dibinden güneşe baktı.
Öğrendi toprakta yatmasını...
Ev karanlık.
Toprak güzeldi.

□

Çiçek çıkardı 339'da.
Ellerini bağladılar.
340'ta yürüdü.
341'e kadar
dolaştı dünyadaki 26 haneyi
4 sokağı.
Hayvanları ve yağmuru sevdi.
— Yalnız bayramları helva pişiyordu. —
Ağlamadı artık
anası dayak yerken.

□

Fırtınalı bir kış oldu
1925'e girerken.
(Eski tarih 1342.)
Öküzün bir teki öldü.
Babası gitti askere.
Çok rahmet yağdı.
Çok çok kabak yediler.

Jandarmalar geldi.
"Martinleri" vardı.
Bir karakuş dadandı köydeki civcivlere...

□

926'da beş yaşındaydı.
Bir kötürüm keçiyi emanet ettiler.
Keçiyle kırlara gittiler.
Bir türlü tutamadı bulutları.
Rastlamadı kurda.
Tanıdı otları.
Çok çok bulgur yenildi.

□

Kurak gitti havalar 27'de.
Yarıldı toprak.
Ekin tane almadı.
Uğultular geldi yerden.
Aynı yılın ortasında
babası döndü askerden.
Çok az kabak yediler.

□

Zıpka ve mintan giydi.
Sünnet oldu. (1928).

□

929'da indi Çerkeş pazarına.
Kendisi babasının kucağında, eşekte,
arkada, yerde anası..

Pazarda meyvalar,
ayna, çakı, bıçak...
Çok rahmet yağdı o yıl.
Çok tarhana içildi.
Çok bol oldu kabak.
Ve yine o yıl
tavuğun ardına elini sokup
çıkardı yumurtayı,
Tavuk ölmedi...

□

Fırtınalı bir kış oldu.
1930'da...
Tahsildarı gördü :
atı vardı,
heybesi vardı,
bıyıkları yoktu.

□

Ertesi yıl kızlarla beraber
davar dölü güttüler.
Çorap ve çarık giydi.
(1931 — Teşrinievvel 7.)

□

932'de kızlar
sırtüstü yatırıp
el attılar uçkuruna.
Bağırdı.
Kızların memeleri vardı.

□

Fırtınalı bir kış oldu
1933'e girerken.
Dondu Meral Çayı.
O kış ilk defa gitti balığa.
Merkebe odun sardı.
Canavara rastladılar.
Bir samanlık yandı köyde.
Babası başladı ortakçılığa.
Memelerinden başka şeyleri vardı kızların...

□

34'te on üç yaşındaydı.
Sabanın tutağını emanet ettiler.
Toprakta öküzlerle iki çizgi gelip gittiler.
O gece gizliden tütün içti,
dayak yedi babasından.
Ve ertesi gün
bir kız yatırdı samanlıkta.
Su dökündü.

□

35'te kurak gitti havalar.
Ne tepeler yeşerdi
ne ekin tane aldı.
Bir kız kaçırdılar köyden.
Merkep öldü.
Kesekli olmadı herk.
Vergi bakayaya kaldı.

Babası dövdü anasını bayıltana kadar.
O yıl ilk defa namaza gitti.

□

36'da anası öldü.
Komşular kazdı kabri.
Gördü ağladığını babasının :
yaşlar inceden ince
kara sakalına dökülüyordu.
Uyumadı.
Babasının karşısında cıgara içti.
O yıl çok yağmur yağdı.
Bol bol kabak yediler.

□

Herk kesekli oldu 37'de.
Kabardı toprak.
Çerkeş'te ilk defa karpuz yedi.
Düşündü zengin olmayı,
"100 liram olsa," dedi...

□

Evlendi.
(1938).
Kavga çıktı dağ yüzünden Türbelilerle,
karanlıkta silâh attı iki taraf.
Vergi bakayaya kaldı.
Yüzük oynadı gençler odasında.

□

Fırtınalı bir kış oldu ertesi yıl.
Teşrininde aynı yılın
üç arkadaş Zonguldak'a indiler.
Şurdan şu tarafa tut
bütün deniz...
Girdi ocağa.
Kânununda aynı yılın
bir sabahtı
kömürün altından çıkardılar.
Kan içinde yüzü gözü,
eller simsiyahtı.
Bir beyaz karyolada
hayata veda etti...
(1338 — 1356).

□

Bir oğlu doğdu 357'de.
Tuzladılar.
Yumuşaktı.
Sevindiler oğlan olduğuna.
Kırkı çıkmadan
buğdayın dibinden güneşe baktı.
Öğrendi toprakta yatmasını.

Ev karanlıksa da henüz
toprak güzeldi...

□

1941'e kadar...

(Sonu var...)

* * *

Karıcığım;
Senin kaç yaşında olduğunu
ne düşündüm şimdiye kadar
ne de bundan sonra düşüneceğim.
Sen üç yaşındasın bebeğim
tombul pembe beyaz
şirret şirin ve yaramaz.
Sen on sekiz yaşında sevgilimsin
— kocaman gözlü, ince bilekli geyik —.
Sen anamsın, altmış yaşındasın.
Sen yaşı ve cinsiyeti olmayan arkadaşsın;
büyük kavgamda beraber dövüştüğüm;
bana nasihatların en doğrusunu veren
ve tehlikelerde kanatlarını üstüme geren.
Senin kaç yaşında olduğunu
ne düşündüm şimdiye kadar
ne de bundan sonra düşüneceğim.
Ve inanmıyorum bir kış günü dünyaya geldiğine.
Sen mutlaka baharda doğmuş olmalısın,
toprak uyanırken.

17.12.1940

MANİ

Bursa'da cezaevi.
Kapatmışlar bir devi.
Ellerini ısıtsın,
yüreğimin alevi.

MANİ

Bursa'da bir otel var
İçinde bir güzel var.
Gözlerimin önünde
uzun, beyaz bir el var.

PİRAYENDE

Yepyeni ve çok güzel bir dünyanın insanları gibi sevişmesini bildiğimiz kadar biliyoruz
sevişmesini
bugünkü bedbaht dünyadakiler gibi de.

Sen ki güzelsin
cesursun
iyi ve akıllısın;
artık kayboldu "dün",
geri dönmez bir daha.
Ve ey kalbimin sahibi;
" yarın" içindedir "bugün"ün
koza tırtılındaki altın kelebek gibi.

Sevgilim;
çekirdekler kabukla örtülüdürler.
Sevgilim;
yıldızlarımızın bahçesinden dal koparma,
yemişlerini kesme dilim dilim.
Koparılmış dal
ve kesilmiş yemişler ölüdürler.

Sen ki cesursun
güzelsin
iyi ve akıllısın;
bahçeyi görebilmektedir bahtiyarlık
durmadan kuruyup
durmadan
yeşeren
bahçeyi.

Durmadan kuruyup
durmadan
yeşeren
bahçeden
geçmez iki kerre aynı rüzgâr.
Ve ey kalbimin sahibi
bugünkü bedbaht dünyadaki insanlar gibi sevişmesini bildiğimiz kadar biliyoruz
sevişmesini de
yarınki dünyadakiler gibi.

25 Ağustos 1942
Bursa Hapisanesi

* * *

Hasretini, yokluğunu, sensizliği
bir ateş yanığı gibi öyle acıyla duydum ki yüreğimin etinde,
gıtgide çoğalarak
gitgide derinden işleyerek
öyle dayanılmaz oldu ki bu
seni boğabilirdim senden kurtulmak için
çünkü seni o kadar seviyorum.

25-2-43

* * *

Yıldızlar yandı
sizi seviyorum.
Gece uyandı
sizi seviyorum.
İki yüreğimiz iki insandı
sizi seviyorum
bizden ayrı iki insan.
Ne kadar benziyorlar size
ne kadar benziyorlar bana
ne kadar bize benzemiyorlar.
Bizden iyi
bizden çocuk
bizden cesur.
Biz yüreklerimizden çok akıllıyızdır,
hesaplı
ve fitne fücur.
Şüphe eden biziz, inanan biz,
ihtimaller ve korkular bizim içindir
hasret bizim için.
Ve hattâ biziz ağlayan ve gülen.
Yüreklerimize bühtan etmeyelim,
sevmekten gayrı şey bilmez yüreklerimiz.

Gözümün nuru canım sultanım
sizi seviyorum,
Piraye Hanım
sizi seviyorum.

25 - 2 - 43

* * *

Geldi yıldızlarla birlikte hatıralar,
yine gönlün bir pırıltıya etti rağbet.
Bir dildâden var Nâzım Hikmet
sesten ve ıtırdan ibaret...

1943

* * *

Ne mutlu bana, ne mutlu,
ışıklı rüyalarla dolu bir bahar uykusu gibiyim,
akar su gibi umutlu
ve buğday tanesi gibi cesurum.

1943

AYŞE'NİN MEKTUPLARI

1.

Bu mektubu yatakta hasta yazıyorum sana.
Burda olsaydın bana ne iyi bakardın.
Leylâ bastı altısına.
Yaşına göre zayıf :
uyutuyorum gündüzleri.
Şimdi uyandırdım :
yanakları pembe pembe
âdeta büyük insanlarınki gibi elâ gözleri,
(farkında mısın
yalnız gözlerimiz değişmiyor,
ve kalıyor hatıralaşmadan orda
iyi ve kötü çocukluğumuz.)
"Babaya mektup yazıyorum, Leylâ", dedim.
"Baba mı?" dedi,
esnedi.
Pek uyku sersemi oluyor bu kız.
Ev halkı selâm eder
Leylâ ve ben ellerinden öperiz.

2.

İyileştim.
Buraları pek güzelleşti.
Bahar.
Yemiş ağaçları en güzel şeyi toprağın.
Hapisanede var mı?
Ordakiler de burdakiler gibi bahar açarak
senin dünyanı güzelleştirebiliyorlar mı?

Leylâ ile hep seni konuşuyoruz :
"Babam mektubu ne zaman alacak?" diye soruyor hep...
"Bu gece yatacağız, sonra alacak, değil mi?" diyor.

Peynirli pide yaptık,
hatırladık seni,
bahçede yedik.
Babamız, sizi özledik.

Şimdi Leylâ'nın bir sürü yaramazlığını söylediler.
Onu bir temiz dövmek için mektubu kesiyorum.

Geldi Leylâ.
Azarladım.
Ağlamaya başladı.
Dövemedim.
Koca çınarın altına, iskemleye oturttum,
bir de batan hırkası vardır
hiç sevmez
giydirdim onu da.
Oturacak minicik burnuyla akşama kadar orda
yapayalnız.
Şimdi sen fena halde acımışsındır.
Ne yapalım fakat,
adam olması için böyle lâzım, babamız.
Başım ağrıyor.
En iyisi hiç çocuğu olmamak,
bunu diyemiyorum bir türlü.
Seviyorum çocukları bütün eziyetleriyle.
On iki çocuğum olsaydı
dünyanın en bahtiyarı ben olurdum,
düşün :
birinin eksiği ötekinde tamam,

kusurlu ayrı ayrı
ama on ikisi birleşince mükemmel bir tek adam
ve onun annesi ben.

3.

Hesabettim :
bugün tam
sen içeri gireli üç sene oluyor
ve ben ağabeyimin evindeyim iki senedir.

"Hapiste günler ağır geçer
ama seneler çabuk," derdin,
hapiste insanı olan için de öyle :
günler ağır
seneler çabuk.

Ellerinden öperim kocacığım,
babacığımız ellerinden öperiz.

4.

Telâş, kıyamet,
burda bir maskelemektir gidiyor,
herkes maskeliyor evini.
Ben oturmuş masallar okuyorum :
Leylâ'ya değil, kendime.
"Bir varmış, bir yokmuş," diye başlayan,
"Gökten üç elma düştü : biri size, biri bana,
biri de masalı okuyana,"
diye biten güzel masallar.

İyi günler, iyi günler,
"Onların geleceği yok," diyenin ağzı kurusun.

5.

Dün
yengemin odasında oturuyoruz,
biri geldi :
"Cemilânım'ın" dedi, "evi," dedi, "yanıyor."
Fırladık,
meğerse Şahin Paşaların eviymiş yanan.
Çatısı henüz tutuşmuş, alevler çıkıyordu gittiğimiz zaman.
itfaiye geç geldi.
Hortumları yoktu.
Hepsi tamam oluncaya kadar ev yandı.
Üç itfaiye neferi düştü balkondan :
birisi ağırca yaralı, ikisi hafif.
Bütün bunlar gözümün önünde oldu.
Hayret ve çaresizlikle bunaldım.
İçindekileri pek tanımam,
ahbaplığım yok,
fakat evi tanırım yirmi seneden beri.
Sanki yirmi yıllık bir dostumu kaybettim.
Alevler karşımda gibi hâlâ.
Sonra düşün ki bugün bir ev, bir şehir, bir dost değil
dünya yanıyor.
Şu bizim çizgili çizgili yusyuvarlak şeyimiz
tutuşmuş dönüyor karanlığın içinde,
(bu işin resmini böyle yapıyorlar da
hep gözümün önünde o.)
Radyo gazetesini dinledim dün akşam :

"Dayandı harp âfeti hudutlarımıza
çepçevre yangındır dört bir yanımız,"
gibi bir söz.
Aklımda bu söz şimdi.
Şimdi öyle canlı bir şey ki yangın benim için,
şöyle bir yan gözle pencereden geceye baksam
göreceğim sanıyorum bahçede çepçevre bütün ağaçların tutuştuğunu.

6.

Sevgilim,
öyle tuhaf günler geçiriyorum ki anlatamam.
Erkenden kalkıyorum :
ortalığı toplamak
yemek pişirmek
dikiş dikmek filân derken gün tamam.
Hiçbir yere gittiğim yok.
Helecan içinde evde oturuyorum.
Bu günler helecanlıyım pek.
Yalnız ben değil
herkes de öyle ya :
oldukları yere sinerek
kulaklarını dikip
bir şeyler dinleyen tavşanlara benziyorlar.
Hani, hôt, dese biri,
fırlayıp kaçacaklar bayır aşağı.

Daha yazacak nelerim var
ama aklıma gelmiyor.
Ellerinden öperim.

7.

Bir sürü dünya münasebetsizliğiyle uğraşıyorum.
Hepsini alt etmeye ahdettim.
Yine bekledim piyangoyu
çıkmadı.
Yine alacağım, inadettim,
hem de bak görürsün, elli bin vuracak.
Komşumuz Cemilânım her gün bana geliyor,
ama yalnız bana
biraz da anneme.
Bir saat oturur, gider.
Sen onu tanımazsın,
ama o seni seviyor,
sen de onu sev.
Ne harikulâde kadın.
Güzel elâ gözlerinde kuyruklu sürmeler,
küçücük ağzı boyalı,
yaşı altmışa yakın.
Tansiyonu düşük, kalbi var.
İşi gücü, aklı fikri : resim yapmak.
Kızlığından beri yaparmış.
Kocası ölünce on sene evvel
mücevherlerini satıp Roma'ya gidiyor elli yaşında.
Bereket versin ki satmamış burdaki evini
yoksa dönüşünde acından ölecekmiş kadıncağız.
Şimdi geçiniyor alt katı kiraya verip.
Evi bir âlem :
Püsküller, saçaklar, incik boncuklar,
sonra dağ taş resim :
yağlıboya, pastel,

hepsi birbirinden güzel çıplak kadın resimleri.
Bir iki erkek başı da yok değil,
ama onlar da peri padişahının oğlu.
Sonra o ne tatlı, yumuşak renkler :
şarap tortusu, gülkurusu, yavruağzı,
ve karyağdıların, pembelerin çeşidi,
limonküfü, camgöbeği, zümrüt yeşil
ve pırıl pırıl eflâtun.
Sabahtan akşama kadar
haşır neşir boyalarıyla hâtun.
Burnunda gözlüğü,
(onu yalnız resim yaparken takar,
çünkü dehşetli nefreti var ihtiyarlığı hatırlatan şeylere,
gücenip küsüyor ihtiyarlığının ima edilmesine bile,
insana düşman oluyor âdeta),
ne diyordum,
burnunda gözlüğü fırçalar dişlerinin arasında,
(kırmızı saplı, beş kuruşluk küçük tutkal fırçaları,
çünkü ötekiler çok pahalıymış.
Zaten tuvalini bile kendi yapıyor :
patiskayı tutkalla üstübeçleyip),
ne diyordum,
dişlerinin arasında fırçalar
ve sürmeli gözlerini kısıp süzerek
kendini bir kerre kaptırdı mı renklere
dünya yıkılsa farkında olmuyor.
Nitekim farkında olmamış Şahin Paşaların evi yanarken.
Ertesi gün bana :
"Yazık, göremedim, resme dalmışım, kızım," dedi,
"fakat yangın yerini gördüm demin
yangın yeri çirkin.

Halbuki alevler güzeldir :
şarabînin, kızılın, turuncunun nüansları,
biraz da gazel yaprağı hattâ."

İşte benim Cemilânım böyle, şekerim.

8.

Şekerim,
o kadar inanıyorum ki sana
sana benzemek istiyorum.
Doğru dürüst beş sene beraber yaşadık,
üst tarafını hapislerde geçirdin.
Şikâyet etmiyorum,
hayatımız böyle de güzeldi.
Nerde olursan ol,
uzak, yakın,
insan senin iptilâna tutulur.
Sen zatısın iptilâmn,
(ne tuhaf söz
başında büyükbabamın fesi
çenesinde kıranta, çember bir sakal,
ama, söz benim.)
Görüyorsun ya, ey cânû tenim,
(böyle denir mi?
ama, içimden geldi)
mektupla halimi arzetmesini bilmiyorum.
Ağzımda sana söylenecek lakırdılar köpürüyor.
Kalemi, kâadı bırak,
yüz yüze gelip
konuşmak seninle :

sesinin yanında
sesimi duymak.

Gözlerinden öperim,
hayır, ellerinden.
Son mektuplarımda "Ellerinden öperim" demiyorum galiba.
Bak da, yaz.
İçim burkuldu,
nasıl olur da öyle demem!

10.

Cemilânım'ın kedisi
bizim civcivi kaptı.
Leylâ sana bunun resmini yaptı,
şimdi getirdi,
o da zarfa konacakmış.
Leylâ'ya göre en mühim hâdise bu.

Belki, hele şükür,
belki, ne yazık,
insan oluyor kızımız artık.

Ellerinden öperim.

12.

Leylâ uyuyor.
Bugünlerde pek iyileşti.
Fakat dün ağzında değnekle iskemleye çıkmış
düşmüş.

Değnek battı damağına.
Bu kadarla geçiştirdik.
Gece yatakta benden gizli ağladı hep.
Ölümden pek korkuyor.
"Ôlür müyüm?" diye sorar hemen.
Bu kızda bu ölüm korkusu neden?
Hem anlatsana bana :
nasıl oluyor da çıldırmıyoruz
öleceğimizi bildiğimiz halde?
Yoksa, ben ölmem gibi mi geliyor insana.
Dayım söylüyor :
cephede herkes böyle düşünürmüş,
doğru mu?
Yoksa ölmeye de mi alışıyoruz
ihtiyarlamaya alıştığımız gibi.
Bence bunun sebebi şu :
herbirimizdeki kısalığına rağmen
yaşamak daha kuvvetli ölümden...

Ellerinden öperim.

13.

Burda herkes dışarlara gidiyor,
ama bizim gibi cesaretle oturanlar da var.

Sana bir havadis :
Dün İstanbul'a inmiş Cemilânım,
bilmem nerde halis İngiliz üstübeci varmış, onu almak için,
çünkü beyaz boyasını kendi yapar cevizyağıyla ezip üstübeci.
"Vapura bindim kızım," diyor,
"çıktım güverteye.

Her taraf havayi maviyle altın sarısı,
biraz gümüşüyle külrengi de karışık.
Gölgeler çok açık mor,
süzme bal gibi bir ışık...
Karşımda iki genç oturuyor :
biri bayan, biri bay.
Bayan inadına çirkin,
bay inadına güzel.
O ne renk, o ne ten, o ne saç.
İnsan değil, pastel.
Bir de açıkkestane bir pardösü giymiş,
kumaş da galiba ipekli biraz,
o ne kıvrımlar,
doyum olmaz.
Sabrettim, sıktım dişimi, nihayet dayanamadım,
gözlüklerimi taktım burnuma,
ilkönce yan gözle, sonra biraz daha, biraz daha cesaret
derken, kapıp koyuverdim kendimi renklerine bayın.
Ben böyle dalmış giderken tıraş yerindeki bir açık yeşile
birdenbire kıyamet koptu, kızım,
âdeta saldırdı üstüme ağzı köpürmüş çirkin bayan.
Yeryüzündeki bütün ölü renkler suratında kadının.
Neler söylemiyor :
Bay nişanlısıymış, ben deliymişim, polise verecekmiş beni,
— Utanmaz, azgın kocakarı, diyor.
Etraftan gülüşüyorlar.
Bay ağzını açmıyor, kırıtıyor sadece.
Erkek değil mi, memnun.
Şükür, çok geçmeden vapur yanaştı köprüye, çıktık.
Ne dersin bu işe, kızım?
Karı kıskandı beni."

İşte Cemilânım'ın başına gelenler.

Dikkat ettim :
bugün gözlerinde kuyrukları biraz daha uzun sürmeler vardı,
ve "Karı kıskandı beni," derken
bahtiyardı.

Halil,
kim bilir nasıl gülerdin,
sana geçen yıl
hattâ beş gün önce yazsaydım bu hikâyeyi.
Ama şimdi hiçbir şeye gülmek gelmiyor içinden,
benim de öyle.
Bazan ayıp sayıyor gülmeyi insan.
Bugün 1941 yılı 27 Haziran.

14.

Kocacığım,
dünya ile kessem de alâkamı bir dağın tepesinde yaşasam,
yapamam değil mi?
sıkılırım herhalde.
Hep aklımda fikrimde senin çıkman.
Çık,
bir hafta sonra ölmeye razıyım.
Seni dışarda gördükten sonra ölürüm ben,
ziyanı yok.

Bu mektup burda kesildi kaldı
bekledi iki gün.
Anla, ne haldeyim,
yorgunluktan sinir gelmiş.
Bir sürü ilâç
pis kokulu bir şeyler.

İçmem lâzım,
içerim, sen çıkarsan eğer.
Birbirimize neye mal olduğumuzu anladık bu sefer.
Hiç kavga etmeyiz gibi geliyor bana artık,
yoksa yine eder miyiz dersin?

Sana dehşetli ihtiyacım var.
Bugünlerde çıksan bana ne büyük iyilik edersin.
Hiç bu kadar yapyalnız kalmamıştım.
"Ya annen, ağabeyin, yengen?" deme.
Annem : kederim,
yalnızlığım ötekiler.

15.

Mektubun geldi,
oturdum, okudum, bir güzel ağladım.
Ben artık ağlıyorum.
Senelerdir ağlamadan acı çekmeyi öğrenmiştim.
Şimdi ağlıyorum yine,
bilmem neden?
Beni ağlar görünce Leylâ da ağladı.
Anlaştık bu işte ana kız :
beraber ağlıyoruz.

16.

Biliyorum senin on beş lira hikâyesini :
kendi paltonun dikiş parasını bana göndermeye kalkıyorsun.
Derhal diktir onu.
Benim param var,
kazanıyorum dikiş filân dikip.

Ankara'dan işleme perdeler ısmarladılar,
yatak örtüleri.
Beraber çalışıyoruz Cemilânım'la.
Ben işliyorum,
o da perdelere kocaman güller, menekşeler, kasımpatları yapıyor.
Ayda kırk elli lira kazanıyoruz,
yarısı benim, yarısı onun.
Hattâ biraz para bile biriktirdim.
Âdeta zengin olacağım alacaklarımız takıntıda kalmasa.
Şimdi bunları bırak...
Hitler altı haftada hepsini yenecek diyorlar.
Zor yener.
Eceli gelen köpek...
Ümit yenilir miymiş?
Mahpus karılarına, analarına sorsunlar bunu.
Belki sendeler, düşer gibi olur, ama yenilmez.
Meselâ, ben mahpusun karısı
dehşetli acı çeker, hattâ sarsılabilirim,
nitekim bugünlerde kötüye doğru gidiyorum
doludizgin hem,
fakat imkânı yok yenilmem.
Sonra insanlığı düşün
ve onun ümidini.

17.

Kitaba düştüm,
sabahtan akşama kadar okuyorum.
Kitaplar akıllı
kitaplar aptal,
kitaplar büyük
kitaplar çocuk,
kitaplar en uzak, en güzel yolculuk,

fakat kısır
fakat sensiz.

18.

Yavaş yavaş tatsız gelmeye başladı hayat.
Bu ihtiyarlık alâmetidir
biliyorum.
Ne yapalım fakat
onu da hoş karşılamalı.
Ve şimdi senden ve benden değil,
ikimizden bir sualim var :
sen genç kalacaksın,
bunu hissetiğimiz gün bedbaht olacak mıyız?

19.

Herkesle kavga ediyorum
karışıyorum her şeye,
üstüme vazife olmayan işlere sokuyorum burnumu.
Tatsız bir insan oldum velhasıl.
Senin bu hale düşmeni istemem,
yeryüzündeki bütün iyilikler sende olmalı.
İşte saçma sapan bir mektup sana,
artık ben saçma sapan oldum.
Çıktığında benimle iftihar edemeyeceksin,
ne yazık!

Mecmuaların birinde bir şiir okudum
Türkistanlı bir şairden tercüme
bizim şiveye çevrilmiş daha doğrusu.

İsmi "Zafere Dair".
Şair bilfiil dövüşüyormuş cephede,
yirmi bir yaşındaymış,
Semerkant'ta doğmuş.
Belki görmemişsindir diye şiiri yazıyorum sana :

Korkunç ellerinle bastırıp yaranı
dudaklarını kanatarak
dayanılmakta ağrıya.
Gayrı çıplak ve merhametsiz
bir çığlık oldu ümit.
Ve zafer
artık hiçbir şeyi affetmeyecek kadar
tırnakla sökülüp koparılacaktır.

Günler ağır.
Günler ölüm haberleriyle geliyor.
Düşman haşin
zalim
ve kurnaz.
Ölüyor çarpışarak insanlarımız,
halbuki nasıl hakketmişlerdi yaşamayı.
Ölüyor insanlarımız
— ne kadar çok —
sanki şarkılar ve bayraklarla
bir bayram günü nümayişe çıktılar
öyle genç
ve fütursuz.

Günler ağır.
Günler ölüm haberleriyle geliyor.
En güzel dünyaları
yaktık ellerimizle
ve gözümüzde kaybettik ağlamayı :

bizi bir parça hazin ve dimdik bırakıp
gözyaşlarımız gittiler
ve bundan dolayı
biz unuttuk bağışlamayı.

Varılacak yere
kan içinde varılacaktır.
Ve zafer
artık hiçbir şeyi affetmeyecek kadar
tırnakla sökülüp
koparılacaktır.

1941, Sonbahar

Şiiri beğendin mi?
Benim fikrimi sorma!
Konuşacak halim yok.
İçim dolu
ağız ağıza.
Dökülecek çok
ama pek çok derdim var,
canım istemiyor henüz.
Bir gün
çok güneşli bir gün sayfalar dolusu yazarım.

20.

Öğrenip bildireyim diye
bir sürü iş havale etmişsin.
Hiçbirini yapmayacağım.
Yeni bir şey öğrenmek istemiyorum.
Sen öğren
ve bildirme bana.

Ben bugünlerde haberle değil
ümitle yaşamaya mecburum.
Canım hiçbir iş görmek istemiyor.
İçimde bir sabırsızlık
bir sıkıntı var.
Bir şeyler bekliyorum
ama bilmiyorum ne olduğunu.
Bana öyle geliyor ki
şimdi, şimdi, nerdeyse
kapı kendiliğinden açılıverecek
ve o şey apansız içeri girecek.

Yahut da yerimden kalkarak
ayaklarımın ucuna basıp
perdeyi aralık ediversem,
(pencerem ikinci katta olduğu halde)
göreceğim camın üstünde ellerini onun,
(elleri varsa eğer.)

Yahut, kendim de farkında değilim ama
ben bir yolculuğa çıkmak üzereyim,
beni bir yerlere çağıracaklar.

Masada, bir başına, bir kitap duruyor :
Edgar Allan Poe'nin hikâyeleri.
Belki de onun altındadır o,
(kitabın altına sığacak bir şey),
onu oraya kim koyabilir?
Kitabı kaldırıp baksam
mesele kalmayacak :
Fakat kaldırmıyorum kitabı :
aklım kolumu tuttuğundan
yahut da ezarını uzatmak için.

İşte böyle şekerim,
hep içimden "işte böyle" demek geliyor.
Ne tuhaf, değil mi?

Ellerinden öperim.

21.

İki gündür
bahçede toprağın üzerinde kımıldanmadan oturup kitap okuyorum.
Kolumu kaldıracak halim yok.
Cemilânım'daki kiracının çocuğu keman çalıyor.
İlk geldiğim sene yeni başlamıştı kemana :
do, re, mi, fa, sol,
şimdi Çaykovski.
O, bu yıllar içinde bir iş yaptı demek.
Ben ne yaptım, peki?
Yılların balıksız bir deniz gibi boş aktı ve akmakta.
Ne için yaşıyorum?
Bahçede annemin kasımpatları açmış renk renk.
Seyrediyorum onları iki gündür.
Kasımpatlarını seyretmek
Ömer Rıza'nın tercümesi bir roman okumak
ve komşunun kemanını dinlemek için yaşamak
kâfi mi?
Hiç olmazsa kasımpatları yetiştiren ben olsaydım..

Bu günler belki gelirim sana.
Konuşmak için değil
sadece yüzüne bakmak için.
Belki senin yüzünde bulurum aradığımı.
Bütün gördüğüm yüzler lakayıt
hissiz.
Senin yüzün nasıl?

22.

Kocacığım,
kendimi dehşetli zavallı buluyorum.
Acıyorum kendime.
Bu da pek azaplı bir şey.
Beni unutma.
Ellerinden öperim.

23.

Kocacığım,
gözlerimi tavana dikerek
upuzun, sırtüstü yatmak.
Renkleri mümkün olduğu kadar silip
sesleri mümkün olduğu kadar yumuşatmak.
Buna dehşetli ihtiyacım var.
Sakin bir yerde, beyaz bir oda,
küçük bir karyola,
hayır, büyük bir karyola ve içinde ben uzanmışım,
sen başucumda oturup sessiz bekliyorsun beni.
Daha bunun gibi bir sürü şeyler
hep istirahata dair.

Yağmur çamur
üç gündür arıyorum Kartallı Kâzım'ı,
gitmiş.
Sana çiroz gönderemedim :
bitmiş.
Elbiseni burada satmaya imkân yok,
herkes bir şeylerini satıyor
ve zenginler "bir şeyler" değil,
apartıman satın alıyor.

24.

Artık burda oturamam.
Hisara gidip ev arayacağım.
Evi tutmam lâzım,
kömür alabilmem için evi tutmam lâzım.
Kendi evleri için dört ton yazılmış birader bey,
bizim ismimizi de katmış içine.
Bu yüzden kömür vermiyorlar bana.
Ayrı semte taşınırsam alabilirim.
Farkındayım,
bu işlere aklın ermiyor.
Zaten dışardayken de bakkaldan bile bir şey almasını bilmezdin.
Ve gülerek güvenirdin insanlara.
Elbette huyun değişmedi
içeri girdikten sonra.

25.

Telefon etti dayım :
"Bizim hatun söylüyor," dedi,
"orda annen ve sen rahat değilmişsiniz.
Derhal eşyanızı bir arabaya koyunuz
ve geliniz buraya.
Annen ihtiyar, sükûna ihtiyacı var.
Sen felâketzede bir kadınsın zaten
daha fazlasına tahammülün yok.
İzzetinefsinizi kırdırmayınız
derhal geliniz," dedi.
Telefonun ötesinde konuşuyor, o,
telefonun bu yanında ben ağlıyordum.

26.

Ah şekerim, ah şekerim,
Cemilânım öldü.
Ölürken yanında ben vardım,
gitti.
Öleceği aklıma gelmedi hiç.
Bir otomobil nasıl durursa öyle durdu
ve bitti.
Duvarlarda kaldı şarabîler, havayi maviler, altın sarıları.
Ne tuhaf,
son nefes derlerdi, anlamazdım,
şimdi ne demek olduğunu biliyorum :
her şeyi bırakıp
bir daha dönmemek üzre hiçbir yere, hiçbir şeye, birdenbire gidersin.
Bu ölüm beni ayılttı.
Sucuk pastırma geldi avukattan
gönderiyorum sana da
afiyetle yersin.

28.

Otuz beş yaşındayım
(şaştın mı?)
her beş senede bir büyürüm ben,
(beş senelik plan meselesi mi?)
Görürsün bak,
yeni odamda yeni bir hayatım olacak,
yeniden yaşamaya başlayacağım,
insanları unutup
tekrar tanıyacağım yeniden,

ya dost olacağım onlarla
yahut hiçbir şey.
İşte sana bir sürü ukalalık,
karınız acayip bir mahlûktur bayım.
Şimdi yine eşya toplayacağım.
Ne de çok eşyam varmış,
hepsi de bir tek odaya nasıl sığarmış
nasıl sığacak?

29.

Taşındım.
Bunları dayımın evinde yeni odamda yazıyorum sana.
Bugün pazar.
Saat yarın.
Dayım radyoyu açtı.
İngiltere'yi dinliyor.
Rostof şehri kurtarılmış.
Hatırlıyor musun,
Leylâ yedi aylıkken kuşpalazı olmuştu.
Geç kalmışız.
"Hemen ameliyat" dedi doktor.
Susuz bir balık gibi yavrum ağzını açmış, yatıyor.
Ufacık boğazında koskocaman hırıltılar.
Kollarında hareket yok
yalnız tombul, minik bacaklarını kımıldatıyor.
Hatırladın mı babası?
Doktorun âletleri geldi mi gözünün önüne?
O pırıldayan şey neşterdi, değil mi?
O ne kadar çok gazlı bez, pamuk?
Beni niçin dışarı çıkardınız?
Ben buna nasıl razı oldum, nasıl?

Bekledim kapının önünde
tırnaklarımı yiyip muttasıl,
(halbuki hiç de yaptığım iş değildir).
Birdenbire sen açtın kapıyı
ıslaktı gözlerin.
Doktor dokundu omzuma :
"Geçmiş olsun, yenge," dedi.
Ve ancak altıncı gece
(Leylâ mışıl mışıl uyuyor
küçük bir dünya gibi nefes alıyordu),
gözlerimin içine bakıp doktor,
bir hayli bahtiyar, biraz mağrur :
"Eh, kızını kurtardık, yenge," deyince
birdenbire müthiş bir sevinç sonra tuhaf bir kederle burkuldu içim.
Öyle ya,
düşün bir defa :
en çok benim olan, benden olan bir şey
kurtulmuştu benim en küçük bir yardımım olmadan.
Benim çocuğum
yeniden dünyaya gelmişti bensiz,
benim dışımda.

Ne dersin?
Nasıl bir sebep olabilir
şimdi bunu birdenbire hatırlayışımda?

30.

Bir gün sonra : 942.
Yılbaşında orda bir piyango alınız :
müşterek.
Beni de ortak ediniz.

32.

Telgrafını aldım.
Cevap vermedim.
Süleyman'ın mektubu gecikir :
merak —
telgıraf.
Benden iki gün mektup gelmez :
merak —
telgıraf.
Niçin biraz daha soğukkanlı değilsin?
Kızma.
Dünyanın bugünkü halinde ölümün ne kıymeti var?
Her gün sürüyle adam ölüyor
ben de ölürsem ne çıkar?
Öyle ya ancak ölürsem sana mektup yazmam.
Bir daha telgıraf çekme,
sinirleniyorum :
kötü bir haber getiriyor gibi geliyor bana.
Üzüntü içindeyim zaten, şekerim —
Üzüntülerim :
kömür, ekmek, filân gibi şeyler.
Havalar soğudu,
odamda ateş yok.
Bir başıma oturdum
mektup yazıyorum sana.
Odamın neresinde oturduğumu yazsam
bilmezsin,
bu, senin görmediğin üçüncü evimizdir.
Dur resmini yapayım :
Bu iskemle, bu masa, bu pencere,
bunlar çiçekler.

Bu koltuk (içinde ben varım).
Şurası dolap gibi bir şey :
alabilirsem kömürlerimi koyarım.
Bu gördüğün hem yük, hem mutfak.
Şu da senin dede mirası meşhur kütüphanen.
Duvara iyi bak :
senin resmin
altında benimkisi.
Odam bu kadar geniş değil
ya eşyaları küçük yaptım
ya odam büyük kaçtı biraz.
Biçimsiz oldu velhasıl.
Karınız belki bir gün sahici bir ev yapar
ama resmini yapamaz.

33.

Doktor ne dedi?
Bana iyice yaz.
Ciğerlerin mi zayıf?
Rontgensiz olmaz.
lhmal etme kuzum.
İyi bak kendine.
Kendin için değil benim için iyi bak.
Gündüzleri yat.
Ayşe benim uyumamı istiyor diye uyu.
Çok üzülüyorum.
Ama sakın üzülüyorum diye beni aldatmaya kalkma.
Bana her şeyin doğrusunu bildir.
Beni küçük felâketler yıkar
büyük felâketlerde daima cesurum.

34.

Bana para gönderiyorsun,
teşekkür ederim.
Ama çok üzüldüm :
pek gücüme gidiyor benim için çalışman oralarda.
Nefret ediyorum kendi kendimden.

35.

Seni severim.
Bunu sen de pek iyi bilirsin.
Fakat ilânı aşk etmek bana çok komik gelir :
konuşmak en kolay harekettir.

36.

Leylâ mektebe başladı.
Pek şeker mektepli oldu.
Dün büyük bir ciddiyetle geçti karşıma
ve minicik burnunu havaya kaldırarak :
"Anne," dedi,
"babamız niye zengin değil?"
"Zengin olmak çok kolay da ondan," dedim,
"çalışmak istemez
akıl istemez,
halbuki babamız da çalışıyor insanların çoğu gibi,
insanların çoğu gibi akıllıdır."
Leylâ düşündü,
sonra her nedense biraz dargın konuştu :

"Öyleyse ben zengin olurum, anne,
sen bana tembel, akılsız, diyorsun ya."

Hanım kızınız hakikaten akılsız.
Şimdi mektubu bırakıp ona hesap öğretmeye çalıştım.
Uğraştım kafam çatlayıncaya kadar,
imkânı yok.
İki elinde on parmak olduğunu bile öğretemedim.
İki kuzuya üç kattık, olmadı,
denize üç taş bir, iki taş bir attık, olmadı, olmadı.
Sersemledik ikimiz de
bıraktık.
Felâket.
Biz bu kızla ne yapacağız?
Yeni bir usul biliyorsan yaz.
Yarın fasulyayla öğretmeye çalışırım.
Bakalım nasıl olur?
Ha,
ben burda dehşetli merak sardım arıcılığa,
iki büyük kitap okudum.
Dayımın kovanları var :
bal aldım kovanlardan.
Korkum yok
okşayabiliyorum sırtını arının.
Çok meraklı ince bir iş.
Muhakkak arılarım olacak
ve her sabah sen bal süreceksin ekmeğine.

İşte böyle şekerim,
sana birçok şeyler yazdım
hiçbir şey yazmamış gibiyim ama,
bir eksiklik var
nedir, bilmem.

37.

Her kadın saçmadır sevdiği zaman,
bırak da içimden seveyim seni
açığa vurmadan.

38.

Şekerim,
on dört buçuk lirayı
ve kenarında hasret yazısını aldım
teşekkür ederim.

39.

Senin kafan hasta şekerim.
Ben de hasta olmuştum :
bir ikindiüstü kendimi kuyuya atmak isteyecek kadar
ve kaç gece sabahladım ellerim dizlerimde.
Bende bir sebep vardı, bir de hakikat.
Sende yalnız sebep var :
benden uzaksın
ben İstanbul gibi yerlerde bir başımayım
ve ihtimallerle yüklüdür hayat.
"Beni anlamadın, bu değil," diyeceksin.
Geç bir kalem
ben seni bilirim.
Beni her zaman göresin gelirdi, severdin beni her zaman.
Doğru olalım :
Sen beni kıskanıyorsun.
Kafanda bir sürü şeyler yaratıp
her yalnız insan gibi,
yarattıklarına kendin de inanıyorsun.

Sen beni kıskanıyorsun,
ve benim gülmem tutuyor.
Ben aşkı : hürmet
muhabbet
sadakat, diye anlarım,
(Yaşasın hürriyet adalet şarkısına benzedi mi, diyorsun,
ne dersen de,)
halbuki aşk sadece muhabbet sende.
Ve bizzat sen çok iyi bilirsin, yalnız sen :
ben kabul etmem "bir zaaf ânı" denen şeyi.
Öyle kızıyorum ki sana
sevmiyorum hiç kimseyi,
ne seni, ne kızımı.
Hem biliyorum bu evhama neden düştüğünü :
ben içerde olsaydım
sen dışarda aldatırdın beni.
İçerde olmama ne lüzum var?
İkimiz de dışardayken beni aldatmadın mı?
Sen alçaksın
ve dışarı çıkar çıkmaz
beni yine aldatacaksın.

Senin tuzlu balıkları hemen gönderemezsem kusura bakma,
çünkü tenekeye konacak
teneke lehimlenecek,
unutma benim dağbaşında oturduğumu.

40.

Pahalılıkla ne âlemdesin?
Paran yetişiyor mu?
Süleyman ne yapıyor acaba?
Oğlanın parası da yoktur.
Altmış kuruşa ekmek yiyecekmişiz —

Bu gidişle halimiz ne olacak?
Elalemeyn işini beğendim doğrusu.
Keyiflendim.
Haydi hayırlısı.
Ellerinden öperim.

41.

Mektubunu aldım.
Tam zamanında yetişti imdadıma.
Hayvanın biri :
senin Erzurum'a sürüldüğünü
ve kaçıyor diye yolda arkadan vurulup öldürüldüğünü söylemiş.
Sen de son mektubunda :
"Burdan gidersem," diyordun.
Deliye döndüm.
Şaşırdım ne yapacağımı.
Gözlerim şişti ağlamaktan.
Neyse uzun sürmedi, akşama mektubun geldi.
Dünyalar benim oldu.
Büyük bir hastalıktan kalkmış gibiyim.

42.

Alman taarruzu yavaşladı.
Burda bile yağmurlar başladı.
Yağmurun altında yalnayak koşmaya bayılıyor Leylâ.
Stalingrad dayanıyor hâlâ :
mevsim meselesi, diyorlar,
yalan,
dayanmak meselesi.

Dayanmanın ne olduğunu anneler bilir,
bir anne gibi dayanıyor bu şehir.

43.

Burda hali berbatmış hapisanenin :
her gün ölü çıkıyormuş.
Bite karşı iyidir naftalin
üzerinde taşı, yatağına serp.
Kâfuru da fena değil,
lizol da kullan.
Dikkat et kuzum,
sade çamaşır değişmekle olmaz.

44.

Evimin içinde ayağının sesini duymak istiyorum,
istiyorum ki kapımı çalasın
sana kendi elimle açayım kapımı.
Fakat kunduralarını taşlıkta çıkar kuzum çamurluysalar,
terliklerin seni bekliyor zaten.

Sana kendi elimle yemek pişirmek istiyorum,
kendi elimle kurnak soframızı.
Yalnız,
bulaşığı yine eskisi gibi beraber yıkarız.

Seninle aynı kitapları okumak istiyorum,
(elbet yine anlatırsın bana anlamadığım yer olursa).
Kendi elimle yıkamak istiyorum çamaşırlarını
ve söküklerini dikmek.

Ve istiyorum ki kendi elimle alayım tozunu yazı masanın,
(darmadağınıklığını bozmaya kıyamadan).
Fakat artık
sen de minderin üstünde unutmazsın yanar piponu
ve külünü dökmezsin döşemeye.

Çalıştığın yerde seninle yan yana çalışmak istiyorum,
dövüştüğün yerde yine yan yana dövüşmek,
(ekonomik istiklâl için
ve ev işleri esirliğinden filân kurtulmak için değil)
burnunun dibinden ayrılmamak için.

Ve nihayet
en dehşetli hakkımı
seninle aynı yastıkta uyumak istiyorum
ve çocuk doğurmak sana
en az daha iki tane...

45.

Resmini aldım :
altında 5.1.943 yazıyor,
başka bir şey yok,
imzalamayı bile unutmuşsun.
Seni zayıf buldum resminde
üzüldüm.
Hava dehşetli soğuk.
Bitti kömürümüz,
bahçeden odun kesip yakıyoruz.
Islak bir kedi yavrusu gibi üşüyor Leylâ.
Yaramazlık bile edemiyor artık.
Yaramazlık etsin diye kışkırtıyorum
ama nafile.

Burda her şeyler ateş pahası.
Bilmem, ne yapacağız?
Siz ne haldesiniz?
Hapiste de ekmek vesikayla mı?
Sana şekerim demek için bile halim yok.
Şekerim, bana öyle geliyor ki bu hava ısınmayacak.

46.

Dört çocuklu bir kadın var.
Ah şekerim,
bilsen dediklerini.
Kaçıyor çocuklarından :
"Anne, açız," diye feryad ediyorlarmış.
Ona ayda iki buçuk lira veriyorum,
o da bana su taşıdı bütün kış
kolayladı işlerimi.
Fakirler hiçbir şeyin altında kalmak istemez.

Çocukları Millet Bahçesi'ne gidiyor geçen gün,
bahçıvanlar izinli,
yalnız bir tanesi orda
kolluyorlar onu
ve havuzun kırmızı balıklarından tutup
getiriyorlar eve.
Fatma'nın anlatması :
pişirilirken yetişmiş.
Ama ben şüpheliyim,
yarı pişmiş,
yarı diri
bir kısmı çocukların karnına gittikten sonra yetişiyor anneleri
ve kalanları fırlatıyor sokağa.
Balıklar başlayınca toprakta kıvranmaya
alıp küpün içine atıyor.

Gelip bana anlatıyor.
Çocuklara yemek yolladım
ve istedim balıkları.
Fevkalâde şeyler :
üç tane.
En büyükleri çok ağır yaralı,
bir türlü gelmiyor kendine
ölmüyor da.
Öldüreyim diyorum bazan
kurtulsun ıstıraptan,
sonra kıyamıyorum iyi olur diye belki.
Öyle kocaman kırmızı ve yaşamak hırsıyla öyle güzel ki.
Ortancası bu sabah öldü.
Bahçede yanaşma köpek Tomar'a verdim.
Onun da gıdaya ihtiyacı vardı.
Nefes aldığı müddetçe tedavi edeceğim büyüğünü.
Ama sonra
o da ölürse
onu da vereceğim Tomar'a,
bir kutuya koyup bahçeye gömeceğim,
demiyorum,
harp kurtardı insanları züppelikten.

En küçükleri dünyanın en şirin şeyi.
Kulağı ve kuyruğu yırtık
ve pulları dökülmüş sırtıyla kavanozda geziyor.
Şimdi ona bir isim bul,
öyle bir şey olsun ki
Alamanların elinden kurtulsun :
bir şehir
bir gemi
bir insan.

Hayır olmaz :
aç çocukları Alamanların yerine koyuyoruz.
Halbuki Alamanların öldürmesi açlıklarından değil
her canlı şeye düşman olduklarından.
Hem sen ne dersen de,
— teşkilât, zor belâsı, korku —
(öldürmek korkudan daha mı kolay?)
onlar insanların her güzel şeyine topyekûn kasdettiler
ve ben artık sevmiyorum topyekûn Alaman milletini.

47.

Şimdiye kadar olmadığım gibi âşığım sana.
Bu, benim için yeni bir şey.
Belki de yaş meselesi.
Gelip onu öldüreceksin diye korkuyorum âdeta.
İçimdeki bu muazzam mahlûk
yanlış bir bakışla devrilebilir.
Her şeyden büyük olan insan
tek kurşunla yıkılmıyor mu?
Korkuyorum.
Ellerinden öperim.

48.

İtalya düştü.
Her gün yeni hadiseler bekliyorum.
Ağır gidiyor gibi geliyor bana.
Mademki dönemeç göründü artık :
daha hızlı, daha çabuk.

rüzgâr gibi, kurşun gibi, yıldırım gibi.
— Ha, bana bak,
saçlarımı kestirdim, diyorsun,
sebebi
bit falan mı? —
Burda yeni peygamberler türedi birdenbire :
"Ben demiştim,
ben görmüştüm,
ben önceden söylemiştim,
bundan da böyle benim dediklerim çıkacak," diyorlar.
Nasıl da utanmıyorlar, şaşıyorum.
Ne böyle bir şey söylemişlerdi,
ne de çıkası gözleri olup biteni görebilir.
Hani bir âyet varmış :
"Biz onların gözlerini perdeledik
bakarlar
fakat göremezler,"
gibi bir söz,
— böyle bir şey yok da ben mi uyduruyorum,
her neyse, —
işte onlar bu haldeler
ve öyle kalacaklar.

Kızınız şimdi mektepten geldi.
Koşmuş,
kızarmış yanakları,
gözleri güneş dolu.
Anasının çocukluğu gibi güzeldi.
Anası şimdi de güzeldir, diyeceksiniz,
teşekkür ederim.

Dedenizin kütüphanesi önünde yazıyorum bu mektubu.
Karşımda resimleriniz :
âdeta burnumun dibinde.

Biri mahzun
    biri gayet canlı,
benim de sevdiğim canlı olan.
Ve sonra...
Çevirin gözlerinizi duvara —
bana pek çapkın bakıyorsun.

Mektup postaya gidiyor
telâşla ellerinden öperim.

[Ağustos - 1943]

* * *

"Dışarda kuşlar ötüyor.
Dağlar kırmızı ve çıplaktırlar.
Kavakların kılçıkları sarımtırak yaprakların altında kaldı.
Deminden beri kocaman bir leylek
sabırlı ve hamarat,
önümüzdeki viranelikten çer-çöp topluyor yuvası için.
Burdan bakılınca şehir :
terkedilmiş gibi bomboş görünmektedir.
Uzaktaki saat on biri çaldı.
Bütün nikbinliğim,
şu bitmez tükenmez
nevi şahsına münhasır hazinem
dolup dolup taşıyor.
Pek yakında kurtulacağız, diyorum,
inadediyorum.
Kestim mektubu.
Saatler geçti.
Avluya indim.
Nefis bir güneş var.
Ah, gözünü sevdiğimin bozkırı,
zerre zerre sıhhat topladığını duyuyor adam.
Arkadaşlarla hep seni konuştuk.
Şu anda dünya
iyi insanlarla ağzına kadar dolu gibi geliyor bana.
Pek rahat, hatta mesudum biraz.
Akşam oluyor,
ne yapalım olsun...."

9.11.1943

* * *

Ben
senden önce ölmek isterim.
Gidenin arkasından gelen
gideni bulacak mı zannediyorsun?
Ben zannetmiyorum bunu.
İyisi mi, beni yaktırırsın,
odanda ocağın üstüne korsun
içinde bir kavanozun.
Kavanoz camdan olsun,
şeffaf, beyaz camdan olsun
ki içinde beni görebilesin...
Fedakârlığımı anlıyorsun :
vazgeçtim toprak olmaktan,
vazgeçtim çiçek olmaktan
senin yanında kalabilmek için.
Ve toz oluyorum
yaşıyorum yanında senin.
Sonra, sen de ölünce
kavanozuma gelirsin.
Ve orda beraber yaşarız
külümün içinde külün,
ta ki bir savruk gelin
yahut vefasız bir torun
bizi ordan atana kadar...
Ama biz
o zamana kadar
o kadar
karışacağız
ki birbirimize,
atıldığımız çöplükte bile zerrelerimiz
yan yana düşecek.

Toprağa beraber dalacağız.
Ve bir gün yabani bir çiçek
bu toprak parçasından nemlenip filizlenirse
sapında muhakkak
iki çiçek açacak :
biri sen
biri de ben.
Ben
daha ölümü düşünmüyorum.
Ben daha bir çocuk doğuracağım.
Hayat taşıyor içimden.
Kaynıyor kanım.
Yaşayacağım, ama çok, pek çok,
ama sen de beraber.
Ama ölüm de korkutmuyor beni.
Yalnız pek sevimsiz buluyorum
bizim cenaze şeklini.
Ben ölünceye kadar da
bu düzelir herhalde.
Hapisten çıkmak ihtimalin var mı bu günlerde?
İçimden bir şey :
belki diyor.

18 Şubat 1945
Piraye Nâzım Hikmet

* * *

Köprüden, emanetçi Nuri Efendiye verip
bir servi sandık yollasa bana memleketim İstanbul,
bir gelin sandığı.
Ç ı n n n ! diye çıngırağını çınlatıp kapağını açsam :
"İki top Şile bezi,
iki çift bürümcük gömlek,
kılaptan işlemeli mermerşahî mendiller,
Edirne sabunları,
tülbent torbalarda lavanta çiçeği
ve SEN" çıksan içinden.
Yatağımın kenarına oturtsam seni,
kurt postumu ayaklarının altına yaysam
ve karşında elpençe divan durup
boyun büküp
vâlih ü hayran, baksam yüzüne.

Vay, anam, vay, ne kadar güzelsin.
Gülüşünde İstanbul'un âbuhavası,
İstanbul'un lezzeti bakışında.

A benim sultanım efendim, izin versen
ve cüret edebilse Nâzım Hikmet kulun
koklayıp öpmüş gibi olacak yanağını İstanbul'un.

Fakat sakın
"Gel yanıma" deme bana.
Elim eline değse dayanamam
şakkadak düşer betona
ölürüm gibime geliyor.
. . . . . .
. . . . . .

Ne tuhaf şeyler yazıyorum sana sevgilim.
"Seni seviyorum" diye telgıraf çekmek varken düpedüz...

[1945]

BİR BAHAR MANZARASI

Dizleri ve dirsekleriyle sürünerek
tarlada dört ayaklı sakat bir hayvan gibi gidiyordu.
Otomatik silâhının kayışı çıkmıştı ensesine.
Elleri ve yüzü pisti.
Sırtı uzundu, ümitsizdi.

Buzlar çözüleli bir ay oluyor.
Müthiş gürültülerle kütleler ve pırıltılar
nehirlerin boyunca aktı sıcak denizlere doğru.
Sonra uzun yağmurlar yağmıştı on beş gün kadar önce,
sonra, apansızın evvelki gece
bulutlar dağılmış,
yıldızlar ısınıvermiştiler,
öyle de yaklaşmışlardı ki insanlara
uzanıversen
cıgaranı yakardın ateşlerinde.

Sürünüyordu ıslak toprağın üzerinde,
burnu kanıyordu.

Günün kavuşmasına bir saat kadar vardı,
fakat artık bir daha gece olmayacakmış gibi aydınlıktı hava.
Sudaki ve topraktaki tohumlar,
uzun uykularınıza elvedâ!
Yavruladı böcekler,
yakında yabankazları cenuptan şimale geçecekler.

Uzamıştı tıraşı.
Öyle de nebatçasına bir ihtiyarlıktaydı ki ağır miğferinin altında başı
insanların yaşıyla ilgisizdi.
Yalnız, dişleri genç bir kurdunki gibi beyaz ve temizdi.

Vaatler vardı havada,
verilmiş sözlerle yüklüydü toprak.
Kurbağalar için bile bir bahtiyarlıktı yaşamak.
Kurbağalar yumuşak ve çevikti.
Kocaman ağızlarıyla ince bacaklarında sevinç,
yaş tarlanın üstünde sıçrıyordu kurbağalar.

Birdenbire öyle dört ayaklı, durdu,
sıçrayan kurbağalara baktı.
Burnunun kanı aktı otomatik silâhının değirmi tablasına.

Bahardı, sevgilim, bahardı,
ve bahtiyar olabilmek için
toprakta, havada, suda her şey vardı, sevgilim,
her şey hazırdı,
her şey vardı.

1945

* * *

Bir taksiye bindim
Hacıbayram yokuşundan pırıl pırıl indim,
denizde çırılçıplaktı mehtâap,
mehtâap şıkır şıkırdı, efendim...

Kimse duymaz, ben duyarım, bir şarkı söylenir,
hay Allah, bir şarkı söylenir.
Demek bizde var ondan,
demek bizde, efendim: "Ehi suvenir..."

Mehtapta seyretmek akan suyu,
akan suyu seyretmek, efendim, bir acayip kederle,
mehtapta bahtiyar olmak ister insan,
bahtiyar olmak ister
bütün insanlarla beraber
ve hattâ hapistekilerle...

[1945]

DOKUZUNCU YILDÖNÜMÜ

Dizboyu karlı bir gece,
sofradan kaldırılıp,
polis otomobiline bindirilip,
bir tirenle gönderilerek
bir odaya kapatılmakla başladı mâceram.
Dokuzuncu yılı biteli üç gün oluyor.

○

Koridorda, sedyede bir adam
yüzünde uzun demirlerin kederi,
açık ağzıyla sırtüstü ölüyor.

Akla yalnızlık geliyor,
— iğrenç ve tam,
delilerin ve ölülerinkine yakın —,
ilki yetmiş altı gün :
sessiz düşmanlığında üstüme kapanan kapının;
sonra, saç bir geminin baş altında yedi hafta.
Lâkin yenilmedik,
kafam :
ikinci bir insandı yanımda.

○

Çoğunun yüzünü unuttum büsbütün,
yalnız, çok ince, çok uzun bir burundur aklımda kalan,
halbuki kaç kere karşımda oturup dizildiler.
Bir tek kaygıları vardı, hakkımda hüküm okunurken :
heybetli olmak.
Değildiler.

İnsandan çok eşyaya benziyorlardı :
duvar saatları gibi ahmak,
kibirli,
ve kelepçe, zincir filân gibi hazin ve rezildiler.

○

Evsiz ve sokaksız bir şehir.
Tonla ümit, tonla keder.
Mesafeler mikroskobik.
Dört ayaklı mahlûklardan yalnız kediler.

Yasaklar dünyasındayım.
Yârin yanağını koklamak :
yasak.
Çocuklarınla yemek yiyebilmek aynı sofrada :
yasak.
Aranızda tel örgü ve gardiyan olmadan
konuşmak kardeşinle, ananla :
yasak.
Yazdığın mektubun kapatmak zarfını
ve zarfı yırtılmamış mektup almak : yasak.
Yatarken lambayı söndürmen :
yasak.
Tavla oynaman :
yasak.
Ve yasak olmayan değil,
yüreğinde gizleyip elde kalabilen şey :
sevmek, düşünmek ve anlamak.

○

Koridorda, sedyede öldü adam.
Götürdüler.

Artık ne ümit, ne keder.
ne ekmek, ne su,
ne hürriyet, ne hapislik,
ne kadınsızlık, ne gardiyan, ne de tahtakurusu,
ve ne de karşında oturup yüzüne bakan kediler,
bu iş, bitti, tamam.

Fakat devâm ediyor bizimkisi,
sevmek, düşünmek ve anlamakta devâm ediyor kafam,
dövüşemeyişimin affetmeyen öfkesi devâm ediyor.
Ve sabahtan beri karaciğer sancımakta berdevam.

20 Ocak 1946

İBRAHİMİN RÜYASI

Rüyada gördüm yârî,
açılmış memeleri,
şöyle belden yukarı
bulutların arasında ay gibi gider.
O gider, ben giderim,
ben dururum, o durur,
ben ona bakarım, bakar o bana.
Gözyaşı tane tane
dökülür telgıraf tellerine.
Telgıraf teli : haber,
gözyaşı : sevinç.
Yeter ki rüyası hayırlı olsun
İbrahim hapiste daha on sene yatar.

1946

* * *

Yüklü yemiş dallarıdır kollarımız,
silkeler durur düşman, silkeler durur bizi,
ve yemişimizi daha rahat, daha kolay toplamak için
vurur pırangayı ayağımıza değil,
vurur pırangayı kafamızın içine.

[1946]

BEŞ SATIRLA

Annelerin ninnilerinden
spikerin okuduğu habere kadar,
yürekte, kitapta ve sokakta yenebilmek yalanı,
anlamak, sevgilim, o, bir müthiş bahtiyarlık,
anlamak gideni ve gelmekte olanı.

[1946]

YİNE DE İYİMSERLİK

Kardeşim
sonu tatlıya bağlanan kitaplar yollayın bana

uçak sağ salim inebilsin meydana

doktor gülerek çıksın ameliyattan
kör çocuğun açılsın gözleri

delikanlı kurtarılsın kurşuna dizilirken

birbirine kavuşsun yavuklular
düğün dernek yapılsın hem de

susuzluk da suya kavuşsun
ekmek de hürriyete

kardeşim
sonu tatlıya bağlanan kitaplar yollayın bana
onların dedikleri çıkacak
eninde de sonunda da...

[1946/1949]

BAHAR

Dağlardan inip yayılan bu duman
kış dumanı değil artık.
Bak,
çocuk elleri gibi yumuşak olan sisin içinde
gül kütüklerinin aşı bezleri ıslak.
Kapanmak üzre yarası budanmış ağaçların.
Çırılçıplak dallarda uykuyla uyanıklık arası.
Fakat henüz
ne bir filiz
ne bir yaprak.
Cemreler bile düşmedi daha.

Yağmur yağdı bütün gece,
şakır şakır, bir zafer şarkısı gibi yağdı yağmur,
hâlâ da çiseliyor cesur ve sıcak
ve kardeşçesine gülümsiyerek.

Fakat mümkün
hava belki poyrazlar yine,
hattâ kar serpiştirir.
Lâkin bahar,
— artık o bir müjdeden de fazla bir şey —,
lâkin bahar geldi demektir.

Şubat 1947

DÖRT SATIRLA

Biz bir inatçı bahçıvanız,
siz, bizim, yedi yılda bir açan gülümüzsünüz.
Erişilmez oluşunuz yıldırmıyor bizi,
belki bilhassa bundan dolayı makbulümüzsünüz.

[1947]

ÖLÇÜ

Sevdiğin müddetçe
ve sevebildiğin kadar,
sevdiğine her şeyini verdiğin müddetçe
ve verebildiğin kadar gençsin.

[1947]

MUKAYESE

Osmanlıların en usta şairi Yahya Kemal gelir aklıma :
bir camekânda şişman ve mustarip görürüm onu.
Ve her nedense birdenbire hatırlarım :
Yunan dağlarında ölen topal Bayron'u.

[1947]

* * *

Yani övünmek gibi olmasın ama,
ben bir çırpıda bir kurşun gibi delip geçtim on yılını esirliğimin.
Ve karaciğer sancısını bırakırsak bir tarafa,
gönül yine o gönül, kafa yine o kafa.

[1947]

* * *

Yârimiz koynumuzdayken bile bir başımızayız.
Fakat en bir başımıza olduğumuz zaman bile
canlı cansız bütün halkıyla kâinatın kalabalığı
"Ben burdayım," der, dokunur omzumuza...

* * *

telgıraf ın tellerinde serçeler
telgıraftan habersiz biçâreler
bakarkör ettiniz milletimi
yağlı urganlara gelesiceler.

[1947]

KELÂM

Boşlukta çürür kelâm
topraktan gelmemişse
toprağa dalmamışsa
kökünü salmamışsa.

[1947]

LAKIRDI

Kabristan ölüyle dolu
kadeh rakıyla
"Biz de doluyuz" derler,
bes doludurlar
ağızlarına kadar lakırdıyla.

[1947]

BİR ÖLÜNÜZ VAR

Bir ölünüz var.
Evde, itibarlı bir yerlerde durur fotoğrafı,
bakarsınız görmeden.
Lafı geçtikçe yüreğiniz cız eder.

Bir ölünüz var.
İlkönceleri,
bütün ölüler gibi evin içinde dolaştı geceleri.
Ve bu böyle aylarca sürdü sabahlara kadar.
Şimdi bazan
en olmadık vakitlerde görünür,
hele yalnızlığı dehşetle duyduğunuz zaman.

Bir ölünüz var.
Yatağınızda boş kalan yeri
korkunç bir kederdi ilkönceleri.
Sonra eskidi keder
eskiyen çarşaflarla beraber
ve yıllanmış şaraplar gibi ancak ara sıra
ve ancak bir bardak içilir oldu.

Bir ölünüz var.
Alacakaranlıkta bütün ölüler gibi.
Alacakaranlıkta bir kat daha yakın
fakat belli belirsiz seçilir oldu.

Bir ölünüz var,
kabirde yatar,
etleri çürümemiş,
eli ayağı kıpırdar.

1947

* * *

Çömeldim bakıyorum toprağa
otlara bakıyorum
böceklere bakıyorum
mavi mavi çiçek açmış onlara bakıyorum
sen bahar toprağı gibisin sevgilim
sana bakıyorum.

Sırtüstü uzandım görüyorum gökyüzünü
ağacın dallarını görüyorum
uçan leylekleri görüyorum
göz açık rüya görüyorum
sen bahar mevsiminin gökyüzü gibisin
seni görüyorum.

Gece kırda ateş yaktım ateşe dokunuyorum
suya dokunuyorum
kumaşa dokunuyorum
gümüşe dokunuyorum
sen yıldızların altında yakılan ateş gibisin
sana dokunuyorum.

İnsanların içindeyim seviyorum insanları
hareketi seviyorum
düşünceyi seviyorum
kavgamı seviyorum
sen bahar içinde bir insansın sevgilim
seni seviyorum.

[1947]

SULTAN HAMİT DEVRİNDE

Sultan Hamit devrinde, Yemen'de on yıl askerlik etmemiş babam,
yüksek memur sınıfından, paşazadeymiş kendisi.
Ben sınıf değiştirip komünist oldum,
dokuz yıl hapislik ettim
— hem de yalnız bu sefer —
devri dilârâyı Cumhuriyet'te,
ve bu vatan hizmeti
daha ne kadar sürer
belli değil.

1947

YUMDUM GÖZLERİMİ

Yumdum gözlerimi :
karanlıkta sen varsın,
karanlıkta sırtüstü yatıyorsun,
karanlıkta bir altın üçgendir alnın ve bileklerin.

Yumulu gözkapaklarımın içindesin sevdiceğim,
yumulu gözkapaklarımın içinde şarkılar.
Şimdi orda her şey seninle başlıyor.
Şimdi orda hiçbir şey yok senden önceme ait
ve sana ait olmayan.

1947

HATUNUMUN GÖZLERİ ELÂDIR DA...

Hatunumun gözleri elâdır da
içinde hâreler var yeşil yeşil :
altın varak üstüne yeşil yeşil meneviş.
Kardeşlerim, bu ne biçim iş,
şu dokuz yıldır eli elime değmeden,
ben burda ihtiyarladım,
o orda.

Kalın, beyaz boynu kırışan kızım,
imkânsızdır ihtiyarlamamız bizim,
etin gevşemesine bir başka tâbir gerek,
zira ki ihtiyarlamak :
kendinden başka hiç kimseyi sevmemek demek.

1947

YATAR BURSA KALESİNDE

Sevdalınız komünisttir,
on yıldan beri hapistir,
yatar Bursa kalesinde.

Hapis ammâ, zincirini kırmış yatar,
en âlâ bir mertebeye ermiş yatar,
yatar Bursa kalesinde.

Memleket toprağındadır kökü,
Bedreddin gibi taşır yükü,
yatar Bursa kalesinde.

Yüreği delinip batmadan,
şarkısı tükenip bitmeden,
cennetini kaybetmeden,
yatar Bursa kalesinde.

1947

BİR HASETÇİ ADAM

Ne hasetçi adamsın;
açmış kanatlarını gider,
uçan kuş kıskanılır mı?

Gözünü hırs bürümüş demek;
rüzgârlığa heveslenmek neyse ne,
fakat su olmayı istemek?

Ne hasetçi adamsın,
şairlik yetmez mi ki,
buğday olaydım, dersin?

1947

AĞLAMAK MESELESİ

Nasıl etmeli de ağlayabilmeli
farkına bile varmadan?
Nasıl etmeli de ağlayabilmeli
ayıpsız,
âşikâre,
yağmur misâli?

Neylersin alışkanlık
için kan ağlarken yüzün güler
dikilitaş gibi dinelirsin yine.
Yavrum, erişmek ne müşkülmüş meğer,
anneler gibi ağlamanın yiğitliğine?

1947

DOSTLUK

Biz haber etmeden haberimizi alırsın,
yedi yıllık yoldan kuş kanadıyla gelirsin.

Gözümüzün dilinden anlar,
elimizin sırrını bilirsin.

Namuslu bir kitap gibi güler,
alnımızın terini silersin.

O gider, bu gider, şu gider,
dostluk, sen yanı başımızda kalırsın.

1947

EN MÜHİM MESELE

Yaprakları arslan pençeli çınarlar
bin yıl yaşamakta,
kestaneler üç bin
ve serviler beş bin sene ayakta.
Kavaklar bile yedi yüz yıl yeşil ve beyaz.
Halbuki biz
ne kadar az yaşıyoruz, kardeşlerim,
ne kadar az yaşıyoruz,
ne kadar az.
Beygirle bir ayardayız henüz
bu en mühim meselede,
hattâ onun kadar bile doyamıyor dünyasına
beygirden çok yük taşıyan çoğunluğumuz.

1947

DÜNYANIN EN TUHAF MAHLUKU

Akrep gibisin kardeşim,
korkak bir karanlık içindesin akrep gibi.
Serçe gibisin kardeşim,
serçenin telaşı içindesin.
Midye gibisin kardeşim,
midye gibi kapalı, rahat.
Ve sönmüş bir yanardağ ağzı gibi korkunçsun, kardeşim.
Bir değil,
beş değil,
yüz milyonlarlasın maalesef.
Koyun gibisin kardeşim,
gocuklu celep kaldırınca sopasını
sürüye katılıverirsin hemen
ve âdeta mağrur, koşarsın salhaneye.
Dünyanın en tuhaf mahlukusun yani,
hani şu derya içre olup
deryayı bilmiyen balıktan da tuhaf.
Ve bu dünyada, bu zulüm
senin sayende.
Ve açsak, yorgunsak, alkan içindeysek eğer
ve hâlâ şarabımızı vermek için üzüm gibi eziliyorsak
kabahat senin,
— demeğe de dilim varmıyor ama —
kabahatın çoğu senin, canım kardeşim!

1947

BİR ŞİİR KİTABININ KAPAK RESMİ

Çöl gelir, kumda giden iziyle;
kutup gelir, dilsiz, beyaz buzuyla;
deniz gelir tuzuyla;
gelir dümdüz ovalar
ince belli tazıyla,
yarışır gökyüzüyle.
Kaleden çıkar gelir,
geceleyin Diyarbekir,
Dicle boyu geceleyin
çıtırdıyan karpuzuyla.
Cıvıl cıvıl kuşlarıyla gelir çınar.
Balık gelir deniziyle,
pul pul gümüş yaldızıyla;
gemi gelir yıldızıyla,
kemanî başında denizkızıyla.
Gül gelir, ceylan nazıyla;
yılan gelir, kıpkırmızı gözüyle;
insan gelir, ayağının tozuyla,
insan gelir, bir çift sevda sözüyle.
Nâzım der ki : Gelir Eyyub'un oğlu Bedri,
boynu uzun, boynu eğri,
yeşille, kırmızıyla,
sırma sırma çiziyle,
bir acayip yazıyla...

1947

ULUDAĞA DAİR

Yedi yıldır Uludağla göz göze bakışıp dururuz.
Ne o kımıldanır yerinden,
ne de ben,
lâkin birbirimizi yakından tanırız.

Gerçekten yaşıyan her şey gibi gülmesini ve kızmasını bilir.

Bazan,
hele kışın, hele geceleri,
hele rüzgâr kıbleden estiği zaman,
karlı senaberlikleri, yaylaları, donmuş gölleriyle
uykusunun içinde şöyle bir kıpırdanır,
ve orda, en yukarda, en tepede oturan keşiş,
uzun sakalı darmadağın
ve etekleri savrularak,
rüzgârın önünde haykıra haykıra iner ovaya.

Sonra, bazan,
hele Mayısta şafak vakitleri,
masmavi, uçsuz bucaksız, koskocaman,
hür ve bahtiyar
yepyeni bir dünya gibi yükselir.

Sonra bazan, gün olur,
gazoz şişelerindeki resimlerine benzer.
Ve ben anlarım ki, görmediğim otelinde
kayakçı bayanlar kanyak içerek
kayakçı baylarla dalga geçmekteler.

Ve gün olur,
şalvarı sarı pırpıt bezinden, kara kaşlı dağlılarından biri
Mukaddes Mülkiyetin mihrabında kesip komşusunu
misafir gelir bize,
71'inci koğuşta on beş yıl yatmaya.

1947

MAZERET

Şu kara toprağın üzerinde
yıldızların arasında
yolculuğumuz
ne kadarcık zamanın işi ki!..
Elimizde ateşin sönmeden yanışı,
taş baltamızın yabanöküzünü yenişi,
alnımızın genişleyip aydınlanışı,
hele, güzelin karşısında başımızın dönüşü
daha dünkü mesele.
Hısım akraba içinde zaten
en azınlık değilsek de
— herhalde fillerin sayısı bizden az —
en genç galiba biziz,
bugünkü halimiz de galiba bu yüzden.
Siz çok daha yaşlısınız bizden,
gün görmüş, umur görmüşsünüz,
dağlar, taşlar ayıplamayın bizi,
kurtlar, kuşlar bizi ayıplamayın,
bizi ayıplamayın komşular;
öfkeden ağlanasıya sersem,
gaddarcasına bedbahtız
fakat aslâ umutsuz değil.

1947

BEN İÇERİ DÜŞTÜĞÜMDEN BERİ

Ben içeri düştüğümden beri
güneşin etrafında on kere döndü dünya.
Ona sorarsanız :
"Lâfı bile edilmez,
mikroskobik bir zaman."
Bana sorarsanız :
"On senesi ömrümün."

Bir kurşun kalemim vardı
ben içeri düştüğüm sene.
Bir haftada yaza yaza tükeniverdi.
Ona sorarsanız :
"Bütün bir hayat."
Bana sorarsanız :
"Adam sen de, bir iki hafta."

Katillikten yatan Osman,
ben içeri düştüğümden beri,
yedi buçuğu doldurup çıktı,
dolaştı dışarlarda bir vakit,
sonra kaçakçılıktan tekrar düştü içeri,
altı ayı doldurup çıktı tekrar,
dün mektup geldi, evlenmiş,
bir çocuğu doğacakmış baharda.

Şimdi on yaşına bastı,
ben içeri düştüğüm sene,
ana rahmine düşen çocuklar.
Ve o yılın titrek, ince, uzun bacaklı tayları,
rahat, geniş sağrılı birer kısrak oldular çoktan.

Fakat zeytin fidanları hâlâ fidan,
hâlâ çocuktur.

Yeni meydanlar açılmış uzaktaki şehrimde
ben içeri düştüğümden beri.
Ve bizim hane halkı
bilmediğim bir sokakta
görmediğim bir evde oturuyor.

Pamuk gibiydi, bembeyazdı ekmek
ben içeri düştüğüm sene.
Sonra vesikaya bindi,
bizim burda, içerde, birbirini vurdu millet
yumruk kadar, simsiyah bir tayın için.
Şimdi serbestledi yine,
fakat esmer ve tatsız.

Ben içeri düştüğüm sene
İKINCISI başlamamıştı henüz.
Daşav kampında fırınlar yakılmamış,
atom bombası atılmamıştı Hiroşima'ya.

Boğazlanan bir çocuğun kanı gibi aktı zaman.
Sonra kapandı resmen o fasıl,
şimdi ÜÇÜNCÜDEN bahsediyor Amerikan doları.

Fakat gün ışıdı her şeye rağmen
ben içeri düştüğümden beri.
Ve "Karanlığın kenarından
ONLAR ağır ellerini kaldırımlara basıp
doğruldular" yarı yarıya.

Ben içeri düştüğümden beri
güneşin etrafında on kere döndü dünya.
Ve aynı ihtirasla tekrar ediyorum yine,
ben içeri düştüğüm sene
ONLAR için yazdığımı :
"Onlar ki toprakta karınca
suda balık
havada kuş kadar
çokturlar,
korkak, cesur,
cahil, hakîm
ve çocukturlar,
ve kahreden
yaratan ki onlardır,
şarkılarımda yalnız onların mâceraları vardır."
Ve gayrısı,
meselâ benim on sene yatmam,
lâfü güzaf.

1947

BİZ

kulede bir başına bir adam oturur
önünde milyonlarca düğme var
düğmenin birine bastı mıydı
bizlerden biri ya kolunu kaldırır
ya adam öldürür
ya çişini eder

tereci tere satar
biz vatan satarız

biz kurşuna dizeriz düşünceyi
hiçbir şey düşünmiyeceksin
hattâ hiçbir şey düşünmediğini bile

bir ilâcımız var bizim
şırınga ettik mi insana
istediğimizi söyletiriz

biz insan eti yeriz
pek güzel oluyor nohutlu yahnisi

ucu kurşunlu kırbaca pek meraklıyız

kapıya şapkanı as
gir içeriye
yat karımızla
biz görünce şapkayı
döner gideriz rahatsız olmayın diye

çocuklarımız
kıçlarına etiket yapıştırılır
piçhanelerde yetiştirilir

yatağa yatmadan
yastığın altına bak
oraya girmiş olabilir bizlerden biri

geçenlerde güneş tutuldu ya
bu fesatlığı da biz yaptık
propaganda kuvvetiyle

en iyisi bizi asmak
bizi kesmek
hapislere atmak bizi
bizi atomlamaktır

1947

SABAH TÜRKÜLERİ

I

Bir kömür şilebiyle yapılıyor yolculuk.
Rıhtımlarında dövüşülmedik liman mı,
türküsü söylenmedik keder mi kaldı;
her sabah karşıda görünen ufuk
her akşam bırakılmadı mı arkada;
denizlere sürünerek yıldızlar mı gelip geçmedi;
ve her seher vakti
akan suyun üstünden
şavkı vurmuyor mu büyük hasretin?

1947

II

Kara taştan bu kalenin yapısı,
aralandı kapısı,
kızıl kızıl kestanelik karşı dağın tepesi.
Pırıltı ibrişimde,
bir şenlik var içimde,
burnuma geliyor dışarının kokusu.

1945

İBRAHİM BALABAN'IN "BAHAR TABLOSU" ÜSTÜNE SÖYLENMİŞTİR

İşte seyreyle gözüm, hünerini Balaban'ın.
İşte şafak vaktı, Mayıs ayındayız.
İşte aydınlık :
akıllı, cesur, taze, diri, insafsız.
İşte bulut :
kaymak gibi lüle lüle.
İşte dağlar :
hem de mavi, hem de serin.
İşte sabah seyranı tilkilerin :
uzun kuyruklarında ışık,
sivri burunlarında telâşları...
İşte seyreyle gözüm :
işte karnı aç
tüyleri diken diken
ağzı kırmızı
işte dağbaşında kurdun biri.
Kendinde hiç duymadın mı sen
aç kurdun öfkesini sabah vakitleri?
İşte seyreyle gözüm : kelebekler, arılar,
işte kıvıl kıvıl devranı balıkların.
İşte bir leylek :
Mısır'dan yeni gelmiş.
İşte bir geyik :
daha güzel bir dünyanın hayvanı.
İşte seyreyle gözüm :
inin önünde ayı,
uyku sersemi henüz.

Sen aklımdan geçirmedin mi hiç
toprağı koklıyarak,
ayılar gibi dalgın yaşamayı,
bala, armuda, yosunlu loşluğa yakın
insan sesinden, ateşten uzak?
İşte seyreyle gözüm : sincaplar, tavşanlar,
işte kertenkele, işte tosbağa,
işte üzüm gözlü eşeğimiz.
İşte seyreyle gözüm : bir ağaç pırıl pırıl,
güzellikte insana en çok benziyen.
İşte çayır çimen :
İşte, kokla burnum : nane, kekik.
İşte sulan ağzım : labadalar, ebegümeçleri...
Ellerim, ellerim dokunun, okşayın, avuçlayın.
İşte anamın sütü, karımın eti, gülüşü çocuğumun.
İşte sürülen toprak...
İşte seyreyle gözüm, işte insan :
dağın, taşın, kurdun, kuşun efendisi,
işte çarıkları,
işte poturunda yamalar,
işte karasaban,
işte sağrılarında kederli, korkunç oyuklarıyla öküzleri...

1947

DON KİŞOT

Ölümsüz gençliğin şövalyesi
ellisinde uydu yüreğinde çarpan aklına,
bir Temmuz sabahı fethine çıktı
güzelin, doğrunun ve haklının :
önünde, şirret, aptal devleriyle dünya,
altında mahzun, fakat kahraman Rosinant'ı.

Bilirim,
hele bir düşmeyegör hasretin hâlisine,
hele bir de tam okka dört yüz dirhemse yürek,
yolu yok, Don Kişot'um benim, yolu yok,
yeldeğirmenleriyle dövüşülecek.

Haklısın,
elbette senin Dülsinya'ndır en güzel kadını yeryüzünün,
sen, elbette bezirgânların suratına haykıracaksın bunu,
alaşağı edecekler seni
bir temiz pataklayacaklar.
Fakat, sen, yenilmez şövalyesi susuzluğumuzun,
sen, bir alev gibi yanmakta devâmedeceksin
ağır, demir kabuğunun içinde
ve Dülsinya bir kat daha güzelleşecek...

1947

YAŞAMAYA DAİR

1

Yaşamak şakaya gelmez,
büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın
bir sincap gibi meselâ,
yani, yaşamanın dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden,
yani, bütün işin gücün yaşamak olacak.

Yaşamayı ciddiye alacaksın,
yani, o derecede, öylesine ki,
meselâ, kolların bağlı arkadan, sırtın duvarda,
yahut, kocaman gözlüklerin,
beyaz gömleğinle bir laboratuvarda
insanlar için ölebileceksin,
hem de yüzünü bile görmediğin insanlar için,
hem de hiç kimse seni buna zorlamamışken,
hem de en güzel, en gerçek şeyin
yaşamak olduğunu bildiğin halde.

Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı,
yetmişinde bile, meselâ, zeytin dikeceksin,
hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil,
ölmekten korktuğun halde ölüme inanmadığın için,
yaşamak, yani ağır bastığından.

1947

YAŞAMAYA DAİR

2

Diyelim ki, ağır ameliyatlık hastayız,
yani, beyaz masadan
bir daha kalkmamak ihtimali de var.
Duymamak mümkün değilse de biraz erken gitmenin kederini
biz yine de güleceğiz anlatılan Bektaşi fıkrasına,
hava yağmurlu mu, diye bakacağız pencereden,
yahut da yine sabırsızlıkla bekleyeceğiz
en son ajans haberlerini.

Diyelim ki, dövüşülmeye değer bir şeyler için,
diyelim ki, cephedeyiz.
Daha orda ilk hücumda, daha o gün
yüzükoyun kapaklanıp ölmek de mümkün.
Tuhaf bir hınçla bileceğiz bunu,
fakat yine de çıldırasıya merak edeceğiz
belki yıllarca sürecek olan savaşın sonunu.

Diyelim ki, hapisteyiz,
yaşımız da elliye yakın,
daha da on sekiz sene olsun açılmasına demir kapının.
Yine de dışarıyla beraber yaşayacağız,
insanları, hayvanları, kavgası ve rüzgârıyla
yani, duvarın arkasındaki dışarıyla.

Yani, nasıl ve nerde olursak olalım
hiç ölünmeyecekmiş gibi yaşanacak...

1948

YAŞAMAYA DAİR

3

Bu dünya soğuyacak,
yıldızların arasında bir yıldız,
hem de en ufacıklarından,
mavi kadifede bir yaldız zerresi yani,
yani, bu koskocaman dünyamız.

Bu dünya soğuyacak günün birinde,
hattâ bir buz yığını
yahut ölü bir bulut gibi de değil,
boş bir ceviz gibi yuvarlanacak
zifiri karanlıkta uçsuz bucaksız.

Şimdiden çekilecek acısı bunun,
duyulacak mahzunluğu şimdiden.
Böylesine sevilecek bu dünya
"Yaşadım" diyebilmen için...

Şubat 1948

ANGİNA PEKTORİS

Yarısı burdaysa kalbimin
yarısı Çin'dedir, doktor.
Sarınehre doğru akan
ordunun içindedir.

Sonra, her şafak vakti, doktor,
her şafak vakti kalbim
Yunanistan'da kurşuna diziliyor.

Sonra, bizim burda mahkûmlar uykuya varıp
revirden el ayak çekilince
kalbim Çamlıca'da bir harap konaktadır
her gece,
doktor.

Sonra, şu on yıldan bu yana
benim, fakir milletime ikram edebildiğim
bir tek elmam var elimde, doktor,
bir kırmızı elma :
kalbim...

Ne arteryo skleroz, ne nikotin, ne hapis,
işte bu yüzden, doktorcuğum, bu yüzden
bende bu angina pektoris...

Bakıyorum geceye demirlerden
ve iman tahtamın üstündeki baskıya rağmen
kalbim en uzak yıldızla birlikte çarpıyor...

Nisan 1948

AŞI

1

tarla hazırdı
koyu esmer eti anadan doğma çırılçıplak
tarla hazırdı
şişkin ıslak dudaklarını açmıştı yarı yarıya
uzun sürmedi bekleyiş
sabah aydınlığında canlı küçük kurtlar gibi yukardan saçılıp aktı
tohum
hazla ürperdi toprak
içine çekti akanı
açılıp kapanarak
açılıp kapanarak
sonra da mahmur
bir kat daha güzel
terli kabarık
gerindi
ben ölümden kuvvetliyim diyebilirdi
gebeydi artık

2

arılar fırladı güneşe doğru
en önde kızoğlankız yeni beyarı
nazlı bir vızıltıdır zar gibi ince şeffaf kanatları
beli koptu kopacak
altın tüylü süzme karnında da üç kızıl kuşak
yetişip önledi onu erkeklerin en güçlüsü
sonra yukarda boşlukta güneşin orda
dikenli incecik bacaklar karıştı birbirine
bir saniye sürdü aşı
silkinip kurtuldu dişi

düştü erkek
içinden kopan etleriyle toprağa

3

odalarının penceresi ormana açık
ağır yaz bulutlarının altında orman
bir yumurtalık gibi de nemli ılık
erkeğin yüzünde aşağıdan
kadının gözlerinden vuran ışık
ormanın üstüne yağmur boşandı ansızın
yeşil elâ gözlerini yumdu kadın
yarı açık ağzında ıslak dişleri berrak duru
içinde taa yüreğinin kökünde sıcak sıcak duydu yağmuru

4

atan bir damar gibi akıyor nehir
acı yemişleri dikenli dallarıyla duruyor ağaç
duruyor kıraç yabanî
güneşte bir şarkı gibi parladı balta
kesildi ağacın gövdesi orta yerinden
ihtiyardı esmerdi ıslaktı maktâ
kanıyacaktı da âdeta
aşı bıçağıyla açıldı yarık
sokuldu ucu kalemin
bu kesik
bu yabanî gövdede müjdesi vardı artık
dikensiz dalları
ince kabuklu tatlı yemişleri
geniş yapraklarıyla gelecek olan
yepyeni bir âlemin.

1948

* * *

İlerleyen aydınlığın içindeyim,
ellerim iştahlı, dünya güzel.

Doyamıyor gözlerim ağaçlara :
öyle ümitli onlar, öyle yeşil.

Güneşli bir yol gidiyor dutlukların arasından,
hapisane revirinde penceredeyim.

Duymuyorum ilâçların kokusunu,
bir yerlerde karanfiller açmış olacak.

İşte böyle, karıcığım, işte böyle,
mesele esir düşmekte değil,
teslim olmamakta bütün mesele...

[Mayıs 1948]

* * *

Bu işte insafsız olacaksın, birazcık da kibirli,
ne kahır, ne keder, ne zulüm,
seni ancak ölüm
teslim alabilmeli.

[1948]

BEDDUA

Upuzun bir yol gider
aynasında karakolun,
durur kanlı kavaklar
iki yanında yolun,
gülmeyi unutan
memleketimin
kahhar ismiyle kahrolun...

[1948]

BEN BENİ BİR DAHA ELE GEÇİRSEM

Ben, beni bir daha ele geçirsem,
— âbıhayat içersem demiyorum —
kapılar bir daha açılsa
ben bu haneye bir daha girsem
yaşardım yine böyle kanrevan içinde
yine böyle aşk ile sersem,
ben, beni bir daha ele geçirsem...

[1948]

SEN

Sen esirliğim ve hürriyetimsin,
çıplak bir yaz gecesi gibi yanan etimsin,
sen memleketimsin.

Sen elâ gözlerinde yeşil hâreler,
sen büyük, güzel ve muzaffer
ve ulaşıldıkça ulaşılmaz olan hasretimsin...

[1948]

YİNE SANA DAİR

Sende, ben, kutba giden bir geminin sergüzeştini,
sende, ben, kumarbaz macerasını keşiflerin,
sende uzaklığı,
sende, ben, imkânsızlığı seviyorum.

Güneşli bir ormana dalar gibi dalmak gözlerine
ve kan ter içinde, aç ve öfkeli,
ve bir avcı iştihasıyla etini dişlemek senin.

Sende, ben, imkânsızlığı seviyorum,
fakat aslâ ümitsizliği değil...

[1948]

MEŞGALE

Öküzlerimin boynuzlarında ağarırken ortalık
toprağı sürüyorum sabırlı bir kibirle.
Çıplak ayaklarımda toprak nemli ve ılık.

Pazılarımda pırıltılar,
demir dövüyorum öğleye kadar,
kırmızıya boyanıyor karanlık.

Yapraklarında yeşilin en güzeli,
zeytin devşiriyorum ikindi sıcağında,
üstüm başım, yüzüm gözüm ışık.

Her akşam mutlaka misafirim var,
kapım bütün şarkılara
alabildiğine açık.

Geceleyin suya dizboyu girip
çekiyorum denizden ağları :
yıldızlarla balıklar karmakarışık.

Benden sorulur oldu
dünyanın hâli artık :
İnsan ve toprak, karanlık ve aydınlık.

Anladın ya, işim başımdan aşkın,
anladın ya, gülüm,
ben sana âşık olmakla meşgulüm...

1948

* * *

Siz, aydınlıkta öyle kımıldanmadan durun,
güneş duradursun yeşil entarinizde,
yaram birdenbire açıldı
kan gövdeyi götürüyor bendenizde...

Bursa 1948

HOŞ GELDİN

Hoş geldin, kadınım benim, hoş geldin.
Yorulmuşundur,
nasıl etsem de yıkasam ayacıklarını,
ne gül suyum, ne gümüş leğenim var.
Susamışındır,
buzlu şerbetim yok ki, ikram edeyim.
Acıkmışındır,
sana beyaz keten örtülü sofralar kuramam
memleket gibi esir ve yoksuldur odam.

Hoş geldin, kadınım benim, hoş geldin!
Ayağını bastın odama
kırk yıllık beton çayır çimen şimdi.
Güldün,
güller açıldı penceremin demirlerinde.
Ağladın,
avuçlarıma döküldü inciler;
gönlüm gibi zengin
hürriyet gibi aydınlık oldu odam.
Hoş geldin kadınım benim, hoş geldin.

1948

* * *

Haydi güle güle gülüm
haydi güle güle...
Hani ağlamak yoktu?
Ağlama kızım,
gözüne batacak sürmelerin.
Taksiye bindin işte,
işte hapisanesinde yattığım şehrin
geçiyorsun içinden.
Şoför belki ben yaşta bir adam
dikiz aynasından bakıyor sana
anlıyor bu güzel kadının ağlamasını.
Belki onun da içerde yatanı vardır
belki tanır beni, belki kendisi de bizdendir.
Biliyorum :
Demirlerden seyrettiğim bu şehir
kaplıcalar
türbeler
ipek fabrikaları ve kocaman bir çınardır.
Ve sahici insanları
benim insanlarım
nasıl da perişan...
Fakat yüzlerine güneş vurmuş gibi olmuştur
sen gözyaşları arasından
onlara baktığın zaman.
Sen bu şehre bundan önce de geldin demek?
Sen bu şehre gelesin de beni aramayasın!
Öyle mi? Ağla gülüm!
Hem de hüngür hüngür ağlamalısın.
Hayır ağlama, Allah belâmı versin benim ağlama!
Etrafına bak :
Ben ve şehir çoktan arkada kaldık.

Fakat ikindi aydınlığında :
benim aydınlığımda ortalık.
Artık elimden kurtulmanın imkânı mı var!
Senin de böyle bir şey istediğin yok zaten.
İşte seninle ben
işte ikimiz gülüm işte ikimiz
işte ikimiz en güzel şeye
dağlardan denize iniyoruz.

* * *

Süzme bal gibi hava
İkindi vakti çıktım ava
Ben bir ceylâna vuruldum
Ceylânların kara olur gözleri
Benimki yeşil elâ
Sürüklendim kan kusarak
peşinden
Açıldı karşımda cennet-i âlâ

* * *

Sen güneşin altında yeşil gözlerinle
Çırılçıplak yatacaksın
Ben üstüne eğilip senin
Ben kâinatın en müthiş hadisesini
Seyreder gibi seyredeceğim seni
Sen kollarını boynuma atacaksın
Boynumda kıvıl kıvıl ağırlığın
Ben ölümsüzlüğü tadacağım
Kıpkırmızı ağzından

[1949]

* * *

Mavi gözleri mahmur
lepiska saçları darmadağın,
çıplak ılık teninde bürümcük geceliği,
yani açık saçık,
hatta hayasızca biraz,
çıkar ansızın yatağından
bizim Istanbul'da bahar

[1949]

GÜZ

Günler gitgide kısalıyor,
yağmurlar başlamak üzre.
Kapım ardına kadar açık bekledi seni.
Niye böyle geç kaldın?

Soframda yeşil biber, tuz, ekmek.
Testimde sana sakladığım şarabı
içtim yarıya kadar bir başıma
seni bekleyerek.
Niye böyle geç kaldın?

Fakat işte ballı meyveler
dallarında olgun, diri duruyor.
Koparılmadan düşeceklerdi toprağa
biraz daha gecikseydin eğer...

BEN BİR YOLCULUK YAPTIM

Uzakta, çok uzakta, geceleri gökyüzüne
beyaz bir yangın gibi aydınlığı vurdu hava meydanlarının
ve kaçırdığım tirenler benden bir şeyler alıp
pırıl pırıl daldı karanlığa,
ben bir yolculuk yaptım.

Ben bir yolculuk yaptım,
insanların gözleri bembeyazdı,
leş kokuyordu çürümüş sular.
Yalanın ve ahmaklığın bataklığını geçtim
adam boyu sazlıklarda kaybolmadan...

Ben bir yolculuk yaptım,
yumrukları sıska karınlarında ve iki büklüm oturan
yahut da rüzgârın önünde yalnayak koşan kadınlarla;
ölülerle birlikte
harp meydanlarında ve barikatlarda unutulmuş olanlarla.

Ben bir yolculuk yaptım,
asfaltı sabah aydınlığıyla ıslak
şehirlerin içinden
mahpusları taşıyan
kamyonlarla geçerek...

Ben bir yolculuk yaptım,
ne senin beyaz dişlerinde ezilen üzümlere doyabildim,
ne de kapalı bir yaz ikindisine benzeyen yatağına.

Ben bir yolculuk yaptım,
yepyeni yapılar vardı şantiyelerde,

genç bir çam gibi yemyeşildi ümit,
ve bin metre yerin altında
insanların alnında yanıyordu grizu lambaları.

Ben bir yolculuk yaptım,
ayışığında, günışığında,
yağmurun ışığında,
dört mevsimle ve bütün zamanlarla birlikte,
böceklerle, otlarla, yıldızlarla birlikte
ve en namuslu insanlarıyla yeryüzünün,
yani bir keman gibi şefkatli,
henüz konuşamayan bir çocuk gibi merhametsiz,
henüz konuşamayan bir çocuk gibi cesur,
yani bir kuş kolaylığıyla ölmeye de
bin yıl yaşamaya da hazır...

TEKİR'LE KAVAK

Esope, La Fontaine
bir de ben
şöyle bir ortaya çıkalım
ibretli masal söylemekte bakalım
hangimiz ustaymış hangimizden?

Ev kedisinin biri
ne pek öyle yumuk yumuk, ne de pek öyle iri
yani Pamuk değil, Samur değil, Tekir
hayatından hem memnundur, hem de memnun değildir.
Memnundur bayan
mangalından mancasından mavi boncuğundan
fakat efendisinin okşayan elleri
artık onun sırtını kabartmıyor
yani kalmamış bu işin tuzu biberi.
Eh, böyle sevdasız yaşamak da zor.
Tutar bir kavağa sevdalanır Tekir.
Kavak ihtiyar külüstür
fakat ne de olsa boylu boslu kavak
ürperir rüzgârda yaprak yaprak
hem de galiba tellidir
hem de başka bir dünyanın erkeği.
Tekir göze alır her şeyi
"— Benim telli kavağım, der,
balık kavağa
çıkamaz ama
ben kediyim sana tırmanacağım, der,
açlıkmış, sefaletmiş
kar kıyametmiş
seninle olayım yeter."

Başlar kavak yelleri esmeye
ihtiyar kavağın da başında
duramaz olur yerinde.
Laf, yerinde duramayıp da ne yapacak
kavak yürüyemez a...
Bizimkiler bu haldeyken
Tekir'in efendisi işi çakarak
bir hile düşünür hemen :
Kediyi bir kış gecesi bırakır sokağa,
"— Haydi var git, der, seni bekleyen telli kavağa."
Gece ayazı yediği gibi
sabahı zor eder döner evine Tekir,
aman çok şükür
mangalıyla mancası da onu beklemektedir.
Hani kendi haline bakarak da
milletin dediği gibi
apışıp kalır kavak da
Dral dedenin düdüğü gibi.
Sen artık dinle neyden çün hikâyet mîkünet
ayrılıklardan şikâyet mîkünet.

İbret alın.
İbretleri çoktur bu masalın.
İnsan başından büyük işe kalkışabilir,
bu bir,
Tekir gibi olsun yeter ki,
bu iki.
Kırkından sonra azanı teneşir paklar
bu üç dört beş sekiz
sayı sayacak değiliz
çünkü bunun kırka kadar
yolu var.

1949

KANTO

Eyvâh, ne yazık, aldanarak aşka inandım :
Odeon rekor
nevâdan gazel.
Ne gelen var, ne haber, gün uzun, yollar uzak.
Yaşlar akıyor çeşme gibi didelerimden
Ah!..
Ömrüm seni sevmekle nihayet bulacaktır :
Segâh.
Hâtırımdan çıkmaz aslâ ahd ü peymanın senin :
Rast.
Ne kadar kandı gönül o güzel sözlerine :
Hicazkâr.
Kâfir aldattın beni niye döndün sözünden :
İşte bu kanto...

[1949]

Oğlum Memet Fuat'a.

MELODRAM

Oynayanlar : Ben, Kızıl Saçlı Bacım ve Siz

Prolog

En ümitsiz mâcera :
yedi yerden yara almak değil.
En ümitsiz mâcera :
ipin ucunu kaybetmek elinden
ve gözlerimiz koyun gözü gibi mahzun,
bıçağın altına kendiliğinden
bıçağın altına bıkkın ve uzun
yatıvermesi boynumuzun.

Birinci Perde

Demirden ve betondan bukağım.
Ve mevsim bütün dişiliğiyle sonbahar.
Uzakta bir yerlerde pırıldayan su...
Azgın bir teke gibi belden aşağım,
kıl içinde
ve beynime vuruyor ekşi ekşi kokusu...
Ağır, beyaz elini koy alnıma,
bir şafak seyreder gibi seyredeyim seni.
Beni yalnız bırakma kızıl saçlı bacım,
yoksa ben bir haltlar karıştıracağım...

İkinci Perde

Bu iş böyle olmayabilirdi
size dair bir şeyler hatırlasam.
Halbuki yüzünüz bile aklımda değil.
Siz sadece bir rivayetsiniz.
Durup dinlenmeden işliyor kafam,
durup dinlenmeden yaratıyor sizi.
Ve ben dokunamayan ellerimle giydiriyorum
çırılçıplaklığınıza yeşil entarinizi...

Üçüncü Perde

Yola bakan pencerede durmaktan,
malta boylarında volta vurmaktan
kara sular indi ayaklarıma
ve dokundum size nihayet.
Böyle bir bahçeye hiç girmemişim,
hiç görmemişim gibi geldi bana
ışığın böylesini.
Ve siz olduğunuz gibi karşımdayken
sizi yaratmakta devam etti kafam.

Dördüncü Perde

Bu akşam, belki şimdi, şu dakka sen
arkadan bıçaklandın bacım.
Hem de ben bıçakladım seni,
kanın damlıyor ellerimden.

Görüyorum : işte sen içine gömülürken karanlığın
hayretle açılan gözlerinde
durgun bir su gibi parlıyor hâlâ
bana güvenen rahatlığın.

Elimde sırtına saplanan bıçak,
ve ağzımda müthiş bir yemişin tadı,
seni öyle yüzükoyun kapaklanmış bırakıp
kaçıyorum yanından ağlayarak.

Beşinci Perde

Ölü ayak izleri var
güneşli kumun üstünde.
Gidenler büsbütün gitmedi henüz,
kalanlar öfkeli bir merhametle bakıyor yüzüme
ve henüz dönüp gelmedi çağrılanlar.
Söndü ansızın şehrimin ışıkları,
alaca aydınlığındayım masamda yanan mumun.
Kolların kan içinde dirseklerine kadar.
Dışarda vakarlı, engin rahatlığı yıldızların,
dışarda sessiz, beyaz haşmetiyle kar.
İçerde yeşil, ıslak yılanlar
çöreklenmiş karanlığında uykumun.
Ben bu dertten kurtulmak için
meydan yerinde yıkamalıyım
kirli çamaşırlarını ruhumun.

Epilog

Bu melodram
burda biter.
Tek kepaze aktörü bendim bu oyunun.
Oğlum Memet,
müjdesini ver,
belki bana bir daha dönmeyecek olan kızıl saçlı bacıma :
Bizimkiler,
bizimkiler nerdeyse Nankin'e girecekler.

Son

[Şubat 1949]

* * *

Olamadığım yerlerde olabilmenin hasreti midir
bende bu keder
bu güneşli kış günlerinde :
meselâ, İstanbul'umda köprünün üzerinde,
meselâ, Adana'da arasında ırgatların,
meselâ, Yunan dağlarında, meselâ, Çin'de,
meselâ, beni artık sevmeyenin
başucunda.

Yoksa bir oyunu mu bu
karaciğerin,
yoksa, bir rüya mı düşürdü bu hale beni,
yoksa, yalnızlık yine çullandı da üstüme,
yoksa, elliye dayadık da merdiveni
ondan mı?

Bende bu keder,
bende bu kederin ikinci faslı
ayaklarının ucuna basıp
geldiği gibi gider :
yeter ki, bitireyim bu yazıyı,
yahut, uykum biraz düzelsin,
yeter ki, bir mektup gelsin,
yahut, radyoda bir haber...

[1949]

* * *

Sevgilim
yalan söylersem sana
kopsun
ve mahrum kalsın dilim :
"Seni seviyorum" demek bahtiyarlığından.

Sevgilim
yalan yazarsam sana
kurusun
ve mahrum kalsın elim
okşayabilmek saadetinden seni.

Sevgilim
yalan söylerse sana gözlerim
iki nâdim gözyaşı gibi avuçlarıma aksınlar
ve göremesinler seni bir daha....

[1949]

BİR NEHRE ATILAN CENAZE

Hapisliğimin on ikinci yılındaydım
üç aydan beri de
canlı cenaze halindeydim
cenaze olan ben
serilmiş yatıyordu
canlı olan ben
onu ibretle seyrediyordu
başka bir şey de gelmiyordu elinden
cenaze yiyordu kendi kendini
yapyalnızdı bütün cenazeler gibi de
ihtiyar bir kadın gelip durdu kapıda
annem
ana oğul cenazeyi kaldırdık
ben ayaklarından tuttum o başucundan
ağır ağır indirdik
attık Yang-tse nehrine
kuzeyden akıyordu ışıl ışıl ordular

[1949]

AYDAN ASFALTA DÜŞEN TAVUŞAN

Ay doğdu içinde tavuşanıyla
ben bir şey düşündüm yüreğimin kanıyla
terini sildi o şey ceketinin yeniyle
o şey tepeden tırnağa süzdü beni
bastı gaza aldı virajı debriyajdayken
ezip geçti aydan asfalta düşen tavuşanı.

[1949]

TAHİRLE ZÜHRE MESELESİ

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hattâ sevda yüzünden ölmek de ayıp değil,
bütün iş Tahirle Zühre olabilmekte
yani yürekte.

Meselâ bir barikatta dövüşerek
meselâ kuzey kutbunu keşfe giderken
meselâ denerken damarlarında bir serumu
ölmek ayıp olur mu?

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hattâ sevda yüzünden ölmek de ayıp değil.

Seversin dünyayı doludizgin
ama o bunun farkında değildir
ayrılmak istemezsin dünyadan
ama o senden ayrılacak
yani sen elmayı seviyorsun diye
elmanın da seni sevmesi şart mı?
Yani Tahiri Zühre sevmeseydi artık
yahut hiç sevmeseydi
Tahir ne kaybederdi Tahirliğinden?

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hattâ sevda yüzünden ölmek de ayıp değil.

HAPİSTE YATACAK OLANA BAZI ÖĞÜTLER

Dünyadan memleketinden insandan
umudun kesik değil diye
ipe çekilmeyip de
atılırsan içeriye
yatarsan on yıl on beş yıl
daha da yatacağından başka
sallansaydım ipin ucunda
bir bayrak gibi keşke
demiyeceksin
yaşamakta ayak direyeceksin.

Belki bahtiyarlık değildir artık
boynunun borcudur fakat
düşmana inat
bir gün fazla yaşamak.

İçerde bir tarafınla yapyalnız kalabilirsin
kuyunun dibindeki taş gibi
fakat öbür tarafın
öylesine karışmalı ki dünyanın kalabalığına
sen ürpermelisin içerde
dışarda kırk günlük yerde yaprak kıpırdasa.

İçerde mektup beklemek
yanık türküler söylemek bir de
bir de gözünü tavana dikip sabahlamak
tatlıdır ama tehlikelidir.

Tıraştan tıraşa yüzüne bak
unut yaşını
koru kendini bitten
bir de bahar akşamlarından

bir de ekmeği
son lokmasına dek yemeyi
bir de ağız dolusu gülmeyi unutma hiçbir zaman.

Bir de kim bilir
sevdiğin kadın seni sevmez olur
ufak iş deme
yemyeşil bir dal kırılmış gibi gelir
içerdeki adama.

İçerde gülü bahçeyi düşünmek fena
dağları deryaları düşünmek iyi
durup dinlenmeden okumayı yazmayı
bir de dokumacılığı tavsiye ederim sana
bir de ayna dökmeyi.

Yani içerde on yıl on beş yıl
daha da fazlası hattâ
geçirilmez değil
geçirilir
kararmasın yeter ki
sol memenin altındaki cevahir.

[Mayıs 1949]

KORKU

Bize türkülerimizi söyletmiyorlar Robeson
kartal kanatlı kanaryam
inci dişli zenci kardeşim
türkülerimizi söyletmiyorlar bize.

Korkuyorlar Robeson
şafaktan korkuyorlar
görmekten, duymaktan, dokunmaktan korkuyorlar
yağmurda çırılçıplak yıkanır gibi ağlamaktan
sımsıkı bir ayvayı dişler gibi gülmekten korkuyorlar
sevmekten korkuyorlar, bizim Ferhad gibi sevmekten
(sizin de bir Ferhadınız vardır elbet Robeson
adı ne?)
tohumdan ve topraktan korkuyorlar
akan sudan ve hatırlamaktan korkuyorlar
ne iskonto, ne komisyon, ne vâde isteyen bir dost eli
sıcak bir kuş gibi gelip konmamış ki avuçlarının içine
ümitten korkuyorlar Robeson, ümitten korkuyorlar, ümitten,
korkuyorlar, kartal kanatlı kanaryam
türkülerimizden korkuyorlar Robeson.

[Ekim 1949]

NİNNİ

Ruhum
gözlerini yumuşacık yum
ve gömülür gibi suya
çıplak ve beyaz giriver uykuya
rüyaların en güzeli bekliyor seni
ninni...

Ruhum
gözlerini yumuşacık yum,
kucağımdaymışın gibi bırak kendini
ninni,

uykunda unutma beni
ninni...
Gözlerini yumuşacık yum
yeşil elâ gözlerini
ninni ruhum
ninni.

* * *

Sen yukarda
yemişli dalların içindesin,
yeşil gözlerin güneş dolu,
dudakların bala bulanmış.
Ben ağacın dibindeyim,
bir ayağım çukurda...
Ben senden çok önce gideceğim,
sen bensiz kalacaksın ihtiyarlığında...

1949

ELLERİNİZE VE YALANA DAİR

Bütün taşlar gibi vakarlı,
hapiste söylenen bütün türküler gibi kederli,
bütün yük hayvanları gibi battal, ağır
ve aç çocukların dargın yüzlerine benziyen elleriniz.

Arılar gibi hünerli, hafif,
sütlü memeler gibi yüklü,
tabiat gibi cesur
ve dost yumuşaklıklarını haşin derilerinin altında gizliyen elleriniz.

Bu dünya öküzün boynuzunda değil,
bu dünya ellerinizin üstünde duruyor.

Ve insanlar, ah, benim insanlarım,
yalanla besliyorlar sizi,
halbuki açsınız,
etle, ekmekle beslenmeğe muhtaçsınız.
Ve beyaz bir sofrada bir kere bile yemek yemeden doyasıya,
göçüp gidersiniz bu her dalı yemiş dolu dünyadan.

İnsanlar, ah, benim insanlarım,
hele Asyadakiler, Afrikadakiler,
Yakın Doğu, Orta Doğu, Pasifik adaları
ve benim memleketlilerim,
yani bütün insanların yüzde yetmişinden çoğu,
elleriniz gibi ihtiyar ve dalgınsınız,
elleriniz gibi meraklı, hayran ve gençsiniz.

İnsanlarım, ah, benim insanlarım,
Avrupalım, Amerikalım benim,

uyanık, atak ve unutkansın ellerin gibi,
ellerin gibi tez kandırılır,
kolay atlatılırsın...

İnsanlarım, ah, benim insanlarım,
antenler yalan söylüyorsa,
yalan söylüyorsa rotatifler,
kitaplar yalan söylüyorsa,
duvarda afiş, sütunda ilan yalan söylüyorsa,
beyaz perdede yalan söylüyorsa çıplak baldırları kızların,
dua yalan söylüyorsa,
ninni yalan söylüyorsa,
rüya yalan söylüyorsa,
meyhanede keman çalan yalan söylüyorsa,
yalan söylüyorsa umutsuz günlerin gecelerinde ayışığı,
söz yalan söylüyorsa,
renk yalan söylüyorsa,
ses yalan söylüyorsa,
ellerinizden geçinen
ve ellerinizden başka her şey
herkes yalan söylüyorsa,
elleriniz balçık gibi itaatlı,
elleriniz karanlık gibi kör,
elleriniz çoban köpekleri gibi aptal olsun,
elleriniz isyan etmesin diyedir.
Ve zaten bu kadar az misafir kaldığımız
bu ölümlü, bu yaşanası dünyada
bu bezirgân saltanatı, bu zulüm bitmesin diyedir.

[1949]

İBRAHİM BALABAN'IN "MAPUSANE KAPISI TABLOSU" ÜSTÜNE SÖYLENMİŞTİR

Altı kadın vardı demir kapının önünde,
beşi toprağa oturmuş, ayakta biri;

sekiz çocuk vardı demir kapının önünde,
besbelli henüz öğrenmemişler gülmeyi.

Altı kadın vardı demir kapının önünde,
ayakları sabırlı, ellerinde keder,

sekiz çocuk vardı demir kapının önünde,
cin gibi bakıyor kundaktakiler.

Altı kadın vardı demir kapının önünde,
sımsıkı gizlemişler saçlarını,

sekiz çocuk vardı demir kapının önünde,
biri kavuşturmuş avuçlarını.

Bir jandarma vardı demir kapının önünde,
ne dost ne düşman, nöbet uzun, hava sıcak.

Bir beygir vardı demir kapının önünde,
nerdeyse ağlayacak.

Bir köpek vardı demir kapının önünde,
burnu kara, tüyü sarı,

kamış sepetlerde yeşil biber vardı,
torbalarda kömür, heybelerde soğan sarmısak.

Altı kadın vardı demir kapının önünde
ve demir kapının ardında beş yüz erkek vardı efendim;
altı kadından biri sen değildin, ama
beş yüz erkekten biri bendim...

28.12.1949
Bursa Hapisane

BALABAN'IN "HARMAN TABLOSU" ÜSTÜNE SÖYLENMİŞTİR

Seçköyü'nden Feyzioğlu Ali'nin kızı,
harman yerinde su dökÜyor dombaylara.
Dombaylar kapı gibi,
dombaylar kızgın tuğladan,
dombaylar kırmızı kara.
Ben de dombaylar gibi,
eğdim kafamı toprağa.
Su dök!
Serinliyeyim!

1950

* * *

Karıcığım,

Hasretliğin on ikinci yılı bu
on ikinci yılı
Gönül ağzına kadar dolu
Sen diyorum İstanbul geliyor aklıma
İstanbul diyorum sen
Sen şehrim kadar güzelsin
şehrim senin kadar acılı.

[1950]

* * *

Hapislerde geçen on beş sene arkamda,
önümde daha on yedi yıl.
Bir bayrak dalgalanır kafamda :
kan gibi kızıl.
Bir kadın severim :
süt gibi beyaz.
Bir şarkı söylerim :
bütün fidanlardan ümitli.
Şarkımda kavgası, kederi, sevinci insanlarının
ve elimde kadınının elime dokunamayan eli...

[1950]

ÜSTAD'A TELGIRAF

ÜSTAD...
İki elin kanda bile olsa gel.
Sana bir bayrak gibi açacağım içimi.
İşte, yine
Durmakta ısrar ediyor kalbim.
Hapishane duvarları içinde,
yalnız sessiz,
"Miskince bir ölüme razı olmuyor gönlüm."

ÜSTAD...
İki elin kanda bile olsa gel.
Sana bir bayrak gibi açacağım içimi.
Dudakların değerken alnıma,
Ben... Hürriyet şarkısı söyliyeyim son defa.

Bursa Hapisanesi
3.2.1950

MÜNEVVER'İN DOĞUM GÜNÜ

Yapraklara, dallara, yeşillere, allara,
nice nice yıllara gülüm, nice nice yıllara.
Yaprak dala, al yeşile yaraşır,
gayrı bundan böyle vermem seni ellere...

12.2.50

AÇLIK GREVİNİN BEŞİNCİ GÜNÜNDE

Kardeşlerim,
demek istediklerimi doğru dürüst diyemiyorsam
kusura bakmayın kardeşlerim,
azıcık sarhoş gibiyim, birazcık dönüyor kafam,
rakıdan değil
açlıktan hafif tertip.

Kardeşlerim,
Avrupa'dakiler, Asya'dakiler, Amerika'dakiler,
ben, hapiste açlık grevinde değil de
bir kırda yatıyor gibiyim bu Mayıs ayında geceleyin.
Ve gözleriniz ışıl ışıl yıldızlar gibi başucumda;
ve elleriniz tek bir el
anamın eli gibi
yârimin eli gibi
Memed'in eli gibi
hayatın eli gibi avucumda.

Kardeşlerim,
zaten beni hiçbir zaman bir başıma bırakmadınız,
hem sade beni değil
memleketimi ve halkımı da.
Sizinkileri benim sevdiğim kadar
siz de benimkileri seviyorsunuz diye
sağ olun kardeşlerim, teşekkür ederim.

Kardeşlerim,
ölmeğe niyetim yok.
Kardeşlerim,
biliyorum,
yine de yaşamakta devam edeceğim yanı başınızda :
Aragon'un mısraında olacağım
— gelecek güzel günleri anlatan her mısraında —
ve beyaz güvercininde Picasso'nun
ve Robeson'un türkülerinde
ve asıl
ve en güzeli :
Marsilya dok işçilerinden yoldaşımın muzaffer gülüşünde olacağım.

Kardeşlerim,
dolu dizgin bahtiyarım doğrusu.

Mayıs, 1950

HAPİSTEN ÇIKTIKTAN SONRA

1 — Uyanış

Uyandın.
Nerdesin?
Evinde.
Alışamadın hâlâ
uyanır – uyanmaz
evinde olmaya.
On üç yıl hapiste kalmanın
sersemliklerinden biri de bu.
Yanında yatan kim?
Yalnızlık değil, karın.
Uyuyor melekler gibi mışıl mışıl.
Yaraştı hatuna gebelik.
Saat kaç?
Sekiz.
Demek akşama kadar emniyettesiniz.
Çünkü teamüldendir
polis ev basmaz güpegündüz.

2 — Akşam Gezintisi

Hapisten çıkmışın,
çıkar çıkmaz da
gebe koymuşun karını,
takmışın koluna
geziyorsun akşamüstü mahallede.
Karın burnunda hatunun.
Nazlı nazlı taşıyor mukaddes yükünü.
Sen saygılı ve kibirlisin.

Hava serin.
Üşümüş bebek elleri gibi bir serinlik.
Avuçlarına alıp onu
ısıtasın gelir.
Mahallenin kedileri kasabın kapısında
ve üst katta kıvırcık karısı
yerleştirmiş pencerenin pervazına memelerini
akşamı seyrediyor.
Alaca aydınlık, tertemiz gökyüzü,
duruyor orta yerinde çoban yıldızı
bir bardak su gibi pırıl pırıl.
Bu yıl uzunca sürdü pastırma yazı,
dut ağaçları sarardıysa da,
incirler hâlâ yeşil.
Mürettip Refik'le sütçü Yorgi'nin ortanca kızı
çıkmışlar akşam piyasasına,
parmakları birbirine dolanmış.
Bakkal Karabet'in ışıkları yanmış.
Affetmedi bu Ermeni vatandaş
Kürt dağlarında babasının kesilmesini.
Fakat seviyor seni,
çünkü sen de affetmedin
bu karayı sürenleri Türk halkının alnına.
Mahallenin veremlileri, yataklara düşenler,
bakıyor camların arkasından.
Çamaşırcı Huriye'nin işsiz oğlu,
omuzlarında keder,
kahveye gidiyor.
Ajans haberlerini okuyor radyosu Rahmi Beylerin :
Uzak Asya'da bir memleket,
sarı ay yüzlü insanlar
beyaz bir ejderhayla dövüşmekteler.
Oraya gönderildi seninkilerden
dört bin beş yüz tane Memet,
kardeşlerini katletmeğe.

Kızarıyor yüzün
öfkeden ve utançtan
ve umumiyetle filân değil,
sırf sana ait
ve eli kolu bağlı bir hüzün.
Karını arkadan itip yere yuvarlamışlar da
düşürmüş gibi çocuğunu,
yahut yine hapisteyrnişin de
karakolda yine dövdürülüyormuş gibi
köylü candarınalara köylüler.
Ansızın bastırdı gece.
Bitti akşam gezintisi.
Bir polis jipi saptı sizin sokağa,
karın fısıldadı :
— Bizim eve mi?

3 — *Gecenin Saat Biri*

Masanın örtüsü mavi basma,
üstünde yalansız, güler yüzlü, cesur,
kitaplarımız durur.
Esirlikten dönmüşüm, anacığım,
kendi memleketimde düşman kalesinden.
Gecenin saat biri,
lambayı söndürmedik.
Yanımda karım yatar :
Karım beş aylık gebeliğinde,
etim etine değende
elimi karnına koyanda
bebek kıpır kıpır kıpırdar.
Dalda yaprak,
suda balık,
rahimde insan yavrusu,
yavrum.

Yavrumun pembe yünden zıbını,
anası ördü.
Bedeni benim karışımla bir karış,
kolları şu kadarcık.
Yavrum,
Kız olursa tepeden tırnağa anasına benzesin
istiyorum,
oğlan olursa, boyu bosu bana.
Kız olursa elâ elâ baksın,
oğlan olursa maviş maviş.
Yavrum.
Kız olsun, oğlan olsun,
kaç yaşında olursa olsun,
yavrum düşmesin istiyorum hapislere
güzelden, haklıdan, barıştan yana diye.
Fakat malum,
kızım yahut oğlum,
gecikirse suların ışıması
dövüşeceksin
ve hattâ...
Yani haylıca müşkül bir zanaatmış bizde bugün
babalık zanaatı da.
Gecenin saat biri.
Lambayı söndürmedik.
Belki yarın saat sonra, belki sabaha karşı
gene basılabilir evim,
beni alıp götürürler
kitaplarımızla beraber.
Yanımda birinci şubeninkiler
dönüp bakarım :
durur kapıda karım
eşiğin üzerinde,
uçar entarisi sabah rüzgârında.
Yüklü ağır karnında
bebek kıpır kıpır kıpırdar.

4 — Doğum

Anası bir oğlancık doğurdu bana;
kaşsız, sarı bir oğlan,
masmavi kundağında yatan
bir nur topu, üç kilo ağırlığında.
Benim oğlan
    dünyaya geldiği zaman,
çocuklar doğdu Kore'de,
sarı ay çiçeğine benziyorlardı.
Mak Artır kesti onları,
gittiler ana sütüne bile doyamadan.

Benim oğlan
    dünyaya geldiği zaman,
çocuklar doğdu Yunan zindanlarında,
babaları kurşuna dizilmiş.
Bu dünyada ilk görülecek şey diye
            demir parmaklığı gördüler.
Benim oğlan
    dünyaya geldiği zaman
çocuklar doğdu Anadolu'da,
mavi gözlü, kara gözlü, elâ gözlü bebeklerdi.
Bitlendiler doğar doğmaz,
kim bilir kaçı sağ kalır mucize kabilinden.
Benim oğlan
    benim yaşıma bastığı zaman,
ben bu dünyada olmayacağım,
ama harikulâde bir beşik olacak dünya,
siyah,
    beyaz,
        sarı,
bütün çocukları
            sallayan
mavi atlas döşekli bir beşik.

GENÇLİK MARŞI

Yenilmez bayrağıyız ilerinin
Güzel yurdumuzda halktan yanayız
Düşmanıyız karanlığın gerinin
Dünyada barıştan halktan yanayız

Halk için gerçekten hürriyet için
İleri ferah bir memleket için
Çelik bir imanla yürüyelim biz
Biz su katılmamış yurtseverleriz

Halka açılmalı ardına kadar
Bilimi hapseden altın kapılar
Büyük Türk halkının hakkıdır bilgi
İçtiği su yediği ekmek gibi

Halk için gerçekten hürriyet için
İleri ferah bir memleket için
Çelik bir imanla yürüyelim biz
Biz su katılmamış yurtseverleriz

İstanbul, 1950

ANNEN

— Sen bir küçük bebektin,
Kimdi süt veren sana?
Hastaydın, ölecektin,
Kim kanat gerdi sana?
— Annen!

— Senin minik başını
Avuçlarına alıp,
Gece uykusuz kalıp
Kolunda kim salladı?
— Annen!

— Şimdi giderken okula
Yemeğini kim hazırlar?
Kim bakar arkandan yola?
Kimdir seni en çok seven?
— Annen!

[1950]

EN MÜHİM MESELE

Toprak doyurası gözleri doymuyor
çok çok para kazanmak istiyorlar;
öldürmemiz, ölmemiz lazım geliyor
çok çok para kazanmaları için.

Elbet de aşikâre söylemiyorlar bunu :
renk renk fener asmışlar kuru dallara,
yalanları salmışlar yollara,
hepsinin de kuyruğu telli pullu.

Davullar dövülüyor pazar yerinde
çadırlarda kaplan adam, deniz kızı, kesik baş,
pembe donlu canbazlar tellerin üzerinde
hepsinin de yüzü gözü boyalı.

Aldanıp aldanmamak.
İşte mesele.
Aldanmazsak : varız!
Aldanırsak : yok!

1951

BİR HAZİN HÜRRİYET

Satarsın gözlerinin dikkatini, ellerinin nurunu,
bir lokma bile tatmadan yoğurursun
bütün nimetlerin hamurunu.
Büyük hürriyetinle çalışırsın el kapısında,
anamı ağlatanı Karun etmek hürriyetiyle,
hürsün!

Sen doğar doğmaz dikilirler tepene,
işler ömrün boyunca durup dinlenmeden yalan
değirmenleri,
büyük hürriyetinle parmağın şakağında düşünürsün
vicdan hürriyetiyle,
hürsün!

Başın enseden kesik gibi düşük,
kolların iki yanda upuzun,
büyük hürriyetinle dolaşıp durursun,
işsiz kalmak hürriyetiyle,
hürsün!
En yakın insanınmış gibi seversin memleketini,
günün birinde, meselâ, Amerika'ya ciro ederler onu
seni de büyük hürriyetinle beraber,
hava üssü olmak hürriyetiyle,
hürsün!
Yapışır yakana kopası elleri Valstrit'in,
günün birinde, diyelim ki, Kore'ye gönderilebilirsin,
büyük hürriyetinle bir çukuru doldurabilirsin,
meçhul asker olmak hürriyetiyle,
hürsün!

Bir âlet, bir sayı, bir vesile gibi değil
insan gibi yaşamalıyız dersin,
büyük hürriyetinle basarlar kelepçeyi,
yakalanmak, hapse girmek, hattâ asılmak hürriyetiyle,
hürsün!
Ne demir, ne tahta, ne tül perde var hayatında,
hürriyeti seçmene lüzum yok
hürsün.
Bu hürriyet hazin şey yıldızların altında.

1951

MEMLEKETİMDEN İNSAN MANZARALARI

(Şiirler 5)

Hatice, Pîrâye Pîrâyende.
Doğum yeri neresi,
kaç yaşında,
sormadım,
düşünmedim,
bilmiyorum.
Dünyanın en iyi kadını,
dünyanın en güzel kadını.
Benim karım.
Bu bahiste
realite umrumda değil...
939'da İstanbul'da tevkifanede başlanıp
.....biten bu kitap
ona ithaf edilmiştir.

BİRİNCİ KİTAP

I

Haydarpaşa garında
1941 baharında
saat on beş.
Merdivenlerin üstünde güneş
yorgunluk
ve telaş.

Bir adam
merdivenlerde duruyor
bir şeyler düşünerek.
Zayıf.
Korkak.
Burnu sivri ve uzun
yanaklarının üstü çopur.
Merdivenlerdeki adam
— Galip Usta —
tuhaf şeyler düşünmekle meşhurdur :
"Kâat helvası yesem her gün" diye düşündü
5 yaşında.
"Mektebe gitsem" diye düşündü
10 yaşında.
"Babamın bıçakçı dükkânından
Akşam ezanından önce çıksam" diye düşündü
11 yaşında.
"Sarı iskarpinlerim olsa
kızlar bana baksalar" diye düşündü
15 yaşında.
"Babam neden kapattı dükkânını?
Ve fabrika benzemiyor babamın dükkânına"
diye düşündü
16 yaşında.

"Gündeliğim artar mı?" diye düşündü.
20 yaşında.
"Babam ellisinde öldü,
ben de böyle tez mi öleceğim?"
diye düşündü
21 yaşındayken.
"İşsiz kalırsam" diye düşündü
22 yaşında.
"İşsiz kalırsam" diye düşündü
23 yaşında.
"İşsiz kalırsam" diye düşündü
24 yaşında.
Ve zaman zaman işsiz kalarak
"İşsiz kalırsam" diye düşündü
50 yaşına kadar.
51 yaşında "İhtiyarladım" dedi,
"babamdan bir yıl fazla yaşadım."
Şimdi 52 yaşındadır.
İşsizdir.
Şimdi merdivenlerde durup
kaptırmış kafasını
düşüncelerin en tuhafına :
"Kaç yaşında öleceğim?
Ölürken üzerimde yorganım olacak mı?"
diye düşünüyor.
Burnu sivri ve uzun.
Yanaklarının üstü çopur.

Denizde balık kokusuyla
döşemelerde tahtakurularıyla gelir
Haydarpaşa garında bahar.
Sepetler ve heybeler
merdivenlerden inip
merdivenleri çıkıp
merdivenlerde duruyorlar.

Polisin yanında bir çocuk
— tahminen beş yaşında —
iniyor merdivenleri.
Nüfusta kaydı yok
fakat ismi Kemal.

Merdivenleri bir heybe çıkıyordu
bir halı-heybe.

Merdivenlerden inen Kemal
yapayalnızdı
— kundurasız ve gömleksiz —
ortasında kâinatın.
Açlığından başka bir şey hatırlamıyor
bir de hayal meyal
karanlık bir yerde bir kadın.

Merdivenleri çıkan heybenin
kırmızı, mavi, siyahtı nakışları.
Halı-heybeler
ata, katıra, yaylıya binerlerdi eskiden,
şimdi şimendifere biniyorlar.

Merdivenleri bir kadın iniyor.
Çarşaflı
şişman
Adviye Hanım.
An-asıl Kafkasyalı.
1311'de kızamık
1318'de gelin oldu.
Çamaşır yıkadı.
Yemek pişirdi.
Çocuk doğurdu.
Ve biliyor ki öldüğü zaman
bir şal koyacaklar tabutuna
selâtin camilerinden.

Bir damadı imamdır.

Merdivenlerin üstünde güneş
bir baş yeşil soğan
ve bir insan :
Ahmet Onbaşı.
Balkan Harbinde gitti.
Seferberlikte gitti.
Yunan Harbinde gitti.
"Ha dayan hemşerim sonuna vardık"
sözü meşhurdur.

Merdivenlerden bir kız çıkıyordu.
Çorapta çalışır.
— Tophane caddesi, Galata. —
Âtifet on üç yaşındadır.
Galip Usta
baktı Âtifet'e,
"Evlenseydim eğer
torunum olurdu bu kadar"
diye düşündü.
"Çalışırdı, bana bakar"
diye düşündü.
Sonra birdenbire aklına Şevkiye geldi.
Emin'in kızı.
Mavi mavi gözleri vardı.
Geçen sene
daha âdet görmeden
Şahbaz'ın arsasında bozmuşlardı.

Sepetler ve heybeler
merdivenlerden inip
merdivenleri çıkıp
merdivenlerde duruyorlar.

Ahmet Onbaşı

— yine askerdi —
yetişti halı-heybeye.
Öptü elini.
Halı-heybe
ve mavi mintan, palto, siyah şalvar
ve keten lastik iskarpinler,
fötür şapka, sakal,
ve lahurî şal
kuşak
onbaşının omzunu okşayarak :
"— Hayıflanma birkaç kalem borç için" dedi,
"hane halkını sıkıştırmayız.
Yalnız biraz faiz biner."

Haydarpaşa koyunda
martılar inip kalkıyor
denizde leşlerin üstünde.
İmrenilir şey değil
martıların hayatı.

Garın saatı
üçü beş geçiyor.
Siloların orda
buğday yüklüyorlar
İtalyan bandıralı bir şilebe.

Ayrıldı onbaşıdan halı-heybe
gara girdi.

Merdivenlerde güneş
yorgunluk
ve telaş
ve bir altın başlı kelebek ölüsü var.
Kocaman insan ayaklarına aldırmadan
bembeyaz, upuzun taşın üstünde
taşıyor karıncalar kelebeğin ölüsünü.

Adviye Hanım
sokuldu polis efendiye.
Bir şeyler konuşuldu.
Okşadı çocuk Kemal'i.
Ve hep beraber
karakola gittiler.
Ve her ne kadar
bir daha görülmeyecekse de
hayal meyal
karanlık bir yerlerde hatırlanan kadın
çocuk Kemal
yapayalnız değil artık
ortasında kâinatın.
Bir parça bulaşık yıkayıp
biraz su taşıyacak
ve Adviye Hanımın dizi dibinde yaşayacak.

Merdivenleri mahkûmlar çıkıyordu.
Şakalaşıp
gülüşerek.
Üç erkek
bir kadın
ve dört jandarma.
Erkekler kelepçeli
kadın kelepçesiz
jandarmalar süngülü.

Merdivenlerin üstünde bir kayısı gülü
bir cıgara paketi
bir gazete kâadı.

Mahkûmlar durakladı.
Jandarma Hasan
tokalaştı Ahmet Onbaşıyla.

Jandarma Haydar
aldı yerden boş paketi
soktu cebine.
Ve mahkûm kadın
boynuna atılan Âtifet'i
öptü iki yanağından.
Eğilip baktı kelepçeli Halil
kayısı gülünün yanındaki gazete kâadına :
"Tek sütunluk bir nefer.
Üniforması belli değil.
Tıraşı uzun.
Beyaz sargılar var başında.
Sargılarda kan.
Sonra tayyareler
— kanatlı köpek balıkları gibi —
'pike bombardıman'
diye yazıyor.

Sonra bir liman :
küçük, beyaz daireler çizili üzerinde.
İsmini okuyamadı,
mürekkebi gaz lekesi dağıtmış."

Üç bayan
çıktılar merdivenleri koşarak
— sivri külâhlarıyla
mantar iskarpinleriyle —
banliyö yolcuları.

Kelepçeli Süleyman
bayanları gördü.
Genç bir kadın geçirdi yüreğinden.
Kayısı gülünü nişanlayıp
tükürdü.
Kelepçeli Fuat
seslendi Galip Ustaya :

"— Usta,
yine tuhaf şeyler düşünüyorsun."
"— Düşünüyorum evlat.
Geçmiş olsun."
"— Eyvallah usta.
Düşünmek değiştirmez hayatı."

Fuat
tersanede tesviyeci.
19 yaşında girdi hapise
üç arkadaş perdeleri indirip
bir kitap okudukları için.
Ve yatıyor iki yıldır.
Şimdi içerilere gönderiyorlar.

Galip Usta
bu sefer
dehşetli bir şeyler düşünerek
bakıyor kelepçesine Fuat'ın.
Bugüne dek
farkına varmadan biriken şeyler
yığınla
üst üste
hep beraber
tıkacını atan bir çeşme suyu gibi
bulanık
berrak
akıyordu kafasının içini doldurarak :
"Ne kadar çok fabrika var İstanbul'da,
Türkiye'de ne kadar çok,
dünyada ne kadar çok, sayılamayacak kadar.
Dün akşam tornacı Ayyaş Kadir'in
ölüsünü buldular üniversite kapısında
— bayılmış kız talebelerden biri —.
Ne kadar çok kayış, kasnak
ne kadar çok volan

ne kadar çok motor
dönüyor, ha babam dönüyor, ha babam dönüyor, dönüyor,
ne kadar çok adam, ne kadar çok adam
işsiz kalırsam, işsiz kalırsam, diye düşünüyor.
Mürettip Şahap Usta kör oldu
dileniyor matbaalarda.
Dokuma tezgâhları, fireze tezgâhları, torna tezgâhları,
şahmerdanlar, merdaneler,
pulanyalar,
pulanyalar,
pulanyalar,
— Galip Usta pulanyacıydı —.
Kim bilir dünyada ne kadar
ne kadar çok işsiz var.
Ama askere almışlardır.
Asker olunca işsiz adam
artık işsiz sayılmaz mı?"

"— Yine derinlere daldın ustam."

Galip Usta dokundu Fuat'ın kelepçesine :
"— Allah sonumuzu...
— ürktü kendi sesinden —
... hayreyleye evlat,"
dedi.
İnce siyah bıyıklarıyla Fuat
gülümsedi :
"— Hayırdır mutlak sonumuz."

Ustanın çipil gözleri ıslak
titriyor uzun burnu.
Ve etrafa belli etmeden
koydu Fuat'ın cebine
elli beş kuruşundan yirmi kuruşunu.

Garın saatı on beşi sekiz geçiyor.
15:45'te kalkar bu tiren.

Üçüncü mevki bekleme salonunda
oturup
dolaşıp
uyuyorlar yüzükoyun.
Kalkacak herhangi tirenle ilgileri yok.

Baskıcı Ömer
sakalı avuçlarında
betonun üzerinde çıplak ayakları
oturuyor iki büklüm sabahtan beri.
Ve yine sabahtan beri Ömer'in önünde
aşağı, yukarı, ileri, geri
volta vuruyor Recep.
İnce uzun kolları kalkıp inip
görünmez bıçakları atıp tutar gibi elleri.
Ali masanın üzerinde yatıyor yüzükoyun
sırtı yarılmış gömleğinin
kumral başı bileklerinde.
Üçüncü mevki bekleme salonunda
oturup
dolaşıp
yüzükoyun uyuyorlar.
Kalkacak herhangi tirenle yok alakaları.

Aysel :
Yaşı belli değil.
Belki on üç, belki yirmi.
Esmer.
Kuru.
Neclâ :
on beş yaşında var yok.
Burnu kıpkırmızı
yüzü değirmi.

Ve insanı şaşırtacak kadar büyük
yeşil empermeablin altında memeleri.
Vedat :
18 yaşında.
Top ense, altı oklu beyaz kıravat
ve sivilceler.
Vedat konuşuyor :
"— Hiçbir yere benzemez Bursa hamamları.
Hele 'Ferahfeza'.
Bahçe içinde bir otel.
Müşteriler temiz.
Vizite üç papel.
Biri patrona kalıyor.
Geçen sene bir Ermeni kızı götürdüm.
Kurnazdır Ermeni milleti
bizim Türklere benzemez.
Dünyalığı düzeltti.
Drahoması tamam.
Malum ya gâvur âdeti.
Şimdi nişanlıdır."
Aysel sordu :
"— Sana ne vereceğiz?"
"— Ben beşer kâat alırım patrondan
hesabınıza,
komisyon.
Mevsimidir,
kızlar bir tutarsanız,
günde on beş kere
belki daha çok.
Bir hesapla ne eder?
Has malları görsün Bursa'nın gözü.
Kadıköylüdür diye yazdı gazeteler
İstanbul kızlarının en güzelleri."

Sabahtan beri
ilk defa

doğruldu olduğu yerde baskıcı Ömer.
Seslendi Recep'e :
"— Bir cıgara ver."
Hızla önünden geçti Recep
ve dönerken
fırlattı cıgarayı.

Babası müftüydü baskıcı Ömer 'in.
Evin içinde kuka tesbihler, kılaptan seccadeler,
el yazma müzehhep mushafları hattat Osman'ın;
fakat bir tek han hamam tapusu
bir tek konsilit,
bir tek Hicaz demiryolu tahvili yoktu.
Müftü Efendi bembeyaz, şişman bir adam
Ömer hastalıklı bir çocuktu.
Arabî öğrenemedi,
Farisî öğrenemedi.
Ahmediye kitabında cennet kapılarına bakıp
— tıpkısıydı bunlar Dolmabahçe kapısının —
başladı nakışlar çizmeye.
Müftü vefat etti Meşrutiyetten evvel.
Meşrutiyette kadınlar dağıldılar
seccadeleri ve tesbihleri götürerek.
O hengâmede
Ömer yirmi yaşındaydı demek.
Hattat Osman'ın mushaflarını Parizyana'da yedi.
Gönüllü asker oldu Balkan Harbinde.
Seferberlikte esir düştü,
döndü ve başladı Kalpakçılar başında baskıcılığa.
Ahmediye'nin Firdevs kapılarındaki nakışlar
patiskalar üzerinde açılmaya başladılar.
Tahta kalıp
tahta kaşık
tahta dükkân
ve akşamları şarap dolu kırmızı testi
ve esaretten kalma biraz gulamperesti

bahtiyar yaşıyordu müftü zade Ömer Efendi.
Ta ki İtalya'dan
hazır kâat modeller gelene kadar.
Zira kâat modeller
kepenklerini baskıcı dükkânlarının
kapadı birer birer
bir daha açılmamak üzere.

Recep yine hızla geçip
dönerken
fırlattı kibriti Ömer'e.
Ali masanın üstünde yatıyor yüzükoyun
sırtı yarılmış gömleğinin.
Aysel su dökmeye gitti.
Neclâ dedi ki Vedat'a :
"— Kardeşim
götürmeyelim bu sıska kızı.
Belsoğukluğu var.
İzmit'te aldı geçen sene.
Her tarafı akıyor bütün.
Hem inanma yalan
Kadıköylü değildir."

Denizde balık kokusu
döşemelerde tahtakurularıyla gelir
Haydarpaşa garında bahar.

Üçüncü mevki bekleme salonunda
tahta kanapelere değil
kapıya yakın
duvarın dibine
betona çömelmişler,
mavi düğmeler mintanlarında
dizleri parçalanmış sarı şayak poturlarının,
kırmızı sakallı iki Bulgarya muhaciri.
Öfkesiz kederiyle konuşuyor biri :

"— Yövmilbeter,
beterden beter.
Sonra yeter.
Paranın tuncu.
İnsanın piçi.
Hepsi mi ama
iyisi de var."

Dışarda
peronların orda kalktı 15:45 katarı.
Bu tiren
yataklı vagonuna rağmen
tirenlerin en külüstürüdür,
altı kuruşluk cıgara gibi bir şey.

Galip Usta selametleyip mahkûmları
girdi üçüncü mevki bekleme salonuna.
Oturdu baskıcı Ömer'in az ötesine.
Ali masanın üzerinde yatıyor yüzüköyun.
Recep ansızın durdu önünde ölü kaloriferin,
ibreyi soğuktan sıcağa, sıcaktan soğuğa çevirdi,
sonra bir tekme attı borulara,
sonra bağırdı avaz avaz :
"— Kesmeli yeryüzünde tekmil çıfıtları.
Tez gel bre Hitler Amca nerdesin?"

Kaçakçıydı Recep
ve sabahtan beri gelmeyen Moiz
eroin getirecekti.
Galip Usta ne dost ne düşmandı Hitler'e.
Fakat Recep'e kızdı.
Baktı Bulgaryalı muhacirlere.
Yine aynı öfkesiz kederiyle konuşuyordu
kırmızı sakallılardan biri :
"— ...gider İbrahim Peygambere der ki herif
kargalar gördüm,

gübreden kalkıp
dallara konup
ezanlar okuyorlar.
Bir adam gördüm
oturmuş derenin başına;
yol vermiyor aksın
içiyor tekmil suyunu.
Geyikler gördüm;
kaçıp gitmezler,
koşarlar peşinden avcının
vur, diye ille bizi...
İbrahim Peygamber der ki herife :
O kargalar ki gördün
imamlar, hocalardır.
Gübredir mekânları,
okurlar ezanları...
Düvellerdir dereyi içen adam;
halkın kanını içer,
doymazlar, içer içer,
bırakmazlar ki aksın
dere bildiği gibi.
Gördüğün geyikler günahlarımızdır;
koşarlar avcılara.
Avcılar : para."

Ali masanın üzerinde yatıyor yüzükoyun
sırtı yarılmış gömleğinin
kumral başı bileklerinde.

Recep bağırdı :
"—Burası sabahçı kahvesi mi, otel odası mı be?
Delikanlı uyan."
Ali kımıldamadı.
"— Sana diyoruz."
Ali kımıldamadı.
Ali cevap vermedi Recep'e.

Tuttu delikanlıyı Recep
çevirdi arka üstü.
Ali'nin başı düştü.
Ali çoktan ölmüştü.

II

Kızıltoprak istasyonuna yakın
bahçesinde bir ahşap köşkün
çok büyük bir fıstık ağacı vardır.
Yana yatmıştır biraz.
Bu fıstığın altında bir kadın
yeldirmesi sarı
çamaşır asıyordu.
Geçti çığlıklarla 15:45 katarı.

Beton villalar.
Bunlar devam eder ta Pendik'e kadar.
Henüz fidan halinde ağaçları
ve üzüm kütükleri henüz yeşermede.
Geçti çığlıklarla 15:45 katarı.

Beton villalar.
Köşkü yıkılmış başkâtip paşanın.
Kırk odalı bir alametti.
Ta Pendik'e kadar
beton villalar
beton villalar.

Böyle ikindi vakti
Göztepe istasyonunda çıt olmaz.
Ve ekser zaman
oturur hep aynı sırada tek başına
bir harem ağası.
Çok uzun boylu.
Çok zayıf.
Son kalanlardan.
En ihtiyarı.

Beton villalar.
Geçti çığlıklarla 15:45 katarı.

Dehşetli bir ciddiyetle dolaşıyor çamlıkta
parlak siyah saten önlüklü kızlar.
Memeleriyle mağrur.
Ellerinde kitapları.
Geçti çığlıklarla 15:45 katarı.
Beton villalar.
Beton villalar.

Süt gibiydi deniz.
Güneşte kaybetmiş rengini.
Asfalt yolun üzerinde
plaja gidiyorlar.
Kocaman sarı çiçekler gibi kımıldanıyor
geniş şapkaların hasırları.
Beton villalar.
Geçti çığlıklarla 15:45 katarı.

Adalar göründü karşıdan.
Denizin dibiyle ilgisiz.
Gemiler gibi.
Suyun yüzündeler.
Ta Pendik'e kadar.
Beton villalar.
Çimento fabrikası Kartal'ın
toz içinde
kederli ve kalın.
Ve sahilde maskelenmiş petrol tankları.
Geçti çığlıklarla 15:45 katarı.

Pendik.
Katar durdu.
Kelepçesiyle Fuat
vurdu Halil'in dizine;

gösterdi peronda gezen taharri memurunu.
Ufacık gözleri
ufacık burnu
çok büyük kulakları var.
Çıkarmış kamburunu.
Elbisesi lacivert
iskarpinleri sarı
ve simsiyah fötrü ütüsüz.
Elleri herhalde cıvık cıvık, yumuşaktır.
Arka cebinde bir şey
ve orda ceket kabarık
biraz yukarı.

Kalktı Pendik'ten 15:45 katarı.

Lokomotif.
Makinist Alaeddin
çözdü mavi tulumunun göğsünü bir düğme daha.
Başını dışarı çıkarıp
baktı arkaya.
Furgon
ve beş tane binek vagonu
— yataklı, yemekli dahil —
ve altı tane marşandiz
birbiri peşinde sallanarak
geliyorlar.
Ne zaman böyle arkaya baksa Alaeddin
— bilhassa rampalarda —
bir halata bağlayıp vagonları
kendi omzunda çekiyormuş gibi olur.
Ve inişlerde
korkunç ağırlığını arkadan itilmenin
küreklerinin ortasında duyar.

Vagonlar geliyorlar sallanarak.

Eskişehir-Haydarpaşa, Haydarpaşa-Eskişehir;
28'den beri,
yolcular iner biner,
makinalar değişir,
Alaeddin yerinde,
Alaeddin değişmez.

Vagonlar geliyorlar sallanarak.

Bavulu keten kılıflı bir yolcu gibi
— böyle postaya değil —
binmek Semplon'a Sirkeci'den
Vagonli'de yatmak.
Ve hele geceleri
oturup karşısında küçük kırmızı abajurların
rakı içmek vagon-restoran'da.

Vagonlar geliyorlar sallanarak.

"— Usta!.."
Alaeddin döndü kömürcü İsmail'e :
"— Ne var İsmail?"
"— Usta ne olacak bu harbin sonu?"
"— İyi olacak."
"— Nasıl yani?"
"— Yemekli vagonda rakı içeceğiz."
"— Biz mi?"
"— Biz."
"— Kömürü kim atacak
kim sürecek makinayı?"
"— Onu da biz."
"— Alayı bırak usta,
kim kazanacak?"
"— Biz..."

İsmail hiçbir şey anlamadıysa da
üstelemedi.
Çok siyah ve çok kalın kaşlarıyla oynadı biraz
sonra : "— Ustam," dedi,
"bir sualim daha var.
Şu gördüğün raylar
dolanır mı bütün dünya yüzünü?"
"— Dolanır."
"— Demek ki harp olmasa,
ama yalnız harp değil,
hudutlarda sorgu sual sorulmasa,
rayların üzerine saldık mı makinayı
dünyanın bir ucundan öbür ucuna varır."
"— Deniz dedi mi durur."
"— Gemilere binersin."
"— Tayyare daha iyi."
İsmail güldü.
Kırıktı ön dişlerinden biri.
"— Ben tayyareye binemem usta,
anamın vasiyeti var."
"— Tayyareye binme, diye mi?"
"— Hayır
karıncayı bile incitme, diye."
Alaeddin kocaman elini vurdu
çıplak uzun ensesine İsmail'in :
"— Sen ne hafız oğlusun!
Zarar yok ulan,
yine de bineriz tayyareye,
adam öldürmek için değil
gökyüzünde püfür püfür
safa sürmek için...
Şimdi sen hele
ateşi bir süngüle."

Vagonlar geliyorlar sallanarak.

510 numaralı üçüncü mevki vagon.
Jandarmalarla mahkümlar birinci bölmede.
Çavuş daha bir kerre olsun gülmedi.
Mavzerler yatırıldıysa da raflara
kelepçeler çözülmedi.
Ayrı ayrı dünyalarda iki taraf.

Kitap okuyor mahkûm Halil.
Çevirirken dizinde duran kitabın yapraklarını
çok rahat bir ustalıkla kullanıyor
bileklerinden demirli parmaklarını.
Kitap ve kelepçelerle
on üç senedir
bu beşinci yolculuğudur.
Gözlerinin altında çizgiler
şakaklarında beyaz.
Halil belki ihtiyarladı biraz.
Fakat kitap, kelepçe ve yürek eskimedi.
Ve şimdi
yürek her zamankinden umutlu
Halil okurken kitabını,
"— Kelepçem," diye geldi aklına,
"günler yakın,
seni pulluk yapacağız kelepçemin demiri."
Ve öyle güzel söylenmiş buldu ki bu fikri
yine üzüldü birdenbire
ölçülü ve ölçüsüz
şiir yazmak hünerini bilmediğine.

Gebze istasyonunda durup kalktı tiren.
Geçiyor yüksekte demir köprünün üzerinden.
Sağda toprak apansız alçalıyor
belki yüz
belki yüz elli kulaç :
ve orda
dipte
aşağıda

"Eski Hisar" köyü ve kalesi
ve ince uzun yolda giden iki atlı,
zeytin ağaçları ve hattâ bomboş deniz
kutudan yeni çıkmış oyuncaklara benziyor
öyle küçük
öyle renkli,
ve uzak
ve derinde olmalarından
ve çok çabuk arkada kalmalarından dolayı
bu bahar aydınlığında tertemiz.

Mahkûm Fuat
gördü ve bir daha unutmayacak
derinde iki atlısıyla uzaklara
büyük şehrine doğru giden yolu.
Ve gözünde ilk defa kaybettiğinden İstanbul'u
başladı birdenbire kendi evinden anlatmaya :
"— Dedem," dedi, "benim dedem
bir acayip adammış.
Bahriyede kolağası.
Evde bir tek fotoğrafı var.
Belli ki sivri uzun fesin altında
usturayla kazınmış koca kafası.
Mürteci müthiş.
Düşün ki Meşrutiyet olunca
Sultan Hamid'e yeminliyim, diye
nikâh tazelemiş.
Zaten üç yıl sonra tekaüt
ve Kulaksız'da bakkal.
Sonra 338'de ölüyor
İstanbul'un kurtuluşunda,
Birinciteşrin ayı.
Ölüsünü mutfakta bulmuşlar,
yapyalnız,
dibinde tel dolabın,
çocuklar sokakta marş okuyormuş."

Mahkûm Süleyman takıldı Fuat'a :
"— İçtimaî menşein senin bir hayli karışık,
mürteci militarizm
ve küçük esnaflık."

Fuat aldırmadan devam etti :
"— Hâlâ gözümün önündedir babam.
Uzun sarı parmaklı bir adam.
Tavşan mağazası ustalarındandı,
(havuzların marangozhanesi).
Düşkündü eski hattatlara.
Sabahları bayram yerinden duyulurdu
sala verirken sesi.
Küstü,
ezan okumadı
Arapça yasak olduktan sonra.
35 yaşında öldü veremden."
Süleyman sordu :
"— Annen?"
"— Beni doğurup ölmüş.
Ben marangozhanede büyüdüm
edevat sandığında babamın.
Bu bir yeşil sandıktı.
Atölyede aletleri çıkarıp
içinde uyuturdu beni."

510 numaralı üçüncü mevki vagon.
Koridor.
Koridorda Üniversiteli dolaşıyor.

510 numaralı üçüncü mevki vagon.
İkinci bölme.
Kutu sardalyası, limon,
beyaz peynir, ekmek,
şişeler,

kadın, erkek
içiyorlar.
Memleket Opereti turneye gidiyor.
Sekiz artist
ve meşhur bestekâr Mehmet Ali.

510 numaralı üçüncü mevki vagon.
Birinci bölme.
Gülüyor bembeyaz dişleriyle kelepçeli Fuat.
Çünkü kelepçeli Süleyman
Üniversiteliye içerlemektedir :
— kapının camından bakan
ve herhalde Melahat'a —.
Kelepçesiz Melahat
ince kansız bileklerinin hürriyetiyle mağrur
ve ellerini kullanabilmek imkânıyla keyifli
elma yemektedir.
Üniversiteli hâlâ bakıyor.
Yükseltti Süleyman sesini.
Jandarma Haydar
hak verdi Süleyman'a,
indirdi camlı kapının perdesini.
Ve mahkûmların köylü jandarmalarla ahbaplığı
böylece başlamış
oldu.
Kelepçeli Halil
(belki farkında her şeyin
belki hiçbir şeyin farkında değil)
kaldırdı miyop gözlerini dizindeki kitaptan
sordu birdenbire Jandarma Haydar'a :
"— Sizin köy kaç haneliktir?"
"— Elli hane kadar."
"— Kaçının öküzü bir çiftten fazla?"
"— İki hanenin."
"— Kaçının öküzü tek?"
"— Tek öküzlü 15 hane çıkar."

"— Hiç öküzsüz?"
"— Beş altı hane."
"— Geri kalanı demek?"
"— Bir çift öküz."
"— Sende?"
"— Bende öküz çift."
Süleyman sordu :
"— Topraksız olan?"
Çavuş cevap verdi :
"— Bulunmaz mı, bulunur."
Fuat karıştı söze.
Muhabbet uzadı.
Ve insan dostluğunda öyle bir an oldu ki
(şüpheden ve emirden üstün)
köylü jandarmalar gelince göz göze
kalın seslerle şakalaşılıp
keyifli bir iş yapılır gibi hep beraber
çözüldü kelepçeler.

Koridor.
Üniversiteli dolaşıyor.
Koridora bir yolcu fırladı beşinci bölmeden.
Bu, kısa boylu, göbekli bir pantolondu.
Terli bir telaş içinde
açtı bütün pencereleri.
Ve sonuncu pencereden uzanıp dışarıya
üç kerre derin nefes aldı.
Sonra topukları üstünde döndü geriye apansızın.
Alnı dar ve uzun
yanakları şişman ve geniş.
Kafası kocaman bir armut gibi oturmuş
omuzlarına.
Çakır şaşı gözleri gördü Üniversiteliyi :
"— Sayın bayım," diye seslendi,
"boğulacaktım az kalsın.
Bizim kompartıman ayılarla dolu.

Pislik
ter
koku.
Pencere açtırmıyorlar."

Yaklaştı Üniversiteliye :
"— Üniversiteli misiniz?
Belli.
Kasketinizdeki bozkurttan.
Birçok uygunsuz çocuklar mamafi
böyle kasket giyiyorlarmış.
Duyduk.
Diyorlar.
Görmedim.
Bizim o tarakta bezimiz yoktur.
Mamafi tecrübe etmedik dersem yalan.
İngilizler İstanbul'a geldikleri zaman
donsuz İskoç oğlanları...
Sonra zavallı Acemler'in adı çıkmış.
Mamafi insan her zevki tatmalı.
Yaşamak
zevk almak demektir.
Mamafi papelin olacak kardeş.
Aşk meşk, hayat mayat;
her işin başı papelat.
Gel de bunu içerdeki ayılara anlat.
Herifler pencere açtırmıyor.
Bakın
size bir baba nasihatı :
her şeyden azizdir insanın sıhhatı.
Sıhhatına iyi bakacaksın.
Sabahları mutlak taze yumurta içilecek.
Benim evde üç sıpa var.
Her sabah üç yumurta içerler mamafi.
Benim evde bir usul vardır,

ben işten dönünce
gizlice tahkik ederim analarından
çocuklar yaramazlık mı ettiler
uslu mu oturdular?
Ve ona göre
kuş bir şeyler getirir pencereye;
elma mı olur,
portakal mı olur,
çukulata mı?
Kuş getirmiyor tabii
ben getiriyorum.
Fakat benim en küçük sıpam
çakıvermiş bu işi bir akşam.
Ertesi gün anasına :
'Kuş, babaya benziyor,' demiş,
'tıpkısı babam.'
Mamafi benim kanaatım şu :
çocuklarının zekâsını ölçmeli adam.
Ben boyuna ölçerim.
Meşhur hikâyedir :
Remil öğretmek istemiş padişahlardan biri şehzadesine."

Üniversiteli gülümsedi :
"— O hikâyeyi biliyorum," dedi.
Ve sonra sordu laf olsun diye :
"— Memur musunuz?"
"— Eh,
mamafi memur da sayılırız.
İstanbul (...) Bakımevi kaleminde muhasebeciyim.
Nuri Öztürk.
Dahiliz bareme.
Vaktiyle Salacak'da gişe memurluğumuz da var.
Esnaflık
tüccarlık da ettik.
Her şey
kurukahvecilikten başka.

Bir onda kaldı hevesim.
Şoförlük de yaptım.
Araba kendimindi.
Parlak devri taksilerin.
Hiç unutmam bir yaz günü
ikindiye doğru
bir müşteri bıraktım Çiftehavuzlar'a,
dönüyorum.
İlerde bir kadın gidiyor.
Siyah mantolu.
Bacakları ilişti gözüme
sürahi gibi.
Yanma gelince durdurdum arabayı.
Baktım yüzüne :
aile kadını, kibar.
Sonra çok büyük, simsiyah gözleri var.
Şeytan dürttü beni
kapıyı açtım,
'Buyrun,' dedim.
Girdi içeriye.
Sürdüm arabayı.
Nereye gidiyoruz?
Ne o söylüyor, ne de ben soruyorum.
Dikiz aynasında gözlerini görüyorum
gözleri öyle siyah
öyle koskocaman
hep öyle.
Caddebostan'dan yukarı saptık.
Erenköy, İçerenköy, kırlık.
Durdurdum arabayı.
Bir çınar altı şöyle.
Etrafta in cin top oynuyor.
İndirdim kadını arabadan.
Ses çıkarmadı.
Yatırdım toprağın üstüne.
Yine ses yok.

Mamafi ben onu öpüyorum.
O, put gibi.
Neyse lafı uzatmayalım,
işimizi görüp kalktık.
Tekrar atladık arabaya.
Dönüyoruz.
Nereye döneceğiz?
Ne o söylüyor yine, ne de ben soruyorum.
Yine dikiz aynasında gözlerini görüyorum,
gözleri hep öyle bildiğin gibi kara
öyle iri iri
hep öyle.
Kızıltoprak'a geldik.
Çarşıda lambalar yanmış.
Durdum önünde manavın.
Açtım kapıyı.
Kadın indi, yürüdü,
saptı, kayboldu.
Şimdi sen ne dersin bu işe bayım?
Mamafi nasıl anlatayım
yani anlattırttırayım
Arnavut'un dediği gibi;
yanı on üç, on dört yıl geçti aradan
çıkmaz aklımdan bu paşa karısı.
Çünkü bir paşa karısıydı mutlak.
Eh, o zaman bizde göbek yok
bıyıklar ipek gibi
yumurta sarısı.
Kesip almışız Paris mahallesini Kadıköyü'nün.
Hayat sürdük bayım
hayat.
Gel de içerdeki ayılara
bütün bunları anlat.
Herifler pencere açtırmıyor."

Pencere açtırmayanlar
beşinci bölmedeler.
Halı-heybenin sahibi
solda
en başta
köşede oturuyor :
kurnaz
kocaman
yırtıcı bir kuş gibi...
Ve fötür şapkası kafasında, sırtında paltosu
ve siyah şalvarı rahat kıvrımlarla yayılmış
ve çıkarmış keten lastik iskarpinlerini
ve peykenin üzerinde ellerine yakın
ve canlı elleri kadar
beyaz yün çoraplı ayakları.
Ve konuşulanları tüylü kulaklarıyla değil
ayaklarıyla dinliyor.
Konuşuluyordu perilerden.
Karşıda Sarı Seyfettin
(Adapazarı'nda bir Çerkez köyü muhtarı)
çok uzun boynunda gırtlağını oynatarak
anlatıyordu :
"— Besmelesiz çıkarma elbiseni.
Her işin başı besmele.
Elbiseni periler alır
düğün yaparlar."
Seyfettin'e hak verdi arabacı Selim :
(Eskişehirli, elli yaşlarında, kel.)
"— Beygirler için de öyledir.
Gece beygiri besmelesiz bağlarsan ahıra
periler biner sırtına hayvanın
koştururlar şafak sökene kadar.
Ve de ince ince örerler saçını.
Kaç kerre başıma geldi :
girerim ahıra sabahleyin

olduğu yerde bağlı hayvan
köpük içinde fakat
sırılsıklam
ve saçı gelin saçı gibi örgü örgü.
Örgülerin açılmaz çoğu,
kesmekten başka yolu yok.
Periler böyle atlara binip geceleri
nereye giderler ay ışığında?
İnsanın derdi insana yeter.
Besmeleyi unuttuk diye Rabbim
bir de perileri başımıza bela eder.
Nasıl şeyler acaba?
İnsana benzerler mi?
Huyları insana benziyor :
hırsız
keyfine düşkün
muzur..."
Kapının yanındaki Tatar yüzlü adam
(Bursa köylüklerinden ve Merinos Fabrikasında bekçidir)
cevap verdi Selim'e :
"— Ben uğradım.
Gözüme gözüktüler.
Altı hafta gece gündüz.
Saz yüzünden oldu bu iş.
Sazların padişahı dokuz telli curadır.
Nerde usta bir curacı var diye alsam haberi
kış kıyamet
yedi günlük yol olsa
beygirin terkisine atar
getirirdim köye.
Ve lakin bir türlü öğrenemem curayı.
Namlı bir curacı vardır.
Çingen.
Aliş Usta diye anılır.
Dedi ki bana :
Bileğine naletleme inmeden
belleyemezsin bu sazı.

İyi ya dedim
bileğime naletleme nasıl inecek?
Kadir gecesi, dedi Aliş, kadir gecesi
curayı alıp helaya gireceksin.
Ve orda ters oturup
başlayacaksın çalmaya.
Tuttum sözünü Aliş'in.
Zaten yakındı kadir gecesi.
Helaya girdim.
Ters oturdum.
Dokundum tellere.
Teller ses vermiyor.
Büktüm mandalları.
Nafile.
Ama nasıl çıkmıyor ses,
ses denen şey yeryüzünden yok olmuş gibi.
Attım kiraz kabuğundan tezaneyi
parmaklarımla asıldım tellere.
Teller ne kopar
ne ses verir.
Lastik gibi uzayıp kısalır sade.
Yetiş be Aliş
bu ne iş,
deli olacağım,
derken göründüler.
Kimi mercimek tanesinden küçük
kimi minare boyunda.
Elbiseleri bizim elbiselere benzer
ama külahları var :
al yeşil, uzun, sivri.
Hepsi süvari.
Çekmişler kılıçları
üstüme saldırıyorlar.
Dışarı fırlamışım.
Altı hafta gece gündüz gitmediler.
Dedem parçalayıp yakmış curamı.

Evin alt gözünde beni vurmuş zincire.
Hocalara okundum.
Faydasız.
Çağırmışlar Aliş Ustayı sonunda.
Çingen Aliş
vermiş elime kendi curasını.
Ben başlamışım çalmaya.
Çaldıkça açılmışım
çaldıkça açılmışım.
Derken düşüp bayılmışım.
Bir de kendime geldim ki ne süvari ne kılıç
gitmişler.
Ve lakin o gün bu gündür
benden usta curacı yoktur
tekmil Bursa vilayetinde.."

Sustu.
Arabacı Selim ters ters bakıyor ona.
Ve halı-heybenin sahibi
iki beyaz kuzuyu okşar gibi
okşuyor yün çoraplarını.
İnce bir ses geldi karşıdan;
dayak yemiş küçük bir hayvan sesi gibi bir şey :
"— Benim de karnımdaki su
herhal onların işi."
Konuşan
ufacık bir adamdı,
(yahut da böyle ufacık olmuş),
yüzünün derisi yapışık şakaklarına,
ince, sarı bir deri.
Ve bu kemikleri fırlamış insan yüzünün
pırıl pırıldı gözleri.
Çok kerre ölüm insan yüzünde
şakakların fırlamasıyla başlar.
Ve ölüm
Sakarya köylüklerinden Şakir'in yüzünde başlamıştı.

"— Benim de karnımdaki su
herhal onların işi."
Sirozu vardı Şakir'in.
"— Ben yine bildiğimi derim.
Doktor bey on kova su çıkardı karnımdan,
üç günde şişiverdi yine.
İflah bulmam mümkünü yok.
Periler girmiş karnımın içerisine.
Bilirim
öleceğiz.
Beni taburcu etme doktor bey, dedim,
kaç cephede devlet için yara aldık.
Yaylı karyolada ölsek ne olur ki.
Dinlemedi doktor.
Herhal yaylı karyolaya başkasını yatıracaklar,
umut kesmediklerini.
Bende alınmış yara var, dert var ve lakin
benden umut yok.
Belediye verdi tiren parasını
dönüyoruz gerisin geri.
Ne kötü kaderimiz varmış
bütün insanların içinde bizi bulmuş
'mına koduğumun kaderi."

Hereke istasyonunda durdu tiren.
Makinist Alaeddin indi lokomotiften
baktı arka tekerleklerin orda bir şeylere.
Makina genç ve sabırsızdı
canlıydı yüreği ve sinirleri varmış gibi
ve biçimliydi bir yarış hayvanı kadar...
Hereke istasyonu şirin, ufak bir yerdir.
Esas Hereke
bir saat yukardadır
görülmez.
İstasyonda kiraz satıyorlardı.

İnce değneklere kırmızı küpeler gibi kirazları takmışlar,
(zaten artık yol boyu zeytinlik ve kirazlıktır).
İstasyonun karşısında kumaş fabrikası
denizden yana.
Tirenden bakınca içini göreceğim gibi gelir insana.
Pencereden uzanıp kiraz aldı mahkûm Süleyman.
Ve Üniversiteli çeşmeden su içip döndüğü zaman
tiren başlamıştı yürümeye.
Süleyman gördü onu.
"Tireni kaçıracak pis zampara" diye sevindi.
Fakat Üniversiteli sıçrayıp bindi.

Bazan denizi kaybederek
— kısa bir an için —
sonra tekrar boylu boyunca bulup
Yarımca'ya doğru gidiyor tiren.
510 numaralı vagonda beşinci bölmedekiler
konuşuyorlar muharebeden.
Halı-heybenin sahibi
kara sakalının üstüne kıvrılan burnunu
— bu burun bir bıçak sapı gibi —
zaman zaman tutup çekerek ucundan
dinliyordu.
Eskişehirli arabacı Selim :
"— Nafiledir Alaman'ın encamı," diyordu,
"nasıl olsa bir yerde devrilip kalacak.
Eli bıçaklı, vuran kıran adamın sonu
ya köpek ölümüdür, ya pezevenklik
yahut da mahalle bekçiliği."
İtiraz etti Sarı Seyfettin
(Çerkez köyünün muhtarı) :
"— Bilemem Alamanları
ama vurucu olan pezevenk olmaz."
Arabacı Selim haykırdı adeta :
"— Beter olur.
Zindankapılı Hüseyin Ağa

nâmidar bir adamdı bayağa.
Bizim Eskişehir'i bıçağı hakkına çevirmiş tekmil.
Ve hem de altınla oynardı.
Ne oldu sonu?
Bir altmış paralık herif
sarhoş Şerif
dağıtınca kerhanede onun ağzını burnunu
kahretti.
Memlekette duramadı.
Sonra duyduk ki bir hendekte bulmuşlar ölüsünü.
Oltayla balık avlayıp geçinir olmuş.
Bir balık tutayım, yiyeyim derken
kakılıp kalmış hendekte."
Konuştu halı-heybenin sahibi.
Sesi yumuşak ve kabarıktı
atılmış pamuk gibi :
"— Alaman kazanacak.
Ben büyük yerden işittim.
Hitler denilen gâvur
Müslümanmış dediler
gizli din taşırmış.
Tevekkeli bunca düvel birlik oldu yenemediler."
Arabacı Selim şaşırmış
bir şeyler söylemek istedi.
Sarı Seyfettin
fırsat düşüp
karşılamış gibi kendine yapılan bir hakareti
zaferle baktı Selim'in yüzüne :
"— Vurucu olan pezevenk olmaz," dedi.
Halı-heybenin sahibi devam etti konuşmasına :
"— Bir paşa var,
eski paşalardan.
Seferberlikte bir o yenmiş İngiliz gâvurunu.
Şimdi tekavüt.
Ticaret yapıyor ve de gazeteci.

Ya birlik olunmalı Alaman'la, demiş
ya da yol vermeli, geçsin.
Koskoca paşa bu
ve de gazeteci.
Seferberlikte bir o yenmiş İngiliz gâvurunu.
Bana bakkaliye veren Hacı Nuri Bey tanır onu.
Hacı Nuri Bey dedi bana :
Alaman indi Balkan'a
ne Yunan'ı bıraktı, ne İngiliz'i.
Ve lakin çok şükür Müslümanız
herif sayıyor bizi.
Biz Alaman'la birlik edip
atılabildik miydi İngiliz'in üzerine,
bir günde giriverdik demektir
Şamı Şerif şehrine."

Kartallı Kâzım
yahut Yayalar köylü Kâzım Ağa
yahut İstanbullu Kâzım Efendi
(45 yaşlarında ve kurda benzeyen bir adam)
Şakir'e : "— Bir cıgara yak," dedi.
Sakaryalı Şakir
(karnından on kova su çıkan)
tuz ve tütün bastırır gibi açılmış bir yaraya
içiyor cıgarayı.
Ne korkunçtur hasreti
yaylı bir karyolada ölmenin.
Bunu Sakaryalı Şakir bilir.
Kartallı Kâzım
başını dayadı tahtasına bölmenin.
Kısıldı sarı kurt gözleri.
Vagonla birlikte sarsılarak
başı sallanıyor iki yana.
Gözetliyor Şakir'i,
"Memetçik" diye düşünüyor,
"Memetçik, Memet."

Ve teker teker
kesilmeden tekrarlıyor tıkırdayan tekerlekler
(gitgide daha çabuk, gitgide daha sert) :
"Memetçik, Memet,
Memetçik, Memet."
Ve seferberlik yılları, Memedin yüzü,
simsiyah çalılara lime lime takılarak
karanlıktan zorla çekilip çıkarılarak
bir uzun SEVKİYATTA gözükûyor Kâzım'a.
Günün rahatlık duygusu neden bu kadar kolay?
Geçmiş felâketi hatırlamak neden bu kadar güç?
Pozantı'da gardıfrendi Kartallı Kâzım
sene üç yüz otuz üç...
Gece gündüz cephelere sevkiyat gider.
Nerede başlayıp, nerede biter?
Ocağında çam ağacı yakan tirenler
Hat boyları yanmış odun kokusu.
Askerîde hat boyunun tapısı.
Memetçik, Memet,
Memetçik, Memet.
Dört cephe içinde koptu kıyamet.
Vagonların kırk kişilikse de yapısı
seksen Memet, yüz Memet yüklü hepisi.
Kilitlenmiş vagonların kapısı.
Tirenler gidiyor Memetçik dolusu.
Memetçik, Memet,
Memetçik, Memet.
Kitli vagonlarda yoktur merhamet...
O devir Pozantı son istasyondu.
Gardıfren Kartallı Kâzım soyundu.
Çömeldi güne karşı, bitlenedursun.
Dağ taş Memet dolu, dağ taş sevkiyat.
Gidenler aç susuz, dönenler sakat.
Ölüm Allahın emri, açlık olmasa fakat.
Aç insan kurt olup saldıramazsa
açlık itten beter eder insanı elbet.

Memetçik, Memet,
Memetçik, Memet.
Bölük emininde yoktur merhamet...
Pozantı bir dere içi, güneş yakıyor.
Gardıfren Kartallı Kâzım bakıyor :
bir deri bir kemik Memet
düşmüş bıyıklar.
Memedin ayağında yarım çarıklar.
Memet yüzükoyun yatmış sayıklar.
Memet beygir fışkısından arpa ayıklar.
Arpayı götürüp derede yıkar.
Güneşte kurutup yiyecek Memet.
Dağ taş Memet dolu, dağ taş sevkiyat.
Ölüm Allanın emri, açlık olmasa fakat.
Memetçik, Memet,
Memetçik, Memet.
Arpayı en fazla bir avuç verir
beygir fışkısında yoktur merhamet.
Makasın solunda kör demiryolu.
Kör demiryoluna çekilmiş vagon.
Vagonda oturmuş altı Alaman.
Yüzleri kırmızı, kıçları şişman.
Makarna yiyorlar masa başında.
Belki de o kadar şişman değiller
ve lakin Kartallı öyle görüyor.
Memetçik, Memet,
Memetçik, Memet.
Alaman olmakta var mı keramet?
Alaman'ın vagonuna köpeği bağlı.
Tüyü boz, kulağı kesik, sağrısı yağlı.
Doydu, makarnayı köpeğine verdi Alaman.
Makarna yer Alaman'ın köpeği bile.
Belki de makarna yemez her zaman.
Ve lakin Kartallı öyle görüyor.
Memetçik, Memet,
Memetçik, Memet.

Kör demiryolunda Memet yürüyor.
Yürüyor Memetçik köpeğe doğru.
Dört el üzerinde emekleyerek,
kâh gidip, kâh duraklayarak,
başını, taşlayacaklarmış gibi, saklayarak.
Memetçik, Memet,
Memetçik, Memet.
Kaptı itin önünden makarnayı, kaçıyor.
Kaçıyor Memet arkasına bakmadan.
Aç insan kurt olup saldıramazsa
açlık itten beter eder insanı elbet.
Alkışlıyor Memedi altı Alaman.
Alaman'ın hoşuna gitti marifet.
Memetçik, Memet,
Memetçik, Memet.

Keklik ki dağdan dağa seker,
keklik yara yiyince
olduğu yere çöker.
Yıldı keklik
takati olsa da gayrı uçamaz...

Sevkiyat merkeziydi Selimiye Kışlası
tebdil havadan dönen Memetle dolu, yıkılası.
Etinde kapandı yara, bitti tebdil havası
ve lakin yıldı Memet
yüreğinde açılmıştır yarası.
Seferberliğin sonu artık
üç yüz otuz dört senesi.
Hey gidi yıkılası
Selimiye Kışlası...
Kışlanın avlusunda
kaynıyor toprağın yüzü tekmil
bit ile.
Dolaşırken çatır çatır eziyorsun,
Memedin emilmiş kanında geziyorsun.

Bu kan biti doyurmuş.
Bu kan siyah ve de ölüdür.
Selimiye Kışlası'nda Memedin eti
deriyle, kılla değil
bit ile örtülüdür.
Avluda künyeler okunurdu
cephelere sevk için.
Memet kaşınarak önüne bakar
cevap vermez ve lakin.
Çünkü Memet kaybetmiş umudu
ve de tutmuş inadı.
Etini açlığa, bite yedirip
günde yüz Memedin ölüsü çıkar,
başçavuş künye oku sabaha kadar,
bağır avaz avaz,
Memedin bu kapıdan dirisi çıkmaz.
Ama devlet Memetten kuvvetlidir.
Bir sabah vakti
avluda Memet yine kum gibiydi.
Belki on bin,
belki daha çok.
Bir canlı derya ki tekmil Memet.
Kaşınan ve de susan.
İnsan üstüne insan.
Bir taze başçavuş çıkmış masaya
(uzun boylu
kara bıyıklı
ve de tertemiz kabalağı var),
künye okuyor cevap almadan.
Bir saat, iki saat.
Memet inatçıysa da çavuş da inat.
İki saat, üç saat.
Cevap veren yok.
Çavuş dayanamadı
sövdü masanın üzerinden ana avrat.

Memedi, umutlu ise,
bir tek de olsa
dağda sövmek tehlikelidir,
on bin umutsuz Memedi kışlada sövmek daha tehlikeli.
Uzandı masanın ayağına Memedin eli,
çavuş gökyüzünden kapaklandı yere.
Memet eğildi, kalktı
ve çavuşun bedeninden
ne et, ne kemik, ne de temiz kabalağı bıraktı.
Muhafız taburuna verildi haber.
Muhafız Memetler geldiler.
Onlar süngülü, bitsiz ve semizdi.
Sanki kurt girdi sürüye.
Bir uğultu, bir kıyamet.
Memet kaçar, kovalar Memet.
Koparılıp alındı bir iki bin koyun.
Doğru Haydarpaşa, kilitli vagon.
Vagonların 40 kişilikse de yapısı
80 Memet, 100 Memet yüklü hepisi.
Kilitlenmiş vagonların kapısı.
Tirenler gidiyor Memetçik dolusu.
Memetçik, Memet,
Memetçik, Memet.
Ben bir Memet öldürdüm galiba,
bir ikindi zamanı,
Selimiye Kışlası'nda,
taş merdivende.
Elinde ekmek vardı Memedin.
Memet nerde bulmuş ekmeği?
Kim bilir...
Memet sarı bıyıklıydı,
siyahtı ekmek.
Ben kırmızı kuşağını çözerek
(dört kulaç
ışıl ışıl
yünle karışık ipek)

"— Sen," dedim, "kes ver bir dilim,
ben bir kulaç kesip vereyim."
"— Cık," dedi.
"— Iki kulaç?"
"— Cık," dedi.
"— Üç kulaç?"
Memet ipek kuşağının tekmilini istedi.
Bıyıkları sarı.
Ben ekmeğe bakıyorum.
Onun gözünde kuşağının ışıltıları.
Bir tekme attım kasıklarına.
Tekerleniverdi sırtüstü Memet.
Ve çam tahtasından yonga çıkar gibi
bir kemik parçası fırladı kafasından.
Ekmek benim elimde
ve lakin merdivenin taşında kan
canlı ve de kırmızı
akar uzanır
benim ipek kuşağa benzer.
Memetçik, Memet,
Memetçik, Memet.
Açlık çıkınca yoluna
Memetten Memede yok mu merhamet?...

Vagonla birlikte sarsılarak
Kartallı Kâzım'ın başı sallanıyor iki yana
Açılıp kısılıyor sarı kurt gözleri.
Karşıda Sakaryalı Şakir
yaklaşıyor
uzaklaşıyor
yaklaşıyor.
Ve Kartallı Kâzım
geçmiş günlerin gözüken şekilleri arasından
duyuyor vagonda konuşulan sözleri;
kâh burda, kâh yılların arkasında yaşıyor.

Konuşan halı-heybenin sahibidir :
"— Zaten Alaman'a karşı konulmaz.
Neyimizle karşı koyacağız ki?
İngiliz'in verdiği dört çürük silah.
Bir de bakacaksın ki bir sabah
herif tepemize dizmiş tayyareleri.
Kuş değil ki bu, çifteyle vurasın,
sansar değil ki tuzak kurasın..."

Kartallı Kâzım
görüyor boylu boyunca karşısında Memedi :
yalnayak,
omuzunda çifte var,
fişekliğinde martin kurşunu.
Elinde nacak...
Sene 335.
Kuvâyi Milliyede çetedir Memet.
Gökyüzünü almış arkasına
İzmit dağlarında bekliyor nöbet.
Ne umutlu, ne umutsuz
ikisinden de ayrı bir şey.
Ve ela gözlerinde ölesiye bir inat.

Silkinip doğruldu Kartallı Kâzım,
çıktı koridora.
Tatar yüzlü adam onun peşinden :
"— Ateş var mı?"
"— Buyur."

Açık kalan kapıdan
halı-heybe sahibinin sesi geliyor :
"— Alaman'ın kuvvetini edemem tarif..."

Küfretti Tatar yüzlü adam :
"— Herhal paraşütçü bu domuz herif.
Tiren polisine haber etsek mi?"

Güldü Kartallı Kâzım :
(Ağzında dişlerinin yarısı yoktu,
fakat gülerken öyle çocuktu ki
çirkin değildi ağzı.)
"— Paraşütçüden beter," dedi,
"paraşütçüden beter.
Kasabanın birinde tüccara benzer
yahut da zengin pazarcı filan..."

"— Bu yıl harbi bitirir
bu yıl İngiliz'i yener Alaman."

Nuri Öztürk
(Bakımevi kaleminde muhasebeci);
omuz vurdu Üniversiteliye :
"— Duyuyor musun?
Bizim ayılar konuşuyor politikadan.
Mamafi ben İngiltere'den yanayım ama
bazan da şüphe geliyor adama.
Sizin fikriniz?"
"— Harbi kazanacak olan
daha harbe girmedi."
"— Anlamadım.
Yok, anladım mamafi.
Öyle ya!
Yani biz.
Mamafi doğru dedin birader.
Mamafi Kafkasya'yı isteriz."
Üniversiteli dinlemiyordu.
Gözü mahkûmların orda, birinci bölmede.
İçerden sesler geliyor :
mahkûm Süleyman kahkahalarla gülmede.
Kartallı Kâzım'ın
keyifli bir ışıkla aydınlandı gözleri.
Koridordan tane tane işitiliyor
Süleyman'ın sözleri :

"— Sen çok yaşa Halil.
Bizim iktisatçılar da şair olmalı biraz.
Ne demiş Engels :
'Şairler istikbali sezerler' gibi bir şey.
Demek ki iki mısra yine birdenbire geldi aklıma.
İyi ki gelmiş.
Alay etmiyorum.
Biraz şairane ama, çok güzel söylemişsin :
'Ölümün son meydan harbidir bu;
zafer aşkın ve hayatındır...'"

Yarınca istasyonunda durdu tiren.
Yarınca kirazın bol yeri.
Burda uçsuz bucaksızdı yemiş bahçeleri.
Dalları basmış vişne ve kiraz.
Yeşil ve kırmızı ki
güneş, doğum ve bereket renkleridir,
sevinçli bir inkılap şarkısı gibiydiler
Yarımca bahçelerinde.

Mahkûm Halil
kapattı kitabını.
Hohlayıp sildi camını gözlüklerinin,
baktı bahçelere
ve şu sözleri söyledi :
"— Sen de öyle misin Süleyman,
bilmiyorum.
Mesela vapurla inerken Boğaz'dan
Kandilli'ye dönüverince
karşıda birdenbire görmek İstanbul'u,
veyahut Kalamış koyunun
yıldızlar ve su sesleriyle dolu
pırıl pırıl gecesi,
yahut da Topkapı dışında kırların
gözalabildiğine gündüzü,
hatta tıramvayda rastlanan tatlı bir kadın yüzü,

hatta Sıvas'ta hapisanede
tenekede büyüttüğüm sarı sardunya,
hasılı herhangi bir güzelliği tabiatın
çıksa karşıma
ben yeni baştan bir kerre daha anlarım
değişmesi lazım geldiğini
ve değişeceğini mutlak
bugünkü insan hayatının..."

Yarınca'dan kalktı tiren.
510 numaralı üçüncü mevki vagon.
Üçüncü bölme.
Basri Şener.
Camgöbeği renginde iri sürmeli gözler,
burnışuk, zeytunî bir deri.
Ağzı küçük, burnu kocaman.
313'te doğdu Florina şehrinde.
Dedesi hanedan sahibi,
babası orman memuruydu.
Ve hem de hafız.
Basri rüştiyeye kadar okudu.
Fakat mektepten aklında bir tek marş kaldı yalnız :
"Tacı hürriyetle doğdun bir güneş şeklinde sen."
Florina istasyonunda padişahı karşılayıp
ipince sesleriyle söylediler bu marşı
ve hâlâ Sultan Reşat
renkli bir oyuncak gibidir hatırasında Basri'nin.
Donanmış bir istasyonda görür onu :
sevimli bir ihtiyardır,
çarpık bodur bacaklarından düşen setre pantolonu
kırmızı fesi
ve pamuk sakalı vardır...
Basriler muhacir oldu Balkan harbinde.
Edremit'e göçüldü.
Babası öldü.

Anası boynundan altınları bozdurup
uzun kirpikli develer aldı Basri'ye.
"Hikâye-i Kesik Baş"ta yazar :
Melaikedir develer,
cennet kapısının bekçisidir.
Ve şifadır sancılara yünü
ve mübarektir bu yün
üzerinde yatan
hamamcı olmaz.
Basri zeytin taşıdı develerle 19 yaşına kadar.
Dağlarda rastladı eşkıyalara
ekmek ve katık verdi.
Hanlarda kumar oynadı.
Sattı uzun kirpikli develeri sonra
ve kapandı üç ay
Kemeraltı kerhanelerinde İzmir'in.
332'de Basri'yi askere aldılar.
Çanakkale, Soğanlıdere.
Basri bir gece yarısı girdi sipere.
Bombardıman.
Gökte yıldızdan çok mermi yanıyor.
Kapandı yüzükoyun yere.
Yumdu gözlerini.
Açtı gözlerini ki söküyor şafak
ve siperde kendinden başka canlı adam yok.
Basri alışmamıştı henüz parçalanmış ölülere.
Ve korku gibi kurnaz
korku gibi cesur
kaçtı cepheden korkunun yardımıyla.
Mavzeri boynunda asılı, yürüdü Basri.
Korku gibi uzun
ve emin bir yol.
Tekirdağ, Silivri,
demirci dükkânlarının körükleri altında yatıp,
sonra kiracı arabaları,
sonra bir yatsı namazı İstanbul.

Yangın yeri, Fatih.
Attı bir mahzene mavzeriyle palaskasını.
Ve ertesi gün,
güneşli bir çarşamba günü,
on bir mecidiye verip
sivil elbise aldı Yenicami'den.
Korku ahmaktır.
Durup dinlenmeden dolaştı Basri.
Güpegündüz bir yerde durup otururs a
kaldıracaklar sanıyordu ensesinden tutup.
Gece oldu.
Yine Fatih yangın yeri.
Yangın yerinde, mahzende
bir yanar mum
kâatlar ve mühürler
ve beş adam gördü Basri.
Korku şüpheden kuvvetlidir.
Anlaştılar.
Ve altı ay kapıcı odasında meşhur bir hanın
tebdili hava raporu ve izin kâadı sattı Basri
ve 25 kuruşa
kırmızı harp madalyaları.
Korku zekidir,
Basri'ye Basri adına
ihraç kâadı yazdıracak kadar zeki.
İstanbul şehri elveda.
Ve merhaba ey Akhisar'ın Söğütler Köyü.
Söğütler Köyünde elbette bir Hasan vardı,
Hasan'ın da elbet anası olur.
Ve cephedeki Hasan'dan
malül gazi Basri Çavuş
selam getirdiği zaman
(tütünlerin de çapa zamanı ise),
Hasan'ın kara kaşlı fakat bir gözü kördul anası
Basri Çavuşu elbette evinde konuk eder.
Ve ne kadar da yorgun olsa dul kadınlar

ararlar göbeklerinin üzerinde
erkekli gecelerin yorgunluğunu.
Ve bir gözü kör olmak
aratmamaya yetmez bunu.
Basri, kara kaşlı, tek gözlü dul yârine alışıp
tütün tarlalarına
ve korkuya alışamadan
yaşadı Söğütler Köyünde mütarekeye kadar.
Ve müjdeyi aldığı gün
düşünmeden yaşartacağım diye
bir dul kadının
biri açık, biri kör gözlerini
götürüp pazarda sattı kendi korkusunu
ve onun kağnısıyla öküzlerini.
A benim kara kaşlı dul yârim,
a kahrolası tütün tarlaları
ve Söğütler Köyü elveda...
İzmir.
İzmir'in eski hatıraları.
Yunan İzmir'e girmiş
çeteler dağda çarpışıyordu
Basri Kemeraltı'nda bitirdiği zaman paraları.
Hoşça kal gâvur İzmir'i, elveda.
Basri Kanlıboğaz'da Çerkez Ethem'e iltihak etti.
Gece köyler basıldı.
Çınarlara adamlar asıldı.
Beşibiryerdelere merak eden Basri
doldurdu yalnız bu çeşitle kemeri.
Ve bir karanlık gece yağmur yağarken
elveda Çerkez Ethem Bey elveda.
Uludağ.
Bursa.
Bursa düşman elindeyse de
kâr getirmez değildir
esrar tekkesi ve kumar kahvesi açmak.

Ezildikçe bazıları insanların
daha çok esrar içer
daha ümitsiz kumar oynar.
Basri kahveyi açtı.
Evlendi.
Bir oğlu doğdu.
Boşandı.
Ve Bursa kurtulduğu gün
Basri bedava esrar sattı yirmi dört saat.
Şerefe.
Ve oğlunu bağrına basıp
ağladı sevincinden.
Şimdi oğlu 19 yaşındadır.
İzmir'de okuyor
Sanatlar okulunda.
Basri'nin Bursa'da iki evi var,
Edremit'te zeytinlik.
Kahve işliyorsa da hâlâ
kapanacak.
Çünkü Basri'nin yine üç saata indi uykusu,
acayip bir korku yine Basri'nin arkadaşıdır :
oğlundan korkusu.

Burnunu çekti Basri Şener.
Baktı pencereden dışarıya.
Birdenbire sıktı canını
hızla devrilerek geçen direkler.
Çünkü sevmiyordu artık
art arda hızla geçen şeyleri.

Vagonda karşısında Basri'nin
ufacık bir kambur oturuyordu.
Fakat bu ufacık adam
cesaretle taşıyordu kamburunu.
Çok ince bileklerin ucunda
çok büyük ve kemikliydi elleri.

Belliydi sivri dizlerinin yeri
lacivert pantolonunda.
Her nedense onda
yaşlı bir kız hali var :
mahzun
sevimli
narin.
Ve "Fedakâr Evlat" romanının yazdığı gibi
hasta, ihtiyar babasına bakmak için
evlenmemiş olan.
Ve kocaman ağır kapakların altında
uslu çocuk gözleri vardı.
Bu gözler
kötülük düşünemezler.
Fakat bu kalın dudaklı ağız
korkunç bir küfrü saklayabilir içinde.
Bir küfür ki ses olup edilememiş
edilemiyor.
Adapazarlıydı Kambur Kerim.
Seferberlikte ölen babası marangozdu.
Seferberlik denince aklına Kerim'in :
çok beyaz bir yastıkta kara sakallı bir ölü yüzü,
Fahri Bey çiftliğinde patates toplayıp kaz gütmek,
mektep kitapları,
ve bir de saçları altın gibi sarı
fakat alnı çizgiler içinde
anası gelir.
335'te Kerim Eskişehir'e gitti,
mektebe, teyzelerine ve dayısına.
Dayısı şimendiferde makinistti.
Düşman elindeydi Eskişehir.
Kerim 14 yaşındaydı.
Kamburu yoktu,
dümdüzdü fidan gibi
ve dünyaya meraklı bir çocuktu.
Dayısı sürmeye gittiği günler şimendiferi

Kerim'e ekmek vermediğinden teyzeleri
(çok uzun saçlı iki ihtiyar kadın),
Hintli askerlerle dost oldu Kerim.
Bunlar
— şaşılacak şey —
Türkçe bilmeyen
ve siyah sakalları, siyah gözleri parlak
avuçlarının üstü esmer, içi ak
ve tel örgülerinin üzerinden
Kerim'e bisküviti kutularla atan amcalardı.
Kocaman bir ambarları vardı.
Kerim içinde oynardı.
Ambarda nohut çuvalları, bakla, kuru üzüm,
— şaşılacak şey
katırların yemesi için —
ve sonra cephane sandıklarıyla silahlar.
Bir gün dedi ki makinist dayısı Kerim'e :
"— Ambardan silah çalıp bana getir
gâvura karşı koyan zeybeklere göndereceğim."
Ve ambardan silah çaldı Kerim :
bir,
bir tane daha,
beş
on.
Aldattı Hindistanlı dostlarını
zeybekleri daha çok sevdiğinden.
Zaten çok sürmedi, parlak kara sakallı amcalar gitti.
Kerim geçirdi onları istasyona kadar.
Ertesi gün Lefke köprüsünü atıp
zeybekler gelince Eskişehir'e
dayısı Kerim'i elinden tutup
verdi onlara.
Ve işte o günden sonra
— bu güne kadar —
kahraman bir türküdür ömrü Kerim'in.
Eskişehir'den alıp onu

"Kocaeli grubu" paşasına götürdüler.
Çatık kaşlı, yüzü gülmez bir paşaydı bu.
Çabucak öğrendi Kerim ata binmeyi,
sığırtmaç olmayı
(zaten bilgisi vardı bunda),
kayalardan genç bir keçi gibi inmeyi,
gizlenmeyi ormanda.
Ve bütün bu marifetleriyle Kerim
kaç kerre ölüme bir kurşun atımı yaklaşarak
ve "geçmiş olsun" dedikleri zaman şaşarak,
düşman içinden geçip getirdi haber
götürdü haber.
Onu namlı bir "Kaptan" gibi saydı çeteler,
bir oyun arkadaşı gibi sevdi çeteleri o.
Ve bir fidan gibi düz,
bir fidan gibi cesur,
bir fidan gibi vaadeden bir çocuğun
sevinçle oynadığı bu müthiş oyun
sürdü 1337'ye kadar...

Kocaeli ormanı gürgen ve meşeliktir,
yüksek
kalın.
Gökyüzü gözükmez.
Sakin bir geceydi.
Hafif yağmur yağmıştı biraz önce.
Fakat ıslanmamış ki yerde yapraklar
karanlıkta hışırtılarla yürüyordu beygiri Kerim'in.
Solda
ilerde
tepenin eteğinde ateş yanıyordu :
"Tekneciler" diye anılan
gâvur çetelerinin olmalı.
Dallardan damlalar düşüyordu Kerim'in yüzüne.
Beygirin başı gittikçe daha çok karanlığa giriyor.
İpsiz Recep'in yanından dönüyordu Kerim.

Kâatlar götürmüş
kâatlar getiriyor.
Birdenbire durdu beygir,
heykel gibi;
— Teknecilerin ateşini görmüş olacak —
sonra birdenbire dörtnala kalktı.
Şaşırdı Kerim.
Dizginleri bıraktı.
Sarıldı beygirin boynuna.
Deli gibi gidiyordu hayvan.
Çocuğa art arda çarpıyordu ağaçlar.
Meşeleri ve gürgenleriyle orman
karanlık bir rüzgâr gibi geçiyor iki yandan.
Kim bilir kaç saat böyle gidildi.
Orman bitti birdenbire.
— Ay doğmuş olacak ki ortalık aydınlıktı —.
Ve Kerim aynı hızla geldiği zaman
Armaşa'nın altında Başdeğirmenler'e
beygir ansızın kapaklandı yere
tekerlendi Kerim.
Doğruldu.
Ve aklına ilk gelen şey
saatına bakmak oldu.
Kırılmıştı camı.
Bindi beygire tekrar.
Hayvan topallıyordu biraz.
Uslu uslu yola koyuldular.
Sol kulağı kanıyordu Kerim'in.
Kirezce'ye geldiler
(Sapanca'yla Arifiye arası);
Kerim durdu.
Biraz zor nefes alıyordu.
Geyve'ye girdi ertesi akşam.
Beli o kadar ağrıyordu ki
inemedi beygirden
indirdiler.

Kerim'i bir yaylıya bindirdiler.
Adapazarı.
Sonra belki on gün, belki on beş,
kağnılar, mekkâre arabaları,
sonra gitgide daralan nefesi;
Yahşıhan
Konya
Sille nahiyesi
(burda malul gaziler için
takma kol ve bacak yapılıyordu)
ve nihayet
Hatçehan Köyünden çıkıkçı Hasan Usta.
Hâlâ rüyalarında görür Kerim
incecik bir yoldan eşekle gelip
üzerine doğru eğilen
bu çiçekbozuğu insan yüzünü.
Usta ovdu Kerim'i bayıltıncaya kadar.
Sonra zifte koydu bu kırılmış dal gibi çocuk gövdesini.
Yirmi gün geçti aradan.
Ve sonra bir ikindi vakti ziftin içinden
Kerim'i kambur çıkardılar...

Kerim'in İstiklal madalyası olabilirdi,
yok.
Kerim'in kamburu olmayabilirdi,
var.
Ve şimdi 1941 senesinde
vagonun penceresinden girerken bahar
Kerim düşünüyor :
"Belki bir ay geçmeden
hapishane defterinde kaydım olacak."
Çünkü senelerdir
Kerim telgıraf memurudur.
180 lira ihtilas etti
altı ay önce.

Umutsuz bir gece
hasta, ölen bir dosta verilmiş de olsa
hapiste yatacaktır
devlet parasını ihtilas eden...

Derince'ye yaklaşıyor tiren.

Basri Şener
bakıyor Kerim'e.
Ve kocaman burnunun altında
kırpık bıyıklarıyla gülümseyerek :
"— Kambur felek," diye düşünüyor,
"kambur felek,
kim bilir ne muzur şeymiş ki
Allah onu bu hale koymuş."
Kambur Kerim bakıyor Basri Şener'e :
"— Ne güler yüzlü adam," diye düşünüyor,
"ne güler yüzlü adam.
Belki de çok ceza vermezdi bana
böyle bir hâkimin önüne çıksam."

Açıldı bölmenin kapısı.
Girdi Nuri Öztürk,
(Bakımevi kaleminde muhasebeci).
Durdu.
Seslendi dışarıya :
"— Burda boş yer var.
Pencere de kapalı değil.
Bayım buyrun.
Mamafi arkadaşlar da temiz insanlar."
Üniversiteli cevap verdi koridordan :
"— Siz oturun.
Ben birazdan gelirim."
Nuri Öztürk
Kambur Kerim'e baktı.

Anladı Kambur Kerim :
çekilip yerini bıraktı
sol yanını pencerenin.
Kerim alışmıştı senelerdir
insanlarla bir acayip maceraya girmeye :
hiçbir şey istemeyip onlardan
her isteneni vermeye.
Ve ihtilas ettiği günden beri
dehşetle
büyüyor
ağzının
içinde
bir küfür;
bir küfür ki ses olup edilememiş
edilemiyor.

Koridor.
Mahkûm Süleyman çıktı koridora
mahkûm Melahat'la beraber.
Esmerdi Melahat.
Boynu uzundu
ve bir kuş boynu gibi nazlıydı.
Dudakları kırmızı ve boyasız.
Fakat ayakları çok büyüktü
ve elleri erkek ellerine benziyor.
Üniversiteli yol açtı gülümseyerek
— herhalde Melahat'a —
Melahat geçti.
Süleyman genç adamla konuştu
karanlık ve haşin :
"— Bayanı birine mi benzettiniz?"
"— Hayır.
Fakat şey...
Size bir şey soracaktım.
Arkadaşlarınızdan biri Halil Bey,
muharrir Halil Bey değil mi?"

"— Evet o,
ne olacak?
Halil'i tanır mısınız?"
"— Yazılarından
ve resimlerinden.
Konuşabilsem kendisiyle..."
Düşündü Süleyman :
"Polis mi?
Çok kurnaz zampara mı?"
Sonra teşhisini koydu
(gizli kavgaların adamı
ve erkek insiyakıyla) :
"Ne polis
ne zampara.
Şöhretliye heveskâr.
Belki de sempatizan."
"— Konuşuruz.
Buyrun birazdan.
Fakat içeriye geldiğiniz zaman,
bunu unutmayın gayet mühimdir,
selamünaleyküm dedikten sonra
çavuşun yanına hemen çökmeli
ve derhal başlayarak çavuştan
cıgara ikram etmelisiniz.
Köylü jandarmanın zulmü köylüyedir.
Şehirliden şüphe eder.
Fakat yalnız köylüyü kurnaz sanır."

Melahat döndü.
Üniversiteliden ayrıldı Süleyman.
Kartallı Kâzım'la bakıştılar.

Durdu tiren.
Derince.
Genç bir subay indi ikinciden.
Bir gebe kadın bindi üçüncüye.

Kampana.
Düdük.
Hareket.

510 numaralı üçüncü mevki vagon.
Koridor.
Bir adam
birinci pencereden toprağı seyrediyor :
durmadan gelip
durmadan giden toprağı.
Toprakla beraber
ve aynı hızla
şunlardır aklından geçenler :
"Ne tez gidiyor toprak.
Bizim köyün pınarındaki kavak
telgıraf direği olur mu ki?
Tıramvay direkleri demirdi İstanbul'da.
Dünyayı dolaşsa adam
İstanbul ayarı şehir bulur mu ki?
25 istedi 30 verdik
karının aklına gelir mi ki?
İpek gömlek giyer.
Dilini yediğim.
Gideydik bir sefer daha.
Atlıya bak, atlıya.
Güzel beygir maşallah.
Bir günlük yolu beş saatta alır mı ki?
At tirene erişemez.
Tirenle otomobil yarışsalar
otomobil geri kalır mı ki?
Doktor Bey yine de işletti otomobili;
doktor olduğundan
izin verilmiş.
Gelse Doktor Bey bizim köye
Tahsin Hocanın aklını çeler mi ki?
Ne tez gidiyor toprak.

Bizim köyün pınarındaki kavak
telgıraf direği olur mu ki?
Doktor Beyin anası Büyük Hanım
köşkün bahçesinde dolaşır bu saatlar.
Diktiğim kabakları kırağı çalar mı ki?
Senden hoşnudum, dedi bana Doktor Bey,
dönünce gel
yine işe alırım.
Acaba alır mı ki?
Gün ola, yarın ola.
İnsan yarınını bilebilir mi ki?
Epeyce kalabalıkmış davar.
Epeyce de keçi var.
İte bak canavar gibi.
Amma da salıyor ha!
Birken iki oldular.
Hoşt ulan hoşt..."

Döndü bir taş arandı.
Toparlandı, güldü.
Genç şakakları kırıştı gülerken
ve esmer ağzına ışık vurmuş gibi
parladı seyrek, bembeyaz dişler.
Bu insan frengilidir.
Açılıp kapandı yara
metelik büyüklüğünde,
ağrı vermeden,
sinsi ve kansız.
Bu insan frengilidir.
Fakat farkında değil.
Bakıyor gülümseyerek
masmavi gökte rahat ve tembel uçan kuşa.
Bir doktorun bahçesinde ırgatlık etmek
öğretemez Çankırılı Durmuş'a
İstanbul'da frengi aldığını 30 kuruşa...

Hâlâ koşan köpekler gerilerde kaldılar.
Bir dönemeci geçiyor tiren.
Arkadaki vagonlar görünüyor
birer birer
bağlı birbirine
ve çok uzak.
Şaşırıyor birdenbire insan
bu çok uzak ve çok arkadaki şeylere bağlı oluştan.

510 numaralı üçüncü mevki vagon.
Koridor.
Masmavi gökteki Çankırılı Durmuş'un arkasında
sahanlıkta oturuyordu.
Çömelmiş.
Dayamış kapıya sırtını
köyde cami duvarının dibinde olduğu gibi.
Dalgın.
Dinleniyor.
Yalvaran bir gülümsemeyle düşmüş bıyıkları.
Beyaz çizgiler vardı esmer, incecik ensesinde.
O, belki bir insan öldürecektir.
Bilmiyor.
Mektubun içinde yazmadılar.
Fakat "hududu erbaası şu
ve dönümü bu" olan tarlasına
— zabıt varakasında tespit edileceği gibi —
aynı köyden Ahmet oğlu Bekir tecavüz etmiştir.
İhtimal içindedir Bekir'i baltayla öldürmesi.
Fakat şimdilik ihtimal içinde olmayan şey :
anlayabilmesidir Bekir'i neden
Bekir'i niçin öldürdüğünü.
Biletçi geldi.
Çankırılı Durmuş aldırmadı,
fakat telaşla toparlanıp kalktı sahanlıkta oturan.
Gülümsemesi daha çok yalvaran bir hal aldı.
Güvensiz ve sıkılgan,

ilmühaber uzatır gibi nüfus memuruna
uzattı üniformalı biletçiye biletini.
Biletçi ağır hareketlerle
vakarlı
yaptığı işten emin
bileti zımbaladı.
Ve teker teker konuştu giderken :
"— Burda oturulmaz hemşeri.
Yasak.
Git
ara
bak.
Herhalde içerde boş yer olacak."

Koridorda Tatar yüzlü adam
(cura meraklısı
ve Merinos Fabrikası bekçilerinden),
bir hikâye anlatıyordu
(Kartallı Kâzım'a)
Çanakkale'ye dair :
"— Mayısın altıncı gecesi yaralandım,
sekiz yerimden.
Yaranın ikisi hâlâ kapanmadı,
teper vakit vakit,
İngiliz'le karşı karşıyayız,
gayetle yakın,
bizim el bombası onun siperine gider
gelir onunki bizim sipere.
Hücuma kalktık.
Üç adım atmadan yıkıldım yere.
Kasıklarımın üstünü biçmiş
İngiliz'in makinalısı.
Geçti bir zaman.
Başımı kaldırıp baktım :
gökte yıldızlar.

Bizimkiler çekilmiş geri.
Boyuna ateş eder İngiliz'in siperi.
Kurşunlar vızır vızır geçer
kafamın üzerinden.
Başladım sürünüp gerilemeye.
Toprağı ellerimle iterim,
alnım gâvurdan taraf.
Bir yandan sürünürüm bizim sipere doğru,
'Hey Allahım,' derim bir yandan,
'arkamdan yara aldırma bana.'
O saat
başka şey gelmez insanın aklına.
Boyuna sürtünür bana şehitler,
doğrusu ben onlara dokunurum.
Kimisi sırtüstü yatar
açık ağzı kan içinde,
kimi yüzükoyun,
kimi diz çökmüş
elinde mavzer
öylece donup kalmış.
'Hay Allahım,' derim kendi kendime,
'öldüreceksen beni böyle öldüreydin
elimde silah
diz çökmüş,
yüzüm gâvura karşı...'
Neyse gayrı sabah oldu.
İyice açıldı ortalık.
Biz de siperin yanına vardık.
Bir mavzer uzattılar.
Yapıştım süngüsüne.
Beni çekip aldılar içeri.
Sonradan hesapladım
üç saatta geçmişim
25 metrelik yeri.
Kaldım siperde bir zaman.
İki büklüm.

Yaralar başladı sızlamaya.
Öğleye doğru beni bir arkadaşın sırtına yüklediler.
Geldik fırka nahiyesine.
Çadırlar.
Kazıklar çakılı içinde çadırların,
samanla doldurulmuş kazıkların arası.
Samanların üzerinde boy boy yaralı yatar.
Ağlayan mı dersin
küfreden mi dinine imanına.
Makasla kestiler benim elbiseyi.
Kaldım anadan doğma çırılçıplak.
Bir kaput attılar üzerime.
Sargı bezi yok.
Yaralar açık.
Ama Allahtan
kan akmaz,
karışıp toprakla kurumuş.
Geçti bir zaman.
Dalmışım.
Koltuklarımdan tutulunca uyanıverdim.
Çadırdan dışarı çıkarıldık.
Vakit akşam.
Gün kavuşmuş kavuşacak.
Dışarısın serin, içerim sıcak.
Dizilmiş mekkâre arabaları sıra sıra.
Sıhhiyeler atar yaralıları arabalara.
Üst üste,
boş buğday çuvalı atar gibi.
Altta kalanın canı çıksın.
Bir tek arabada, on on beş yaralı.
Bağıran mı dersin
belki o dakka ölen mi?
Neyse yola koyulduk.
Arıburnu'nun yolları taşlık.
Arabalar sarsılır.
Bastı karanlık.

Ben sırtüstü yatarım.
Altımda bir insan gövdesi kımıldanır,
göğsümde bir çift bacak
ama bir tekinin yarısı yok.
Bayır aşağı ineriz.
Gökyüzü tekmil yıldız.
Bir de inceden inceye rüzgâr.
Yürür birbiri peşinden arabalar.
Kum İskelesi'ne vardık sabaha karşı.
Bir çadır orda.
Çadırın içinden seslenir biri
(dışarı çıkmadan) :
'— Nerelisin?'
'— Filan yerli.'
'— Babanın adı?'
'— Falan.'
'— Senin adın?'
'— Filan.'
'— At aşağı arabacı.'
Arabacı kaldırıp atar yere.
Sıra bana geldi.
Dayanılır gibi değil acıya.
Sövdüm ana avrat arabacıya.
Alışmış herif,
'Söv kardeşim,' der,
'kalayla bildiğin gibi.'
Kumların üzerine uzatıldık.
Deniz fışır fışır gidip gelir.
Gayrı iyice ışıdı ortalık.
Kumların üzerinde belki bin yaralı var
belki ziyade.
Bekledik ikindi vaktine kadar.
Bir vapur geldi :
iki bacalı,
deniz renginde.
Küfrede bağıra çağıra

yüklediler bizi vapura
yine öyle boş çuval yükler gibi.
Vapurun içi mahşer.
Vıcık vıcık kan,
islim,
yağ,
ter.
Beni ambara indirdiler.
Yola koyulmuşuz.
Yedi gün yedi gece.
Kurtlandı yaralarım.
Kaputu açarım :
kara kara başları
beyaz beyaz kurtlar.
Bakarım eğilip,
hayvancıklar akıllı,
kaçarlar beni görünce,
tekrardan girerler yaraların içine.
Yedi gün yedi gece.
Öldürmeyince öldürmez Allah.
Türkün sağlamdır naturası,
dayanır.
Sirkeci'ye varmışız sekizinci sabah.
Kaptan demiri atmış.
Ve lakin
'Bu yanda boş yer yok,' diye istememişler bizi.
Akşam ezanı çekmiş demiri kaptan.
Gelmişiz Haydarpaşa önlerine.
Tıbbiye Mektebi hastaneydi o zaman.
Onlar, 'Olur,' demişler.
Bir tayfanın sırtında güverteye çıktım.
Biraz topaldı ama tayfa
demir gibi Laz uşağı.
Bismillah deyip baktım dört tarafa :
İstanbul yanar pırıl pırıl.
Ah canım İstanbul.

Neyse hastaneye girdik.
Duvarlar bembeyaz.
Elektrikler donanma gibi.
Malta taşları tertemiz
gıcır gıcır.
Tekerlekli araba hazır.
Beni üstüne yatırdılar.
Rahat.
Allah devlete zeval vermesin.
Devlete dua ettim o saat..."

Sustu Tatar yüzlü adam.
Alnı dehşetli kırışıktı.
Küçük sivri çenesinde
beyaz, seyrek tıraşı uzamış.
Bir acayip gülümsedi kurt gözleriyle Kartallı Kâzım.
Üniversiteli
(hikâyeyi dinlemişti uzaktan)
şaşkın bir keder duydu,
sonra öfkeli bir merhamet.
Sonra düşündü :
"Ne yazık,
ne çabuk affediyorlar..."
Ve devam etti düşüncesine :
"Bir çeşit balık
bir çeşit ağaç
bir çeşit maden gibi
memleketimizde bir çeşit insan yaşıyor ki
ömrünün anlatılmaya değer
ve bir türlü unutulmayan hatırası :
muharebeler."
Ve devam etti düşüncesine :
"Ben bir siperde ölümü bekleyecek kadar
cesur muyum?
Bekleyenlerin ve ölenlerin çoğu
cesur muydu?

Ve bugün bekleyenler ve ölenler
topyekün cesur mudur?
Bu işin çok zaman
cesaretle ilgisi var mı?
Yoksa siperdekiler
mezbahaya bir çoban teşkilatıyla giden
sürü ve davar mı?
Yalnız bedenleriyle değil
şuurlarıyla da yakalanmış..
Yoksa yanlış mı düşünüyorum?
Öyle siperler olabilir ki
(mesela benim için)
sevinçle ölebilirim orda.
Samimiyim bu anda
fakat gelirse o gün
ve ölmeden önce
birkaç saat yaralı yaşarsam
esef duymayacak mıyım?"
Üniversiteli düşünemedi daha fazla.
Biletçi kavga ediyordu Tatar yüzlü adamla.
Üniversiteli sebebini anlayamadı.
Çoktan nadim olmuşa benziyordu Tatar yüzlü adam.
Ve üniformalı biletçi
vakarlıydı öfkesinde bile.
Nuri Öztürk
(Bakımevi kaleminde muhasebeci olan)
yetişmişti mahali vak'aya,
bütün seslerin üstünde bağırıyordu :
"— Baylar durunuz.
Bay biletçi devlet memuru sayılır.
Mamafi hakaret devlete yapılmıştır.
Derhal zabıt varakası tutalım."
Biletçiye bir şeyler söyledi Kartallı Kâzım.
"— Haydi öyle olsun Kâzım Ağabey," dedi biletçi.
Üniversiteli girip Nuri Öztürk'ün koluna
tekrar soktu üçüncü bölmeye onu.

Kavga çabucak bastırıldı ama,
hiç kimse anlatamaz
nasıl olup da devlete hakaret ettiğini
Tatar yüzlü adama.

510 numaralı üçüncü mevki vagon.
Kadınlar bölmesi.
Yedi yolcuydular.
En ihtiyarları oturuyordu
pencerenin solunda.
Siyah yeldirmesinin içinde
kalın kemikleri kalmıştı yalnız.
Çok uzun boylu
beyaz
ve kaşsızdı.
Yanaklarının eti yoktu.
Ağzı geniş ve burnuşuktu
kapalıydı sıkı sıkıya
hiçbir zaman açılmamış gibi.
Düşünüyordu rahmetli Şerif Ağanın karısı,
düşünüyordu Ratip ile Yakup'u.
Ağır ve karanlık kımıldanan bir düşünceydi bu
yıldızsız, sıcak bir gecede
ıslak sazlıkları hışırdatıp...
Öz oğluydu Ratip.
Üveydi Yakup.
Biri toprakta
hapiste biri.
Yakup öldürdü Ratip'i.
Düşünüyordu rahmetli Şerif Ağanın karısı
düşünüyordu Şahende Hanım,
Ölen oğluna acımıyor.
Ömründe hiçbir şeye acımadı zaten,
yalnız bir kerre
bir uzun mahmuzlu horozun ölümünden başka.
Ve bu dünyada hiç kimseyi sevmedi.

Sıcak bir rahatlıkla açılmadı bir gece olsun
beyaz kansız eti aşka.
İnsansız batan bir gemi gibi
korkunç yalnızlığını taşıyarak
her gün biraz daha indi dibe.
Düşmandı Ratip'e.
Düşmandı Yakup'a.
Ratip'e düşmandı :
Omuzları dar ve düşük
elleri kadın ellerine benzediğinden,
kamçılayamadığından sığırtmaçları,
insanları seviyor diye,
ve şikâyetsiz razı olduğundan
Şerif Ağa zadeliği Yakup'la bölüşmeye.
Düşmandı Yakup'a :
Mavzeri, kamçısı, çizmeleri,
ve bıyıklarıyla benzediğinden babasına;
onu öteki doğurmuş diye,
ve değirmen ona kaldığından...
Korkaktı Ratip.
Cesurdu Yakup.
Yakup öldürdü Ratip'i
kahvede
altında çınarın,
tek kurşunla
alnının ortasından...
Ratip'in ölüsünü ikindiyin getirdiler.
Boylu boyunca sedire yatırdılar.
Sol kolu düştü sedirden
sallandı iki yana,
baba mirası altın yüzüğe güneş vurdu.
Kadın, kaşsız yüzüyle bembeyaz
kalın kemikleriyle dimdik
oğlunun başında durdu :
"Yakup'u asarlar mı?" diye sordu.

Kendi elleriyle itmişti Ratip'i
Yakup'un kızıl saçlı karısı üzerine.
Yakup ya kahreder
gider,
ya öldürür Ratip'i,
Yakup'u asarlar Ratip'i öldürdüğü gibi...
Tarla, mandıra, değirmen
Şerif Ağa zadelik
her iki ihtimalde kalır bölüşülmeden.
Fakat Yakup'u asmadılar.
Yattı yedi sene.
Kasımda çıkacak.
Yedi sene rahmetli Şerif Ağanın karısı,
yedi sene Şahende Hanım
renkli ipeklerle çok ince bir oya işler gibi
uğraştı hapiste öldürtmek için Yakup'u.
Yakup üç kerre vuruldu, zehirlendi bir kerre.
Bir tek ölümü hazırlamak için
sabırlı, kurnaz, umutlu, inatçı yedi sene bu.
Ve nihayet
kavgaya neden başladığını unuttu.
O kadar ki
bir kerresinde "Öldü Yakup" dedikleri zaman
oyasının tığı düştü parmaklarından
ve ömründe ilk defa
çömelip ağladı bağıra bağıra.
Sevincinden, dediler.
Halbuki değil,
bu dünyada Yakup'un ölümünden başka bağı kalmadığından.
Kasımda Yakup çıkacak.
Kavga devam ediyor.
Çok şükür ki ancak ölüler bir daha öldürülmez.
Düşünüyordu rahmetli Şerif Ağanın karısı,
düşünüyordu yeni bir oya örneği hazırlar gibi ölümü.
Enli çenesinin altında
cebbar ve ketumdu beyaz başörtüsünün düğümü.

Şahende Hanım altmış yaşında olmalıydı.
Elleri kınalıydı.

Bir kiraz sepeti sarsılıyordu
rafta,
pencereye yakın.
Dikmişti sepete yuvarlak gözlerini
Derince'den binen gebe kadın.
Sepet Şahende Hanımındı.
Gebe kadının solunda oturan Bayan Emine
fısıldadı cesur
ve biraz da emrederek :
"— Bir iki tutam kiraz verin hanım nine,
tazecik aş eriyor..."
Kızardı ufacık kulaklarının memelerine kadar
eski şapkasının altında gebe kadın.
Fakat Şahende Hanım kımıldamadı.
"Kocakarı herhal sağır," diye düşündü Bayan Emine
ve tekrarladı ricasını
yüksek sesle, daha cesur
ve daha çok emrederek...
Fakat Şahende Hanım aldırmadı.
Gebe kadın titriyordu utancından.
Bayan Emine
kocakarının sağırlığından artık emin
bağırdı Şahende Hanımı dürtüp :
"— Hanım nine... hu..."
Şahende Hanım
kalın kemikleriyle yeldirmesinin içinden sıyrılır gibi
ağır ağır kalktı yerinden,
indirdi sepeti kınalı elleriyle rafın üzerinden
ve açık pencereden dışarı
döktü kirazları.
Sonra boş sepeti eski yerine yerleştirip
ve tekrar kalın kemikleriyle siyah yeldirmesinin içine girip
oturdu. Eski şapkası sarsılarak ağlıyordu gebe kadın.

Bayan Emine ipek başörtüsünü arkaya atıp :
(başörtüsüyle kendini yakın sayınıştı Şahende'ye)
"— Kızım, Perihan," dedi, "koş,
üst yanımızda jandarmalar olacak,
hapis götürüyorlar.
Kiraz aldılar demin.
Versinler biraz.
Bulsunlar kalmamışsa kendilerinde.
Selamı var, de annemin."
Perihan on dört yaşındaydı.
Saçları kesik.
Çorapları kısa.
Esmer bacakları ince, uzun.
Ve iskarpinleri rugan.
Perihan fırladı zıplayaraktan
çıktı dışarı.
Bayan Emine övdü kızını gebe kadına :
"— Akıllıdır benim kız.
Gelecek yıl ortayı bitirecek.
Bir Fransızca okur
şaşıp kaldıydı Albayın karısı.
Kısmet olursa kadın doktoru yapacağız.
Babası razı gelmiyor
ben istiyorum.
Ev işlerini de bilir :
yemek
nakış.
Yıkar bulaşığımı sekiz yaşından beri.
Benden de ödü kopar.
Geçende dayaktan öldürüyordum.
Babası zor aldı elimden.
Söyledim ya Albayın karısına :
kız evladı hem okutmalı
hem de baskı altında tutmalı..."

Aydın köylüklerindendi Bayan Emine.

Babası meşhur efelerden birinin kızanıydı.
Yunan Aydın'a geldiği zaman
gâvura karşı efeler birleştilerse de
vazgeçmediler fırsat düşürüp birbirini vurmaktan :
(kumanda, namlı efelik ve pay meselesinden ganimeti)
ve bundan dolayı vurdular babasını Emine'nin
gözü önünde
evin avlusunda
bir sabah vakti...
Sekiz yaşında yetim kaldı Bayan Emine.
Şimdi otuz yaşındadır.
Kalın bacaklı, kocaman sarkık memeli, göbekli bir kadın.
Fakat bu hantal, harap gövdenin üzerinde
ipek gibi ince bir yüzü vardı :
onuncu asır Acem nakışlarında gördüğümüz,
Dede'nin nısfiyesinde nağmeleşen,
bize divan şiirinin anlattığı bir yüz...

Perihan geldi.
İnce uzun avuçları kiraz dolu.
Bayan Emine kirazı verdi gebe kadına.
Gebe kadın
genç bir hayvanın mukaddes oburluğuyla yerken kirazları
konuştu Perihan'la Bayan Emine :
"— Deyiverdin mi jandarmalara babanın kim olduğunu?"
"— Demedim. Sordular."
"— Jandarmalar mı?"
"— Hayır, gözlüklü bay,
kitap okuyan,
herhal hapis olacak."
"— Hapis mi?
Ne dedi babanın kim olduğunu bilince."
"— Hiç... Ha... Nerelisiniz diye sordu."
"— Aydınlıyız, diyeydin."
"— Dedim.
Köylerinden mi? İçinden mi? dedi."

"— Köylerinden diyeydin."
"— Demedim anne..."
"— Ulan niye demedin? Köylü kızı olmak anna mı gidiyor?
Domuzun kızı..."

Bayan Emine gülüyordu.
Sonra güzel yüzü asıldı birdenbire
ve Perihan'a inat gidiyormuş gibi
duyurmak isteyerek bölmedekilere
konuştu gebe kadınla :
"— Biz Aydınlıyız bayan hemşire.
Köylüyüz.
Gedikli jandarma başçavuşudur
Perihan'ın babası.
Zaten benim de teyze oğlum olur.
Hüsnü Çavuş.
Mallarımız ele gitmesin diye evleniverdik.
Onun gözü başkasındaymış
anası zorladı.
Hüsnü Çavuşla on beş yıl, bayan hemşire,
kalmadı gezmediğim yer.
Karadeniz'de içinde Lazların,
şarkta Kürtlerin arasında.
Kürtlere kuyruklu derler
yalan.
Kuyrukları yok.
Yalnız çok âsi, çok fakir insanlar.
Zenginleri de var
ama az,
beyleri...
On beş yıl dünyayı dolaştık sayılır
gördük her şeyleri.
Sineması, tiyatorası,
baloya bile gittim,
böyle başörtümle,
Diyarbakır'da.

Sonra yüzbaşı karılarıyla poker de oynadım
Giresun'da bütün kış.
Kazandım çok şükür.
Tayyare piyangosu bile çıktı bir kerre bana
üç ortaktık,
biner lira bölüştük.
Bu dünyadan aldım hevesimi artık.
Tekavütlüğü yakın Hüsnü Çavuşun.
Perihan yatı mektebine gidecek.
Biz çavuşla köye döneceğiz.
Çavuş, "Ben toprakla uğraşamam gayrı," diyor.
Dükkân açacak.
Açsın.
Ben uğraşırım toprakla."

Ufacık bir kadındı kapının yanında oturan.
Cüce değil
(cüceler bellidir)
ve bundan dolayı şaşıyordu insan
onun bu kadar ufacık oluşuna.
Kederliydi kocaman lacivert gözleri
ve çilli kırış kırış küçücük elleri vardı.
Apansız sordu Bayan Emine'ye :
"— Demek asker sizin beyiniz?"
"— Elbette asker
gedikli jandarma başçavuşu."
"— Benim de iki oğlum askerde
nefer
topçu neferi,
Gelibolu'da...
Şey..
Harbe girecek miyiz, diye soracaktım.
Benimkiler, 'Gireceğiz anne!' diyor.
Genç, cahil çocuklar,
anlamazlar ki...
Zaten harbetmek de istiyorlar galiba.

Sizin bey bilir doğrusunu.
Bir şey demiştir size..."
"— Bana Hüsnü Çavuşun dediği,
Hüsnü Çavuş harbe gireceğiz der..."
Titredi çilli elleri ufacık kadının :
"— Demek yalan söylememiş benimkiler,
hay Allah..."
Bayan Emine ufacık kadının sözünü kesti :
"— Yoo,
Hüsnü Çavuş gireceğiz der ama
ben girmeyeceğiz derim.
Albay da gireceğiz dermiş,
karısı girmeyeceğiz diyor.
Harbe girip de ne olacak?...
Harbetmeden de işte pekâlâ yaşıyor insan..."
İlkönce biraz ürkek
sonra katiyetle itiraz etti Perihan :
"— Peki ama anne,
vatan?
Vatanı çiğnerse düşman?
Bayan öğretmen dedi ki :
'Her karışını vatanın
kanımızla sularız.
Türk ölür, baş eğmez,' dedi bayan öğretmen.
Sonra unuttun mu
Cumhuriyet Bayramı'nda ne dedi radyo?
Yalan mı?"
Ufacık kadın
kederle baktı Perihan'a :
"— Kızım," dedi, "daha küçüksün,
büyü
gelin ol
erkek evlat doğur,
muharebe nasılmış
o zaman sorarım sana."
Perihan cevap vermek isterken

karıştı sözе
havaî mavi atlas gibi bir ses :
"— Şimdi kadınlar da asker oluyor.
Harp yalnız erkekler için değil.
Sonra az çocuk mu öldü tayyarelerden?"
Şadiye'ydi sözе karışan.
Şadiye oturuyordu Şahende Hanımın karşısında.
Eski bir İstanbul şarkısında
reyhandei şitâb bir sevdazede vardır.
Fesi bir parça uzun,
fesi bir parça siyah.
Ve kalbinin şekvası ah...
Ve altın gözlüklü, altın bıyıklı.
Hayal-i bi-kararında geçip bir susuz badiyeyi
bekler zumumu intizarla
Adalar sahilinde serian Şadiye'yi.
Ve der ki : "nerede o mis kokulu leylaklar?"
der ki : "sararıp solmak üzre yapraklar,"
der ki : "bana mesken olunca topraklar,
beni şad et Şadiye başın için..."
Ne tuhaf şey
şimdi sipsivri şapkasıyla
510 numaralı üçüncü mevkideki Şadiye
konuşmasına rağmen
çocukları öldüren uçaklardan
bir hayli hüzünle hatırlatıyordu insana
Adalar sahilinde beklenen Şadiye'yi.
Öyle edalı ve nâzenin.
Ve yüzünde gölgesi varmış gibiydi ajurlu bir şemsiyenin.
Bu şemsiye sola yatmıştır biraz
mahmuru safa
kalpten tarafa...
İzmit'e yaklaşıyordu tiren.
Sağda bostan dolapları :
gözleri bağlı beygirler dönüyorlar :

cansızmışlar da
bir yerlerinde bir yay varmış da
oradan kurulmuşlar gibi.
Sonra deniz.
Karşıda üzerinde denizin
— Gölcük'le Değirmendere arasında —
Yavuz gemisi.
Biçimli
belki yeni boyanmış,
temiz.
Fakat böyle uzaktan
onu ilk göreni şaşırtacak kadar heybetsiz.
Sanki direklerinden tutulup
kolayca oturtulmuş gibi suyun üzerine
Hiçbir yeri benzemiyor
— hattâ bacaları —
kahvelerdeki taşbasma renkli resimlerine.
Solda kâat fabrikası.
Çok yüksekte bir uçak.
Yalnayak bir çocuk koşuyor yolda.
Bir deniz gediklisi.
Çarşaflı bir kadın.
Yeşil bayraklı adam.
Semaforlar
su deposu
makaslar,
bir yerlere bir şeyleri götürmeyi bekleyen yük vagonları.
Resmî işaretleriyle İzmit istasyonu başlıyor.
Tiren yavaşlıyor.
Kartallı Kâzım Tatar yüzlü adamla çıktı koridora.
Tiren durdu.
Kartallı Kâzım Tatar yüzlü adamla indi vagondan.
Az ilerisinde istasyonun
tam karşıda, köprü görünüyordu.
Üstünde adamlar;
eğilmişler

istasyonda duran tirene bakıyorlar yukardan.
Bekliyorlar tirenin kalkıp
altlarından
adeta bacaklarının arasından geçmesini.
Kartallı Kâzım
köprünün orda bir ağacı gösterdi Tatar yüzlü adama :
"— Şu köprünün dibindeki ağaç yok mu?
Art ayakları üstüne kalkmış
hayvana benzeyen ağaç?
Şu, soldaki,
koskocaman.
Bak.
Dalları köprüyü aşan.
O dallara astılar ölüsünü Ali Kemal'in.
İstanbul'dan kaldırıldı herif
güpegündüz
berberden,
Beyoğlu'nda tıraş olurken.
338'de..."
"— Kim bu Ali Kemal?"
"— Gazete muharriri,
İngiliz'den para alır.
Adamıydı Halifenin.
Gözlüklü
şişman.
Kan damlardı kaleminden,
fakat murdar
fakat pis bir kan.
Gün olur daha derin
daha geniş yara açar
kalemin düşmanlığı
mavzerin düşmanlığından."
"— İzmit bizde miydi o zaman?"
"— Yeni girmiştik.
İngilizler İstanbul'daydı daha.
Ali Kemal'i çalıp getirdiler İngiliz'in mavi gözünden.

Burda 'Geliyor ' diye bir şayia çıktı
altı yedi saat önce.
İskeleye yığıldı millet.
Belki İzmit halkının dörtte üçü
kadınlara varıncaya kadar.
Ben Ulu Caminin ordan bakıyorum
gözümde dürbün.
Göründü karşıdan motor nihayet,
bata çıka geliyor.
Koştum aşağıya.
Ben iskeleye inmeden
çıkarmışlar Ali Kemal'i motordan.
Şurda
tepede
Saray Meydanında hükümet konağı var
kolordu dairesi,
oraya götürdüler.
Konağın önü
meydan
sokaklar
adam almıyor.
Kaynıyor karınca gibi İzmit halkı.
Fakat öfkeli
fakat merhametsiz.
Çoğu da gülüyor,
bayram yeri gibi İzmit şehri.
Hava da sıcak,
gök de bulutsuz.
Ali Kemal 20 dakka kaldı kalmadı konakta
dışarı çıkarıldı.
Attı bir adım.
Etrafını subaylarla polisler almış.
Kireç gibi yüzü.
Sarışın.
Birden ahali başladı bağırmaya :
'Kahrol Artin Kemal...'

Durdu.
Döndü.
Arkasına baktı
konağın kapısından tarafa,
belki de geri dönüp içeri girmek için.
Fakat yüzüne karşı kapıyı ağır ağır kapadılar.
Yürüdü sallanarak on adım kadar.
Ahali boyuna bağırıyor.
Bir taş geldi arkadan
başına çarptı.
Bir taş daha
bu sefer yüzüne.
Kırıldı gözlükleri,
bıyıklarına doğru kanın aktığını gördüm.
Birisi, "Vurun," diye haykırdı.
Taş
odun
çürük sebze yağıyor.
Muhafızları bıraktı Ali Kemal'i.
Ahali kara bulut gibi çullandı üzerine
alaşağı ettiler.
Orda yerde yaptılar ne yaptılarsa.
Sonra açıldı bir parça ortalık.
Baktım ki yatıyor yüzükoyun.
Ayağında bir donu kalmış
kısa bir don.
Çıplak eti pelte gibi tombul, beyaz.
Bana hâlâ nefes alıyor gibi geldi.
Bir ip bağladılar sol ayağına.
Hiç unutmam
sol ayağında kundura, çorap filan yoktu
fakat sağ bacağında çorap bağı kalmış.
Başladılar ölüyü bacağından sürümeye.
Yokuş aşağı, başı taşlara çarpıp gidiyor.
Millet peşinde.
Bir aralık ipi koptu.

Bağlandı yenisi.
İbret alınacak hal.
Halkı kızdırmaya gelmez.
Bir sabreder iki sabreder;
her ne ise...
Böylece dolaştı İzmit şehrini Ali Kemal.
Sonra
dedim ya
astılar şu köprünün üstündeki dallara ölüsünü.
Sonra ölüyü indirdiler
fakat gömleği mi, donu mu ne
iç çamaşırından bir şey
öteki dalda bir iki ay sallanıp durdu.
Sonra satıldı müzayedeyle saatı filan,
çok sonra...
Ben birini bilirim
tek çorabını hatıra diye beş liraya alan."

Tatar yüzlü adam sordu :
"— Saat altın mıydı?"
"— Altın."
"— İyi etmemişler,
saatı da alan
çorabı da alan iyi etmemiş.
Uğurdur derler,
inanma.
Asılan insanın eşyası uğursuzdur.
İyi etmemişler.
Zaten İzmitlilerin işi de doğru değil.
Herifin suçu vardıysa
devlet verir cezasını
hükümet asar.
Herifi parçalamak
devlete karşı koymak demek.
Ben Çanakkale'de yara alıp
Haydarpaşa Hastanesi'nde yatarken..."

Güldü Kartallı Kâzım :

"— İyi ama," dedi,
"sen demin hakaret ettin devlete."
"— Ben mi?"
"— Sen.."
"— Yalan.
Ben devlete karşı gelmem."
"— Memuruna karşı geldin."
"— Ben biletçiyle çekiştim."
"— Şimendifer devletin, biletçi de devlet memuru."
Bu sefer Tatar yüzlü adam güldü :
"— Öyleyse ben de memur muyum,
Merinos Fabrikası'nda bekçiyim madem?"
"— Elbette
memursun..."
"— Hâşa.
Değilim.
Ne ben, ne biletçi.
Biletçiyle bekçiden memur mu olur!
Ben polisi bile memur saymam.
Komiser başka.
O memurdur..."

Bu bahis daha uzayacaktı.
Hareket kampanası çaldı fakat.
Koştular vagonlarına Tatar yüzlü adamla Kartallı Kâzım.
Tiren kalktı...

İzmit'in içinden geçiyor tiren;
çarşının ortasından.
Kaybetti ciddiyetini
tıramvaylaştı.
Çevirip başlarını bakmıyor ona
şehirliler, evler ve mağazalar.
Uyandıramadı rüyalarından
bütün gürültüsüne rağmen
fayton beygirlerini.

Ve tâ ki İzmit şehri arkada kalıp
bu mayıs ikindisinin içinde
girince toprağına tenha kırların
buldu eski ciddiyetini
buldu "hasret kavuşturanlığını" tiren.

510 numaralı üçüncü mevki vagonda
alnı pencerenin camına dayalı
kaybolmuş bir dünya geçiyordu
bir insan yüreğinden.
"Eski Yunanistanlıydı" Kiryos Trastellis.
Korent Kanalı üzerinde
karşısında Patras şehrinin
Mesolongi limanındandı.
Fidiyas, Omirus, Aristotalis umrunda değildi.
Denizi, sıcağı, kalabalığı seven bir insandı.
Ve hayran olunacak şey bu dünyada
İstakozlarla sekiz ayaklı ahtapotlardı Mihail Trastellis için.
Balıkçı gemilerinin başaltı ranzalarından
Mesolongi limanında tek katlı ev
ve arkadaşlardan ibaretti yüreğinde
Yunanistan. Yunanistan ne oldu?
Kiryos Dimitriyos Mihail Trastellis,
şimdi 1941 senesinde
Mayıs ayında
denizi, Yunanistan'ı ve evi içine koyup
mukavva bir bavulla nereye gidiyoruz?
Bu dünyada nasıl bir başına kalıverdin,
darmadağın oluverdin?
Arkadaşlar öldürüldüler.
Korent'te suların dibindedir balıkçı gemileri
sanki cam bir sandıkta insan cesetleri gibi yatıyorlar.
Bu sene Hitler 'in subayları yiyecek istakozları.
Baban Atina'da
Sakız'da anan
kız kardeşin İskenderiye'de,

ve sen 5 10 numaralı üçüncü mevki vagondasın.

İzmit ovasını geçiyor tiren.
Kırlarda böyle baharda
böyle ikindi üzeri
gökyüzünün aydınlığı bir sevda şarkısı gibi yumuşarken,
ağaçların gölgeleri
rahat ve serin
toprakta başlarken uzamaya,
daha genç
daha şehvetli
daha yeşil yaşarken
kuşları, boynuzlu hayvanları ve böcekleriyle otlar,
tembel ve bahtiyar
sazan balıkları gibi kımıldanırken su birikintileri
bir saadetli hayıflanıştır insan yüreğinde
bugünkü dünyada bulunmanın kederi.

Bakıyor pencereden Mihail Trastellis;
fakat bu toprak hiçbir şey söylemiyor ona.
Dilini bilmediğinden değil.
Böyle ikindiyin, böyle baharda
ne Rumca'dır, ne Türkçe
toprakçadır toprağın konuştuğu dil.
Fakat kederliydi Mihail,
kederliydi, toprağı dinleyip
insanları ve dünyayı düşünemeyecek kadar.
Halbuki bu vagonda, bu ikindi üzeri
insanlarla bugünkü dünyadandı kederi.

İzmit ovasını geçiyor tiren.
5 10 numaralı üçüncü mevki vagon.
Birinci bölme.
Konuşuyor jandarmalarla mahkûmlar.
Mahkûm Melahat sordu Jandarma Haydar'a :
"— Çocukları sever misin?"

"— Sevilmez mi!
Allahtan büyük ne var, demişler
çocuk var, demiş.
Öyle ya
çocuk Allah korkusunu bilebilir mi?
Bilemez.
Kim kimden korkmazsa, o ondan büyüktür.
Senin çocuğun var mı abla?"
"— Var.
Annemin yanında bıraktım.
Üç yaşına yeni bastı.
Gelecek yıl getirteceğim."
"— Mapushaneye mi?"
"— Evet."
"— Olur.
Çocuk için hepsi bir.
Bir çocuk için, bir de kediler için,
ha mahpushane ha cenneti âlâ...
Babası nerde?"
"— O da hapis."
"— Ne iş yapardı?"
"— Tütünde çalışır.
Ben de tütünde çalışırım."
"— Deppoylarda mı?"
"— Evet."
"— Bilirim deppoyları.
Bir İbrahim vardı bizim köyde,
Samsun'a gidip tütüne girdi.
Üç yılda ince hastalıktan ölüverdi.
Sen kocanın olduğu yere mi gidiyorsun?"
"— Hayır.
O başka cezaevinde."
"— Allah acısın abla.
Ne denir?
Üzülme iyi olur."

Mahkûm Halil Jandarma Hasan'la konuşuyordu.
Jandarma Hasan sordu :
"— Hükûmet vesikaya bağlar mı dersin ekmeği?"
"— Herhalde bağlar."
Düşündü Jandarma Hasan
sonra konuştu burnunu çekip :
"— Hem de bağlamalı."
"— Neden?"
"— Ekmeğe itaat lazım.
Millet unuttu ekmeğe itaat etmeyi.
Bir dilim kendi yer, bir dilim köpeğe atar şehirliler.
Ekmek vücuda hekimdir.
Yalnız köyde vergiler inse biraz.
Sonra kara sığır da ucuzlasa.
Bak bende tarla dilediğin kadar
ama burnunu öpecek kedim yok."

Höyükleri anlatıyordu Melahat'a Jandarma Haydar :
"— Bizim köye bir saat
Alevî köyü vardır.
Çalışkan adamlardır ama horoza taparlar.
Höyükler işte onların köyünde.
Kazıyorsun
dev suretinde taşlar çıkıyor içinden,
toprak çanaklar, altın geyikler.
Hükûmet karışıyor bu işe şimdi.
Bulduğunu Ankara'ya
müzehaneye kaldırıyor.
Hiç müzehaneye gittin mi abla?"
Melahat güldü :
"— Gitmedim."
"— Ben gittim, İstanbul'da bir kere."
"— Askerî müzeye mi?"
"— Hayır
ötekine.

Görülecek şey.
Hep gâvur padişahlarının taştan suretleri.
O vakitler demir yokmuş anlaşılan
olsa, onlar da Atatürk'ünküler gibi demirden dökülürdü.
Ve de çoğu çıplak.
Karılar da var.
Kabirleri de orda.
Bir gün imiş onlar da yaşamışlar,
şimdi öyle taştan duruyorlar müzehanede."

Mahkûm Fuat'la çavuş muharebeden konuşuyordu.
Pencereden bakıyor Mahkûm Süleyman
Fikret'in bir şiirini okuyordu içinden :
"Yiyin efendiler, yiyin, bu hanı iştiha sizin..."

İzmit ovasını geçiyor tiren.
510 numaranın beşinci bölmesinde
uyuyordu halı-heybenin sahibi
Halim Ağa.
Kara sakalının
ve beyaz yün çoraplarının içine çekilmiş
rutubetli, sıcak ininde yatan bir hayvan gibi.
Birdenbire durdu tiren.
Halim Ağa baktı pencereden.
Vagonda lambalar yanmamışsa da
dışarda gece olmuştu.
Bir istasyon önündeydiler;
Halim Ağanın şimdiye dek görmediği
çok büyük bir istasyon.
İstasyonun yapısı karanlıktı
onun da lambalarını yakmamışlar.
Göz alabildiğine kalabalıktı.
Davullar çalınıyordu.
Alev alev yanan çıralar vardı adamların elinde.
Bağırışıp çığrışıyorlar.

Büyüyordu bir kat daha
alaca kızıllığında çıraların
davullar, istasyon ve karanlık.
Birdenbire başladı kar yağmaya.
Lapa lapa yağıyor.
Davullar daha sesli vuruldu.
Bayraklar açıldı
al değil
yeşil.
Bir adam çıkmıştı istasyonun damına.
Başında kalpak
belinde sırma kemerli eğri kılıç.
Seferberlikte İngiliz'i yenen gazeteci paşaydı bu.
Tanıdı Halim Ağa.
Halbuki bu geceye dek hiç görmemişti onu.
Daha dikkatli baktı,
az kalsın haykıracaktı.
Bakkaliye taciri Hacı Nuri Bey de yanındaydı Paşanın.
Eliyle damın üstünden işaret edip :
"— Gel buraya, hele gel gel," diyordu Halim Ağaya.
Halim Ağa gidip
etekledi Paşayı.
İkisi bir otomobildeydiler;
Çankırı valisinin otomobilinden büyük.
Yağmur yağıyordu.
Yağ gibi şosenin üzerinde kuş gibi uçuyordu araba.
Halim Ağa karşısında oturmuştu Paşanın.
Şoförün yanındaydı halı-heybesi.
Paşa, Halim Ağanın sakalına doğru eğilip :
"— Oldu çok şükür," dedi, "çabucak oldu bu iş.
Alaman'la birlik edip girdik muharebeye.
Elini tez tut.
Kimseye bir şey deme ve hatta Hacı Nuri Beye.
Ekmek vesikaya binecek
unun var mı?"
"— Var, Paşam."

"— Şeker depo ettin mi?"
"— Ettik, Paşam."
"— Gazyağı?"
"— Aldık.
Ve zeytin tanesi, bulgur, pirinç, nohut, fasulya
her şey tamam."
"— Çok âlâ.
Sen Hacı Nuri Beyden daha zengin olacaksın."
"— Sayenizde, Paşam."
"— Yarın herkes duyar, bugün sen bil, açma ağzını.
Şamı Şerif'te beraber kılarız ilk cuma namazını."
"— İnşallah, Paşam."
"— Hacı Nuri Beyden daha zengin olacaksın.
Hacı Nuri Beyden daha zengin
Hacı Nuri Beyden."
Paşayla çardağın altında oturuyordu,
bembeyaz ve ipek gibi ince Mısır hasırının üzerinde.
Paşaya sordu :
"— Hitler gâvuru Müslüman mı sahiden?"
"— Müslüman.
Gözümle gördüm hamamda yıkanırken;
gâvurlar hamamda setri avret etmezler;
sünnetlidir."

Bir kedi geçti Halim Ağanın bacakları arasından
uzun tüyleri tutuşmuş
kıpkızıl bir kedi.
Halim Ağa düştü peşine kedinin.
Kedi kaçar
o kovalar,
kedi kaçar
o kovalar.
Geldiler çarşı hamamının önüne kadar.
Kedi içeri girdi.
Çıktı dışarı kantarcının kızı Şerife.

Koltuğunda hamam bohçası,
iki yana sallanarak.
Al al olmuştu yuvarlak yanakları,
örtünün altında siyah saçları ıslak.
On beş yaşında var yok.
Halim Ağa doladı bileğine saçlarını Şerife'nin
Sırtüstü yatırdı kızı şeker çuvallarının üzerine.
Açtı gerdanını.
Isırdı sol yanağından.
Yanakta diş yerinden kan aktı ak gerdana doğru.
Paşa dokundu omzuna Halim Ağanın.
Valinin masasına oturmuş
pideli kebap yiyordu Paşa.
Halim Ağa :
"— Paşam," dedi,
"Allahın emri dörde kadar.
İzin ver
şeriatın hükmü yürüsün yine."
Paşa güldü :
"— O da olur Halim Ağa.
Daha vakti gelmedi.
Kıza imam nikâhı kıy."
"— Babası razı değil."
"— Karını boşa."
"— Tarlalarla iki dükkân gider."
"— Bak öyleyse çaresine..."
Mutfakta çamaşır yıkıyordu Halim Ağanın karısı.
Duymadı içeri girdiğini kocasının.
Çömelmiş.
Sırtı kapıdan tarafa dönük.
Kolları tahta teknede çalışırken
kalkıp iniyordu siyah entarisinin altında kürek kemikleri.
Halim Ağa karısına ve mutfağa baktı.
Damı uçmuştu mutfağın
yukarda yıldızlar görünüyordu.
Halim Ağa yürüdü ayaklarının ucuna basıp.

Ses çıkarmıyordu lastik iskarpinleri zaten.
İyice yaklaştı karısına.
Aldı sağ eline paltosunun altına gizlediği baltayı.
Baltanın ağzı yenmişti üç yerinden.
Kaldırıp indirdi kadının ensesine.
Kan çıkmadı.
Kelle yere düşmedi.
Bir deriyle bağlı kaldı boynun ucuna.
Orda sallanarak
baktı yüzüne Halim Ağanın :
"— Ağa, ne yaptın?" dedi,
"bir vurdun bir daha vur."
Halim Ağa biliyor,
Arabüzengi kitabından aklında kalmış,
bir kerre vurmak gerek.
Bir daha vurulursa dirilir.
Ve vurmadı bir daha.
Kelle dargın
çattı kumral kaşlarını
sonra ince esmer boyundan kopup
düştü yere.
Kelle kopup düşerken
sıyrıldı derisi boynun
söğüt dalının kabuğu soyulur gibi.
Orta mektep çocukları kelleyi top yaptılar,
başladılar askerlik şubesinin bahçesinde oynamaya.
Ve baltasıyla yoldan geçerken Ağa
yüzbaşının oğlu bir tekme vurup
attı bu insan başından topu
kucağına Ağanın.
Ağa baktı kucağına düşene.
Bu, karısının kellesi değil,
Hazreti Ali'nin kesik başıydı.
Halim Ağa başladı ağlamaya.
Hem de dehşetli korkuyordu.
Paşa sordu.

"— Karımı öldürdüm, Paşam," dedi.
"— Zarar yok
o öldü, sen çok yaşa.
Tayyare bombardımanında öldü deriz,"
dedi Paşa.
"Sen hele bir İstanbul'a git şenlet gönlünü.
Gayrı Hacı Nuri Beyden itibarlısın.
Benim gazeteye de gel
kahve içeriz."
Halim Ağa üçüncü mevki bir vagon kiraladı.
Ama bölmesiz bir vagon.
Tek başına, nefsi için...
Kilimle döşedi her yanını vagonun.
Ve çoraplarını çıkarıp
iç donuyla uzandı orta yerine onun.
Mangalı yaktı.
Cezveyi sürdü.
Cezvede kahve köpürdü.
Karşısında Kantarcının kızı Şerife'yi gördü.
Sakalına o kadar yakındı ki beyaz kalın baldırlarıyla turunç memeleri
beline sarılmak için uzanırken
birdenbire durdu tiren.
Halı-heybenin sahibi
uçtu havada
kuyruksuz ve kanatsız
ta bulutların üstüne kadar.
Sonra apansız bir yıldıza çarpıp başını
düştü denize
kurşun gibi buldu dibi
ve uyandı silkinerek.
Sahiden durmuştu tiren.
Pencereye üşüşmüştü bölmedekiler. Telaşlıydılar.
Düdükler çalınıyor
sesler geliyordu.

Halim Ağa sızlayan başını tutup
sordu :
"— Ne olmuş, ne var?
Yer açın biz de bakalım."
Pencerede yer açılmadı.
Fakat anlattı Tatar yüzlü adam :
"— Sen uyurdun, zınk dedi birden durdu tiren.
Birbirimizin üstüne düştük.
İstasyon filan da yok.
Allahın kırı.
Biletçiler indi yere
bağrışıp koşuşurlar."
Halim Ağa daha fazla dinlemedi
yün çoraplarıyla fırlarken koridora :
"— Bana mâlum oldu, mâlum oldu bana
rüyasını gördüm," dedi.

Yerde
lokomotifin yanında duruyordu Makinist Alaeddin.
Yarışta beygirini birdenbire durdurup
yere inmiş
dizginleri tutuyormuş gibi bir hali vardı.
Lokomotif terliydi.
Islak sesler çıkarıp
soluk soluğa nefes alıyordu beyaz buhar bulutlarıyla.
Kömürcü İsmail sordu yukardan :
"— Usta, hangi vagon çekmiş imdat işaretini?"
"— Ne bileyim,
anlarız."
Vagonların önünde bağırıyor Şeftiren :
"— Baylar, telaş etmeyin,
Bayanlar, inmeyelim vagonlardan."
Şeftirene yaklaştı Alaeddin;
konuştular;
döndü.

Arkada kalan yolun üzerinde
bir şeyler taşıyan insanlar göründü.
Sordu kömürcü İsmail :
"— Herif ölmüş mü usta?"
"— Belli değil."
"— Niye atmış kendini?"
"— Bilmem."
"— Ne dersin usta,
sevda yüzünden mi?
İstedi kızı
vermediler.
Yahut karısı taktırıyordu."
"— Zannetmem."
"— Sevdadan değilse parasızlıktan.
Baktı ki çıkar yolu yok."
"— Belki."
"— Yahut, dehşetli bir kazık attı arkadaşlarından biri herife."
"— Kim bilir..."
"— Daha doğrusu usta,
adamcağız biletsizdi."
"— Mümkün."
"— Bak, aklıma bir şey daha geliyor :
Ecnebide oğlu, kardeşi filan vardı;
bombaladı tayyareler
öldü."
"— Vallahi bilmem ki İsmail."
"— İyi ya sen ne diyorsun usta?"
"— Benim dediğim vagonun sahanlık kapısı açık kalabilir,
adam farkına varmaz,
abanır
düşer..."
"— Usta, bu olmadı,"
"— Neden?"
"— Böyle şey olmaz da ondan."
"— Niçin olmasın?"

"— Niçin olmayacağını bilmem ama
olmaz."
Düşündü makinist Alaeddin;
tuhaf bir hüzünle gülümsedi :
"— Haklısın İsmail," dedi,
"doğru,
böyle şey olmaz.
Ölmeyi isteyecek kadar çıldırmak için
bugün bu dünyada öyle çok sebep var ki,
insanları öyle kolay yeniyorlar ki,
sahanlıkta kapının aralık kalışım,
sadece bir kazayı, aklın kabul etmiyor."
İsmail yalnız sonunu anladı bu uzun cümlenin,
ve yalnız sonunu tasdik etti :
"— Aklım kabul etmiyor usta.."

Ölüyü furgona bindirdiler.
Bu, elli yaşlarında bir adamdı.
Makinist Alaeddin çıktı lokomotife.
İşaret verdi Şeftiren
ve tiren hareket ettiği zaman
510 numaranın beşinci bölmesinde
halı-heybenin sahibi
çıkmayan rüyasının dargınlığıyla
kara sakallı bir nargile gibi
cıgara içiyordu.
Saat on sekizi otuz sekiz geçiyordu.

Birinci Kitabın Sonu

İKİNCİ KİTAP

I

Gülden güzel kokan Arnavutköy çileği
ve asma yaprağına sarılı barbunya ızgarasıyla gelir
Haydarpaşa Garı'nın büfesinde bahar.
Buna rağmen
Hasan Şevket
rakıyı bir tek dilim beyaz peynirle içiyordu
ve saat
on sekizi otuz sekiz geçiyordu.
Satrançlı örtüde elleri titriyordu Hasan Şevket'in,
gözleri kadehinde,
aklında Anatol Fırans'tan bir kitap ismi :
"Lô krim dô Silvester Bonar".
Düşündü :
"Çevirmeli Türkçeye."
Düşündü :
"Çevrilmiş mi acaba?
ne zaman?"
Bilmiyor :
tanınmış ediplerimizden oldu olalı
Türkçede kendi yazılarından başkasını okumadığından.
"Lô krim dô Silvester Bonar".
"Silvester Bonar'ın Suçu".
İsim güzel.
Suçu neydi fakat?
Kimdi Silvester Bonar?
Galiba o kitapta baş parmak boyunda bir adam var,
hatta baş parmaktan da küçük...
Silvester Bonar'la konuşur :
Galiba mum ışığında

ve galiba el yazması Latince bir kitabın
kırmızı meşin cildi üstüne çıkıp.
Belki de başka bir romanda bu macera...

Hasan Şevket düşünüyor
gözleri kadehinde :
"Baş parmak boyundaki adam
vicdanımız yani
bizimle mum ışığında konuşan,
yahut da kadehimizle bir başımıza kaldığımız zaman.
İşte benim de baş parmak boyundaki adamım
(tıpkı benim gibi kumral ve bodur)
tırmanıp oturdu kadehimin kenarına.
Ayaklarını sallıyor.
Benim ellerim titremese bu kadar,
çatalın ucuyla itiversem onu,
düşüp kadehe boğulabilir içinde rakının.
Dişleri olağanüstü çürük,
sesi olağanüstü kalın
ve annesini ölmüş gören uykuda bir çocuk gibi içini çekerek :
Hasan Şevket, diyor,
Hasan Şevket,
sen mahvolmuş bir insansın.
Nasıl bu hale düştün?
Seni kimler bu hale soktu?
Ne zamandan beri bu haldesin?
Halbuki nasıl yol aldı bazıları.
Şimdi onlar eski bir hatıra gibi sıkıyorlar elini senin. Namussuz bir merhametle bakıyorlar yüzüne.
Elbet
onlar çoktan unuttular, Hasan Şevket,
yanmış zeytinyağıyla sidik kokusunu
Beyaz Rus ve Ermeni pansiyonlarının.
Şimdi nasıl küstah ve muzaffer dokunuyorlar kadınlara.
Onlar çoktan unuttular
kahredici hicabını yamalı donlarının.

Bütün nimetleriyle dünya onların artık.
Artık edebi tefrika yazmaya mecbur değiller
lise talebeleriyle genç subaylar için;
iki liraya tefrikası,
elli yaşında.
Ama neden, Hasan Şevket?
Ama niçin?
Senden akıllı mıydılar?
Hayır.
Bilgili mi?
Hayır.
Senden daha az mı müzevvir,
daha az mı yalancı,
daha az mı kendini beğenmiştiler?
Hayır, daha çok.
Ressam Mahmut bile beş bin lira aldı bir portreye.
Senden daha tembel,
daha sarhoş.
Kıskanıyor musun?
Belki.
İtiraf et.
Evet :
hepsinin gebermesini isteyecek kadar,
bir günde,
apansızın,
bir grip salgınıyla mesela.
Halbuki sen onlardan önce öleceksin.
Böbreğinin bir teki çoktan çürüdü.
Bahar geldi, Hasan Şevket,
dallara su yürüdü.
Kuş bile yuva yaptı,
kuş kadar olamadın..."

Kalabalıktı peron.
Tam 19'da Anadolu Sürat Katarı kalkacak.

Hasan Şevket kadehinin üzerinden baktı perona,
Nuri Cemil'i gördü :
camekânı tekerlekli seyyar kitapçının önünde durmuş,
bir şeyler okuyor.
"Bak, — dedi Hasan Şevket,
baş parmak boyundaki adamına, —
Nuri Cemil'e bak.
Yazlık ev tutmuş Suadiye'de.
Kazancı beş yüzden aşağı değil.
Belki Alaman Sefareti'nden de alıyor.
Hay yaşayasın Nuri Cemil,
hay yaşayasın.
Sen de çoktan unutmuşsundur
bir sefil,
bir umutsuz ve perişan gece yarısı,
tepemizde,
çok yukardaki yıldızlara karıştırıp yalnızlığımızı, Galatasaray'ı
dönünce orda
İş Bankası'nın eşiğinde sızdığımızı,
ben rakıdan
sen kokainden.
Sen kahrolası
sen topal..."

Nuri Cemil topaldı.
Nuri Cemil
Hasan Şevket'in
baş parmak boyundaki bir adamla sohbetinden habersiz
vahim bir ciddiyetle cigarasını yaktı.
Kitabı kitapçıya bıraktı.
Yataklı vagona binmekte olan
Tahsin'e baktı.
Birdenbire pislik görmüş gibi buruşturdu yüzünü,
bilhassa,
nümayişle.

Tahsin,
(mebus ve doktor)
simsiyah bıyıkları
hâlâ etli kiraz dudaklarına düşen
ve ela gözlerin en renklisini taşıyan,
uzun boylu göbekli bir adam,
Nuri Cemil'in nümayişinden habersiz
yataklı vagona girdi.

Hasan Şevket
kadehini aldı
evirdi çevirdi
yaklaştırdı gözlerine.
Gerçekten de kendini bir dinleyen varmış gibi kenarında kadehin
konuştu :
"Farkında mısın, baş parmak boyundaki adamım,
Nuri Cemil çatlayacak,
Tahsin'i kıskanıyor.
Mendebur topal.
Gözü mebuslukta,
vekillikte belki.
Hem de ne yollardan bu işi kuruyor,
biliyorum.
Fıkralarını okuduğumdan değil,
onları okumaktan münezzehim çok şükür.
Mesela cıgara içişinden.
Her Alaman zaferinde kalbi
bir Prusya piyade alayının davulu gibi vuruyor.
Hitler'de benim affedemediğim şey :
satılabilmek imkânını verip Nuri Cemil gibilere,
müthiş arzular yüklemesidir yüreklerine
onların.
Müthiş,
taşıyamayacakları kadar.
Zaten bundan dolayı belli ediyorlar,
böyle aptal,
hayâsızca.

Hayâsızın Öztürkçesi?
Çağataycadan uydururlar yine.
Bizim Türkçemizle 'utanmaz', 'sıkılmaz' desek?
Hayır,
'hayâsız'da çok daha çıplak,
daha yüzsüz bir şeyler var.
Ne yazık,
dimdik,
yumuşak
ve avuçlarını hayâsızca dolduran
bir çift kadın memesini okşayamadım,
hepsi pörsük ve ölüydüler...
Baş parmak boyundaki adamım,
açık konuşalım seninle :
Satılabilir misin?
Hayır.
Ayda beş yüz verseler?
İmkânı yok.
Yedi yüz?
Tehlikesiz,
kırmadan haysiyetini?
Küçük, âlimane fıkralar,
tarafsız makaleler için?
Evet.
Mümkün.
Hayır.
Bu ajanlıktır.
Neden böyle korkunç kelimelerle düşünürsün?
Ama hakkın var.
Para müstekreh şeydir.
'Mülkiyet hırsızlıktır' demiş Prüdon.
'Sen bir küçük burjuva anarşistsin,' dedi bana
bizim komünist şuaradan biri.
Neden?
Hiç de anarşist değilim.
Para?

Para müstekreh şeydir.
Ya iktidar mevkii?
Mevkii iktidar?
Kumanda etmek, buyurmak imkânı?
Hem başka çare yoksa?
Hem belli artık
Alamanlar kazanacaklar.
Hem zaten benim
bazı insanlarla görülecek bir hesabım var sanıyorum.
Bazı insanlarla mı?
Hepsiyle, topyekûn.
Mesele kalmadı demek?
Acele etme,
kanaatım?
Kanaatın değişmez mi, baş parmak boyundaki adam?
Değişebilir.
Hasan Şevket,
sen politikadan anlamazsın.
Anlamak o kadar güç mü?
Bir rezil yazıcıyken Nuri Cemil,
şimdi....
Doğru.
O kadar güç değil.
Yalnız....."

Böylelikle Hasan Şevket
yavaş yavaş
farkına varmadan
kandırırken baş parmak boyundaki adamını,
baş parmak boyundaki adam
dikildi birdenbire kenarında kadehin,
bağırdı avazı çıktığı kadar :
"Sen Nuri Cemil'den betersin deyyus,
fâsik-i mahrum..."
Hasan Şevket kıpkırmızı oldu.
Kadehten içti bir yudum.

Sarsıldı kadeh.
Baş parmak boyundaki adam düştü kadehe.
Ve dişleri olağanüstü çürük,
sesi olağanüstü kalın,
boğuldu içinde rakının.
Hasan Şevket'in canı yandı, basılmış gibi nasırına.
Ve bir damla yaş aktı
sol yanağından...

Kalabalıktı peron.
Nuri Cemil
banliyö tireninde
birinci mevkiye girdi.
Kırmızı kadife vagon bomboştu.
Bu vagonlardan
iki üç tane vardır.
Hepsi ihtiyardır,
eski zamanlardan kalma,
(şükür ki memleketimde artık çabuk eskiyor zamanlar)
yenileri maroken taklidi, muşamba.
Memnundu Nuri Cemil
kadife vagona rastladığından.

Babasız
fakir
hastalıklı geçti Nuri Cemil'in çocukluğu.
Kendinde olmayan her şeyi kıskanarak
ve ancak
çocukların duyabildikleri
yanık acısı gibi maddî bir imrenme içinde
(fakir doğmuş değil
fakir düşmüş çocukların).
Belki biraz da bundandı
(sonraki yıllarından da dolayı)
bütün ömrünce nefreti fakir olandan
ve saygısı zengin olana :

karanlık bir saygı fakat,
korkak,
gizli,
belli edeceğinden kuşkulu
ve bazan
şahsen şahsına karşı yapılmış bir hakareti
geri çevirmek istiyormuş gibi öfkeyle dolu.

Yağmurlu bir bayram sabahıdır
en müthiş çocukluk hatırası Nuri Cemil'in.
Kapalıçarşı'dan aldıkları elbisenin boyası akmıştı
ve Göztepe'deki büyük konağın torunu
(sekiz yaşında tombul bir çocuk)
kabzası altın işlemeli minicik kılıcıyla
ve yaver üniformasıyla merdivenlerden inip
ağlatmıştı onu.
Şimdi biraz da bu yüzden memnundu Nuri Cemil
kadife vagona rastlayışından.
Çünkü böyle akşam aydınlığında artık
bu havı dökülmüş yumuşak kızıltının gömüldükçe içine
kederli bir zaferle koklayıp eski kadifelerin terini
daracık omuzlarında duyar
bir hünkâr yaverinin
som sırma püsküllü apoletlerini.

Kadife vagona kavuşmak için
on beş yıl boğuştu Nuri Cemil,
tıpkı kendine benzeyen insanlarla çevrili olarak :
kediye,
kirpiye,
tavuskuşuna
ve bozkırda başları önde dolaşan
bir çakal sürüsüne benzeyen insanların içinde. Onlarda
düşmanlık ikiyüzlüydü,
dostluk
hazırdı ihanete.

Hepsi Nuri Cemil gibi yalnız kendini haklı görüyordu,
yalnız kendini cesur,
yalnız
kendini bahtsız...
Ve tıpkı onun gibi,
hepsi teker teker,
dehalarının inkâr olunduğuna emindiler
göze gözükmeyen
lanetli kuvvetlerle dolu bir dünyada.
Ve hepsi Nuri Cemil gibi
kafalarının gücünü satarak geçiniyor
ve birbirlerinin yüreğini, etini,
haysiyetini yiyordular.
İnsanın
kendine benzeyen insanlarla boğuşması zor şeydir,
bir öğle sıcağında
bir bataklık manzarası gibi hazin.
Belki bu hüznü duydu Nuri Cemil,
duymadı belki.
Fakat boğuştu on beş yıl
arkadaşsız
yorgun
sarhoş ve uykusuz.
Kerhaneye gidecek parası bile yoktu bazan.
Bazan konuşurdu kendi kendine
bilhassa eski şarkıları dinlerken,
(eski şarkıları dinlerken
çocuklaşırdı çocukluğunda olmadığı kadar) :
"— Bir hayli kitap yazdık,
bin beş yüz satıldı bazıları.
Bunları okuyanın yarısı kadındı hiç olmazsa,
bu kadınların yarısı gençtir,
bu gençlerin yarısı güzel,
bu güzellerin içinde elbette bir tane vardır ki
beni sevebilir.
O nerde?"

Büyük sarhoşluklarında Nuri Cemil
tıramvayda kadınlara sataşırdı,
bağıra bağıra,
bilhassa erkekli kadınlara,
yahut kederden boğularak
bir başka dünya düşünürdü.
Hüzünlü sarhoş dünyasında onun
insanların üstünde kendisi vardı,
yapayalnız,
insanlara hâkim,
insanlardan uzak,
kibirli, zulmedici, kötümser.
Ve o dünyada da tıpkı bugünkü gibi insanlar ölürler,
kendisi ölmez.
Bir sızılmayan sarhoşluk ki yoktur sonu.
Yaşar yıldızlarla beraber
duymadan büyük karanlığın korkusunu.

Hiçbir kitabı sonuna kadar okumadı Nuri Cemil.
Ve hiçbir kitap için "Okumadım" demedi.

Ferdiyetçi, liberal, demokrattı Nuri Cemil
935'e kadar.
"Ferdin mutlak hürriyetinde"ydi ümit
fırlayabilmek için yukarı.
935'e kadar
hükümete muhalifti Nuri Cemil
demokrat değil diye.
935'te bir bahar ikindisiydi,
Nuri Cemil bir derginin yazı odasında,
(polis müdürlüğü, şantaj ve Entelijans Servisle ilgili bir derginin,
ve Nuri Cemil bunu hayal meyal seziyordu)
935'te bir bahar ikindisiydi,
Nuri Cemil odanın çatlak camına baktı :
parlıyordu cam,

ve camın üstünde tıraşı uzun, aç bir adam
yüzünde bir kırbaç yeri gibi camın çatlağı,
bu kendisiydi.
935'te bir bahar ikindisiydi,
Turancı gençler odayı bastılar.
Nuri Cemil dayak yiyecekti az daha,
"Aşırı demokrat" diye.
Halbuki yemek yemek istiyordu çatlak camın üstündeki,
öyle acıkmıştı ki karnı...
Bir yerlere erişmek için boğuşmak on beş yıl,
sonra yıkılmak böyle güneşli bir bahar ikindisinde...
Nuri Cemil yeni bir hamle için kuvveti buldu kendisinde,
(bu onun tarifidir)
eski bir şapka gibi bıraktı demokratlığı,
(bu tarif de onun)
ve Rıfat Beyle oğullarının emrine girdi.
Onlar gazete patronlarıydı.
En çok satıyordular.
Yirmi dört saatte bir ilim şöhreti yaratıyordular.
Ve gaz ve değirmen işleri, Krupp fabrikası ve en çok veren büyük
elçiliklerle ilgiliydiler.
Bunu biliyordu Nuri Cemil
(fakat bu tarif onun değil).

Şimdi Nuri Cemil'in
(bir gece eşiğinde sızdığı)
İş Bankası'nda hesabı carisi var.
Şimdi evlidir.
Daha az sarhoş,
daha çok meşhur.
Şimdi bizde en âlim düşmanıdır demokrasinin.
Ve Birinci Şube taharrilerinden Üsküdarlı Mümtaz'la beraber
Marksizme her Allahın günü otuz yıl ceza giydirecekler.
Ve muhaliftir hükümete :
totaliter cepheye girmediğinden.

Kalabalıktı peron.
Nuri Cemil baktı kadife vagonun penceresinden :
bir nefer duruyordu altında pencerenin
Ahmet Onbaşı.
Bir fıkra mevzuu geldi Nuri Cemil'in aklına :
"Harp meydanı bir demirci ocağıdır,
Milletler çelikleşmek için geçmeli ordan..."
diye yazacaktı.
Halbuki kendisi bu ocaktan geçmemiş
ve geçmeyecekti.
Çünkü — güldü — topaldı çok şükür.

Karşıda
yataklı vagondan indi Tahsin :
ela gözlerin en renklisini taşıyan
mebus doktor.
Nuri Cemil
Ahmet Onbaşının
(Balkan Harbi'nde giden
Seferberlikte giden
Yunan Harbi'nde giden Ahmet Onbaşının)
tepesinden gördü onu.
Silindi birdenbire gülümsemesi.
"Neden güldüğümü anladı Tahsin,
bütün dünya anlayacak..."
Ve bir rüya hızıyla ancak,
düşünmekle düşünmemek arasında,
mantıklı ve mantıksız,
korku düştü içine.
Bir suç deliliymiş gibi topal bacağına baktı...
Ve sanki onu gizlemek isteyerek
hışımla üstüne basıp kalktı.
Hıncı nefsineydi şimdi.
Pencerenin önünde durdu.
Kendini Tahsin'e ve bütün dünyaya göstermek istiyordu.
Eğildi.

Ahmet Onbaşının omzuna vurdu :
"— Benden bir cıgara yak asker." Ahmet
Onbaşı şaşmadı bu ikrama.
Yorgun.
Baktı
penceredeki adama.
Aldı cıgarayı :
"— Sağ ol beyim," dedi.
Nuri Cemil
yanaklarından çenesine iki çizgi
yüzü yeşil
oturdu kırmızı kadifelere.
Birdenbire bezgin,
usanmış,
yumdu gözlerini.

Garın büfesinde Hasan Şevket
hep aynı masada, hep aynı dilim beyaz peynir :
heder olmuş bir mehtap âlemi gibi tabakta duran.
Eh,
rakı altıncı kadeh.
Hep aynı dilim beyaz peynir.
Dünyaya bir kerre gelinir.
Bir yol olsa dümdüz,
bir yol olsa uçsuz bucaksız,
kavaklar iki yanda.
Genç olsan, ama olmadığın gibi, ama dehşetli genç, koşsan alabildiğine
geçse dünyalar uçaraktan.
Eh,
yedinci kadeh.
Hep aynı dilim beyaz peynir.
Bu sesler nereden gelir?
Bu sesler nereye gider?
Bir kerre bir yerde bir mehtap oldu heder.
Bir idi bir dahi gelmez.

Tabakta el sürülmemiş dururken beyaz peynirin tadı
şimendifer garında seyretmek hayatı.
Hasan Şevket
yedinci kadehini hep aynı dilim beyaz peynirle içiyordu
ve garın saatı
on sekizi kırk sekiz geçiyordu.

Uyuyordu Nuri Cemil
sapsarı alnının ortasında bir tahtakurusuyla...
Vagonda çıt yok.
Kan kokusu gibi bir şey.
Kilitli bir kasap dükkânından bir manzara,
bir kokulu rüya memleketi eski kırmızı kadifeler.
Uyuyordu Nuri Cemil
ufacık
küçücük
uyuyor.

Bir dostu geldi masasına Hasan Şevket'in,
nasıl, ne zaman tanışıldığı,
son defa nerde, ne konuşulduğu,
hatta adı bile hatırlanamayan dostlardan biri.
Hasan Şevket'in aklında yalnız bir şey kalmıştı ondan :
rugan iskarpinlerinde baş parmaklarının fırlak kemikleri.
Hasan Şevket'in dostu
anlatıyordu :
"— Ben Allah diyorum,
siz tabiat deyiniz.
Bir müntekim
bir mânevi kuvvet var, beyim.
Ah ü enin ile kuruldu Avrupa
ah ü enin ile yıkılıyor.
Harcı göz yaşıyla yuğrulan yapıdan
hayır gelmez.
Zalim babanın evladı çeker.

Mesela, bizim İznik derebeylerinin
perişan
sürünüyor bugün çocukları,
kiminin parasıyla beraber aklını aldı Allah,
siz, tabiat deyiniz.
Ali Paşanın oğlu :
Bir çiftlikleri vardı beyim,
beygirle on saatta gidilirdi bir ucundan bir ucuna.
Bursa'da hamamlar.
Ali Paşa seksen pare köye hükmedermiş.
Paşalığı zorla almış derler Abdülhamid'den.
Bursa'da, bazı eski kebapçılarda filan
hâlâ fotoğrafları vardır :
yakasız mintan,
içi kurt postu kısa gocuk,
çizmeler,
yerli, şayak pantol,
fakat külot değil.
Dev gibi dayanmış av tüfengine,
açmış gözlerini insanı yiyecek gibi
duruyor.
Fakat bu heybet o fotoğraflarda kaldı yalnız.
Ali Paşaların emvali ve nam ü şanı gibi
onlar da yakında çekilir ortadan.
Küçük kızı daha Mütarekede fahişe olduydu.
Yunan zabitleriyle Beyoğlu'na düştü.
Dedim ya, bir oğlu yaşıyor şimdi,
son kalan konakta.
Konak belki kırk odalı
harabezar
her tarafı dökülüyor.
Bu harabezarda kukumav kuşu gibi tek başına herif,
sarsak
bütün vücudu titrer
bekliyor öyle bir koyun postu üzerinde.
Konu komşu önüne ekmek atmasalar
acından ölecek.

Bir maneviyat var,
ben Allah diyorum, beyim,
siz tabiat deyiniz."
Hasan Şevket sözünü kesti dostunun :
"— Ben ne Allah diyorum,
ne maneviyat
ne tabiat.
Ben hiçbir şey demiyorum.
Şu tabakta bir dilim beyaz peynir var
ben onu bile yemiyorum
yiyemiyorum yani...
İkinci dilime çıkışmıyor param.
Ne zalimdi, ne de derebeyiydi babam.
Avrupa'nın yıkılması da umrumda değil.
Biz de beraber yıkılalım
bir an evvel
biz de beraber.
Söyleyecek ne kadar güzel sözlerim vardı insanlara
bana hiçbirini söyletmediler.
Hep aynı bokun soyudur en kötünüz, en iyiniz.
Bir tek dilim peynirimi
size ikram ediyorum,
buyrun
yiyiniz..."

Ve Hasan Şevket sürdü peynir tabağını
dostunun önüne...

Peron.
Üniformalı bir başkomiser geçti perondan
büyük kapılara doğru
koşar adım
fakat dimdik.
Ne zaman bir yerde koşsa bir polis
pek önemli ihtimaller gelir akla.

Ve yalnız polislerin memurluk şerefi küçülmüş sayılmıyor
koşmakla, sıçramakla.

Bir teğmen
bir şeyler söyledi kulağına bir binbaşının.
Binbaşı yürüdü büyük kapılardan yana.
Olduğu yerde kaldı teğmen.
Yeni yağlanmış bir nagant namlusu gibi parlak.

Peronda çoğaldı birdenbire taharri memurları.
Şapkaları ve kulakları bir örnek.
O kadar belli olmamak istiyorlar ki
derhal belli oluyorlar.

Şef istasyon, işletme müfettişiyle konuşuyor,
telaşlı ikisi de.

Büyük kapının yanında duran insan
geçti soldan sağa.

Kısa boylu, şişman.
Çıkardı şapkasını.
Ceketini ilikledi.
Kavuşturdu ellerini göbeğinin üzerinde.
Boynunu büktü.
Bekledi.

Ahmet Onbaşı
(üç harpten gelen
ve "Ha dayan hemşerim sonuna vardık"
sözüyle meşhur olan Ahmet Onbaşı)
önündeydi hâlâ banliyö tireninin
ve Nuri Cemil'in cıgarasını bitirmemişti hâlâ.
Yorgunluğunu bir ihtiyar arkadaş gibi dinlendire dinlendire
kestane rengi gözlerini eğlendire eğlendire
bakıyordu olup bitenlere.

Ve Ahmet Onbaşı ki görebilir
tel örgülerin ötesinde donmuş duran karanlığın kıvıltısını
seziyordu bir şeylerin döndüğünü ortalıkta.

Birdenbire bir telaş oldu kalabalıkta.
Büyük kapıdan başlayarak
tıpaları çekilen şişeler gibi insanlar
şapkalarını çıkarıp
eğildiler.
Hazindi manzara.
Büyük kapıdan en önde bir adam girdi gara.
Sanki kapıdan girmedi de
eğilen çıplak başlara
geniş mermer bir merdivenden indi.
Halbuki yüzüne bakılınca yakından
terbiyeli bir insana benziyor.
Kibirsiz,
belki cesur,
hatta iradesiz bir insan.
Burnu yuvarlak
ve fazla içtiğinden
kırmızıydı biraz.
Yanaklar buruşuk
etli
bembeyaz.
Ve sonra sabırlı, ihtiyar şimal kadınlarının
renksiz gözleri.
Sessiz yürüyordu.
Ve dinliyordu nazik bir ilgisizlikle
aşağıdan yukardakine :
kendine doğru fısıldanan sözleri.

"Telaşe bu yüzdenmiş," diye düşündü Ahmet Onbaşı,
"Mayeti kalabalık,
Bu da kim ki acep?
Herhal büyüklerden."

Güldü kendi kendine,
tuhaf bir şey gelmişti aklına :
"Hey cahil köylü,
bizim ordan Ali görse bunu
nahiye müdürü beller.
Halbuysa herif validen büyük,
mebus da değil.
Mebusdan hızlıdır vali.
Bu, vekillerden olacak.
İyi, güzel etekliyorlar.
Bana sorsan
insanoğlu secdeden gayri yerde
böyle eğilmemeli.
Fakat askerlik etmemiş, belli.
Etmişse de yedek subaymış herhal.
Komutan teftişte böyle mi yürür?
Bu yedeklerin tokadı bile nafiledir.
Askerlik dedin miydi
yürüyüş : bir,
tokat : iki,
yiğitlik : üç
sert olacak.
Harp edilmeden de yiğitlik mümkün.
Bu seferkisi tamamdır artık.
Ha dayan hemşerim sonuna vardık."
Ahmet Onbaşı yine güldü içinden.
Fakat birdenbire yüz adım mesafede
üç demir iki yıldız gördü.
Ansızın peyda oluvermiş
ve gelene doğru gidiyordu.
Ahmet Onbaşının
kırılan bir cam gibi tuz buz oldu içinde gülümsemesi.
Derhal esas vaziyeti aldı.
Selam durdu.
Ve dahilî hizmet nizamnamesine uyarak
hiçbir şey düşünmedi artık.

Uğurlanan "büyüklerden" insan
biraz ilersinde yataklı vagonun
etrafındakilerin ortasında
aynı nazik ilgisizliğin içindeydi.

Burhan Özedar
büyüklerden insana bir şeyler anlatıyor.
Burhan Özedar
güvenle oturtmuş gövdesini
açık, uzun, kalın bacaklarının üzerine.
Tüylü ellerinin hareketleri rahat ve ağır.
Sol gözünü kırpıyordu arasıra,
fakat hiçbir şey yoktu bu kırpışta kurnazlığa dair,
bir hastalık belki.
Burhan Özedar
1300 tarihlerinde Sıvas şehrinde doğdu.
Kemankeşzade diye anılırdı
soyadı çıkmadan önce.
Rahmetli babası kervancı Osman Ağadır :
Karahisar'da toprak.
Sıvas'ta iki mağaza
150 katır.
Burhan 1320'de rüştiyeyi bitirdi.
Seferberlik'te katırları askere aldılar.
Üç kerre bedel verdi : 330'dan 34'e kadar.
Babası yetmiş yaşında öldü.
Mütareke-İstanbul.
Burhan'ın 25 altını vardır
ve Rumların elindedir
Anadolu'nun cıgara kâatları.
Yaşasın Millîciler :
Büyük Millet Meclisi'ne istida verdi Burhan.
Cıgara kâatları ay yıldızlıdır artık.
Sermaye yine Rumlardan,
Burhan ortak.

İlk partinin sevkiyatı :
1337.
İlk apartıman :
1340.
Sıvaslı Ahmet Paşa Camii'ni tamir :
1341.
(Bu Sıvaslı paşa bilmem hangi padişahın devrinde
bilmem hangi palangayı almıştı
Nemselilerden.)
1342'de Burhan
on yataklı hastane pavyonu yaptırdı.
Aynı yıl ikinci apartıman.
Demiryolu inşaatı :
925'ten 34'e 800 kilometre.
35'te filim çevirmek fikri
Sıvaslı Ahmet Paşaya dair.
36'da demir soba fabrikası.
Aynı yılın içinde
ilk forması neşredildi Sıvaslı Ahmet Paşa tarihinin.
37'de maden arattı Erzurum dağlarında.
Şimendifer vagonu atölyesi — 1938.
39'da oğlu Berlin'den dönüyor
inşaat mühendisi olarak.
Ertesi yıl kadınlar Sıvas'a gönderildi :
Sıvas uzak
ve emin yerdir.
Burhan içki içmez.
Harama uçkur çözmedi bir kerre bile.
Kendi giderse de ev halkı baloya gitmezler.
Kızı Amerikan Koleji'nde okumuştur.
Bereden başka şapka giymez fakat.
Burhan Özedar
Amerikan dolarıyla milyonerdir.
Ve bu yıl
yeniden yazılan vasiyetnamede
servetinin yarısı evlad ü ayaline kalacak
yarısı emrü hayre.

Eski vasiyetnamede halbuki
(1931'de yazılan)
servetinin dörtte üçüydü emrü hayre kalan.
Bazan onun
en yakınlarını bile şaşırtacak kadar çıplak
ve yalansız zamanları vardı.
Böyle zamanlarında sol gözünü daha sık sık
ve ağlayacakmış da bunu önlemek istiyormuş gibi kırpardı.
Bir sabah
başmühendisinin odasına girip
damdan düşer gibi başladı söze :
"— Ben vasiyetnamemi değiştirdim.
Hesap vermeye mecbur değilim size.
Bu benim şahsî işim.
Bu işte hiç kimse benden hesap isteyemez,
Cenabı Haktan gayri.
Ama insanlar bir tuhaf,
yahut ben bir tuhafım.
Bir şey tıkandı şurama,
söylemesem beni boğacak.
Büyük parayı alnının teriyle kazanamazsın.
Başkalarını bilmem,
benimkinin temelinde alın terim yok.
İlk zamanlar bu daha ayan beyan malumdu bana.
Sonra unutmaya başladım yavaş yavaş,
yahut unutmak istedik.
Dünya bu,
insan yürür, yükselir, çıkar yokuşu,
gayrı öyle olur ki
ilk hareket noktasına bir daha dönüp bakmaz.
Bizi yedi kat yerin dibinden alıp sırtında götürürken zümrüdü anka kuşu
budumuzdan et kesip veririz.
Sonra Kafdağı'na ulaştık mıydı
kuş unutulur
biz buraya say-i zatîmizle çıktık, deriz.

Say-i zatî : budumuzdan kestiğimiz et?
Halbuki kuş onu bile yemedi
dayandı aç bi-ilaç seni yükseltmek için.
Verdi sana et parçam gerisin geriye.
İşte böyle, beyim.
Ha, dün bana iki usta tesviyeci geldi,
size gönderdim.
Sıkı bir imtihan edip alın.
Ha, sonra atölyede iş saatlarını
beşer dakka, beşer dakka uzatın biraz.
Haydi, şimdilik hoşça kalın."

Ve o gün akşama kadar
sol gözü açılıp kapandı Burhan'ın
arasız
ıslak.

Anadolu Sürat Katarı'na bindiler :
uğurlanan büyüklerden insan,
iki yıldız üç demir,
Tahsin (Mebus-Doktor)
ve Burhan Özedar.
Uğurlayanlar başlarını biraz daha eğdi.
Ve karşıda Ahmet Onbaşı
hâlâ esas vaziyetteydi.
Fakat düşünüyordu artık :
"Ha dayan hemşerim sonuna vardık"....

Garın saatı on sekizi elli sekiz geçiyordu.
Tam saatın altında bir kadın var.
(Ne güzel, ne çirkin)
güzelleşiyor.
(Ne genç, ne ihtiyar)
gençleşiyor.
(Gözleri dalgın)
gözleri dalgın

fakat bu dalgınlıkta etin mukaddes isteği.
(Dudakları kısılmış)
aralandı dudakları.
(Müthiş bir şeye karar vermişe benziyor).
Deminden beri furgona eşya yükleyip
şimdi terini silen
genç hamala bakmaktadır.
Delikanlının belden yukarısı çıplak.
Demin sıyırıp attı gömleğini.
Kolları esmer, adaleli, kalın.
Geniş göğsü kıl içinde.
Dudakları etli.
Burnu şahane.
Ağır denkleri kucaklarken
ağır denkleri kucaklayıp kaldırırken havaya
kaldırırken havaya
dar kalçalarıyla sinirli, uzun bacakları nasıl da yaylanıp geriliyordu.
Bu hamalla bir kerre yatmak
ve bağıra bağıra
bir, on,
yüz,
bin çocuk doğurmak ondan :
esmer, kumral, kızıl, sarı.

Garın saatı on dokuzdu.
Kalktı Anadolu Sürat Katarı.

II

Akşam oldu yüce dağlar.
Uzaklar seçilmiyor,
gönüldür geçilmiyor.
Akşam oldu yakamadım gazimi.
Gök dağlar morardı, gel.
Akşam oldu gün battı.
Akşam oldu yine garip olana.
Akşam oldu neyleyim?
Akşam oldu yine bastı kareler.
Akşamın vakti geçti.

Anadolu Sürat Katarı aktı geçti...

Ay doğar aşmak ister,
yare kavuşmak ister.
Ay doğar ayan ayan.
Ay doğar çini mini.
Ay doğar ayazlanır,
ortalık beyazlanır.

Beyazlandı ortalık.
Koşuyor ayın altında Anadolu Sürat Katarı :
ışıklar maskelenmiş,
dışardan bakılınca
mavi bir cam gibi karanlık.
Halbuki bir turunç şerbeti rengindedir içerisi yemekli vagonun.
Birinci masada büyüklerden insan oturuyordu,
iki yıldız üç demir yanında onun
ve karşıda Tahsin'le Burhan.

Burhan'dı konuşan :
"— Köylüye bir örnek elbise giydirmeli
ucuz
sağlam.
Herifler evvela, çıplak.
Ben bir proje hazırladım
sizin
yani devletin kumaş fabrikalarına...
Kafaları bu işe yatmazsa müşavir beylerle müdür beylerinizin,
devlet kapısında pireyi deve yaparlar,
ihale edin bana,
bunu da üzerime alırım ben.
Fakat sıkı bir kanun isterim.
Bizim çıplaklar dangalaktır
zorla giydirilmeli."

Tahsin'in
(Mebus-Doktor)
şarap şişesine uzandı eli.
Narin uzun şişede Kavaklıdere şarabı.
Ankara'da bir Macar çıkarıyordu bunu.
Ren şaraplarına benzer.
Rengi açık sarı, ama çok açık altın sarısıdır,
erimiş pırlanta gibi bir şey.
İçimi hafif
ince
ve sekle dömi sek arasıdır.
Şarabı kristal bardağa döktü Tahsin,
ve berrak bir havada
bir şafak başlangıcı seyreder gibi bardağa baktı.
Ve yumuşak sesinde alaycı bir eda :
"— Burhan Beyim," dedi,
"bu elbise işine çoktan başlandı sanıyorum,
Sümerbank
yani bizim
yani devletimizin bir bankası tarafından."

"— Sümerbank'ınkiler metelik etmez.
Alıp giymiyor köylü.
Hem, benim dediğim..."
"— Anlıyorum, Burhan Beyim
üniforma gibi bir şey istiyorsunuz."
"— Evet.
Üniforma gibi sağlam ve zorla giyilecek."

Üç demir iki yıldız karıştı söze
(altmış yaşlarındaydı, kısa boylu
ve incecik sesini kalınlaştırmak isteyen bir insandı) :
"— Bir noktaya dikkat buyrulsun efendiler :
elbiseler verilmiş bazı odacılara
gördüm,
tefriki mümkün değil bir subayımızla bir odacının
elli adımdan.
Böyle bir hataya düşmemeli bu sefer."

Tahsin bardaktan içti bir yudum :
"— Bizim İnhisarlar daha bu ayar şarap çıkaramıyor,
çıkaracak fakat.
Hatta Şato İkem şarabından daha incesini çıkaracağız.
(Burhan'a döndü) :
Sümerbank'ın elbiseleri belki mükemmel değildir henüz,
fakat olacak.
Ama köylüye hep bir örnek
zorla elbise giydirmek
bu olmaz."
Burhan Özedar sol gözünü kırpmadan sordu :
"— Neden?
Şapkayı zorla giymedik mi?"
"— Orda zorlamak inkılaptı,
burda zorlamak irticadır.
Ve her nedense iş adamlarımızda
bir güvensizlik var devletçiliğimize.
Halbuki devlet size destek oluyor."

"— Biz de ona oluyoruz."
Tahsin cevaba hazırlanırken
büyüklerden insan konuştu yavaşça :
"— Mesele kalmadı demek."
Bir şeylere küsmüş gibi söylemişti bunu.
Yüreğine bir mahzunluk düştü Tahsin'in,
bir başka insan geldi aklına :
ölmüştü.
Bir başka sofra :
dağılmıştı.
Düşündü Tahsin :
"Muzaffer bir insandı ölen :
nefsinden başka hiç kimseye güvenmeyen
muzaffer ve muazzam bir kumarbaz.
Alaycıydı, kavgacıydı, kurnaz ve hükmediciydi.
Ben gelmiş olduğum yere onun eliyle gelmiş olmama rağmen
(o kadar ağır pençeliydi ki)
kaç kerre ölmesini istedim.
Sanıyordum ki zindanın yıkılacak
sofrası yıkılırsa.
Öldü.
Yıkıldı sofrası.
Fakat misafirleri onun yanına gömdüler
kendilerinde muzaffer olan ne varsa.
Ben ne kadar ihtiyarlamış olduğumu
onun öldüğü gün anladım."

Tabağına mantarlı file-minyondan aldı Tahsin.
Ve kızarmış ekmeğin üzerindeki eti keserken
büyüklerden insana bakıp düşündü :
"Bu niçin onun gibi değil.
Arkadaştılar.
İşe beraber başladılar.
Bu onun yerini bile alamadı.
Nasıl ıstırap çekiyor, anlıyorum.
Hepimize, bütün dünyaya küskün.

Ne iyiliği dokunsun istiyor artık kimseye, ne kötülüğü.
Ne korkunç şey bu ilgisizliği.
Simsiyah bir kurt kımıldanıyor
bu pembe beyaz, tombul gövdenin içinde.
Ve bunun acısı kendine yalnız.
Bize ne?
Fakat neden muzaffer olamadı?
Neyi eksik bu adamın?
Belki kâfi derecede hergele değil."

Ansızın yirmi beş yıl önceki bir geceyi gördü Tahsin :
"Bir erkek bir kadını kucaklıyor.
Sırtüstü, yüzükoyun, tüylü bir halının üzerindeler.
Kadının çıplak omuzları esmer,
eti sıcak.
Gaz lambası söndü.
Kadın bir kerre balık gibi döndü
sonra teslim olurken yükseldi kulağına erkeğin
bir solukta nefretle fısıldadı :
HERGELE...
Kadının kalbi erkeğin altında ayrı, ikinci bir vücut gibi atıyordu.
Ve bitişik odada
kadının kocası
ölüm döşeğinde hasta yatıyordu.
Hergele bendim.
En yakın dostumdu ölüm döşeğinde yatan.
Üç gün sonra öldü zaten.
Ama şimdi bütün bunlar neden?
Akıl ermez bu melun hafızanın işine..."
Tahsin'in buruştu yüzü :
mantarlı file-minyonun salçası kaçırıştı çürük dişine.

Üç demir iki yıldıza sordu Burhan Özedar :
"— Sıvaslı Ahmet Paşa tarihini okudunuz mu, paşam?
Bizim Sıvaslı Ahmet Paşa için yazdırılmıştır?"
"— Okumadım."

"— Bir nüsha takdim ederim.
Fakat Ahmet Paşayı tanırsınız, değil mi, paşam?"
Birasının köpüğüyle meşguldü üç demir iki yıldız,
boş bulundu :
"— Hayır, tanımam, hangi Ahmet Paşa bu?
Bizim sınıfta bir Ahmet Sıvas vardı,
yüzbaşıyken şehit düştü Balkan Harbinde..."

Şaşırdı Burhan.
Kocaman gövdesi ufaldı, büzüldü.
Yuvarlak burnunu kaşıdı büyüklerden insan.
O çocukluğundan beri böyle yapardı başkasının hesabına utandığı zaman.
Tahsin'in siyah bıyıkları güldü :
"— Bu Sıvaslı paşa eski Osmanlılardan olacak," dedi,
"Yavuz devrinde filan..."
Birdenbire doğruldu Burhan :
"— Hangi Yavuz devri, Tahsin Bey?
Kanunî Sultan Süleyman'ın en yiğit askerlerinden.
Devşirme değil, cetbecet Türk,
özüm gibi halis Sıvaslı,
aslan gibi kumandan."
Üç demir iki yıldız konuştu bu sefer kesin olarak, ipince sesini kalınlaştırmaya lüzum görmeden :
"— Tanımıyorum.
Harp tarihimizde adı geçmez böyle bir komutanın."
Üç demir iki yıldıza bakıp düşündü Tahsin :
"Neden işi alaya dökup
geri çekilmiyor.
Cesareti askerce de ondan mı?"

Dudakları kanıyormuş gibi konuşuyordu Burhan :
"— Bugün çocuklara okutulan tarihler gibiymiş
yeni harp tarihlerimiz de, paşam.
Fatihleri, Selimleri, Süleymanları bile inkâr edeceğiz.
Çocukların haberi yok koskoca Osmanlı İmparatorluğu'ndan.

Padişah dendi mi umacı sanıyorlar.
Bana öyle geliyor ki yıkacağımız kadar yıktık,
burda durmalıyız,
yeter artık.
Demokratlıkta İngilizden ileri gitmeye lüzum yok,
anane kuvvetine bakın heriflerde.
Biz mevlut okumayı unuttuk.
İnkılapsa yaptık, kâfi.
Biraz da maziye sarılıp kökleşelim.
Çocuklarımızın rüyasına
şahane heybetiyle girmeli Yavuz Sultan Selim."
Heyecanlandı üç demir iki yıldız :
"— Bu fikirlerinize iştirak ederim,
haklısınız..."
Konuştu büyüklerden insan :
"— Mesele kalmadı demek..."

Tahsin düşündü :
"— Başka bir devre giriyoruz,
yorulduk..."
Yine çöktü içine o deminki mahzunluk.
Kaşıkladı kompostosunu
ve gözlerini kırpıştırıp
ilerdeki masaya baktı :
orda üç kişiydiler :
Mösyö Düval
Cazibe Hanım
Osman Necip.
Tahsin'in ahbabıydı üçü de.
Osman Necip büyük aydınlardandı.
Tahsin'in kendine baktığını gördü.
Gülümsedi belli belirsiz.
Esner gibi uzattı kolunu sonra,
maden suyu şişesini aldı Cazibe'nin önünden
ve kaldırıp şişeyi yumuşak salıntılarla
döktü suyu bardağına bayanın.

Osman Necip kolları ve bacakları çok uzun bir adamdı.
Her yerde, her zaman
insan berrak ve derin bir suyun içinde görürdü Osman Necip'i :
orda tembel bir deniz mahluku gibi
rehavetli ve ağır
kımıldanır.
O kadar uzar ve yumuşardı ki hareketleri bazan
siz seyrederken onu
kansız
soğuk
iğrenç bir şeylerin sarıldığını duyardınız etinize.
Onu bir parça daha hızlı
bir parça daha insanca kımıldatmak için
kamçılamak.
Osman Necip çalıştığı yere geldiği günler
(az gelir, nadiren çalışırdı)
düşerdi gölgesi yapının içine
kemiksiz ve kederli.
Ve kendi kendini odasına kilitlerdi Osman Necip.
Koltuğunda arka üstü devrilip
uzun bacaklarını masanın kristaline koyardı.
İmzalı fotoğraflar vardı duvarlarda :
Gökalp
Talat Paşa
Atatürk ve İnönü.
Necip öyle olduğu yerde saatlarca kımıldanmadan
gözleri yarı açık
duvarları seyrederdi.
Hocasıydı Ziya Gökalp.
Dürkhaym'm adını ilkönce ondan duydu.
Talat Paşanın emriyle aldı tahsisatı mestureden ilk yardımı.
Mustafa Kemal'di yükselten onu,
ve İnönü'ydü elinden tutan.
Osman Necip hepsine karşı saygılı ve kibar
fakat içinin içinden hepsiyle alay etti.
Gökalp lüzumundan fazla hantaldı Osman Necip'e göre,

Talat Paşa lüzumundan fazla kabadayı ve cahil,
lüzumundan fazla hareketliydi Mustafa Kemal
ve İnönü lüzumundan fazla inatçı ve perhizsever.
Ve dördü de
(Osman Necip böyle düşünürdü)
büyük bir ciddiyetle bir şeylere gerçekten inanmış
ve dövüşmüşlerdi.
Halbuki bu dünyada hiçbir şey yoktu
(Osman Necip için)
gerçekten
ciddiyetle inanılmaya değer.
Kızmak, kıskanmak, inat etmek ve dövüşmek,
gülmek kahkahalarla ve ağlamak hıçkıra hıçkıra
(Osman Necip'e göre)
boş ve gülünç şey.
Gürültüsüz, rehavetle
zahmetsiz gelen para
zahmetsiz gelip giden kadın,
otomobil, kalorifer
ve alay ettiğini göstermeden gülen gözler
(Osman Necip için)
altmış senelik ömre yeter.
Gerisi laf ü güzaf,
(Osman Necip böyle düşünürdü).
Dünyaya bir defa geleceğiz
ölümü istediğimiz kadar düşünmeyelim
öleceğiz.

Osman Necip'in karısı durmadan aldattı onu.
Osman Necip bunu bilir.
Âşıklar evin sofrasında resmen otururlar.
Ve akşam yemeğinden sonra Osman Necip rehavetle içerken purosunu
artık ihtiyarlayan karısı
(fakat bacakları hâlâ harikulade güzeldir)
küçük salonda âşığıyla kavga eder.

Ve güler alaycı gözleri Osman Necip'in,
güler,
gülüşlerini belirtmeden.
Osman Necip'in metresleri vardır.
Her yıl eskisi gider
her yıl Avrupa'dan yenisi gelir.
Bu işte bilhassa İsviçre mamulatı kullanır Osman Necip.
Onlar güzel, sıhhatli ve ihtirassız oluyorlar,
kolayca kurulan bir saat gibi işlemesini biliyorlar.

Yemekli vagon ısınmıştı iyice
pencereler açılamadığından.
Ve havada ispirto
alafıranga yemek
pudra ve istim kokusu vardı.
Bir operet dekorundanmış gibiydiler küçük kırmızı abajurlar
sevinçli
sahte
lirik.
Fransızca konuşuyorlardı Mösyö Düval'le Cazibe Hanım.
On dakikadan beri ufacık bir portakalı soyup
dinliyordu Osman Necip.
Zengin Osmanlılar
fildişi âletler kullanırlardı sırtlarını kaşımak için :
bunlar, başlarında el gibi bir şeyler olan
ince uzun sapları işlenmiş kaşıklardı.
O kaşıklara benziyordu Cazibe Hanım :
fildişi gibi sarı-beyaz;
kaşık sapı gibi ince uzun ve göğüssüz
ve küçük kafası o el gibi bir şeylerin tıpkısıydı.
Ressam Ömer Paşa kerimesiydi Cazibe Hanım.
1310'da doğdu :
Kandilli. Boğaziçi. İstanbul.
Bir yaşında Sultan sarayına götürüldü.
Babası resmini yaptı üç yaşında.
318'de piyanoya başladı.

On yaşında Fıransızca konuştu.
On beşinden yirmisine kadar :
"Kandilli yüzerken uykularda
mehtabı sürükledi sularda."
Evlendi. (331).
Kocası Hariciyede Müfit Beydir.
1332 — Viyana.
35'te İstanbul'a döndüler.
1336 — Paris.
38'de Ankara'yı ziyaret.
Aynı yıl Berlin.
Berlin'de dört sene.
926 — Tokyo.
Tokyo'da iki sene.
Ankara'yı ziyaret,
(1928).
929'da Roma'ya doğru.
Akdeniz,
Loyd Triyestino.
Müfit Bey yolda sekteden öldü.
İstanbul'a avdet.
Cenaze merasimi
(gözyaşları ve beyaz eldivenli polisler arasında.)
1930'un sonuna kadar
hatıralar.
31'in yıl başında evlendi
banka memurlarından Şefik Beyle.
Kocası kendinden küçüktür biraz.

Nihayet portakalı soyabildi Osman Necip.
Portakalı soymuş olmasından
kendinden
ve dünyadan memnundu.
Kemikli
uzun
ve hemen bükülecekmiş gibi yumuşak parmaklarının üzerinde

İsviçreli metresleri gibi uslu ve sarışın duruyordu çıplak portakal.
Gülümsedi Osman Necip belli belirsiz.
Nice'de Düşes do Rohan'ın bir öğle yemeğini anlatıyor
Mösyö Düval'e Cazibe Hanım.
Tek parmakla çalınan piyano sesleri gibi geliyor Osman Necip'e
yemek isimleri
ve kelimeler :
" . . . . Langust ala morney . . .
Şevröy ala sentüber . . .
. . . . . setün bonör . . . .
. . . . . delis . . . . koze . . . .
Sos grand vönör.
Şampayn roze . . . . ."

Terbiyeli
ve biraz mahzun
dinliyordu Mösyö Düval.
Kumral
güzel
iri bir adamdı.

III

Bembeyaz bir gece geçiyordu mavi camların dışından.
Ay vardı, deniz vardı dışarda
dışarda bir bahtiyarlıktı ayın altındaki toprak.
Farkında değildi bunun yemekli vagonda mavi camların içindekiler.

İki adam oturuyor en dipteki masada.
Elbiseleri siyah.
Biri sarışın, biri esmer.
Esmeri, Mösyö Düval'i gösterdi :
"— Şu Fıransızı....."

Dışarda ay vardı, deniz vardı, dışarda bir rüya yelkenlisi vardı denizin üzerinde.

"— ...tanıyor musunuz?"
"— Hangi Fıransız?"
"— Osman Necip'in masasındaki,
Mösyö Düval dö Tor.
Mülti milyonerdir.
Luvar nehri üzerinde nefis bir şatosu var,
halis Ortaçağ yapısı."
"— Şimdi Alamanlar yerleşmiştir içine."
"— Belki, ama ne çıkar.
Herif burdan telgrafla
sütünü taahhüt etti bir Alaman kolordusunun."
"— Sütü bizden mi alacak?"
"— Yok canım
Fıransa'daki çiftliklerinden."
"— Düşmanlarını sütle besliyor demek?"

"— Yok canım
para kazanıyor."

Dışarda bir bahtiyarlıktı ayın altındaki dünya.

"— Ne zamandan beri bizde bu herif?"
"— On beş senedir gelir gider.
Yakın ve orta şarkla iş yapan bir şirketin reisi.
Bizde çimento, pamuk ve barutla uğraştılar.
Elektrik çıkarmak istediler Sakarya'dan
ve merinos yetiştirmek Dalaman çiftliğinde.
Ankara'nın en büyük oteli onlarındır.
Fakat devlet baruta el koydu
inhisar.
Devlet aldı üzerine merinos işini
Bursa'da siyah damlı, sarı, uzun bir fabrikası var.
Sakarya'dan elektrik
hâlâ bir öntasarı.
Ve Ziraat Bankası'na geçti pamukları."
"— Ne kaldı bunlara?"
"— Çimento ve otel.
Müthiş para kırıyorlar.
Harp kapımızdadır.
Müstahkem hatlarda çimentonun
diplomaside otelin rolü büyük."

Dışarda ay vardı, deniz vardı, dışarda bir rüya yelkenlisi vardı denizin üzerinde :
insana yalnız büyük
şefkatli
güzel şeyler düşündüren.
Dışarda denizin kıyısında
kırların ve ağaçların dünyası.

"— Bu Mösyö Düval Osman Necip'in dostu mudur?"

"— Dostu yoktur Osman Necip'in,
sadece para alır Düval'in şirketinden."
"— Tahsin'le Düval tanışırlar mı?"
"— Bebek'teki villasının çimentosunu Düval'den aldı Tahsin
tek metelik vermeden
haraç."
Dışarda ayın altında
kıyısında denizin
yapraklar ve kuşlarla yüklüydü bir ağaç.

"— Biraz mahzun duruyor sizin Mösyö Düval."
"— Yine bir türlü doğmayan çocuğunu düşünüyordur.
Karısı kısır.
Herif dehşetli Katolik.
Karıyı boşayamıyor.
Hüzünlü bir şey olsa gerek
giderken bu dünyada milyonlar bırakıp
bir tek çocuk bırakamamak."

Bembeyaz bir gece geçiyordu mavi camların dışından.
Farkında değildi mavi camların içindekiler.

Bir tuhaf güldü siyah elbiselerin esmeri.
Sivri burnu kısıldı yukarı doğru.
Sordu arkadaşına :
"— Mösyö Düval'in masasında kaç kişi var?"
"— Üç."
"— Hayır, dört.
Düval, bir,
Cazibe, iki,
Osman Necip, üç.
Ve Şinasi Bey dört.
Fakat siz Şinasi Beyi göremezsiniz
çünkü vefat etmiştir kendileri.
Kendileri kendi elleriyle öldüler
bembeyaz şakaklarına bir kurşun sıkıp.

Altmış yaşındaydı ölen.
İhtiyar bir insanın intiharı
ihtiyar bir insanın ağlamasına benzer,
ikisi de kepazece yeisli bir şey.
Eski Şûrayı Devlet azasındandı Şinasi Bey.
Aynı zamanda eski süferadan.
Onu barut işinin idare meclisine aldı Düval
(yanlış bir hesapla
bizde yeni insanların geldiğini düşünmeden),
sonra barut inhisara geçti.
Şinasi Beyi başından attı Düval
(doğru bir hesapla
bizde yeni insanların geldiğini anlayarak.)
Fakat bu doğru hesap Şinasi Beye bir parça yanlış görünür.
Ve bir sabah
şafak
bummm.....
Şinasi Bey sizlere ömür.
Diyorlar ki odasına kapanıp merhum
ta be sabah o gece
Ayda operasını çalmış gramofonda."

Ay ışığında karanlık bir tiren geçiyordu, karanlık bir tiren.
Yalnız lokomotifin tekerlekleri arasından düşen
ateş parçaları
kıvılcımlar.

Siyah elbiselerin sarışını sordu esmerine :
"— Şu bodur, şişman, kıllı adam kim?
Gözleri yağlı zeytin tanelerine benzeyen?
Ne kadar telaşla konuşuyor."
"— Gördüm.
Kasım Ahmedof.
Mülteci Azeri kardeşlerimizdendir.
Ne yalan söyleyeyim ama

henüz Berlin'den gelmiş bir Turancı bile olsam
kardeşim diyemem böyle adama."
"— Bu kadar rezil mi bu herif?"
"— Yok canım
kurnaz.
Yüksek finans ve endüstri bahislerini anlayacak kadar akıllı.
Ve dolandırıcı biraz.
Bundan yirmi iki yıl kadar önce
mitralyöz sesleriyle dolu bir gece
Kaptan Vasilyef'in şilebine atlayıp Batum'dan
Bolşeviklerden kaçıyor.
(Bolşevikler bazı meziyetleri takdir etmiyor anlaşılan).
Karadeniz'in ortasında ölüyor kaptan.
Çatal sakallı bir ihtiyar imiş zaten.
Ve İstanbul'a ulaştığında şilep
Batum'un biraz telaşlı ve bavulsuz yolcusu Ahmedof
cebinde bir senetle
geminin sahibi olarak
Galata rıhtımına basıyor ayak.
İstanbul'da işgal kuvvetleri vardı o zaman.
Bundan dolayı senet tasdik ediliyor
yüksek İngiliz komiserliği tarafından.
İki ay sonra şilep satıldı İtalyanlara
ve Ahmedof'la dumanlı bir pipo arasında bölüşüldü para."
"— Kepazelik."
"— Yok canım
bir transfer muamelesi.
Hem size bir şey daha söyleyeyim."
"— Söylemeyin, anladım.
Orda kaç kişi var?
Dört,
hayır beş, diyeceksiniz.
Kaptanın ölüsü beşincisi."
"— Çok anlayışlısınız.
Fakat gözleriniz iyi seçmiyor uzaktan.

Orda da bir ölü var
bir intihar eden
doğru.
Hatta eğilmiş Ahmedof'un viski bardağına.
Fakat iyice bakın
çatal sakallı ihtiyar bir kaptana benziyor mu?
Benzemez.
Genç, uzun boylu, kuru
matruş bir ölü bu.
Ölebilmek için gizlice üç denizden aşması lazım geldi :
bir okyanus
bir açıkdeniz
bir içdeniz.
Bir Amerikan petrol kumpanyasında mühendisti.
Şikago'da çalışıyordu büro işlerinde.
Gangıster olmayı belki düşünmüştür
fakat ölmeyi düşünmedi Boğaziçi'ndeki otele gelene kadar.
Ve matruş, uzun yüzünden
bir tıraş makinası gibi çizgisiz geçip gidecekti seneler
Gelibolu'da petrol keşfedilmeseydi eğer.
Ve resmen mühürlü vesikalarla
şişelerde mahsul nümunesiyle beraber
petrol kumpanyası bu keşfi alınca haber
İstanbul'a gönderdi onu.
Kasım Ahmedof'tu petrolü keşfeden.
Gizlice otomobille Gelibolu'ya gittiler.
(Petrol sırları devlet sırları gibidir).
Sondaj yapıldı,
bol ve temiz çıktı mahsul.
(Petrol işlerinde vakit kaybetmeye gelmez),
derhal telgrafı çekti mühendis :
"Üç yüz bin dolar yollayın. Nokta. Tamam."
Belki biraz sarhoştu çekerken telgrafı,
hatta sondaj yapılırken.
Fakat o yıllar içki yasaktı Amerika'da
ve Ahmedof Coni Valker'le doldurmuştu otomobili.

Hikâyemin sonu belli.
Ahmedof aldı üç yüz bin doları,
(yine lazım gelenlerle bölüşüldü yarı be yarı).
Mühendis sekiz yüz kilo petrol çıkarabildi ancak.
Çünkü Ahmedof her ne kadar
vaktiyle toprağı kazdırıp
içine bin kilo petrol döktürmüş idiyse de
herhalde sondajda çekilmiştir elli kilosu
ve yüz elli kilosunu toprak emmiş olacak."
"— Peki Mühendis?"
"— Dedim ya, malum :
Boğaziçi'nde bir otel.
Bir şafak.
Amerika elveda.
Bummmm....
Ne tuhaf şey
şafak zamanları
renkler ve pırıltılarla uyanışı aydınlığın
ölüme daha kolay çekiyor gidecek insanları."
"— Korkunç adam bu Ahmedof."
"— Evet, ama, dazlak kafası eskisi gibi işlemiyor artık.
Yanındaki genç kıza bakın.
Ne ince şey, değil mi?
Herhalde bir mandalina dilimi gibidir tadı.
Ama Ankara'ya artık onu boşuna götürüyor Ahmedof.
Ankara ihtiyarladı."

Gümrah bir erkek sesi güldü masalardan birinde.
Siyah elbiseler
sesten yana baktılar.
Hikmet Alpersoy'du gülen.
Yakışıklı, diri,
elli beş yaşlarında bir adam.
Geniş omuzları sarsılıyor
kahkahadan kırılıyordu yeşil gözleri.

Siyah elbiselerin sarışını dedi esmerine :
"— Ne sıhhatli şey.
Belli ki bir tek hastalık geçirmemiş."
"— Yok canım
müzmin belsoğukluğu vardır.
Ama bu belki hastalıktan sayılmaz."
"— Ne fena insansınız."
"— İyi insan olduğumu iddia ettim mi size?"
"— Kızmayın."
"— Âdetim değildir."

Karşıda Hikmet Alpersoy bir daha güldü.
Siyah elbiselerin sarışını dedi esmerine :
"— Gülmesi hoşuma gidiyor bu adamın.
Açık
geniş
rahat.
Herhalde aydınlık bir kalbi vardır."
"— Eh, pek de karanlık değil.
Elektrik ampulü gibidir insanın yüreği.
Cereyan alırsa ışık verir,
cereyansız ampul iyi olsun istediği kadar
ne ışıl ışıl yanar
ne kendini gösterebilir."
"— Alayı bırakın."
"— Etmiyorum ki."
"— Kim bu adam?"
"— Bay Hikmet Alpersoy.
Müteahhit.
Hatta fabrikatör.
Dehşetli zampara.
Fransızların dediği gibi :
"Bon enfan bon vivör."
Seferberlikte Harbiye Nezareti'ndeydi,
fakat kızkardeşi Alaman zabitleriyle fazla ahbaplık ediyor diye
azledildi yerinden.

(Enver Paşa tarafından.
Enver Paşa sofuydu biraz
hele muhadderatı İslamiye bahsinde.)
Fakat Mütareke yetişti imdadına Hikmet Alpersoy'un :
Ve arkasından Anadolu Kurtuluş Hareketi
iki yılda yarım milyon liralık yaptı Hikmet'i."
"— Nasıl?"
"— Silah ve eski asker postalı kaçakçılığıyla.
Bunları Anadolu Hükümetine gönderiyordu Hikmet :
vatana hizmet.
Ucuz alıyor, pahalı satıyordu :
ticaret."
"— Ne çirkin konuşuyorsunuz."
"— Güzelleştirmez tahtakurusunu
adını değiştirmek onun.
Mamafi itiraf edeyim
bir parça ukalayım."
"— Hayır, tek taraflı."
"— Demek birçok taraf var.
Ben hangisindenim?"
"— Hikmet Alpersoy'u anlatıyordunuz."
"— Evet.
Anlatacak çok bir şey kalmadı fakat...
Fransa ve İtalya'yla iş yaptı zaferden sonra Hikmet.
Ve nihayet Alamanya'da karar kıldı.
Yine Ankara'ya silah satıldı.
Fakat artık ne millî kaçakçılık
ne vatana hizmet,
kanun dairesinde
tek taraflı,
düpedüz ticaret.
Hikmet gayet güzel otomobil kullanır.
Küçük cici bir apartımanı Berlin'de
Paris'te garsonyeri vardır.
Hatta

kendi şevrolesiyle dolaştırdı Avrupa'da
İstanbul valilerinden birini.
Hikmet, zaman zaman
kederli dalgınlıklar geçirmesine rağmen
aynı cömertlikle harcar neşeyi ve parayı.
Fakat yazık
iki yıldır bir Yahudi kızı zaptetti bu müthiş zamparayı.
Yeşil gözleri ondan başka kadın görmüyor artık."
"— Enteresan adam."
"— Enteresandır.
Konserve fabrikasından bahsettim mi size?"
"— Hayır."
"— Beş altı yıl evvel
bir Bulgarla beraber
bir konserve fabrikası açtılar."
"— Ne olacak?"
"— Hiç...
Fakat bu gece ölüler basmış bu vagonu."
"— Yine mi başladınız?"
"— Sözümü kesmeyin
size göstereyim onu."
"— Hikmet'in masasında oturuyor, değil mi?"
"— Evet
fakat masaya sokulamıyor."
"— Bu da kendi kendini mi öldürdü?"
"— Hayır
doktorlukça mesele bir intiharsa da
bence düpedüz öldürülmüş sayılır."
"— Hoş adamsınız."
"— Teşekkür ederim."
"— Bu müntehir, yahut maktul
genç mi, ihtiyar mı?"
"— Genç,
Fakat hakkınız var.
Bunu anlamak biraz güç.
Ölülerin uzaktan belli olmaz yaşı,

bacakları kırılmışsa hele
kaburga kemikleri birbirine geçmişse hele
hele dağılmışsa başı."
"— Yüksek bir yerden düştü demek?"
"— Öyle oldu.
Konserve fabrikasında çalışıyordu ölen,
Hikmet Alpersoy'la Bulgarın fabrikasında.
Yirmi beş kuruştu gündelik.
İş müddeti on dört saat."
"— Rezalet."
"— Yok canım
mesele-i fazla-ı kıymet."
"— Anlamadım."
"— Bunu Öztürkçe söylesem de anlamazsınız.
Biz hikâyemize gelelim.
Selim
(ölünün adı)
yirmi beş kuruşa on dört saat dayanamadı.
Elli kuruş ve on saat, dedi.
Öteki işçiler de aynı fikirdeydiler.
Derin, felsefî bir fikir değil elbet.
Fakat tehlikeli bir fikir.
Ve bundan dolayı Bulgarla Hikmet
hemen polise ihbar ettiler bu fikri.
Derhal tevkifat yaptı polis.
Müdüriyete on kişi götürüldü :
dört kadın, altı erkek
(elebaşılar)
ve Selim — komünist.
Halbuki komünist değildi Selim.
Düşünmemişti komünizmin ne olduğunu bile.
O sadece on sekiz yaşındaydı
ve yirmi beş kuruş yerine elli kuruş istiyordu
ve on dört saat yerine on saat.
Polis bu kanaatta değildi fakat.
Yatırdılar Selim'i yere.

Selim kalktığı zaman
basamıyordu döşemelere.
Yatırdılar Selim'i yere,
Selim kalktığı zaman
göremiyordu önünü artık.
Yatırdılar Selim'i yere,
Selim kalktı ve yığıldı.
Selim'in koltuklarına girip
karanlık bir odaya götürdüler.
Ve duvarda bir çiviye bağladılar saçlarından,
o suretle ki
döşemeye ancak ayak parmaklarının ucu dokunuyordu.
Bir tramvay geçti sokaktan gıcırtılarla.
Yakın bir yerde yatsı ezanı okunuyordu.
Çözdüler Selim'i çividen,
yatırdılar Selim'i yere.
Ve Selim kalktığı zaman
bir pencere gördü uzaktan
çok uzaktan ama
perdesiz karanlık bir pencere.
Atıldı ona doğru.
Camlar kırıldı şangırdayarak.
İlkönce kayboldu bir insan başı
sonra kayboldu iki ayak."

"— Ne müthiş şey;
korkulu bir rüya gibi."

"— Şükredin ki rüyayı gören siz değilsiniz."

"— Fakat bütün bunları nasıl öğrendiniz, Faik Bey?
İsminiz Faik'ti, değil mi?"

Siyah elbiselerin esmeri güldü :

"— Evet, Faik bendeniz.
Bilgi meselesine gelince
biraz merak saikasıyla
biraz dedikoduseverlik
ve biraz da meslek icabı.
Polis Müdüriyeti doktorlarındandım.
Şimdi değilim.

Bir bozkır hastanesinin başhekimliğini aldık.
Ve bundan dolayı
size bir şey daha söylersem
bir meslek sırrını faş etmiş sayılmam artık.
Şu bizim sıradaki üçüncü masaya bakın.
Gördünüz mü?
Bir erkek, bir kadın.
Beyaz, mavi, sarı.
Ancak bu kadar biçimli olabilir
genç Şimal ilahları."
"— Sahiden öyle.
Ama Türk değil bunlar."
"— Hayır
Alaman."
"— Sefaretten mi?"
"— Hayır."
"— Komisyoncu filan mı erkek?"
"— Hayır."
"— Bar artisti olmasınlar?"
"— Yok canım."
"— Seyyah?"
"— Değil."
"— Peki burda işleri ne?"
"— Masalarına dikkatle bakın, anlarsınız."
"— Orda bir ölüyü mü göreceğiz yine?"
"— Bir değil, bin
iki bin
üç bin ölüyü.
Fakat sayısı çoğaldıkça ölülerin
facia-değerleri düşer.
Hele bir tayyare bombardımanında ölmüşlerse eğer."
"— Anlamıyorum."
"— Halbuki mesele gayet basit :
şu ölü çocuk, şu ölü kadın, şu ölü ihtiyar,
el ele verip
iki Şimal ilahının masasını kuşatanlar,

Roterdam bombardımanının mahsullerindendir.
Ve o mavi gözlü ak iki ilah
işaret verdiler ölüm kuşlarına
avlarını daha iyi seçmeleri için."
"— Şair gibi konuşuyorsunuz."
"— Evet.
Maalesef.
Ve bu bahse şiir girince kepazelik oluyor.
Hele bu çeşit şiir.
Ama ne yaparsınız,
insan dehşetli bir şeylerle doluyor,
müthiş iğreniyor bir şeylerden,
müthiş kızıyor bir şeylere,
gel gör ki bacağınızdan bağlısınız olduğunuz yere.
Kımıldanmak ne mümkün?
O zaman gelsin lakırdı
şairanelik
hem de sözde alaycı biraz
hafifçe liriko-romantik.
Hem de en kötü soyundan.
Bizim de masamızda bir ölü var beyim.
Ne müntehir, ne maktul, ne de bombardımanzede.
Durmadan konuşuyor
ve çekiyor bal gibi şarabı.
Her şeye rağmen
memnun kendi kendinden."
"— Ben mi?"
"— Hayır, ben..."

Ay ışığında
karanlık bir istasyona girdi
karanlık bir tiren.

Siyah elbiselerin sarışını baktı pencereden :
mavi camdan bakılınca bu karanlık istasyon
ışıksız insanlar
hazin ve telaşlıydılar bir kat daha.

Orda sanki fısıltılarla bir şeyler konuşuluyor :
ölüm için, ayrılık için, sabahsız geceler için.
Ve havada şıkır şıkır ay ışığı olduğu halde
yerde rayların pırıltısı yoktu :
ancak beş on adım görünüp kayboluyordular.
Yalnız iki direkte elektrik yanıyordu
arka yola çekilmiş açık yük vagonlarının üzerinde
(ve bunların mühimmat yüklü oldukları belliydi brandalarından.)
İstasyon yapısı ve müştemilatı
öyle yığınla simsiyah, karınakarışıktı ki
yolcular vagonlarını ve birbirlerini kaybederek
koşuşuyordu peronda.
Bir kadın çığlığı geldi yemekli vagona kadar :
"— Hatice
kız
nerdesin?"

Siyah elbiselerin sarışını sordu esmerine :
"— Faik Bey, nereye gidiyorız?"
"— Ben bir bozkıra gidiyorum
siz Eskişehir'e galiba."
"— Onu demek istemedim."
"— Malum.
Kovadis Domino?"
"— Bir roman ismi değil mi, Doktor Faik Bey?"
"— Evet."
"— Şaka etmeyin."
"— Ne münasebet?"
"— Benim dediğim, Doktor Faik Bey,
deminki sözleriniz,
bu karanlık istasyon,
içimde ansızın kırıldı bir şey,
bir inkisarı hayal,
bir tuhaf mahzunluk,
sanki bu gece mutlaka ölecekmişim de,
hayır

sanki hepimiz bu gece ölecekmişiz,
ben
siz
bütün bu insanlar
bu karanlık istasyon.
Yani bir taraftan
kendi kendimin acısı düştü içime,
fakat bir taraftan da bütün insanların acısı.
Böyle bir şey başıma ilk defa geliyor.
Yani ilk defa düşünüyorum.
Yani sahiden
gerçekten
elle tutulacak gibi düşünüyorum :
bu dünyada benden başka da insanların yaşadığını.
Laf diye değil
öyledir diye değil
adeta birdenbire derimin üzerinde duymak bunu
düşünmek
anlamak.
Ne dersiniz?"
"— Duydunuz : muhakkak,
düşündünüz : belki,
anladınız : zannetmem.
Ne olacak hem,
anlasanız da unutacaksınız.
Bir andı, geldi geçti,
yahut geçmek üzeredir.
Geçmese de alışılır.
Alışıldı mı, mesele yok.
Alışkanlık getirir eski yerine
hiçbir şey duymamış
düşünmemiş
anlamamış olmanın rahatlığını.
İlk seferkine göre belki miskin bir rahatlık,
rahatlık fakat."
"— Haklısınız Faik Bey.

Lakin..."
"— Lakin nereye gidiyoruz, değil mi?"
"— Evet, nereye gidiyoruz?
Dünya nereye gidiyor böyle?
İnsanlar nereye gidiyor?"
"— Bence bunu anlamak, Bay..."
"— Şekip Aytuna..."
"— Bence bunu anlamak için, Bay Şekip Aytuna...
Soyadınızı kendiniz mi seçtiniz?"
"— Hayır, bizim müdür."
"— Güzel seçmiş.
Bence bunu anlamak için
nerden gelip nerde olduğumuzu anlamak lazım."
"— Çok doğru..."
"— Çok doğru ama, siz
ben
anlayıp da ne yapacağız?"
"— Evet."
"— Evet."
"— Evet,
bir çıkmaz sokak
bir..."
"— Dikkat ettiniz mi, Bay Şekip Aytuna :
ben demin sizi dinlerken farkına vardım,
biz münevverler hep birbirimiz gibi konuşuyoruz,
aynı renkli cümlelerle
aynı eda.
Tuhaf değil mi?"
"— Bilmem..."
"— Acınız geçti mi, Bay Şekip Aytuna?"
"— Geçmek üzere."
"— Çok güzel.
Evli misiniz?"
"— Bekâr."
"— Bekârlık sultanlıktır."
"— Nişanlıyım, Doktor Faik Bey."

"— Tebrik ederim.
Şarap?"
"— Mersi, ben..."
"— Alkolle başınız hoş değil."
"— Evet
dokunuyor."
"— Her şeyin ifratı muzurdur zaten..."

IV

Ay ışığında lokomotifi buhar saçarak
karanlık bir istasyondan çıktı Anadolu Sürat Katarı.

Yemekli Vagon.
Mutfak.
Aşçıbaşı konuşuyor Garson Mustafa'yla.
Aşçıbaşı Mahmut Aşer :
inkılapçı yeni büyük mutfağımızın "neo-klasik" tipiydi,
yani bir Amerikan filminde Singapur'a giden bir şilebin
aşçıbaşısı gibiydi,
güler yüzlü, şişman
ve beyaz takkesi biraz derbeder
ve matruş :
"— Ankarapalas'a, yavrum,
Ankarapalas'a Kaliforniya'dan elma gelirdi."
(Garson Mustafa
dinliyordu.)
"— Yavrum, Kaliforniya memleketinden elma,
tayyareyle Paris'e
Paris'ten bize.
Kaliforniya elmaları görmüşlüğün var mı?"
"— Yok."
"— Kaliforniya elmaları, yavrum,
iri, kırmızı olurlar,
hem de bir boyda hepisi,
tornadan çıkmış gibi bir örnek."
"— Bizimkilere tenezzül etmezdiniz demek?"
"— Hâşâ
etmezdik.

Sokmazdı kapıdan
en seçme Amasya elmalarını bile Müsyü Fernan."
"— O da neci oluyor?"
"— Nasıl neci? Adını olsun duymadın mı?"
"— Duymadım."
"— Yazık öyleysem,
bir de garson diye gezersin, yavrum."
"— Gezemez olsam."
"— Neden?"
"— Hiç.
Sen herifi anlat.
Kim bu?"
"— Müsyü Fernan ustamızdı,
gâvur olmasa pirimiz diyesim gelir.
Paris'ten getirttiler,
aşçıların başvekili,
erkânıharp.
Ayda sekiz yüz alırdı Ankarapalas'tan,
yavrum, sekiz yüz kâat.
Helal olsun fakat,
adam derin,
sanatkâr.
Haftada bir, Fıransız Sefiri inerdi yanına
Kont di Şambürün,
mutfağa kadar."
"— Ne konuşurlardı?"
"— Zannıma kalırsa salçalardan.
Malumun ya alafıranga yemek :
salça demek.
Biz Ankarapalas'ta, yavrum, bir salça yapardık,
sos grand di vönür,
Türkiye'de başka yerde emsali yok.
Turuf denir bir çeşit mantar lazım buna,
kara bir mantar.
Toprağın dibinde yetişirmiş.

Fransızlar domuzlara buldurtup çıkartıyor bunu.
Sırf bu işe alışkın terbiyeli domuzlar.
Bize turuf mantarı Paris'ten gelirdi, yavrum,
kutular içinde."
"— Burda yetişmiyor demek?"
"— Hâşâ
o cinsi yetişmiyor.
Konya'da uğraşılmış diye duyduk.
Hatta köpek kullanmışlar domuz yerine.
Nafile fakat,
turuf dediğin siyah olacak ya
Konya'nınki beyaz çıkıyor."
"— Müsyü Fernan Ankara'da mı hâlâ?"
"— Konturatosu bitti üç yıl önce
gitti.
Fakat biz yetiştik.
Çaldık elinden hünerini gâvurun.
Hatta Kastamonulu İbrahim
yeni bir salça icadetti yaban domuzu filetosuna.
Zaten bir kerre ucunu görsün
şıp diye kapıp öğrenir Türk milleti.
Akıllıyızdır.
Fakat itibar görmeyiz kendi milletimizden.
Şimdi yüz elli kâat veriyorlar
Ankarapalas'taki Türk ustaya.
Müsyü Fernan'dan neyi eksik?
gâvurluğu mu?"

"— Mustafa, kahve hazır..."

Garson Mustafa aldı kahveyi çıraktan
çıktı.
Verdi kahveyi.

"— Garson."

Hikmet Alpersoy'du Garson Mustafa'yı çağıran
(Hikmet Alpersoy
gümrah kahkahalı müteahhit, fabrikatör adam) :
"— Garson, üç şişe Kavaklıdere getir."
Mardanapal itiraz etti :
"— Üç şişe çoktur, beyim
yeter bir şişe."
"— Yetmez
üç şişe gelsin."
Mardanapal güldü
(ihtiyar bir kurbağa gibi gülüyordu) :
"— Bastı yaşın elliye, Hikmet Bey,
vazgeçmezsin huvardalıktan."

Dört kişiydiler masada.
Mardanapal mümessilidir yirmi yıldan beri bir Alaman firmasının.
Mardanapal Leh Yahudisiydi.
Büyük bir rahatlıkla satabildiğinden
elektrik malzemesiyle beraber
eksiltmelerde büyük ve küçük memurlarımızın vazife namusunu
Hitlerciler
eline bir "temiz kan şahadetnamesi" verip
eski yerinde bıraktılar onu.
Genç karısı bir harikadır Mardanapal'ın,
ince uzun bir çift bacak
ham incir gibi bir çift meme,
kocaman, karanlık, kadife gözler
ve pembe mermer gibi bir alın.

Şarapları getirdi Garson Mustafa.

Baktı Mardanapal
(tüylü kaşların altında akları patlak mahzun gözleri vardı),
baktı Mardanapal
"büyüklerden" insanın masasından tarafa :

"— Hikmet Bey," dedi,
"şu adama bir sualim var şimdi,
bir doğru cevap verse
yüz bin lira veririm."
"— Ne soracaksın?" "
"— Harbe giriliyor mu?"
"— O söylemez, sen Tahsin'e sor."
"— Tahsin de söylemez."
"— Bilmez de ondan."
"— Ben bilirim neyi söyler, neyi söylemez Tahsin.
Bilse de söylemez bunu."
Fehim konuştu :
"— Bu işi Türkiye'de yalnız bir kişi bilir.
Başkasının sözüne bakma."

Müddeimuaviniydi Fehim,
yakışıklı, genç
ve biraz peltek.
Fehim'in yüz elliliklerden babası Paris'te öldü.
Fehim'in karısı bir Kürt derebeyi soyunun kızıdır.
Karı koca üç senede bir apartıman
bir konak
ve nakten altmış beş bin lira yediler.
Hâlâ fakat evlerinde bir Fıransız "dam do kompani" vardır,
Fehim'in bir Ford arabası
üç bin lira kumar borcu
ve hâlâ unutulmayan beş yıllık bir şöhreti ki
bir gece Akıntıburnu'nda, gazinoda, rezalet çıkarıp
Dolmabahçe Sarayı'nda tokatlandığına dairdir.
Saraydakinin emriyle silahşorlardan en meşhuru atmıştı Fehim'e tokadı.
Fehim ilkönce ürktü, kızdı, afalladı,
fakat saraydakinin ayakları dibinde, sonra,
yere kapanıp yüzükoyun
hıçkıra hıçkıra
çaresiz bir çocuk gibi ağladı.

Halbuki daha o gün
sabah
mahkeme salonunda
sırmalı, siyah cübbesinin içinde levent, yükselerek
ölümünü istemişti bir insanın.

Hikmet Alpersoy sordu :
"— Harbe giriliyor mu diye merakın neden, Mardanapal?"
"— Bir hesap meselesi, Hikmet Bey."
Fehim sordu :
"— Hitler'in kazanmasını istiyor musun, Mardanapal?
Kalbin ne diyor?"
Gümrah kahkahalarla güldü Hikmet Alpersoy :
"— Mardanapal Yahudi sayılmaz."
Mardanapal konuştu yumuşacık :
"— Pasaportum değil, beyim,
fakat Mardanapal Yahudidir.
Yahudiyim, çok şükür."
"— Hitler duymasın."
"— Duysun.
Ben onlara para kazandırıyorum."
"— Hitler'i eline verseler ne yaparsın, Mardanapal?"
"— Ortak alırım."
"— Kazıklamak için mi?"
"— Öldürmez miydin?"
"— Bu dünyada hangimiz ölmeyecek?"
"— Yahu hiç mi kızmıyorsun Alamanlara?"
Bunu soran Aziz Beydi.
Mardanapal güldü
cevap vermedi Aziz Beye.
Elleri pantolon ceplerindeydi Aziz Beyin.
Bu cepler yanlarda değil
öndeydiler,
çapraz, ağızları uzun ve eğri.
Aynı cepleri taşır Aziz Beyin smokin pantolonları bile.
(Çetelik devrinden kalmadır bunlar).

Çerkezdi Aziz Bey.
Orman bekçisiydi babası.
Fakat bugün Aziz Beyin
bir sömürge toprağı kadar ormanı var :
İstanbul'a odun ve kömür veren ormanlar.
Yaz günleri ormanın ortasında
ona, köşkün merdivenlerinde rastlarsan
Hindistan'da bir İngiliz valisidir :
bembeyaz kolonyal şapkasından
asaletli tebessümüne kadar.
Ve kış geceleri ormanda kurtlar dolaşıp ağaçlar ulurken
köşkün sofrasında misafir olmuşsan eğer
(on metredir uzunluğu bu sofranın)
masanın başında altın sarı ve kan kırmızı görürsün onu,
kızarmış av etlerine, şaraba ve dostlara ikram eder.
Ve bu havalide orman memurlarıyla jandarma komutanlarının karıları
(hemen hepsi çirkin kadınlardır)
bileklerinden dirseklerine kadar dizerler altın bilezikleri.
Yalnız bir nahiye müdürü kafa tuttu
ve üç gün sonra evi basılıp
dövüldü bayılıncaya dek.
Bazan ormanda, yerde, kırmızı meşe yapraklarının üzerinde
altında boğum boğum kalın, uzun dalların
başları bir kurşunla delinmiş cesetlere takılır ayağınız.
Bunlar odun kaçakçısı köylülerdir.
Aziz Bey ormanlarındaki işçilerin bilmez sayısını.
Zaten Aziz Bey hesap bilmez.
Muhasebe servisi alt kapağıdır cıgara paketinin.
Hısım ve akrabaları ki korucubaşıları ve silahşorlarıdır
çalarlar hayasızca Aziz Beyden.
Aziz Bey bilir
ses çıkarmaz.
Çünkü on misli daha, daha yüz misli çoğunu
cıgara paketi muhasebesi işçilerden çalar.
Bazan ormanda bir veremli kızdan konuşulur

bir zamanlar ağaçların altında hayalet gibi dolaşan bir kızdan.
Kız ölmüştür
en kırmızı gürgenlikte mermer bir mezar
ve ağaçlarla ağaçlar dolusu miras bırakıp Aziz Beye.
Fakat
balık suya
Aziz Bey ağaçlara doymaz.
Daha çok ağaç, daha çok ağaç,
hiçbir insanın sahip olmadığı
ve hiçbir kuşun göremediği kadar.

Aziz Bey sordu :
"— Niye güldün, Mardanapal?
Yine ben sana hayırlı bir haber vereyim :
Alamanlarla anlaşacağız
görürsün.
Sevindin mi, Mardanapal?"
"— Sevinelim hep beraber, Aziz Bey.
Tamamlanır yarı kalan işin."
"— Vay, bunu da mı duydun?"
"— Biz her şeyi duyarız,
Yahudiyiz.
Alaman şirketi bir milyon veriyor, değil mi?
Güzel para.
Bizimkiler iş bilir.
Bütün vilayeti iki senede alırsınız
ortak olurlarsa senin ağaçlara.
Set ün bön afer, doğrusu
değer.
Anlaşalım, Aziz Bey,
sevinelim hep beraber."

• Bir şeyler hazırlanıyordu mavi camların dışında
farkında değildi mavi camların içindekiler.
Dışarda ay kızarıyordu,
çevresinde ince beyaz bir duman.

İçerde beşinci masada üç kadın ve bir erkektiler.
Tombul ve gençti erkek.
Kadınlar ihtiyar ve boyalıydı.
Ve çenelerinin altında sarkıyordu etleri
beyaz
ve harap.
Kadınlardan üçüncüsü
(dişleri takma olanı)
uzattı yüzüklerle dolu biçare elini
(altında masanın)
ve soktu erkeğin pantolon cebine.

Dışarda gecenin doğusunda bulutlar kabarıyor
ve yağmuru, yıldırımı, rüzgârı taşıyarak
simsiyah, kırmızı, ıslak
yürüyorlar batıya.
Ve bu alçalıp yaklaşan bulutlara doğru
adeta yükselen toprağın üzerinde
koşuyor telgıraf direkleri ve karanlık bir tiren :
Anadolu Sürat Katarı.

Yemişlerini çoktan yiyip kahvelerini içmişti yemekli vagon.
Aşçıbaşı Mahmut Aşer
metrdotel ve garson
camlı bölmenin gerisinde
kendi masalarında birleştiler.
Oldukları yerden vagon boydan boya görünüyordu.
Orda konuşuyordu insanlar
fakat ses gelmediğinden
açılıp kapanıyordu ağızları
balıklarınki gibi ümitsiz.

Dışarda bir şimşek çaktı gecenin doğusunda.
Dışarda bir çocuk çömeldi olduğu yere
ve kulaklarını ıslak elleriyle kapayıp saydı :
"Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi."

Gök gürledi.
Herhalde yakın bir yerlere düştü yıldırım.

İçerde, yemekli vagonda, çok ihtiyar bir erkek
hesaplar yapıyor üzerinde pembe bir kâadın
bu dünyaya yakın
ve bakıyor bir başına
bu dünyadan uzak
mavi camlarda yağmurun yağışına.
Damlalar sicim gibi iniyorlar
yağmur kamçılıyor camları.
Fırtınada karanlık bir tiren götürüyor adamları.

Garson Mustafa sildi masalarını koluyla
sarı yapraklı bir defter çıkarıp cebinden koydu
açtı yavaşça birinci yaprağını.
Sordu Aşçıbaşı Mahmut Aşer :
"— Neyin nesi oluyor, yavrum, bu defter?"
"— Burda bir destan yazılı, Mahmut Usta."
"— Böyle işlere merakın var öyleysem?"
"— Var."
"— Benim de vardır.
Kim yazmış bunu?"
"— Mahpus bir adam."
"— Tamam.
Hapisane destanı severim, yavrum."
"— Bu öylesi değil."
"— Yazık,
hapisane destanları yanıktır.
Zaten sesin de, sevdanın da yanığı güzel.
Herif söyleyecek, sen acıyacaksın.
Yürekte acımak olacak
insanlık yani, yavrum.
Acınacak bir şey yok mu bunda?"
"— Hem var, hem yok.
Bu Köroğlu Destanı gibi bir şey."

"— Onu da severim.
Haydi bismillah
başla bakalım.."

Dışarda son kertesindeydi fırtına.
Rayların ve yağmurun sesini,
saatlerce uzaklara götürüyordu rüzgâr,
ve kilometrelerce mesafeden uğultular getiriyordu.
Artık yalnız gecenin doğusunda değil
çakıyordu şimşek her tarafında karanlığın.
Ve adeta ölçülü aralarla düşüyordu yıldırımlar...

Mustafa destanını okumaya başladı :
"Onlar ki toprakta karınca
suda balık
havada kuş kadar
çokturlar,
korkak
cesur
cahil
hakîm
ve çocukturlar
ve kahreden
yaratan ki onlardır,
destanımızda yalnız onların maceraları vardır.

Onlar ki uyup hainin iğvasına
sancaklarını elden yere düşürürler
ve düşmanı meydanda koyup
kaçarlar evlerine
ve onlar ki bir nice murtada hançer üşürürler
ve yeşil bir ağaç gibi gülen
ve merasimsiz ağlayan
ve ana avrat küfreden ki onlardır
destanımızda yalnız onların maceraları vardır.

Demir
kömür
ve şeker
ve kırmızı bakır
ve mensucat
ve sevda ve zulüm ve hayat
ve bilcümle sanayi kollarının
ve gökyüzü
ve sahra
ve mavi okyanus
ve kederli nehir yollarının
sürülmüş toprağın ve şehirlerin bahtı
bir şafak vakti değişmiş olur,
bir şafak vakti, karanlığın kenarından
onlar ağır ellerini toprağa basıp
doğruldukları zaman.

En âlim aynalara
en renkli şekilleri aksettiren onlardır.
Asırda onlar yendi, onlar yenildi.
Çok sözler edildi onlara dair
ve onlar için :
'zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktur'
denildi."

Sustu Mustafa.
Mahmut şaşırmıştı biraz :
"— Tuhaf bir destan," dedi,
"tuhaf bir destan yazmış bu mahpus adam.
Bir şeyler karıştırır.
Fakat, yavrum, senin sesin yanık
makamlı da okuyorsun
insana dokunuyor.
Bitti mi?"
"— Hayır, bu başı daha."
"— Peşrev gibi bir şey öyleysem.

Biz sonuna bakalım."

Mustafa destana devam etti :
"— YIL 918 VE 19
VE HİKÂYEİ KARAYILAN".
Mahmut sordu :
"— Hikâyenin adı mı bu?"
"— Evet.
Okuyorum."
"— De bakalım."
"— Ateşi ve ihaneti gördük
ve yanan gözlerimizle durduk
bu dünyanın üzerinde.
İstanbul 918 Teşrinlerinde,
İzmir 919 Mayısında,
ve Manisa, Menemen, Aydın, Akhisar
Mayıs ortasından
Haziran ortalarına kadar
(yani, tütün kırma mevsimi
yani, arpalar biçilip
buğdaya başlanırken)
yuvarlandılar...
Adana
Antep
Urfa
Maraş :
düşmüş
dövüşüyordu.....

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Antepliler silahşor olur.
Uçan turnayı gözünden
kaçan tavşanı art ayağından vurırlar.

Ve Arap kısrağının üstünde
taze yeşil selvi gibi ince uzun dururlar.

Antep sıcak
Antep çetin yerdir.
Antepliler silahşor olur
Antepliler yiğit kişilerdir.

Karayılan
Karayılan olmazdan önce
Antep köylüklerinde ırgattı.
Belki rahatsızdı, belki rahattı
(bunu düşünmeye vakit bırakmıyordular)
yaşıyordu bir tarla sıçanı gibi
ve korkaktı bir tarla sıçanı kadar.
"Yiğitlik" atla, silahla, toprakla olur
onun atı, silahı, toprağı yoktu.
Boynu yine böyle çöp gibi ince
ve böyle kocaman kafalıydı
Karayılan
Karayılan olmazdan önce...

Gâvurlar Antep'e girince
Antepliler onu
korkusunu saklayan
bir fıstık ağacından
alıp indirdiler.
Altına bir at çekip
eline bir mavzer
verdiler.

Antep çetin yerdir.
Kırmızı kayalarda
yeşil kertenkeleler.
Sıcak bulutlar dolaşır havada
ileri geri...

Gâvur tutmuştu tepeleri
gâvurun topu vardı.
Antepliler düz ovada
sıkışmışlardı.
Gâvur şarapnel dökÜyordu,
toprağı kökünden sökÜyordu.
Gâvur tutmuştu tepeleri
akan Antep'in kanıydı.

Düz ovada bir gül fidanıydı
Karayılan'ın
Karayılan olmazdan önceki siperi.
Bu fidan öyle küçük
korkusu ve kafası öyle büyüktü ki onun
namluya tek fişek sürmeden
yatıyordu yüzükoyun...

Antep sıcak
Antep çetin yerdir.
Antepliler silahşor olur.
Antepliler yiğit kişilerdir.
Fakat gâvurun topu vardı.
Ve ne çare kader
düz ovayı Antepliler
gâvura bırakacaklardı.

Karayılan olmazdan önce
umrunda değildi Karayılan'ın
kıyamete dek gâvura verseler Antep'i.
Çünkü onu düşünmeye alıştırmadılar.
Yaşadı toprakta bir tarla sıçanı gibi
ve korkaktı bir tarla sıçanı kadar.

Siperi bir gül fidanıydı onun
gül fidanı dibinde yatıyordu ki yüzükoyun

ak bir taşın ardından
kara bir yılan
çıkardı kafasını.
Derisi ışıl ışıl
gözleri ateşten al
dili çataldı.
Birden bir kurşun gelip
kafasını aldı.
Hayvan devrildi kaldı.

Karayılan
Karayılan olmazdan önce
kara yılanın encamını görünce
haykırdı avaz avaz
ömrünün ilk düşüncesini :
"İbret al, deli gönlüm,
demir sandıkta saklansan bulur seni,
ak taş ardında kara yılanı bulan ölüm..."

Ve bir tarla sıçanı gibi yaşayıp
bir tarla sıçanı kadar korkak olan
fırlayıp atlayınca ileri
bir dehşet aldı Anteplileri
seğirttiler peşince.
Gâvuru tepelerde yediler.
Ve bir tarla sıçanı gibi yaşayıp
bir tarla sıçanı kadar korkak olana :
"Karayılan" dediler...

Ve biz bunu böylece duyduk.
Ve çetesinin başında yıllarca namı yürüyen
Karayılan'ı
ve Anteplileri
ve Antep'i
aynen duyup işittiğimiz gibi
destanımızın birinci babına koyduk..."

"— Yavrum, yaşasın Karayılan
aşkolsun Antepliler.
Bak bunu iyi yazmış, beğendim."

Daha bir hayli şeyler söyleyecekti Mahmut Aşer
fakat seslendiler içerden :
"— Garson."
Hikmet Alpersoy'du çağıran
gümrah kahkahalı adam
konserve fabrikatörü
ve silah taciri.
"— Maden suyu getir bana.
Galiba sahte sizin Kavaklıdere şarapları,
okudu midemin canına...."
"— Hayır, beyim,
şaraplarımız..."
"— Kes.
Çabuk maden suyu getir."
Dudakları titredi Garson Mustafa'nın,
kızardı esmer elmacık kemikleri,
kendini zor tuttu küfretmemek için.
Zaten bir yıldır
hapisanedekini ziyaret ettiği günden beri
kirli, ıslak bir ten fanilası gibi taşıyordu garsonluğu sırtında.
Tellerin ve demirlerin arkasında görmüştü içerdekini.
Çocuk yüzlü bir adamdı.
Garsonluğunu öğrenince sözlerinden Mustafa'nın
acır gibi
üzülür gibi
hatta biraz ayıplar gibi bir şey geçmişti gözlerinden.
Belki yoktu böyle bir şey
ve o anda belki
bir demirin gölgesiydi düşen gözlerine hapistekinin.
Ne olursa olsun fakat
garsonluk saygıdeğer bir meslek değildi artık Mustafa'ya göre,
uşaklık gibi bir iş.

Metrdotele kızgın bir sesle söylendi Mustafa :
"— Şurdaki bay, şarabı beğenmemiş,
nazik midesi bozulmuş pezevengin.
Maden suyu istiyor.
Götür."
Metrdotel
yataklı vagonlar üniforması içinde kibirli bir adam
birçok şeye birden o kadar şaşırdı ki
götürdü maden suyunu.
Fakat giderken :
"— Mustafa, ben gelmeden," dedi, "okuma şunu.."

Dışarda ıslak bir toprak gibiydi karanlık.
Anadolu Sürat Katarı yağmur ve rüzgârla itilerek
inanılmaz bir süratle akıyordu rayların üzerinde.

Döndü Metrdotel.
Mustafa devam etti destanına :
"— 1920 YILI VE HİKÂYEİ ARHAVELİ İSMAİL...
Ateşi ve ihaneti gördük.
Düşman ordusu yine başladı yürümeye.
Akhisar, Karacabey
Bursa ve Bursa'nın şarkında Aksu
çarpışarak çekildik.
920'nin
29 Ağustosu
Uşak düştü.
Yaralı
ve dehşetli kızgın
fakat toprağımızdan emin
Dumlupınar sırtlarındayız.
Nazilli düştü....

Ateşi ve ihaneti gördük.
Dayandık
dayanmaktayız.

1920 Şubat, Nisan, Mayıs,
Bolu, Düzce, Gevye, Adapazarı :
içimizde Hilafet ordusu
Anzavur isyanları.

Ve aynı sıradan
3 Birinciteşrin Konya.
Sabah.
Beş yüz asker kaçağı ve yeşil bayrağıyla Delibaş
girdi şehre.
Alaeddin Tepesinde üç gün üç gece hüküm sürdüler.
Ve Manavgat istikametlerinde kaçıp
ölümlerine giderken
terkilerinde kesilmiş kafalar götürdüler...

Ve 29 Birincikânun Kütahya.
Dört top
ve bin sekiz yüz atlı bir ihanet
yani Çerkez Ethem,
bir gece vakti
kilim ve halı yüklü katırları
koyun ve sığır sürülerini önüne katıp
düşmana geçti.
Yürekleri karanlık
kemerleri ve kamçıları gümüşlüydü
atları ve kendileri semizdiler...

Ateşi ve ihaneti gördük.
Ruhumuz fırtınalı, etimiz mütehammil.
Sevgisiz ve ihtirassız çıplak devler değil
inanılmaz zaafları, korkunç kuvvetleriyle
silahları ve beygirleriyle insanlardı dayanan.
Beygirler çirkindiler
bakımsızdılar
hasta bir fundalıktan yüksek değillerdi.
Fakat bozkırda kişneyip köpürmeden

sabırlı ve doludizgin koşmasını biliyorlardı.
İnsanlar uzun asker kaputluydu,
yalnayaktı insanlar...
İnsanların başında kalpak
yüreklerinde keder
yüreklerinde müthiş bir ümit vardı...

İnsanlar devrilmişti, kedersiz ve ümitsizdiler.
İnsanlar etlerinde kurşun yaralarıyla
köy odalarında unutulmuştular.
Ve orda sargı
deri
ve asker postalları halinde
yan yana, sırtüstü yatıyorlardı.
Koparılmış gibiydi parmakları saplandığı yerden
eğrilip bükülmüştü
ve avuçlarında toprak ve kan vardı...

Ve asker kaçakları
korkuları, mavzerleri, çıplak ölü ayaklarıyla
karanlıkta köylerin üstünden geçiyorlardı.
Acıkmıştılar
merhametsizdiler
bedbahttılar.
Şosenin ıssız beyazlığına inip
nal sesleri ve yıldızlarla gelen atlıyı çeviriyor
ve Bolu dağında ekmek bulamadıkları için
deviriyorlardı uçurumlara
şayak, cıgara kâadı, tuz ve sabun yüklü yaylıları...

Ve çok uzak
çok uzaklardaki İstanbul limanında
gecenin bu geç vakitlerinde
kaçak silah ve asker ceketi yükleyen laz takaları
hürriyet ve ümit
su ve rüzgârdılar.

Onlar suda ve rüzgârda ilk deniz yolculuğundan beri vardılar.
Tekneleri kestane ağacındandı
üç tondan on tona kadardılar
ve latin yelkenlerin altında
fındık ve tütün getirip
şeker ve zeytinyağı götürürlerdi.
Şimdi büyük sırlarını götürüyorlardı.
Şimdi denizde bir insan sesinin
ve demirli şileplerin kederini
ve Kabataş açıklarında sallanan
saman kayıklarının fenerlerini
peşlerinde bırakıp
ve karanlık suda düşman taretlerin önünden akıp
küçük
kurnaz
ve mağrur
gidiyorlardı Karadeniz'e.
Dümende ve başaltlarında insanları vardı ki
bunlar
uzun eğri burunlu
ve konuşmayı şehvetle seven insanlardı ki
sırtı lacivert hamsilerin ve mısır ekmeğinin
zaferi için
hiç kimseden hiçbir şey beklemeksizin
bir şarkı söyler gibi ölebilirdiler....

. . . . . .
. . . . . .

Karanlıkta kurşunî derisi kırmızıya boyanan
baltabaş gemi
düşman torpitosudur.
Ve dalgaların üstünde sallanarak
alev alev
yanan
Şaban Reisin beş tonluk takası...

Kerempe Feneri'nin yirmi mil açığında
gecenin karanlığında
dalgalar minare boyundaydılar
ve başları bembeyaz parçalanıp dağılıyordu...

Rüzgâr :
Yıldız-poyraz.
Esirlerini bordasına alıp
kayboldu düşman torpitosu.
Şaban Reisin teknesi
ateşten direğiyle gömüldü suya.

Arhaveli İsmail
bu ölen teknedendi.
Ve şimdi
Kerempe Feneri'nin açığında
batan teknenin kayığında
emanetiyle tek başınadır,
fakat yalnız değil :
rüzgârın
bulutların
ve dalgaların kalabalığı
İsmail'in etrafında hep bir ağızdan konuşuyordu.

Arhaveli İsmail
kendi kendine sordu :
"— Emanetimizle varabilecek miyiz?"
Kendine cevap verdi :
"—Varmamış olmaz."
Gece Tophane rıhtımında
kamacı ustası Bekir Usta ona :
"— Evladım İsmail," dedi,
"hiç kimseye değil," dedi,
"bu sana emanettir."

Ve Kerempe Feneri'nde
düşman projektörü dolaşınca takanın yelkenlerinde
İsmail, reisinden izin isteyip,
"— Şaban Reis," deyip,
"emaneti yerine götürmeliyiz," deyip
atladı takanın patalyasına,
açıldı...
Allah büyük
ama kayık küçük, demiş Yahudi.
İsmail bodoslamadan bir sağnak yedi,
bir sağnak daha,
peşinden üç kardeşler.
Ve denizi bıçak atmak kadar iyi bilmeseydi eğer
alabora olacaktı.

Rüzgâr tam kerte yıldıza dönüyor.
Ta karşıda bir kırmızı damla ışık görünüyor :
Sıvastopol'a giden bir geminin
sancak feneri.
Elleri kanayarak
İsmail çekiyor kürekleri.
İsmail rahattır.
Kavgadan
ve emanetinden başka her şeyin haricinde.
İsmail, unsurunun içinde.
Emanet :
bir ağır makinalı tüfektir.
Ve İsmail'in gözü tutmazsa liman reislerini
ta Ankara'ya kadar gidip
onu kendi eliyle teslim edecektir.

Rüzgâr bocalıyor.
Belki karayel gösterecek.
En azdan on beş mil uzaktır en yakın sahil.

Fakat İsmail
ellerine güvenir.
O eller ekmeği, küreklerin sapını, dümenin yekesini
ve Kemeraltı'nda Fotika'nın memesini
aynı emniyetle tutarlar.

Rüzgâr karayel göstermedi.
Yüz kerte birden atlayıp rüzgâr
bir anda bütün ipleri bıçakla kesilmiş gibi
düştü.

İsmail bunu beklemiyordu.
Dalgalar bir müddet daha
yuvarlandılar teknenin altında
sonra deniz dümdüz
ve simsiyah
durdu.
İsmail şaşırıp bıraktı kürekleri.
Ne korkunçtur düşmek kavganın haricine.
Bir ürperme geldi İsmail'in içine.
Ve bir balık gibi ürkerek
bir sandal
bir çift kürek
ve durgun
ölü bir deniz şeklinde gördü yalnızlığı.
Ve birdenbire
öyle kahrolup duydu ki insansızlığı elleri yıldılar :
yüklendiler küreklere.
Kürekler kırıldılar.

Sular tekneyi açığa sürüklüyor.
Artık hiçbir şey mümkün değil.
Kaldı ölü bir denizin ortasında
kanayan elleri ve emanetiyle İsmail.
İlkönce küfretti.

Sonra elham okumak geldi içinden.
Sonra güldü
eğilip okşadı mübarek emaneti.
Sonra,
sonra malum olmadı insanlara
Arhaveli İsmail'in akıbeti....."

Aşçıbaşı Mahmut Aşer
kocaman yumruklarının tersiyle ovuşturdu gözlerini,
sesi doluydu :
"— Ben bu İsmail'i tanırım, yavrum."
Güldü Metrdotel :
"— Amma da yaptın, usta,
sahiden İsmail diye bir adam yok,
böyle bir insan yaşamamış.
Bu dinlediğin masal....."
Mahmut Aşer adeta kızdı bu itiraza :
"— Yavrum, masal olur mu?
Hâşâ!..
Destan denildi, duymadın mı?
Köroğlu da mı yaşamamış?
Tahir'le Zühre de mi yalan?
Hem ben tanırım dedim sana Arhaveli İsmail'i.
Fakat yirmi yıldır gördüğüm yoktu.
Ölmüş daha o zaman
yazık
erkek çocuktu."
Sustu Mahmut Aşer.
Yemekli vagondakilere
cam bölmenin arkasındakilere bakıyordu Garson Mustafa :
öfkesi yükseliyordu yüreğinden boğazına doğru.
Konuştu tekrar Mahmut Aşer,
sanki konuştu kendi kendine :
"— Doğrusun, yavrum,
hikâye oldu Arhaveli İsmail.
Eski zamanlar bütün hikâye oldu gayrı.

O günler ayrı, bu günler ayrı.
O günün adamları, yavrum, bir başka çeşit
bir başka çeşit, yavrum, bugünün adamları.
Mustafa bana bak,
harplerden de yazıyor mu bu?"
"— Yazıyor."
"— İnönü Harbini de anlatıyor öyleysem?"
"— Anlatıyor."
"— Ben bulundum orada...
Sonra o harbe Birinci İnönü dediler."
Garson Mustafa hayretle sordu :
"— Sen de muharebe ettin demek?"
"— Ettik elbette.
İnönü meydanı, yavrum,
rüzgâr,
soğuklar insanı arı gibi haşlıyor.
Zemheriler bitti diyelim
hamseyn ya başladı, ya başlıyor.
Muharebe beş gün beş gece sürdü.
Kan gövdeyi götürdü.
Ve nihayetinde
gâvurlar karın üstünde
top arabaları, sandıklar dolusu konyak,
altı kamyon bıraktılar.
Sonra kaçarlarken, yavrum,
biz mi kaçtık, onlar mı, pek belli olmadı ya,
fakat onlar kaçarlarken
köyleri, köprüleri yaktılar."

Aşçıbaşı Mahmut Aşer
inkılapçı yeni büyük mutfağımızın "neo-klasik" tipi
birdenbire göründü Mustafa'nın gözüne büsbütün bambaşka bir
. adam gibi,
burnunun biçimine kadar hatta.
Ve beyaz takkesi kayboldu.
Sonra Mustafa'ya Metrdotel :

"— Kimden aldın bu yazıları?"
"— Kardeşimden."
"— Bu şiirleri yazan mahpusu kardeşin tanıyor mu?"
"— Arkadaşıdır.
Bir gün ben bile gittim ziyaretine."
"— Kimin? Hapisteki şairin mi?"
"— Evet."
"— Kardeşin ne iş yapar senin?"
"— Amele...."

Fırtınada karanlık bir tiren götürüyor adamları.
Yağmur kamçılıyor mavi camları,
damlalar sicim gibi iniyorlar.
Mustafa devam etti destanına :
"— Birinci İnönü,
sonra ikincisi.
23 Mart 921 günü
düşmanın Bursa ve Uşak grupları üstümüze yürüyor.
Onlardaki topçu ve piyade
bizden üç kere fazla,
bizim atlımız çok.
Atların makanizması
hartucu
namlusu yoktur
ve kılıç
çıplak, ucuz bir demirdir.
26 Mart.
Akşam.
Sağ cenah ilerimize yanaştılar.
27 Mart :
bütün cephelerde temas.
28, 29, 30 :
kavgaya devam.
Ve Martın 31'inci gecesinde
(ay ışığı var mıydı? bilmiyorum)
İnönü karanlığı sesler ve kıvılcımlarla doluydu.

Ve ertesi gün
1 Nisan
Metristepe aydınlanıyor.
Saat altı otuz :
Bozöyük yanıyor.
Düşman muharebe meydanını silahlarımıza terketmiştir.
Sonra 8 Nisandan 11 Nisana kadar :
Dumlupınar.
Sonra Haziran.
Bir yaz gecesi.
Dünyada yalnız pırıltılar
ve böceklerin sesi.
Sakarya'yı üç yerinden
sallarla geçiyoruz.
Basarak aldık
Adapazarı'nı.
Ve dolaşıp Sapanca Gölünün sazlıklarını
yanaştık İzmit'in şarkında çuha fabrikasına.
Düşman
kısmen gemilere binerek
denizden
ve kısmen
Karamürsel üzerinden
Bursa'ya çekilip
boşalttı İzmit şehrini gece yarısı.

Sonra 23 Ağustos.
Sakarya melhame-i kübrası ki
devamı 13 Eylül gününe kadardır.
Bizim kırk bin piyademiz
dört bin beş yüz atlımız,
düşmanın seksen sekiz bin piyadesi
üç yüz topu vardır.
Harp meydanının şimal yanı
Sakarya
ve dağlardır.

Keskin
ve dik yamaçlarıyla,
kireçli toprakları
ve kayalarında tek başlarına birbirinden uzak
haşin
ve münzevi çam ağaçlarıyla
Abdüsselam Dağı,
Gökler Dağı,
dağlar.
Ve Sakarya'dan bu havalide
yalnız çatal tırnaklı karacalar su içmektedir.
Ankara suyunun dökûldüğü yerden
Eskişehir şimali garbisine kadar
Sakarya mecrası uçurumlar içinden geçmektedir.
Cenupta
ve cenubu şarkîde
yapraksız ve hazin
geniş ve uzun
ve insana bıraktığı hiçbir şeye acımadan
ölmek arzusu veren
Cihanbeyli Ovası :
çöl.....
Bu çölün
bu dağların
bu nehrin ve bizim önümüzde
yirmi iki gün ve gece fasılasız dövüşüp
düşman ordusu ricata mecbur kaldı.

Buna rağmen
sene : 1922
ve on beş vilayet ve sancak
ve dokuz büyük şehir
düşman elindedir...
İnanılmaz şeyler düşmandadır ki
bunların arasında :
yedi göl, on bir nehir

ve köklerinde baltamızın yarası
ve yangınlarıyla bizim olan
yüz kere yüz bin dönüm orman,
bir tersane, iki silah fabrikası,
ve on dokuz körfez ve liman ki
belki birçoğunun
rıhtımı
mendireği
kırmızı yeşil fenerleri yoktur
ve belki sularında
ateş kayıklarının ışıltısından başka ışık yanmadı,
fakat onlar
tahta iskeleleri ve kederli balıkçılarıyla bizimdiler.
Sonra üç deniz
altı kol tiren hattı,
sonra göz alabildiğine yol :
sılaya gittiğimiz
gurbette göründüğümüz
ve neden
ve niçin olduğunu sormadan
çöle, Çanakkale'ye
ölüme gittiğimiz yol,
ve sonra toprak
ve o toprağın insanları :
Uşak tezgâhlarının halı dokuyanları,
kılaptan işlemeli eyerleriyle meşhur
Manisalı saraçlar,
yol kenarlarında ve istasyonlarda açlar,
ve kurnaz
cesur
ağırbaşlı ve çapkın
ve kütleleriyle delikanlı
İstanbul
ve İzmir işçileri,
ve zahire ve kantariye tacirleriyle eşraf ve âyan,
kıl çadırlı Yürükleri Aydın'ın

ve sonra ırgat
ortakçı
maraba,
davarlı ve davarsız
yarım meşin çizmeli
ve ham çarıklı köylüler.
On beş vilayet ve sancak
ve dokuz büyük şehir
düşman elindedir..."

V

Anadolu Sürat Katarı yaklaşıyordu Sapanca'ya.
Siyah elbiselerin sarışını
siyah elbiselerin esmerine dedi ki :
"— Deminden beri bakıyorum, Faik Bey,
aşçı, Metrdotel ve garson
şurda camın arkasında bir şeyler okuyorlar. "
"— İyice bakmamışsınız.
Garson okuyor, dinliyor ötekiler."
"— Evet.
Ne okuyorlar acaba?"
"— O garson ne okuyabilir? diye düşünüyorsunuz.
Garson ve okumak.
Aşçıbaşı ve okunan bir şeyi dinlemek
tuhafınıza gidiyor."
"— Doğru.
Karagöz'e benzemiyor okudukları şey."
"— Niye Karagöz geldi aklınıza?"
"— Bilmem.
Fakat başka bir şey de olabilir."
"— Ahmet Haşim'in şiirleri niye olmasın?"
"— İmkânı yok.
Hayır.
Aşçıbaşı anlayamaz Haşim'i."
"— Haklısınız, Bay Şekip Aytuna,
aşçıbaşıya anlatacak
açık
korkunç
cesur
haklı ve umutlu bir tek sözü yoktur Ahmet Haşim'in."

"— Şiir bunlardan mı ibaret yalnız, Doktor Bey?"
"— Şiir dünyadan ibaret.
Ve bugünkü dünyada yalnız bu dediklerim anlatılmaya değer."
"— Ne garip fikirleriniz var."
"— Gariptirler,
hatta bir bakıma komik,
hatta bir bakıma mürai, züppe ve alçak
sadece bol bol gevezelik edip
dövüşmedikleri, dövüşemedikleri için..."

Yağmur dinmişti dışarda
rüzgâr aynı hızla esiyordu fakat.
Zifiri karanlıkta belirdi Sapanca Gölünün pırıltısı.
Anadolu Sürat Katarı yavaşlıyor.
Geçiliyor yanından sırılsıklam, simsiyah ağaçların.
Ve yavaşlayan tirenin azaldıkça gürültüsü
rüzgârın uğultusunda yeni bir ses duyulmaya başlıyor :
bu ses suyun
ve sazlıklarındır...

Tiren durdu.
Haykırışmalar oldu dışarda.
Yemekli vagonun mavi camlarına dışardan
bir şeylerle yüklü ıslak kadın ve çocuk elleri vurdu.
Baktı bu tırmanan mavi ellere yemekli vagondakiler.
Bir tek elma almadan fakat
kalktı Sapanca'dan Anadolu Sürat Katarı.
Yirmi biri elli yedi geçiyordu saat.

Ve 108 kilometre cenubunda Anadolu Sürat Katarının
giriyordu Bilecik İstasyonu'na bir başka tiren :
Haydarpaşa'dan 15:45'te kalkan katar.
Burda ne yağmur, ne rüzgâr
kar gibiydi ay ışığı.

Ve 510 numaralı üçüncü mevki vagonun
camları değil
maskelendiğinden ampulleri
koridorda bir açık pencereden
iki yolcu mehtabı seyrediyordu :
Nuri Öztürk
(Bakımevi kaleminde muhasebeci)
ve Kartallı Kâzım.

Bir dümdüz beyazlığın üzerinde sarsıntısız ve kolay
kızakla çekiliyormuş gibiydi ay.

Mahkûmların bölmesindeydi Üniversiteli.
Son harbin ekonomiko-sosyal sebeplerini anlatıyor mahkûm Halil.
Yuvarlak sayılar ve kupkuru kelimelerle konuştuğu halde
kavga ediyormuş gibi heyecanlı.
Ve miyop gözleri gözlüklerini yenmişti.
Ve ölen insan sayıları yıkılan şehir isimlerine rağmen
umutlu iki el gibi bu gözleri alnının üstünde duyuyordu Üniversiteli.
Fakat dehşetli umutsuzdu Çavuş.
Mırıldandı kendi kendine :
"— Âsi geldiler,
âsi geldiler Allaha.
Amma da olur şimdiki muharebe ha,
ana baba günü
vaveyla günü.
Vaveyla çalkanır böyle arzla semanın arasında.
Hayat meselesi."
Sonra mahkûm Süleyman'a döndü :
"— Süleyman Bey," dedi,
"Süleyman Bey,
Üveyk kuşu şöyle feryad edermiş ilânihaye :
keşke beni yaratmasaydın!
Bu dünyaya gelip ilk defa ölümü gördüğünden,
sonsuzluk yani.
Hay felek, hay felek,

devri âleme bak,
bir yükseliş devri
sonra bir alçalış devri geliyor muhakkak.
Dünyaya sahip olan bir rüzgâr.
Haydi bakalım toprağa kalboldun..."

Mahkûm Fuat
kendi İstanbul'u yüreğinde
açık pencereden geceyi seyrediyordu.
Kızını düşünüyordu mahkûm Melahat :
"İki kat entarisi, dört çift çorabı var,
patikleri eskidi,
kış gelirse yün atkısı yok."
Uyukluyordu Jandarma Haydar.
Mahkûm Halil'i dinliyordu Jandarma Hasan.

Gökyüzünde kızakla çekiliyormuş gibiydi ay,
yaklaşmayıp uzaklaşmayarak
değirmi ve parlak
hep aynı mesafede
tirenle birlikte yürüyordu,
tirenle birlikte yavaşladı,
tirenle birlikte durdu Bilecik İstasyonu'nda.

Koridorda üç kerre derin nefes aldı Nuri Öztürk,
hazin bir şarkı söyler gibi konuştu :
"— Mâhitaba bakamam yâr gelir hatırıma."
Ay ışığıyla doluydu sarı kurt gözleri Kartallı Kâzım'ın.
Kartallı Kâzım konuştu :
"— Benim eski yıllar gelir hatırıma,
Kuvâyi Milliye yılları."
Sustu ve devam etti hemen :
"— Kaç yıl geçti üzerinden,
tıpkı böyle mehtaplı bir gece.
Yine böyle bir gümüş kutunun içindesin
ortalık öyle bir tuhaf aydınlık, öyle ıssız.

Ya çok seslidir
ya hiç ses vermez mehtaplı gece zaten.
Ben tek başıma yüzükoyun yatıyorum
arkasındayım filintamın,
kız gibi Osmanlı filintası.
Parlıyor arpacık
namlunun ucunda
yüz yıllık yoldaymış gibi uzak
bir damlacık.
O gün merkezden emir aldık :
Gebze'deki İngiliz yüzbaşısının tercümanı vurulacak.
Köylerde teşkilat kurmuş tercüman Mansur
satıyor bizimkileri...
İyi hesaplamışım herifin geçeceği yeri.
Söküldü karşıdan.
Beygirin üzerinde.
Beygir yüksek
İngiliz kadanası.
Kendi halinde yürüyor hayvan
ortasında demiryolunun
sallana sallana
ağır ağır.
Tercüman herhalde bırakmış dizginleri
onun da başı sallanıyor
belki de uyuyor üzerinde beygirin.
Yaklaştıkça büyüyor herif.
Zaten mehtapta heybetli görünür insan.
Aramızda kaldı kalmadı dört yüz adım,
namluyu kaldırdım biraz
Mansur'un sallanan başını nişanladım.
Soldaki yamaçtan düştü bir taş parçası.
Bir kuş uçtu sağımdaki ağaçtan,
ağaç çınar,
kuş ürkmüş olacak.

Kafam çevrildi kuşun uçtuğu yana
mehtapla yüz yüze geldik,
tıpkı işte bunun gibi kocaman
desdeğirmi
bembeyaz.
Gözümü aldı adeta.
Zaten bu yüzden
tekrar göz, gez, arpacık hedefi bulup ateşlediğim zaman
ilk kurşun Mansur'un başını delecek yerde
galiba omzuna girdi.
Herif "Hınk" dedi bir, kulağımın dibinde sesini duydum.
Beygirin başını çevirdi
dörtnal kaçıyor.
Yetiştirdim ikinci kurşunu.
Beygirin üstünde sola yıkıldı.
Üçüncü kurşun.
Düştü beygirden.
Fakat bir ayağı üzengiye takılmış
biraz sürüklendi peşinde kaçan hayvanın.
Sonra kurtuldu ki ayağı
Mansur yıkılıp kaldı olduğu yerde,
yamaca sardı beygir.
Kalktım.
Yürüdüm herife doğru.
Üzerinden kâatları alacağım,
casusların isimleri vardır.
Aramızda dört telgıraf direği yalnız,
ellişerden iki yüz metre eder.
Tercüman doğruldu apansızın
yana attı kendini
kaçıyor bayır aşağı.
Filintayı omuzladım.
Dördüncü kurşun.
Yıkıldı herif.
Başladım koşmaya.

Doğruldu yine.
Aramızda yüz adım.
Mansur yürüyor önümde sarhoş gibi sallanarak
kaçmıyor artık
yürüyor.
Ben de koşmayı bıraktım.
Deniz kıyısına indik.
Orda boş bir fabrika vardır.
Bir de beyaz bir ev,
tahta iskelesi iner denizin içine kadar.
Baktım ki herif suya giriyor.
Kâatlar ıslanacak.
Beşinci kurşunu yaktım.
Suya düşüp kalktı önde giden.
Ve ben tazelerken şarjörü
bir ışık yandı evde,
bir pencere açıldı,
galiba bir kadın baktı dışarıya.
Boğazlanıyormuş gibi bağırdı tercüman.
Pencere kapandı.
Işık söndü.
Tercüman atıldı tahta iskeleye.
Art ayakları kırılmış bir hayvan gibi sürünüp tırmanıyor.
Hâlâ gitmez gözümden.
Hay anasını.
Ay da denize düşmüş :
dağılıp toplanıyor
toplanıp dağılıyor.
Velhasıl
uzatmayalım
Mansur'un işini bıçakla bitirdik.
Kâatlar kan içindeydi,
fakat kan kapatmıyor yazıyı...."

Sustu birdenbire Kartallı Kâzım
sonra devam etti hemen :

"— Herif namussuzun biriydi,
muhakkak.
Düşmana satılmıştı,
orası öyle.
Kaç tane din kardeşinin başını yedi,
biliyorum.
Ama ne de olsa
mehtapta herif beygirin üzerinde uyumuş geliyordu.
Demek istediğim
öyle günlerde bile böyle bir adamı bile bu çeşit öldürüp
ortalık durulduktа yıllarca sonra mehtaba baktığın vakit
üzüntü çekmemek için
ya insanda yürek dediğin taştan olacak
yahut da dehşetli namuslu olacak yüreğin.
Bizimkisi taştan değil çok şükür,
fakat namuslu.
Ne malum? dersen :
dövüştük pir aşkına
yaralandık birkaç kere
ve saire.
Ve kavga bittiği zaman
ne çiftlik aldım, ne apartıman.
Kavgadan önce Kartal'da bahçıvandık
kavgadan sonra Kartal'da bahçıvan.
Yalnız işte ara sıra
yerli yersiz böyle anlatırız..."

Nuri Öztürk :
"— Anlatmazsın övünürsün mamafi böbür böbür,"
diyecekti az daha.
Esasen Kuvâyi Milliye hikâyeleri
asabını bozardı Nuri Öztürk'ün :
Anadolu'ya zamanında geçmediğinden....

510 numaralı üçüncü mevki vagon.
Alaca karanlığında uykusundaydı beşinci bölme.

Yalnız Sakaryalı Şakir'di uyumayan
(sirozlu hasta),
çöp gibi boynunun üzerinde
(bir mantık yanlışlığı olarak)
dimdik duruyordu başı.
Karnının üstüne koymuştu ellerini.
Bu yamru yumru eller
düşünüp konuşabilseydi eğer :
"— Şakir
her dakka artıyor karnındaki su,
düştü yüreğine ölüm uykusu
göz yummak ne mümkün?" diyebilirdiler.
Demediler fakat.
Çünkü artık düşünmeye tenezzül etmiyor Şakir.
Ve duymuyor artık :
yaylı bir karyolada ölmenin hasretini bile.

510 numaralı üçüncü mevki vagon.
Koridor.
Koridorda iki yolcu mehtabı seyrediyor.
Gökyüzünde sarsıldı bir kerre
sonra kızakla çekiliyormuş gibi rahat ve kolay
yürümeye başladı ay.
Bilecik İstasyonu'nu arkada bıraktı tiren.
Ve 90 bu kadar kilometre şimalinde bu tirenin
bir başka katar
Anadolu Sürat Katarı
koşuyordu rüzgârlı karanlıkta cenuba doğru.

Boşalmıştı yemekli vagon yarı yarıya.
Garson Mustafa daha bir hayli okumuştu destandan :
"HİKÂYEİ İMALATI HARBİYE FABRİKASI"
"HİKÂYEİ HASAN",
"HİKÂYEİ ÜÇ İNSAN"
ve
" HİKÂYEİ MUSTAFA SUPHİ VE ARKADAŞLARI".

Metrdotelin kaşları çatılmıştı bilhassa bu son hikâyede
ve kararmıştı içinde üniformasının.
"— Yavrum, Mustafa," dedi Aşçıbaşı Mahmut Aşer,
"yoruldun.
Gerisini birazdan okuruz, biz bize kalınca...."

Ve Mustafa soktu sarı yapraklı defterini cebine.

22'yi 36 geçiyordu saat.
Büyüklerden insan
kalktı masadan.
Yanındakiler de kalktılar.
"— Ben yatmaya gidiyorum, müsaadenizle,
siz rahatsız olmayın."
Düşündü Tahsin
(Mebus-Doktor) :
"— Zekâ bu kadar erken uyur mu?"

22'yi 36 geçiyordu saat :
Mösyö Düval konuşuyordu Cazibe Hanımla :
"— Sizin köylülerinizden memnunum,
kanaatkâr ve sabırlı insanlar.
Tüccarlarınız da fena değil,
memurlarınız zararsız,
beğenmiyorum fabrikatörlerinizi fakat.
Size her şeyden önce ziraat lazım.
Sonra devletçiliği de bırakmalısınız..."

22'yi 36 geçiyordu saat.
İzmirli tacirlerden Emin Ulvi Açıkalın'ın aklında
yüz bin sandık kadar üzüm ve incirin hesabı var.

Geğirdi Kasım Ahmedof
ve tadı bir mandalina dilimine benzeyen kızın
titredi dudakları.

Hikmet Alpersoy :
"— 350.000," diye bitirdi sözünü.
Mardanapal :
"— 400.000'e çık, yalnız bir mesele var,"
diye başladı sözüne.
C. M. Muavini Fehim :
"— Mardanapal'dan 500 lira borç isteyebilirim,"
diye düşündü.

22'yi 36 geçiyordu saat.
Ve Anadolu Sürat Katarında
bir delikanlı duruyordu sahanlığında birinci mevkiin.
Tıp Fakültesi'nde talebeydi.
Eskiden bir köy ağasıydı ki babası
sahibi olmuştu son on beş yıl içinde
üç çiftliğin ve iki çeltik fabrikasının.
Duruyordu kederle sahanlıkta tıp talebesi.
Altay dağlarını düşünmüyordu,
o dağlara ki bir gün yalın kılınç gitmek niyetindedir
yedi tuğ taşıyan atlılarla
ve başında demir miğferi.
Şimdi yüreğindeki keder
yine macerasız geçen bu tiren yolculuğundandır.
Halbuki tirenlere ne kadar güzel kadınlar biner.

22'yi 36 geçiyordu saat.
Anadolu Sürat Katarında
iki kadın konuşuyordu ikinci mevkide bölmelerin birinde.
Elli yaşındaydılar.
Elli yıl elle tutulacak gibi belliydi
ikisinin de üzerinde.
Soldaki bir profesör karısıydı.
Geniş, uzun yüzü ağlamaktan kızarmış,
şapkasını çıkarmış
buruşuk elleriyle ak saçlı şakaklarını tutuyordu.
Durmadan konuşuyordu sağdaki kadın :

"— Herifin bu kadar kahrını çektin, kardeş.
Boyunca iki evlat yetiştirdin.
Ne demeye boşanacaksın?
Bakmaya mecbur sana.
Baksın.
Şimdi gidip elinle tutsan bile
boşanayım deme sakın...
Boşanmak onun canına minnet.
Herifi rezil et bir temiz fakat,
sonra dön, keyfine bak, köşene kurul."

22'yi 36 geçiyordu saat.
Aynı bölmedeydi Nimet Hanım.
Genç bir kadın.
Bir vekâlette memurdur.
Güzel değil,
başka bir şey,
bir acayip sıcaklık.
Güzel olmadığı için güzel.
Yakınları ona mutlaka "canım" derler.
Bir mektup okuyordu.
Çok uzaklardakine yazmıştı bu mektubu
Ankara'dan atacaktı postaya,
belki de atmayacaktı,
hayır, atacaktı muhakkak.
Şöyle başlıyordu mektup :
"Orhan,
sana dün aşağılık bir mektup yazıyordum,
vazgeçtim.
Ama şimdi ne diye söylüyorum bunu?
Kim bilir?
Kancıklığını zahir.
Halbuki ben onu yazabilseydim sonuna kadar
sen bir hayli sinirlenecek
sevinecek
iştahlanacak
falan filan olacaktın.

Şu kadar ifşa edeyim :
seni istedim dün
dün dehşetli canım çekti seni.
Ve bütün münasebetsizliğine rağmen
horozluğunu özledim.
Bu fizik açlık bende yoktu.
Bir krizdi geldi geçti.
Ama kaç para eder,
ben eminim ki artık
bu krizler daima sen yanımda olmayınca tutacak.
Bu fizik açlık bende yoktu.
Ve tahammül edemem böyle bir şeyin başlamasına.
Bu olmamalı, sevgilim.
Etimi yenmesi lazım kafamın.
Ama insanda öyle mahrem bir an oluyor ki
kafasız bir vücutla kalıyor insan.
Tek bir arzusu var işte o zaman.
Ama bu herhangi bir erkeğe ait sanma.
Hayır, daha o kadar olmadım.
Ben seni istedim sadece.
Ama ne türlü istemek
nasıl merhamete layık,
ne korkunç,
nasıl âciz ve yapyalnız bir şey.
Fakat gülünç değil.
Ve korkum burdan başlıyor.
Benim için dua et, sevgilim,
madem ki yanımda yoksun.
Dün hırsımdan bir bardağı kırdım elimde.
Ne boktan, isterik bir hal.
Niye bu kadar uzaksın?
Fakat gelme sakın,
zaten gelemezsin,
istemiyorum
olduğun yerde sittin sene kal..."

Mektubu zarfına koydu Nimet Hanım.
Başını dayadı cama.
Baktı boyalı camdan dışarı.
Bir köyün yanından geçiyordu Anadolu Sürat Katarı.
Ve saat 22'yi 36 geçiyordu.
Bir kadın yatıyordu köyde
üst katında kerpiç bir evin
yalın kat bir döşekte bir karanlık odada.
Dinledi tirenin gürültüsünü Hatice Kadın.
Sanki evin içinden gelip geçti tiren.
Abraş öküz böğürdü aşağıda.
Döşekte soldan sağa döndü Hatice Kadının kocası. Düşündü
Hatice Kadın
kurnaz
bahtiyar :
"— Kocam bu harıman sonu kızını alacak Çopur Ekrem'in.
İmam nikâhı kıyacaklar.
Kız diri karıdır, Osmanlı karı.
Taze gelinlik eder Kasıma kadar
sonra işe koşarız."
Hatice Kadının yorgun bacakları
gevşedi yorganın altında saadetle.
Ve düşündü Hatice Kadın :
"— Çapada bu kadar yorulmam gayrı."
Ve sevincinden çatlayacakmış gibi çarptı kalbi,
kolsuz kalmış
sızlayan kollarından ebediyen kurtulmuş gibi.

22'yi 36 geçiyordu saat.
Hatice Kadının köyünden on kilometre içerde kahveleri henüz kapanmamıştı kasabanın;
birisinde gramofon çalıyordu, radyo birisinde.
Ve sobacı Hakkı Usta
az evvel indirdiği kepenklerin gerisinde
bir teneke boru kesiyordu,
elmas yontar gibi dikkatli ve titizdi.

Gidiyordu peşince aklından geçenlerin.
Hakkı Ustanın aklından geçenler
gözükûp kayboluyor yumuşak yüzünde.
Dört yıl önce karısını boşadı usta.
Kadın vardı kunduracı Rıfat'a.
Fakat şimdi usta tekrar istiyordu eski karısını.
Bir ay önce rüyasında göründü kadın
divaneye döndü usta.
Nihayet kadınla sözleştiler.
Bu gece yatağında urganla boğup kunduracı Rıfat'ı
kuyuya atacaklar
ve çekip gidecek kendileri Balıkesir taraflarına.
Hakkı Usta baktı dükkânının raflarına, orda urganın
yanında bir çalar saat vardı,
ve 22'yi 36 geçiyordu.

Ve 22'yi 36 geçiyordu aynen
elli kilometre uzakta
Ferit Beyin kol saatı da.
Yeşilçam nahiye müdürü Ferit Bey
ve jandarma karakol kumandanı Seyfi Çavuş
Şerifler Köyü'ne yanaşmışlardı.
Cıgaraları gizliydi avuçlarının içinde.
Çömelmişlerdi.
Ağız dolusu nefes alıyorlar
köyü kokluyorlardı karanlığın arasından :
ne yanmış odun, ne sıcak tezek, ne de yaş toprak kokusu hatta
(halbuki yağmur yağmıştı bir saat önce
ve sırılsıklamdı toprak),
ne ışıklı bir pencere, ne yürüyen bir şey,
insanlar ve hayvanlar köyü bırakmışlardı sanki,
ve rüzgârdan başka ses yoktu.
Seyfi Çavuş
sol elinin şahadet parmağını çamura soktu
kökûne kadar.
Konuştu Ferit Bey fısıldayarak :

"— Boşuna bekliyoruz
gelmeyecek."
"— Gelir,
çocuklar uyumamıştır da ondan."
"— Kaç çocuğu var?"
"— Üç."
Sustular.
Yarım saat kadar geçti.
Parmağı hâlâ çamura gömülüydü çavuşun.
Köylüydü Seyfi Çavuş
çömelip sabretmesini bilen bir soydandı.
Hatta böyle olduğu yerde daha saatlarca bekleyebilir
Ferit Beyle tek kelime konuşmadan
ve sonra rahatça kalkıp gidebilirdi.
Nahiye müdürü Ferit Bey konuştu :
"— Daha fazla bekleyemem.
Ben gideceğim, çavuş."
"— Sen bilirsin."
"— Peki sen?"
"— Ben burdayım.
Madem ki geldik." Sustular.
Ferit Bey gitmedi.
Korkuyordu.
Geçti bir müddet daha.
Yine Ferit Bey sordu :
"— Demek senin karakola boyuna geliyor?"
"— Gelir.
Benden önceki çavuş alıştırmış.
Bir kerre bir gecede bütün karakol geçtik üzerinden,
bana mısın demedi.
Sabahleyin çoraplarımızı bile yamadı.
Adam başına beşer kuruş verdik."
Esmerdi Seyfi Çavuş
ve kemikli genç burnunun altında
kendinden emin ve kibirliydi ağzı.

Esmerdi Ferit Bey de,
külrengi bir elbise giymişti.

Bir köpek uludu köyün içinden,
fakat başka köpekler ona cevap vermediler,
uludu ve sustu.
Seyfi Çavuş çıkardı parmağını çamurdan
ve doğrulmaksızın :
"— Geliyor," dedi.
Ferit Bey hızla kalktı ayağa
ve ne yaptığını düşünmeden
düzeltti kıravatını.
Emine'ydi gelen.
Kalındı ve uzun boyluydu.
Telaşsız
çekinmeksizin
geliyordu karanlığı iteleyerek.
İyice yaklaşmasını bekledi Seyfi Çavuş
sonra doğruldu, kalktı.
Ferit Bey sıkılarak
kadına baktı.
Yalnız gözleri çıplaktı.
Çıplaktı herhalde ayaklan da,
fakat Ferit Bey biliyordu ki
köylü kadınlarda ayak çıplaklığının
çıplaklıkla ilgisi yoktur.
Bir keçe vardı koltuğunda Emine'nin,
rüzgârda çırpınarak
uçlan dövüyordu sağnsını.
Kadınla konuşmadılar.
Seyfi Çavuş yürüdü Ferit Beyi kolundan çekip.
Emine yürüdü peşlerinden
on beş adım aralıkla
ve koltuğunda keçesi.
Yürüdüler bir çeyrek kadar
alınlannda rüzgârlı, ıslak bir ilkbahar gecesi.

Ve çamlığa ulaştıklarında
(burcu burcu kokuyordu heybetli çamlar)
Seyfi Çavuş bir düzlükte durdu
ve yüksek sesle Ferit Beye sordu :
"— Önce sen istiyorsan?
Ben çekileyim."
Ferit Bey kekeledi :
"— Ben
ben hiçbir şey istemiyorum."
Güldü Seyfi Çavuş :
"— İpekli döşek mi lazımdı beyimize?
Öyleyse sen uzaklaş bakalım..."
Uzaklaştı Ferit Bey
kayboldu karanlıkta.
Ve ancak
ve ancak o zaman
Seyfi Çavuş baktı arkasına.
Kalın ve dimdik duruyordu kadın.
El etti çavuş.
Yaklaştı Emine,
eğildi öne doğru.
Ve çocuğuna döşek seriyormuş gibi
koltuğundaki keçeyi ıslak toprağa yaydı
ve uzanıp sırtüstü üzerine keçenin
baktı yukarıya, başucunda duran çavuşa...

Yirmi dakka sonra çamlıktan çıktılar :
önde Seyfi Çavuşla nahiye müdürü
arkada Emine.
Yürüdüler biraz.
Dönemeçte sola saptı kadın
tuttu Şerifler Köyü'nün yolunu
koltuğunda keçesi.
Erkekler farkına bile varmadılar bu ayrılığın.
Yürüdüler nahiyeye doğru
alınlarında rüzgârlı ıslak bir ilkbahar gecesi.

Bir tiren gürültüsü geldi uzaktan.
"— Sürat Katarı," dedi Ferit Bey.
"Şimdi içinde olsaydık
yemekli vagonda
rahat..."
Seyfi Çavuş mırıldandı :
"— Demek ki 24'ü geçiyor saat..."

VI

Anadolu Sürat Katarında yemekli vagonda 24'ü 10 geçiyordu saat.
Yemekli vagonda üç kişiydiler :
Garson Mustafa, Metrdotel ve Aşçıbaşı Mahmut Aşer.
Oturmuşlardı birinci masaya,
oraya büyüklerden insan oturmuştu bir saat önce.
Masaların beyaz örtüleri kaldırılmıştı.
Kırmızı abajurlar sönmüştü,
şimdi sadece eski kumaş parçalarıydılar.
Terkedilmiş bir meyhane kokuyordu.
Ve Garson Mustafa
destanı okuyordu :
"— 922 SENESİ AĞUSTOS AYI
ve
HİKÂYEİ KADINLARIMIZ
ve
ALTI AĞUSTOS EMRİ
ve
HİKÂYEİ BİR ALETLE BİR İNSAN..."
Sordu Aşçıbaşı Mahmut Aşer :
"— Burda mı kaldıktı, yavrum?"
"— Evet.
Hikâyei Mustafa Suphi ve Arkadaşları'nı okuduk en son,
sonra burası geliyor."
"— Peki öyleysem, oku."
"— Okuyorum :
"Ayın altında kağnılar gidiyordu.
Kağnılar gidiyordu Akşehir üstünden Afyon'a doğru.
Toprak öyle bitip tükenmez
dağlar öyle uzakta

sanki gidenler hiçbir zaman
hiçbir menzile erişmeyecekti.
Kağnılar yürüyordu yekpare meşeden tekerlekleriyle,
ve onlar
ayın altında dönen ilk tekerlekti.
Ayın altında öküzler
başka ve çok küçük bir dünyadan gelmişler gibi
ufacık
kısacıktılar
ve pırıltılar vardı hasta kırık boynuzlarında,
ve ayakları altından akan
toprak
toprak
ve topraktı.
Gece aydınlık ve sıcak
ve kağnılarda tahta yataklarında
koyu mavi humbaralar çırılçıplaktı.
Ve kadınlar
birbirlerinden gizleyerek
bakıyorlardı ayın altında
geçmiş kafilelerden kalan öküz ve tekerlek ölülerine...
Ve kadınlar
bizim kadınlarımız :
korkunç ve mübarek elleri
ince küçük çeneleri, kocaman gözleriyle
anamız, avradımız, yârimiz,
ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen
ve soframızdaki yeri
öküzümüzden sonra gelen,
ve dağlara kaçırıp uğrunda hapis yattığımız,
ve ekinde, tütünde, odunda ve pazardaki,
ve karasabana koşulan
ve ağıllarda
ışıltısında yere saplı bıçakların
oynak ağır kalçaları ve zilleriyle bizim olan
kadınlar
bizim kadınlarımız

şimdi ayın altında
kağnıların ve hartuçların peşinde
harman yerine kehribar başaklı sap çeker gibi
aynı yürek ferahlığı
aynı yorgun alışkanlık içindeydiler.
Ve on beşlik şarapnelin çeliğinde
ince boyunlu çocuklar uyuyordu.
Ve ayın altında kağnılar
yürüyordu Akşehir üstünden Afyon'a doğru.

Altı Ağustos emri verilmiştir.
Birinci ve İkinci Ordu, kıtaları, kağnıları, süvari alaylarıyla
yer değiştiriyordu, yer değiştirecek.
98.956 tüfek
325 top
5 tayyare
2.800 küsur mitralyöz
2.500 küsur kılıç
ve 186.326 tane pırıl pırıl insan yüreği
ve bunun iki misli kulak, kol, ayak ve göz
kımıldanıyordu gecenin içinde.
Gecenin içinde toprak.
Gecenin içinde rüzgâr.
Hatıralara bağlı, hatıraların haricinde
gecenin içinde :
İnsanlar, aletler ve hayvanlar
demirleri, tahtaları ve etleriyle birbirlerine sokulup
korkunç
ve sessiz emniyetlerini
birbirlerine sokulmakta bulup
kocaman yorgun ayakları
topraklı elleriyle yürüyorlardı.
Ve onların arasında
Birinci Ordu İkinci Nakliye Taburundan
İstanbullu Şoför Ahmet
ve onun kamyoneti vardı.

Bir acayip mahluktu üç numrolu kamyonet :
ihtiyar
cesur
inatçı ve şirret.
Kırılıp dağlarda kalan sol arka makası yerine
şasinin altına, dingilin üzerine
budaklı bir gürgen kütüğü sarmış olmasına rağmen
ve kalp ağrılarıyla
ve on kilometrede bir
karanlığa yaslanıp durduğu halde,
ve vantilatöründe dört kanattan ikisi noksan iken
şahsının vakarlı kudretini resmen biliyordu,
6 Ağustos emrinde ondan ve arkadaşlarından
"... ihzar ve teşkil edilmiş bulunan
"ve cem'an 300 ton kabiliyetinde kabul olunan
"yüz kadar seri otomobil...." diye bahsediliyordu.
İhzar ve teşkil olunanlar
bu meyanda Ahmet'in kamyoneti
insanların, silahların ve kağnıların yanından geçip
Afyon - Ahırdağları ve imtidadına doğru iniyorlardı.

Ahmet'in kafasında uzak bir şehir ve bir şarkı vardı.
Bu şarkı nihaventtir.
Ve beyaz tenteli sandalları
siyah mavnaları
güneşli karpuz kabuklarıyla
bir deniz kıyısındadır şehir.

Vantilatörde adedi devir
düşüyor gibi.
Arkadaşlar ileri geçtiler.
Ay battı.
Manzara yıldızlardan ve dağlardan ibaret...

Sen Süleymaniyelisin oğlum Ahmet,
Çınar dibinde iki mars bir oyunla yenip bücürü,

kalk
sıra kahvelerin önünden yürü,
çeşmeyi geç,
mektep bahçesi, medreseler,
orda, Harbiye Nezareti'nin arka duvarında
siyah çarşaflı bir kadın
çömelip yere
darı serper güvercinlere.
Ve papelciler
şemsiye üstünde papaz açarlar.

Motor mızıkçılık ediyor,
bizi dağ başlarında bırakacak meret...

Ne diyorduk oğlum Ahmet?
Dökmeciler sağda kalır.
Derken, Uzun Çarşı'ya saparken
köşede, sol kolda seyyar kitapçı :
Hikâyei Billur Köşk,
altı cilt Tarihi Cevdet,
ve Fenni Tabahat.
Tabahat mutfaktan gelirmiş,
yani yemek pişirmek.
Hani uskumru dolmasına da bayılırın pek.
Yaldızlı kuyruğundan tutup
bir salkım üzüm gibi yersin.

İlerde bir süvari kolu gidiyor,
saptılar sola...

Uzun Çarşı'yı dikine inersin.
Sandalyacılar, tavla pulcuları, tesbihçiler,
ve sen İstanbullu
sen kendi ellerinin hünerine alışmış olduğundan
şaşarsın İstanbullulara :
ne kadar ince, ne çeşitli hünerleri var, dersin.

Rüstem Paşa Camii.
Urgancılar.
Urgancılar'da yüz parça yelkenli gemiyi
ve hesapsız katır kervanlarını donatacak kadar
urgan, halat ve dökme tunçtan çıngıraklar satılır.
Zindankapı, Babacafer.
Uzakta Balıkpazarı.
Kuruyemişçiler.
Yemiş İskelesi'ndeyiz :
o, sandalları, mavnaları
güneşli karpuz kabuklarıyla
yüzüne hasret kaldığım deniz...

Sol arka lastik hava mı kaçırıyor ne?
İnip
baksam...

Yemiş İskelesi'nden dilenci vapuruna binip
Eyüp'te niyet kuyusuna gittikti.
Elleri yumuk yumuk,
bacakları biraz çarpıktı ama,
yeşil zeytin tanesi gibi gözler.
Kaşları hilal gibi çekikti.
Tam Kasımpaşa'ya yaklaştık, beyaz başörtüsü...

Lastik hava kaçırıyor.
Derdine deva bulmazsak eğer....
Dur bakalım Babacafer.

Üç numrolu kamyonet durdu.
Karanlık.
Kriko.
Pompa.
Eller.
Küfreden ve küfrettiğine kızan elleri
lastikte ve ihtiyar tekerlekte çalışırken

Ahmet hatırladı :
bir gece nüzüllü babaannesini
sedirden sedire taşırken
kadıncağız...

İç lastik boydan boya patladı.
Yedek?
Yok.
Dağlarda avaz avaz
imdat istemek?

Sen Süleymaniyelisin oğlum,
sana tek başına verilmiştir üç numrolu kamyonet.
Hem hani bir koyun varmış
kendi bacağından asılan bir koyun.
Süleymaniyeli Şoför Ahmet
soyun...

Soyundu.
Ceket, külot pantol, don, gömlek ve kalpak
ve kırmızı kuşak
Ahmet'i postallarının üstünde çırılçıplak bırakarak
dış lastiğin içine girdiler,
şişirdiler...

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Bu şarkı nihaventtir.
Deniz kıyısında bir şehir,
beyaz başörtüsü.
Saatta elli yapıyoruz.
Dayan ömrümün törpüsü,

dayan da dağlar anadan doğma görsün Şofôr Ahmet'i,
dayan aslan...

Hiçbir zaman
böyle merhametli bir ümitle sevmedi
hiçbir insan
hiçbir aleti..."

Güldü keyifle Aşçıbaşı Mahmut Aşer :
"— Pardon Şofôr Ahmet'e, yavrum," dedi,
"doğrusu pardon.
Açıkgöz millettir İstanbullular,
yiğitleri de, yavrum, yiğittir.
Şimdi Şofôr Ahmet nerde kim bilir?
Belki şofôrlük eder, Ankara'da, belediye otobüslerinde,
yahut Mudanya - Bursa yolunda kaptıkaçtılarda çalışır.
İster misin bizim tirende olsun?
Üçüncü mevkide tabii..."

Garson Mustafa kötümser konuştu :
"— Ölmemişse eğer..."
Birdenbire ciddileşti Mahmut Aşer :
"— Allah rahmet eylesin.
Doğrusun.
Belki sonradan öldü,
belki de şehit düştü daha o zaman."
Tekrarladı Garson Mustafa :
"— Belki de şehit düştü daha o zaman
üç numrolu kamyonetiyle beraber...
Bilir misin bir resim vardır, Mahmut Usta,
kahvelerde duvarlara asarlar :
Arabistan çölünde güneş batar,
vurulmuş bedevi Arap al kan içinde kumlarda yatar
ve herifin ceylan gibi atı durur başucunda
koklar ağlayarak sahibini..."
"— Bildim."

"— Bildin demek?
Usta, öyle sanıyorum ki ben,
Şofôr Ahmet şehit düşmüşse daha o zaman
başucunda durup ağlayarak üç numrolu kamyoneti
dağlarda kuşa kurda karşı beklemiştir Ahmet'i..."
"— Doğrusun yavrum,
beklemiştir.
Lakin insanoğlunun tez dağılır cesedi,
şimdi o dağlara varsan
Şofôr Ahmet'ten eser yoktur
lakin demiri, tekeri filan kalmıştır kamyonetin.
Kahbe felek bu..."
Hızla burnunu çekti Mahmut Aşer :
"— Neysem,
hele sen şunun sonunu oku."
Sordu Metrdotel :
"— Çok var mı daha?"
"— Yok.
Beş altı yaprak.
Başlıyorum."
Ve başladı Garson Mustafa :
"— HİKÂYEİ 26 AĞUSTOS GECESİNDE SAATLAR
İKİ OTUZDAN BEŞ OTUZA KADAR...
Saat iki otuz.
Kocatepe yanık ve ihtiyar bir bayırdır,
ne ağaç, ne kuş sesi
ne toprak kokusu vardır.
Gündüz güneşin
gece yıldızların altında kayalardır.
Ve şimdi gece olduğu için
ve dünya karanlıkta daha bizim
daha yakın
daha küçük kaldığı için
ve bu vakitlerde topraktan ve yürekten
evimize, aşkımıza ve kendimize dair
sesler geldiği için

kayalıklarda şayak kalpaklı nöbetçi
okşayarak gülümseyen bıyığını
seyrediyordu Kocatepe'den
dünyanın en yıldızlı karanlığını.
Düşman üç saatlik yerdedir.
Ve Hıdırlık Tepesi olmasa
Afyonkarahisar şehrinin ışıkları gözükecek.
Şimali garbide Güzelim Dağları,
ve dağlarda tek
tek
ateşler yanıyor.
Ovada Akarçay bir pırıltı halinde
ve şayak kalpaklı nöbetçinin hayalinde
şimdi yalnız suların yaptığı bir yolculuk var.
Akarçay belki bir akarsu
belki bir ırmak
belki küçücük bir nehirdir.
Akarçay Dereboğazı'nda değirmenleri çevirip
kılçıksız yılan balıklarıyla
Yedişehitler Kayası'nın gölgesine girip
çıkar,
ve kocaman çiçekleri eflatun
kırmızı
beyaz
ve sapları bir, bir buçuk adam boyundaki
haşhaşların arasından akar.
Ve Afyon önünde
Altıgözler Köprüsü'nün altından
gündoğuya dönerek
ve Konya tiren hattına rastlayıp yolda
Büyük Çobanlar Köyü'nü solda
ve Kızılkilise'yi sağda bırakıp
gider.

Düşündü birdenbire kayalıklardaki adam
kaynakları ve yolları düşman elinde kalan bütün nehirleri,

kim bilir onlar ne kadar büyük
ne kadar uzundular?
Birçoğunun adını bilmiyordu,
yalnız Yunan'dan önce ve Seferberlik'ten evvel
Selimşahlar Çiftliği'nde ırgatlık ederken Manisa'da
geçerdi Gediz'in sularını başı dönerek.

Dağlarda tek
tek
ateşler yanıyordu.
Ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki
şayak kalpaklı adam
nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden
öcalıcı, güzel, rahat günlere inanıyordu
ve gülen bıyıklarıyla duruyordu mavzerinin yanında.
Kocatepe'de, gözetleme yerinde.....

Saat üç buçuk.
Halimur - Ayvalı hattı üzerinde
manga mevziindedir.
İzmirli Ali Onbaşı
karanlıkta göz yordamıyla
sanki onları bir daha hiç görmeyecekmiş gibi
baktı manga efradına birer birer :
Sağda birinci nefer
sarışındı,
ikincisi esmer,
üçüncü kekemeydi,
fakat bölükte
yoktu onun üstüne şarkı söyleyen.
Dördüncünün yine mutlak bulamaç istiyordu canı.
Beşinci vuracaktı amcasını vuranı
tezkere alıp Urfa'ya girdiği akşam.
Altıncı
inanılmayacak kadar büyük ayaklı bir adam
memlekette toprağını ve tek öküzünü

bir ihtiyar muhacir karısına bıraktığı için
kardeşleri onu mahkemeye verdiler
ve bölükte arkadaşların yerine nöbete kalktığı için
ona "Deli Erzurumlu" derdiler.
Yedinci Mehmet oğlu Osman'dı.
Çanakkale'de, İnönü'nde, Sakarya'da yaralandı,
ve gözünü kırpmadan
daha bir hayli yara alabilir
ve dimdik ayakta kalabilir.
Sekizinci
İbrahim
korkmayacaktı bu kadar
bembeyaz dişleri böyle tıkırdayıp
böyle birbirine vurmasalar.
Ve İzmirli Ali Onbaşı biliyordu ki
tavşan korktuğu için kaçmaz
kaçtığı için korkar.

Saat dört.
Ağzıkara - Söğütlüdere mıntıkası.
12'nci piyade fırkası.
Gözler karanlıkta, uzakta,
eller yakında, makanizmalar üzerinde,
herkes yerli yerinde.
Tabur imamı
mevzideki biricik silahsız adam
ölülerin adamı,
kıbleye doğru kırılmış bir söğüt dalı dikerek
durdu boyun bükük
el kavuşturup
sabah namazına.
İçi rahattır.
Cennet, ebedî bir istirahattır.
Ve yenilseler de, yenseler de a'dâyı
meydanı gazadan o kendi elleriyle verecektir
cenabı rabbülâlemine şühedayı.

Saat dört kırk beş.
Sandıklı civarı.
Köyler.
Sarkık siyah bıyıklı süvari
çınar dibinde beygirinin yanında duruyordu.
Çukurova beygiri
kuyruğunu karanlığa vuruyordu,
diz kapaklarında kan
kantarmasında köpük.
İkinci Süvari Fırkasından Dördüncü Bölük
atları, kılıçları ve insanlarıyla havayı kokluyor.
Geride, köylerde bir horoz öttü.
Ve sarkık siyah bıyıklı süvari
ellerinin tersiyle yüzünü örttü.
Karşı dağlar ardında, gâvur içinde kalan bir başka horoz vardır,
balta ibik, sütbeyaz bir Denizli horozu,
gâvurlar herhal onu çoktan kesip
çorbasını yapmışlardır...

Saat beşe on var.
Kırk dakika sonra şafak
sökecek.
"Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak."

Tınaztepe'ye karşı Kömürtepe cenubunda
On Beşinci Piyade Fırkasından iki ihtiyat zabiti
ve onların genci, uzunu
Darülmuallimin mezunu
Nurettin Eşfak
mavzer tabancasının emniyetiyle oynayarak
konuşuyor :
"— Bizim İstiklal Marşında aksayan bir taraf var,
bilmem, nasıl anlatsam.
Âkif, inanmış adam.
Fakat onun ben
inandıklarının hepsine inanmıyorum.

Beni burda tutan şey
şehit olmak vecdi mi?
Sanmıyorum.
Mesela bakın :
'Gelecektir sana vaadettiği günler Hakkın.'
Hayır.
Gelecek günler için
gökten âyet inmedi bize.
Onu biz kendimiz
vaadettik kendimize.
Bir şarkı istiyorum
zaferden sonrasına dair...
'Kim bilir belki yarın...'"

Saat beşe beş var.
Dağlar
aydınlanıyor.
Bir yerlerde bir şeyler yanıyor.
Gün ağardı ağaracak.
Kokusu tütmeye başladı
Anadolu toprağı uyanıyor.
Ve bu anda kalbi bir şahin gibi göklere salıp
ve pırıltılar görüp
ve çok uzak
çok uzak bir yerlere çağıran sesler duyarak
bir müthiş ve mukaddes macerada
ön safta en ön sırada
şahlanıp ölesi geliyordu insanın.

Topçu evvel mülazımı Hasan'ın
yaşı yirmi birdi.
Kumral başını gökyüzüne çevirdi
kalktı ayağa.
Baktı, yıldızları ağaran muazzam karanlığa.
Şimdi bir hamlede o kadar büyük
öyle şöhretli işler yapmak istiyordu ki

bütün ömrünü ve hatırasını
ve yedi buçukluk bataryasını
ağlanacak kadar küçük buluyordu.

Yüzbaşı sordu :
"— Saat kaç?"
"— Beş."
"— Yarım saat sonra demek.."

98.956 tüfek
ve Şoför Ahmet'in üç numrolu kamyonetinden
yedi buçukluk şinayderlere, on beşlik obüslere kadar
bütün aletleriyle
ve vatan uğrunda
yani toprak ve hürriyet için ölebilmek kabiliyetleriyle
Birinci ve İkinci Ordular
baskına hazırdılar.

Alacakaranlıkta, bir çınar dibinde, beygirinin yanında duran
sarkık siyah bıyıklı süvari
kısa çizmeleriyle atladı atma.
Nurettin Eşfak
baktı saatına :
Beş otuz...
Ve başladı topçu ateşiyle
ve fecirle birlikte büyük taarruz...

Sonra.
Sonra düşmanın müstahkem cepheleri düştü,
bunlar
Karahisar cenubunda 50 ve şarkında 20-30 kilometreydiler.
Sonra.
Sonra düşman ordusu kuvayi külliyesini ihata ettik
Aslıhanlar civarında
30 Ağustosa kadar.

Sonra.
Sonra 30 Ağustosta düşman kuvayi külliyesi imha olundu.
Ve 31 Ağustos 1922 günü
ordularımız İzmir'e doğru yürürken,
serseri bir kurşunla vurulan
Deli Erzurumlu'ydu.
Devrildi,
kürek kemikleri arasında toprağı duydu.
Baktı yukarı
baktı karşıya.
Gözleri hayretle yandılar,
önünde sırtüstü, yan yana yatan postalları
her seferkinden daha kocamandılar.
Ve bu postallar daha bir hayli zaman
üzerlerinden atlayıp geçen arkadaşların arkasından
seyredip güneşli gökyüzünü
ihtiyar bir muhacir karısını düşündüler.
Sonra.
Sonra sarsılıp ayrıldılar birbirlerinden
ve Deli Erzurumlu ölürken kederinden
yüzlerini toprağa döndüler..."

Sustu Garson Mustafa.
Sordu Aşçıbaşı Mahmut Aşer :
"— Bitti mi?"
"— Bitti."
"— Sahiden bitti demek."
"— Sahiden bitti, usta.
Daha neyi bekliyordun ki yazsın?"
"— Bilmem.
Doğrusun, yavrum.
Daha neyi yazacaktı.
Gâvuru yendik, girdik İzmir'e.
Sonra.
Sonra Cumhuriyet oldu.
Ve lakin..."

Konuştu Metrdotel :
"— Dilinin altında bir şey var, Aşçıbaşı,
çekinme, söyle."
"— Kimden çekineceğim.
Yani, destan bitmesine bitti,
biraz acı bitti lakin.
Yüreğim üzüldü bayağı.
Şöyle ferah, şöyle yiğitçe koşarken
kapana tutulmuş gibi oluyor insanın ayağı."

Metrdotel bir tuhaf güldü.
Ses çıkarmadı Garson Mustafa.
Bilecik İstasyonu'na girdi tiren.
Ve yataklı vagonda, ikinci bölmede, üst katta
horluyordu Hikmet Alpersoy.
Güzel kahkahalı adamdan eser kalmamıştı uykuda.
Uyku ihtiyarlatmıştı onu
gözlerinin rengini örtüp
ışıksız bırakarak yüzünü.
Ve şimdi ipek pijamasının içinde
altmış yaşında bir sarhoştu horlayan.
Ve aynı bölmede, alt katta Burhan
sırtında pamuklu hırkası
(hiçbir zaman vazgeçmedi bu hırkadan)
oturmuştu yatağının kıyısına.
Sıvaslı Ahmet Paşa Tarihi'ni okuyordu.
Kafasında bir öntasar :
vagon atölyesini büyütmek.
Tiren Bilecik'te fazla durunca baktı pencereden Burhan,
pencerenin altında konuşuyordu tiren polisiyle Metrdotel :
iki masmavi adamdılar.

Bu sırada altmış kilometre kadar güneyinde Bilecik'in
çoktan geçmişti İnönü'nü
yaklaşıyordu Eskişehir'e
Haydarpaşa'dan 15:45'te kalkan katar.

510 numaralı üçüncü mevki vagon.
Koridor.
Koridora çıktı mahkûm Süleyman.
Karşılaştı Kartallı Kâzım'la.
İkisinden başka kimse yoktu.
Fısıldadı Kartallı Kâzım :
"— Merhaba, Süleyman."
"— Merhaba, köylüm."
"— Sahanlığa gel, Süleyman, rahatça konuşalım."
"— Burası daha iyi.
Tanışmayan iki yolcuymuşuz gibi
yan yana pencereden bakıyormuşuz gibi yapalım."
Ve öyle yaptılar.
Sordu Süleyman :
"— Sen nereye böyle, köylüm?"
"— Ankara'ya. Sonra Halil'in gittiği yere.
O hapisanesine, ben oteline."
"— Öyle mi söylediler?"
"— Kimse bir şey söylemedi, ben düşündüm.
Ne olur, ne olmaz.
Hapisanenin duvarını bir de dışardan ölçeriz.
Fena mı?"
"— İyi."
"— Bizim şairden ne haber, Süleyman?"
"— Onu bizden beş ay önce gönderdiler."
"— Biliyorum.
D...'ye gitti.
Yani mektup geliyor muydu?"
"— Geliyordu.
Köylüm, onu da mı selametledin yoksa?"
"— Elbette
yerine kadar.
Fakat berbat bir şey D..'nin hapisanesi.
Duvarları dehşetli yüksek.
Ama aşılmayan duvar mı vardır?"

Süleyman güldü :
"— Peki, sen böyle tek başına
icabederse hani
hangisini ilkönce aşıracaksın?"
"— İlkönce Celâl'i."
"— Demek daha çok seviyorsun onu?"
"— Sevgi meselesi değil,
herif şair."
"— Halil de âlim."
Kartallı Kâzım düşündü cevap vermeden önce :
"— Doğru, o da ilk postalık olacak zaten.
Ama evvela Celâl.
Dedim ya şiir yazıyor,
şiir yazıyor, boru değil.
Senin şiir yazdığın var mı?
Yalnız yazılanı güldür güldür okursunuz.
Ben gördüm nasıl yapıldığını bu işin,
bahçıvanlıktan beter bir şey
turfanda sebze yetiştirmekten bile zor.
Şiir yazarken dikkat ettin mi Celâl'e,
her seferinde sanki herif on beş yaşında kız olmuş da
kıvrana kıvrana
kemikleri açılıp çatırdayarak
ağrılar içinde çocuk doğuruyor,
sanki her seferinde dünyayı yaratıyor yeniden."
Süleyman içerledi biraz :
"— Nerdeyse Celâl'e tapacaksın, be köylüm.
Zaten bizde halkın bir garip hayranlığı var şairlere
Namık Kemal'den beri.
Fakat senin muhabbetinde bir sebep daha görüyorum :
Seni de sokacaktı destana,
fakat sokmamış."
"— Sokmasın.
Daha iyisini, daha doğrusunu bulmuştur.
Yoksa bitirmiş mi destanı?"
"— Bitirdi."

"— Güzel oldu mu?"
"— Elbette.
İçerde bizde üç kopyası var.
Sana birini vereyim.
Yalnız sen hâlâ vazgeçmedin
köylüce, anarşistçe düşünmekten."
"— Ne gibi?"
"— Kendi kendine işlere kalkışıyorsun kimseye danışmadan.
Eğer düşündüğün şey lazım olursa
sen, ben değil,
bunun mesulleri söyler önce kimden başlanacağını."
Somurttu Kartallı Kâzım.
Acayip bir üzüntü geçti sarı kurt gözlerinden :
"— Peki, anladık.
Halil'le oraya gitmek de mi hata?
Eskişehir'de inip döneyim mi?"
"— Hayır, köylüm,
hatta benim hapisaneyi
Fuat'ınkini de bir yokla."
Bahtiyar, yayıldı dişsiz çocuk ağzı Kartallı Kâzım'ın,
bağırdı adeta :
"— Seni gidi, bulgur pilavı Süleyman, seni."
Süleyman telaşlandı :
"— Bağırma, köylüm."
Sonra sessizce güldü.

Bütün arkadaşlar bilirdi bulgur pilavı hikâyesini.
Sekiz yıl önceye ait bir hikâye :
Süleyman'a verilmişti konuşup anlaşmak işi Kartallı Kâzım'la.
Bulutsuz bir yaz günüydü.
Yorulmuştu ve dehşetli acıkmıştı Süleyman
Kâzım'ın bahçesine vardığı zaman.
Burda güneşin altında sebze bahçesi
yeşil fasulya sırıklarının sessizliğiydi göz alabildiğine.
Ve toprağın üzerinde ıslak su arklarıyla kırmızı domatesler.
Kâzım oturuyordu altında çardağın.

Uzakta, mısırların arasında eğilip kalkıyordu beyaz başörtülü bir
kadın.
Mavi bir duman tütüyordu çardağın arkasından.
Bol zeytinyağlı ve sirkeli diri yeşil bir salata
ve kızaran bir et kokusu vardı havada.
Çardakta bir saat kadar konuştular :
Süleyman ihtiyatlı ve kurnaz
Kâzım alaycı ve cesur.
Ve kızaran et kokusu havada devam etti
her dakka çoğaltarak Süleyman'ın açlığını.
Nihayet mavi gözlü, yalnayak bir kız çocuğu
bir tencere getirdi, iki tahta kaşık ve iki baş kuru soğan :
"Buyrun," dedi, açtı Kâzım tencerenin kapağını.
Öyle yavan bir bulgur pilavıydı ki karşısına çıkan
umutsuz bir yenilgiyle yüzünü buruşturdu Süleyman
ve darılmış gibi fısıldadı :
"—Teşekkür ederim, Kâzım Efendi, karnım tok."
Güldü sarı kurt gözleri Kartallı Kâzım'ın,
herhalde birçok sefer böyle gülmüştür
Hoca Nasreddin'in de gözleri.
Bulgur tenceresini Kâzım gönderdi geri.
Kızarmış et, salata ve irmik helvası getirdiler
ve iki şişe kırk dokuzluk.
Utanmış, fakat cesur
ve bütün hücumlara hazır
yemeğe başlarken Süleyman,
konuştu Kartallı Kâzım yavaşça :
"— Bizim köylünün çoğu bulgur yer malumunuz,
siz de fakir köylü için çalıştığınızdan..."
Süleyman kesti sözünü Kâzım'ın :
"— Haklısın, Kâzım Efendi," dedi.
"ama ben de haklıyım,
et kızartması yavan bulgurdan iyidir.
Fakat istersen şimdi bulguru da getir
yürütürüz helvadan önce..."
Ve öyle yaptı Süleyman

fakat bu kurtarmadı onu
o günden sonra "Bulgur pilavı Süleyman" diye anılmaktan.

Bütün arkadaşlar bilirdi bulgur pilavı hikâyesini.
Kartallı Kâzım tekrarladı :
"— Seni gidi bulgur pilavı Süleyman, seni."
Ses çıkarmadı Süleyman.
Tirenin penceresinden tükürdü gecenin içine.
Sonra eğilip konuştu
aşağıda
toprakta tirenle birlikte giden birine söylüyormuş gibi :
"— Allahla aramız nasıl, köylüm?"
Kâzım cevap verdi canı sıkılarak :
"— Bildiğin gibi."
Karşı taarruzundan memnundu Süleyman.
Kâzım devam etti :
"— Allahsız yaşayabiliyor insan,
ama Allahlı da yaşayabiliyor.
Benimki gibi olursa hele,
suya sabuna dokunmayan
politikayla uğraşmayan bir Allah.
Muska gibi bir şey, Süleyman,
rahmetli babamı hatırlamak gibi bir şey."
Süleyman güldü :
"— Görüşmeyeli bu işi çok düşünmüşsün
kaçacak bir de kapı bulmuşsun köylü kurnazlığıyla."
Cevap vermedi Kâzım.
Her şeye rağmen
Allaha inanıyordu
ve düşmandı Bulgarlara.
O kadar ki
ne zaman alevden bir hikâye dinlese Bulgar devrimcilerine dair
derhal dünyaya küser
sonra hemen bulurdu tesellisini :
"Ya Balkan Harbi'nde hamile kadınlara yaptıkları yalandı bu milletin," diyerek,

"yahut da bu devrimciler Bulgarların başka bir kabilesinden olsa
gerek..."

Bir ayak sesi geldi.
Kâzım'la Süleyman döndüler, baktılar.
Koridora çıkmıştı Sakaryalı Şakir.
Ve bölme kapılarına tutuna tutuna,
ince bacakları üstünde su dolu karnını taşıyarak
yaklaştı Kâzım'la Süleyman'a.
Ağzının içinde ağlayan bir düdük varmış gibi konuştu :
"— Bilecik daha uzak mı?"

Ürktü Süleyman.
Güldü Kâzım.
Süleyman cevap verdi :
"— Bilecik'i çoktan geçtik."
Kâzım karıştı söze :
"— Uykuda mıydın?"
"— Uyumak ne mümkün, hemşerim.
Bilecik geldi geçti demek.
Şimdi nerelere indirirler bizi?
Ben şimdi ne edeceğim?
Nerelere gideceğim?..."

Artık gülmüyordu Kartallı Kâzım.

Tekrarlıyordu boyuna Şakir
elleriyle kupkuru kafasını yumruklayarak :
"— Ben şimdi ne edeceğim?
Tirenlerde öleceğiz.
Atarlar tiren yoluna bizi :
Kurda kuşa yem olacağız.
Ben şimdi ne edeceğim?
Ben şimdi ne edeceğim?"

Gözleri yerde susuyordu Süleyman.

Ve bir daha dönülmemek üzere geri
götürüyordu sarsıntılarla ayın içinde Şakir'i
(Artık bu bir daha olmaz, artık bu son,
ben şimdi ne edeceğim?
ben şimdi ne edeceğim?)
kederli tıkırtılarla 510 numaralı üçüncü mevki vagon...

VII

Gün ağarıyordu.
Muazzam
buzlu bir cam gibiydi gökyüzü.
Ve bozkır kupkuru ve kaskatıydı.
Kireç, kil ve kaya tuzu.
Ve geniş dalgalarla donmuş tepeler.
Hızla artan bir rüzgâr gibi aydınlık
sürdü bozkırın üstüne bulutları
kırmızı
mavi
sarı.
Her seferinde zaten
güneş batarken ve doğarken
gelirler bozkırın üstüne
başka dünyalar gibi bulutlar...

Güneş çabucak yükseldi yarım mızrak boyu,
bozkır ortaya çıktı büsbütün :
bir iklim yeni doğmuş bir seyyareden
aydaki vadilerin kederli susuzluğu,
ne bir dam
ne bir tekerlek izi
ne de o mutlu çağrışı insan eline uzanan bir yemişin,
hayvansız ve otsuz
sonsuz yalnızlığı hiçbir şey vermek istemeyişin.
Baktıkça bu küstah toprağa insan
kendi soyunun ilk kavga narasını duyuyordu yüreğinde,
bir kayanın altında kesmek onun yolunu
ve hep birlikte çığlıklarla üzerine saldırıp
bir mamutu yener gibi yenmek onu.

Yukarda dağıldı bulutlar.
Haydarpaşa'dan 15:45'te kalkan katar
ufacık fakat cesur bir oyuncak gibi geçiyor bozkın.

Nihayet bir adam göründü.
Bir başına, üzerinde bir eşeğin.

Bir köy göründü nihayet
(ağaçsız ve penceresiz)
toprak ve tezekten ibaret.

Bir kız çocuğu çıktı yerin içinden.
Bakımsız, fakat sıhhatli bir kedi yavrusu gibi şirin ve pisti.
Boyundan büyük bir testiyi yüklenmişti.
Baktı tirenin arkasından.
Yuvarlacık burnuyla kokladı havayı.
Güldü.
Yanakları çukur çukur oldular.
Babası yoktu Zehra Kızın,
neden yoktu?
Belki bir yerlere gidip dönmemişti bir daha.
Belki de dönecekti.
Kim bilir
belki bugün ikindi üzeri
bozkınn içinden çıkagelir.

Anası içerde henüz uyanmamıştı Zehra Kızın.
Ama belkisi, kim biliri yok,
ama muhakkak
o bir daha uyanmayacak.
Çarşafsız, simsiyah yorganın altında çınlçıplak yatıyor
arasında sevinçle sıçrayan pirelerin,
kaskatı
upuzun.
Ve bozkırda gülüyor beş yaşındaki Zehra Kız

ölünün koynundan çıktığı halde farkında olmayacak kadar
dünyadan haber-
siz,
ve dünyadan dehşetli haberli :
boyundan büyük testiyi taşıyacak
ve tirenin arkasından bahtiyar bakıp
ve koklayıp bozkın
gülecek kadar.

Tiren yaklaşıyordu ki Etimesut'a
birdenbire telsiz istasyonunun antenleri
solda çıplak tepelerin arasından
(fırlıyormuş gibi yukarı, atlıyormuş gibi ileri)
telleri ve putrelleriyle yükseldiler.
Onlar bu kibirli, kısır toprağın ortasında
insan soyunun emeği, aklı ve ümidi gibi güzeldiler.

Etimesut'ta durdu tiren.
Etimesut bir numune köyüdür galiba.
Ve bundan dolayı
numune mekteplerinden kanaviçe örneklerine kadar
bütün numune örnek ve modeller gibi yalancı ve ölüydü.
Muharrir mahkûm Halil'in böyle düşünmesine rağmen
tesviyeci mahkûm Fuat beğendi Etimesut'u.

Kalktı tiren.
Sağda bozkır ağaçlanmıştı.
Akasyaydı çoğu.
Korkak, kuşkulu ve tereddütlüydüler.
Halbuki cesurdur akasyalar
ve kanaatkârlıkta geçtikleri halde develeri
bu toprakta tutunabilmek için
Ankara'da bir müteahhit kadar para yemişti herbiri.
Mahkûm Halil'in böyle düşünmesine rağmen
mahkûm Fuat memnundu akasyalardan.

Tiren Gazi İstasyonu'nda durdu.

Bir taksi gidiyordu asfaltın üzerinde Ankara'ya.
Üç hava gediklisi vardı taksîde
ve nar çiçeğinden bir kadın.
Kadın arasındaydı Pilot Yusuf'la Telsizci Vedat'ın, şoförün
yanındaydı Makinist Rahmi.
Yaşı on sekizdi Makinist Rahmi Çavuşun.
Genç ve hayret içinde bir fareye benziyordu sivri, esmer suratı.
Ve kurşunî-mavi üniformasında kıravatı
yerine iyice yerleşmemişti henüz.
On sekiz yaşındaydı Makinist Rahmi Çavuş,
on sekiz yaş.
On sekiz yaşında yürek bir sapan taşı gibi fırlatılır
ve kafamız omuzlarımızın üstünde değil,
nerelerde? nerdedir?
On sekiz yaşında hatırasız yatılır,
on sekiz yaşında pırıltılar ilerdedir :
bir yanı deniz derya
bir yanı yemyeşil ormanlık,
bir yanı gayya kuyusu
bir yanı bizimle başlayan dünya,
bir yanı günlük güneşlik
bir yanı rüya,
bir yanında sırtüstü yat, yıldızlara bak,
bir yanı dümdüz
göz alabildiğine koş,
bir yanı tozluk dumanlık
bir yanı bomboş,
habbeler kubbedir, pireler deve
bire bin katılır,
on sekiz yaşında hatıralar düşünülmez
anlatılır.
Fakat Makinist Rahmi neyi anlatacaktı?
Hava Gedikli Okulu'na girmeden önce
bir hapisane bakkalında çıraktı.
Sefil torbaları ve zavallı tabakları hiçbir zaman ağzına kadar dolduramayıp

tahan pekmez, kuru fasulya ve kömür taşıdı bir buçuk yıl
taş dükkânla demir kapının arasında.
Makinist Rahmi neyi anlatacaktı?
İlkokulu aç karnına ve aktardan çalınan kalemlerle bitirdiğini mi,
yoksa babası (kara sakallı bir kadayıfçıydı) öldükten sonra
anasına kendi eliyle zampara getirdiğini mi?
Neyi anlatacaktı Makinist Rahmi?
Hapisane bakkalı Pehlivan Hüseyin'i mi?
Art ayakları üstüne kalkmış ihtiyar bir ayı gibi Hüseyin
dolaşırdı karanlık dükkânı homurdanarak.
Sesi bir kız çocuğununki gibi ince ve şirret olurdu
sevinirken ve küfrederken.
Ustasından dayak yerken Rahmi derhal çömelir
avuçlarıyla örterdi yüzünü
ve parmakları arasından
kurnaz ve masum gülümserdi, her nedense, bakkalın karısına.
Elli yaşında vardı yenge.
Simsiyah, sımsıkı başörtüsü.
Bacakları kupkuru, göğsü dümdüz.
Saçları ve dişleri takma.
Fakat inanılmayacak kadar mavi, hain ve edepsiz gözleriyle
belki de Rahmi'yi bir şeylere hazırlıyordu.
Rahmi öyle sanıyordu ki
artık bu dükkândan bir daha çıkamayacaktır :
(çırağının adam olmasını ister mi Bakkal Hüseyin?)
"Hep burda geçecek böyle yüz, böyle bin
hesaba gelmez yıllarım.
Hem de sonunda
şu karanlık köşeye
ceviz çuvallarının altına kazılacak mezarım..."

Neyi anlatacaktı Makinist Rahmi,
Hava Gedikli Okulu'na nasıl girdiğini mi?
Bir öğretmen yatıyordu hapiste.
Yüreğinde bir başka dünya olduğundan rahatı yoktu.
İçerde cezası, dışarda ahbabı çoktu.

Kulakları kocaman, boyu kısacık,
aptalca bir şey gibi gelirdi adama.
İnanılmaz ama
parasız yazardı mahkûmların istidasını.
Gardiyan Memet'i dışarda işe soktu.
Bir idamlığı aldı darağacından.
Can ciğer ahbabıydı müdürün.
Halbuki hafta geçmezdi ki hakkında çifte aylı bir zarf gelmesin.

Bir sünnetçi hapiste yatıp çıkmıştı.
Hırsız, nekre, kardiyak, dev gibi bir adam,
bir gözü kör.
Aktörlüğe meraklı
ve Halkevi'nde rejisör.

Rejisöre gönderdi Rahmi'yi öğretmen
(Bakkal Hüseyin'den gizli),
Rahmi'yi şube reisine yolladı rejisör
(reis dayısıydı)
ve Rahmi girdi Gedikli Okulu'na.
Bu iş 24 yumurtayla bir kilo zeytinyağına mal olmuştu ona
ve bir de horoz,
halis Denizli
(yalnız Bakkal Hüseyin'den değil
komşuları Marangoz Ali'den de gizli).

Neyi anlatacaktı Makinist Rahmi Çavuş?
Ne bir tek atlayış, ne bir tek uçuş,
yeryüzündeydi işi
ve ilgilendirmez nar çiçeğine benzeyen bir kadını
hangarda motorların temizlenişi.

Rahmi Çavuş
şoförün yanında arkaya dönmüş
avuçlarıyla kapamıştı yüzünü,
(kim bilir neden?)

ve parmakları arasından
masum ve kurnaz gülümsüyordu nar çiçeğinden kadına.
Kadının gözleri yengeninkiler gibi edepsizdiler
(fakat hain ve mavi değil
yumuşacık ve yeşil
ve sürmeleri içinden Rahmi'yi süzmüyorlardı
ve belki bundan dolayı Rahmi'nin yüreğinde
hafif bir diş ağrısı gibi bir sızı vardı
ve bir lokma keder)
kadının gözleri baygın bakıyordu Pilot Yusuf'a.
Küstah, tıknaz ve sarışındı Pilot Yusuf.
Ve sol kaşının üstündeki yara yeri
şımarık ve dargın bir çocuk edası veriyordu pembe beyaz yüzüne.
Nar çiçeğine benzeyen kadın
(otuzluk, otuz beşlik
ve onun nar çiçeğine benzeyişi
dudak boyasının ve ipekli emprimesinin işi zaten),
dokundu tombul parmağıyla Yusuf'un yara yerine.
Ve gözleri edepsizliklerini kaybetmeden
tuhaf bir ıstırapla
bir abla, hatta bir anne sesiyle sordu :
"— Bu neden oldu böyle?"
"— Bu mu?
Bu, hiç, yara yeri."
"— Çocukken daldan mı düştün?"
Güldü istihfafla Pilot Yusuf,
(kahverengi meşin bir ceket giyinişti üniformasının üstüne
bilhassa en kalını ve en kabasından seçilmişti boyun atkısı) :
"— Daldan değil, iki bin metreden."
"— İki bin metreden mi?
Minareden ne kadar yüksek?
Vah gülüm.
Tayyareden, şey, uçaktan düştün demek?"
"— Pek de düştük sayılmaz,
kendimiz atladık."
Ve Pilot Yusuf

kadına merhametle gülümseyerek anlatıyordu artık :
"— Tecrübe uçuşundayım Eskişehir üzerinde,
Yüzbaşı Rıfat'la beraberiz.
Boyuna kumanda veriyor bana,
halbuki işten anlamaz,
bir aldırmadım, iki aldırmadım
nihayet kızdı kafam,
kaldırıp attım kendimi.
Paraşüt geç açıldı biraz.
Kaşımızdan yaralandık."
Sustu.
Ve çocuk dudaklarının ucuyla ilave etti hemen :
"— Bunlar ufak iş..."
Konuştu küsmüş gibi kadın :
"— Niye bu mesleğe girdin?
Ben seni bırakmazdım, eğer
(eğer annen olsaydım, diyecekti az daha),
karın, şey, nişanlın olsaydım."
Babasının (vapur kaptanıydı) sesiyle cevap verdi Yusuf :
"— Kadınlar karışmaz böyle işlere.
Hem bizim meslekten üstünü var mı?
Üstünü, şereflisi?
(Şimdi kendinindi sesi).
Harbe girelim de bir
o zaman anlarsın benim ne adam olduğumu.
Sonra, evet,
havalarının istiklalini kaybeden millet
(şimdi bir radyo hatibinin sesiyle konuşuyordu),
yok olmaya mahkûmdur..."
Kadın batırdı ateş kırmızı sivri tırnaklarını
Yusuf'un dizine :
"— Gülüm," dedi, "gülüm,
anlıyorum senin ne adam olduğunu, ben şimdi de anlıyorum
ama kuzum gülüm, muharebe olmasın."
Telsizci Vedat Çavuş da
(on dokuz yaşında, buğday benizli, ince uzun)
aynı fikirdeydi.

Korktuğundan değil
(belki korkardı hâlâ karanlıkta tek başına yatmaktan
ve hâlâ babasından korktuğu muhakkaktı,
harbetmekten korkmayı aklına bile getirmemişti fakat),
aynı fikirdeydi Vedat
açılması gecikir diye elektrikçi dükkânının.
Çünkü harp biter bitmez
askerlikten çıkıp
açacaktı dükkânını İzmir'de.
Babası memurdu Vedat Çavuşun,
ticaret yapmış, bağları da var.
Vedat'ı sırf haylazlığı yüzünden
terbiye olması için
gedikli okuluna attılar.
"— Doğru,
bir harbe girmeyelim," dedi.
"— Öyle ya," diye dargın konuştu Pilot Yusuf,
"babasının küflü altını çok.
Dükkân işi malum.
Ama harbe girilmezse biz pilotlar ne halt edelim, oğlum?
Biz nasıl gösterelim kendimizi?
Kaptıkaçtı şoförü gibi yolcu mu taşıyacağız?"
"— Uzun etme, parası bol sivil pilotluğun..."
"— Orası öyle ama,
yalnız para yeter mi be adama,
sivilliğe boş ver,
üniforma, oğlum, üniforma.."
"— Yusuf, gülüm,
ya bu genç yaşında ölürsen?"

Çavuşların üçü de hayretle baktılar yüzüne kadının.
Makinist Rahmi omuz silkti,
güldü Telsizci Vedat,
cevap verdi Pilot Yusuf :
"— Ne olacak?

(üçünün adına konuşuyordu),
hem yalnız harpte mi ölünür?
Daha bir hafta önce
Teğmen Ali'yle Başçavuş Hasan
yirmi metreden meydana saplanıp kömür oldular.
Sonra, bir ay önce, siste dağa çarpıp parçalandı Şahap'la Selim,
sonra ... saymakla tükenir mi?
Hem ölümse ölüm,
zaten ölümü göze almadan bu halt yenir mi?"
(Bunu, sırf böyle övünülür diye söylüyordu,
yoksa farkında değildi neyin göze alındığını,
yirmi yaşındaydı o
ölüm öyle manasız bir şeydi onun için.)

Makinist Rahmi karıştı söze,
(anlatacağı şeyden kibirli ve bahtiyardı
ve bilhassa bahtiyardı söze karıştığından) :
"— Bizim Raşit Çavuş,
makinist benim gibi,
ben yaşta,
belki bir yaş büyük,
Gelibolu'da bir kız seviyordu.
Kızı başkasına verdiler.
Raşit arlandı bundan.
Talim uçağına atladığı gibi
— sözde yasak, makinistler uçamazlar —
gerdek sabahı
çarptı kendini kanat, motor, damadın damına.
Ev mev, kız mız, Raşit falan
cayır cayır yandılar hep beraber..."

Pilot Yusuf yandan memesini sıktı kadının.
Ve mırıldandı bir şarkının ilk sözlerini :
"— Delisin, deli gönlüm...."
Sonra bağırdı sarhoş olmuş gibi birdenbire :
"— Ölümse, ölüm...."

Çiftlik kümeslerini geçmişti taksileri çoktan.
Etlik bağları gözüküyordu karşıda, solda.
Dipte, ilerde Ankara Kalesi.
Bu bahar sabahında, asfalt yolda,
serin bir su fısıltısı gibiydi lastiklerin sesi.
Yumuşak bir şarkı mırıldamyordu motor.
Şoförün emrinde makina,
(insanın emrinde hiçbir hayvanın olmadığı kadar)
makina bir cep saatı rahatlığıyla işliyor.
Üzerlerine doğru gelip tekerleklerin altından kaçan asfalta bakıyor
şoför,
yürekte ışıklı halkalar genişliyor, genişliyor.

İpodrom'a yaklaştılar.

Şoför bir bahçe iskemlesinde oturur gibi oturmuştu.
Kırk yaşlarında vardı.
Matruştu.
Yakın arkadaşlarındandı hapisteki şairin
(kim bilir
Şoför Ahmet'in destandaki macerasını
belki de ondan almıştı şair).
Merakla dinliyordu gediklileri.
"Eski ordularda süvariler," diye düşünüyor,
"şimdi tayyareciler.
Onların da en süslüydü üniformaları
bunların da.
Onlar da en delilerle en gençlerden seçilirdi
bunlar da öyle.
Ölüme en yakın onlardı o zaman
şimdi bunlar."
Ve baktı dikiz aynasından Yusuf'un yüzüne :
sarışın ve küstah olan
ve çizgilerine hayat
bütün haşmetiyle henüz dolan.
Baktı Yusuf'un yüzüne,

Telsizci Vedat'a baktı,
baktı yanında oturan Makinist Rahmi'ye.
Hepsinde, kırışıksız
alınlar ipekli kâat gibi dümdüz,
hepsinde açlığını bile bilmeyen
aç bir yüz.
Yaşamışlar bir lokmacık henüz,
henüz bir lokmacık hatıraları var,
yükleri böyle hafif
ölüme böyle kolay gidiyorlar....

Ipodrom'un yanından geçiliyor.
Ve yepyeni bir şehir karşıdadır :
kibirli ve muzaffer
inkâr ederek varoşlarını
bozkırın ortasında başıboş bir israfla peyda oluveren.

. . . . . .
. . . . . .

Geçiliyor stadyumun yanından :
burası hazır elbise gibi bir tuhaf yeni, bir tuhaf ütülü
ve şehre değil de
camekânda bir mankene giydirilmiş gibi duruyor.

Şoföre seslendi kadın :
"— Dur, beni burda bırak," dedi.
Kadının ustalığını beğendi gedikliler :
ne olur ne olmaz,
subaylar bile yaka silkiyor Merkez Komutanı Demir Ali'den.

VIII

Haydarpaşa'dan 15:45'te kalkan katar
girdi sessizce Ankara Garı'na.
Saat sekizi çeyrek geçiyordu
(beş dakika rötar).

Ankara Garı'na bahar :
İstasyon polisinde artan gizli bir telaşla,
üçüncü mevki bekleme salonunda köylü yapı işçileriyle
ve büfesinde göbekli bir marıla benzeyen İstanbul hasretiyle gelir.
Ankara Garı temizdir, rahattır ve bilhassa yenidir.
Fakat mermerlerinin aydınlığına rağmen
anlatılması öyle zor (yahut öyle kolay) bir şey vardır ki rüzgârında
bağrışılmaz, koşuşulmaz, yüksek sesle gülüşülmez Ankara Garı'nda.
O kadar ki
kalkacak tirenlerini ses-büyütenlerle haykırdığı zaman
boş bulunursa insan
şaşırır, başka bir dünyadan sesleniyorlarmış gibi.

Mahkûmlar indi tirenden
bavulları ve jandarmalarıyla.
Kelepçeleri vurulmuştu yine.
Yürüdüler ilgi uyandırmadan,
(yahut uyanan ilgiler belirtilmedi).
Yalnız, bir kadın bir kadına :
"— Bunlar Alaman casusu," dedi,
(sarışındı Süleyman).

Mahkûmlar yola koyuldular jandarma merkezine doğru
(aktarma tirenlerini orda bekleyecekler).

Bir köylü hamal taşıyordu bavullarını.

Issızdı caddeler :
belki erken
belki geç
belki ölü bir saat,
belki duvarların arkasına çekilmiş hayat.
Yığın yığın
kat kat
mermer
beton
ve asfalt.
Ve heykel
ve heykel
ve heykel,
insan yok fakat.
Ve sonra bozkır :
en beklenilmedik yerde
ve her şeye rağmen
şehrin içine kadar giren,
ve sonra derhal toprağın sonsuzluğu...

"— Süleymnan," dedi mahkûm Halil,
"şehirle bozkırın kavgasına bak."
"— Görüyorum,
henüz ayakta olsa da
bozkır yeniliyor."
Durdu tesviyeci mahkûm Fuat,
okşadı ince bıyıklarını kelepçenin demiriyle,
bir tezgâha bakar gibi şehre baktı :
"— Ben beğendim Ankara şehrini kardaşlar," dedi,
"aklım ermez ama yapı işine
belli ki ter dökmüş bizim işçi milleti
temiz iş çıkarmışlar..."
Bakıyordu gökyüzüne mahkûm Melahat :

Gökyüzü masmavi
geniş
rahat.
Hop,
lastik top.
Çocukluğu geldi, kızı geldi aklına.
Topunu havaya fırlat kızım,
havaya fırlat.
Topu yok kızımın.
İstanbul'a mektup :
"Anne, lastik bir top al benim kıza,
koskocaman, kıpkırmızı olsun,
benim gümüş küpeleri sat."
Topunu havaya fırlat kızım,
havaya fırlat.
Nerde top oynayacak?
Gökyüzü gözükmez bizim sokakta.
Havada bulut,
sen bunu unut.
Havada yüzen tek bulutu gördü Melahat :
bir çocuk gömleği gibi küçük
şirin
ve beyazdı,
ve uçsuz bucaksız mavilikte gidiyordu gülümseyerek.

Karşı kaldırımdaydı Üniversiteli,
(bırakmamıştı peşini mahkûmların)
baktı Melahat'ın baktığı yere
bulutu ve gökyüzünü gördü,
hatırladı Tolstoy'un "Harp ve Sulh"ünü :
Toprağın kavgasını yüreğinden at,
bul ki gökyüzünü, ordadır bahtiyarlık,
kuşkusuz, sefaletsiz,
geniş,
yüksek,
rahat,
büyük sırrını orda çözer hayat...

Güldü.
Ve kaybetmeden muazzam ihtiyara saygısını :
"Toprakta yenilmek,
insanlardan kesmek ümidi,"
diye düşündü,
"hazım zamanlarının felsefesi yahut."

Ve o bunları düşünürken
yukarda sonsuz mavilikte bir çocuk gömleğine benzeyen bulut
yarılır gibi bıçakla
yırtıldı ortasından üç motorlu bir uçakla.

Baktı uçağa Üniversiteli
ve düşünceler kafasında atladı birbirinden :
"Teknik
ter ve kan içinde kurtuluşu getiren
teknik
elektrik, motor, mazot
pike yapıyor pilot
kolan vururken Emirgân Korusu'nda ben
çınar
asma salıncak
yar gelip yar gidip sallanacak
pilot aklını oynatsa
bir bomba atsa,
mitralyöz ateşine tutsa yahut
Londra, Belgrad, Roterdam.
Tolstoy büyük adam
her şeye rağmen büyük,
düşman askerleri ne güzel konuşturur
Sıvastopol Harbi'ndeki hatıralarından almış bunu,
Sıvastopol önünde yatan gemiler
Harp ve Sulh'ün Fransızca tercümesindeki not :
'Ateş kes zamanlarında düşman ordularının askerleri toplanırlardı
bir araya
ve anlamadıkları halde birbirlerinin dilini

kardeşçe gülüşürler
vururlardı omuzlarına birbirlerinin.
Harbi hazırlayanların ruhu yanında onlarınki ne kadar yüksek,
onlara, ayrı milletlerden gelmişler diye
onlara, insan ve kardeş değilsiniz
düşmansınız, diyenler...'
Ben Tolstoy kadar büyük bir yazıcı olabilirsem eğer.
'Sevgilim
elini ver,
öpecek değilim,
götüreceğim onu
yeni bir dünyayı işleyen ellerin arasına.'
Bu şiiri bitirip bir yerde bastırabilsem
Selma dehşetli sevinecek."

Bir köşeyi dönünce göründü Vilayet Jandarma Merkezi.
İki katlı, beton bir yapıydı bu.
Muzaffer olmuştu yine tahta evlerin ortasında :
ikinci elden Ankaralı müteahhitle
Macar kalfaların kübik üslubu.

Mahkûmlarla jandarmalar girdiler.

Melahat erler koğuşunun önünde sofada kaldı,
kelepçeler söküldü
nezarete kapatıldı ötekiler
bodruma
bavullarıyla beraber.
Çimento çıplak ve aydınlık.
Bavulların üstüne oturdular.
Süleyman :
"— Yorulmuşum be," dedi.
Dayadı başını duvara.
Ve kalın sesinde bir parça alay
ve bir hayli hasret,
başladı sevgili şarkısını mırıldanmaya :

"Hayatı gel içelim
gel içelim buseden kadehlerle."
Büyük bir ciddiyetle gazete okuyor Fuat.
Ve Halil hatırladığını farketmeden hatırlamaktadır :
Polis müdürlüklerinde odalar,
jandarma nezaretleri,
hapisaneler,
herbiri kopmuş bir yürek gibi vurup
akıllı kederinde
geçiyorlar kilometre taşları gibi durup
yolunun kenarında.
Hudut boyundaydı ilki jandarma nezaretinin,
bir asi denize ve mısır tarlalarına yakın,
bodrumundaydı hükümet konağının :
ıslak gemi enkazıyla dolu
penceresiz
simsiyah
derinde.
Ne kadar güçlükle Halil ceplerine bakabildiydi,
nasıl uzun tereddütlerle tutuştuydu alev :
bir kibrit yakabildiydi.
Hava bir öldürülmüşün cesedi gibi çıplak ve alildi
duruyordu aydınlanmadan
yerli yerinde.
Bağırdı, tekmeledi kapıyı Halil
ve çavuş bir mum getirip koyduydu.
Dışarda, güneşin altında saat sabahın dokuzuydu.
Halil bir insan kokusu duyduydu da,
yürüdüydü insana doğru, mumu elinde.

İnsan :
gözlerinin arkasında :
kapanık.
İnsan : siyah, uzak bir bıyık,

bir unutulmuş evde bir pencere gibi
camsız
karanlık
ve ayaktaydı parçalanmış bir omurganın üzerinde.
Korkuluyormuş gibi akıntıya kapılacağından
insanı bir çıpaya zincirlemişlerdi bacağından.
Halil'in selamını almadı insan
kaldı yine öyle hep bir başına
kendi gözlerinde.
Deli,
karasevda,
melankoli.
Üç gün üç gece deliyle başbaşa bıraktılar Halil'i.
Deli zincire bağlı,
Halil birbiri peşinden yaktığı mumlarla.
Sonra çıkarıldılar
atıldılar bir gemide ambara.
Yedi gün yedi gece yolculuk.
Ve İstanbul'da geçerlerken köprüden
(Halil deliyle aynı zincire bağlı
ve süngüler iki yanda)
peşlerine takıldı çoluk çocuk.
İlkönce tuhaf bir utanma duydu Halil
sonra büyük bir rahatlık.
Ve bu rahatlığı bir daha kaybetmedi artık.

Evinin her basılışında
aynı rahatlıkla açtı kapıyı.
Ve müdüriyette her kalkışında sopanın altından
(yanaklarında parçalanmış gözlüğü
ve tabanlarında ayıpladığı bir sızı)
yüreğinde fakat
hiçbir şey söylememiş
hiç kimseyi ele vermemiş olmanın rahatlığı,
aynı rahatlık...
Ve galiba üçüncü girişinde İstanbul Cezaevi'ne

aynı rahatlıkla yattı açlık grevine
arkadaşlarla beraber,
ve tayınları yastık yaptılar
ayaklarında pıranga
ve ıslak çimentoya uzandılar yarı çıplak.

Ve şarkta
akrepleri, toprak koğuşları, karpuzlarıyla ünlü hapisanede
Halil'in üstüne uşaklarını saldırdı Kürt beyleri
ve beline inen odunla devrilmeden önce Halil
aynı rahatlıkla yardı üçünün kafasını.

Ve Ankara'da, münferitte
— kitapsız, kalemsiz ve insansız —
gündüzleri bir avuç leblebiyi yere atıp sayarak
ve geceleri sayarak pencereden şehrin ışıklarını
aynı rahatlıkla tek mi çift mi oynadı kendi kendine.

Anlamak :
en büyük rahatlık.
Karşı konulmaz zoru sosyal zaruretlerin
ve kavga :
akıl,
yürek,
yumruk,
alabildiğine nefret,
kin,
alabildiğine merhamet,
sevgi,
insan insanı sömürmesin diye
ve daha âdil bir dünya
daha güzel bir memleket için...

Fuat kapattı gazeteyi hışımla :
"— Vatan sevgisinden bahsediyor Nuri Cemil," dedi,
"sıkılıp utanmadan
vatan sevgisinden bahsediyor!"

Keyifle konuştu Süleyman :
"— Hele şükür, senin de kızdığını gördüm be.
Ne sandın idi ya?
Bahseder.
Bir yandan vatanı satıp
bir yandan böyle bahsettiler.
Vatan sevgisi mi bu hergelelerde?
Hangi vatan sevgisi?
Sandalya, depo, fabrika, çiftlik, apartıman sevgisi.
Mülkünü, sermayesini al
sandalyasını çek altından,
heriflerde düşman toprağı olur vatan.
Bütün tarih boyunca bu böyle.
Fıransız İnkılabında
düşman ordulara rehber oldu asilzadeleri
Fıransa'yı ezmek
kırallığı kurtarmak için...
Ve Beyaz Rus ordularının iplerini çeken,
Vırangel'in, Kolçak'ın, Denikin'in,
Alaman, İngiliz, Japon kapitalistleriydi.
Ve bizde
Hânedânı Âli Osman
ve etrafındakiler
Londra bankaları ve Venizelos'la beraber
yürüdüler fethetmeye Türk milletinden Anadolu'yu.
Ve hatta
laf aramızda,
millî Çin lideri Çan-Kay-Şek,
Amerikan parası ve Japon silahlarıyla...."

Süleyman'ın sözünü kesti Fuat :
"— İnsanlığın Hali romanında Malro'nun
lokomotif ocaklarında bir yakılışı vardır işçi Çinlilerin..."

Devam etti Süleyman :
"— Iberik yarımadasının 'en büyük vatanseveri' Franko

saldırdı Faslı Arapları ve Alaman uçaklarını
halkçı İspanyol vatanının üzerine.
Ve işte Verdun kahramanı Mareşal Peten,
Fransız kasketlerinden ürkerek
Fransa'yı düşmana teslim eden....
Vatan sevgisi mi bu hergelelerde?
Hangi vatan sevgisi?"

Halil güldü :
"— Yine coştun, Süleyman..."
"— Coştum ya,
elbette coşarım."

Fuat takıldı :
"— Şimdi bu coşkunlukla bir satranç partisine var mısın?"
"— Ona da varım.
Ama siz Halil'le oynayın önce
yeneni ben yeneyim."

Halil çıkardı bavuldan satranç takımını.
Tahtasını kendileri boyamışlar,
taşlarını kendileri oymuştular.

Oyun ilkönce sükûnetle başladı.
Şart koşmuştu Halil :
"Sürülen taş geri alınmayacak."
Altıncı hamlede Fuat bu şartı bozdu.
Halil kızdı.
Devam etti oyun.
Süleyman birlik oldu Fuat'la
Halil'i kızdırdı büsbütün.
Devam etti oyun.
İkide bir Fuat'a akıl öğretiyordu Süleyman.
Fuat kızdı bu sefer :
"— Sen karışma, şaşırıyorum."
Devam etti oyun.

Fuat'ın şahı bir başına kaldı tahtada.
"— Şimdi beni on hamlede mat edersen edersin, Halil,
edemedin mi pata."
"— On hamlede değil, on beş."
Süleyman atıldı :
"— Hayır, on iki..."
Üçü de bilmiyordu kaç hamlenin gerektiğini.
Bağırıp çağırıyorlar
kibirli bir inatla gürültü ediyorlardı.
Dışardan kapıya vuruldu :
"— Ne oluyor be?
Dövüşüyonuz mu?"
Sustular.
Gülerek baktılar birbirlerinin yüzüne.
Süleyman cevap verdi :
"— Dövüşmüyoruz, meraklanma, onbaşım,
konuşuyoruz."
"— Dövüşmeyin, dövüşmeyin.
Adam gibi konuşsanıza..."

Kapıdaki gitti.
Ve oyun patayla bitti.

Çıkardı gözlüklerini Halil,
çıplak iki çocuk gibi kaldı gözleri :
tertemizdiler
bir parça kederle gülümsüyor
ve üşüyordular.
Yumdu gözlerini Halil.
Kırmızı, yeşil halkalar döndü kapakların karanlığında
ve sonra durgunluk simsiyah geldi.
Açtı derhal gözlerini Halil,
gözlüklerini telaşla taktı.
Gözleri kavanozda iki balık gibi ürkmüştüler.
Baktı :
gitgide daha sıcak, gitgide daha net,

tekrar ışıkla ve renkle geldi eşyada ve insanlarda hareket.
Sordu Süleyman :
"— Nen var, Halil?"
"— Bir şeyim yok.
Karanlık meselesi."
"— Anlamadım."
"— Karanlık kötü şey, Süleyman,
yalnız karanlığı görmek
karanlıktan başka bir şey görmemek kötü."
Süleyman güldü :
"— Kör olmak desene şuna.
Bence de sakatlığın en müthişi bu."
Fuat karıştı söze :
"— Kolsuz, ayaksız kalmak, kör olmaktan iyidir."
Halil birdenbire bir şey hatırlamış gibi Fuat'a sordu :
"— Kavgan gözlerini istese vermez misin?"
"— Hiç düşünmemiştim.
Mutlak icabederse ama onu da veririz.
Bunu şimdi niye sordun?"

Süleyman kuşkuyla baktı Halil'e :
"— Yine gözlerin mi yoruldu?"
"— Hayır.
(Fuat'a döndü Halil)
Senden iki yaş gençtim, Fuat, bu işe girdiğim zaman.
En olmaz şeyi düşünen,
en ağır fedakârlığa hazır,
dehşetli merhametli,
müthiş merhametsiz,
ve lirizme düşman
ve bir hayli romantik,
kusurları ve meziyetleriyle velhasıl
delikanlı bir münevverdik.
Sen anlamazsın,
şükür ki amelesin,
Süleyman anlar.

Halkın kokusunu ilk aldığı
kitleye ilk geldiği zaman
bir tuhaf tezattadır münevver delikanlılar
bir yandan topyekûn inkâr eder fert olarak kendini,
yine kendi kendiyle uğraşır öbür yandan.
Ben de kendi kendime sorardım :
— Her şeyini vermeye hazır mısın, Halil?
— Evet.
— Gözlerini?
— Evet.
Kör olduktan sonra da söylerim, yazarlar,
kör olduktan sonra da dövüşmek kabil..."

Fuat güldü :
"— Doğru düşünürmüşsün," dedi,
"ama bu durup dururken şeytanın bile gelmez aklına."
"— Münevverin aklına gelir."
Fuat sordu :
"— O zaman da gözlüklü müydün?"
Halil düşündü :
"— Yani yine gözlerin hasta mıydı, diyeceksin.
Gözlüklü değildim.
Fakat belki hastalık başlamıştı.
Bilmiyorum, Fuat...
Hâlâ bilmiyorum ya hastalığın adını.
Hâlâ teşhis koyamadılar.
Fakat mesele bunda değil..."

Kapının demiri çekildi dışardan.
Hep o yana baktılar.
İki jandarmayla Melahat açılan kapıda göründü.
"— Çocuklar, biz gidiyoruz."
(Ankara Hapisanesi'nde kalacaktı Melahat,
zaten ötekiler de ayrılacaklardı birazdan :
Süleyman doğuya, Fuat kuzey taraflarına,
Halil bir bozkır hapisanesine gidecekti).

"— Biraz dur, abla."

İpekli, kırmızı bir mendil verdi Fuat :
"— Gözünün yaşını silersin aklına geldikçe kocan.
Zaten bu onun yadigârıdır.
Sen sakla, daha iyi..."

Halil sordu :
"— On beş liran var, değil mi?
Şu beşi de al, yirmi olsun.
Her hafta mektup yaz, kuzum.
Oldukça rahattır Ankara Hapisanesi.
Yerleş, kızını da getirirsin yanına."

El sıkıştılar,
Melahat'ın gözleri yaşardı biraz.
Melahat güldü.
Melahat kayboldu.
Kapandı kapı.
Ve dışardan demiri tekrar sürüldü...

İkinci Kitabın Sonu

ÜÇÜNCÜ KİTAP

BİRİNCİ KISIM

I

Toprak göz alabildiğine
dümdüz
çırılçıplak
ve kırmızı biber gibi acı.
Batıda bir tek, uzun
kavak ağacı.

Bozkırda hâlâ dolaşıyorsa da
kokusu sararmış kekiklerin
gökçiçekler çoktan kurumuştu
ve gevenotları safi dikendiler.

Başköy'le Bakırlı'nın arası
sekiz saat çeker.

Nigâr sabah ezanından beri
kaçıyordu kocasının köyünden
hovardasıyla.
Terlemiş memeleri.

Vakit öğleye yakın.
Isındı bıyamotları.
Toprakta uğultu.
Bozkırda cırlayak böcekleri ve çekirgeler
söylüyor en umutsuzunu şarkıların.
Altı aylık bebesi kucağında Nigâr'ın.

Bozkırın üstünde bulutlar bembeyaz, üst üste ve ağırdı,
belli belirsiz kımıldanıyordular.
Durdu Nigâr.
On adım önden giden
Mustafa'yı çağırdı.

Mustafa yıkmış kasketini ensesine,
bakıyor bulutların arasından geçen bir çaylağa.
Yırtıcı mahluk
germiş kanatlarını,
sessiz sedasız,
kâattan resim gibi,
bulutların arasından akıyor.

Bulutlarda bir avlanmaz kuş olmak...

Kuyunun başındaydı kavak.

Nigâr oturdu kuyunun taşına.
Peştemalının altında karnı
haindi ve yumuşak.

Bebek çıkardı kundaktan yumruklarını.
Kundakta düğmeler dikili
iki sıra
on ikişerden yirmi dört.
Bir tanesi cam.
Eğilse üstüne
içinde kendini bir elma kurdu kadar görür adam.

Vakit ikindiye yakın.
Çekirgeler ve cırlayak böcekleri
bozkırda hâlâ bitirmediler
şarkılarını.

Bir tilki geçti yolun alt ucundan

ve çovanların ardında kaybolmadan önce
dönüp baktı kuyunun taşında oturanlara.

Bebek ağır geliyordu Nigâr'a.
Kocasının dölü.
Ve Mustafa diyordu ki :
"— Köyde ölen çocuğun
hesabı mı var?
Ölü sayılmaz
altı aylık ölü."

Çaylak yırtıcıdır.
Tilki kurnaz.
Kuyu derin.
Bozkır uçsuz bucaksız
ve kırmızı biber gibi acı.

Devrildi cam düğmenin içinde
bir küçücük
kavak ağacı.
Nigâr'ın kucağından
bebek düştü kuyuya.
Yolcu yolunda gerek
bebek rahat uyuya...

Rahatlığında yalnız kalmadı bebek.
Mustafa ile Nigâr
mapusanede
aynı rahatlıkla uyuyordular.

Kalede jandarmalar ileri geri.
Fır fır ötüyor düdükleri.
Yıldızlar görünüyor bulutların ardından.
Mapusane çeşmesi bir başına avluda
yandan akıyor yandan.

"Mapusluk bir şey değil
ayrılık var bir yandan."

Altıncı koğuşta on dört kişiydiler.
Mustafa kapının dibinde.
Gözleri yumuşacık kapalı
ağzı açık.
Elini şarkı söyler gibi dayamış yanağına.
Hamamda kir çıkarır gibi çıkarıyordu hapiste yorgunluğunu.
Uykusu bahtiyardı
ve memnundu hayattan.

Mustafa'nın solunda Hamza.
Hamza bir avuç döşeğinde bağdaş kurmuş oturuyor, ufacık.
"— Vur," dedi Hamza'ya, çiftliğinde çalıştığı Nuri Bey,
"Dürzadelerin çobanını vur."

Nuri Bey ki jandarma çavuşuyla
ayak ayak üstüne atıp konuşur,
Dürzade saymaz da Nuri Beyi
çobanına kırdırırsa bacağını sarı ineğin,
elbette ki bu çoban
yaylanın düzünde vurulur arkadan,
kızıl kanla dolar ak kepeneği...

Hamza çoktan unutmuştu çobanın yüzünü.
Kabirden çıkıp gelse bile tanıyamaz.
Nuri Bey tutmadı sözünü.
"— Ceza giydirtmem," dedi.
Giydirdiler.
"— Hapiste bakarım," dedi.
Bakmadı.
Bilhassa bunu affetmedi Hamza.
Ve mektup yazacak müddeime
Nuri Beyden korkmasa.

Ortalık ışıyordu.
Hamza kalktı namaza.

Hapiste Allah,
hapiste sineklerin çeşidi, tahtakurusu, pire, bit,
yeniden görülecek hesaplar,
insanı hırsından ağlatacak kadar ümit,
dostluk ve düşmanlık,
hapiste kuşku, hapiste vefa,
fakat girmiyordu hapise inadetmiş bir defa :
pişmanlık.
Kabahat ölenin,
dışarda kalanın,
cezayı verenin.

Koğuşların kapıları açılıyor.
Mapusane çeşmesi bir başına değil avluda artık.
Geliyor çeşmenin yandan akan suyuna,
bir geyik sürüsü gibi
bir perişan kalabalık.

Kahve ocakları yandı.
Kerim çıkardı zuladan bıçağını aldı üzerine.
Dört kat yatağının tepesinde Şakir Ağa uyandı.
Gece Musa'yı ıslatıp münferide atmışlar.
Esrarkeş Aptül çırptı kollarını horoz gibi öttü.
Kumar yedinci koğuşta nerdeyse başlar.

Yolunuz açık olsun
günaydın arkadaşlar.

. . . . . .

Başgardiyanın odasını vermişlerdi Halil'e.
Tek başına.
Masası ve karyolası vardı.

Odası tekmil duvarlar ve kitaplardı.
Ve fotoğrafları, Ayşe'nin, Fuat'ın ve Süleyman'ın.
Kapının üzerinde iki harita :
Şimalî Afrika ve Şark cephesi.
Burda bazan kendine kızacak ve utanacak kadar rahattı Halil.
Şimdilik galiba tekrarlanmayacak :
açlık grevleri
ve şarkta Kürt beylerinin uşaklarından yenen dayak.

Dizine vurup piposunu, külünü döktü Halil,
baktı kapıdan yana.
Şirin bir utangaçlıkla aralandı kapı,
gıcırdadı rezeler
ve yuvarlak başı önde
ürkek bir tosun gibi içeri girdi "Peder".

Mapusane asıl ismini çoktan unutmuştu Peder'in,
belki kendisi de unutmuştu asıl ismini.
Çocuklar koğuşunda sübyan babalığı yapmıştı
ve "pederlik" kalımıydı o günlerin.

Adımda bir duraklayıp yürüdü Halil'e doğru,
sonra yırtık, kocaman asker postallarını birbiri üstüne basıp
tombul boynunu büküp
durdu.

"— Merhaba, bubacığım," dedi.
Sesi de gövdesi gibi tıknaz ve bodurdu.
"— Merhaba, Peder."
"— Çalışmıyorsun, bubacığım, niye çalışmıyorsun?"
"— Gözlerim ağrıyor, Peder, gece uyuyamadım."
"— Niye uyuyamadın, buba,
hanım ablamı mı düşündün?"
Halil güldü :
"— Evet."
"— Yalnız onu mu düşündün, buba?"

"— Hayır"
"— Beni de düşündün mü, muhterem bubacığım?"
"— Sen aklıma gelmedin, Peder."
"— Ben aklına gelmedim demek?"
"— Gelmedin."

Peder çömeldi Halil'in karşısına :
Bir cıgara çıkardı koynundan.
Kibrit istedi.

Vahşî bir tapınış gibi içiyordu cıgarayı.
Gözlerini şehvetle sımsıkı yumuyor
ve ağzı iki yana yırtılacak gibi uzayarak
dumanı ıslıklı solumalarla çekiyordu içine.

Tek laf etmedi cıgara bitene kadar.

"— Sana bir diyeceğim var, buba.
Bana Afyon'da ceza kesen reis
buraya reis gelmiş.
Bir mektup yazacağız,
ceket pantul isteyeceğiz.
Afyon'da veriyordu.
Karan okuyunca sana 24 sene verdik oğlum dedi.
Ben ne dedim?
24 seneyi yatarım, buba,
sen de her yıl bana bir ceket pantul göndereceksin ama."
"— Gönderdi mi, Peder?"
"— Gönderdi.
Sonra ben buraya gelince kaldı.
Şimdi söyleyim yaz, bubacığım.
'Muhterem reis buba,
evvela selam ederim,
iki gözlerinden öperim.
Bana vermiş olduğun cezayı kabul etmiyorum.
Ama niçin kabul etmiyorum?

Sen sözünde durmadın.
Bana bir kat elbise gönderirsen gönder,
göndermezsen al cezam geri.'
Yazdın mı?"
"— Yazdık, imza?"
"— İmza istemez elden yollayacağım."

Halil, Peder 'in suçunu ilk defa merak etti :
"— Peder, senin suçun ne?"
"— Kız kaçırmak, bubacığım."
"— 24 sene çok be, Peder."
"— Ölü de var, bubacığım,
iki üç tane kadar."
"— Peki nasıl oldu bu iş?"

Peder cevap vermeden önce düşündü biraz :
"— Bubacığım," dedi, "ben söyleyim sen yaz
gazeteye basarız.
Ben bu kaçıracak olduğum kızın bubasına çalıştım iki buçuk sene.
Bu herif son hayatında tuttu kızı bir zengin yere verdi fakat.
Bubacığım olmadı bu iş falan dediysem de
kızı bana verimkâr olmadı.
Ben ne yaptım?
Gittim bir tabanca aldım, bir de kama.
Ben parayı nerden buldum?
Kolay :
Uşak şirketinde çalıştım, şeker değirmeninde iki ay.
Burda çalışırsan para verirler adama.
Bir tabanca aldım, bir de kama.
Yaz günü.
Ağustos.
Yaylaya bunlar arpa yonmasına gitmişler.
Ben de gittim.
Vukuatın meydana geleceğinden haberim yok.

Fikrim :
dönerlerken yolda çevireceğim bunları
kızı kaçıracağım.
Pustum, bekledim.
Baktım :
bunlar ateş yaktılar
yemek yediler biraz.
Sonra ayın aydınlığında biraz yonma biçtiler.
Yattılar.
Ben ne yaptım?
Yüzümü boyaladım ateşin kömürüyle.
Ben ne dedim?
Beni tanımasınlar.
Sonra usul usul yanaştım oraya,
kızın saçlarını kavradım sardım adamakıllı bileğime.
Ne kadar kuvvetim varsa bir tartış tarttım kızı.
Vay anam yandım, demesiyle beraber
çullandım üzerine.
Yandım, dedikçe hemen öte yandaki anası olacak
kızın acısına dayanamadı,
geldi orağı bir takış taktı boynuma.
Takmasıyla beraber,
ben ne yaptım,
bir bıçak,
gitti tepesi üstü.
Sonra birisi daha geldi.
Ona da dah ettim.
Bindirdim omzuma kızı.
Bayır aşağı yürüdüm.
Attım omzumdan kızı,
sürüdüm, sürüdüm, sürüdüm,
kesildim.
Bir müddet geçti aradan.
Öbür tarlanın yüzünden iki adam geliyor.
Silahlı.
Ben ne dedim?

Vuracaklar beni.
Bu kızı bırakacağım dedim ben kendi kendime.
Kızın donunu çıkardım
bıraktım çıpçıplak.
Bir şey yapmadım ne yalan söyleyim.
Sonra geldim köye.
Bindim bir hayvana.
Murat Dağı'nda gezdim bir buçuk ay.
Bir müddet geçti aradan.
Bu iş böyle olmayacak.
Ben ne dedim?
İyisi mi gideyim olayım mapusaneye teslim.
Kız da ölmüş sonradan.
Gitmedikçe dalı ederdim bıçağı,
öldürmüşüz yavrucağı..."

"— Hepsi bu kadar mı, Peder?"
"— Bu kadar,
ama dur bir şey daha var,
onu da söyleyim yaz.
On yaşındaydım bizim köye geldiğinde Yunan.
Bir sürü kalabalık
katır matır öyle yığıldı doldu her tarafa.
Bir on sekiz yaşında dayımın bir oğlu vardı
dah ettiler süngüyü gitti.
Komit diyorlardı,
çete.
Sonra dayım
dipçiği vurduğu gibi Yunan
dili boğazına tıkandı öldü.
Sonra Yunan
belki yüzden fazla
doluverdi evimizin içine.
Zavallı anneciğim beni bırakıp kaçamadı,
kaçamadığı taktirde mecbur oldu kalmaya.

Odaya koymak istediler
ırzına taarruz için,
o da girmediği taktirde dah ettiler süngüyü.
Bir vakit geçti aradan,
iki gâvur çocuğu gökte uçan kuşu sapanla vuruyor,
getiriyorlar tutup
çıkarıyorlar gözlerini.
O zavallı kuş ne yapsın?
Çıkıyor yukarı tavana bir,
bir çarpıyor kendini yere.
Yahu, düşünüyorum ki niçin çıkardılar bunun gözünü?
Tabii ben de cahilim,
kuşun gözünü çıkaracağınıza kafasını kesin dediysem de
biz böyle görmüşüz diyorlar atamızdan, dedemizden.
Sonra...
Bir müddet geçti aradan.
Sonra... bu kadar işte, muhterem bubacığım..."

Halil güldü :
"— Sözlerinin yarısı yalan, Peder."

Peder buruşturdu suratını
ağlamaya hazır
altı aylık tombul bir çocuk kafası gibi.
"— Değil bubacığım."
"— Peki hepsi doğru mu?"

Peder cevap vermedi.
Halil ısrar etti :
"— Söylesene."
Peder konuştu şımarık bir kurnazlıkla :
"— Yalan da var, bubacığım."
Güldü :
"— Nur olasın," dedi.
"Ben görüşme yerine gideyim, muhterem bubacığım."
"— Bugün görüşme günü mü, Peder?"

"— Görüşme günü.
Görüşmecim yok ama
görüşmecilere bakmak hoşuma gider."
Kırptı yumuk gözlerini :
"— Katık da çıkar, bubacığım,
görüşmeciler sevabı sever...."

II

Hamdi
Çerkeş'in Kabak Köyü'nde
336'da dünyaya geldi.
Tuzladılar.
Yumuşaktı.
Sevindiler oğlan olduğuna.
Kırkı çıkmadan
buğdayın dibinden güneşe baktı.
Öğrendi toprakta yatmasını.
Ev karanlık
toprak güzeldi.

Çiçek çıkardı 337'de,
ellerini bağladılar.
338'de yürüdü.
Ve 1339'a kadar
dolaştı dünyadaki 36 haneyi
4 sokağı.
Hayvanları ve yağmuru sevdi.
Helva yalnız bayramları pişiyordu.
Ağlamadı artık Hamdi
dayak yerken babasından anası.

Fırtınalı bir kış oldu
1925'e girerken
(eski tarih 1340).
Öküzün bir teki öldü.
Babası gitti askere.
Çok rahmet yağdı.
Çok çok kabak yediler.

Jandarmalar geldi,
"martinleri" vardı.
Bir karakuş dadandı köydeki civcivlere.

926'da beş yaşındaydı.
Bir kötürüm keçiyi emanet ettiler.
Keçiyle kırlara gittiler.
Bir türlü tutamadı bulutları Hamdi.
Rastlamadı kurda.
Tanıdı otları Hamdi.
Çok çok bulgur yenildi.

Kurak gitti havalar 27'de.
Yarıldı toprak.
Ekin tane almadı.
Uğultular geldi yerden.
Aynı yılın ortasında
babası döndü askerden.
Çok az kabak yediler.

Hamdi
zıpka ve mintan giydi.
Sünnet oldu (1928).

929'da indi Çerkeş pazarına :
kendisi babasının kucağında, eşekte,
arkada, yerde anası.
Pazarda meyvalar;
ayna, çakı, bıçak.
Çok rahmet yağdı o yıl.
Çok tarhana içildi.
Çok bol oldu kabak.
Ve yine o yıl
tavuğun ardına elini sokup
çıkardı yumurtayı,
tavuk ölmedi.

Fırtınalı bir kış oldu
1930'da.
Tahsildarı gördü :
atı vardı
heybesi vardı
bıyıkları yoktu.

Ertesi yıl kızlarla beraber
davar dölü güttüler.
Hamdi
çorap ve çarık giydi :
(1931 Birinciteşrin 7).

932'de kızlar
sırtüstü yatırıp
el attılar uçkurına.
Bağırdı.
Kızların memeleri vardı.

Fırtınalı bir kış oldu
1933'e girerken.
Dondu Meral Çayı.
O kış ilk defa gitti balığa.
Merkebe odun sardı.
Canavara rastladılar.
Bir samanlık yandı köyde.
Babası başladı ortakçılığa.
Memelerinden başka şeyleri de vardı kızların.

34'te soyadı aldılar ŞENTÜRK diye.
Babası yalnız devlet işlerinde kullandı bunu,
anası hiç kullanmadı.
Fakat Hamdi
bu adı sevdi.
Hamdi Şentürk on üç yaşındaydı.
Sabanın tutağını emanet ettiler.

Ve öküzlerle Hamdi
toprakta iki çizgi gelip gittiler.
O gece gizliden tütün içti.
Dayak yedi babasından.
Ve ertesi gün
bir kız yatırdı samanlıkta.
Su dökündü.

35'te kurak gitti havalar.
Ne tepeler yeşerdi
ne ekin tane aldı.
Bir kız kaçırdılar köyden.
Merkep öldü.
Kesekli olmadı herk.
Babası dövdü anasını bayıltıncaya kadar.
O yıl ilk defa Hamdi, gitti namaza.

36'da anası öldü.
Komşular kazdı kabri.
Gördü ağladığını babasının :
yaşlar inceden ince
kara sakalına dökülüyordu.
Uyumadı.
Cıgara içecekti az daha babasının karşısında.
O yıl çok yağmur yağdı.
Bol bol kabak yediler.

Herk kesekli oldu 37'de.
Kabardı toprak.
İlk defa Çerkeş'te karpuz yedi.
Düşündü zengin olmayı :
"Yüz liram olsa," dedi.

Evlendi
(1938).
Kavga çıktı dağ yüzünden Türbelilerle.

Karanlıkta silah attı iki taraf.
Vergi bakayaya kaldı.
Yüzük oynadı gençler odasında.

Fırtınalı bir kış oldu ertesi yıl.
Aynı yılın teşrininde
üç arkadaş Zonguldak'a indiler.
Şurdan şu tarafa tut
bütün deniz.
Girdi ocağa.
Kânununda aynı yılın,
bir sabahtı,
Şentürk'ü kömürün altından çıkardılar,
kan içinde yüzü gözü,
elleri simsiyahtı.
Bir beyaz karyolada
hayata veda etti (1939).

Rahmetli Hamdi Şentürk'ün bir oğlu doğdu
(1940).
Tuzladılar.
Ahmet koydular adını :
Hamdi oğlu Ahmet Şentürk.
Aynı yılın sonlarında
yine kavga çıktı dağ yüzünden Türbelilerle
karanlıkta silah attı iki taraf.
Üç ölü kaldı yerde,
üç kişi hapse girdi,
Ahmet'in dedesi bu meyanda.

1941'de Ahmet
görüşmeci geldi hapis dedesine,
anasının kucağında.
Kanunun heybetini ne bilsin bebek!

Ahmet bakıyordu mapusaneye
pembecik ağzında iki ön dişiyle gülümseyerek.
Tahta parmaklık ve tel kafesti görüşme yeri,
ayıracaktı mapuslarla görüşmecileri,
fakat onlar karmakarışıktılar çok şükür.
Dedesi aldı Ahmet'i kucağına
ve kovdu biraz fazla sokulan Peder'i.
Aynı toprakta, aynı işin insanları,
hep birbirine benziyordu köylü görüşmeciler.
Yalnız ayrıydı gelinleri Şakir Ağanın :
kalın
uzun
güzel
besili kısrak gibi iki genç kadın.
Peştemalları kızıl
kıpkırmızıydı üç etek entarileri.
Feslerinde altınlar
ve alevli al şalvarlarıyla
güneşten inmiş gibiydiler bu fakir bayram yerine.

Arı kovanı gibi uğulduyordu tel kafes,
havada parça parça cümleler ekleniyor birbirine :

"— Ne düşünüyorsun?
Düşünmek geçti.
Ne kadar düşünsen oldu bir sefer."

"— Hastalığı, ölümü, misafiri bildirir
saattir saatı olmayan insana örümcekler."

"— Hemen torbaya sarılırsın,
öpsene ananın elini."
"— Dört gün evvel de geldi, boş ver canım."
"— Ah oğul,
analar meler, oğullar melemez..."

"— Para getirdin mi para?"

"— Şakir Ağa on kile un vermiş büyük memuranlara."

"— Benim babam harp içinde yaşamış
gitmiş ta kırlangıçların memleketine kadar."

"— Kadınlarda dokuz nefis
bir akıl var."

"— Harbe gireceğiz.
Kitap kavliyle gireceğiz.
Kurandan okudu hocalar,
ebcet hesabıyla.
Romanya'yı, Bulgar'ı vurup
Tuna ağzına ineceğiz.
Bulgar'ın topları bizden yana çevrilmiş
bizimkiler Bulgar'dan yana."

"— Bulgur getirdim senin gardiyana."

"— İnsanoğlu hey,
doğması, büyümesi,
nerelerde gezintisi,
bir de kalışı nerelerde..."

"— Cezamı okudu reis,
bağırdım 'Yaşasın Cumhuriyet' diye."
"— Az mı kestiler cezayı?"
"— Az değil, çok.
Lakin öyle sırma giymiş, sıralanmış kürsüde reisler,
hoşuma gitti,
keyiflendim, bağırdım."

"— İnsanoğlu güle benzer
bir dakkada soluverir."

Yalnız 24'lük Ömer'di konuşmayan.
Çömelmiş oturuyor,
yumruğunu vuruyor dizine.
Gidip geliyor yumruğun içinde tahta ağızlık.
Kısmış gözlerini.
Bakıyor karşısındakinin yüzüne
ve düşünüyordu 24'lük Ömer :
"— Yine yaz geldi,
çalı dibi adam kabul eder..."

Halil dışarıya baktı pencereden :
görünüyor demir kapı,
üstleri ve eşyaları aranıyor
giriyor görüşmeciler.
Karşı yoldan geçen pazarcının bir tuhaf kişnedi beygiri.
Havayı kokladı Halil.
Bozkır ikliminde rüzgâr ansızın çıkar
ve hızla kasırgalaşır.
Bu sefer de öyle oldu.
Sıcak ot kokuları geldi önce
sanki alt başta bir samanlık yandı.
Karakolun bayrağı dalgalandı.
Kavaklar pul pul ürperdiler.
Hava kan gibi ılık.
Bir çocuk kahkahası
bir çığlık
ve hemen arkasından
toz duman.
Güneşe baktı Halil.
Ordaydı
uzaklarda, yükseklerde,
yuvarlak
kırmızı
ve bulanıktı ötesinde toz dumanın.
Halil kapadı pencereyi.
Yumdu gözlerini.

Kafasının içinde güneş :
bir alevden ağırlık ki 3 defa milyon defa 2000 milyon
ton.
Ne iyi
ne fena
ne güzel
ne çirkin
ne haklı
ne haksız,
bir muazzam
bir uçsuz bucaksız
hayat.
Beher metre karede 100.000 beygir kuvveti takat.
Ne akşam
ne sabah
ne ümit
ne eyvah
ne aşağı
ne yukarı.
Saatta 600 bin kilometre esen
beyaz
gaz
kasırgaları.
Atomlar iyon halinde.
Tekrar ölümünde
tekrar doğumunda
tekrar kemalinde
ve kopuşlarla, sıçramalarla
başsız ve sonsuz, bana bağlı olmadan
benden evvel var olup
benden sonra var olan.

. . . . . .
. . . . . .

Pencereyi açtı Halil.

Bozkır'dan ansızın gelen rüzgâr
geçip gitmişti ansızın.
Tam karşıda
marangoz Şükrü'nün karısı Zeynep duruyordu.
Ufacık kızını tutmuş elinden.
Bir yoğurt bakracı öbür elinde.
Ayakları çıplak,
yüzü ağır ve mübarek.

Dört yıl önce aldılar kocasını,
peşinden indi şehre.
Şükrü hapis,
Zeynep çapacı bahçelerde.
Ve her gün dört senedir :
yağmur, çamur,
rüzgâr, sıcak,
kar kıyamet
geliyor demir kapıya aynı saatta.
Ve daha on bir sene her gün gelecek.
Ve yine hep böyle gözlerini kaldırmadan bakacak erkeğine,
hiçbir şey beklemeyen bir anne gibi fısıltılarla konuşacak
ve bakracı usullacık bırakıp gidecektir.

Halil güneşe baktı :
Orda
yükseklerde, uzaklarda,
berrak ve kırmızı
ve Zeynep'in çamurlu, çıplak ayaklarından büyük değil
yüreksiz ve ufacıktı.

Her şeye rağmen insan olmanın saadetiyle
ve saygıyla güldü Halil,
Şükrü'ye haber vermek için koştu içeri...

III

On iki dükkân vardı hapisane avlusunda,
taş duvarın dibinde,
kaybedilmiş sandıklar gibi çaresiz
ve küçülmüş.
Ve yeryüzündeki bütün küçük dükkânlar gibi
birbirlerine dehşetli benzedikleri
ve yan yana durdukları halde
herbiri kendi kederiyle yapyalnız,
bir başınaydı dibinde taş duvarın.
Evkafındılar.
Açık arttırmayla kiralanıyordular mapuslara.

Birincisinde bağdaş kurmuş terziler.
Enselerinden kesik gibi başları göğüslerinde.
Terziler,
müdür beyin gömleği ütülenmeli.
Terziler,
makasınız leyleğe benzer,
sap sap tire sarkar ağzınızdan terziler.
Gülmek iyidir, terziler, neden gülmemeli?
Gülmek yardım eder.
Terziler.
Sinirli ince bacaklarıyla durmadan düşer, kalkar, koşar terzilerin eli,
bir kaybolur bir çıkar külot pantolonun teyeli.
Bağdaş kurmuş terziler.
Terziler.
Terzilerin makinası Singer
1897 modeli.

Kalaycı Şaban Ustanındı ikinci dükkân.
Zaçyağı, tuzruhu, kum ve bakır,
ve kıpkırmızı ıslak ayaklar :
kalaycı yalağında çalkalanıp kıvranıyordu çocuk çırak
daracık omuzları sağa, incecik beli sola
ve çıplak bacakları bitişik.
Dipte ağır bir hayvan ciğeri gibi kömük,
toprağın içinden bakan ateş,
tepside kalay, pamuk, nişadır
ve pöstekisinde
kıvranışlara ve pırıltılara hâkim
Şahmeran gibi oturan Şaban Usta.

Üçüncü dükkân iki yıldır boş, kapalı.
Atmıyor
soğumuş
ölü bir yürek kapısında kilit.

Bitişikte katırcı kunduralarıyla yemenilerin tabanındaki dünya :
eskici Raif Ağa
dişsiz
şaşı
sağır
ve müdürün kasasında 150 sarı altın.

Aynacı Asrî Yusuf'undu beşinci dükkân.
Yaldızlı markaların
resimliklerin
ve yağlı boya kırmızı güllerin arasından bakan aynalar.
Çıplak kadınlar duvarlarda,
ve taş basma bir mareşal.
Aynacı Asrî Yusuf'ta dalgalı kumral saçlar yandan taralı,
süzme bal aydınlığında gözler,
kartal gagası burun,
ve kırpık, cesur bir bıyık.
Asrî Yusuf en şık adamıydı mapusanenin,

sarı iskarpinleri boyasız görülmemiştir.

27'li ve Ilgazlıydı Yusuf.
Ilgaz.
Ilgaz'a gittiniz mi?
Ne zaman bulundunuz?
Ilgaz :
4 mahalle, 600 hane, 1000 nüfus,
hükümet konağı, karakol ve şube,
aşçı, fırın, demirci, semerci, bakırcı, manifatura,
bahçe ve tarla — yorgunluk geberesiye.
Ve üstü otel, alt katı kahve olan
3 tane han.
Şafakla uyanır Ilgaz,
yatsıda yatar.
Can sıkıntısı sabahlara kadar.
Memurlar : poker,
delikanlılar :
zar,
her iki taraf rakı.
Ve uzakta gökyüzüne yakın bembeyaz karlarıyla
yukardaki
yüksekteki
geyiklerin ve çamların memleketi.

Kasabanın dışında
Ilgaz Dağının eteğinde doğdu Yusuf.
Babası evvelce terzi iken
rençber sonraları
Kadir Usta.
Anası Şehriban Kadın.
Kadir Usta öldü Balkan Harbi'nde,
Yusuf 'u dedesi büyüttü
(zaptiye tekavüdü
3 lira aylık alırdı
— kâat para —

bir inek
bir ev
bir öküz
15 dönüm tarla).
Yedi yaşında terzi çırağı oldu Yusuf
ve mektebe girdi.
Belleyemedi terziliği
fakat okudu ortaokulun son sınıfına dek.
Sonra gurbete gitti katırcılarla :
İnebolu, Kastamonu, Çankırı, Ankara.
İstanbul'da askerlik.
Ve tezkere alıp Ilgaz'a henüz dönmüştü ki
"Çıktık açık alınla on yılda her savaştan."
O gece dehşetli içti Yusuf.
Bir "hep yek" yüzünden oldu en yakın arkadaştan :
işletti makinayı.
15 sene verdiler.

Kendi seçti soyadını "Asrî" diye.
Ona göre asrîlik
komik
değil.
O kadar ki soyadını sonda kullanıp "Yusuf Asrî" olacağına,
bilerek, isteyerek başta kullandı
"Asrî Yusuf" oldu.
İşini seviyordu Asrî Yusuf.
Aynacılık asrî meslek sayılır :
yeni harflerin süslü majeskülleri
ince fırçalar
yağlı boya ve kimya.

Kalabalıktı dükkân :
İhtilastan yatan Çopur İhsan Bey,
Trabzonlu Bakkal Sefer
(ihtikârdan)
ve İlyas Kaptan
(kalpazan)

Asrî'ye çay içmeye gelmiştiler.

İlyas Kaptan
ne kaptan, ne de kalpazandı,
dolandırıcıydı sadece.

İlyas Kaptan
çayı kırklama şekerle yudum yudum içiyor
ve forslu şapkasının altında
emniyette
anlatıyordu :
"— Ben bugün kalpazanlık ilan ediyorum.
Kursunu Sabranya'da görmüştüm
80 basamak bodurumda
göz bağlı.
Bilmiyorum kim verdi bana bu dersi.
Gizli her şey
sır.
Bolşevikler, menşevikler...."

İlyas Kaptan Batum'da bulunmuştu
Bolşeviklerin geldiği sıralarda,
bu muhakkak.
Ama nasıl ve neden?
Belli değil,
belki kaçakçı olarak.

"— Parayı kaldırmalı.
1000'lik Allah, 500'lük peygamber."

Asrî Yusuf sordu :
"— Ya melekler?"
"— 50'lik, 25'lik."

Kıllı suratını astı Bakkal Sefer.

Ilyas Kaptan devam etti
bilgiç ve muzaffer :
"— Para var Allah var, para yok Allah yok.
Yüksek bir sözdür bu
4800 kelimedir
ağır siyaset,
ben ağır siyaset kullanırım
şark siyaseti."

Kurnaz, utangaç ve memnun
incecik güldü.
Oynadı ceketinin düğmeleriyle.
Kaç kerre hapislerde aç kalıp
— dehşetli müsrif ve cömertti —
ceketini ve şapkasını sattı,
fakat çapalı, sarı, kaptan düğmelerini aslâ.

"— Kaç çeşit çiçek varsa ona göre de rüzgârı var.
İnsan demek ot demektir.
Otların pîri rüzgârdır.
Her hayvanın kendine göre bir saltanatı vardır.
Sessiz görüşürler vücutla.
Gelir gelir bir çapraz bakar öyle
kulağını oynatır.
Balıkların ağzından çıkan nefes
döner döner harf olur,
konuşurlar.
Otlar bile birbiriyle konuşur
rüzgârla,
sesler havada kalır."

Ayak ayak üstüne atıp çıkardı şapkasını :
sıfır numarayla tıraşlı
bembeyaz
saygıdeğer bir baş

ve kuşkulu
simsiyah mahzun gözler.

"— Elektrik tenekeden bulunmuştur,
elektrik — teneke,
nasıl benziyor bak.
Pîri öyle bulmuş onu.
Dünya bir fendir yahu,
her şey çalışmaktır
(halbuki kendisi dehşetli tembeldi
akıl almayacak kadar tembel).
Her şey çalışmaktır dedik,
lakin insanlar insanların etini yiyor."

Dükkânın kapısında Peder belirdi,
uzattı içeri altı aylık çocuk kafasını,
nerdeyse ağlayacak :
"— Kaptan buba," dedi,
"görüşmecin gelmiş, muhterem bubacığım."

Kıpkırmızı oldu Kaptan.
Ümitli bir çift söz gibi güldü mahzun siyah gözleri.
Telaşla giydi şapkasını :
"— Bizim muhtardır gelen."

Elli kuruş attı Peder'e.
Bu son elli kuruşuydu
ve muhtardan elli lira alamazsa
dağda gömülü elli bine mahsuben,
Kaptan açtı bu akşam.
Eğildi öne doğru biraz,
ellerini ovuşturdu
ve zeybek oyununa hazırlanıyormuş gibi
dizlerini kırıp topuklarını vurarak ceketinin eteğine
çıktı dışarı.

Asrî Yusuf'a baktı Çopur İhsan Bey :
"— O işe başlayalım mı," demek ister gibiydi, "fırsattır."
Anladı Asrî Yusuf
ve sordu Bakkal Sefer'e :
"— Şu İlyas Kaptan,
bilimiyon,
31 Mart'ta eline geçse keserdin ya?"
"— Keserdim."
Sordu Çopur İhsan :
"— Lakin efendi ağa,
31 Mart'ta tevatür işler olmuş.
Sen bahriye askeriydin o zaman,
değil mi hele?"
"— Muini Zafer gemisinde askerdik."
"— Peki nasıl oldu bu 31 Mart?"
Ezbere biliyorlardı Bakkal Sefer'in hikâyesini
fakat bugün ona bunu mahsus soruyordular.

Anlatmaya başladı Bakkal Sefer
şüpheli altın dişleriyle
kıranta bıyıklarının içinden :
"— Sabahleyin sivil giydi zabitan,
giderlerken dediler ki çavuşa :
'İhtilal çıkarmış nizamiye askeri,
size de gelirlerse bize uyun diyerek
uyun amma fenalığa meydan vermeyin.'"

Çopur İhsan Bey, Asrî Yusuf'u dürtüp tasvipledi :
"— Zabitan da akıllı zabitanmış, efendi ağa."
"— Hem akıllı, hem bıyıklıydılar.
Her neyse.
Arası geçti biraz,
Parmakkapı'dan doğru bir mızıka çala çala geliyor.
Herkes uydu bunlara.
Beşiktaş'ta basıldı karakol
silah alındı.

Ama bilmiyoruz nereye gidilecek?
Akşam ezanı Yıldız'a vardık.
Başımızda üç çavuş :
biri Mehmet Ali Çavuş,
biri İbrahim Çavuş.
Dizildik önüne sarayın.
Bağırdık üç defa 'Padişahım çok yaşa' diye.
Balkona çıktı cennetmekân Sultan Hamit.
'Ne istiyorsunuz evlatlarım?' dedi.
Üç kişi çıktı huzura :
biri Mehmet Ali Çavuş,
biri İbrahim Çavuş.
Küfelerle ekmek dağıtıldı askere, sıcak sıcak.
Geleceğimizi biliyormuş demek.
Daha ilerde silahlar atılıyor.
Neymiş o? Bir şey yok,
orda sivil giymiş mektepli zabit gördüler,
vurdular onu."
"— Sen de silah attın mı, efendi ağa?"

Yıllanmış bir kuşkuyla baktı İhsan Beye, Bakkal Sefer :
"— Atmadım,
attıysam da havaya.
Her neyse,
dört beygirli, kapalı arabayla Ethem Paşa geldi.
Asker etrafını sardı.
Doğru Ayasofya Meydanına.
Gece oldu, ortalık iyice karardı.
Orda yüksek bir şey yapmışlar nutuk okumak için.
Ethem Paşa nutuk okuyor.
Hayda bir şenlik.
Silahlar atıldı.
Bunun şenlik olduğunu anlayamadılar,
'Sarıldık da kırılıyor muyuz?'
Bahriye ayrıldı.

Herkes kaçıyor.
Mızıka dağıldı, davullar kırıldı.
Neden sonra havuzlara geliyoruz."
"— İşe biraz şaşkınlık karışmış, efendi ağa."
"— Karıştı doğrusu, İhsan Bey.
Her neyse.
Ertesi gün baruthaneye gittik.
Orda bir zabit öldürüldü.
Şehre dağıldık.
Ama soygunculuk yok.
Bedava, kendiliklerinden dükkâncılar veriyorlar.
Kerhane, meyhane, silah atmak
keyfet bildiğin gibi.
İki gün sonra duyuluyor ki Hareket Ordusu geliyor."

Derin bir soluk aldı Bakkal Sefer,
belki yorgunluk
belki bir parça keder.
Kazıdı tırnağıyla altın dişlerinin kefekisini :
"— Zaten," dedi, "düşündüm kendi kendime,
beş vakit namaz
yiyip içip padişaha dua
vazifeye dikkat.
İstanbul da burası, Bağdat da...
Burası böyle olursa dışarları ne olmaz...
Hükümet nerde?
Askerlik öldü.
Memlekete gidelim."

Asrî Yusuf alay etti :
"— Öyle ya, Hareket Ordusunu duyunca
sıkı geldi eşinemedin."

Öfkeyle karşılık verecekti ki Bakkal Sefer,
"— Bak, efendi ağa," dedi İhsan Bey,
"hele bir bak bende ne var..."

Bu bir eski gazeteydi,
eski harflerle
ve yer yer parçalanmış.

"— Çok eski bir gazete, efendi ağa,
33 senelik."
"— Ver."

Çekip aldı gazeteyi Bakkal Sefer.
Kendini zor tutuyordu Yusuf gülmemek için.
Bakkal Sefer kokladı gazeteyi,
altın dişleri kayısı gibi tatlandılar ağzında.
Taktı gözlüklerini :
"— Bak, gördün mü, İhsan Bey,
resim de yok,
baştan başa Müslüman yazısı.
Al,
oku da dinleyelim."

Yumdu gözlerini bakkal,
ağzı açık,
bir akşam ezanı vakti gibi parlıyor altın dişleri.

"— Gazetenin ismi 'Sabah', efendi ağa,
10 Rebiülahır 1327.
Numero 7038.
Sahibi imtiyazı Mihran."
Asrî Yusuf sordu :
"—Vay, sahibi Ermeni miymiş?"
"— Ermeni, mermeni,
oku İhsan Bey.."
"— Okuyorum, efendi ağa :
Directeure-proprietaire."
(Fransızcayı Türkçe gibi okudu).
Gözlerini açtı Bakkal Sefer :
"— O ne, İhsan Bey?"

"— Fıransızca, efendi ağa."
"— Doğru,
eskiden İstanbul'da, Beyoğlu'nda gâvur dükkâncılar
Frenkçe de yazarlardı levhalarına.
Bak, şimdi yasak ettiler bunu, iyi oldu.
Türkçe yazmalı, Türk'ün ekmeğini yiyenler.
Her neyse,
oku makaleleri."
"— Okuyorum, efendi ağa :
'Abdülhamit'e tebliği hal.'"
Asrî Yusuf sordu :
"— O ne demek?"
"— Yani, Abdülhamit'e tahtından indin denmesi.
'Abdülhamit'e tebliği hal'e memur heyet azası :
Arif Hikmet Paşa — Ayandan,
Aram Efendi — Ayandan,
Meb'usandan İşkodra meb'usu Esat Paşa
ve Emanuel Karasu Efendi — Selanik.
Yıldız Sarayına gidilip
mabeyin başkâtibi sabıkı Cevat Beye
haber verilmiştir Abdülhamit'i heyet görecek diye.
Cevat Bey, Abdülhamit'ten müsaade almıştır.'"

Asrî dayanamadı :
"—Tüh reziller,
herifin yanına girmek için hâlâ mı izin istiyorlar?"
İhsan Bey devam etti :
"— Heyet odaya girmiş :
Abdülhamit ayakta.
İki büyük ayna
bir muazzam avize
birçok koltuklar,
ve üzerinde battaniye diğer uzun bir koltuk
ve Abdülhamit'in yanında oğlu Abdürrahim Efendi.
Ağır cezaları Abdülhamit burada verir
mühim işlere burada bakarmış rivayete göre.

Ve hareme bitişik olduğundan bu daire
heyet girerken kadınların feryadını işitmişlerdir.
Esat Paşa yaklaşıp Abdülhamit'e bir metre kadar
askerce bir selam vermiş :
— Memuren geldik — demiştir — Millet Meclisi tarafından.
Millet seni hal'etti fetvayı şerife mebni.
Hayatınızla evlad ü ayalinizin hayatı emindir.
Abdülhamit siyah ceketli imiş.
Üzerinde bir pardösü.
Pardösü iliklenmiş idi.
Mabeyin setresi giymiş oğlu Abdürrahim Efendi,
ve iki eli göbeğinde
ihtiram vaziyeti.
Tebliği bitirince Esat Paşa
Abdürrahim Efendi kapanarak kanapeye
feryada ve ağlamaya başlamıştır.

Abdülhamit :
— Bazı ifadatım vardır, — demiş. —
Beni burda yalnız bırakmayınız.
Benim hayatım emin midir?
Esat Paşa :
— Asildir Osmanlı milleti, — demiş, —
bir padişah mâzulüne ne yapmak lazım geldiğini bilir.
Tekrar ediyorum ki canınız emindir.

Abdülhamit'in çenesi titriyor imiş.
Benzi fena halde uçuk
fakat çehresi gayet gazaplı ve korkunç :
— Ben bu işin böyle olacağını bilir idim, — demiş.
Ve konuşma sırasında eski hakan
iki gündür aç bırakıldıklarını söylediği zaman
bahsetmeyi unutmuştur şüphesiz :
bisküvitlerden, şekerlemelerden, havyarlardan, tereyağlarından.
Haber aldığımıza göre saraya giren asker
sepetler dolusu yiyecek bulmuştur her tarafta."

"— Vay anasını," diye haykırdı Bakkal Sefer,
ve sipsivri kahkahalarla güldü.
Altın dişleri şimşeklendiler :
"— 31 Mart'a bulaşmaktansa
Hareket Ordusuna katılmalıymışız,
ama bizde o talih nerde?"

Yusuf'la İhsan şaşırdılar.
Hiç beklemiyorlardı Bakkal Sefer'in böyle bir tepkisini.

"— Okusana, İhsan Bey, niye durdun?"
"— Okuyorum, efendi ağa."
'Abdülhamit'in Müfarakatı.'
Yani Abdülhamit'in gidişi,
Yusuf anlıyorsun ya, yani herifi nasıl dehlemişler."
Bakkal Sefer tasdikledi :
"— Sürdülerdi Selânik'e.
Ama sonra Selânik Yunan'a geçince geldi.
Seferberlikte İstanbul'da öldü,
cenazesini de bir kaldırdılar,
görmeliydin!
Millet kırıldı ağlamaktan,
sen sürgünü bırak İhsan Bey, başka şey oku..."
"— Okuyalım.
'Abdülhamit'in Serveti' :
Abdülhamit'in yanında Şark
Şimendiferleri tahvilatı
700.000 imiş,
5 milyon 150 bin lira
eder."
Yusuf güldü :
"— Çalışıp alın teriyle kazanmış belli!"
Bakkal Sefer gözlüklerinin altından baktı Yusuf'a :
"— Şimdikiler gibi," dedi,
"bal tutan parmağını yalar, oğlum.

Havadis yok mu, İhsan Bey, havadis oku."
"— Var, ama gazetenin bu yanı hepten parçalı."
"— Olsun, oku, İhsan Bey."
"— Taşkışla ve civarındaki yerler
Osmanlı, Arnavut, Rum, Ermeni, Musevi, Bulgar kanlarıyla
sulandı,
vatan aşkı ve hürriyet için..."
Hayretle sordu Asri Yusuf :
"—Türk yok muymuş be?"
"— Osmanlı diyor ya."
"— İkisi bir mi?"
"— Bilmem."
"— Sen oku hele..."

"—Tatavla'dan topları geçirmeye uğraşan askerlere
Ermeni kadınlarının yardımını görenler..."

Bırakacak oldu gazeteyi İhsan Bey,
bakkalı kızdırmaktan kesmişti ümidini :
"— Okunmuyor,
paramparça."

Bu sefer Asrî ısrar etti :
"— Ne olursa olsun, oku dibine kadar."
"— Kâmil Paşanın firarı.
. . . . . pazar günü firar . . . . . .
konağından Caddebostanı'na . . . . . .
. . . . . bir kayığa binerek . . . . . .
bir istimbota can attığı . . . . . "

Asrî Yusuf hatırladı mapusluğunu :
"— Allah yolunu açık tutsun,
tutulmasa bari!..."

Devam etti İhsan Bey :

"— 'Adana vukuatı'
. . . . . menhus eller, kirli nasiyeler . . . . . .
. . . . . evli bir Ermeni kadının hanesine . . . . . .
. . . . zevci gelir, bu mel'unlardan üçünü kurşunla katleder
bu fırsattan istifade, Ermeni evlerine hücum . . . . . .
. . . . . hükümetin miskinliği . . . . . .
. . . . . İslamlar Ermenilere, Ermeniler İslamlara . .
. . . . evler ateşe verilir . . . . . .
. . . şehri yağma eden mürteciler . . . . . .
. . . . . Adana kıtali köylere . . . . . .
. . . . . Tarsus sokakları cesetle doludur . .
Daha okuyalım mı?"

"— Oku."

"— Meclisi Mebusan Riyaseti Âliyesine :
. . . . . Efendim Hazretleri . . . .
. . . . . Hürriyet şehitleri . . . . .
. . . . . Cenaze merasimi . . . . .
. . . . . ol bapta emrü ferman . . . . . .
. . . . . Mahmut Şevket Paşa . . . . . .
Bak, Hürriyet Şehitleri nasıl gömülmüş :
. . . . . en önde bir takım süvari . . . . .
. . . . . daha sonra polis ve belediye memurları . . .
. . . . . yeni padişah tarafından cenazede . .
evvela ulemadan biri tarafından dua . . . . . .
. . . . . Âyandan bir zat sonra mebuslardan . . . .
. . . . . ve Mahmut Şevket Paşa hazretleri . .
. . . . . başka hiç kimse nutuk söylemeyecektir . . .
. . . . Şehitlerin ruhlarına mevlut . . . . . .
. . . . Yeni padişahın oğlu (adı okunmuyor) himayesinde . .
. . . . . Darülmusikii Osmanî müessisleri tarafından
. . . . . şehitlere abide dikilecek . . . iane verenler :
5000 . . . . . Sabah imtiyaz sahibi Mihran . . . .
20 . . . . . kaleminde Tevfik . . . . . .
108 . . . . . tüccardan Halil . . . . . .

100 . . . . . Dava vekillerinden Samuel Anastasyadi
30 . . . . . .
20 . . . . . .
. . . . . Avrupa'nın takdirleri :
. . . . . *La Türki,*
(Fıransızca gazete olacak)
. . . . . Avrupa memleketlerinden gelen telgıraflar . . .
Genç Türkler muzafferiyetinin . . . . . .
Paris 28 :
. . . . . Bütün gazeteler . . . Abdülhamid'in hal'i . .
Budapeşte 27 :
. . . . Matbuat umumiyetle . . . . . .
Paris Borsası, 28 Nisan :
. . . . . Borsa muamelesi sakindir . . . . . .
Düyunu muvahhideyi Osmaniye kırk santim kazanmış . . . .
Şark Şimendiferleri tahvilleri . . . . . .
Gayet sakindir Londra Borsası da . . . . . .
. . . . . Osmanlı eshamları . . . . . .
. . . . . Amsterdam . . . . . .
Felemenk kıraliçesi bu gece doğurduğundan . . . . . .
İran'da meşrutiyet . . . . . .
. . . . Hürriyetseverler bugünlerde kuvvetlendiğinden . . .
İlan :
Üç gün Alemdağı'nda gezinti.
Letafetü ab u havasıyla meşhur . . . . . .
. . . . On beş kişilik saz takımı . . . . . .
. . . . . günde iki kerre yemek dahil . . . . .
. . . . azimet ve avdet . . . . . .
. . . . . iki liradır bilet . . . . . .
. . . . . *Hükemayı Cihan* . . . . . .
. . . . . ve Talim Terbiye Tarihi . . . . . .
. . . iş bu eser Kozan Mutasarrıfı sabıkı . . . . . .
Şayanı hayret bir ilaç . . . . . .
baygınlığa ve yürek çarpıntılarına duçar olan . . . . . ."

Fırlattı gazeteyi İhsan.

Sustular bir müddet.
Asrî Yusuf'un ilişti gözü aynalardan birine :
kıravatlı, kumral bir yiğit kendisine bakıyor.
Her nedense birdenbire şapkasını giydi yiğit,
gülümsedi.
Asrî Yusuf :
"— Öf be!" dedi,
" ne de olsa epeyce yürümüşüz.."
Çıkardı şapkasını.
"Hay anasını, ne zamanlarmış," diye düşündü,
"dünyaya biraz geç gelmişiz, şükür!"
Bir kumarbaz sevinci duydu :
dubara atmak da mümkünken
atmamış olmanın sevinci.

Çopur İhsan Beyle Bakkal Sefer gittiler.

Gazeteyi aldı yerden,
düzeltip katladı, derlitopluluk severliğiyle,
ve masaya bırakıyordu ki
orda üzerinde masanın
Hazreti Ali'nin devesiyle karşılaştı Asrî Yusuf.
Bir kambur deveydi bu,
bir tabut taşıyordu.
Bir agelli Arap,
yüzünde nikap,
yediyordu deveyi.
Deveyi yeden,
tabutta yatan,
Hazreti Ali.

Bir yol yeşil
bir yol al,
tabutun üstünde şal.
Tabutta boydan boya
tabuttan büyük

Zülfikâr, ağzı çatal.

Gökte bir melek,
solda bir geyik,
sağda bir arslan,
ağlıyor Hüseyin,
ağlıyor Hasan.
Ve ince bir camın üzerinde
gidiyor Hazreti Ali'nin devesi
lokum aynaların arasından.

Sürümü çoktu bu levhaların,
en uzak köylerden bile sipariş geliyor.
Model : eski örnek,
bir tek fazlalık :
gökteki melek.
Onu Çopur İhsan Beyle beraber
Ermenice bir dua kitabından çizmiştiler.

Asrî Yusuf bıraktı gazeteyi devenin üzerine,
ve tuhaf bir sıkıntı duydu birdenbire.

Hazırladı mangalı ayna dökmek için :
camlar tertemiz, pırıl pırıl,
lavanta şişelerinde ilaçlar :
nitrat darjan, amonyak, sel do senyat, mai mukattar,
ve Asrî'nin yüreğinde artan sıkıntı...

Vazgeçti ayna dökmekten,
çıktı kapının önüne :
karşıda dinleniyordu kalaycı Şaban Ustanın çırağı,
sırtını duvara dayamış.
Bir bozkır köyü gibi perişan ve kimsesiz.
Gayet iyi bilirdi Asrî
kıraç toprakta batan bu köyleri.

Marangoz Şükrü'nün dükkânından çıktı Halil.
Yusuf sordu :
"— Yine Şükrü'ye komodin örneği mi çizdin, hocam?"
"— Hayır,
karısı gelmiş, haber verdim."
"— Benim de bir işim var seninle, hocam"
"— Aklımda, Yusuf,
Hazreti Ali'nin devesini asrîleştireceğiz."
"— O değil, hocam,
hem bu rezillikleri ben satmayacağım artık.
Benim işim,
bir şey soracaktım sana.
Hani,
bilimiyon,
yürüdük mü, diyecektim,
asrîleştik mi
Abdülhamit'ten bu yana?"

Halil şaşmadı Yusuf'un sorgusuna :
"— Elbette yürüdük," dedi,
"daha da yürüyeceğiz.
Bir merdiven çıkıyoruz, diye düşün,
basamaklar, son basamak,
kapı,
kapı açılacak,
— kendiliğinden değil,
biz açacağız elbette —
gireceğiz eve :
rahat,
sıcak."

"— Yaşa be hocam!
Bilimiyon,
insanın içini açar seninle konuşmak.
Bir çayımı iç.
Ben de aynaları dökerim kömür geçmeden."

Asrî Yusuf dôktü aynalarını,
Halil papatya örnekleri çizdi aynalara işlemek için.
Papatyalar,
sarı sarı,
iri iri,
karısının,
Ayşe'nin gözbebekleri...

IV

Şubenin bahçesinde cephanelik
boş.
Ve ağaçlar :
dut, akasya, erik.

Şubenin bahçesinde kalabalık.

Muhtarları başlarında
ve takım takım geldiler.
36'lılar
toprağa çömeldiler.

Beyaz torbaları rüyada bir memleket.
Ve çarıkları.
Ve yere bakan gözlerinde ayrılıkları.

Mor cepkenle ipek şal
türkülerindir
ve festivallerde sıçramaların.
Hangi köylü benim köylümden iyi bilir
kahrolası hünerini yamaların?

Şubenin bahçesinde kalabalık
ve çarıkları,
ve yere bakan gözlerinde ayrılıkları,
ve paramparça haşin perişanlıkları
ve takım takım geldiler
36'lılar
toprağa çömeldiler.

Kadınlar uzakta
ayakta durdu :
sessiz ve karanlık.
Söylenmeye doyulmamış bir Allahaısmarladık.

Şubenin bahçesinde kalabalık.
Sabahtı, akşam oldu.
Neden bu kadar kolay bu tokat?
İkindi döndü akşama.
Bu küfür sadece rahat.
Bitti yoklama.

Bilirsiniz :
sevgili memleketimde benim,
kışla yolculuğunda delikanlıların
kapatılır medreselerle camilere,
yarasıyla henüz soğumamış kederin,
sonsuz boşluğuna kurşun kubbelerin.
Ve günler karşıda, uzak
uzak turnalar gibi geçer...

Gökte bulutların yolu :
geçti bir turna kolu.
Şubede cephanelik
36'lılarla dolu.

Kadınlar
hasta aç kurtlar gibi geldiler,
geçtiler ağaçları,
toprağa çömeldiler.
Görünmeyen saçları,
ve kucaklarında biçare çocuklar gibi yufkalarıyla bakraçları.

Şubenin bahçesinde cephanelik
karanlık.

Ve kıpkızıl ağaçlar :
dut, akasya, erik.
Şubenin bahçesinde kadınların gözleri :
on yaşındakilerde bile şimdi sadece anne olan,
ve jandarmalar.

Şubenin bahçesinde mecalsiz yalvarmalar :
"— Candarma, oğlum,
candarma efendi ağa.
Şu bakracı veriver.
Versene, niye vermiyon?"

"— Candarma, kardeşim,
candarma efendi ağa.
Aç kapıyı göreyim.
Açsana, niye açmıyon?"

"— Candarma, kız,
candarma efendi ağa..."

Kadınlar adeta sürünerek,
başladı yaklaşmaya :
"— Candarma, canın çıksın."
"— Candarma, teneşire gelesin."
"— Alın, yeşilin yıkılsın üzerine, candarma."

Nöbetçiler biliyor :
(hem köylü, hem jandarmaydılar)
karı kısmı kızdı mı, kötü kızar,
ha kızgın karı, ha Kürtlerin iti,
atın üstünden alırlar yiğiti.

Dipçikle yürüdüler karılara :
"— Yasak..."

Kadınlar dağıldı çığrışarak.

Taş attılar.
Sövdüler avratlarına jandarmaların,
bilhassa avratlarına.

Şubenin bahçesinde cephanelik
karanlık.
Ve ağaçlar simsiyah :
dut, akasya, erik.

Bir kadın bir dipçik yedi.
Düştü, doğruldu.
Ağzının içinde kan.
"— Kavaklar gibi boyun devrilsin," dedi,
"benim oğlum da candarma olur elbet,
senin köyüne gider,
bana ettiklerini anana eder!"

Deminden beri
seyrediyordu kadınlarla nöbetçileri,
külhan kasketinin altında
ve dal gibi içinde mavi tulumunun,
canım ciğerim,
on üç yaşındaki demirci Kerim.

"— Ülen candarma milleti,
ooooha yumurtacılar!" diye bağırdı.
Bakındı etrafta polis olmasın diye.
Şehirli her fakir çocuk gibi Kerim,
jandarmayı takmıyor,
nefretle korkuyordu polisten fakat.

Dün akşam inmişti komserin bahçesine,
ve komserin kanaryası dün akşam
bahçede kafesten azat buzat.

Hatırladı bunu.

Çekti kansız yüzünde
ucu kömür karalı minik burnunu,
ve dolandı arkasına cephaneliğin.

Kerim üç yıldır işçiydi fabrikasında Cevat Beyin.
Biliyordu artık demiri hamur gibi işlemeyi,
çeliğe su verip menevişlemeyi.
Şimdi kafasında bir tek şey var fakat :
bir tel kafes
ve bir sarı kanarya, azat buzat.

Bir anahtar çıkardı tulumunun cebinden,
koskocaman bir anahtar,
soktu arka kapısının kilidine cephaneliğin.
İçerdekiler
kapıya yığıldılar.
Kanaryalar azat buzat —
anahtar işlemedi fakat.
Uğraştı bir daha, bir daha.
Mümkünü yok.
Sövdü ana avrat
komserine, cephaneliğine.
Sonra eğildi,
dayadı ağzını anahtar deliğine :
"— Umudunuz kırılmasın ayılar,
yarın yine gelirim," dedi.

Ve karşıda
eteğinde Kesikbaş Kalesi'nin
simsiyah
damların
devasız
korkusu,
havada bu odun ateşiyle pişen bulgur kokusu,
bu kerpiç duvar,
bu şimdi bir kertenkelenin girdiği delik,

bu perişan
dut, akasya, erik,
bu insan
kapatılan
cephanelik,
bu "yasak",
bu örtüleri ve peştemalları yırtılarak
devrilen
kadınlar,
bu ortaçağ dünyasının içinde,
bıraktı arkasında akşamı,
yürüdü,
yürüdü canım ciğerim,
yürüdü on üç yaşındaki işçi Kerim,
yirminci yüzyılın en ümitli adamı.

Daldı memleketimde iç sokaklarına bir vilayet merkezinin.
Uzaklardadır asfalt,
— istasyondan hükümet konağına —
beş yüz metre kusur hasret.

Burda topraktı zemin,
kutsal ve mübarek,
atalardan kalma toprak,
ve ineklerden kalma tezek.

Dövme demir halkalı kapıların yanında
karanlığında tahta perdelerden sarkan dalların,
aptal boşluklarıyla uykudaydı mermer dibekler.

Evlerin yalnız alt katları yapılmış,
üst katları feci, çıplak direkler.

Kafeslerin arkasında gramofon,
kalın kalın konuşmalar,
ve ağlayan bebekler.

Duvarlara dayalı tekerlekler.
Onlar artık bir daha duymayacak yolların sevincini,
böyle oldukları yerde çürüyecekler.

Evine geldi Kerim,
kerpiç ve tahtaydı yapı.
Açıktı kapı,
babası evde.

Kerim'in babası Lutfullah Usta
nalbanttı eskiden.
Şimdi sarhoş ve işsiz.
Kerim'in gündeliği besliyordu evi.
Bir dokuma tezgâhları vardı.
Kerim'in anasıyla kız kardeşi astar dokuyorlardı.
Fakat Lutfullah Usta
kadınların işini zorla alıp satarak
yediriyordu kerhanede tuttuğu dosta.
Ve haftalarca uğramıyordu eve.

Kerim içeri girdiği zaman
anası köşedeydi
sığınmış beyaz örtüsünün altına
ve kocaman gözleri korkmuş, bir kat daha kocaman.

Kız kardeşi bir kurşun yemiş gibi ensesine
abanıp kalmış tezgâhın tefesine.
Fırlamıştı, yerdeydi mekik.
Devrilmiş bir kavak gibi düşmüş yumak.
Bıçakla kesildiği belli çözgünün :
iplikler sarkıyor
hışımla çekilip bırakılan
uzun beyaz saçlar gibi sallanarak.
Ve orta yerde babası,
elinde bıçak,
ayakta duracak hali yok.

Kerim anladı.
Ve suyun sıçrayarak buhara inkılabı gibi
yürüdü üstüne babasının.
Yürüdü canım ciğerim,
yürüdü on üç yaşındaki işçi Kerim :
"— Ben sarhoş baba istemem," dedi,
"karılardan geçinen erkeğe de lüzum yok.
Bu evin erkeği benim gayrı,
gayrı rezillik yeter."

Babası dövmek istedi Kerim'i,
çiğnemek ayağının altında,
belki de bıçaklamak.
Kadınlar araya girdiler.
Baba lanet etti,
sonra hayret etti
ve sanki bu hayreti bekliyormuş gibi gitmek için
fırlattı bıçağı yere,
sonra eğildi aldı tekrar,
ve gitti.
Kadınlar ağlaştılar.
Bilhassa anası Kerim'in.
Yere çömelmiş
ve beyaz örtüsünün içinde sarsılıyordu daracık omzu.
"— Gayrı çıkmaz koynundan orıspunun,
bir daha çalmaz kapımızı."

Kerim önce öfkelendi bu hale,
"— Ülen göbeller niye ağlıyonuz?"
Sonra birdenbire o da başladı ağlamaya,
kapandı kucağına anasının :
"— Keder etme ana,
Kırma umudunu.
Babam darılmaz bana.
Rakı içmez bir daha bak.
Orıspuyu da savacak.

İstersen
hemen
varıp getireyim babamı."

Ve böyle hıçkırıklarla konuşarak,
canım ciğerim
on üç yaşındaki işçi Kerim
yirminci yüzyılın en umutlu adamı
uyudu kucağında anasının...

V

Karısı Ayşe'ye mektup yazıyordu Halil,
hapisanede, üst katta,
pencereden geceye bakarak :

"Sevgilim,
bu ne rezillik,
derya ufuklarından kopup
gelirken üstüme köpürerek,
baş ve yürek
bir ulu rüzgâr içinde iken,
oturup tahta iskemleye yan gelerek,
istirahatta beden...
Bu bahsi bırak...
Sevgilim,
saçlarının içinde elim,
şarkısı avucumda.
Sen altı yüz kilometre benden uzak
ve başucumda...
Bu da ayrı bir bahis.
Biz bu 41 senesinde
ikimizden konuşacak değiliz,
henüz o kadar cesur değilim...

Sevgilim,
maskelenmiş masmavi yanıyor bak
elektrik lambası
beyaz evin önünde
yolun kenarında.
Ay ışığında yol aydınlık.

Şubenin bahçesinde cephanelik,
ve ağaçlar :
dut, akasya, erik.
Bir de kameriye olacak,
göremiyorum.

Ağustosun biri,
geceler kısalmadı daha.
Jandarma düdükleri.
Yol tek ü tenha.

Gökyüzünün yarısında bulutlar dolaşıyor.

Böyle hışımla gelen,
Zonguldak tirenidir.

Mehtaba rağmen,
gökyüzünün öteki yarısında,
dağlara yakın,
yıldızlar görüyorum.

Demir köprüden geçti tiren,
kavakların arkasından.

Şehir iki bölüm :
eskisi kalenin dibinde,
zifiri karanlık.

Kızlı kahve tutulmadı bu yaz.
Mehtapta
simsiyah camlarında pırıltılar.

Yeni şehir istasyona yakın.
Ağaçların arasında mavi mavi ışıkları.
Bir kadın sesi duydum.

Çocuk çığlıkları.
Sızladı burnumun direği,
kızımı dehşetli özlemişim.

İki erkek hayaleti
yan yana
ağır ağır
geçti.
Memurdurlar, sanırım,
çok vakurdular ve çok yorgun.
Herhalde konuşmuyorlardı.

Beyaz evin alt katından ışık sızıyor,
herhalde yemekteler.

Kalktı tiren :
acı acı öttürüyor düdüğünü,
kulak çınlaması gibi.
Kulakların çınlasın, karıcığım.

Eskici Raif Ağanın sesi geliyor
arkamda,
beşinci koğuşun açık kapısından :
'— Benim babama zulüm,
ve bana zulüm ettiler.
Yer nizası
dükkân nizası
emlak nizası...'

Kendi kendine konuşuyor Raif Ağa,
sağır, şaşı ve dişsiz.
'— Dükkân aldım emlâki metrûkeden.
Manifaturacı İsmail zulüm etti bize.
Kolağası karısıydı rahmetli ablam.
Ah, dedi bana,
çok felaketler gelecek senin başına, dedi bana.'

Raif Ağa sustu.
Radyo başladı.
Halkevinden verdiler hoparlöre.
Cephanelik
karanlık.
Halbuki tıklım tıklım insan dolu içi.

Eskici Raif Ağa konuşuyor yine :
'— Zulüm ettiler, zulüm ettiler,
ailemin kardeşleri zulüm ettiler bana.
Çekerlermiş esmayı gece gündüz
benim evden yana.
Kırda bana bir su içirdiler.
Benim karı ilaç katmış yemeğe :
kalkamaz oldum
gidemez oldum
konuşamaz oldum
çıkamaz oldum çarşıya.
Zulüm ettiler bana, zulüm ettiler, zulüm ettiler.'

Kopan bir ip gibi birdenbire kesildi Raif Ağanın sesi.

Bir adam geçti yoldan.
Cigara içiyor.

Yine Raif Ağanın sesi :
'— Kardeşimin karısı bana bu hakareti yapan.
Herkes onlarla birlik :
karakol kumandanı filan.
Kardeşimin karısı bana bu hakareti yapan.
Bir muska yazdı bana.
Ben bu hale giriftar oldum.
Evimi köyümü karı tayfası taşladılar.
Temelin altında param var,
aldım parayı.

Kardeşimin karısı muska tutuyor bana doğru,
gözümle gördüm.
Mustantığa vardım,
almadı ifademi.
Baktım ki deli edecekler benî âdemi,
koydum benim karıyı cinayete.
Kan tuttu beni, kan tuttu beni, kan.
Yer nizası, emlak nizası, dükkân nizası.
Yer yarıldı, yandı emlak, yıkıldı dükkân.
Zulüm ettiler, zulüm ettiler bana, zulüm ettiler.'

Eskici Raif Ağa artık temelli sustu,
biliyorum :
apansız uyumuştur.
Şüphe düştü içime :
Raif Ağa bu gece ölecek sanıyorum.

Valinin otomobili geçti yoldan.
Güzeldir vali beyin kızları.
Bu gece Halkevinde büyüğünün
düğünü var..."

Halil devam ederken mektubuna
Halkevinde başlamıştı düğün.
Müthiş bir rüya duruyordu
bahtiyar baba gözlerinin arkasında vali beyin :
Derinde, dipte, kıpkırmızı balıklar
tembel, uzun sazları kımıldatıyor.
Kızı bir zifaf baygınlığında
anadan doğma çıplak yatıyor
yeşil bir su aydınlığında.

Ve şimdi şehir bandosu vururken zeybek havasını,
ak bir sülün gibi dolaşırken masaları gelin,
kaynana, süzüm süzüm süzülürken elmasları ve yağlarıyla yüklü.

ve damat
— mühendis —
dimdik yürürken gelinin peşinde
ölçülü adımlarıyla bir pergelin,
baba
— vali bey —
hatırlıyor rüyasını,
hatırlıyor hatırladığını kendi kendinden gizleyerek.
Belki bu müthiş rüyaya sebep :
beş gün önce dikilirken görmüş olmasıdır
kızının ipekli, pembe kombinezonunu.

Vali bey çevirdi gözlerini kızından,
büfeye baktı :
büfenin önü : et ve kumaş — kalabalıktı.
Ve orda Bay Refik Başaran
komuta ediyordu garsonlara.

Bay Refik Başaran'dı düğünde en çok yorulan,
ve en çok yorulduğundan en çok bahtiyar olan.
Parti Vilayet İdare Heyeti azasıydı Refik Başaran,
Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme, Kızılay,
Halkevi, ve Türk-Demirspor Kulübü,
bütün resmî balolar, karşılama törenleri ve önemli düğünler
daracık omuzlarına yüklenirdi Refik Başaran'ın.

Henüz vakit bulmamıştı evlenmeye,
babadan kalma kasap dükkânına bakmasa enişteşi,
anası
— Fatma Hocanım —
sarılık illeti kesmenin kaçakçısı olmasa,
açlıktan ölebilirdi Refik Başaran
parti binasıyla vilayet arasında farkına varmadan.

Sıtmalı, sapsarı alnı daima terli,
incecik bacaklarında telaş,

ve kansız dudakları bir çocuk imanıyla gülümseyerek
su gibi harcardı kendini Refik Başaran.

Vali beyin indinde "laf anlamaz bir adam"dı,
parti başkanının gözünde : "Kürt Memet",
adlî tabibe göre : bir çeşit deliydi,
halbuki o
sadece partiliydi.

Parti başkanının kafası usturayla kazılı,
kaşları kalın ve çatık,
gözleri kocaman kocaman,
ve bir muazzam burnun altında badem biçimi bıyık,
hasılı
yüzünde eski harflerle "Ya Ali" yazılı.

Parti başkanı zahire tüccarıdır.
Bir kefen beyazlığında acılık.
Kör bir bıçak gibi murabahacılık.
Ve inanmış Müslümandır : beş vakit namaz.

Hanımı erkekli kadınlı toplantılarda bulunmaz,
hastalanır bir gün önce.
Parti başkanı âşıktır karısına :
hiç ihtiyarlamayan bir kadın,
has ekmek gibi tombul,
ak
ve yumuşak,
ve levrek lezzetinde eti.
Bazan öyle dayanılmaz bir sevinç olur ki başkanın muhabbeti
ağlar iki gözü iki çeşme
hanımının dizlerine kapanarak.
Fakat gül üstüne gül koklamaz değildir.
Fakat yalnız yılda bir,
İstanbul'a gittiği zaman.

Başkan eğildi kulağına Belediye Reisinin :
heybetli burnuna yaraşmıyordu hiç
henüz ergenleşmemiş inceliği
hatim indiren çocuk sesinin.

Belediye Reisi : esmer,
kıranta,
dazlak,
kısa boylu, zayıf.
Belediye Reisi, kızaran kulaklarında canı,
dinliyordu Başkanı.
O herkesi böyle dinler.
Tereyağından kılı çekmeyi.
Herkesin kötü dediği kötü,
iyi dediği iyi.

Belediye Reisi binbaşı tekavüdü.
Seferberlikte şube reisiydi buraların,
yerli halkı yakın kıtalara sevkederek
kazandı şehrin teveccühünü.

Korkusu tek :
rüyalarının hayvanı,
damdan dama seke seke,
kızıl, sivri sakallı bir teke —
reislikten atılmak.

Oğlu meczuptur Reisin.
Şehrin bütün kızlarına nişanlı.
Sırma saçları alabildiğine uzun,
masmavi gözleri alabildiğine sorguyla açık,
Hazreti İsa gibi bir delikanlı.

Bıldır hastalandı Reis,
yandı ateşler içinde.

Ecel teri
bir kemik bir deri
avucunda.
Ve meczup oğlanla anası
paylaştılar bakırları, kilimleri,
bağıra çağıra hastanın başucunda.

İyileşti Reis,
oğlanı kovdu evden,
kırbaçla dövdü karıyı,
ve cebinden besledi üç gün
yedi fukarayı.

Belediye Reisi bir tarafında ömrünün
güzel iki insan yaratmış gibi mağrurdur :
kaşları kalem, gözleri ela —
belediye binasıyla umumî hela.

Ve Reis düşmanıdır bir tek insanın,
asliye ceza hâkimi Rauf Beyin.
Ve ceza hâkimi Rauf Bey
belediye düşmanıdır,
şimdi, burda değil,
her yerde, her zaman.
Belediye cezasıyla gelen her suçlu :
beraat,
olmazsa, tecil.
Zaten Rauf Bey nadiren ceza verir.
Kanun maddeleriyle müthiş bir kavgadır hayatı.
Avukatlara kızar
kendi arar hakkını suçlunun.
Her şeyin üstünde şahsî kanaatı.

Ayı İbrahim'le Rauf Bey
aynı masadaydılar,
maaile.

Sarıkamış Harbi'ni anlatıyordu yine İbrahim.
Ve uyukluyordu hâkim,
altmış yaşının
ve genç karısının yorgunluğuyla.

Rauf Beyin karısı öğretmen.
İki çocukları vardır.
Kadının birinci kocasından.
Fakat Rauf Bey öyle sever ki çocuklarını
burda hiç kimse bilmez üvey olduklarını,
bunu çocuklar bile unutmuşlardır.

Mazi tangosunu çalıyor cazbant,
eski bir yerli malı.

Hayat...
Karınız gençtir, Rauf Bey,
kâfi değil çocuklarını sevmek,
karınız dans etmek ister, Rauf Bey,
uyumamalı.

Sarıkamış'ın en karlı dağındayken Ayı İbrahim,
silkindi birdenbire hâkim,
kaldırdı karısını dansa,
bastı bağrına dimdik,
bastı bağrına taş basar gibi.
Ve taze sıcak kokusuyla onun,
ve seyrek beyaz saçları sımsıkı taralı,
ve matruş,
ve kaptırmadan kendini dalgasına akordeonun,
yarı inmeli bacağını belli belirsiz sürüyerek
mağrur
titrek
gezindi.
İsyan gibi cesur,
adalet gibi hazindi.

Sarıkamış hikâyesi yarıda kalan İbrahim
yedek subaydı seferberlikte.
Sarıkamış'ta yaralandı.
Dövüştü İstiklal Savaşı'nda başından sonuna kadar.
Belli değil ama, elli yaşında var.
Parti ve belediye azasıdır şimdi.
Ve zor sığdırarak kocaman gövdesini minicik dükkânında
arzuhalcılık yapar.

Karısı kara kuru, ufacık bir hanımcağız.
Ayı İbrahim
karısı Hatça'nın aklına hayran.
Dükkânda, dairede, kahvede, her yerde, her zaman :
"Bizim Hatçanım şöyle
bizim Hatçanım böyle,
Bizim Hatçanım dedi,
bizim Hatçanıma soralım.
Hatçanım, Hatçanım, Hatçanım..."

Ve haksızlığa düşman.
Haksızlık
İbrahim için diş ağrısı gibi bir düşmandır.
Bir vatandaş uğrayınca haksızlığa
İbrahim'in dişi ağrır.
Vatandaşı hemen dükkânına çağırır
ve Farisi terkibi tavsifilerle ateşfeşan
ve makam saygısı gözetmeyen
zehir zemberek arzuhaller yazılır.
Ve İbrahim ki oldukça hasistir
haksızlık girdi mi araya,
acımaz paraya,
yıldırım telgrafları yağdırır kendi cebinden Ankara'ya.

İki yıl önce bir sabah
dükkânına şöyle bir levha astı :
"Muhterem Sükkânı belde,

haksızlığı kahre bir berki belâdır hâmem elde,
bî-kayd ü telâş güzar etme bu yerden.
Bir gün lâzım olur, defterine yaz :
Mal müdürü hakkında vuku bulacak şikâyetlerden
arzuhal ücreti ve pul parası alınmaz."

Vilayet ve başkanın şahsında parti
derhal harekete geçti :
rapor almak istediler İbrahim delidir diye.
Fakat garnizon komutanı,
hatırladı İbrahim'in — yedek de olsa — subaylık
etmiş olduğunu,
çizmelerini giyindi.
Ertesi gün yürüdü mal müdürü.
Levha indi.

Bir tarihteki bütün millî tangolar gibi
mutlaka ra-ram'la bitti Mazi tangosu.
Ve ceza hâkimi Rauf Bey dönerken yerine
üç kardeşleri gördü.

Üç kardeşler, üç kardeşler,
Hayrettin, Seyfi ve Sefer.
Onlar da düğüne gelmişler,
boy sırası dizilmişler :
ilaç şişeleri gibi kapalı.

Yalnız gözlerden ibaret bir başın altında en küçüğü üç kardeşin ve tırnak,
üç kardeşin efendisi,
üç kardeşin en küçüğü Hayrettin.

Tuzpınarı'nda yazıhane : boş çuvallar ve tenekeler,
çürümüş arpa kokusu.
Köyleri dolaşırken ötekiler :
Seyfi'yle Sefer,

Hayrettin dükkânda, önünde defter,
— avcı örümceğin yalnızlığındaki keder —
bekler.

Güllü Hanım, Güllü Hanım.
Söğüt dalı gibi nazlı
ipince belli hanım,
bembeyaz elli hanım.

Güllü Hanım, Hayrettin'in karısı,
alınsız bir tevekkül gelmiş, gidiyordun,
birdenbire niye durdun
ve bir gece yarısı
kaynananı vurdun?
Seni en çok seven
ve karıncayı bile incitmeyen
ve üç yılan
doğurmuş olan
ak koyun,
devrildi senin kırmızı terliklerinin üzerine.

Kocandan dayak yiyordun yine.
Hep aynı sebep :
Hayrettin'i kıskanıyordun
kelimesiz ve hareketsiz
kıskanıyordun kocanı.
Yalnız gözlerden ibaret bir başın altındaki adam
tercih ediyordu sana
Saracın oğlu İhsan'ı.
Kocandan dayak yiyordun yine.
Tabanca çekmecesindeydi aynalı konsolun,
— biraz kil ve biraz dere suyu kokan çamaşırların arasında —
uzandı bembeyaz ilik gibi kolun,
nazlı başının içinde kıpkızıl bir karanlık,
birikmeler
birikmeler,

sıçrayıp atlaması,
tohumun çatlaması,
çıplak baldırlarına inerken tekmeler
silahın patlaması.
Ve yıkıldı senin kırmızı terliklerinin üzerine
yine seni kurtarmaya gelen,
Hayrettin'in anası.

Kadın ölmedi.
Ve beraat kararı aldı Güllü Hanım
asliye ceza hâkimi Rauf Beyden.

Hikâyenin sonu :
Güllü Hanım altınlarını sattı,
aldı Hayrettin'in elinden Saracın oğlunu,
fakat belki onunla yatmadı, belki de yattı.
Ve altı ay önce kayboldu ortadan.
Ankara'da Şehnaz'ın kerhanesinde gördüler onu...

Şehir bandosu İzmir Marşını çalıyor.
Refik Başaran koşarak susturdu bandoyu :
vali bey nutuk söyleyecek.
"Sayın davetlilerim," diye başladı nutuk
ve camlarından renkli kâatlar sarkan avizenin aydınlığında
ve zaman zaman telaşla bastırılan çatal bıçak tıkırtılarıyla
ürperip devam ederken...

VI

.....
aşağıda,
dışarda,
sokakta iki insan geçiyordu Halkevinin önünden.
Alabildiğine uzun ve enliydi biri
ötekisi ufacık.
Ayın altında asfalta düşmüştü gölgeleri.
Görünürde kimsecikler yoktu ikisinden başka.
Ağır ve saygılı yürüyorlar
fısıl fısıl konuşuyorlardı,
bir cenazenin arkasından gidiyorlarmış gibi...
Ve uzunu, enlisi, Şevki Bey, diyordu ki :
"— Sana teselli vereyim,
bu iyi bir şey.
Ne yazık ki ben de muhtacı teselliyim.
Şahsî, ailevî, millî, beynelmilel
o kadar üzüntü verecek ahval içindeyiz ki.
Ve hepsinin fevkinde ihtiyarlık,
(altmışa yaklaşıyordu Şevki Bey)
hepsinin fevkinde ihtiyarlık,
yolculuğun son istasyonu.
Ve nihayet
'Vatan mahzun, ben mahzun' demeye mecal kalmadan
yuvarlanmak haviyeye.
Beni yanlış anlamayın oğlum,
evhamlı ve meyus değilim.
Hakikatleri ben
bir Müslüman
yani tam
bir adam
halinde uyanık rüya gibi görüyor

ve hudutsuz bir kalbin ancak dayanabileceği bir sabr'ile
geleceğin hesapsız maceralarını seyrediyorum."

Uzun, sert, kıllı, kalın kaşların altında
yusyuvarlak, pırıl pırıl kara gözleri vardı Şevki Beyin.
Yanakları pençe pençe kırmızıydı.
Altmış sene vızgelmişti Deliormanlı pehlivan gövdesine.

Devam ediyordu Şevki Bey :
"— Saçmalıyor muyum?
Hayır oğlum,
sabırsızlanıyorum sadece :
olanı olmadan
olmakta olanı senelerce evvel
ve olacakları şimdiden gördüğüm
ve maceraları geniş bir sabr'ile seyretmeye
mecbur bırakıldığım için.
İşte o kadar.
Yoksa, arızî bir şeydir ihtiyarlık
ve sonu gençliktir.
Hayatın, her şeyin teceddüt ve tekemmüle gittiğini gören
ve bilen
meyus olur mu?
Ancak bana boşu boşuna üzüntü veren
bu teceddütteki tembellik ve yavaşlıktır.
Bir dağın milyonlarca sene sonra da olsa eriyeceğini,
ve hatta en küçük hayvandan bizlere kadar
her şeyin
aslına dönmek için
milyonlarla istihaleler göreceğini bilmek
bilmek bütün bunları
ve sonra eşya hesabına üzülmek
veya değişmez kaideleri alet etmek istemek keyfimize
nedendir?
bilmem..."

Şevki Bey'in konuştuğu ufacık adam
kulağına çok uzaktan sesler geliyormuş gibi dinliyordu onu.
Seyrek, sıska, kuru ağaçlar vardı
istasyona giden asfaltın iki yanında,
ümitsiz insanlar gibi birbirlerinden uzak
ve yeşilliksiz duruyorlardı.
Şevki Beyle ufacık adam
asfalttan sola saptılar.
Boş bir arsaya girdiler.
Memleketimin şehirlerindeki bütün boş arsalar gibi
— belki de başka memleketlerin şehirlerinde de öyledir —
ay ışığında insana aynı tiksintiyi
belki de aynı kederli korkuyu veren
bir ceset hali vardı bunda da.
Şevki Bey durdu ortasında arsanın.
Ve dev gövdesi bir kat daha büyüyerek
ve bu kimsesiz yerde bir baskıdan kurtulmuş gibi ferahlayıp
fırlattı öne doğru sağ kolunu.
"— İleri oğlum," diye bağırdı adeta,
"ileri.
Çok öğren, çok oku.
Öğren, öğrenmeyenlerin mantığını da.
Kuran'da bir söz var :
'Küllü yamellu şakiliyetihi.'
Herkes derecesine göre iş yapar.
Aklını hâkim kıl oğlum
kurtul ıstıraptan."

Şevki Bey Birinci Büyük Millet Meclisi'nde de
— bundan yıllarca evvel —
yine böyle dev gövdesiyle yükselir
ve sağ kolunu yine böyle fırlatıp öne doğru
her nutkunun sonunda
— fakat böyle Kuran'dan âyet değil —
şu beyti okurdu :
"Nâmı insaniyete, iman ü vicdan nâmına,
hakkı hürriyet yolunda fışkıran kan nâmına..."

Grupların dışında muhalifti.
Cesurdu Topal Osman'ı bile şaşırtacak kadar.
Onu ikinci seçimde mebus çıkarmadılar.
Dövüştü.
İstiklal mahkemesine düştü,
çıktı hapisten.
Halep'e kaçtı kavgaya dışardan devam için,
ve belki de Topal Osman'ı şaşırtacak kadar cesur değildi artık,
belki de biraz şantaj edası vardı bu kaçışta.

Halep'te çoluk çocuk aç kaldılar.
Ve Şevki Bey :
anlaşılmamış bir kahramanın ölüsü yüreğinde
ve hâlâ bu ölüden bile korkarlar, diye bir teselli,
ve koltuğunda Protestan bir Kuran'la döndü memlekete
Halep'ten.
Şevki Bey :
masalların Bağdatlı halifeleri gibi hükmeder kendi evinde :
kendine has şahane merhameti,
insafsız adaleti,
akıl almaz hasisliği ve
cömertliğiyle...
Ve Şevki Bey şimdi şifalı otlara merak sarmıştır :
kırlarda ot ve çiçek toplar.
Arapça el yazma bir kitaptan anlar sırrını onların
Fransızca bir lügattan koyar isimlerini.
Şevki Bey ailesi tekavüt maaşıyla
ve terzi kalfası oğullarının haftalığıyla geçinir.

Şevki Bey ve ufacık adam
boş arsadan aydınlık bir yola çıktılar.
Sağda beyaz bir ev vardı,
solda hapisane.
Ve karşıda, şubenin bahçesinde cephanelik.

Konuşuyordu Şevki Bey
mahzun ve gazaplı :
"— Gökyüzünden taş yağmuru yağarken
zelzeleler çevirirken viraneye mamureleri,
ovaları kaplayan seller
insanları sürüklerken enginlere taştan taşa çarparak,
bakır ve demir yağdırırken yanardağlar lavlarıyla,
istikbali değil, hali mevzuu bahs'iken beşerin,
ne hazindir, oğlum,
hadisatın esbabı fenniyesini izah için
bir âlimin
'jô se tu' diye böğürmesi.
Böğurtnek sözüne gücenmeyin,
bu söz bu halin tam ifadesidir.
Taş, demir ve bakır yağmuru dursun
ve seller
boğup enginlere attıkları insan sürüleriyle
ve çamur yığınlarıyla kurusunlar,
işte o vakit yeryüzünde insan kalırsa
ve kalan insanda dinlemeye kalırsa takat
işte o vakit
gür sesiyle izahına başlayabilir âlim.
Yoksa bugün,
bizim, sizin ve her 'bilirim' diyenin sözü
muhatabını bulmak imkânından uzak
çok
ve çok uzaktır, oğlum.
Hadisatı sükûnetle seyretmeyi bilmektir
bugünün istediği akl ü mantık ve dirayet ve kiyaset."

Ufacık adam
inadına esmer ve çok uzun burunlu bir delikanlı,
Şevki Beyin oğlu terzi kalfası Emin,
babasını dinlemiyor gibiydi artık.
Esmer yüzünde mavi gözlerini dikmişti duvarına hapisanenin.

Dalgın
ve seven
ve bekleyen bir hali vardı.
Ordakine
Halil'e mektup yolladı iki gün evvel.
Ve Şevki Beyden gizlemedi bunu.
Şevki Bey
oğlunu hiç ummadığı bir yönünden keşfetmenin şaşkınlığıyla
ses çıkarmadı.
Ot toplamaya gitmedi.
Düşündü iki gün,
ve sonunda
böyle bir gece gezintisine karar verdi.

Şimdi hapisanenin önünde
en dehşetli sözünü söylüyordu :
"— O duvarlara bakma, oğlum,
ben de yattım onların içinde.
Ben de bir zamanlar umumî menfaata feda ettim nefsimi,
bunun ilk kötülüğü evlad ü ayalime oldu lakin.
Anan göçtü vaktinden evvel,
kız kardeşin evde kaldı,
sen terzi kalfalığına girdin.
Dünyayı düzeltmek istiyorsun
kendi yuvanı düşün ilkönce.
Hem şunu bil ki, oğlum,
hiç ve hiçbir meslek
hiç ve hiçbir mezhep
ve onun salikleri
ilahî esasatın dışında yaklaşamaz bize,
ve dost olamaz.
Sema ve zemini idare eden kuvvet
saadetini isteseydi insanların
derhal bahtiyar kılardı onları.
İstemiyor demek.
Nasıl?

Yobaz düşüncesi değil mi?
Fakat, oğlum,
bu cerholunmaz bir hakikattır.
İlmen, mantıken ve hakikatan bu böyle.
Kendi nefsini ve işlerini insafla gözden geçir
sağına soluna bir nazar eyle :
hep aynı yalancılık
aynı canavarlık, aynı riya
sönmez bir inat, sarsılmaz bir ısrar ile sarmış beşeri.
Bunu anladığın gün :
sen de Monteskiyö gibi bir düstur kurar,
'Her millet layık olduğunun içinde çırpınır' dersin.
İnsanlara irşadınız lazım değil.
Allah isteseydi irşadederdi onları.
Allah istemiyor demek, insanlar istemiyor demektir.
İnada inatla mukabele boştur.
Ve ma sebrüke illa billah.
Bu üç kelime kurtardı beni çıldırmaktan.
Allah böyle istiyor diyerek ona teslim olabilmek
ne kadar iyi bir şey."

Şevki Bey birdenbire sustu.
Her nedense utanmış gibiydi kendi kendinden.
Sözlerinin boşa gittiğini anlıyor
dehşetli kızıyordu buna.
Beş yıl önceye kadar yaptığı gibi
oğlunu bayıltıncaya dek dövmek geliyordu içinden.
Birdenbire mahzun
ve özür diler gibi konuştu yine :
"— Muvazenesi bozulmuş milletlere bak, oğlum,
bu bozgundan müstefit olanlara karşı koyanlar,
en büyük şahsiyetler bile
(bunların içinde kendi de vardı),
mağlup olagelip mağlup olagitmişlerdir.
Hiç kimsenin işi ve kazancıyla uğraşma,
bundan bahsetme kendi kendine dahi.

Düşünme kendi işin ve kendi kazancından başka bir şeyi.
İşte o kadar."

Yine sustu
ve ağlar gibi ilave etti :
"— İnşallah sonumuz iyi olur..."

Mahalleye saptılar.
Arkalarında kaldı beyaz ev,
cephanelik
ve hapisane...

Hapisanede, üst katta,
pencerenin önünde,
karısı Ayşe'ye mektup yazan Halil
yarıda bırakmıştı yazısını,
ve karısından daha bu sabah gelen mektubu okuyordu
— belki beşinci defa olarak —.
Ve bahtiyardı bir akarsu ferahlığıyla.
Ayşe mektubunda diyordu ki :
"Pencerenin önünde, minderde yatıyorum,
dizimde battaniye,
hafif bir sıcaklık içindeyim.
Kırlar,
fevkalade kırlar,
ve Çamlıca Tepesi görünüyor.
Hava çok sakin.
Dehşetli aksi seda yapıyor sesler.
Hemen bizim bahçeye bitişik bir tarlayı sürüyorlar.
İki öküz,
bir adam önden çekiyor,
bir adam arkadan idare ediyor sabanı.
Toprak kabarıyor.
Hayat dolu toprağın üstünde insan eli.
Hayretler içinde bakıyorum.

Ne muazzam,
ne güç iş,
nasıl bu kadar kolay,
bu kadar basit yapıyorlar.
Sabahtan beri koca bir toprak parçasını dirilttiler.
Ne ekecekler bakalım.
Yazarım sana.
Artık akşam oluyor.
Kargalar mektepten dönüyor.
Çocukluğumda öyle derlerdi.
Kızınız Leylâ da öyle diyor.
İyice karardı ortalık.
Lambayı yaktım.
Baktım aynaya.
Kocası mahkûm bir kadın her zaman aynaya bakar,
hem de sık sık.
Her kadından çok duyar bu ihtiyacı,
korkar ihtiyarlamaktan.
Sevdiği adam çıktığı zaman da onu beğensin ister,
ama otuz sene sonra da olsa,
ne çıkar?
Aynadaki kadın henüz ihtiyar değil,
saçları kırmızı,
ve gözleri
bazan yeşil
bazan bal rengi."

Ayşe'nin mektubunu kapattı Halil,
koydu cebine.
Ve yarıda kalan cevabına başladı :
"Bir tanem,
elbette saçlarınız kırmızıdır,
gözleriniz
bazan yeşil
bazan bal rengi.

Bunu görebildiniz demek!
Bunu herkes görebilirdi.
Fakat onların böyle olduğunu
ilkönce ben gördüm,
çünkü ben yazdım ilkönce.
Ve bu dünyada
benden evvel söylenmemiş sözüm
bundan ibarettir.

Biliyorsunuz,
verdim ömrümü
en güzel
en olacak
en olması lazım şey için.
Fakat çoktur,
— sayılamayacak kadar —
aynı işi benden evvel
— belki de benimkinden büyük bir inatla —
yapanlar.

Elbette saçlarınız kırmızıdır,
gözleriniz
bazan yeşil
bazan bal rengi.
Ve bir şey daha var ki farkında değilsiniz belki,
elleriniz harikuladedir.

Biliyorsunuz :
insanlar sınıf damgalarını
taşırlar avuçlarının içinde.
Bu hususta hakikatlar,
mesela insan elinin sosyal inkişaftaki rolüne dair,
benden evvel keşfedilmiştir.
Fakat ellerinizin güzelliğini
ben gördüm,
çünkü ben yazdım ilkönce.

Elbette saçlarınız kırmızıdır,
gözleriniz
bazan yeşil,
bazan bal rengi.
Ve elleriniz,
bunu da öğrenmiş olun,
harikulade.

Bir tanem
hani biz bu 41 senesinde
ikimizden bahsedecek değildik.
Dünya var
memleketimiz var
açlık, ölüm,
hasret,
ümit ve zafer,
dünya ve memleketimizle beraber
ve onların içinde
şu anda ayrılığımız ve aşkımızla ikimiz de varız.

Bir tanem,
önce sesleri geldi kağnıların,
sonra kendileri.
Art arda üç taneydiler.
Bir tanesi üzüm yüklü.
Kayboldular.
Yolda, bir hayli zaman,
sesleri kaldı.

Tiren işçileri geçiyor.
Yalnız onlar konuşurlar böyle bağıra bağıra.

Yol aydınlık.
Radyo şarkı söylüyor :
'Ne gelen var, ne haber,
gün uzun,
yollar uzak...'

Neden?
Halbuki ben,
halbuki biz,
haber herhalde
ve çok yakında gelecek
biliyoruz..."

İKİNCİ KISIM

I

Lüzum gördü adlî tabip
ve Halil hastaneye yattı gözleri için.
Başhekim ve operatörü Faik Beydi memleket hastanesinin,
(Polis Müdürlüğü eski doktorlarından).
İki mahkûm daha vardı koğuşta
ve üç jandarma muhafız.

Hastane şehrin dışında, kırın ortasındaydı.
Civarda bir karıştan boylu nebat yoktu
bir ahlat ağacından başka.
Yüksek yeşillikler, uzakta bir dağın
— bir acayip dağın —
kayboluyordu arkasında
dağa tırmanmadan
yerde yürüyüp dönerek.

Yapı tek katlı, betondu, kübikti.
Ve bir tarihte yapılan bütün beton binalar gibi
çatlamıştı duvarlar
ve parça parça ıslaktı.
Geniş taş merdivenler kapısının önünde.
Faik Bey Halil'e şöyle demişti bu merdivenler için :
"— İyi ki bu taşlar böyle geniş ve rahat.
Hastane hükümet kapısıdır bizim köylüye göre,
ve hükümet kapısında duvar diplerine çömelirler,
burda taş merdivenlere otururlar hiç olmazsa."

Halil'in hastanede dördüncü günüydü.
Doktor Faik Beyle yan yanaydılar
merdivenin sahanlığında
iskemlelerde.
Akşamdı, kıpkızıldı ortalık.
Karşıda bozkırda Dümelli Memet
ağzının
tam ortadan
yarısı dişsiz
ve çipil, mavi gözleri ıslak.
İçerde otoklavın uğultusu :
Dümelli'nin karısı ameliyat olacak.
Doktorla Dümelli konuşuyorlar :
"— Bağırsağı düğümlenmiş
karnını yaracağız."
"— Ölür mü ki?"
"— Karnını yarmazsak ölür mutlaka,
karnını yararsak belki kurtulur."
"— İki bebesi var."
"— Karnını yaracağız."
"— Kurtulur mu ki?"
"— Karnını yararsak belki kurtulur."
"— İki bebesi var.
Komşuya koyup geldik.
Bir defa öldü müydü..."
"— Karnını yarmazsak ölür mutlaka."
"— Gece harman yerinde hani,
örtümüz neyimiz de yok.
Bebeler de yanında.
Harman yerinde hani,
'Uy anam' dedi bağırdı
göbeğini bastırıp
bulaştı kıvranmaya.
Ölür mü ki?
Bir ilaç yazıversen."

"— İlaç kâr etmez.
Karnını yaracağız."
"— Sen bilirsin.
Gece harman yerinde çıplaktık hani.
Bir sarı hap içirsen?"
"— Karnını yarmaktan başka çare yok."
"— Kurtulur mu ki?"
"— Karnını yarmazsak ölür mutlaka."
"— Bebeleri komşuya koyup geldik,
harman öylece durur."
"— Babacığım, kardeşim,
karnında barsağı düğümlenmiş."
"— Çözülmez mi ki?"
"— Çözülmez kendiliğinden.
Açacağım karnını,
barsağı çözeceğim."
"— Ellerinle mi?"
"— Ellerimle.
Gürültüyü duyuyor musun?
Aletleri kaynatıyorlar.
Tertemiz, pırıl pırıl."
"— Kurtulur mu ki?"
"— Karnını yarmazsak ölür mutlaka."
"— Bir sarı hap?"
"— Olmaz.
İstersen hastanı al, geri götür.
Senin iznin olmadan
açamayız karnını.
Sen izin vereceksin
ben bıçağı çalacağım.
Kanun böyle yazıyor.
Bir kâat imzalarsın."
"— Ne kâadı?"
"— Razıyım, diye.
Dolaş.
Düşün biraz."

"— Ölür mü ki?"
"— Karnını açmak lazım.
Lakin mal senin.
Kanun böyle yazıyor."
"— Kurtulur mu ki?"
"— Karnını yararsak belki kurtulur.
Karnını yarmazsak ölür mutlaka.
Şu ahlatın altına otur.
Düşün.
Sonra gel, kâada bas mührünü."
"— Mührüm yok."
"— Parmak basarsın."

Dümelli uzaklaştı.
Doktor Faik Bey sordu Halil'e :
"— Dikkat ettiniz mi Dümelli'nin ağzına?
Tipik bir piyore vakası.
Sağda dişler tamam, beyaz,
sol taraf tekmil dökülmüş,
ağzının yarısı yok gibi."
"— Mavi gözlü."
"— Evet ve kırmızı bir sakal.
Bakın, Halil Bey, bakın,
nasıl çömeldi oturuyor.
İhtiyar, perişan bir çakal.
Ve korkuyor sanki
sırtını ağaca dayamaktan.
İçerlerden
stepten geldiğine eminim.
Step damgasını vurur adama.
Beni hiç sevmiyor.
Bana düşman.
Ve ümitsiz.
Ben, bu büyük yapıdaki efendiyim.
Sarı bir hap verecek yerde
ona inadına kötülük eden insan.

Tapu kâtibi ve ben
ikimiz de bir.
Parmak basacak,
inandığı için değil,
ben emrettiğim için.
Ve şimdi hiçbir şey düşünmüyor,
belki harman müstesna.
Elinden geleni yaptı kendisi
karısı ölürse kabahat benim.
Ben,
ben, bu büyük yapının efendisi.
Beni sevmiyor
bana düşman.
Karısını gördünüz mü?
Bir toprak parçası halinde,
bir avuç.
Hastalıktan değil,
senelerden beri.
Sonra gebe,
iki bebesi de var.
Demek ki hâlâ su ısıtıyor
hâlâ giriliyor koynuna.
Kafa kâadına baktım,
1321.
Bir yaşında
bin yaşında olabilir
yaşamamış ki.
Mesela :
ne bileyim,
deniz hakkında fikri yoktur.
Mesela :
duymamıştır imambayıldının adını.
Ve her seferinde
hayretle bakmıştır
— eğer varsa —
kocası kurarken saatını.

Ve mesela :
düşünmemiştir bile
mümkün olabildiğini
gün doğarken uyumanın.
Bakmayın yüzüme öyle muhabbetle.
Ben hapiste yatamam.
Malum,
dünyaya bir kere gelir adam.
Ve ölüm
birleştirmiyor,
ayırıyor insanları.
Ben öldükten sonra da o yaşayacak,
o ölecek
ben yaşamakta devam edeceğim.
Güzel ve rahat
yaşamakta müsavat?
Olabilir.
Fakat bugün yaşamak bir piyango gibi :
bana dolu çıkmış
ona boş.
Ne yapalım?
Ama biliyorum,
benim dışımda
bana bağlı olmadan
yürüyüp değişmede
insan yığınlarıyla hayat.
Biliyorum.
Şimdilik fakat
memnunum biletimden.
Gözünüzden düşüverdim.
Beni affetmeniz mümkün değil.
Benim de böyle bir şey istediğim yok.
Siz de sevmiyorsunuz beni,
ahlatın altına çömelen de sevmiyor..."
Cevap verecekti ki Halil
başhemşire geldi nazlı bir telaşla.

Bir gelin tacı gibi taşıyordu kırmızı aylı hotozunu.
"— Hazırız, doktor bey," dedi.

Halil'i yalnız bırakıp gittiler.
Fakat çok sürmedi bu yalnızlık.
insanlar doldurdu taş merdiveni birer ikişer.
Bozkırda rengârenkti alacakaranlık.
Hastane kâtibi oturmuştu doktordan boşalan iskemleye :
(kitaba ve resme meraklı kırk yaşlarında bir adam).
Solda, uzaktaki dağı gösterdi Halil'e :
"— Sabahları," dedi,
"bir de akşam
bu vakitler
böyle eflatun olur bu dağın rengi.
Acayip bir dağ.
Arazi volkanik.
Bazı madenlerin tesiri belki.
Meçhul bir şua
bir şeyler var.
Civarındaki köylerin
ağaçları kalın
hayvanları yüksek
ve çok güzel oluyor çocukları.
Çocuklar sonra bozuluyorlar.
Kabil olsa da bu dağı dolaştırsak
bu çatlamış toprak
ve çakıl memleketinde.
Yine nefsi kasaba yeşil.
Burda stepin sınırındayız.
Arka taraf
içerlere girildikçe,
Hüseyinli, Çukurören,
Karapazar orta nahiyesi,
on altı saat bir tek ağaç görmeden,
kesif bir aydınlık içinde.

Çölde bulundum.
Çöl başka şey.
Size tuhaf gelecek ama,
karanlık bir orman yalnızlığı.
Jul Vern'in romanlarında
Amerikayi Cenubî ormanları vardır.
Hatırladınız mı?
Karanlık mütemadiyen
ağır ağır
yükselir yerden
isimleri korkunç ağaçların tepesine doğru.
Ve yürür haftalarca bu nebatî karanlıkta kazazedeler.
Tıpkısı,
bozkırda ağaçsızlık aynı şey."

Hastabakıcı İsmet Hanım geldi.
İstanbulluydu.
Halil sordu İsmet Hanıma :
"— Başladı mı ameliyat?"
"— Başladı."
"— Kolay bayıldı mı bari?"
"— Çok kolay."

Bütün bir Aksaray vardı İsmet Hanımın kuyruklu samur kaşlarında.
Bir kapıya vurur gibi vurdu Hüseyin'in omuzuna İsmet Hanım :
"— Sen yine cıgara içiyorsun, canım."
Uzak iç köylerdendi Hüseyin.
İki aydır yatıyordu.
Çoktan ölmesi lazımdı tıbben.
Fakat daracık, upuzun göğsü ve kurnaz köylü inadıyla o
ölümü aldatıyordu.
"— Bir tane yaktım," dedi.
"— Böyle yaparsan yine kan gelir, Hüseyin."
"— Kabahat tütünde mi, İsmet Hanım?
Doktor Bey de içiyor ya."
"— Sen hastasın, canım."

"— Olur,
şunu içelim de gayrı içmeyiz."
"— İçersin.
Hem sana taşa oturma demedim mi?"
"— Merdivene oturuyorum."
"— Merdiven de taş."
"— Olur,
bir daha oturmayız."
"— Otursun, nafile."

Hüseyin merdivende oturmakta devam etti
ve İsmet Hanım karşıları gösterdi Halil'e :
"— Kalenin üstündeki buluta bakın kuzum,
yelkenli kayık.
Nasıl da yavaş yavaş
salına salına gidiyor.
Ah, canım İstanbul.
Göresiniz gelmiyor mu, Halil Bey?"
"— Elbette, ara sıra."

Emin Efendi karıştı söze :
"— İstanbul'dan sepet getirmiş Çingen İsmail arılara,
sepet asrî sepet
lakin durmamış kaçmış arılar."

Emin Efendi bir küçük memurdu.
Fakat galiba büyük
ve mahiyeti meçhul bir hastalığı vardı.
Halil'e sordu Hüseyin :
"— Tayyareler gökten adam indiriyormuş,
doğru mu, bey?"
"— Doğru."
İçini çekti İsmet Hanım :
"— Ah, yarabbi,
biz harbe girmesek."
Hüseyin konuştu kendi kendine :

"— Akıl sarar iş değil,
gökyüzünden demek..."
Emin Efendi kesti sözünü Hüseyin'in :
"— Benim arılar gibi.
Arı bir saatlık yola çiçeğe gider.
Analar ayrı, oğullar ayrı.
Yolda rahmet yağarsa eğer
meşenin dalına saklanıverir."
Hastane kâtibi önce merakla
sonra alay ederek sordu :
"— Ya meşe yoksa, Emin Efendi?"
"— Kavak bulunur."
"— Kavak da bulunmadı, Emin Efendi?"
"— Ağacın birine."
"— Ağaç da yok?"
Emin Efendi yuvarlak çocuk gözleriyle baktı kâtibin yüzüne :
"— Öyle şey olur mu?"
Kâtipten yana çıktı Hüseyin :
"— Katip efendi doğru söylüyor.
Neden olmasın.
Bizim oralarda ağaç bulunmaz,
rahmet yağdı mıydı, arılar
bıyamotlarına dalıverirler."
Halil konuştu Emin Efendiyle :
"— Siz hiç kasabadan çıkmadınız mı?"
"— Çıktım,
bahçelere kadar.
Bekârım,
anam bıldır öldü.
Geziyor benim yerime arılarım."
"— Askerlik?"
"— İhraç."
"— Peki şöyle dolaşmak
dünyayı görmek biraz?"
Pos bıyıkları altından
kalın dudaklarını tükürür gibi uzattı Emin Efendi

"— Nesini dolaşacağım?
Görülecek nesi var?
İnsanoğlu bir suya, bir ekmeğe
bir de döşeğe muhtaç.
Bir de arıları olursa."
Hüseyin
kısık bir sesle kesti sözünü Emin Efendinin.
Daracık, upuzun göğsü hırlıyordu :
"— Ben dolaşmak isterdim, bey," dedi Halil'e.
"Bizim oraları tekmil çakıldır.
Ne dağ, ne ağaç.
Yirmi haneden on sekizi insandan ibaret bir şey değil.
Her işte yol gösteren akıldır.
Karnımda aklım olsa.
Ortakçıyım sekiz yıldır
bir keçi alamadım.
Karnımda aklım olsa...."
"— Ne yapardın?"
"— Ne yapardın var mı, bey?
Kes topraktan umudu, şehirlere göç.
Sen bilirsin iyisini
öylesine şehirler
bir ay gezsen ucu başı yok.
Gidecektik İstanbul'a,
dünyanın halini orda belleyecektik.
Türkiye'nin en iyi yeri İstanbul mu, bey?
Kısmet değilmiş.
Dert varmış içerimde.
Bu dert beni böyle böyle yer gider."
"— Aldırma, iyi olursun."
"— İnşallah."

"— Ben geldim, ağalar."
Gelenden yana baktı taş merdivendekiler.
Sallanıyordu öne arkaya.
Tıraşı yemişti yüzünü gözlerinin altına kadar.

Yalnız bam telinde bembeyaz bir deri parçası var.
Tüylü bir böcek gibiydi ve perişandı.
"— Geç kaldın, Vasfi," dedi İsmet Hanım,
"pansumancı ameliyatta."
Emin Efendi mağrur konuştu :
"— Sana kaç defa söyledim,
arılar gibi olmalı insan hayatta."
Merdivenin alt basamağına oturdu Vasfi :
"— Beklerim," dedi.
Oynattı samur kaşlarını İsmet Hanım :
"— Sen bilirsin,
pansumancı yorgun çıkar ameliyattan
yapamam derse, karışmam, canım."
Emin Efendi tastikledi :
"— Yapmaz ya,
o da memur sayılır,
o da insan."
Homurdandı Vasfi :
"— Ya ben?
Ben insan değil miyim?
Ayyaşsak, kumarbazsak...
Sıcağa dayanmıyor, kurtlanıyor yara..."
Emin Efendi birdenbire zengin ve bahtiyar güldü :
"— Sen de muhtaç olacaksın benim arılara :
tütünü balda ezip
yaraya koydun muydu..."
Emin Efendiye çıkıştı İsmet Hanım :
"— O ne biçim söz Emin Efendi, canım?
Sen yine pansumancıyı bekle, Vasfi."
"— Bekliyoruz.
Bir yıldır çekiyoruz bu acıyı.
Hep pansumancılar sebep.
Fıtık yarası on günde kapanmaz mı?
Benimkisi kapanmadı işte.
Ayyaş olduk, kumarbaz olduk.
Ankara'da aldılar fıtığı benim.

Bir pansumancı vardı
camız gibi
kapkara.
Doktor teslim etti beni eline ameliyattan sonra.
Lakin, taze yara meraklısıymış rezil.
Herifin gıdası taze yara.
İki saat geçmeden bezleri çözüverdi.
Bir kan boşandı, kardeşler,
yatak yorgan kızılırmak.
Kopuvermiş dikişler.
Bende küfür, bende bağırmak,
rezil, güler.
Sabah olsun, doktora söylerim, dedim.
Doktoru zor görürsün bir daha
sen benim elimdesin,
dedi.
Şahit olun hastalar, dedim.
Hastalarda ses yok.
Hastalar, dedim.
Hastalar susup durur.
Hastalar uyumuşlar.
Yapı da öylesine büyük
bir yandan top atsan
öte yandan duyulmaz.
Korktum, arkadaşlar.
Zemheride it gibi titremeye bulaştım.
Yarayı sarıp çıktı, rezil,
dışarda durmaz güler.
Bekledim, gitti.
Biraz buçuk gün ağardı
don gömlek kaçtık hastaneden.
Benim elbiseler hâlâ ordadır.
Hana vardım.
Köye götürdüler.
Ceza yersin dedilerse de
arayıp soran çıkmadı şükür.

Lakin bir kerre nevri döndü
kapanmıyor, kurtlanıyor yara.
Köy yerinde aylak dolaşmak olmaz.
Şehre indik yine,
bu yara ayyaş etti, kumarbaz etti bizi.
Ayyaş olduk, kumarbaz olduk."

Bir müddet susuldu.
Hastane kâtibi sordu Halil'e :
"— Yeni bir kitap yazıyormuşsunuz?"
"— Çalışıyorum."
"— İsmini sorabilir miyim?"
"— 1908'den 1939'a kadar
Anadolu'da tabakalaşma ve sınıflaşma."

İsmet Hanım birdenbire haykırdı :
"— Ay...
Aya bakın.
Ayı gördüm Allah
amentü billah."
Kâtip takıldı :
"— Müslümansınız hemşire hanım."
"— Çocukluğum aklıma geldi, canım.
Ortalık iyice kararmadan
aya rastlamak uğurludur.
Kaç defa denedim.
(Halil'e döndü)
Severim akşam karanlığını
böyle şehirden uzak
kırların ortasında.
Bakın, ateşböceklerine bakın,
nereye gidiyorlar böyle pırıldayarak?
Konuşmuyorsunuz, Halil Bey?"
Halil uykudan uyanır gibi sordu :
"— Kurtulur mu dersiniz?"
"— Kim?"

"— Ameliyattaki."
"— Doktorun eli hafiftir.
Fakat Yarabbi
dünya ne güzel.
Karşısı İstanbul'dan bir yerlere benziyor
evleri kaybolup
ışıkları yanınca."

Halil'in muhafızlarından Refik Onbaşı geldi.
Sevinçli bir haber getiren bir çocuk gibi anlattı :
"— Seyrettim camlı kapıdan içerisini.
Ak çarşaflar üstüne yatırmışlar karıyı.
Önce ürküyor adam,
sonra merak sarıyor.
(Tuttu Halil'in kolundan)
Gel istersen sen de bak, beyim."
"— İstemem, onbaşı."
"— Fakat görülecek şey."
"— Yarım saat oldu."
"— Daha da çok."

Seslendi Hüseyin :
"— Karanlıkta biri var,
kim oradaki?"
"— Benim, efendi ağa."

Tanıdı İsmet Hanım :
"— Ameliyattaki kadının kocası, canım.
Ne istiyorsun?"
"— Hiç."
"— Bir şey mi diyecektin?"
Halil çağırdı Dümelli Memet'i :
"— Gelsene.
Ameliyat bitmedi daha."
"— Biter inşallah, efendi ağa."

Askere talim öğretir gibi izahat verdi Refik Onbaşı :
"— Ben seyrettim, hemşeri,
insan eli değil,
kuş kanadı doktor beyin elleri,
bir o yana seğirtir, bir bu yana.
Öz anası olsa böyle uğraşmaz herif."

Halil yer gösterdi Dümelli Memet'e :
"— Otursana."
"— Ayakta dinelirim.
Tez biter mi?"
"— Biraz daha sürer."
"— Tez bitmez demek?"
"— Belli olmaz.
Ama çoğu gitti, azı kaldı."
"— Ben şehre varıp elma alayım."
Yuvarlak omuzları sarsılarak güldü İsmet Hanım :
"— İlahi, çok yaşa,
elmanın sırası mı, canım?"
"— Bitenecek varıp gelirim.
Elmayı sever."
"— Sevse de yiyemez ki hemen."
"— Sonra yer.
Tez varıp gelirim.
Elma iyidir.
Çeyrek saat sürer mi daha?"
"— Evet."
"— Tez varıp gelirim.
Elmayı sever."

Ve omuzlarını kısıp
kayboldu karanlıkta Dümelli Memet.

Hüseyin bir müjde verir gibi konuştu :
"— Karnım acıktı."

Hastane kâtibi eğildi Halil'e doğru :
"— Açlık," dedi,
"açlık, hiçbir şey yememek değil,
barsağı düğümlenene kadar
yarma çorbası içmektir.
Düşünün :
köyde diz boyu kar.
Eve girdik.
Kimse yok.
Vardık dama,
gübrenin içine gömülmüş yatıyorlar.
Yine sizin hapisanedekiler en gürbüzleri.
Tayın,
uyku."

Halil düşündü :
"Hürriyet, tayını ve uykuyu vermiyor."

İçerden bağırdılar :
"— Yemeğe."

Emin Efendiyle Hüseyin telaşla kalktılar yerlerinden.
Pansumana gelen Vasfi yalvardı İsmet Hanıma :
"— Bana da bir katık ayır, gözünü seveyim."
"— Ekmeğin var mı?"
"— O da yok."
"— Bakalım, artarsa.
Hem biliyorum :
böyle yemek dilenmek için pansumana geç geliyorsun.
Razıyım, öğle üstü gel
öğle yemeğinden verelim."
Vasfi utangaç güldü :
"— Öğleyin başınız kalabalık
telaşeniz çok."

Sordu Halil'e İsmet Hanım :

"— Yemeğe gelmiyor musunuz, canım?"
"— Ben sonra yerim."

İsmet Hanımla kâtip gittiler.
Kaldı taş merdivende Vasfi'yle Halil.

Güneş battıktan sonra
tıpkı açık deniz gibi, büyük dağlar, büyük ormanlar gibi,
bozkır süratle serinleşir.
Ve bu saatlarda, buralarda, aylak insan
keyifli değilse
hele aydınlardansa eğer,
kabuklu bir hayvan gibi kendi içinde derinleşir.
Bu işin bir başka çeşidi geldi Halil'in başına :
İlikledi düğmelerini ceketinin,
omuzlarının arasına çekti boynunu,
ve gözlüklerini karşıki şehrin ışıklarına dikip daldı.
"Hapisaneye haber göndermeli yarın,"
diye düşündü,
"mektup gelmiştir Ayşe'den.
Tuhaf şey,
karşıda bir ışık yanıp sönüyor.
Neden?
Herhalde odadan odaya lamba geçiriyorlar.
Nerde okudum,
böyle işaret verir bir yerlere
beyaz entarili, siyah saçlı bir kadın.
Kadın kurtulacak mı?
Lastik eldivenle de olsa
canlı, insan barsağına dokunmak.
Açlık,
açlık hiçbir şey yememek değil...
Köyde diz boyu kar.
Gübrenin içine gömülmüş, yatıyorlar.
Hindistan, Kongo, Çin.
Sömürge yerlileri.

Işık yine kayboldu
yandı.
Neden?
Herhalde odadan odaya...
Herhalde haber yollamalı hapisaneye.
Herhalde mektup gelmiştir Ayşe'den.
Ayşe'yi seviyorum ölesiye.
Son mektuplarında 'şekerim' diye yazmıyor artık,
niye?
Boynu nasıl da kalın ve beyazdır.
Kızım anasına benzeyecek mi?
Kör olursam kızım karanlıkta büyüyecek,
bana göre karanlıkta.
Onun nasıl değiştiğini göremeyeceğim."
"— Efendi."
"— Bana mı dedin, Vasfi?"
"— Cıgaran varsa hani..."
"— Tütün var.
Kâadın var mı?"
"— Yok ama, sen yine tütünü ver."

Halil tütünü verdi Vasfi'ye
ve her nedense sinirlendi :
"Niye kapanmıyor bunun yarası?" diye düşündü,
"şeker hastalığı mı var?
Nasıl oluyor da topyekün ölmüyorlar?
Nasıl da dayanıklı benim milletim?
Hapisanedekiler en gürbüzleri.
Yaşamak hakkı,
yaşamak."

"— Yarım saatta aldılardı benim fıtığı,
hâlâ bitmedi mi bu?"
"— Nerdeyse biter."
"— İnşallah."
"Karşıda ışık yine yandı," diye düşündü Halil.

"Yarın hapisaneye haber yollamalı.
Yine bizimkiler Avrupa'dakilerden iyi,
ayda bir gelenin de olursa hapisane kapısına.
Öyle göresim geldi ki Ayşe'yi.
Çoğu gitti, azı kaldı.
Farkında değiller,
habersiz bahtiyar olacaklar."

İsmet Hanım yemek getirdi Vasfi'ye.
"— Ameliyat bitti, Halil Bey," dedi,
"kadını yatağına yatırdık.
Doktor sizi sordu, geliyor.
Sizi ne kadar çok seviyor, canım.
Hepimiz sizi seviyoruz ya...
Sen de yemeğini al, arkaya git, Vasfi,
pansumancıdan hayır yok bu akşam..."

Halil karşıladı doktoru.
"— Geçmiş olsun, Faik Bey.
Kurtuldu mu?"
"— Belli değil henüz.
Operasyon kusursuz.
Fakat bu vakalarda tehlike sonra başlar."
"— Ümidiniz?"
"— Yüzde otuz.
Kocası nerde?"
"— Şehre gitti elma almak için."
"— Acele etmiş."
"— Söyledik, dinlemedi.
Yoruldunuz."
"— Çok değil."
"— Demek yüzde otuz?"
"— O kadar.
Hatta daha da az."

Sustular.

Ay ışığında gündüz gibiydi ortalık.
Karşıda tek tük lambalarıyla şehir,
etrafta uçan ve sürünen haşaratın çıtırtısı
ve "Ben buradayım, yanı başınızdayım," diyen toprak.
Bozkır rahattı.

Doktor cıgarasını attı,
yerde fosforlu bir böcek gibi yanmakta devam etti ateş.
Halil dizine vurup döktü külünü piposunun.
Doktor sordu birdenbire :
"— Öleceğinizi ciddiyetle düşündünüz mü hiç,
uzun uzun,
bir hesap meselesi düşünür gibi düşündünüz mü?
Ben, hep bunu düşünüyorum bu son senelerde.
Gece, giriyorum yatağa,
yumuyorum gözlerimi
ıslıkla bir beste tutturuyorum dişlerimin arasından
her seferinde kendi kendime uydurduğum,
bana gayet hazin gelen bir şeyler
ve öleceğimi düşünüyorum.
Kederli bir yalnızlık doluyor içerime
ölümünü düşünen bir insanın yalnızlığı
sevgisiz ve nefretsiz.
Kopuyor insanlarla alakam
anlıyorum ki ölümde bir başımayım.
Sonra hesap ediyorum,
kırk sekiz yaşındayım,
en fazla yaşasam yetmiş beşine kadar
daha yirmi yedi senem var demek.
Ölçüyorum geçen kırk sekizle kalan yirmi yediyi
kepazelik.
Ne tuhaf şey, ne tuhaf şey
en fazla yirmi yedi sene
ve bir varmış bir yokmuş Doktor Faik Bey."

Sustu.

Sonra, imdat arıyormuş gibi adeta yalvarıp sordu Halil'e :
"— Kaç yaşındasınız?"
"— Otuz dokuz galiba."
"— Galiba ne demek?"
"— Nüfus tezkereme göre otuz dokuz.
Ama annem, 'Seni bir yaş büyük yazdırdık,' derdi."
Her nedense Halil'i tersleyerek konuştu Faik Bey :
"— Annenizi bırakın,
otuz dokuz diyelim."
Halil güldü :
"— Kırk da diyebilirsiniz."
"— Hayır
cömertliğe lüzum yok,
bir sene bir senedir.
Peki, hesapladınız mı, Halil Bey?"
"— Neyi?"
"— Ne kaldığını?"
"— Hayır."
"— Hesaplamanız lazım.
Otuz altı kalmış.
Benden dokuz fazla.
Artık bu hesabı yapacak yaştasınız,
çoğu geçmiş elinizden.
Geçenle kalanı kıyas edebilirsiniz.
Otuzuna kadar seneler ve hatta ölüm bir nazariye,
sonra hakikatlaşıyor.
Ve ne kadar çabuk
ne kadar az kaldı diye insan şaşıyor.
Hiç duymadınız mı bu şaşkınlığı?"
"— Hayır.
Ama, sizi anlıyorum."
"— Ne anlıyorsunuz?"
"— Bol bol düşünmeye vaktiniz ve imkânınız var."
"— Sizin yok mu?"
"— Benim de böyle bir imtiyazım var elbette."
"— İmtiyaz ne demek?"

"— İmtiyaz şu demek ki, Faik Bey :
demin ameliyat ettiğiniz kadın,
sizin de dediğiniz gibi,
gün doğarken uyumanın mümkün olduğunu aklına bile getiremeyen,
yarı nebat, yarı hayvan hayatı sürmeye mahkûm
şu Dümelli'nin karısı,
ve Dümelli'nin kendisi,
memleketimde ve yeryüzündeki insanların çoğu
mahrumdur bol bol düşünebilmek saadetinden.
Vakitleri ve imkânları yok.
O kadar çok çalışıyor, öyle yorgundurlar ki
gece, altmış yaşında bile, yatağa girdikleri zaman
uyku kurşun gibi bastırıyor.
Belki uykuda rüya görülür, ama düşünülmez."
Sustu.
Sonra bahtiyar gülümseyerek ilave etti Halil :
"— Ve düşündükleri zaman
hayatı düşünüyorlar,
ölümü değil..."
"— Peki, ölümü düşünmeye vakitleri ve imkânları olsa?"
"— O zaman da ölümü sizin gibi düşünmeyecekler."
"— Neden?"
"— Şundan ki Faik Bey,
siz hayatta bir başınıza olduğunuz için
ölümde de bir başınasınız.
Bütün bağlarıyla kalsaydınız Polis Müdürlüğünün doktoru olarak,
sınıfınızla aranızdaki ipleri kesmeseydiniz,
yahut bu ameliyattan sonra
karşı tarafa geçip
başka bağlarla başka insanlara bağlansaydınız,
şimdi fasılasız gelişen bu müzmin hastalık
nadiren tepen bir kriz olurdu hiç olmazsa..."

Faik Bey kahkahalarla güldü.
"— Doktorca konuşuyorsunuz," dedi,

"ama baksanıza nadiren de olsa yine tepermiş."
"— Teperdi, evet, Faik Bey.
Ağaç yaşken bükülür,
ve karargâh değiştirmek kolay değildir öyle.
İçinde beşiğinden bir şeyler taşır insan.
Ve sonra..."

Dümelli Memet belirdi ahlatın altından.
Halil gördü onu.
Sevinçle kalktı yerinden.
"— Geliyor," dedi. "Geldi işte.."
Dümelli'yi karşıladılar.
Ve kapıdan ve pencereden vuran sıcak sarı ışıkta
durdular konuşmadan
üç ağaç gibi ayakta.
Kucağında dolu, kocaman bir kesekâadı Dümelli'nin.
Düşürmekten korkuyormuş gibiydi bunu.
Kesekâatlarına alışkın olmadığı belli.
"— Senden insana hayır gelmez,
ama sen söyle yine,"
der gibi bakıyordu doktorun yüzüne,
ağlıyordu Dümelli.
"— Geçmiş olsun, gözün aydın kardeşim," dedi Halil.
Dümelli düşürdü kesekâadını kucağından.
Toprakta dağıldı bir çocuk sevinciyle elmalar.
Halil'in yardımıyla Dümelli topladı elmaları
koydu kesekâadına tekrar
ve bıraktı taş merdivenin üzerine.
Sonra iki elma aldı içinden
mintanının yeniyle sildi
ve ikram etti Halil'le doktora.
Dişsiz ağzı yarı yerinden gülüyor
çipil mavi gözleri hâlâ ağlıyordu.
Karşılıklı bir itişip kakışmayla doktorun elini öptü.
Saldırdı ellerine Halil'in.
Atik davrandı Halil, kucaklaştılar.

Ve Halil'in bağrındayken henüz
Dümelli yeni bir sevinçle irkilip kulak kabarttı.
Sesler geliyordu,
şehrin batısından yola çıkan kağnı sesleri.
Bir taş balta gibi işleyen
ve ayın altında ağır pırıltılarla genişleyen
alt edilmemiş bozkırın
vahşî şarkısıydı bu.

Halil de duydu.
Ve toprağa yenilmiş insanın karanlığı
ve kederi sevgili memleketinin
dolaştı ürpertilerle üzerinde etinin.

"— Bizimkiler," dedi Dümelli Memet,
"varıp durdurayım,
demin ben gelirkene yola çıktılardı.
Kağnıya bindiririz, yorulmaz.
(Doktora döndü)
Efendi ağa, sen deyiver, hazırlansın."
Ve davrandı kağnı seslerine koşmak için.
Doktor tuttu kolundan.
"— Dur," dedi, "daha ayılmadı bile."
"— Ben varıp gelene dek ayılır."
"— Belki ayılır ama, yola çıkamaz."
"— Kağnıya binecek,
yürüse yürüse burdan oraya..."
"— Olmaz."
"— Etme, efendi ağa,
iki bebesi var.
Komşuya koyup geldik.
Harman öylece durur."
"— Olmaz baba."
"— Haydi, varsın yürümesin,
kağnıyı getiririz buraya dek."

"— Yataktan çıkamaz.
En aşağı on beş gün sırtüstü yatacak."
"— Evde yatar."
"— Olmaz."
"— İki bebesi var."
"— Deli etme insanı, olmaz dedik ya."
"— Parmak basarım."
"— Ne diye?"
"— Mal senin demedin miydi?
Malımı be tamam aldım diye parmak basarım."
"— Olmaz."
"— Mühür?"
"— Hani mührün yoktu?"
"— Kulun olayım,
zevklenme adamla,
ver çocukların anasını gidelim,
harman öylece durur.
(Ve Halil'e döndü Dümelli)
Efendi, sen deyiver bari..."

Halil zor tutuyordu kendini göz yaşlarıyla boşanmamak için.
"— İçeri girelim," dedi, "hastanı gör.
Kımıldanacak hali var mı, yok mu, bakarsın..."

Dahiliye, hariciye, viladiye, emrazı sariye,
kadın, erkek, çocuk,
elli dokuz yataktı memleket hastanesi,
fakat yetmiş ikiydi hasta sayısı.
Yerde yatıyordu fazlalık
ve ikişer hasta vardı bazı karyolalarda...

Dümelli karısını gördü.
Ayılmamıştı henüz.
Saçları tıraş edilmişti dibinden.
Yamru yumru, kabuklu patates gibi bir yüz.
Hastalıklı bir oğlan çocuğuna benziyordu.

Ve beyaz patiska nevresimin üzerinde
topraktan fışkırmış iki kök gibi duruyordu elleri.

Dümelli bıraktı elmaları hastanın ayak ucuna.
Baktı uzun uzun
baktı çipil mavi gözlerini kısarak.
"— Hayır kalmamış," dedi, "kötülemiş.
Benim ala öküz de böyle olduydu bıldır,
yattı, kalkmadı bir daha.
Elmaları verin yesin.
Elmayı sever.
Sağolun efendi ağa..."

Ve çıktı dışarı Dümelli ağlaya ağlaya.
Çıkış o çıkış,
onu bir daha görmediler.
Ve üç gün sonra öldü kadın...

II

Sabah sabah erkenden,
hastanenin üstünde şafak söktü, sökmek üzere,
Doktor Faik Bey uyandı apansızın,
(bekâr olduğundan hastanede yatıyordu).
Alacakaranlıktı oda.
Ve perdeleri açık pencerenin geniş camları arkasında
soğuk bir su aydınlığı vardı,
merhamet gibi bir aydınlık.
"Saat kaç?" diye düşündü Faik Bey.
Masaya uzandı, bakmak için,
seçemedi.
Elektriği yaktı,
odada şafak vakti istasyonlarının kederi
beyazlaşan lambalar,
ayrılık.
Sırtüstü, çırılçıplak yatıyordu Faik Bey.
(Yaz, kış böyle yatar).
Ve saata tekrar bakmayı unutmuştu.
Gözlerini tavana dikti,
çıtaları saydı.
Baktı karşı duvara,
orda bir tahtakurusu
kireçli, muazzam bir beyazlığın ortasında ufacık
gidiyordu,
kutbun uçsuz bucaksız karlarında kaybolmuş bir insan gibi,
sonsuzlukta bir yıldız yalnızlığıyla...

"— Sonsuzlukta bir yıldız yalnızlığıyla,"
diye tekrarladı Faik Bey yüksek sesle.

Ve göğsüne eğdi başını,
gözlerinin önünde upuzun yatıyordu
ayak tırnaklarının ucuna kadar,
başsız, çırılçıplak vücudu.
Onu, ilk defa görüyormuş gibi seyretti.
İlk defa bakıyordu ona bu gözle,
şaşırmış
meraklı
ve mahzun.
Karnı esmer, içeri çökük,
bacaklar adalesiz, ince, uzun,
deri ihtiyarlamış.
Karnının üstüne koydu elini :
tiksintisi bir pelte yumuşaklığının.
Sağ bacağını büktü,
sarktı baldır.
Topukta aşık kemiğine yakın kırışıklar.
Ve bu başsız, ihtiyar vücudun yalnızlığı.

Faik Bey kendi vücudunun karşısında
düşündü onun ölümünü.
Aklına ilk gelen şey
yıkanırken, yahut kefenlenirken değil,
morgda görmek oldu onu.
Taş masanın üstüne böyle çırılçıplak uzanmış.
Sonra, bir çukura indirilirken,
sonra, ıslak toprak kokusu,
tabutun tahtasını oymaya başlayan kurtlar
(onları vücuduna tırmanır düşünmeye tahammülü yoktu)
ve hepsinin beteri :
duymayan,
görmeyen,
kımıldanmayan yalnızlık...
Faik Bey bastı zile
arka arkaya
arka arkaya.

Sonra hızla toparlandı yatağın içinde yastığa doğru,
çarşafı çekti dizlerine
büzülüp oturdu,
bekledi.

Kapı açıldı.
Girdi telaşla, İstanbullu hastabakıcı İsmet Hanım.
Faik Bey belki onu bekliyordu
belki hiç kimseyi beklemiyordu,
tuttu genç kadını bileklerinden :
"— Korkma, bağırma, sus,
Allah aşkına beni kurtar," dedi
İsmet Hanm önce ürktü, debelendi,
fakat çok geçmeden :
"— Aman doktor bey, duyarlar, görürler, kapı açık,"
filan derken
söndürdü elektriği
ve ses çıkarmadı artık.

Dışarda, pencerenin geniş camları arkasında
soğuk bir su aydınlığı vardı,
merhamet gibi bir aydınlık...

Sabah sabah erkenden
hastanenin üstünde şafak söktü, sökmek üzere
Halil uyandı apansızın
kalktı yataktan.
Seslendi uyuklayan nöbetçi jandarmaya :
"— Ben kapının önündeyim
taş merdivenlerin orda."

Koridora çıktı.
Uyku ve ilaç kokusu,
insana yaprak gibi gelen iniltiler.
çok uzaklarda madenî bir tıkırtı

ve beyazlaşan lambalar
şafak vakti istasyonlarının kederi,
ayrılık...

Kadınlar koğuşunun kapısı açık :
hasta bir kadın oturmuş yatağında
saçını tarıyor.
Yüzü sapsarı
saçları simsiyah.

Halil taş merdivenleri indi.
Toprağın üstünde durdu.
Nefes aldı kollarını açarak.
Hava ıslak.
Güneş doğuyor.
Gökyüzü yaş bir bezle gıcır gıcır silinmiş gibi tertemiz.
Soldaki dağın eteğinde ince bir duman
dağılan tül gibi bir şey.
İlerde ağaçlar aydınlandı :
sol yanlarına vuruyor ışık.
Ve uzakta şehir :
bir uzun yolculuktan limana henüz dönmüş gibi duruyor.
Manzara katkısız aydınlık, açık renkli,
ve bu saatta
tabiat sıhhatlı, genç
ve iyi yürekli.

"— Doktor Bey uyandı mı ki, efendi ağa?"
Halil dönüp baktı çocuğa.
Canım ciğerim
on üç yaşındaki işçi Kerim
karşısında kömürlü tulumuyla yerden bitme bir cin yavrusu gibi duruyordu.
En umulmadık bir anda en eski bir dosta rastlamış gibi sevindi Halil :
"— Evvela merhaba diyelim delikanlı," dedi.

Kerim gülümsedi :
"— Merhaba, amca."
"— Merhaba, adın ne senin?"
"— Kerim."
"— Doktoru ne yapacaksın, Kerim Usta?"
Minicik kırmızı burunlu suratını astı Kerim :
"— Ustalık bizden uzak," dedi.
"— Neden?"
Kerim sağ elini çıkardı cebinden.
Kat kat bezlerle sarılıydı baş parmağı.
Telaşlandı Halil :
"— O ne öyle?"
"— Prese ezdi dün akşam."
Ve birdenbire tekrar duymuş gibi ezilişin acısını
sızlandı, gözleri dolarak
"— Uy anam, uy anam,
acıyor."
"— Peki, dün akşamdan beri ne yaptın?"
"— Hiç.
Ahmet Usta çaputla sardı,
evde sargıyı tazeledik.
Anam, hastaneye git, doktora göster, dedi.
Bugün işten kalmayım diye geldim erkenden."

Halil'le Kerim içeri girdiler,
başhemşireyi buldular,
pansuman yapıldı.
Halil çay ikram etti Kerim'e,
tanışıldı daha yakından.
Arkadaşlığa karar verdiler,
Kerim gitti.

Vakit geldiği halde
sabah vizitesi başlamamıştı henüz.
Halil koridorda karşılaştı hastabakıcı İsmet Hanımla.
Karmakarışıktı kumral kaşları genç kadının
(halbuki daima taranmış gibi dururlardı)

elinde boş çorba taslarıyla yüklü bir tepsi vardı.
Halil sordu :
"— Doktoru gördünüz mü?"
İsmet Hanım durdu.
Yüzü pancar gibi kızardı.
"— Başhekimi, Faik Beyi mi?
Hayır, görmedim.
Fakat, şey...
Sabaha yakın
bastı zile.
Nöbetçiydim.
Su istemiş.
Götürdüm.
Sonra görmedim bir daha...
Niye sordunuz?
Koğuşlardadır.
Ama başhemşire de 'Geç kaldık diyordu demin.
Saat kaç?"

İsmet Hanım boş çorba taslarının üstünden
gittikçe artan bir kuşkuyla bakıyordu Halil'e.
Ve yalan söyleyenler gibi daldan dala
çabuk çabuk
ve çok konuşuyordu.
Halil farkına varmadı bu telaşın,
"— Teşekkür ederim," dedi
ve girdi koğuşuna,
yatağına oturdu.
Eğildi öne doğru.
Dalgın yüzünde incelip uzamış gibiydi burnu.
Parlıyordu gözlükleri :
biçare iki cam parçasıydılar.
Düşmüştü kolları.
Ve elleri dizlerinde, avuçları yukarı dönük.
Halil artık biliyordu hastalığının adını :
göz damarlarının dumura doğru gitmesi.

Yıllardır ağır ağır, birike birike
ve bir gün, bir anda, bir sıçrayışla : körlük.
Burda da diyalektik,
Halil,
her yerde diyalektik.
Ama belki?
Tedavide yeni bir keşif?
Şifaya doğru sıçrayış?
Ve ölümden önce kaybetmemek aydınlığı...

Halil zaman zaman unutuyordu hastalığını gözlerinin,
zaman zaman hatırlıyordu :
ve derisinin altında bir yerde, ince bir damar kopmuş gibi oluyor
yüreği çarpıyordu alabildiğine.
Ve zor tutuyordu kendini soluk soluğa nefes almamak için.
Sonra sükûn.
Sonra dalgınlık.
Bir kapıdan girer gibi girerdi dalgınlığının içine Halil.
Eski İstanbul evlerinin taşlıklarına benzerdi bu dalgınlık :
Bembeyaz tülbenti, kuyusu, kalaylı maşrapasıyla
yumuşak,
serin
ve alaca aydınlığında kederli masallardan bir şeyler biraz...

İki karyolanın etrafına toplanmıştı koğuşta hastalar.
Birincisinde Arapkirli Ali
namazda oturur gibi diz çökmüştü yatağa.
Sol dizine yayılmış turuncu, yazma mendili.
Gözleri ve bıyıkları pırıl pırıl, simsiyah.
Ve yanağında buruşuk, cilalı yeri bir Antep çıbanının.
Ali rüyasını anlatıyor
ve saygıyla dinliyor ötekiler.
Saygıları rüyayı görene değil
rüyayadır.

"— Hayırdır inşallah."

"— Hayra yor, hayır ola."
"— Uzun bir arazi gördüm
öyle sulanmış.
Ben al beygirlerle çift sürmekteyim.
Öküzle çift sürmek âdeti değişmiş köyde.
Bir silah patladı arkadan."
Ali'nin sözünü kesip sordu biri :
"— Sesini duydun mu?"
"— Duymadım."
"— İyi, duymadığın, çok iyi, çok."
"— Ama, dur hele
duydum gibi."
"— Zarar yok,
duysan da olur,
değil mi ki arazi sulanmış
ve hem de geniş....."

Resimli bir derginin etrafındaydı ikinci karyola.
Dün gece Halil'den aldılar.
İnsanları, aletleri ve yangınlarıyla harp resimleri.

"— Memetçiklere bak, hele, Memetçiklere bak."
"— Onlar Memetçik değil be, İngiliz askeri."
"— Olsun, hepsi Memetçik."
"— Şunlar da İtalyan mı?"
"— Şapkalarından belli, İtalyan."
"— İtalyanlar
harpçi millet değil, canım,
kibar insanlar."
Recep, damdan düşer gibi karıştı söze :
"— Harbe girdiğin zaman bir gâvur öldürüp
bir yudum içersen kanını
korku kalmazmış."
Hepsi Recep'e baktılar.
On beş, on altı yaşlarındaydı.
Yusyuvarlak.

Herkesle alay eder
ve sıkışınca boynunu bükûp
nazlı nazlı gülümserdi.
Okumaya meraklıydı.
Bütün vilayetlerde kaza ve nahiyeleri ezbere sayardı.

" — Şimdi bunu nerden çıkardın ülen?"
" — Şehit babamdan duydum,
şehit babam,
şehit düşmüş ben altı aylıkken."
Aydınlı Talip Çavuş vurdu dergiyi Recep'in kafasına :
" — Canın çıksın, Recep.."

Talip Çavuş, seyrek sarı saçlı, yeşil gözlüydü.
Balmumundan dökülmüş gibiydi yüzü.
Yumuşacık konuşur,
ansızın sinirlenir,
günlerce küserdi insana.
Recep'le ahbaptılar.
"Anne" derdi Talip Çavuşa Recep.

Jandarma Refik karıştı söze :
" — Altı haftada işin tamam diyormuş Rusa Alaman,
Köroğlu'nda okudular."
Çerkeşli Tenekeci Müslim cevap verdi
(yüzü baltayla yontulmuş gibi bir adam) :
" — Rus baba yıkılmaz kolay kolay.."
" — İçi çürükmüş.."
" — Öyle laflara boş ver.
Kayseri'ye vardın mı?
Bize bir bez fabrikası kurdu herifler
eşi emsali dünyada yok.
Bir amele evleri var
halt etmiş vali konağı...

Talip Çavuş yumuşacık konuştu :

"— Şimdi İngiliz de Rusla beraber."
Jandarma Refik itiraz etti :
"— İngilize kaçak güreş yapar diyorlar."

Recep'in eline geçmişti dergi.
Son sayfada
çölde İngiliz askerlerini eğlendiren kızların
çıplak, beyaz bacaklarına bakıyordu.
Ve yusyuvarlak yüzünde kısılan gözleri
hiç de alaycı değildiler.

Telaşlı sesler geldi koridordan.
Vizite başlıyor diye hastalar dağıldı yataklara.
Halil uyandı dalgınlığından.
Kapı birdenbire açıldı.
İstanbullu İsmet Hanım eşikte :
"— Halil Bey," dedi,
"doktor öldü."
Ne yüzünde bir başkalık vardı İsmet Hanımın
ne sesinde.
Hatta kumral kaşları artık deminki gibi karmakarışık değil
yine taranmış samur gibiydiler.
"— Doktor Faik Bey öldü,"
diye tekrarladı.
Ve kapıyı hızla çekip gitti.
Hastalar afalladılar.
Bir doktorun
hele bir başhekimin ölümü
kavranılmaz bir şeydi onlar için.
Ve bir vuruşta yıkıyordu bütün sağlık ümitlerini.
Arapkirli Ali mırıldandı :
"— Allah rahmet eyleye,
Allah ecir sabır vere çoluk çocuğuna."
Talip Çavuş yavaşça konuştu :
"— Kimsecikleri yokmuş dedilerdi.
Bir başınaymış bu dünyada..."

Ve nasıl ansızın şaşırıp sindiyse koğuş,
yine öyle ansızın harekete geçti,
hastalar fırladılar koridora.

Hastane kâtibiyle karşılaştı Halil.
Halil'in ellerine sarıldı kâtip :
"— İntihar," dedi, "intihar...
Kendini zehirlemiş.
Yatağında çırılçıplak yatıyor.
Bu kadar gecikince merak ettik.
Kapısı kitli.
Bende bir eşi var anahtarın.
Muavinle birlikte açtık.
Sormayın..."

Halil kurtardı ellerini kâtipten
ve sesinde yırtılan bir şeyle
ve kendisi de niçinini bilmeden
sordu :
"— Kırk sekiz yaşındaydı, değil mi?"
Ve gözlüklerinin camlarını siliyormuş gibi yapıp
örterek gözlerini,
yürüdü,
taş merdivenlerin üstüne, güneşe çıktı.
Bozkır aydınlık ve ılıktı...

Birdenbire Halil'e yalanmış gibi geldi Faik Beyin ölümü,
intiharı bilhassa
hele kendi kendini zehirlemesi.
(Halbuki bir dakka önce Halil bunun izahını yapmıştı kafasında).
Geri döndü.
Ve hareketlerinin mantığını kendi de anlamayarak
telaşla geçti koridoru Faik Beyin odasına doğru.
Kapı açıldı.
Ölüyü sedyenin üstünde dışarı çıkardılar.
Beyaz bir çarşafla örtülüydü.

Halil duvara dayadı sırtını, yol verdi.
Geçtiler :
Doktor Faik Beyin ölüsü önde
arkada kâtip
ve elleri cebinde müddeiumumi.
Yığılmıştı koğuş kapılarına hastalar
ve başka sedyelere baktıkları gibi kuşkuyla değil
kaygıyla değil
merakla bakıyorlardı doktorun sedyesine.
Faik Beyi morga indirdiler.
Kapısı kapandı koğuşların
ve Halil'in karşısında koridor
bomboş
sessiz
upuzun kaldı bir vakit.

Kulağının dibinde bir kadın çığlığı duydu Halil.
Bakındı silkinerek.
Solda, ameliyat salonunun kapısı aralıktı
ve buzlu camları aydınlanmıştı içerden
kör, bebeksiz, beyaz bir göz gibi aydınlık,
mücerret, saf akıl gibi bir şey.
Sokuldu kapıya Halil.
Ve her nedense kötü bir iş yaptığını sanarak,
bakmaması gereken bir yere baktığından utanarak
içeri baktı.
Demin buzlu camlarda gördüğü aynı ihtirassız
aynı kansız ve sinirsiz aydınlığın içinde,
pırıl pırıl aletlerin arasında ve üstünde doğum masasının
sırtüstü devrilip yaslanmış bir kadın yatıyordu.
Alabildiğine ayrıktı bacakları
ve kasıklarına kadar geçirilmiş beyaz bezlerin ortasında
kocaman, çıplak, müthiş bir çiçek gibiydi çiftleşme yeri.
Kadın iniltilerle sarsılıyordu.
Bileklerinden tutmuştu İsmet Hanım,
başhemşire yanındaydı dahiliye doktorunun.

"Faik Beyin yerine," diye düşündü Halil,
"dahiliyeci ne anlar bu işten,
bir kaza çıkarmasa bari..."
Yeni bir çığlıkla sarsıldı kadın.
Başı düştü sola.
Tanıdı Halil,
sabahleyin yatakta siyah saçlarını tarayandı.
Katılaşıp şişiyordu karnı sancılarla,
tenasül nahiyesi fırlıyor öne doğru
ve yarı kanlı bir madde sızıyordu.
"Bütün memeli hayvanlar gibi," diye düşündü Halil,
"inekler, kediler, köpekler gibi.
Kâinat gibi," diye düşündü Halil,
"doğuran ağaçlar, yıldızlar, cemiyetler gibi."

Yumurta biçiminde açılıp büyüdü
çıplak ve müthiş çiçeğin ortası.
Ve bir karartı belirdi derinliklerinde :
bu yumuşak ve ıslak saçlarıydı gelen çocuğun.
Her ıkıntıda artık biraz daha büyüyordu yolun ağzı.
Ve nihayet bir çocuk kafası iriliğinde karanlık.
Gazlı bir tamponla tazyik etti doktorun lastik eldivenli eli
lohusanın makadını.
Ve Halil birdenbire müthiş bir utanç duydu :
"Ayşe de Haseki'de böyle doğurdu demek?"
diye düşündü.

Çocuğun kafası çıktı meydana.
Doktor çevirdi çocuğun yüzünü
anasının sağ bacağı içine doğru.
Sonra sol omuzunu, sonra ötekini çekip çıkardı,
sonra kollar, gövde ve bacaklar :
çocuk ellerinde doktorun.
Ve göbeğinden bağlı annesinin içerisine.
Doktor, iki pensle sıkıştırdı göbeği
kesti makasla.

Ve Halil o zaman
dünyanın en güzel sesini duydu,
yeni doğanın ilk zafer türküsünü.
Ve yüreği sevinçle dolu
kapattı usullacık kapıyı.

Üçüncü Kitabın Sonu

DÖRDÜNCÜ KİTAP

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Günlerden pazardı.
Ve canım ciğerim
on üç yaşındaki işçi Kerim
hapisaneye gidiyordu
ziyaretine Halil Amcanın.
Dehşetli ahbaptılar.
Ve hastaneden hapisaneye döneli beri Halil
aritmetik dersi veriyordu Kerim'e,
ve dünyanın gidişatını konuşuyorlardı.

Günlerden pazardı.
Kerim'in elinde aritmetik defteri
ve ceplerinde leblebi vardı.
Cephaneliğin önünden Şubenin bahçesini geçiyordu
ve karşıda Halil Amcanın demirli pencereleri.

Kerim birdenbire durdu.
Kaldırdı başını havaya,
baktı takırtılardan yana : gökyüzüne.
Orda leylekler,
orda leylekler döne döne
orda leylekler döne döne ve gitgide yükseliyorlardı.
Yolculuk vardı.
Küme küme geliyorlardı,
bulutsuz boşlukta dağılıp toplanıyor
ve yükseliyorlardı döne döne.
Tek kol oldular.

Belki beş yüzden fazlaydılar.
En bilgini geçti öne.
Şehir altlarındaydı :
Bozkırın kıyısında,
hastanesi, hapisanesi, hükümet konağı
ve Şubenin bahçesinden yukarıya, kendilerine bakan
on üç yaşındaki işçi Kerim'i
ve çeşitli bacalarıyla...
Fakat çok geçmeden
yuvadan atılan yavru gibi kayboldu şehir.
Kımıldanan ağır kanatlarıyla leylekler
gagaları dümdüz ve boyunları gergin
ve ince bacakları tığ gibi uzanmış arkalarında
ve havada uçar gibi değil, havada yüzer gibi,
yöneldiler güneye doğru.
O akşam girdiler Ankara vilayet hududuna.
Çandır dolaylarında kıra inip gecelediler :
gagaları kanatlarının altına sokulu
ve tek ayak üzerinde...
Ve şafakla havalandılar.
Günlerce devam etti güneye doğru yolculuk.
Ankara tez geçildi,
bitip tükenmedi Konya vilayeti :
üstlerinde dümdüz gökyüzü
altlarında dümdüz toprak.
Nihayet dağlar göründü,
tepeler değil,
karları ve ormanlarıyla sahici dağlar.
Bir göl geçildi ve bir nehir.

Artık "Üç nokta" vilayeti üzerindeler.
Hava ısınıyor saattan saata.
Ve bir çarşamba günü ikindi vakti
göründü taa
karşıda, aşağıda
gökyüzüyle birleşerek,

dümdüz, tertemiz
upuzun bir pırıltı halinde Akdeniz.
Gagalarını keyifle takırdattı leylekler
ve biçilmiş pirinç tarlalarında konakladılar.
Dağıldılar ertesi gün :
kümelerle ve bazıları ikişer ikişer.
Yalnız en bilginleri
uçtu vilayet merkezine doğru bir başına.
Tarlalar geçti altından,
bahçeler başladı :
mandalina, portakal ve limon
(henüz yeşildiler).
Hızla yaklaştı deniz ve genişledi, büyüdü.
Leylek artık şehrin üstündedir.
Ağaçlı caddeler, damlar ve bacalar.
Yüksek bir düzlükte denizin kıyısında şehir.
Limanda, açıkta, bir tek gemi demirlemiş.
Hava tuzlu ve sıcak
ve kokuyor muz gibi.
Leylek döndü şehrin üstünde
sola kıvrıldı biraz
kanatlarını gerdi
bıraktı kendini aşağı doğru,
süzülüyor.
Sallanarak yaklaşıyor leyleğe
bir bacanın üstünde eski yuvası.
Leylek sağa kıvrıldı biraz
bitişik damdaki tellere çarpmamak için
(bunlar radyo antenleriydi
belki yirmiden fazlaydılar),
fakat kurtaramadı sol kanadını
dolandı, çabalandı ve yıkıldı damın üzerine
kopmuş tellerin arasında
ve yirmi metre uzakta yuvasından...

Radyoda birdenbire bir tuhaf parazitle
kesildi sesi Amerika'nın.

Telaşlanmadı Cevdet Bey.
Taktı gözlüklerini.
Araştırdı.
Hiçbir istasyon ses vermiyor.
Geçti ikinci makinaya :
940 — R.C.A.
Onda da ses yok.
Üçüncü makinaya baktı,
altı lambalı Telefunken.
Ses yok.
Dördüncü makina — o da öyle.
Tuhaf şey.
Cevdet Bey uzun beyaz bıyıklarını aldı içine ağzının.
Geriledi,
oturdu odanın tam ortasındaki tek koltuğa.
Gözlerini kısarak seyretti uzaktan makinaları :
Radyoların dünya pazarlarına ilk sürümünden beri
(kulaklılardan pikaplılara kadar)
bütün firmaların en meşhur modelleri
tarih ve lamba sayısı sırasıyla dizili duruyordular.
Vurdu çıplak kafasına Cevdet Bey,
beyaz bıyıkları fırladılar ağzından :
"— Evreka..." diye bağırdı.

Koşarak çıktı odadan,
sofa, merdiven, tavanarası, dam ve antenler...
Düzeltti antenleri.
Ve tekrar koşarak,
dam, tavanarası, merdiven, sofa
ve kucağında kocaman bir leylekle döndü Cevdet Bey radyo odasına.
Bir ayağı kırılmıştı hayvanın.
Sardı.
Sonra kesti kanatların yarısını
uçmaya kalkışmasın diye
(bu işler kolay olmadı, kuş ve insan debelendiler biraz).

Sonra et çıkardı buzdolabından
ikram etti.
Karnını doyurdu hayvan
ve topallaya topallaya köşeye gitti,
ve Cevdet Beyin yüzüne hayretle baktı ordan.
"— Afiyet şeker olsun Hacıbaba," dedi Cevdet Bey,
"can yoldaşıyızdır bugünden itibaren.
Size bitişik odayı tahsis ederiz.
Orda yatar kalkarsınız.
Mamafi her tarafı evimin emrinize amade,
yalnız bir buraya bensiz girmek yasak,
sonra maazallah benim oyuncakları kırarsınız.
Gündüzleri bahçeye çıkmak mümkün.
Ne de olsa leyleksiniz
belki canınızı sıkar radyo dinlemek bütün gün.
Benim bu dünyada onlardan başka kimsem yoktu
artık bir de siz varsınız,
sizin için de artık yalnız ben varım
bir de radyolarım.
Kokainoman
eroinoman
nikotinoman
megaloman filan
var ya Hacıbaba,
ben de elli beş yaşında bir radyomanım.
Yani
illetimiz radyomani.
İnsanların seslerini dinliyorum,
dünyanın dört bucağından bana sesleniyorlar.
Onlarla alakamız uzaktan,
yaptıkları işler umrumda değil
bunları nasıl anlattıklarına meraklıyım.
Şarkılarını da seviyorum doğrusu,
hangi dilde, hangi usulde olursa olsun,
yeryüzünün bütün şarkılarını.
Fakat farkında mısınız?

Şimdi hem şarkı söylüyorlar, Hacıbaba,
hem de gırtlak gırtlağa harbediyorlar yine.
Nasıl harbettiklerini de bir anlatıyorlar hani,
sanırsın şarkı söylüyorlar aşka dair.
Artık müsaadenizle
Berlin'i dinleyelim.
Alamanca bilmezsiniz, değil mi?
Tercüme ederim.
Size bunun faydası olmaz,
fakat ben mutadım üzre yüksek sesle temrin yapmış olurum."

Fransızcayla Arapçayı eskiden beri bilirdi Cevdet Bey,
fakat Alamancayı, İngilizceyi, Rusçayı, İtalyancayı
radyomaniye tutulduktan sonra öğrendi kendi kendine.

Cevdet Bey açtı Berlin'i,
tercümeye başladı :
"— Ukrayna'nın merkezi Kiyef şehri tamamen işgal edilmiştir.
665.000 esir...
Tank, top...
Hop!
keselim.
Bunu daha dün gece dinlemiştik.
Demek Berlin'de taze bir şey yok henüz.
Londra'ya gidelim, Hacıbaba.
Bir aylık hava akınlarında ölenlerin sayısı.
Bunu da dinledik.
Yine Londra'dan size cazbant bulayım mı
birkaç dalga ötede.
Buyrun işte..."

Odaya dolan cazbandın gürültüsü ürküttü leyleği,
kesik kanatlarını çırptı hayvan,
bir yerlere kaçmak istedi,
fakat kaldı olduğu yerde topal bacağıyla.
Cevdet Bey güldü :

"— Cazbant sizi sarmadı, Hacıbaba,
İspanya'ya, Barselon'a gidelim.
İspanya, Barselon...
Nasıl sustu,
neden sustu Dolores İbarruri Passionaria?
Sesi güneş gibi bir şeydi kadının.
Hâlâ arar dururum İspanyol radyolarında o sesin benzerini :
kalın
aydınlık
sıcak...
Ben İspanyolca anlamam,
fakat sinsileme bile sövse dinlemek saadetti onu..."

Ve Cevdet Bey ümitsiz açtı Barselon'u.

II

Ne güzel şehirleri var Anadolu'mun benim
Akdeniz kıyısında.
Küçüktürler,
portakal gibi güneşlidirler
diri balık gibi pırıltılı
ve renklidirler acı zakkum gibi.

"Üç nokta" şehri 45 bin nüfusludur :
Giritliler, Araplar, yerli Türkler.
Evlerin çoğu ahşap
(Rumlardan kalanlar en güzelleri)
yeniler beton, kübik,
ve hepsi akar sularla ışıltılı bahçeler içinde.
Ve iki parkı, iki gazinosu
bir "Şehir Kulübü" ve bir "Askerî Mahfil",
(şehirde bir piyade alayı var).
Bir sinema, iki hastane
(memleket ve askerî).
Köy Enstitüsü, Lise,
Kız Akşam Sanat Okulu.
Elektrik.
4 çeltik, 3 tane un, 2 susam fabrikası.
Soğuk hava deposu : 2 .
Hal : 2 —
— sebze ve etle balık.
Ticaret ve Sanayi Odası ve bankalar :
Osmanlı, Ziraat, İş.
Ve Zahire Borsası.
Vilayette arpa, buğday ve yulaf 100 milyon kilo istihsal edilir,

mısır — 10 milyon,
pirinç — 15,
akdarı, fasulya — 10,
susam — 100 milyon.
Sonra mandalina, portakal, muz,
turunç, limon.
Domates, biber, bilhassa enginar,
karnıbahar ve patlıcan...
Balıklar :
barbunya, çipura, mercan...

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Şehre bir çeyrek mesafede, sabaha karşı
Yürükler yıktılar develerini.
Develer kısa tüylü ve yüksektiler
ve kara kıl çuvallar buğdayla dolu.
Homurtular oldu
ve uzun boyunlarda bakır çanlar inceli kalınlı seslenip sustular.
Hemen otlamaya başladı eşek.
Yürükler indirdiler çuvalları,
batmış gemileri boşaltır gibiydiler.
Yürükler bir kat daha geniş ve iriydiler
alacakaranlıkta ve çökmüş develerin arasında.

Güneş doğarken at arabalarıyla köylüler geçti Yürüklerin yanından,
onlar da şehre buğday götürüyorlardı
ve belki de susam.
İsteksizce selamlaştılar.
"— Pis, kıllı Yürük," diye söylendi köylüler
ve şaklattılar kırbaçlarını.
"— De ha, kaypak Türk,"
diye homurdandı kumral sakallı Yürük.

Ve solundaki tasdik etti :
"— Köyün Türkü olmaktansa
dağın Yürüklüğü yektir."

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Zahire Borsası iki kat, kübik, beton.
Merdivenleri çık : camekân
gir kapısından : salon :
tahta parmaklıkla bölünmüş ortadan :
en dipte Borsa Komiserliği,
ilerde ayrı ayrı masalar, iskemleleriyle ve parmaklığa yakın
ve tahta sıralar öbür tarafta.
Bitişikte odaları Toprak Mahsulleri Ofisi'nin.

Borsa Komiseri ve memurları mevkilerindeydiler.
Koyunzade Şerif Bey girdi salona :
yanında ortanca oğlu ve iki kâtip,
arkasında simsarı ve yirmiden fazla köylüyle Yürük,
ve mendiller ve kesekâatlarında hububat numuneleri...
Tahta sıraların başında, ayakta kaldı köylülerle Yürükler,
haşin, esmer elleri kuşaklarının üstünde kavuşmuş
ve kuşkulu başlarını salıverdiler göğüslerine,
bıyıklarının altında dudakları kıpırdıyor,
alınlarında keder,
cenaze namazına durmuş gibiydiler...

Koyunzade Şerif Bey iltifat etti Borsa Komiserine
ve oturdu ilerdeki ayrı ayrı masalardan birine
en sağdakine, kendine ait olana
oğluyla beraber...
Numuneler konuldu masanın üzerine,
ve tescil edildi hububat Şerif Bey adına.

Kır saçlıydı Koyunzade Şerif Bey.
Elli, elli beşinde vardı.
Geniş omuzlarının üstünden güzel erkek kafasıyla
insanın yüzüne emrederek bakardı.
Koyunzadeler asildiler kökten
çok eskiden şehre inmiş Yürük beylerindendiler.
Altmış bin dönümdü toprakları
ve onlarındı çeltik fabrikalarından biri.

Üç oğlu üç kızı var Şerif Beyin.
Kızlar çirkindiler birbirinden
oğlanlar birbirinden güzel.
Malların mülkiyeti babanındır.
Şerif Bey ölürse büyük oğlu geçecek yerine
ve mülkiyet devam edecek bölüşülmeden.
Damatların biri ziraat mühendisi, biri hâkim.
Büyük kız evli değil.
Ölen annenin yerine geçti.
Uzun boylu, kemikli, esmer.
İpince dudakları bir kerre bile gülmemiştir.
Hizmetçileri odunla döver
(babasının ırgatları dövdüğü gibi).
Ve geceleri kapanıp odasına
Alfret dö Müse'yi okur ağlayaraktan.
Şerif Bey bile kendinden yaşlıymış gibi kızını sayar.
Bütün aile gayet şık giyinirler :
İngiliz modası takibedilir konakta
fakat politikada ırkçı ve Alamancıdırlar.
Alamanya'yla iş yapıyorlar Meşrutiyetten beri.

Hüseyin Yavuz girdi Borsa salonuna :
köylüleri, Yürükleri, numuneleri ve simsarıyla beraber.
Köylüler köylülerin, Yürükler Yürüklerin yanında kaldı.
Selam verdi komisere Hüseyin Yavuz
ve Şerif Beye : "— Merhaba beyzadem," dedi.

ve oturdu ayrı ayrı masalardan üçüncüsüne
kendine ait olana.
Tescil muamelesi yapıldı.

Erzurumlu ulemadan Ayetullah Efendi
bembeyaz sarığı, heybesi ve simsiyah sakalıyla
ihtiyar-ı gurbet edip memleketinden
gelir bu Akdeniz şehrine 1315'te (1899).
Ve kurtarır keskin nefesiyle ervah-ı habisenin tasallutundan
yerli, dul bir kadını.
Evlenirler
kadının portakal bahçeleri ve 20 bin dönüm toprağıyla beraber.
İşte bu evlenmenin verimidir Hüseyin Yavuz.
Babasıyla anası rahmet-i rahmana kavuştu çoktan
fakat toprakla portakal bahçeleri
çoğalıp canlandılar yıldan yıla.

Çok zayıf ve çok uzun Hüseyin Yavuz,
kambur biraz,
gözleri patlak
kulakları büyük
saçı seyrek.
İstanbul'da Kolej'de okur bir kızı var :
güzel mi güzel, bebek mi bebek.
Her yıl kendi eliyle mektebe götürür kızını
ve tatillerde kendisi gidip getirir.
Düşünür bazan :
kızı ölürse kendi de intihar eder, yaşamaz.
Ve bu ihtimal aklına gelir gelmez
kapanıp odasına günlerce, gecelerce içer,
ayyaştır zaten.

Karısı 45 yaşlarında, kısa boylu, tıknaz,
başörtülü ve mantolu
ve banka müdürü Fevzi Beyin metresidir.

Avrupa'ya talebe yollar Hüseyin Yavuz kendi cebinden,
fakat saklar bunu,
sorulsa inkâr eder :
"İyilik de, kötülük de gizli yapılmalı".

Politikaya meraklıdır.
Ve seferberlikte İngiliz'e esir düştüğünden
Alaman dostudur.
Ve Amerika'yı sever :
"— Bir düşün, milyarder olmak ne demek,
mil-yar-der.
Petrol kıralı, demir kıralı, kömür kıralı
hepsi Amerikalı.
Herifler bir tutsa bizi ihya oluruz."
Harpten önce Amerika'ya susam ihracederdi Yavuz...

Mustafa Şen geldi, yerleşti ikinci masaya,
arasına Koyunzade Şerif Beyle Hüseyin Yavuz'un.
Mustafa Şen kırmızı saçlı minimini bir adamdı
yalnız burnu inanılmayacak kadar uzun.
Çilli, beyaz elleri durmadan kımıldanıyor
ve boyuna kırpıyor renksiz kirpiklerini.
Yıllarca memurluk etmiş
ve biriktirmiş ilk sermayesini rüşvet alıp vermeye vasıtalık ederek.
Babası Suriyelidir, anası Burdurlu
ve kendisinin piç olduğu söylenir.

İstanbul'da büyük bir yazıhanesi var Mustafa Şen'in
ortaktır Rum ve Ermeni ihracatçılarla
(Yahudilerden ayrıldı
Alamanya'yla 41 - Haziran anlaşmasından sonra).
Gayet güzel saz çalar Mustafa Şen
süzme bal gibi tatlı ve yapışkandır sesi.
Ve kumarbazdır.
Mustafa Şen akıl hocasıdır "ağaların",
Koyunzade Şerif Beyin bile.

"Ofis inhisarı" kuruldu kurulalı
Mustafa kaçak buğday satıyor Rodos'a, İtalyanlara
ve çimentoyla kalay getiriyor ordan.
Vali
biliyor meseleyi
fakat göz yumuyor şehre kalay ve çimento girsin diye...

Ali Çâviş geldi salona
ve masasına oturmadan önce konuştu Mustafa Şen'le :
"— Şu Ofisçinin işini düşündün mü, Mustafa Bey?"
"— Düşündüm ağa."
"— Ne düşündün?"
"— Düşündüğüm şu :
sen Ofisçiyi alıp D...'ye götüreceksin,
bir hafta kalacaksınız orda,
alıp getireceksin,
ötesini bana bırak.
Anladın mı?"
"— Anladım."
Güldü Ali Çâviş :
bembeyaz dişlerle bölündü yağlı, pörsük bir karanlık :
zebella gibi zenciydi Ali Çâviş.
Tırablusgarp'tan gelmeydi.
Altmış beş yaşlarında var.
Okuması yazması yok.
Korsanlık, kaçakçılık ve eşkıyalık etmiş
seferberliğin sonuna kadar.
Ve Cumhuriyette açmış ilk yazıhanesinin kapılarını.
Şimdi Maliyeye vergi ödendiği sıralarda
kâtipleri heybeyle taşırlar emlak ve arazisinin tapularını.
Beyaz kadınlara dehşetli meraklıdır
bilhassa şişmanlarına ve kumrallarına,
mavi gözlüleri sevmez,
uğursuz sayar bütün mavi gözlü insanları zaten.
Sakızlı bir Rum kızıydı birinci karısı,
kolları, elleri tombul tombul,

parmak çukurlarına fındık koy, durur.
Balkan Harbi sırasında kayboldu,
kaçtı, dediler,
öldürülmüş olması da ihtimal içinde
belki kocası, belki yerli Rumlar tarafından.
İkinci karısını Elmalı köylüklerinden kaçırdı Ali Çâviş.
Şeftali gibi bir Türk kızı.
Bir oğlan doğurdu :
kâat gibi beyaz,
ve öldü kadıncağız.
Alamanya'da hukuk tahsil etti oğlan,
şimdi ticaret yapıyor
babasına ortak,
fakat yalnız ticarette değil,
yatağında da üvey anasının,
(halbuki yeni evlidir kendisi
valilerden birinin kızıyla).
Kerhaneden alınmıştır Ali Çâviş'in üçüncü karısı,
geniş, beyaz kalçaları taş gibi
ve simsiyah kirpiklerinin gölgesi baygın ela gözlerinde
ve som altın bilezikler :
yumuk bileklerinden dirseklerine kadar.

Bir gün Ali Çâviş'e oğlunun işini ima ettiler.
Hiç de Othello gibi kıskanç değildi Çâviş,
kalın mor dudaklarını yaladı sipsivri pembe zenci diliyle :
"— Malum," dedi, "maalum,
ortağımdır oğlum,
ihtiyar babasına her işte yardıma mecbur
ve hem de yabancıya muhtacetmez analığını
ve hem de masraf iner yarı yarıya,
genç karının masrafı çok olur."

Başı açıktı Ali Çâviş'in,
şapka giymez,
ve şalvarı yamalıydı.

Giritli Cemil Bey girdi Borsa salonuna.
Uzun kıvırcık saçlı, sivri sakallıydı Cemil Bey,
çenesindeki yara yerini saklıyordu sakalı.
Gözleri kuş gözüne benziyordu :
yuvarlak
ve hemen hemen akları yok gibi.
Cemil Bey tatlı Girit şivesiyle korkunç dedikodular yapar
katardı ortalığı birbirine.
Validen tahsildarına
Koyunzadelerden mahalle bakkalına kadar
bütün bildikleri hakkında mahrem dosyalar tutardı :
aylık vukuatlarını kaydeden muntazam dosyalar.

Cemil Beyin un ve çeltik fabrikası vardı
ve idare meclisi reisiydi Giritliler Şirketi'nin.

Zahire Borsası'nın salonu doldu ağız ağıza :
parmaklığın bu yanında, masalarında "ağalar",
vilayetin beş büyük efendisi,
kâtipleri ve simsarları,
ve masadan masaya birbiriyle şakalaşır
ve kaşlarının altında düşmandılar birbirine.
Parmaklığın ötesinde Yürüklerle köylüler,
hâlâ ayaktaydı çoğu...
Mırıl mırıl bir şeyler konuşuluyor
fakat o kadar çok insan mırıldıyor ki
uğulduyor salon.
Koyunzade Şerif Bey bağırdı o tarafa :
"— De ha, susun be,
kafamızı şişirdiniz."

Sustular
ve salonda ses kalmadı Ali Çâviş'in çocuk, zenci kahkahası
ve komiserliğin daktilo tıkırtısından başka.
Her şey hazır.
Toprak Mahsulleri Ofisi şefinin gelmesi bekleniyor.

Bitişikte Toprak Ofis'te, Ofis Şefi Kemal Bey
köylü Ahmet'le konuşuyordu.
Kurumuş ceviz içi gibiydi köylünün yüzü
ve kederle boyuna gülüyor gibiydi.
Delikanlıydı Kemal
ve ilk memuriyetiydi bu.

Kararnamesi mucibince Koordinasyon Heyeti'nin
hububatın yüzde otuzundan yüzde yetmiş beşine kadar
(istihsalin miktarına göre :
% 30 - 50 - 75)
Toprak Mahsulleri Ofisi'ne satılıyordu.
Geri kalan miktar istenilirse satılmayabilir,
ama satılırsa yine Toprak Ofis'e.
Köylüler ve Yürükler yüzdelerini Ofis'e sattıktan sonra
geri kalanı "ağalarına" götürüyorlardı,
ve "ağalar" Borsa kanalıyla devrediyordu bunu Ofis'e
ve bu, çileden çıkarıyordu Kemal Beyi.

İşte yine bu işi konuşuyordu köylüyle Kemal :
"— Yüzde otuzunu Ofis'e verdin,
mecburî."
"— Verdik, beyim, mecburî."
"— Kaldı yüzde yetmiş."
"— Kaldı."
"— Onu Ofis'e getirip satmazsın."
"— Satmam."
"— Kime götüreceksin?"
"— Koyunzadelere."
"— Ama Koyunzade de onu getirip bize satacak
başka yere satamaz,
mecburî."
"— Sana satacak, beyim, mecburî."
"— Bana değil, Ofis'e."
"— Ofis'e."

"— Öyleyse niye Koyunzade'ye götüreceksin,
herife yüzde iki komisyon da vereceksin sırtından,
simsara da yüzde bir,
ölçek hesabını da kat,
kantar dalaveresi de ayrı."
Köylü güldü;
sonra çekinerek
sonra cesaretle konuştu :
"— İş kantarda ya,
noksan çekiyor sizin kantar."
Kemal Bey baktı köylünün yüzüne :
"— Demek noksanlık onlarınkinde değil
bizimkinde.
Yüzde otuz alırken de mi eksik yazıyor?"
"— Yok, o zaman fazla.
Hükümetsiniz, beyim,
hükümet zarara sokar mı kendi kendini?"
Kemal güldü :
"— Demek bizim kantar..."
Boynunu büktü köylü ve kurnazca fısıldadı :
"— Bozuk."
"— Kim demiş?"
"— Herkesin dediği,
kıllı Yürüklerin bile."
"— Sen kantardan, yazıdan anlar mısın?"
"— Anlamam."
"— Yürükler anlar mı?"
"— Ne gezer,
Allahın çobanı herifler."
"— Öyleyse kantardan, yazıdan anlayan kim?"
"— Ağalar :
Mustafa Bey, Ali Çâviş, Koyunzade Şerif Bey,
ağalar tekmil.
Onlar kantardan da, yazıdan da anlar..."
Kıpkırmızı oldu Kemal :

"— Demek bu propaganda onların başı altından çıkıyor.
Eşşşoğlu eşekler.
Umum Müdürlüğe yazacağım."
Köylü ürktü,
şaşkın, baktı yüzüne Kemal'in.
İlk defa duyuyordu bir hükümet adamının ağalara sövdüğünü.
Kemal sordu :
"— Koyunzade'ye borcun var mı senin?"
Köylü tereddüt etti cevap vermeden önce.
"— Söylesene var mı?"
"— Var, iki yüz bankonot kadar."
"— Ziraat Bankası'ndan niye almadın?"
"— Bankadan ağa alır, dağıtır bize."
"— Faiz ne vereceksin?"
"— Yüz bankonota on bankonot, demek, iki yüze yirmi.
Ağanın çeltik tarlasında da çalıştık biraz."
"— Para aldın mı?"
"— Buncacık işe para mı alınır?
O da, hükümete işimiz düşerse parasız görüverir."
"— Niye deyyuslara başvuruyorsun?
Kendi işini kendin görsen ya hükümette.."

Şaşkınlığı gitgide artıyordu köylünün :
"Deli mi, yoksa hepten cahil mi bu tüysüz oğlan?"
diye düşünüyordu bir yandan,
bir yandan da tuhaf bir üzüntü düşüyordu içine :
"Bunu burda komazlar, atarlar," diye düşünüyordu,
"Vali tutsa bile ağalar tel çekip attırır."

"— İşimiz ufak olursa kendimiz görürüz,
lakin iş büyüdü mü ağaların eline yapışırız."
"— Iyi haltedersiniz."
Kemal Bey öfkeyle kalktı masadan :
"— Demek yüzde yetmişi Ofis'e satmıyorsun?"
Köylü ses çıkarmadı.
"— Yoksa Koyunzade'ye götürdün mü?"

"— Götürdüm."
"— Öyleyse gel bak şimdi onları nasıl satacak bana,
mecburî..."
"— Mecburî..."
"— Senin yüzde iki de herifin cebine girecek ama."
"— Girecek."
Kemal güldü :
"— Bu da mı mecburî?"
Köylü güldü :
"— Mecburî.....

III

"Üç nokta" vilayetine komşudur D... vilayeti.
D... şehri merkezidir D... vilayetinin...

D... şehri dere içindedir,
etrafta çepeçevre çorak tepeler,
şehrin dolayları bağlık, bahçelik.
Baygın kokulu ve pekmez gibi ağır bir şarabı var bağların,
bir yudum iç
dudakta yapışkanlığı
ve karnında değil
yüreğinde alevi günlerce kalır.
Bir şişe iç
alışkın değilsen eğer çarpar yıldırım gibi
ve yıkılırsın.
Ve bir kerre alıştın mıydı
duramazsın gece gündüz içmeden,
başın mavi bir dumanda altın bir güneş gibi yüzer,
tutar bütün mafsallarını tembellik,
şişer göbek,
ve karın koynundan kovar seni :
erkeklik alametleri elveda...

D... şehri yalnız dokumacılıkla geçinir
(şarabı olduğu yerde tüketiyor erkekleri, ihracedilemiyor).
Her evde tezgâhlar vardır,
yalnız kadınlar dokur ve dokuturlar,
tezgâhlar mülkiyetindedir kadınların.
Şehrin iriyarı
ve ablak yüzlü, elma yanaklı kadınları

"Ana şahlık" ailesini kurmuş gibidirler yeniden :
dehşetli zamparadırlar.
Ve kerhanesi olmayan şehirdir.

İşte buna inanmıyordu Ofis Şefi Kemal :
"— Öyle şey olur mu canım?"
Güldü Ali Çâviş gözlerinin akını devire devire :
"— Olmaz olur mu?
Benim üçüncü karı da oralıdır."
"— Demek ki istediğin kapıyı çal..."
"— Amma ve lakin, karı da seni beğenecek."
"— Alay etme Ali Ağa, böyle şey olmaz..."
Zenci uzattı uzun parmaklı simsiyah elini :
"— Bahse girelim ya Kemal Bey,
elini ver..."
Elini vermedi Kemal :
"— Ne olacak? Nasıl bahis?"
"— D...'ye gideriz,
benim dediğim doğruysa ziyafet parası senden,
yalansa, benden."
"— Peki, kadınlar kaç para alıyorlar?"
"— Orospu mu bunlar para alacak?
Yalnız yemek içmek masrafı görülür..."

Ve Ali Çâviş tutarak sözünü Mustafa Şen'in
Ofisçiyi D... şehrine götürdü.
İkindiyin indiler otobüsten
ve hemen o gece Kemal Bey :
alt katta hâlâ çalışan iki el tezgâhına hayretle bakıp
ve döşemesi, duvarı, sediri halılarla döşenmiş
ve şahane, ceviz karyolalı bir odada
ve iki çocuk anası bir esmer güzeliyle bahsi kaybetti.
Harikulade ut çalıyordu kadın
ve farkına vardı Kemal :
beş altı yaşındaki çocuklar birbirine benzemiyordu hiç.
Kadının kocasıyla da tanıştılar,

al yanaklı ve kocaman göbekli, nekre bir adamdı,
sofrada bir bardak şarap içip gitti.

Kemal bahsi kaybetti,
fakat yine Ali Çâviş çekti masrafı.
Bir hafta ayrı ayrı evlerde kaldılar.
Ve döndükleri zaman Ali Çâviş Ofis'e bırakıp Kemal Beyi
koştu Mustafa Şen'in yazıhanesine.
Çilli ellerini ovuşturdu Mustafa Şen :
"— Bu iş de bitti," dedi Ali Çâviş'e, "bu iş de bitti.
Ofisçi aksilik çıkarmaz artık..."

Fakat yanıldı Mustafa Şen,
bitmedi "bu iş".
Bir hafta sonra pirinç teklif etti Ofis'e Giritli şirket
40 kuruştan,
(pirinç satışı serbestti henüz) 35 verdi Kemal Bey.
Girdi araya Ali Çâviş,
faydasız.
Koyunzade satmak istedi kendi çürümüş pirincini Ofis'e
35'ten.
Kemal Bey almadı.
Tavassut etti Banka Müdürü,
olmadı.
Polis Müdürü girdi araya,
faydasız.
Ve buna rağmen bir sabah
oldu bittiye başvurup
Koyunzade yıktırdı pirinç çuvallarını önüne Ofis ambarının.
Aldırmadı Kemal Bey.
Öğleye doğru vilayetten telefon ettiler Kemal Beye :
Parti Müfettişi derhal sizi görmek istiyor, diye.
"— Hemen gelemem, akşamüstü uğrarım, çok işim var," dedi.
Ve yarım saat geçti geçmedi
Ofis'e geldi alayın iaşe subayı,
hemşerisiydi Kemal Beyin,

uzun bir lakırdı kalabalığıyla götürdü Kemal'i Partiye...

Alçıdan dökülmüş gibi beyaz ve koftu Parti Müfettişi'nin yüzü
ve çenesi iki kat.
Folklora meraklıydı,
toplardı halk türkülerini posta pulu biriktirir gibi.

Kemal Bey odaya girdiği zaman
geniş sırtı kapıya dönüktü Müfettişin,
pencere camında trampet çalıyordu kalın parmaklarıyla.
Dönüp bakmadı,
çalgısına devam etti.
Bir müddet ayakta bekledi Kemal,
sonra oturdu koltuklardan birine
bilhassa gürültü ederek.
Hızla döndü Müfettiş,
yürüdü Kemal'in üzerine :
"— Çağrılınca niye gelmezsiniz?"
Ayağa kalktı Kemal :
"— Müstacel işim vardı, efendim."
"— Sen serkeş bir gence benziyorsun.
Halka müşkülat çıkarın diye mi Ofis'i kurdu devlet?"
"— Benim, halka müşkülat çıkardığım yok, efendim."
Alabildiğine açtı soluk mavi gözlerini Müfettiş :
"— Halka müşkülat çıkardığınız yok da,
memleket eşrafına saygınız var mı?
Meclis-i Umumî azası ne demek bilir misiniz?"
"— Bilirim, efendim."
"— Yalan,
hiçbir şey bilmiyorsun.
Koyunzade Şerif Beyin neden pirincini almadın?
Rüşvet vermiyor diye mi?"
"— Ben rüşvet yemem.
Koyunzade'nin pirinci bütün çürümüş.
Alırsam mesul olurum ve hazine zarar görür."
"— Size mi kaldı hazineyi düşünmek?

Biz neciyiz?
Biz hazineyi düşünmüyoruz, öyle mi?
Haydi, gidiniz,
pirinci alınız hemen
35 kuruştan.
Sizin ambarın önüne kadar getirmiş zaten.
Bu kadar da hüsnü niyeti var adamcağızın.
Müstahsile müşkülat çıkarma, oğlum.
Millî serveti korumak ödevimizdir.
Kolaylık göstermeliyiz Cumhuriyet ekonomisine.
Anladınız mı, evladım?
Kırtasiyecilikle değil,
halka yardım ederek kendini göster.
Altı umdemizden birisi halkçılıktır.
Haydi oğlum,
mahcup etme beni,
Şerif Beye söz verdim."
Kemal ezildi, büzüldü
ve inadederek değil, adeta yalvararak konuştu :
"— Yapamam, beyim, mesul olurum..."
Müfettiş tiksintiyle baktı Kemal'in ela gözlerinin içine :
"— Giritliler'den almak isterken mesuliyeti düşünmedin mi?"
"— Onların malı çürük değildi, efendim,
kırıktı biraz,
35 verdim."
Müfettiş kısa kollarını kaldırdı havaya :
"— Giritli şirketin pis, kırık pirincine 35 veriliyor,
fakat beğenilmiyor bir öz Türk'ün malı.
Sonra bu buhranlı yıllarda biz uğraşıp duralım,
parti, hükümet, meclis,
Türk vatanında Türk'ü hâkim kılacağız diye!"
Müfettiş kollarını indirdi,
sustu.
Dolaştı biraz.
Durdu pencerenin önünde
tekrar trampet çaldı.

Döndü ve tekrar Kemal'in karşısına dikilip
eğildi delikanlıya doğru
ve sordu tokatlıyormuş gibi :
"— Sen nerelisin?"
"— Akşehirli."
"— Yalan,
Akşehirliler Türktür ve merttirler.
Siz düşmanlık ediyorsunuz Türk ırkına.
Bana bak delikanlı, bana,
(iki parmağını uzattı Kemal'in yüzüne doğru)
ben adamın gözünü çıkarırım,
benim kim olduğumu biliyor musun?"
Kana batmış gibi kızardı ince uzun yüzü Kemal'in,
omuzlarıyla kolları titremeye başladılar
ve isyan eden çaresiz bir çocuk gibi boşandı hıçkırıklarla.
Kendini tutmaya çalışıyor
fakat ara vermeden geliyordu hıçkırıklar
ve yağmur gibi iniyordu esmer yanaklarına gözyaşları.
Nihayet haykırabildi bir solukta :
"— Almayacağım
Koyunzade'nin pirincini almayacağım
almayacağım..."
Ve kapattı yüzünü elleriyle
geri geri çekildi, adım adım,
döndü,
ve başı önde, fırladı odadan.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

O gece Kemal uyumadı sabaha kadar :
haksızlığa isyan ve işten atılmak korkusu.
Gecenin ilk saatlerinde isyanıydı üste çıkan
fakat sabaha karşı korkusu geçti öne.
Ve saat sekizde Ofis'te masasına oturduğu zaman

Kemal Bey yenilmişti büsbütün :
"Sen enayinin birisin,
sen eşşşoğlu eşeksin," diyordu kendi kendine.
Ve Ankara'dan telgıraf gelecek diye bekledi :
"Derhal istifa ediniz."
Ve telefon çalacak diye bekledi :
"Koyunzade beş kuruş iniyor,
sen de uzun etme, otuzdan al."
Ne telgıraf geldi, ne telefon,
fakat gürültüler ve haykırışmalar geldi dışardan
saat dokuza doğru
ve kırılan camların şangırtıları.
Muhasebeci girdi telaşla odaya,
kısa boylu, şişman
ve elleri ceketinin çok uzun kolları içinde kaybolmuş bir adamdı.
"— Kemal Bey," dedi, yanaklarını şişire şişire,
"Borsayı bastılar Kemal Bey.
Geliyorlar bizim tarafa..."
"— Basan kim, ne oluyor?"
"— Ahali bastı.
Şehrin bütün baldırı çıplakları merdivenlerde.
Buğday istiyorlar."
"— Siz derhal polise telefon edin,
ben gidip bakayım."
Muhasebeci polise telefon ederken Kemal'in masasından
Kemal fırladı dışarı.

İnsanla doluydu :
Ofis kapısının önü, Borsa salonu, merdivenler.
Yüz yüz elli kişi kadar vardılar
fakat Kemal'e milyonlarcaymışlar gibi geldi.
Kadın, erkek, çoluk çocuk,
yalnayak, takunyalı, kasketli, başörtülü, baş açık
uzamış tıraşları ve fıldır fıldır gözleriyle
milyonla karınca gibi milyonla insan.
Salonun camekânı parçalanmıştı.

Başı döndü Kemal Beyin
ve kararan gözlerinin içinde bir çocuk gördü yalnız,
cam parçalarıyla kesilmişti çamurlu, çıplak, minimini ayağı,
kan akıyordu
ve kımıldanan siyah bir etekliğin altında yere oturmuş
ağlıyordu çocuk.
Kemal'in gelmesiyle bağrışmalar çoğaldı :
"— Ekmek isteriz."
"— Buğdayı çıkarın ortaya, kime saklıyorsunuz?"
"— Kendileri has ekmek yer domuzlar."
"— Elbette yiyecekler, buğday ellerinde."
"— Buğday almadan şurdan şuraya gitmem..."

Şehrin varoşlarından gelmiştiler,
kamış damlı balçık kulübelerden.
Pirinç tarlalarının ırgatlarıydılar.

Dört polis göründü aşağıda.
Çıkmak istediler merdivenleri.
Halk bırakmadı.
İkisi ısrar etti, dayak yediler.

Koşarak döndü odasına Kemal,
valiyi buldu telefonda :
"— Beyfendi, burası Ofis,
halk yığıldı."
"— Biliyorum,
benim burda da belki beş yüz kişi var.
Bir kısmı da Koyunzade'nin pirinç çuvallarını yağma ediyorlar
sizin ambarın önünde.
Geliyorum."

Vali geldi.
Otomobilinin arkasında koşan yüzlerce insanla beraber.
Doldu ağız ağıza akasyalı cadde.

Bağıra çağıra valiye yol verdiler
bir mısır koçanı attı birisi arkasından.
Vali yukarı çıktı.
Fakat peşinden çıkmak isteyen üç polisi bırakmadılar.
Vali girdi Kemal'in odasına.
Dilenciymiş de para istiyormuş gibi yalvardı :
"— Buğday dağıtınız Allahaşkına, çabuk."
Kemal baktı valinin sapsarı ve terlemiş yüzüne :
"— Umum Müdürlükten emir gelmezse dağıtamam, beyfendi,
mesul olurum."
Vali, kulağını çekiyorlarmış gibi bağırdı;
platindi, parladı önde iki dişi :
"— Sen mesul olursun da, ya ben ne olurum!
İsyan edecekler, isyan,
kan dökülecek..."
Ve bıraktı kendini Kemal'in iskemlesine,
bitkin, fısıldadı :
"— İş büyürse azlederler beni.
Çoluk çocuğum var, oğlum.
Sen gençsin, bekârsın."
"— Umum Müdürlüğe tel çekelim, Vali Bey, Ankara'ya."
"— Cevap gecikir.
Beklemeye vakit yok."
"— Siz bana yazılı emir veriniz, Vali Bey."
"— Veremem
mesul olurum
selahiyetimin haricinde iş göremem."

Dışarda uğultular köpürdü.
Bir taş attılar sokaktan pencereye
ve odanın kitli kapısı tekmelendi.
Polis düdükleri ötüyor artsız arasız.
Vali fırladı yerinden :
"— Alaya telefon edeceğim, asker yollasınlar.
Polisler baş edemiyor."
Açtı telefonu,

baktı imdat arar gibi Kemal'e.
Kemal ses çıkarmadı.
Vali kapattı telefonu.
"— Olmaz,
alaya telefon etmek olmaz, değil mi?
Bu kadarcık işi idare edemedin derler adama,
öyle değil mi?
Cevap versenize.
Niye konuşmuyorsunuz?
Bana bir akıl verin."

Birdenbire müthiş bir kibirle kızardı Kemal'in ince uzun yüzü
ve fedakârlığın gizli hodbinliğini
kendi kendine karşı ince bir merhamet
ve durdurulmaz bir hamle halinde duydu
ve konuştu sesi boğularak :
"— Peki ben vereceğim buğdayı,
bütün mesuliyet bende kalsın.
İsterlerse mahkemeye sevketsinler beni.
Kaç ton buğday istiyorsunuz, beyim?"
"— Elli,
ne bileyim
altmış ton olsun."
"— Ben size dört yüz ton vereceğim."

Buğdayı verdi
ve derhal tel çekti Ankara'ya.
İki gün sonra geldi cevap :
"Vaziyeti idarede devam ediniz."
Mesele, kalmamış oldu böylelikle.
Ve o kadar keyiflendi, kendini öyle kudretli duydu ki Kemal
ve o kadar bahtiyardı ki :
"Parti Müfettişinin de hatırı kalmasın," dedi,
"Koyunzade'nin pirincini de al."
Ve yağmadan kurtulanları aldı 40 kuruştan.
Ve mavi bir zarfın içinde soktu ceketinin dış cebine ilk rüşvetini.

Ve ertesi gün gitti. D... şehrine :
göresi gelmişti iki çocuklu esmer tazenin utunu
ve etini....

İKİNCİ KISIM

I

Atlantiğın dibinde upuzun yatıyorum, efendim,
Atlantiğin dibinde
dirseğime dayanmış.
Bakıyorum yukarıya :
bir denizaltı gemisi görüyorum,
yukarda, çok yukarda, başımın üzerinde,
yüzüyor elli metre derinde,
balık gibi, efendim,
zırhının ve suyun içinde balık gibi kapalı ve ketûm.
Orası camgöbeği aydınlık.
Orda, efendim,
orda yeşil yeşil,
orda ışıl ışıl,
orda yıldız yıldız yanıyor milyonlarla mum.
Orda, ey demir çarıklı ruhum,
orda tepişmeden çiftleşmeler, çığlıksız doğum,
orda dünyamızın ilk kımıldanan eti,
orda bir hamam tasının mahrem şehveti,
mahrem şehveti, efendim,
gümüş kuşlu bir hamam tasının
ve koynuna ilk girdiğim kadının kızıl saçları.
Orda rengârenk otları, köksüz ağaçları
kıvıl kıvıl mahlukları deniz dünyasının,
orda hayat, tuz, iyot,
orda başlangıcımız, Hacıbaba,
orda başlangıcımız
ve orda hain, çelik ve sinsi
bir denizaltı gemisi.

400 metroya kadar sızıyor ışık.
Sonra alabildiğine derin
alabildiğine derin karanlık.
Yalnız ara sıra
acayip balıklar geçiyor karanlığın içinden
ışık saçarak.
Sonra onlar da yok.
Artık dibe kadar inen
kat kat kalın sular katî ve mutlak
ve en dipte ben.
Ben, upuzun yatıyorum, Hacıbaba,
upuzun yatıyorum dibinde Atlantiğin
dirseğime dayanmış,
bakıyorum yukarlara.
Avrupa Amerika'dan Atlantiğin yüzünde ayrıdır
dibinde değil.
Gazgemileri gidiyor yukarda, çok yukarda, birbiri peşi sıra.
Omurgalarının altını görüyorum,
omurgalarının altını.
Dönüyor keyifli keyifli pervaneleri.
Dümenleri ne tuhaf suyun içinde
insanın teker teker tutup kıvırası geliyor.
Köpekbalıkları geçti gemilerin altından,
karınlarını gördüm
ağızları da orda.
Gemiler şaşırdılar birdenbire,
herhalde köpekbalıklarından değil.
Denizaltı gemisi bir torpil attı, efendim,
bir torpil.
Gemilerin dümenlerine baktım :
telaşlı ve korkaktılar.
Gemilerin omurgalarında imdat arar gibi bir hal vardı,
gemiler bir bıçak darbesinden en yumuşak yerini
karnını saklamak isteyen insanlara benziyorlardı.
Denizaltılar birken üç oldular, derken, altı, yedi, sekiz.

Gazgemileri düşmana ateş açarak
insanlarını ve yüklerini suya döküp saçarak
batmaya başladılar.
Mazot, gaz, benzin,
tutuştu yüzü denizin.
Bir alev deryasıdır şimdi yukarda akan,
yağlı ve yapışkan
bir alev deryası, efendim.
Kıpkızıl, gömgök, kapkara,
arzın ilk teşekkülü hengâmesinden bir manzara.
Ve denizin yüzüne yakın suyun içi allak bullak.
Köpürüp, dağılıp parçalanmalar.
Yukardan dibe doğru inen gazgemisine bak.
Gece uykuda gezenler gibi bir hali var :
lunatik.
Geçti kargaşalığı,
girdi deniz dünyasının cennetine.
Fakat durmadan iniyor.
Kayboldu ıslak karanlıkta.
Artık baskıya dayanamaz, parçalanır.
Ve direği, efendim, bacası yahut
nerdeyse yanıma düşer.
Yukarda insanla dolu denizin içi.
Bir tortu gibi dibe çöküyorlar
tortu gibi çöküyorlar, Hacıbaba.
Baş aşağı, baş yukarı,
uzanıp kısalıyor, bir şeyler aranıyor kolları bacakları.
Ve hiçbir yere, hiçbir şeye tutunamadan
onlar da iniyorlar dibe doğru.

Birdenbire bir denizaltı düştü yanıbaşıma.
Parçalanmış bir tabut kapağı gibi açıldı köprüüstü kaportası
ve Münihli Hans Müller dışarı çıkıverdi.

39 ilkbaharında denizaltıcı olmadan önce
Münihli Hans Müller
Hitler hücum kıtası altıncı tabur
birinci bölük
dördüncü mangada sağdan üçüncü neferdi.
Münihli Hans Müller
üç şey severdi :
1 — Altın köpüklü arpa suyu.
2 — Şarkî Prusya patatesi gibi dolgun ve beyaz etli Anna.
3 — Kırmızı lahana.
Münihli Hans Müller için
vazife üçtü :
1 — Çakan bir şimşek
gibi mafevke selam vermek.
2 — Yemin etmek tabancanın üzerine.
3 — Günde asgarî üç çıfıt çevirip
sövmek sinsilelerine.
Münihli Hans Müller'in
kafasında, yüreğinde, dilinde üç korku vardı :
1 — Der Führer.
2 — Der Führer.
3 — Der Führer.
Münihli Hans Müller
sevgisi, vazifesi ve korkusuyla
39 ilkbaharına kadar
bahtiyar
yaşıyordu.
Ve Vagneryen bir operada do sesi gibi heybetli
Şarkî Prusya patatesi gibi dolgun ve beyaz etli
Anna'nın
tereyağı ve yumurta krizinden şikâyet etmesine
şaşıyordu.
Diyordu ki ona :
"— Bir düşün Anna,
yepyeni bir manevra kayışı takacağım,
pırıl pırıl çizmeler giyeceğim ben.

Sen beyaz ve uzun bir entari giyeceksin,
balmumundan çiçekler takacaksın başına.
Tepemizde çatılmış kılıçların altından geçeceğiz.
Ve mutlak
hepsi erkek 12 çocuğumuz olacak.
Bir düşün Anna,
tereyağı, yumurta yiyeceğiz diye
top, tüfek yapmazsak eğer
yarın 12 oğlumuz nasıl muharebe eder?"

Münihlinin 12 oğlu muharebe edemediler,
çünkü doğamadılar,
çünkü henüz, efendim, Anna'yla zifaf vâki olmadan önce
bizzat harbe girdi Hans Müller.
Ve şimdi 41 sonbaharı sonlarında
dibinde Atlantiğin
benim karşımda durmaktadır.
Seyrek sarı saçları ıslak,
kırmızı sivri burnunda esef,
ve ince dudaklarının kıyılarında keder.
Yanı başımda durduğu halde
yüzüme çok uzaklardan bakıyor,
insanın yüzüne nasıl bakarsa ölüler.
Ben biliyorum ki, o bir daha görmeyecek Anna'yı,
ve artık bir daha arpa suyu içip
yiyemeyecek kırmızı lahanayı.
Ben bütün bunları biliyorum, efendim,
ama o bütün bunları bilmiyor.
Gözü bir parça yaşlı,
silmiyor.
Cebinde parası var,
çoğalıp eksilmiyor.
Ve işin en tuhafı
artık ne kimseyi öldürebilir
ne de kendisi ölebilir bir daha.
Şimdi şişecek birazdan,

yükselecek yukarıya,
sular sallayacak onu
ve balıklar yiyecek sivri burnunu.

Ben
Hans Müller'e bakıp, Hacıbaba, bunları düşünürken
yanımızda peyda oluverdi
Liverpul Limanından Harri Tomson.
Gazgemilerinden birinde serdümendi.
Kaşları ve kirpikleri yanmıştı.
Gözleri sımsıkı kapalıydı.
Şişman ve matrıştu.
Bir karısı vardı Tomson'un :
tavan süpürgesi gibi bir kadın,
tavan süpürgesi gibi, efendim, zayıf, uzun, titiz, temiz
ve tavan süpürgesi gibi münasebetsiz.
Bir oğlu vardı Tomson'un :
altı yaşında bir oğlan, Hacıbaba,
tombul mu tombul, pembe beyaz, sarı papa mı sarı papa.
Tuttum Tomson'un elinden.
Açmadı gözlerini.
"— Vefat ettiniz," dedim.
"— Evet," dedi, "İngiliz İmparatorluğu ve hürriyet için :
Canım isterse, harp içinde bile Çörçil'e sövmek hürriyeti
ve canım istemese de aç kalmak hürriyeti uğruna.
Fakat değişecek hürriyette bu son bahis,
harpten sonra artık işsiz ve aç kalacak değiliz.
Planı hazırlıyor Lordlarımızdan biri.
Adalet : ihtilalsiz.
Ben İngiliz İmparatorluğu'nu dağıtmaya gelmedim, dedi Çörçil.
Ben de ihtilal çıkarmaya gelmedim :
buna Kenterburi başpiskoposu,
bizim tredünyonun reisi
ve karım razı değil.
Ay bek yur pardın.

İşte bu kadar,
nokta, son."

Sustu Tomson.
Ve ağzını açmadı bir daha.
İngilizler fazla konuşmayı sevmezler,
hele hümoru seven ölü İngilizler.

Tomson'la Müller'i yan yana yatırdım.
Şiştiler yan yana,
yan yana yükseldiler yukarı doğru.
Balıklar Tomson'u afiyetle yediler,
fakat dokunmadılar ötekisine,
Hans'ın etiyle zehirlenmekten korktular anlaşılan.
Hayvan deyip geçme, Hacıbaba,
sen de hayvansın ama
akıllı bir hayvan...

Ve Cevdet Bey baktı muhabbetle leyleğe.

Gece buram buram turunç kokuyor.
Cevdet Bey bahçesinde leyleğiyle beraber.
Bahçeye bir radyo indirmiştiler.
Londra, Atlantik Harbi haberlerini okuyor.
Demleniyordu Cevdet Bey
ve kendini Atlantiğin dibinde görüp
geçiyordu dalgasını.
Beyaz göğsüne eğmişti, leylek,
kırmızı uzun gagasını,
kanatları hep öyle kesik
ve tek ayak üstünde uyukluyor.
Aşağıda limanda genç bir anne gibi Akdeniz
çıplak, cömert memeleri
içi gülen gözleriyle.
Ve yukarda hüsnüyusufların ince uzun boyunlarını uzatıp
havayı dinlemeleri.

Yıldızlar turunç yapraklarının arasında.
Ve şimdi bahçede ve kadehte ve yüreğinde Cevdet Beyin
bir türlü unutulmayan iyi bir kadının hatırası.
Şimdi artık ne dibi Atlantiğin
ne de Atlantiğin dibindekiler.
Bizden uzak ölenleri kovuyor
yanımızda ölenler.
Ve beş yıl önce Cevdet Beyin karısı Leylâ Hanım
(Ne Hitler için
ne de İngiliz imparatorluğu ve Çörçil'e sövebilmek hürriyeti uğruna,
hatta zatürreeden, kanserden filan bile değil)
sadece günü yetip,
yani mevut eceliyle
öldü Cevdet Beyin kucağında.

"— Moskova'ya girdiler mi, Cevdet Bey?"
"— Cevdet Bey, gözünü seveyim, müjdeyi ver."
"— Cevdet Bey, Londra'dan ne haber?"
"— Moskova'ya girdiler mi, Cevdet Bey?"

Cevdet Bey silkindi dalgınlığından
birdenbire üşümüş gibi ürperdi.
Baktı seslenenlere.
Bahçe kapısı önündeydiler :
Giritli Cemil Bey, Mustafa Şen ve Koyunzade,
vilayetin beş büyük efendisinden üçü.
Kulüpten dönüyordular,
çakırkeyiftiler biraz.
Dehşetli memnundular hayatlarından :
bu ılık ve bahtiyar Akdeniz gecesinin içinde
ve altında akasyaların.

"— Cevdet Bey, Londra'dan ne haber?"
"— Moskova'ya girdiler mi, Cevdet Bey?"

Ve beklemeden karşılığını Cevdet Beyin

ağızdolusu gülüştüler
ve uzaklaştılar belli belirsiz sallanarak.

Cevdet Bey kendini şezlonga sırtüstü bıraktı,
turunçlara ve yıldızlara baktı :
turunçlar yakın, yıldızlar uzaktı.
Ve Cevdet Beyin içinden gelen
turunçlara değil yıldızlara dokunmaktı.
Doğrulmadan gözlüğünü taktı
ve yine hep öyle uzanmış
ve başını çevirmeden
buldu radyoda Moskova'yı el yordamıyla :
Dünya ve yurt,
ev ve ağaç,
insan ve çakal ve kurt,
ve bütün akarsular :
Ganj, Amazon, Nil, Volga, Menderes,
sözlerin ve hareketlerin hepsi :
hızla yükseldi, yakınlaştı ses,
ulu bir besteyle doldu Akdeniz bahçesi.
Yumdu gözlerini Cevdet Bey
ve elini bırakır gibi içine denizin
bıraktı ihtiyar yüreğini çalınan senfoniye.

Sekiz lambalı ve 39 modeliydi turunç bahçesindeki radyo.
Ve pırıl pırıldı isimleri istasyonların,
peri padişahının gizli memleketi gibiydi.

Dört lambalı ve 29 modeliydi hapisanede radyo.
On beş gün önce yolladılar Halkevinden.
Ve koridora kurdular.

Dışarda soğuk ve cam gibi bir gecenin altında
tüyleri diken diken, kaskatı donmuştu bozkır.
İçerde, hapisane, uykusundadır.
İçerde yalnız üç kişi uyanık :

nöbet yerinde gardiyan
(taşlığa ateş yakmış ısınmakta),
ve radyo başında Halil, Ressam Ali ve Bethoven Hasan.
Sesi kısmışlar.
Ve beş yüz kilometre güneylerinde turunç bahçesini dolduran senfoniyi
dinliyorlar binlerce kilometre kuzeydoğularındaki Moskova'dan.
Başını avuçlarına almış Bethoven Hasan,
sokmuş kıvırcık, siyah uzun saçlarına parmaklarını.
Fildişinden oyulmuş gibi Ressam Ali'nin yüzü
ve durmadan yalıyor kırmızı, kalın dudaklarını.
Ayakta Halil.
Öfkeli mi, kızgın mı, yoksa dehşetli kaygılı mı, belli değil.
Bu anda sadece göğsünü yarıp
kurtulmak istiyor,
sevgili insanlarına bir hamlede topyekün verip
yüreğini.

Ve devam ediyor senfoni.
Soprano, alto, tenor,
kemanlar insan
kemanlar insan ve mağrur
soruyor :
"Beyaz, sarı, kızıl, kara,
ırkların ırklara
milletlerin milletlere kulluğunu
ve insanın insanı sömürmesini reddetmediler mi?
İnsan emeğini kutsal bilen
en büyük hürriyeti mümkün kılan onlar değil midir?"

Ve fülûtler konuşuyor kızkardeşimin sesiyle :
"Saygıları : çocuklara, yıldızlara, şarkılara,
toprak, motor ve kitap sevgileri,
ve evlerinin güneşte saadetle pırıldayan camları
ve yaratmak ihtiraslarıyla durup dinlenmeden
hayatın ve aşkın adamları."

Fülütlerden son cümleyi alıp
birdenbire bir bıçak gibi yürekte altosu viyollerin :
"Hayatın ve aşkın adamları
tepeden tırnağa kan içindeler,
ve gözlerinde henüz şaşkın duran intikamları,
hayatın ve aşkın adamları
çekiliyorlar içerlere doğru çarpışarak.
Yanıyor
alabildiğine,
yanıyor alabildiğine arkalarında toprak."

Şimdi kornetlerle kontrbaslar aldı sözü :
bütün seslerin üstünde ağırlıkları.
Ve itham ediyorlar, adaletlerinden emin :
"Düşman gadredici, hilekâr ve amansızdır,
zırhlarının içinde gelenler ölüme tapınırlar.
İnsanı doğuştan günahkâr sayan,
insanda aklı öldürenlerdir.
Ve kitapları yaktılar...
Alınları taştan,
soluklarında : yosunlu su
çürümüş ot
ve leş kokusu,
ve elleri yırtıcı kuş pençeleri gibi sarılmış makanizmalara,
ve kendilerine teslim olmayan
bir tek yeşil fidan
ve hayat gibi umutlu bir tek insan bırakmamak için
geliyorlar tanklarının arkasında iki büklüm.
Çekirge sürüleri gibi yok ediliyorlar,
boşluklar açılıyor saflarında,
boşlukları doldurup saldırıyorlar yine.
Kiyef'i zaptettiler,
ve kış bastırmadan önce girebilmek için
yürüyorlar Moskova ve Leningrad üzerine."

Bütün sazlar birdenbire sustu,
şimdi gümrah ve tenor

bir tek viyolonsel konuşuyor :
"Yurttaşlar,
kardeşler ve kızkardeşler,
ordumuzun ve donanmamızın erleri,
dostlarım size hitabediyorum.
Ölümün adamlarına ölüm..."

Bu hitaba cevap verip
Maestro bütün aletleri getirdi harekete.
Bir Kuzey fırtınası geçti bir gürgen ormanından,
sonra yavaş yavaş ilerledi klarnetler
ve anlattılar hikâyesini cevap verenlerden birinin :
"Köyde doğdu.
Kolhozda büyüdü.
Çalıştı elektrik santralinde.
Okumayı ve insan yavrularını seviyordu.
Ve askere alındığı zaman
kopça burunlu İvan
çocuk bahçesinin kitabevi müdürüydü.
Belorusya - Lehistan sınırındaydı kıtası.
Sabaha karşı çıktı nöbetten.
Yeni sağılmış süt gibiydi ortalık,
toprak yumuşacık, ıslaktı,
ağaçlar buğuluydular.
Ve kuşlar nerdeyse cıvıldayacaktı.
Tozpembe söktü şafak.
Ne güzel şey, şafak vakti sıhhatli ve genç olmak.
Çekik, maviş gözleriyle İvan etrafına baktı :
Teslim etmiş kendini
dümdüz uzanıyordu ova.
Ilık uykularından başlamışlardır uyanmaya
doğuda, içerlerde kolhozlar.
Ve kalın, beyaz baldırlı kızlar
nerdeyse binerler traktörlere.
Kara tütünü sert bir cıgara yaktı İvan.
Ve kopça burnu yüzünde büsbütün kaybolarak

Yürüdü.
Ve kapıda bir daha dönüp bakarak arkasına
girdi bölüğün barakasına.
Arkadaşlar uyuyor mışıl mışıl.
Solunda Türkistanlı Ahmet yatıyor,
sağında Ukraynalı Yurçenko,
üst ranzada Ermeni Sagamanyan.
Erkek teri ve asker kaputu kokusu.
Ceketini çıkardı astı yerine.
Kadife bir kumaş gibi indi birdenbire gözlerine uykusu.
Yatağına oturdu Ivan
ve eğildi esneyerek çizmelerine.
Solunu çıkardı.
Doğruldu kulak verdi :
dışarda bir uğultu vardı.
Birdenbire kapı açıldı ardına kadar
ve nöbetçi düdük çalıp haykırdı : — Silah başına.
Fırladılar.
İlk çıkan Ivan oldu.
Bir ayağında çizmesi var
öbüründe yok.
Yanıyor kuzeybatıda büyük orman,
durmadan akan kan gibi hava.
Top sesleri, top sesleri.
Bir uçak filosu geçti çok yukardan.
Ve ilk düşman tankları göründü güneyde :
birbiri arkasında
demirden, simsiyah altı hayvan.

Yılardan : 1941.
Günlerden : 22 Haziran.

Ömründe hiç kimseyle kavga etmemişti Ivan,
(hatta iyi yürekli, fakat çok aksi bir adam olan
Ermeni Sagamanyan'la bile),
korkaklığından değil
barışseverliğinden.

Ve hiçbir millete düşmanlığı yoktu.
Büyük bir kusuru vardı İvan'ın :
şaşmak bahsinde çocuktu.
Ve tuhaf bir acıyla şaşmıştı
Hitler Alamanya'da yerleştiği zaman.
'Marks'ın, Engels'in, Bethoven'in ve Şiller'in milleti,
proletarya, komünist yoldaşlarımız ve Telman
Sosyal-demokratların ihanetine rağmen
nasıl olsa devirirler iti,'
diye düşündü.
Hitler devrilmedi.
Biraz daha şaştı, biraz daha üzüldü İvan.
Ve şimdi
22 Haziran şafak vakti :
'Gelenler Faşistlerdir,' diye düşündü,
'biz burdan, Alaman milleti içerden
temizledik demektir işi.'

İvan dayandı burdan.
Alaman, Rumen, Fin, İtalyan, Macar,
bir tek ölüm bayrağı altında saldırıyordular.
Çekoslovak, Belçika, Hollanda, Fıransa fabrikaları
emrindeydi gamalı haçın.
Hitler'in uçakları ve tankları çoktu,
İvan'ın askerlik sanatında henüz yeter bilgisi yoktu
ve her şeye rağmen
bu işe bir parça hâlâ şaşan bir çocuktu.
Çekiliyordu içerlere doğru çarpışarak.
Yanıyordu alabildiğine
yanıyordu alabildiğine arkada toprak.
Dayanıyordu İvan.
Fakat Alaman milleti
Hitler'e av köpekliğinde
ve İvan'ı şaşırtmakta devam etti.
Ve bu şaşkınlık sürdü ilk Alaman esirini görünceye dek.
Kızılordu erleri toplanmışlardı esirin başına.

Görülmedik bir alete bakar gibi bakıyorlardı yüzüne.
İvan da baktı
ve bir daha hiçbir şeye şaşmamak üzre
hayretini oracıkta
eski bir diş fırçası gibi bıraktı.
Çünkü anladı ki İvan :
karşısında duran
yarı hayvan, yarı insan
gelmişti Vels'in romanı Doktor Moro'nun Adası'ndan."

Soprano sesleri çoktan geçmişlerdi arkaya
renkleri : açık mavi, açık pembe, açık yeşil.
Ve altolarla tenorlar ikinci plandaydı :
turuncu, kestane ve gülkurusu.
Ve en önde kıpkızıldı baritonlarla baslar :
"Karıncalar taşıyor sel basan yuvalarını.
Bir memleket
bir halı gibi katlanıyor bir ucundan.
Elleriyle arpa yoluyor bir kadın,
düşmana bırakmamak için
ve kan sızıyor avucundan.
Bir memleket yükleniyor :
yürekleri-yelken, insan denen gemilere.
Ve çocuklarını beşiğinden alıp yangından kaçıran anneler gibi
tezgâhları söküp götürüyorlar gerilere :
bazan altlarında ezilerek
fakat bir bayrak gibi elden ele geçirip
ve bir tek vidasını düşürmeden yere.
Kabil olsa şehirleri, ormanları, nehirleriyle toprağı omuzlayıp
ve arkada partizanlardan başka bir şey bırakmadan
göçecekler doğuya doğru topyekûn,
göçecekler dönüm yerine kavganın.
Elleriyle arpa yoluyor bir kadın,
ve kan sızıyor avucundan.
Arpa yolan kadını gördü İvan.
Göz göze geldiler.

Dişi gözler erkek gözlere :
'— Nereye gidiyorsunuz,' dediler,
'arpalar yolunup bitmedi henüz.'

Bir ikindi üstü stepte bir yola düştü çekilen taburu İvan'ın.
Yol geniş
yol uzun.
Yürekler postalların içinde
postallar içinde taşın, tozun.
Ricatta ağrıyan ayakların değil, silah taşıyan omuzun.
Bir ucu mağripta yolun, bir ucu maşrıkta.
Yol geniş
yol uzun.
Yolun üstü darmadağın :
semaver
yatak
yorgan.
Ve patates çuvalları : karınları patlak.
Düşman uçakları geçmiş besbelli burdan
çok alçaktan uçarak.
Göç eden kolhozlular baskına uğramış burda,
belki bir öğle sıcağında yürürken yakalanmışlar.
Arabalar sırtüstü : havada tekerlekleri.
Havada tekerlekler
dokunsan dönecekler.
Ölüler yatıyor iki yanında yolun.
Ölüler yatıyor üstünde buğdayların.
Kaçışırken peşlerinden yetişti kurşun.
Kaçışırken kapaklandılar yüzüköyun.
Gergin sırtlarında aynı anın içinden bakıyor :
hareket ve sükûn.
Yulaf tarlasında dolaşan kim?
Yulaf tarlasında dolaşan ne?
Yulaf tarlasında otluyor başıboş bir inek
zaman zaman sol omzunda yarasını yalayarak.

Ve görünmez bir ipliğin ucunda kanatlı bir böcek
konup kalkıyor bir beygir leşinin üstüne.
Hava sıcak.
Havada pırıltılar yükseliyor döne döne.
Bir ağaç.
Bir elma ağacı.
Elmalar yeşil.
Elmalar acı.
Ağacı gördü İvan.
Ağaç dile geldi :
'— İvan beni bırakıp,
nereye İvan?' dedi.

Bir ölü.
Bir kız çocuğu ölüsü.
Al entarisi ak benekli.
Çıplak bacakları çöp gibi ince, dal gibi uzun.
İvan eğildi.
Okşadı saçlarını ölü çocuğun.
Saçlar dile geldi :
'— İvan beni bırakıp
nereye İvan?' dedi.

Ve İvan kendi kendine soruyor :
'— Nereye, nereye, nereye?
Nerde duracağız?
Nerde, nasıl, ne zaman?'

Kin duymayı öğrendi İvan
vahşi fakat cana yakın bir şarkı öğrenir gibi.
Ve sırtları beyaz haçlı tankları yakıp
ve her köpek leşini serdikçe yere
gözünde bir kat daha aziz oldu vatan.
Sessiz ve öfkeliydi doludizgin.
Ve artık nefret etmeyi
ve affetmemeyi biliyordu.

Ortaçağ sürüleri habire geliyordu,
paraşütlerle inen
motosiklete binen
Ortaçağ sürüleri.
Subayları başlarındaydı :
yobaz
inanmış,
sormak
yasak,
düşünmek günah.
Ve kalkık bir kaşın altında tek gözlük gibi küstah.
Ve zırhlarının içinde balık gibi mağrur
üstinsan
Irz düşmanı ve dehşetli obur.

Kiyef'e kadar bu subaylardan beşini gebertti İvan.
Kiyef kapılarında yanı başında düştü Ermeni Sagamanyan.
Sessiz kucaklaştılar.
Ve yüzü gülmeyen aksi, esmer adamın,
ilk defa güldü yüzü :
'— Bana bir cıgara ver,' dedi.
Halbuki o hiç kimseden cıgara istememişti şimdiye kadar.
İki kat dövüştü İvan.
Ve başçavuş oldular Türkistanlı Ahmet'le aynı günde.
'— Çekiliyoruz, evet,
ama Avrupa'yı kurtardığımız zaman
generallik isterim,' dedi Ahmet.
Şimdi çekiliyorlardı.
Önlerinde Avrupa uzaklaşıyor
arkalarında yaklaşıyordu Moskova.
Fakat emindiler :
dünya geri dönmeyecek Ortaçağa
ve olduğu yerde saymayacak.
Bu bir doğum ağrısıdır
gebedir toprak.

Dostlarım size hitabediyorum,
dostlarım dinleyin beni."

Ve temiz bir kırmızının üstünde bahar renkleriyle
vekarlı ve aydınlık, bitti senfoni.
Bethoven Hasan
çekti parmaklarını kıvırcık siyah saçlarından,
doğruldu, sordu :
"— Hocam, bu ne güzel şey,
Bethoven'in mi?"
Radyoyu saygıyla kapattı Halil :
"— Hayır."
Sordu köylü Ressam Ali :
"— Sovyetler kazansın istiyorsun değil mi hocam?"
"— Evet,
ya sen?"
"— Ben de Sovyetlerin."
"— Neden?"
"— Sen öyle istiyorsun diye."
"— Öyle şey olur mu?"
"— Neden olmasın hocam?
Sen iyi adamsın,
iyi adam kötü şey ister mi?"
Halil güldü,
sonra azarlar gibi konuştu :
"— İyi adam, kötü adam,
şimdi bunları bırak.
Memleketini seversin değil mi Ali?
Köyünü değil,
köyün de dahil
Anadolu'yu, Rumeli'yi?"
"— Elbette,
memleket sevilmez mi, sevilir hocam..."
"— Öyleyse dinle :
Memleketini seven adam,
ama yalnız bizim burda değil, her yerde,

Asya'da Avrupa'da, Amerika'da, Afrika'da,
ama sahiden seven,
hanı, hamamı, çıkarı için değil de
şöyle candan, yürekten,
halkın sevdiği gibi memleketini seven insan,
ve kendi halkından korkacak iş yapmamış
ve memleketini satmayan
Türk olsun, Bulgar olsun, Fransız, ne bileyim, Sumatralı,
hatta Alaman,
onların kazanmasını ister."
Halil sustu.
Bekledi ve konuştu :
"— Peki, sorsana, neden?"
"— Niye sorayım hocam?
Biliyorum :
onlar kazanırsa fukara köylü milleti rahata çıkar.
Hep köylü, işçi filanmış baştaki generaller.
Gazetede okudum :
Alaman'ın komutanlarını övüp durur,
hepsi asilzadeymiş ve cedbecet general çocuğu.
Bir de memleketleri var :
Şarkî Prusya.
Sovyetlerinkini de yazmış,
sanki alay edecek,
hep köylü filanmışlar.
Demek ister ki yenilecek onlar.
Ama yenilmeyecek.
Değil mi ki generaller köylüden.
Sen köylüyü bilirsin,
plancı kurnaz milletizdir.
Hele büsbütün bizim olursa vatan,
dağ dayanmaz karşımızda, nerde Alaman..."
Güldü Bethoven Hasan :
"— Alaman'ı geç, sana model dayanmıyor."

Köylü Ressam Ali 25'inde vardı.
Ağanın oğlunu vurmuştu bir kız meselesinden.

Kâat gibi beyazdı yüzü.
Gözleri bir buzağının altın gözleriydi
ve dudakları kalın, kırmızı,
Ali diplomalıydı üç sınıflık köy okulundan.
Üç ay önce başlamıştı yağlıboya resme.
Halil'i bir gün resim yaparken gördü.
Uzun parmaklarını ilkönce çekinerek
sonra cesaretle tuvale sürdü.
Sonra sıcak soluğu ayrılmadı Halil'in ensesinden iki gün.
Sonra boya istedi Halil'den
ve bir tahtanın üstünde kendi resmini yaptı aynaya bakarak.
İnanılmaz şeydi eser.
Hemen İstanbul'dan resme dair kitap getirttiler.
Bir gecede ve hiçbir şey anlamadan okudu Ali.
Ve ertesi gün sordu Halil'e :
"— Hocam, akademi çalışmak ne demek oluyor?"
"— Akademi demek,
yani çıplak insan resmi yapmak.
Bu mutlak lazım sana Ali, mutlak."
Ali anladı
ve üç gün sonra zatürreeden revire yattı Bethoven Hasan.
Çünkü koğuşta çırılçıplak
(yalnız edep yeri örtülü)
oturtmuştu Hasan'ı açık pencerenin önüne Ali.
Ve akademi çalışmıştı.
Bethoven'i ölümden zor kurtardılar.

İstanbullu ve mürettipti Bethoven Hasan.
Hapse on altı yaşında, yedi yıl önce girerken
üç büyük merakı vardı :
sinema, spor ve alafranga müzik.
Hapsine sebep ilk iki merakıdır :
bilmem nerdeki olimpiyatı gidip yerinde görmek istedi.
Parası yoktu.
Bilmem hangi filimdeki gangster gibi yaparım, dedi.

Yapamadı, yakalandı.
Ve tam on altı yaşında yedi buçuk sene yedi :
sporun vücudu geliştirebileceğini sanmadılar,
nüfus tezkeresine inanmadılar.
Üçüncü merakına borçludur Bethoven lakabını.
Nota bilmiyor ve hiçbir saz çalmıyordu
senfoniler yapıyordu fakat.
Fikirlerini yazıp bir mürettip özeniyle alt alta dizerdi kâada
sonra ağzıyla seslendirirdi onları.
"— Yüreğim bir senfoni cennetidir
orkestram ağzım,"
derdi.
Kaç kerre koğuşta köylü mahkûmlara konser verdi.
Ve alay etmediler,
çünkü hiç kimseye kötülüğü yoktu
ve kuvvetliydi yumruğu.

"— Hocam, bir senfoni yapacağım :
Sizin anlattıklarınız,
Ali'nin karşılığı
ve benim düşündüklerim.
İsmi : Onlar Yenilmeyecek.
Bakın, şöyle başlayacak : "
Ve başladı mırıldanmaya Bethoven Hasan.
Sonra birdenbire durdu.
Kara gözlerinde haksız yere dayak yemiş bir çocuğun kederi
ve affetmeyen hınçı vardı.
Halil sordu :
"— Niye kestin, Hasan?"
"— Hocam, hakkım yok benim böyle bir senfoni yapmaya :
ben bir hırsızım,
bir gangıster."
Halil tutup çekti kara saçlarını Hasan'ın :
"— Hayır, Hasan,
sen bir mürettip
ve namuslu bir bestekârsın.

Devam et güzel ve büyük işine oğlum.
Saat da bire geldi çocuklar,
artık yatalım."

Bozkırda hava
bir buz kalıbı gibi donmuştu adeta.
Demirinden tutmaya gelmez, eline yapışır nacak.
Ortalık öyle ayazdı ki tilkiler bakır sıçacak.

Karanı kararıveriyor kömür kestane.
Sırtında pırtıları
ve titriyor eğilmiş sac mangalın üstüne
hapisane.

Yaymıştı Halil Doğu cephesi hartasını
odanın ortasına, betona.
Gazetelerden kesilip yapıştırılmış
ve ölçüsü ayrı her parçanın.
Baltık, Karadeniz'e dehşetli yakın.
Varşova burnu dibinde Kiyef'in.
Orel, Briyansk'tan alabildiğine uzak.
Ve Halil'in hartasında Moskova'ya varabilmek için
bazan bir arpa boyu, bazan bir dünya boyu yol aşılacak.

Halil göz resimleri çizmiş kıyılarına hartanın.
Gözlerin kimi önden, kimi yandan,
inatla ve ısrarla bakan
bir gözün yarılmış kaşı
ve pınarından sızmakta kan.
Gözlerin kimisi çift, kimisi tek.
Tek gözlerin kimisi
bir denizaltı periskopu gibi sinsi.
Gözlerin bazıları alt alta, üst üste, karmakarışık.
Gözlerin bazıları alabildiğine açık
okunuyor dehşetle yazıları.
Ve kilitli ceviz kutular gibi bazıları :

içlerinde saklanan nedir?
Gözler var :
annedir.
Gözler var :
bebeklerinde yanan iki damla ışıkla
nefret ve kinden ibaret.
Gözler var :
muhabbet.
Gözler var :
buğdayları güneşli bir harman manzarası gibi bakıyorlar.
Ve sonra ikide bir
ve sonra yine o göz :
inatla ve ısrarla bakan
ve yarılmış kaşı
ve pınarından sızmakta kan.

Hartanın başına betona çömelmiş Halil
ve gözlüklerinin altında kendi gözleri :
er geç aydınlığı kaybedecek olan.
Ve Halil seçemiyor :
damarların dumura uğrayış ağrısı mıdır gözlerindeki,
yoksa dünya dövüşürken
kolu bağlı oturmanın acısı mıdır?
Şimdi donmuş göllerinde Finlandiya'nın,
şimdi Libya çöllerinde yahut,
yahut Yugoslav dağlarında
şimdi İstanbul'da, İzmir'de : cephede,
Paris'te Gabriel Peri'nin yanında olmak.

Ankara radyosu :
"— On güne kalmaz," dedi,
"Führer'in tankları Moskova'da geçit resmi yapabilir."
Halil biliyor ki yapamazlar.
Fakat orda etinle, kemiğinle
yaptırmayanların arasında olmamak
ve çömelip betona,

ve hasta gözlerine batan iğneler,
ve Lüminal :
iki saat olsun uyuyabilmek için,
ve çömelip betona
çizmek Moskova dolaylarının son cephe durumunu.
Kurşunkalemle çizmek bunu
onların kanlarıyla çizdiklerini.

Ve Halil
ince uzun parmakları boğumlu esmer eliyle
ve dişlene dişlene tahtası tiftiklenmiş kurşunkalemiyle
çiziyor Moskova dolaylarının son cephe durumunu.
Çizgi başladı Kalinin'den
ve meyillenip doğuya doğru biraz
bitti Efremof üzerinde.
Moskova'ya cephe yetmiş kilometreden az.
Yayan 12 saat,
uçakla 10 dakka,
ve hartanın üstünde bir buçuk santim.
Hartanın üstünde kar yok
rüzgâr yok,
gece gündüz yok, ölen yaşayan yok
insan yok.
Harta kâat,
harta resim.
Hartanın üstünde cephe Moskova'ya bir buçuk santim.
Ve karın yağdığı toprağın üstünde yetmiş kilometreden az.
Karın yağdığı toprağın üstünde fakat
dövüşüyor ölüme karşı pırıl pırıl hayat.
Ve düşman
inanılmayacak kadar uzak :
yepyeni bir insan boyu uzak Moskova'dan.

41 yılı Kasım ayının on altısı.
On üçü zırhlı 50 tümen,
3000 top,

ve 700 uçak
Moskova'ya bir kerre daha saldıracak.
Plan :
Bolşevik başkentini sarmak iki yandan
ve kuzeyde ve güneyde derinliğine dalıp
ve şehri tutan kuvvetleri parça parça çember içine alıp
yok etmek.
Hitler, tank sayısı bakımından üstün durumdadır.
Tank
önemli alettir inkâr eden yok.
Fakat bizde insanlar kullanır tankları
onlarda tanklar insanları.

Tankların kullandığı insanlar
bir yaz sabahı başlamışlardı yürümeye.
Saçları taranmış ve üniformaları şıktı.
Yürüdüler kanayarak, yürüdüler iki mevsim boyu
ve bir kış gecesi cennet karşılarına çıktı.
Ama artık
ne saçları taralı, ne üniformaları şık.
Yarı bellerine kadar kar içinde
ve boyunlarına gömülü başları,
uzamış tıraşları
ve alınlarında pafta pafta çatlamış deri.
Moskova'yı fethe gelen ordu
yaralıydı, açtı, üşüyordu.
Omuzlarında kadın eteklikleri
ve eldiven diye çocuk çoraplarına kadar
her ısıtabilen şeyi zorla çekip almıştılar.
Ve karşıda cennet.
Ara yerde fakat
o bitip tükenmeyen
o aklar giyinmiş kızıl şeytan sürüsü.
Etrafta uçsuz bucaksız bembeyaz ova.
Karşıda cennet,
Karşıda Moskova, Moskova,

açlığın, kanamanın, soğuğun sonu,
Moskova, Moskova
yakıncacıktı.
Moskova bir kaloriferdi,
Moskova bir kilerdi,
Moskova bir kuştüyü yastıktı.
Musluklarda kaynar sular.
Mağazalar kürkle dolu.
Süngünün ucuyla kilidi kır :
en ısıtan, en yumuşak deri sırtındadır.
Adım başında havyar,
adım başında sucuk,
ve tereyağlar dağlar gibi.
Sonra yastık, yatak
ve karnı tok
uyumak.
Artık ne baskın, ne cephe, ne partizan.
Uyu
uyan
ısın
ye.
Uyu
uyan
ısın,
ta ki yakılmadık bir gıram kömür
içilmedik bir kadeh votka kalmasın.
Sonra harp bitsin artık
ve dönülsün :
kahraman.

Moskova'yı fethe gelen ordu
yaralıydı, açtı, üşüyordu.
Ve bir hayyvan içgüdüsüyle
— karlı bir ovada kalan
yaralı, aç ve üşüyen bir hayvan —
bir hayvan içgüdüsüyle

gözü dönmüş, başı önde, kuyruğu gergin,
sıcağa ve yemeğe kavuşabilmek için
dövüşüyordu.
Dövüşüyordu : tüyleri diken diken.
ve Moskova tehlikedeydi her şeye rağmen.

41 yılı Kasım ayının on altısı.
Volokolamsk şosesinde karın üstünde
Alaman tanklarının karaltısı.
20 tane.
Simsiyah.
Koskocaman.
Herbiri kör bir gergedan gibi yürüyor
öyle acıklı ve korkunç.
Ve aptal bir pehlivan gibi çirkin.
Ve hiç benzemedikleri halde akrebe benziyorlar.

Petelino-garda, siperde 28 insan gördü gelenleri.
Ve yorgun bakıtlar birbirlerinin yüzüne.
Saatlerce dövüşmüş
ve az önce bitirmişlerdi işini bir düşman bölüğünün.
Ve yan yana, üst üste kadavra doluydu siperin önü.
Tanklar yaklaşıyordu homurdanarak.
Siperde, kıstı kara üzüm gözlerini Mustafa Sungurbay :
"— Vay anam," dedi, "vay,
20 tane be."
Ve yirmi kurda rastlayan bir avcı gibi güldü.
Kloçkof, arkadan atladı sipere,
bölüğün siyasal komiseriydi,
komünist,
"— Merhaba çocuklar," dedi.
Ve büyük bir müjde verecekmiş gibi sustu, bekledi.
Bölükte "Diev" diye çağırırlardı onu.
Ukraynalı Bondarenko takmıştı bu adı ona :
durup dinlenmeden çalışmasından ötürü.*

Bir zeytin ağacı gibi verimli,
bir karınca gibi hamarat,
ne zaman âşık olur, ne zaman yemek yer, ne zaman uyurdu,
durup dinlenmeden yuğrulan bir hamurdu
Kloçkof Diev'in kocaman ellerinde hayat.
Siperdekiler sevinçle baktılar Diev'e.
Ayarladı sesini Kloçkof Diev
ve müjdesini verdi :
"— Hesapladım çocuklar,
gelenler 20, biz 29 :
bir tam sayı yüzde kırk beş adama
bir tam sayı tank düşüyor.
Biz tanklardan yüzde kırk beş fazlayız."

Diev hesabında yüzde beş yanıldı yalnız :
29'un biri korkaktı.
Sipere ilk yaklaşan tankın içinden Alaman :
"— Teslim olun," diye bağırınca,
kollarını kaldırıp ayağa kalktı.
Siperde kumandasız bir salvo sesi
ve korkanın kalkmasıyla düşmesi bir oldu.
Siperde 28 kaldılar.
Kavga dört saat sürdü.
Tankların on dördü
insanların yedisi hareketsiz kaldılar.
Kavga kazanılmış gibiydi.
Fakat Kloçkof Diev
30 tank daha gördü.
Geliyorlardı akşam karanlığını yarıp.
Ötekilerden iriydiler.
Balestik, radyo, motor, çelik :
yirminci yüzyılın bütün teknik hünerlerini taşıdıkları halde
Oraçağ aletlerine benziyorlardı :
bir şeyler vardı biçimlerinde falan
ilmi-simyayla, büyüyle filan ilgiliymişler gibi.

Kloçkof Diev sordu siperdekilere :
"— Yeni gelenleri saydınız mı?"
"— Hayır."
"— Ben saydım : 30
altı tane de eskiden kalan, etti 36.
Biz yirmi biriz.
Ince eleyip sık dokumazsak
bir adama iki tank düşüyor diyebiliriz.
Ve çekilmek imkânı yok :
arkamız Moskova.
Yani, demek isterim ki..."

Kujebergünof konuştu :
"— Kucaklaşalım."
Hepsi biraz şaşırmış baktılar Kujebergünof'a :
insanın canını sıkacak kadar ağırbaşlı bir adamdı.
Türkü söylemez, şakalaşmaz,
sorulmadan ağzını açmaz
ve ancak kendi sularında yaşayan balıklar gibi
yaşardı kendi içine gömülü.
Tekrarladı Kujebergünof :
"— Vakit varken kucaklaşalım."
Kucaklaştılar...
Yeni gelen tanklar iyice yaklaşmıştı sipere.
Kavga yarın saat sürdü.
Tanklardan yedi sekizini daha
ve insanlardan daha on altısını götürdü.
Tükendi cephaneleri insanların.
Bir tek bombaları kaldı elinde Kloçkof Diev'in.
Tükendi cephaneleri insanların,
fakat insanlar biliyorlardı yenilmezliğini
namlusu insan yüreği — devin.

Beraber yaşanır,
dövüşülür beraber
ama herkes kendi payına ölür.

Cephane bitince Kujebergünof fırlayıp çıktı siperden
yerden su fışkırır gibi.
Ve kollarını kavuşturup göğsünün üzerinde
dimdik yürüdü tanklara doğru.
"Var olmak, yahut var olmamak"
Kujebergünof bu bahsin dışındaydı
çünkü boylu boyunca hayatın içindeydi.
Kurşunlar karnını biçtiler.
Mağrur güldü.
Kavuşuk kollarını çözmeden büküldü.
Kujebergünof böyle öldü.

Tutuşmuş yanan bir tankın kapağından
dışarı çıkmak istiyor üç kişi.
Gördü Mustafa Sungurbay.
"— Vay anam," dedi, "vay..."
Sıyırdı, aldı ağzına bıçağını.
Çelikte sevinçle parladı iki ön dişi.
Ve Mustafa telaşsız çıktı siperden
yerden akan bir su gibi.
Ve kaydı bir avcı ustalığıyla emekleyerek.
Tanktakiler bıçaklandılar.
Ve yandılar Mustafa Sungurbay'la beraber.
Mustafa Sungurbay böyle öldü.

Nikolay Maslenko
cephane bitince bir avuç kar attı tanklara.
Küfretti, bağırdı, alamadı hırsını,
yapıştı elleriyle en yakın tankın zincirine
ve ezildi altında ağır, çelik paletlerin.
Fakat yapıştıkları yerde kaldı bileklerinden kopan parmakları
çünkü zincir onlara değil
onlar zincire gömüldü.
Nikolay Maslenko böyle öldü.

Kloçkof Diev attı son bombayı,
tank durdu ve göçtü ve göçerken ateş açtı.
Kloçkof yıkıldı delik deşik.
Gözleri yumuşacık örtüldü.
Nefes aldı : DOYMUŞ ve rahat
ve sanki yüz yaşında
ve beyaz yatağında öldü.

Natarof'tu siperde son sağ kalan.
Yaralıydı. Gece bastı, çıktı siperden.
Ormana girdi dirseklerinin üstünde sürünerek.
Dolaştı kanayarak günlerce.
Bağırmıyor, inlemiyor, sesini saklıyordu
saklıyordu bir emanet gibi onu.
Rastladı dostlara nihayet.
Sesini bir solukta devretti onlara :
hikâyesini anlattı yirmi sekizlerin
ve öldü.
Natarof böyle öldü.

Arkada Moskova ayaktaydı.
Beyaz sargılarında kan.
200 milyon nüfuslu bir tek insan.
Arkada Moskova ayaktaydı.
Sükûnetli ve emindi yaşamaktan.
Uçaksavarlarla ateş ediyor
ve cebinde şiir kitabında bir yaprağın kıvrılmış ucu.
Tiyatroya, sinemaya, konsere gidiyor
dinliyordu Ştravs'ı ve Çaykofski'yi
top sesleri arasında.
Ve satranç oynuyordu siyah perdeleri inik camların arkasında.
Genç işçilerini ileriye, cepheye
genç tezgâhlarını gerilere gönderdi.
İhtiyar işçiler hurdadan çıkarıp ihtiyar tezgâhları
saat gibi işlettiler.
Moskova barikatlar yapıyor, tank çukurları kazıyordu.

Ve Puşkin'i dökme tunç mantosunun omuzlarında kar
ve ayakta, dalgın,
belki de yeni bir "Evgeni Annegin" yazıyordu.
Ve Kremlin'de çelik-adam
ve Kremlin'de Bolşevik
telaşa düşmeyen, şaşırmayan, tereddütsüz gözleri
ve pos bıyıklarıyla örtülü
yirminci yüzyılın en akıllı ağızlarından biri.
Ve granit kabrinde Lenin.
Ve karların üstünde muzaffer gülümseyişi onun.

Düşman ulaştı Moskova kuzeyinde Yakroma'ya
ve güneyinde Tula şehrine.
Ve kasımın sonu
ve aralık ayının ilk günlerinde
harcamış bulunuyordu ihtiyatlarını
bütün cephe üzerinde.
Ve aralık ayının ilk günlerinde,
en nazik safhasındaydı durum.

Ve aralık ayının ilk günlerinde,
Petrişçevo'da Vereiya şehri dolaylarında,
kar gibi mavi bir gökyüzünün üzerinde
Almanlar 18 yaşında bir kız astılar.
18 yaşındaki kızlar belki nişanlanır
astılar onu.

Moskova'dandı.
Genç komünistti, partizandı.
Sevdi, anladı, inandı
ve geçti harekete.
İpin ucunda ince uzun boynundan sallanan çocuk
bütün azametiyle insandı.

Çevirir gibi yapraklarını "Harp ve Sulh" romanının
dolaştı karlı karanlıkta bir genç kızın elleri.
Kesildi Petrişçevo'da telefon telleri,

sonra Alaman ordusundan 17 beygirli bir ahır yandı.
Ertesi gün partizan yakalandı.

Yeni hedefin önünde yakalandı partizan,
birdenbire, kıskıvrak, arkadan.
Gökyüzü yıldızla,
yürek hızla,
bilek nabızla,
şişe benzinle dolu
ve kibrit çakılmak üzereydi.
Ve kibrit çakılamadı fakat.
Tabancaya davranmak istedi.
Çullandılar.
Alıp götürdüler.
Alıp getirdiler.
Odanın ortasında dimdik durdu partizan :
torbası omuzunda,
başında kürk şapkası, sırtında gocuk,
bacaklarında pamuklu külot pantolon ve keçe çizmeler.
Subaylar baktılar partizana yakından :
badem nasıl kabuğunun içindeyse
filiz gibi bir kızdı kürkün, keçenin ve pamuklunun içindeki.

Kaynıyor masada semaver.
Satrançlı örtüde bir tabanca, beş kayış kemer,
ve yeşil bir şişe konyak.
Tabakta domuz sucuğu ve ekmek artıkları.

Ev sahipleri mutfağa gönderildiler.
Lamba sönmüştü.
Ocağın ateşiyle kızılca karanlıktı mutfak.
Ve ezilmiş hamam böceği kokuyordu.
Ev sahipleri : bir çocuk, bir kadın, bir ihtiyar,
sokuldular birbirlerine :
dünyadan uzak
ıssız bir dağ başında kurda kuşa karşı yapyalnız kalmıştılar.

Sesler geldi bitişikten :
Soruyorlar :
"— Bilmiyorum," diyor.
Soruyorlar :
"— Hayır," diyor.
Soruyorlar :
"— Söylemem," diyor.
Soruyorlar :
"— Bilmiyorum," diyor, "— Hayır," diyor, "— Söylemem," diyor.
Ve yeryüzünde bu üç sözden başkasını unutan ses
sıhhatli bir çocuk teni gibi pürüzsüz
ve iki nokta arasındaki en kısa yol gibi düz.

Bir kayış şakladı bitişikte :
Partizan sustu.
Çıplak bir insan eti ses verdi.
Kayışlar şaklıyor arka arkaya.
Yılanlar güneşe doğru sıçrayıp düşerken ıslık çalıyorlar.
Genç bir Alaman subayı geldi mutfağa.
İskemleye çöktü.
Kapadı avuçlarıyla kulaklarını.
Ve gözleri sımsıkı yumulu
ve öylece kaldı orda kımıldamadan sorgunun sonuna kadar.
Kayışlar şaklıyor bitişikte.
Saydılar ev sahipleri :
200...
Sorgu tekrar başladı :
Soruyorlar : "— Bilmiyorum," diyor,
Soruyorlar : "— Hayır," diyor,
Soruyorlar : "— Söylemem," diyor.
Ses kibirli
fakat artık pürüzsüz değil
kanayan bir yumruk gibi boğuktu.

Partizanı dışarı çıkardılar.
Başında kürk şapkası, sırtında gocuk,

bacaklarında pamuklu külot pantolon ve keçe çizmeler
yoktu.
Bir don bir gömlekti.
Beyaz, genç dişleriyle ısırılmaktan şişmiş dudakları.
Bacaklarında, boynunda, alnında kan.
Kolları iple bağlı arkadan,
çıplak ayakları karda,
iki yanda süngülüler,
yürüdü partizan.

Soktular partizanı Vasili Klulik'in izbasına.
Oturdu tahta sıranın üstüne.
Çatık bir dalgınlık içindeydi.
Su istedi.
Nöbetçi verdirmedi suyu.
Alaman askerleri geldiler.
Böcekler gibi üşüştüler başına,
çekiştirdiler, tartakladılar.
Birisi art arda kibrit yakıp tuttu altında çenesinin,
bir bıçkı sürttü sırtına bir başkası
dişli demir kanlanıncaya kadar.
Sonra gittiler uyumaya.
Nöbetçi süngünün ucunda çıkardı partizanı sokağa.

Mavi gözleri yuvarlak
bir çocuk bakıyor camdan :
dünya buzların içinde,
karın altında yapyalnız sokak
yıldızların içinde.

Mavi gözleri yuvarlak
bir çocuk bakıyor camdan.
Gördüklerini unutacak,
büyüyecek, evlenecek,
ve bir yaz gecesinde
bir öğle uykusunda yahut

rüyasına girecek ansızın
karda yıldızlara basan çıplak ayakları bir genç kızın.

Karın altında bir uçtan bir uca
karın altında yapyalnız sokak.
Karın üstünde partizan :
ayakları çıplak,
kolları bağlı arkadan,
bir don bir gömlek,
yürüyor önünde süngünün
bir uçtan bir uca gidip gelerek.

Üşüdü nöbetçi, döndüler izbaya.
Isındı nöbetçi çıktılar.
Bu böyle sürdü saat 22'den ikiye kadar.
İkide nöbetçi değişti
ve artık partizan kımıldanmadan kaldı tahta sıranın üzerinde.
Partizan
18 yaşında.
Partizan
öldürüleceğini biliyor.
Ölmek ve öldürülmek :
hıncının kızıltısında belli belirsizdi bu fark.
Ve ölümden korkmayacak
ve keder duymayacak kadar sıhhatli ve gençti.
Bakıyor çıplak ayaklarına :
Şişmiştiler,
çatlayıp donmuştular kıpkırmızı.
Fakat partizan
dışındaydı acının.
Ve nasıl derisinin içindeyse
öyle içindeydi öfkesinin ve inancının.
Zaman zaman annesi geliyor aklına.
Mektep kitapları geliyor aklına.
Cilalı toprak bir çanak geliyor aklına
İliç'in resmi önünde duran
ve içinde masmavi çiçekler.

Çocukluğu geliyor aklına,
bu o kadar yakın ki
kısacık entarilerin renkleri bile
tutulacak gibi elle.
İlk hava bombardımanı geliyor aklına.
Cepheye giden işçi taburları geliyor aklına
sokaktan geçiyorlar şarkı söyleyerek
ve çocuklar koşuyor peşlerinden.
Zaman zaman bir tramvay durağı geliyor aklına
annesiyle orda vedalaştılar.
Bir komsomol toplantısı geliyor aklına,
bu o kadar yakın ki
kırmızı örtülü masada su bardağı
ve kesik kesik konuşan kendi sesi bile
tutulacak gibi elle.
Ve artık durup dinlenmeden kendi sesi geliyor aklına :
düşmanın karşısında dimdik duran sesi,
Hayır, diyen,
Söylemem, diyen
ve düşmana hiçbir şeyi doğru söylememek için
kendi adını bile gizleyen.
ZOE'ydi adı,
ismim TANYA, dedi onlara.

(Tanya,
Bursa Cezaevi'nde karşımda resmin.
Bursa Cezaevi'nde.
Belki duymamışındır bile Bursa'nın adını.
Bursa'rn yeşil ve yumuşak bir memlekettir.
Bursa Cezaevi'nde karşımda resmin.
Sene 1941 değil artık
sene 1945.
Moskova kapılarında değil artık
Berlin kapılarında dövüşüyor seninkiler,
bizimkiler,
bütün namuslu dünyanınkiler.

Tanya,
senin memleketini sevdiğin kadar
ben de seviyorum memleketimi.
Sen komsamolkaydın, genç komünisttin,
ben 42 yaşında ihtiyar komünist,
sen Rus, ben Türk,
ama ikimiz de komünistiz.
Seni astılar memleketini sevdiğin için,
ben memleketimi sevdiğim için hapisteyim.
Ama ben yaşıyorum,
ama sen öldün.
Sen çoktan dünyada yoksun,
zaten ne kadar az kaldın orda :
on sekiz senecik.
Doyamadın güneşin sıcaklığına bile.

Tanya,
sen asılan partizan,
ben hapiste şair.
Sen kızım, sen yoldaşım.
Resminin üstüne eğiliyor başım :
kaşların incecik,
gözlerin badem gibi,
ama renklerini fotoğraftan anlamam mümkün değil.
Fakat yazıldığına göre
koyu kestaneymişler.
Bu renkte gözler çok çıkar benim memleketimde de.
Tanya,
saçların ne kadar kısa kesilmiş,
oğlum Memet'inkilerden farkı yok.
Alnın ne kadar geniş,
ay ışığı gibi,
rahatlık ve rüya veriyor insanın içine.
Yüzün ince uzun,
kulakların büyücek biraz.
Henüz çocuk boynu boynun :

henüz hiçbir erkek kolu sarılmamış anlıyor insan.
Ve püsküllü bir şey sarkıyor yakandan :
süsünü sevsinler mini mini kadın.

Arkadaşları çağırdım, bakıyorlar resmine :
— Tanya,
senin yaşında bir kızım var.
— Tanya,
kız kardeşim senin yaşında.
— Tanya,
senin yaşında sevdiğim kız.
Bizim memleket sıcaktır
bizde kızlar tez kadınlaşır.
— Tanya,
senin yaşında kızlarla okulda, fabrikada, tarlada arkadaşız.
— Tanya,
sen öldün,
ne kadar namuslu insanlar öldürüldü ve öldürülmekte,
ama ben,
söylemesi ayıpmış gibi geliyor bana,
ama ben,
yedi yıldır kavgada hayatımı tehlikeye koyamadan
hapiste de olsa bal gibi yaşıyorum.)

Sabah oldu Tanya'yı giydirdiler,
ama çizmeleri, şapkası, gocuğu yoktu,
iç etmişlerdi onları.
Torbasını getirdiler :
torbada benzin şişeleri, kibrit, kurşun, tuz, şeker.
Şişeleri boynuna astılar,
torbasını verdiler sırtına.
Göğsüne bir de yazı yazdılar :
"PARTİZAN".

Köyün alanına kuruldu darağacı.
Atlılar çekmiş kılıcı

halka olmuş piyade askeri.
Zorla seyre getirdiler köylüleri.

İki sandık üst üste,
iki makarna sandığı.
Sandıkların üstüne
yağlı urgan sallanır,
urganın ucu ilmik.

Partizan kaldırılıp çıkarıldı tahtına.
Partizan
kolları bağlı arkadan
durdu urganın altında dimdik.

Nazlı, uzun boynuna ilmiği geçirdiler.

Bir subay fotoğrafa meraklı,
bir subay, elinde makina : Kodak,
bir subay resim alacak.
Tanya seslendi kolhozlulara ilmiğinin içinden :
"— Kardeşler, üzülmeyin.
Gün yiğitlik günüdür.
Soluk aldırmayın faşistlere,
yakın, yıkın, öldürün..."

Bir Alaman vurdu ağzına partizanın,
genç kızın beyaz, yumuk çenesine aktı kan.
Fakat askerlere dönüp devam etti partizan :
"— Biz iki yüz milyonuz.
İki yüz milyon asılır mı?
Gidebilirim ben.
Ama bizimkiler gelecekler.
Teslim olun, vakit varken..."

Kolhozlular ağlıyordu.
Cellat çekti ipi.

Boğuluyor nazlı boynu kuğu kuşunun.
Fakat dikildi ayaklarının ucunda partizan
ve hayata seslendi İNSAN :
"— Yoldaşlar
hoşça kalın.
Yoldaşlar
kavga sonuna kadar.
Duyuyorum nal seslerini
geliyor bizimkiler!"

Cellat bir tekme attı makarna sandıklarına.
Sandıklar yuvarlandılar.
Ve Tanya sallandı ipin ucunda.

Altı Aralıkta Kızılordu Moskova cephesinde karşı taarruza geçti.
Aynı ayın on birinde şöyledir durum :
Kuzey'de : Rogaçef'e girilmiş, Klin sarılmıştır,
düşman atıldı Yakroma'dan,
ve İstra şehri kurtarılmıştır.
Kuzey'de on üç tümendir bozguna uğratılan :
yedisi tank, ikisi motorlu, üçü piyade, biri S.S. ...
Ve merkezde parçalanan dört piyade tümeni daha...
Güney'de : iki tank tümeni ezilerek
ve "Büyük Alamanya" S.S. alayı katılıp öne
Tula kuzey-doğusunda ilerleniyor.
Ve on yedinci tank tümenini dağıtan atlılar
biri motorlu iki piyade tümenini de doğrayıp
ve kılınç-artıklarının peşini bırakmadan,
ve gökyüzüyle karların arasında kartal kanatları gibi uçarak yamçıları
girdiler rüzgârla beraber Venev şehrine.
Ve daha güneyde
bir tank tümeni ve bir motorlu-tümen itiliyor güney-batıya doğru.
Dört günde dört yüz barınak kurtarıldı,
(ve ben şimdi bile bunları yazarken yerimde duramıyorum),

ve öldürüldü otuz binden fazla düşman subay ve eri.
Aralık ayının on birinde böyledir durum.

Gabriel Peri,
Moskova tehlikede değil artık dört günden beri.
Gabriel Peri,
senin bundan haberin yok,
yok Paris'in haberi.
Paris sokaklarında topuklarını bilhassa çarparak yere
nalçalı çizmeleriyle gezenleri
Moskova kapılarında yendiler.

Paris,
Paris ışık şehri, ihtilal şehri,
Paris satıldı, Paris esir
ve hapiste Gabriel Peri.

Gabriel Peri, Fransa'nın Tulon şehrinde doğdu
(1902).
Havada balık kızartması, çam ve yasemin kokusu,
ışıkta Akdeniz'in akıllı maviliği,
ve limanda, yağlı suyun üstünde
hantal, ağır zırhlıların çeliği.

Babası, Dokların Teknik İşleri müdürüydü.
Anasının sımsıkı taranmış saçı,
anasının boynunda gümüş haçı,
anası dindar.

914'ten 18'e kadar
Gabriel Peri dört yılda on dört yıl büyüdü birden.
Ve insanlar öldürürken ve öldürülürken
dolaştı rıhtımlarda kumral bir çocuk :
geniş güzel alnında henüz ergenleşmeyen eli,
gözleri kederli bir sorguyla açık
kara kehribar gözleri pırıl pırıl öfkeli.

919'da girdi Sosyalist Partisi'ne
ve sonunda 20'nin
Komünist Partisi'ni kuranlardan biridir.
Yaktı, karanlık sularda demirli duran,
yaktı, aydınlığa götürmeyen bütün gemilerini,
muzaffer çıktı nefsin ıstırabından.
Ve okunur oldu artık bir insanın ömrü
bir parti, bir memleket ve dünya kitabından.

Beyaz deniz kuşları gibi uçardı kahkahası
bir liman gibi dumanlı yazı odasında "Humanité"nin.
Ve her yerde hazırdı çarpan bir yürek gibi kafası :
Habeşistan'da, İspanya'da, Çin'de.
Ve insanı sabırlı bir dikkatle bir dinleyişi vardı :
makası kusursuz elbisesi, piposu, benekli papiyonu
ve hafif tertip alaycı nezaketinin içinde.
Ve kaç kerre mitinglerde gördük onu :
insanlara saadeti müjdelerken
her şeyden dolayı ve her şeye rağmen.
Ve Burbon Sarayı'nda
kız kardeşinin ırzı gibi korurken Fıransa'yı.

Ve gün geldi, dışardan kapıya dayananlarla
içerden kapıyı açanlara karşı
ve artık Burbon'da değil
teslim olmayan gecelerin içinde
ve kaldırımlarda korurken ırzını Fıransa'nın
satılıp yakalandı.

Bu son gecesidir Gabriel Peri'nin.
Hücreye geldiler demin
durdular altında elektrik ampulünün :
parladı apoletleri ve kısa kesilmiş sarı saçları.
"— Öleceksin," dediler,
"iltica et, hayatın bağışlanır."

Bunu çıplak bir kılınç gibi açık ve uzun söylediler.
Gabriel Peri dikkatli bir sabırla
ve hafif tertip alaycı nezaketiyle dinledi.
"— Hayır," dedi.

Tırmanmak bir dağın yamacına
ve ordan masmavi denizi görmek.
Hayatının amacına sadık kalıp ölmenin sükûneti.

Dostlarına ve yurttaşlarına yazdı son mektubunu.
Lüzumsuz bir tek virgül bile koymadan
tasnifli, berrak,
ve sözü doğrudan doğruya söyleyerek
her seferki dikkatiyle yazdı bunu.
İmzasını attı.
Zarfı kapattı.
Ve dinledi kendi kendini son defa :
Pişman değildi.
902'de başlayan
ve bu sabah
941 yılı Aralık ayının on beşinde
bu sabah şafakla bitecek olanı
elden gelseydi tekrarlamak
tekrarlardı aynı yerden başlayıp
aynı yoldan geçerek
ve yine gerekirse aynı yerde bitirmek üzere.
Ve biraz kibirli bir rahatlık duyuyordu.
Kafasıyla, kitapların arasından gelmişti kavgaya
fakat sadık kalmıştı ona namuslu bir amele gibi.

Aziz dostu doğru demiş :
"Dünyanın gençliğidir komünizm"
ve "şarkı söyleyen yarınları hazırlıyor."*

Elektrik ampulü başladı ağarmaya
sökecek birazdan şafak.

Ve bir manga ölümün karşısında kendisi de
şarkı söyleyen yarınları hazırlayacak.
Bu bir ihtilal şarkısı, bu gül kokan bir romans.
"Adyö
e kö viv la Frans!"**

Gelip aldılar.
Söküyor şafak.
Dayadı sırtını.
Gözleri namluların gözlerinde.
Okudu Marseyyezi patriyot
okudu Marseyyezi Fransız yurtseveri.
Yaylım ateş.
Akdeniz'in en katkısız evlatlarından biri yıkıldı dizüstü :
Okudu Enternasyonali komünist.
İkinci yaylım ateş.
Gün ışığına doğru uzandı elleri
ve kapandı toprağa yüzükoyun Gabriel Peri.

Dördüncü Kitabın Sonu

* Pol Vayan-Kuturyen'in sözü.
** Adieu, et que vive la France: Allahaısmarladık ve yaşasın Fransa.

BEŞİNCİ KİTAP

I

Söküyor şafak.
Yastıkta koşuştu kırmızı saçlar.
Uyandı Halil'in karısı Ayşe,
açıldı beyaz yüzünde kocaman altın gözleri.
Oda buz gibi soğuk,
yatak
sıcak.
Ve kadın, hapisteki erkeğini istiyor.

Karşıda küçücük karyolada kızı Leylâ
bu kış sabahına İskenderun'dan gelmiş bir yemiş gibi.
Ve minicik kollarını, dizlerini bükûp çenesine doğru
dertop olmuş.
Ve avuçları yumulu.

Ana, gördü uyuyan kızını :
tekrar rahminin içinde duydu onu.

Perdesiz pencereler.
Ayşe çıktı yataktan,
kocasının evde kalan siyah, uzun hırkasını aldı sırtına.
Mangalda yandı ateş.
Mavi çinko çaydanlıkta ıhlamur.
Dışarda Üsküdar uyandı uykudan,
ela gözleri mahmur,
çıplak beyaz ayakları mercan terliklerinde.
Dışarda semtin uyanışı
Ayşe'ye hep böyle geliyor.

Dün para geldi Halil'den
bugün cevap yazılıyor :
"Şekerim,
on dört buçuk lirayı
ve makbuzun kenarında 'hasret' yazısını aldım,
teşekkür ederim.
Fakat çok üzüldüm,
pek gücüme gidiyor benim için çalışman oralarda,
nefret ediyorum kendi kendimden.

Dün İstanbul'a indim,
dönüşte ne tuhaf şeyler işittim vapurda.
Hepsi paralarını dışarlara kaçırıyormuş,
hem de kimler,
milyonları varmış İsviçre, Amerika bankalarında.
Memleketlerinden korkuyorlar demek.
Demek, kaçmakta akılları fikirleri.
Paraları Hollanda'daymış bazılarının,
Almanlar el koymuşlar,
ama sonra bizim efendilere cemile olsun diye
yollamışlar Amerika'ya.
Almanya Amerika'yla harbediyor,
ama ordan oraya para gidiyor.
Para : vatansız.
Paraya sahip olan vatanlı mı?
Hem, biraz da vaziyet şöyle gibi :
onlar paranın sahibi değil,
para onların sahibi.
Sonra bir şey daha duydum,
dehşetli sinirlendim :
sözde, İsviçre'ye deyip
Almanya'ya buğday yolluyormuşuz.
İnsan eti yiyenlere
memleketimin buğdayını yedirenlerin
Allah belasını versin.

Bela okumakla bitmesin mektubum.
Sana yeni odamın resmini yapayım...

Bu senin görmediğin üçüncü evimizdir.
Bu iskemle işte, bu masa, bu pencere,
şunlar saksıda kış çiçekleri.
Bu : koltuk, içinde ben varım,
bu : küçük bir karyola, içinde Leylâ uykuda.
Şurası dolap gibi bir şey :
alabilirsem kömürlerimi koyarım.
Bu gördüğün hem yük, hem mutfak.
Şu da senin dede mirası meşhur kütüphanen.
Duvara iyi bak :
resmin,
altında benimkisi.
Odam bu kadar geniş değil,
ya eşyaları küçük yaptım
ya odam büyük kaçtı biraz.
Biçimsiz oldu velhasıl.
Karınız belki bir gün sahici bir ev yapar,
artık erkeği hapsedilmeyen bir ev,
ama resmini yapamaz...
Mektubum bitti şekerim.
Kızınız uyandı, bana bakıyor.
Ellerinizden öperim..."

Günlerden hangi gündeyiz, diye düşündü Ayşe.
Hatırladı : on ikinci ay,
ayın da on beşi.
İmzasını attı.
Ve mektuba tarih koymadan
zarfı kapattı.

Halil'e ayın otuz birinde ulaştı mektup :
akşamüstü Bethoven Hasan getirdi odasına.

Mahzundu Halil :
Bu sabah üçüncü koğuşta, gusülhanede
köylü bir mahpus astı kendini.
Yol parasından yatıyordu.
Onlara tayın çıkmaz.
Bu üçüncü yatışıydı vergi borcundan.
Meydancı haber verdi :
ölüyü indirdiler kuşağının ucundan.
Halil hatırlıyor :
kısa boylu sessiz bir adamdı.
"— Gelmedi bu sefer görüşmecisi filan," dediler,
"kaç kerre yemeğe buyur ettik yemedi,
kimseciklere ağzını açıp bir cıgara verin bile demedi,
acından öldü fakir.."
"— Acından değil be," dedi Asrî Yusuf,
"Bilimiyon,
onurlu adamdı,
kahrından öldü..."

Mahzundu Halil,
Ayşe'nin yazısını görünce unuttu mahzunluğunu.
Bethoven Hasan bir parça alayla seyretti onu,
sordu sonra :
"— Mektup yengeden, değil mi?"
"— Evet, nerden bildin?"
"— Galiba üst üste iki defa okudunuz da, hocam."
"— İki değil, üç."
Bethoven Hasan her nedense utandı bu karşılıktan
değiştirdi sözü :
"— Hocam, bu gece yılbaşı,
ne yapacağız?"
"— Ben başgardiyana söyledim, Hasan,
zaten içerde kumar oynayacak kendisi de.
Biz toplanırız benim odada,
sen 'Onlar Yenilmeyecek' senfonisini okursun
ben, bizim Celâl'in 'Kuvâyi Milliye Destanı'nı.

Ressam Ali karikatürlerimizi yapar,
Asrî Yusuf'la İhsan Bey kızdırırlar Bakkal Sefer'i,
zeybek oynar Aydınlı Ömer,
İlyas Kaptan lezginka..."
Bethoven Hasan kurnaz gülümsedi :
"— Ben bir kiloluk rakı soktum içeri, hocam,
onu da içer miyiz?"
"— Neden içmeyelim, içeriz...
Fakat o kadar parayı nasıl buldun?"
"— Parayla almadım, hocam,
İzmirli jandarma var ya,
hani şu tütün işçisiymiş,
o getirdi,
hocayla içersiniz, dedi.
Şişeyi Asrî Yusuf'un dükkânına sakladık.
Ali'nin de haberi var.
Yalnız, Bakkal Sefer duymasın,
idarenin ispiyonudur."

Bethoven Hasan gitti.
Tuhaf bir helecana kapıldı Halil,
hatta, her nedense, biraz da utanıyordu,
ömründe ilk defa rakı içecekti hapiste.
Çıkardı, hohladı, sildi gözlüklerini ve taktı tekrar.
Okudu Ayşe'nin mektubunu bir kerre daha.
Doymadı.
Eski mektupları aldı dosyadan.
Tarihsizdiler.
Halil numara koymuştu hepsine.
Ayşe'den son sekiz ayda gelen mektuplar.
Dizdi mektupları iskambil falı açar gibi üstüne masanın.
Sırayla alıp okudu.
Bu, Ayşe'ye doğru, geçmiş zamana doğru bir yolculuktu.

1.

Bu mektubu yatakta hasta yazıyorum sana.
Burda olsaydın bana ne iyi bakardın.
Leylâ bastı altısına.
Yaşına göre zayıf :
uyutuyorum gündüzleri.
Şimdi uyandırdım :
yanakları pembe pembe
adeta büyük insanlarınki gibi ela gözleri.
(Farkında mısın
yalnız gözlerimiz değişmiyor,
ve kalıyor hatıralaşmadan orda
iyi ve kötü çocukluğumuz.)
Babaya mektup yazıyorum, Leylâ, dedim.
Baba mı? dedi,
esnedi.
Pek uyku sersemi oluyor bu kız.
Ev halkı selam eder
Leylâ ve ben ellerinden öperiz.

2.

İyileştim.
Buraları pek güzelleşti.
Bahar.
Yemiş ağaçları en güzel şeyi toprağın.
Hapisanede var mı?
Ordakiler de burdakiler gibi bahar açarak
senin dünyanı güzelleştirebiliyorlar mı?
Leylâ ile hep seni konuşuyoruz :
"Babam mektubu ne zaman alacak?" diye soruyor hep...
"Bu gece yatacağız, sonra alacak, değil mi?" diyor.
Peynirli pide yaptık,
hatırladık seni,
bahçede yedik.

Babamız, sizi özledik.

Şimdi Leylâ'nın bir sürü yaramazlığını söylediler.
Onu bir temiz dövmek için mektubu kesiyorum.

Geldi Leylâ.
Azarladım.
Ağlamaya başladı.
Dövemedim.
Koca çınarın altına, iskemleye oturttum,
bir de batan hırkası vardır
hiç sevmez
giydirdim onu da.
Oturacak minicik burnuyla akşama kadar orda
yapyalnız.
Şimdi sen fena halde acımışsındır.
Ne yapalım fakat,
adam olması için böyle lazım, babamız.
Başım ağrıyor.
En iyisi hiç çocuğu olmamak,
bunu diyemiyorum bir türlü.
Seviyorum çocukları bütün eziyetleriyle.
On iki çocuğum olsaydı
dünyanın en bahtiyarı ben olurdum,
düşün :
birinin eksiği ötekinde tamam,
kusurlu ayrı ayrı
ama on ikisi birleşince mükemmel bir tek adam
ve onun annesi ben.

Hesabettim :
bugün tam
sen içeri gireli üç sene oluyor
ve ben ağabeyimin evindeyim iki senedir.
"Hapiste günler ağır geçer
seneler çabuk," derdin,

hapiste insanı olan için de öyle :
günler ağır
seneler çabuk.

Ellerinden öperim kocacığım,
babacığımız ellerinizden öperiz.

3.

Telaş, kıyamet,
burda bir maskelemektir gidiyor,
herkes maskeliyor evini.
Ben oturmuş, masallar okuyorum :
Leylâ'ya değil, kendime.
"Bir varmış, bir yokmuş," diye başlayan,
"Gökten üç elma düştü : biri size, biri bana,
biri de masalı okuyana,"
diye biten güzel masallar.

İyi günler, iyi günler,
"Onların geleceği yok," diyenin ağzı kurusun.

Dün
yengemin odasında oturuyoruz,
biri geldi :
"Cemilânım'ın," dedi, "evi," dedi, "yanıyor."
Fırladık,
meğerse Şahin Paşaların eviymiş yanan.
Çatısı henüz tutuşmuş, alevler çıkıyordu gittiğimiz zaman.
İtfaiye geç geldi.
Hortumları yoktu.
Hepsi tamam oluncaya kadar ev yandı.
Üç itfaiye neferi düştü balkondan :
birisi ağırca yaralı, ikisi hafif.
Bütün bunlar gözümün önünde oldu.

Hayret ve çaresizlikle bunaldım.
İçindekileri pek tanımam,
ahbaplığım yok,
fakat evi tanırım yirmi seneden beri.
Sanki yirmi yıllık bir dostumu kaybettim.
Alevler karşımda gibi hâlâ.
Sonra düşün ki bugün bir ev, bir şehir, bir dost değil
dünya yanıyor.
Şu bizim çizgili çizgili yusyuvarlak şeyimiz
tutuşmuş dönüyor karanlığın içinde,
(bu işin resmini böyle yapıyorlar da
hep gözümün önünde o.)
Radyo gazetesini dinledim dün akşam :
"Dayandı harp âfeti hudutlarımıza
çepçevre yangındır, dört bir yanımız,"
gibi bir söz.
Aklımda bu söz şimdi.
Şimdi öyle canlı bir şey ki yangın benim için,
şöyle bir yan gözle pencereden geceye baksam
göreceğim sanıyorum bahçede çepçevre bütün ağaçların tutuştuğunu.

4.

Sevgilim,
öyle tuhaf günler geçiriyorum ki anlatamam.
Erkenden kalkıyorum :
ortalığı toplamak
yemek pişirmek
dikiş dikmek filan derken gün tamam.
Hiçbir yere gittiğim yok.
Helecan içinde evde oturuyorum.
Bu günler helecanlıyım pek.
Yalnız ben değil
herkes de öyle ya :

oldukları yere sinerek
kulaklarını dikip
bir şeyler dinleyen tavşanlara benziyorlar.
Hani, hôt, dese biri,
fırlayıp kaçacaklar bayır aşağı.

Şekerim,
o kadar inanıyorum ki sana
sana benzemek istiyorum.
Doğru dürüst beş sene beraber yaşadık,
üst tarafını hapislerde geçirdin.
Şikâyet etmiyorum,
hayatımız böyle de güzeldi.
Nerde olursan ol,
uzak, yakın,
insan senin iptilana tutulur.
Sen zatısın iptilanın,
(ne tuhaf söz
başında büyükbabamın fesi,
çenesinde kıranta, çember bir sakal,
ama, söz benim.)
Görüyorsun ya, ey cânû tenim,
(böyle denir mi?
ama içimden geldi)
mektupla halimi arzetmesini bilmiyorum.
Ağzımda sana söylenecek lakırdılar köpürüyor.
Kalemi, kâadı bırak,
yüz yüze gelip
konuşmak seninle :
sesinin yanında
sesimi duymak.

Gözlerinden öperim,
hayır, ellerinden.
Son mektuplarımda "Ellerinden öperim" demiyorum galiba.
Bak da, yaz.

İçim burkuldu,
nasıl olur da öyle demem?

5.

Bir sürü dünya münasebetsizliğiyle uğraşıyorum.
Hepsini alt etmeye ahdettim.
Yine bekledim piyangoyu
çıkmadı.
Yine alacağım, inadettim,
hem de bak görürsün, elli bin vuracak.
Komşumuz Cemilânım her gün bana geliyor,
ama yalnız bana
biraz da anneme.
Bir saat oturur, gider.
Sen onu tanımazsın,
ama o seni seviyor,
sen de onu sev.
Ne harikulade kadın.
Güzel ela gözlerinde kuyruklu sürmeler,
küçücük ağzı boyalı,
yaşı altmışa yakın.
Tansiyonu düşük, kalbi var.
İşi gücü, aklı fikri : resim yapmak.
Kızlığından beri yaparmış.
Kocası ölünce on sene evvel
mücevherlerini satıp Roma'ya gidiyor elli yaşında.
Bereket versin ki satmamış burdaki evini
yoksa dönüşünde acından ölecekmiş kadıncağız.
Şimdi geçiniyor alt katı kiraya verip.
Evi bir âlem :
püsküller, saçaklar, incik boncuklar,
sonra dağ taş resim :
yağlıboya, pastel,
hepsi birbirinden güzel çıplak kadın resimleri.

Bir iki erkek başı da yok değil,
ama onlar da peri padişahının oğlu.
Sonra o ne tatlı, yumuşak renkler :
şarap tortusu, gülkurusu, yavruağzı,
ve karyağdıların, pembelerin çeşidi,
limonküfü, camgöbeği, zümrüt yeşil
ve pırıl pırıl eflatun.
Sabahtan akşama kadar
haşır neşir boyalarıyla hatun.
Burnunda gözlüğü,
(onu yalnız resim yaparken takar,
çünkü dehşetli nefreti var ihtiyarlığı hatırlatan şeylere
gücenip küsüyor ihtiyarlığının ima edilmesine bile,
insana düşman oluyor adeta),
ne diyordum,
burnunda gözlüğü
fırçalar dişlerinin arasında,
(kırmızı saplı, beş kuruşluk küçük tutkal fırçaları,
çünkü ötekiler çok pahalıymış.
Zaten tuvalini bile kendi yapıyor :
patiskayı tutkalla üstübeçleyip),
ne diyordum,
dişlerinin arasında fırçalar
ve sürmeli gözlerini kısıp süzerek
kendini bir kerre kaptırdı mı renklere
dünya yıkılsa farkında olmuyor.
Nitekim farkında olmamış Şahin Paşaların evi yanarken.
Ertesi gün bana :
"Yazık göremedim, resme dalmışım, kızım," dedi,
"fakat yangın yerini gördüm demin
yangın yeri çirkin.
Halbuki alevler güzeldir :
şarabînin, kızılın, turuncunun nüansları,
biraz da gazel yaprağı hatta."
İşte benim Cemilânım böyle, şekerim.

Hamiş :
Cemilânım'ın kedisi
bizim civcivi kaptı.
Leylâ sana bunun resmini yaptı,
şimdi getirdi,
o da zarfa konacakmış.
Leylâ'ya göre en mühim hadise bu.
Belki, hele şükür,
belki, ne yazık,
insan oluyor kızımız artık.
Ellerinden öperim.

6.

Leylâ uyuyor.
Bugünlerde pek iyileşti.
Fakat dün ağzında değnekle iskemleye çıkmış
düşmüş.
Değnek battı damağına.
Bu kadarla geçiştirdik.
Gece yatakta benden gizli ağladı hep.
Ölümden pek korkuyor,
"Ölür müyüm?" diye sorar hemen.
Bu kızda bu ölüm korkusu neden?
Hem anlatsana bana :
nasıl oluyor da çıldırmıyoruz
öleceğimizi bildiğimiz halde?
Yoksa, ben ölmem gibi mi geliyor insana.
Dayım söylüyor :
cephede herkes böyle düşünürmüş,
doğru mu?
Yoksa ölmeye de mi alışıyoruz
ihtiyarlamaya alıştığımız gibi.
Bence bunun sebebi şu :
herbirimizdeki kısalığına rağmen

yaşamak daha kuvvetli ölümden.

Burda herkes dışarlara gidiyor,
ama bizim gibi cesaretle oturanlar da var.

Sana bir havadis :
Dün İstanbul'a inmiş Cemilânın,
bilmem nerde halis İngiliz üstübeci varmış, onu almak için,
çünkü beyaz boyasını kendi yapar cevizyağıyla ezip üstübeci.
"Vapura bindim, kızım," diyor,
"çıktım güverteye.
Her taraf havayi maviyle altın sarısı,
biraz gümüşüyle külrengi de karışık.
Gölgeler çok açık mor,
süzme bal gibi bir ışık...
Karşımda iki genç oturuyor :
biri bayan, biri bay.
Bayan inadına çirkin,
bay inadına güzel.
O ne renkler, o ne ten, o ne saç.
İnsan değil, pastel.
Bir de açıkkestane bir pardösü giymiş,
kumaş da galiba ipekli biraz,
o ne kıvrımlar,
doyum olmaz.
Sabrettim, sıktım dişimi, nihayet dayanamadım,
gözlüklerimi taktım burnuma,
ilkönce yan gözle, sonra biraz daha, biraz daha cesaret
derken, kapıp koyuverdim kendimi renklerine bayın.
Ben böyle dalmış giderken tıraş yerindeki bir açık yeşile
birdenbire kıyamet koptu, kızım,
adeta saldırdı üstüme ağzı köpürmüş çirkin bayan.
Yeryüzündeki bütün ölü renkler suratında kadının.
Neler söylemiyor :
Bay nişanlısıymış, ben deliymişim, polise verecekmiş beni,
— Utanmaz, azgın kocakarı, diyor.

Etraftan gülüşüyorlar.
Bay ağzını açmıyor, kırıtıyor sadece.
Erkek değil mi, memnun.
Şükür, çok geçmeden vapur yanaştı köprüye, çıktık.
Ne dersin bu işe, kızım?
Karı kıskandı beni."

İşte Cemilânım'ın başına gelenler.
Dikkat ettim :
bugün gözlerinde kuyrukları biraz daha uzun sürmeler vardı,
ve "Karı kıskandı beni," derken
bahtiyardı.

Halil,
kim bilir nasıl gülerdin,
sana geçen yıl
hatta beş gün önce yazsaydım bu hikâyeyi.
Ama şimdi hiçbir şeye gülmek gelmiyor içinden,
benim de öyle.
Bazarı ayıp sayıyor gülmeyi insan.
Bugün 1941 yılı 27 Haziran.

7.

Ben burda çok rahatsızım.
Yazık ettim evimi kapadığıma.
Ama ne yapabilirdim ki...

Ağabeyim :
hep o eski bildiğin adam,
yengem :
hep o eski halinde :
tembel, kederli, kayıtsız
mağrur ve zaman zaman dehşetli atak.
Artık sabah on birde çıkıyor yataktan.

evin içinde bir hayalet gibi dolaştırıyor
kansız, sarışın güzelliğini.
Şimdi daha iyi anlıyorum ki kabahat ağabeyimin.
Bu kadına başka çeşit bir koca lazımdı :
kuvvetli, cesur, ağır bir erkek.
Halbuki kısacık boyu, tombul kadın elleriyle zavallı ağabeyim,
keyifli zamanlarında göbek atışları,
kızınca saç saça, baş başa dövüşmesi yengemle.
Sonra sevgi meselesi...
Yengemi sevmez mi ağabeyim?
Sever.
Hatta
maalesef
bu sevgide bir çocuk içliliği bile vardır.
Fakat her şeyin üstünde ağabeyimin kendi rahatı.
Hem de ne tuhaf bir rahatlık :
derli toplu ev,
temiz yemek,
aydınlık bir sevgiyle filan alakası yok.
Evin içini pislik götürüyor, darmadağın,
hani boğulacağız,
ben ortalığı toplamasam biraz.
Sevgiye gelince
malum.
Ama anlıyorum,
ona göre rahatlık :
alıştığı şeylerin değişmemesi.
Çünkü dehşetli korkak.
Tüccarlığı da öyle :
hep alıştığı küçük dalavereli işler,
korkuyor büyüklerine girişmekten.
Onu korkutan iflas yahut ceza ihtimali filan değil,
(bu gelmiyor aklına)
onu başkalık korkutuyor.
Sonra.....
Dur şekerim,

sana ağabeyimi çekiştiriyor muyum, ne?
Ben onu bütün kusurlarıyla severim,
kavga ederim benden başkası söylese bu sözleri,
hatta seninle bile...
Mamafih
ben burda hiç de rahat değilim...

Kocacığım,
dünya ile kessem de alakamı bir dağın tepesinde yaşasam,
yapamam değil mi?
Sıkılırım herhalde.
Hep aklımda fikrimde senin çıkman.
Çık,
bir hafta sonra ölmeye razıyım.

Bu mektup burda kesildi kaldı
bekledi iki gün.
Anla, ne haldeyim,
yorgunluktan sinir gelmiş.
Bir sürü ilaç
pis kokulu bir şeyler.
İçmem lazım,
içerim, sen çıkarsan eğer.

Birbirimize neye mal olduğumuzu anladık bu sefer.
Hiç kavga etmeyiz gibi geliyor bana artık,
yoksa yine eder miyiz dersin?

Sana dehşetli ihtiyacım var.
Bugünlerde çıksan bana ne büyük iyilik edersin.

Şimdi bir mektubun daha geldi,
oturdum, okudum, bir güzel ağladım.
Ben artık ağlıyorum.
Senelerdir ağlamadan acı çekmeyi öğrenmiştim.
Şimdi ağlıyorum yine,

bilmem neden?
Beni ağlar görünce Leylâ da ağladı.
Anlaştık bu işte ana kız :
beraber ağlıyoruz.

8.

Biliyorum senin on beş lira hikâyesini :
kendi paltonun dikiş parasını bana göndermeye kalkıyorsun.
Derhal diktir onu.
Benim param var,
kazanıyorum dikiş filan dikip.
Ankara'dan işleme perdeler ısmarladılar,
yatak örtüleri.
Beraber çalışıyoruz Cemilânım'la.
Ben işliyorum,
o da perdelere kocaman güller, menekşeler, kasımpatları yapıyor.
Ayda kırk elli lira kazanıyoruz,
yarısı benim, yarısı onun.
Hatta biraz para bile biriktirdim.
Adeta zengin olacağım alacaklarımız takıntıda kalmasa.
Şimdi bunları bırak...
Hitler altı haftada hepsini yenecek diyorlar.
Zor yener.
Eceli gelen köpek...
Ümit yenilir miymiş?
Mahpus karılarına, analarına sorsunlar bunu.
Belki sendeler, düşer gibi olur, ama yenilmez.
Mesela, ben mahpusun karısı
dehşetli acı çeker, hatta sarsılabilirim,
nitekim bugünlerde kötüye doğru gidiyorum
doludizgin hem.
Fakat imkânı yok yenilmem.
Sonra insanlığı düşün
ve onun ümidini.

9.

Öğrenip bildireyim diye
bir sürü iş havale etmişsin.
Hiçbirini yapmayacağım.
Yeni bir şey öğrenmek istemiyorum.
Sen öğren
ve bildirme bana.
Ben bugünlerde haberle değil
ümitle yaşamaya mecburum.

Canım hiçbir iş görmek istemiyor.
İçimde bir sabırsızlık
bir sıkıntı var.
Bir şeyler bekliyorum
ama bilmiyorum ne olduğunu.
Bana öyle geliyor ki
şimdi, şimdi, nerdeyse,
kapı kendiliğinden açılıverecek
ve o şey apansız içeri girecek.
Yahut da yerimden kalkarak
ayaklarımın ucuna basıp
perdeyi aralık ediversem,
(pencerem ikinci katta olduğu halde)
göreceğim caminin üstünde ellerini onun,
(elleri varsa eğer).
Yahut, kendim de farkında değilim ama
ben bir yolculuğa çıkmak üzereyim,
beni bir yerlere çağıracaklar.
Masada, bir başına, bir kitap duruyor.
Belki de onun altındadır o,
(kitabın altına sığacak bir şey),
onu oraya kim koyabilir?
Kitabı kaldırıp baksam
mesele kalmayacak.
Fakat kaldırmıyorum kitabı :

aklım kolumu tuttuğundan
yahut da ezanı uzatmak için.

İşte böyle şekerim,
hep içimden "işte böyle" demek geliyor.
Ne tuhaf, değil mi?

Ellerinden öperim.

10.

İki gündür
bahçede toprağın üzerinde kımıldanmadan oturup kitap okuyorum.
Kolumu kaldıracak halim yok.
Cemilânım'daki kiracının çocuğu keman çalıyor.
İlk geldiğim sene yeni başlamıştı kemana :
do, re, mi, fa, sol,
şimdi Çaykovski.
O, bu yıllar içinde bir iş yaptı demek.
Ben ne yaptım, peki?
Yıllarım balıksız bir deniz gibi boş aktı ve akmakta.
Ne için yaşıyorum?
Bahçede annemin kasımpatları açmış renk renk.
Seyrediyorum onları iki gündür.
Kasımpatlarını seyretmek
Ömer Rıza'nın tercümesi bir roman okumak
ve komşunun kemanını dinlemek için yaşamak
kâfi mi?

11.

Kocacığım,
gözlerimi tavana dikerek
upuzun, sırtüstü yatmak.

Renkleri mümkün olduğu kadar silip
sesleri mümkün olduğu kadar yumuşatmak
Buna dehşetli ihtiyacım var.
Sakin bir yerde, beyaz bir oda,
küçük bir karyola,
hayır, büyük bir karyola ve içinde ben uzanmışım,
sen başucumda oturup sessiz bekliyorsun beni.
Daha bunun gibi bir sürü şeyler
hep istirahata dair.

Yağmur çamur
üç gündür arıyorum Kartallı Kâzım'ı,
gitmiş.
Sana çiroz gönderemedim :
bitmiş.
Elbiseni burada satmaya imkân yok,
herkes bir şeylerini satıyor
ve zenginler "bir şeyleri" değil,
apartıman satın alıyor.

12.

Ah şekerim, ah şekerim,
Cemilânım öldü.
Ölürken yanında ben vardım,
gitti.
Öleceği aklıma gelmedi hiç.
Bir otomobil nasıl durursa öyle durdu
ve bitti.
Duvarlarda kaldı şarabîler, havayi maviler, altın sarılar.
Ne tuhaf,
son nefes derlerdi, anlamazdım,
şimdi ne demek olduğunu biliyorum :
her şeyi bırakıp
bir daha dönmemek üzre hiçbir yere, hiçbir şeye, birdenbire gidersin.

Bu ölüm beni ayıltı.
Sucuk pastırma geldi avukattan
gönderiyorum sana da
afiyetle yersin.

13.

Dayımın evinde bir odaya taşındım.
Otuz beş yaşındayım,
şaştın mı?
Her beş senede bir büyürüm ben.
Görürsün bak,
yeni odamda yeni bir hayatım olacak.
Şimdi yine eşya yerleştireceğim.
Ne de çok eşyam varmış.
Hepsi de bir tek odaya nasıl sığarmış nasıl sığacak?

Kitaba düştüm,
sabahtan akşama kadar okuyorum.
Kitaplar akıllı
kitaplar aptal.
Kitaplar büyük
kitaplar çocuk.
Kitaplar en uzak, en güzel yolculuk,
fakat kısır
fakat sensiz...

14.

Saat yarım.
Dayım radyoyu açtı
İngiltere'yi dinliyor.
Rostof şehri kurtarılmış.

Hatırlıyor musun,
Leylâ yedi aylıkken kuşpalazı olmuştu.
Geç kalmışız.
"Hemen ameliyat" dedi doktor.
Susuz bir balık gibi yavrum ağzını açmış, yatıyor.
Ufacık boğazında koskocaman hırıltılar.
Kollarında hareket yok
yalnız tombul, minik bacaklarını kımıldatıyor.
Hatırladın ya babası?
Doktorun aletleri geldi mi gözünün önüne?
O pırıldayan şey neşterdi, değil mi?
O ne kadar çok gazlı bez, pamuk?
Beni niçin dışarı çıkardınız?
Ben buna nasıl razı oldum, nasıl?
Bekledim kapının önünde
tırnaklarımı yiyip muttasıl,
(halbuki hiç de yaptığım iş değildir).
Birdenbire sen açtın kapıyı
ıslaktı gözlerin.
Doktor dokundu omzuma :
"Geçmiş olsun, yenge," dedi.
Ve ancak altıncı gece
(Leylâ mışıl mışıl uyuyor
küçük bir dünya gibi nefes alıyordu),
gözlerimin içine bakıp doktor,
bir hayli bahtiyar, biraz mağrur :
"Eh, kızını kurtardık, yenge," deyince
birdenbire müthiş bir sevinç sonra tuhaf bir kederle burkuldu içim.
Öyle ya,
düşün bir defa :
en çok benim olan, benden olan bir şey
kurtulmuştu benim en küçük bir yardımım olmadan.
Benim çocuğum
yeniden dünyaya gelmişti bensiz,
benim dışımda.

Ne dersin?
Nasıl bir sebep olabilir
şimdi bunu birdenbire hatırlayışımda?

15.

Evimin içinde ayağının sesini duymak istiyorum,
istiyorum ki kapımı çalasın
sana kendi elimle açayım kapımı.
Fakat kunduralarını taşlıkta çıkar kuzum çamurluysalar,
terliklerin seni bekliyor zaten.

Sana kendi elimle yemek pişirmek istiyorum,
kendi elimle kurmak sofranızı.
Yalnız,
bulaşığı yine eskisi gibi beraber yıkarız.

Seninle aynı kitapları okumak istiyorum,
(elbet yine anlatırsın bana anlamadığım yer olursa).
Kendi elimle yıkamak istiyorum çamaşırlarını
ve söküklerini dikmek.
Ve istiyorum ki kendi elimle alayım tozunu yazı masanın,
(darmadağınıklığını bozmaya kıyamadan).
Fakat artık
sen de minderin üstünde unutmazsın yanar piponu
ve külünü dökmezsin döşemeye.

Çalıştığın yerde seninle yan yana çalışmak istiyorum,
dövüştüğün yerde yine yan yana dövüşmek,
(ekonomik istiklal için
ve ev işleri esirliğinden filan kurtulmak için değil)
burnunun dibinden ayrılmamak için.

Ve nihayet
en dehşetli hakkımı

seninle aynı yastıkta uyumak istiyorum
ve çocuk doğurmak sana
en az daha iki tane..."

Ayşe'nin mektuplarını katlayıp yerine koydu Halil.
Uzandı karyolaya sırtüstü.
Dört duvar taştan,
pencerede çırılçıplak demirler,
beton soğuk.
Senelerdir :
beton, taş, demir.
Artık yumuşak bir kumaş
tahtası bol sıcak bir oda
hatta tenteneli bir yastık hasreti.
Gözlüklerinin altına çekildi Halil.
Dışarda akşam, dışarda şehrin üstüne kar yağıyor lapa lapa.

II

Bu 42 yılının bahar gününde
gelmişler dağların dibindeki ovadan
oturmuşlar Akdeniz'e karşı.
Üç nokta şehri arkalarında, yukarda, seddin üstünde.
Yüzlerinde güneşli suyun ışıltısı.

Sarkıtmış rıhtımdan bacaklarını Ali Kiraz.
Kocaman yumrukları dizlerinde.
Ablak yüzünde gözleri iki kara böcek gibi kıvıl kıvıl.
Ali Kiraz'ın sesi güzel.
Ali Kiraz gazel okur
tevatür okur,
gıramofon gibi düzeltir sesini.
Ali Kiraz cesur.
Bir kart oyunu işinden dövdü jandarma onbaşısını,
altı ay hapiste yatıp çıktı
ve parlak kara saçlarını uzatıp
arkaya doğru taramayı öğrendi orda.

Ali Kiraz bembeyaz dişlerinde pırıltılarla anlatıyor,
sesinde biraz alay
biraz kendini beğenmişlik :
"— Ben Çanakkale'de inzibat neferiyken
yüzbaşı vardı.
Evine üzüm götürdüm
karısına
eve.
Sepeti verdim içeri.
Şimdi içerde salkımları yiyor çatır çutur öyle,

kadın kıtlıktan çıkmış sanırsın.
Ben de anahtar deliğinden bakıyorum.
Bir tabağa üzüm koymuş getirdi bana,
'Sen de ye,' dedi.
Tabii ben de yemeye başladım.
Bu sefer bana soruyor :
'Sizde üzümü nasıl yerler?'
Ben dedim :
'Senin içerde yediğin gibi.'
'Ulan hınzır puşt,' dedi, 'nerden gördün,' dedi, 'benim üzüm yediğimi?'
'Baktım,' dedim, 'anahtar deliğinden.'
Güldü.
Yani anlarsın ya,
yani kendini bana kibar göstermek istiyor,
biz köylü çocuğu,
dalga geçecek benimle,
üzüm yemesini bilmezmişiz gibilerden."

Ali Kiraz sustu.
Esmer, kocaman, elma yanaklı yüzünde yorgun bir gülümseyiş.
Bir taş aldı, denize fırlattı.
Ve teker teker
adeta her kelimeyi bir şeker parçası gibi emerek,
yutkunarak konuştu :
"— Güzel kadındı.
Orta boylu,
çakır gözlü,
beyaz tenli...
Kurnaz karıydı da :
Karında kırk tane şeytan var
geçerken birbirine değmez kuyrukları.
Bir öğle karanlığında yüzbaşı az kaldı basacaktı bizi,
su küpüne saklayıverdi beni Hasibanım.
Küp de Çanakkale küpü, koskocaman.
Hazır gusül aptesti aldık.

Lakin az kaldı boğulacaktım."

Ali Kiraz yine bir taş attı denize
ve mırıldandı bir daha ele geçmesi mümkün olmayanın mahzunluğuyla :
"— Güzel karıydı, müstesna her tarafı canım."
"— Karı milletine boş ver,
tenhada buldun mu gebert..."
Bunu söyleyen Ahmet'ti.
Ali Kiraz itiraz etti :
"— Bu da söz mü be,
köpeğin iyisi bile kadına havlamaz,
çünkü kadın."
Cevap vermedi Ahmet.
Sırtüstü yatıyor,
dayanmış dirseklerine.
Ensesinden başı bir kaldırım taşı gibi avuçlarında,
bir kaldırım taşı gibi dalgın ve manasız.
Yamalı, yollu mintanının göğsü açık
ve yüreği kaburgasının içinde değil de
sanki derisinin altında atıyor.

Ahmet dört yıl önce Hatice'yi samanlıktan alıp kaçırdı :
hali vakti müsait değildi düğün yapmaya.
Hatice'nin babası köyde marangoz.
Dava, mahkeme.
Kız mahkemede rıza gösteriyor
ve geliyor evine Ahmet'in.
Evde beş nüfus oluyorlar.
Ve çok geçmeden
kap, çanak, toprak, öküz
ikiye bölünüyor.
Mal ikiye bölününce
ikiye bölünüyor insanlar da :
Aynı evin bir gözünde Ahmet, Ahmet'in anası ve Hatice,
ötekinde Ahmet'in ağası Osman ve Osman'ın karısı.

Gelinler birbirlerini
kocalar gelinleri dövüyor
ve ana ağlıyor gece gündüz.
Hastalanıyor kahrından öküz.
Ve marangoz yardım etmese kızına
Hatice acından ölecek.
Doğurma vakti geliyor Hatice'nin,
çocuklayamıyor.
Kızımı dövdüler de ondandır, diyor marangoz.
Köy heyeti gidiyor Hatice'nin yatağı başına.
Taze gelin sancılarla kıvranıyor bir yandan,
bir yandan ifade veriyor : Dayak yemedim, diye.
Ve çocukluyor o gece.
Lakin ölü doğuyor çocuk.
Marangoz bırakmıyor kızının peşini,
sarı sakal marangoz kızını geri istiyor :
"— Gel bana, Haticem," diyor,
"seni başka, zengin yere satarım,
durma bunda, bunlar fakir.
Fakirin karısı hayır bulmaz."
Hatice kaçıyor baba evine,
küsüp şehre iniyor Ahmet.
Şimdi Koyunzadelerin pirinç tarlalarında ırgattır
ve dün boşanma kâadı geldi mahkemeden.
Ahmet deminki sözü Hatice'ye kızdığından değil,
kendi eşşekliğine kızdığından dedi.
Küsüp şehre inecek yerde
kaçan karıyı saçından tutup geri getirmek vardı,
yahut da şimdi gidip marangozu öldürmek var.

Ahmet'in sağında çömelip dinelmiş Çolak İsmail.
İriyarı, arslan gibi, kırk beş yaşlarında bir adam.
Yeşil suyun üstünde sallanan demirli kayıklara dikili ela gözleri.
Çolak İsmail karşılık verdi Ali Kiraz'ın sözüne :
"— O senin köpeklerin havlamadığı karılar
şehirli karılarıdır,
yüzbaşı karıları,

bizim karılar değil.
Bizim karılar,
bir köylünün karısı bir merkep demektir."

Çolak İsmail'in kara, keskin kaşları çatık.
Ve etli, kırmızı ağzının üstünde,
bir tek teline bile ak düşmemiş
pırıl pırıl, cilalı abanoz gibi bir bıyık.

İsmail'i, seferberlikte, yaşı on altı olduğu halde,
tutup askere gönderdiler.
Domuzuna yiğitti.
Yozgat taraflarına jandarma gitti.
Ve Ermeniler kesilirken
kana battı göbeğine kadar.
Kaçtı, eşkıyalık etti.
Seferberlik bitti,
döndü köye,
kemeri : küpe, bilezik ve gümüş mecidiye dolu.
Dirseğinden kesilmişti sol kolu.
Kuvâyi Milliyede askere almadılar.
Evlendi.
Evlendiğinin üçüncü günü portakal getirdi şehirden,
altın külçeleri gibi dizdi rafa.
Gece kahveden gelince baktı, bir tanesi yok.
Sordu karısına : "— Kim yedi portakalı?"
Kadın : "— Ben yedim," dedi.
Çolak İsmail davul gibi şişirdi karısının kafasını gözünü :
"Vay, sen benim portakalımı yedin," diye.
Ve cehennem başladı o geceden sonra kadın için.
Çakır gözlü, fıstık gibi bir kadındı Emine.
Yıkana yıkana, basma gibi soldu gözlerinin mavisi
ve kuru kabuktan ibaret kaldı kadın.

Çolak İsmail her yerde, her zaman böyle :

suratını duvara asar öyle gezer,
yüzüne bakılmaz.
Bu dünyada yalnız iki şeye düşkün :
kumara ve on yaşındaki kızına.
Ağılların içine girdiği zaman ağıllar bile ağlar.
Keçiyi bacağından ağaca asıp döver :
sütü sağılırken rahat durmadı diye.
Oğlunu yazın çalıştırır
kışın kovar evden.
Mazlum, ağır delikanlıdır İsmail'in oğlu Ömer.
Lakin oğlan bazı bazı düşünür :
"Bu anamdan başka bir kadın doğursaydı beni bu heriften
şart olsun taşla ezerdim karının kafasını."
Çünkü Ömer, anasının bu biricik
fakat bu dehşetli suçunu bağışlayacak kadar
gözü gibi, canı ciğeri gibi kocakarıyı sever.
Kocakarıyı da kovdu Çolak İsmail bu kış.
Dayısının evine gitti kadın.
Bir de yorgan götürmüş.
Ömer'e İsmail, "— Git, yorganı anandan al," dedi,
"vermezse döv,
zorla al."
Gitmedi Ömer
ve yere serilinceye dek Çolak'tan dayak yedi,
kan içinde ayıldı ve karar verdi babasını öldürmeye.
Söyledi anasına :
"— Herifi uyurken vuracağım."
Ana ağladı :
"— Yedi canlıdır baban,
seni, beni de, öldürür sen onu birde öldüremezsen.
Bin yıl yaşa diye beddua almış Ermeni papazından.
Vazgeç oğul.
Ben çilemdir çekerim.
Sen şehre git, çalış boğaz tokluğuna,
kurtar tatlı canını."

Şehre indi Ömer.
Yaz geldi, oğlunu aradı Çolak İsmail.
Alıp götürecek.
Köyde işin hızlı zamanı.
Bu sabah çeltik fabrikasında buldu oğlanı.
Yalan söyledi :
"— Ömer," dedi,
"anan hasta.
Döşekte serilmiş yatar.
Seni görmek ister.
Gel gidelim köye, Ömer.
Telaşelenme, işini bitir.
Seni deniz kıyısında Giritli kahvenin orda beklerim,
içinde değil, yanında.
Paranı iste ağadan.
Çok para kazandın mı?
Kız kardeşine de basma filan alırsın.
Benim de mintan eskidi.
Anan, getir oğlumu, dedi.
Telaşelenme işini bitir.
Seni beklerim deniz kıyısında akşama dek."

Ve bekliyordu.

Ali Kiraz'ın solunda oturan Kadri Pehlivan sordu :
"— Alaman'ın uçağı sizin oraya düşmüş, öyle mi Kiraz?"
"— Düşmedi, indi."
"— Gazı mı bitmiş?"
"— Uçak gaz yakmaz, benzin yakar, pehlivan dayı."
Ve Ali Kiraz düşündü :
"Atın aptalı rahvan olur,
insanın aptalı pehlivan."
Ve devam etti esrarlı bir bilgiçlikle :
"— İngiliz'i bombardıman etmişler, dönerlermiş,
arıza olmuş motorda,
yani çarklarında, anlarsın ya.

Vakit de gece,
bizim orayı Rodos sanıyorlar,
iniyorlar.
Hasan'ın tarlasının alt başındaki çalılığın oraya.
Sabahleyin boş bir kibrit kutusu görüyor pilot,
yani tayyarenin kaptanı, anlarsın ya.
Kutunun üzerinde ay yıldız.
Vay, diyorlar, Türkiye'ye inmişiz.
Biz haber aldık, muhtar falan gittik.
Baktık, kırıyorlar gizli aletlerini.
Nahiyeye telefon ettik.
O sıra Alaman'ın biri..."

Kadri Pehlivan'dan başka dinleyen yoktu Ali Kiraz'ı.
"Oğlanın elinden parayı nasıl alsam,"
diye düşünüyordu Çolak İsmail.
Ve sırtüstü yatan Ahmet'in aklında
artık bir daha öpüp koklayamayacağı memeleri vardı Hatice'nin.
Fakat elli metre kadar ötede, Giritlinin kahvesinde
aynı uçağın sözü ediliyordu.
Gümrük Muhafaza memuru Kâmil Efendi :
"— Ankara'dan emir gelmiş," diyordu,
"Alaman tayyare zabitanına itibar gösteriniz,
maşinaya bindirip gönderiniz Ankara'ya.
Emir, emir.
Koyunzade ziyafet verdi kulüpte.
Vali Bey, Alay Kumandanı, Polis Müdürü geldiler.
Emir var Ankara'dan : hoş tutunuz.
Emir, emir."

Priştineliydi Kâmil Efendi.
Yugoslavya'da jandarma çavuşluğu, hassa neferliği yapmış.
Akıl almayacak kadar ince uzundu boynu
ensesi bilhassa.
Boru gibi bir sesi vardı.
Hafif tertip sağırdı.

ve bu yüzden ağzı açık dururdu hep.

Giritli kahveci Rumca bir pilak koydu gıramofona.
Hazdan ürperen tiril tiril mandolinler doldurdu kahveyi.
İstanbullu Ramiz —
kahvecinin yeni çırağı —
okşadı ince kumral bıyıklarını bir müddet,
sonra çekip aldı, sol omzuna atılı duran mendilini :
"— Elado vre karagözlüm," dedi, "elado vre Eleni.
Adalar, Arnavutköy, Samatya.
Ah be İstanbul ah.
Kekeres boynos?
Suları, havası, balığı, çileği,
Türkü, Ermenisi, Rumu,
Yahudisini de kat içine,
koktu mis gibi burnumda, ahparın gırlas?"

Arka tarafta bir ses
sordu kıskanç bir hakaretle :
"— İstanbul'un o kadar makbuldü de bırakıp niye geldin?"

Ramiz arkadan bıçak yemiş gibi döndü sesten yana.
Kıpkırmızıydı buğday benizli çekik yüzü.
Yapıştırdı çenesini göğsüne,
kalayı basacaktı.
Çıplak ayaklarında tulumbacıları ilişti gözüne :
paramparçaydılar,
yalnız sivri burunlarının bozulmamıştı kalıbı
ve bol paçaları tiftiklenmiş pantolonun altında
karaya vurmuş iki balık gibiydiler.
Yuttu Ramiz dudaklarının ucuna gelen küfrü.
Sırıttı :
"— İstanbul'umuz," dedi, "makbulümüzdü ama ne yaparsın,
ot tıkadı çanımıza kambur felek.
Kambur felek,
katalavis?

Kimine kavun yedirir, kimine kelek.
(Ve artık sarı kedi gözlerini tavana dikerek
ve r'leri yuvarlayıp
devam etti.)
Bu kış İstanbul kırıldı açlıktan,
İstanbul dersem
sahici İstanbul.
Bir de kış yaptı mübarek,
bir de ayaz,
bir de diz boyu kar.
Kömür de yok.
Neden sonra ayda beş kilo kömür
bir kalıp sabun verdiler nihayet.
Ben Beşiktaş'ta biraderin evinde bulunuyordum.
Bir karısı, bir çocuğu var.
Yorgancıdır.
Birader kışın şiddetinden
karneye bindiğinden ekmeğin
iş de yok,
karısına bakamayacağını söylemiş.
Millet arpayı kavurup yiyor.
Komşu Murtaza Efendi,
oğlu Memet, kantarcı Belediyede,
bir de annesi,
Beşiktaş, Bayır Sokak, 21 numrolu hanede,
sekiz gün zarfında açlıktan ölüyorlar.
Komşular birbirine yardım etmiyor değil,
ama bugün yardım edenin, yarın kendisi aç.
Birader başını alıp gitti.
Çocuğu yolladık Tuzla'da akrabalara.
Karı Beyoğlu Caddesine düştü.
Feriköy'de teyzeme uğradım :
onlar da açlıktan maçlıktan
kimseler evde yok.
Millet sokaklara dağılmış, kömür, ekmek peşinde.
Paltomu Bitpazarı'nda sattım.

Osmanbey'e geldim.
Bir baktım ki gayrimüslim olanlar,
Kurtuluş'tan, hatta Galatasaray'dan,
Osmanbey Fırını'na hücum etmişler.
Süvari polisler çevirmiş sokağı.
Bir adam fırından çıktı,
bir gözlüklü adam,
elinde ekmek.
Tam çıkar çıkmaz ekmeği elinden kaptılar.
Duydum ki Kasımpaşa'da bir leblebici varmış.
Gittim.
Kapısı fırından kalabalık.
Yol açtım kendime tekme yumruk.
Papeli bayıldık, dört yüz gram leblebi aldık.
Arkamdan çocuklar koşuyor.
Çıktım Kocamustafapaşa'ya.
İhsan Hanımın dört çocuğu vardı,
dördü de Allah rahmet eylesin.
Sağa sola başvurduk kaldırdık cenazeleri.
Asrî Mezarlığa gittim,
gördüm,
ne göreyim :
ölüler karların üstünde,
kiminin beyaz kefeni var,
kimisi çırılçıplak.
Kurtuluş'ta bir Hıristiyan arkadaşın evine misafir oldum.
Evde karısı, iki tane kızı.
Ne kömür, ne ekmek.
Kendisi de askerde, bir yerlerde taş kırıyor.
Ağlaşıverdiler beni görür görmez.
Bizim palto parasından bir iki buçukluğu bıraktık orda.
Çıktım dışarı.
Üst üste üç kere saydım cepte kalan paraları :
on lira yirmi bir kuruş.
Kesti aklım :

bizim İstanbul'da biz de ya soğuktan ya açlıktan öleceğiz.
Basıp gidelim dedim bu diyardan,
muhacir kuş oldum kırlangıç gibi."

Hikâyesinin bir yerinde çoktan susmuştu Ramiz,
fakat farkında değildi neresinde sustuğunun.
Ve içinden, kendi kendine bir solukta anlatıp bitirmişti onu.
Gıramofonda mandolinler devam ediyor,
gıramofonda şarkı söylüyor peltek bir Rum kızı.

Jandarma başçavuşu Aziz bağırdı Ramiz'e :
"— Kes şu dırıltıyı Ramiz.
Aklım ermez böyle işe benim.
Arapça pilak var mı, onu koy.
Benim için Arabî, Arabî.
Bana yeryüzünde Arap lisanı gibi fasih lisan yok.
Devlet işindeyim on iki senedir
oraya denk gelemedim :
Halep, Bağdat, Mısır.
Hele Mekkei Mükerreme.
Dünyayı ordan şöyle çevirdin mi,
her taraf müsavi, muvazi.
Gençlik âlemimde dört elif miktarında çok durdumdu.
Hocaydı peder, sarıklı.
Huda rahmet eylesin.
Nakşolmuş kemik ve iliklerime
yuva yapmış Arabî, Arabî,
Arabî, Arabî.
Sende iki okka akıl var mı Ramiz?
Arapça pilak var mı, onu koy..."

Pilağı değiştirdi Ramiz.
Çıktı kahvenin kapısı önüne.
Nefes aldı içini çeker gibi.
Karşıya baktı :
deniz

körfez
liman.
Demirli mavnaların, balıkçı kayıklarının, motorların arasından
birdenbire esip kesilen sağnaklar alçaktan geçerek
suları pul pul ürpertiyor
sallanıyor tekneler.
Dursun'un motorundan bir patalya ayrıldı,
içinde iki kişi,
biri kürek çekiyor, biri kıçta, ayakta.
Evkafın zeytinliklerine gidiyorlar.
Zeytinlikler Nar Dağının eteğinde
sol kolunda körfezin.
Sağ kolda kırmızı, yalçın kayalarla biten burun.
Karşıda harap mendirek :
Romalılardan, hatta belki de Fenike'den kalma.
Çocuklar yüzerek oraya giderler :
martıların yumurtalarını çalmak için.
Mendireğin ötesi açıkdeniz
koyu lacivert,
besbelli orda yığının ağırlığı.
O böyle kesif, o böyle uzayıp yayılıyor bir müddet,
sonra yağlı, beyaz yollar başlıyor laciverdin üstünde
gemiler geçip gitmiş de iz bırakmışlar gibi.
Ve sonra, en uzakta, ufukta
güneşin altında pırıl pırıl, dümdüz
henüz pulanya edilmiş gibi denizin yüzü.
Orda deniz kaypak ve cıvık bir unsur değil,
orda kudretli, emin bir madenin ferahlığı.

Kapının eşiğine oturdu Ramiz.
Kendini dehşetli yalnız,
alabildiğine bedbaht hissediyordu.
Birdenbire gördü gelenleri :
kırmızı kayalıklı burnu dönmüştüler,
iki küçük,
iki siyah tekne.

Sönüktü yelkenleri.
Kürekler perişan inip kalkıyordu suyun üstüne...
Kahveden içeri seslendi Ramiz :
"— Adalardan iki mavna geliyor yine."
Kahvedekiler dışarı fırladılar.

Gelen iki teknede elli, elli beşerden yüz kişi kadardılar :
kadın, erkek, çocuk,
kundakta bebekler bile.

Rıhtımdaki köylüler de gördü gelenleri.
Ali Kiraz (Çanakkale küpünde gusül aptesti alan) :
"— Bunlar adaların Rumları," dedi, "Alaman'dan kaçıyorlar."
Sordu Kadri Pehlivan :
"— Neden?"
Ali Kiraz öfkeyle baktı Pehlivana :
"— Neden olacak,
baklava börek yemekten bıkmışlar da ondan."
Ahmet
(sarı sakal marangozun eski damadı)
kalktı ayağa.
Esnedi.
"— Ben de burdan bir yerlere kaçsam," dedi.
Gelen teknelere doğru şöyle bir baktı Çolak İsmail
(oğlu Ömer'i bekleyen)
sonra konuştu ağzının içinde
(kendi kendine mi, bir başkasıyla mı, belli değil) :
"— Şimdi bu gâvurlarda para vardır,
gümüş köstekli saat filan da bulunur,
karıları da altın haç takar boyunlarına."
Ve abanoz gibi siyah bıyıklarını yaladı
kırmızı, kalın diliyle.

Kalabalıklaştı rıhtım.
Ardiyelerin önünde buğday çuvallarını yere bırakmış
hamallar denize bakıyor,

fırsattan istifade dinleniyorlar.
Durdurmuştu işini zeytin ve pirinç yükleyen büyük motor.
Adanalı köfteci Hacı Sami'nin kızarttığı köftelerin kokusu,
ve yemiş küfelerinin üstünde arılar uğulduyor.

Tekneler harap mendireği geçip girdiler iç limana,
demirlediler.
Gümrük Muhafaza motoru ayrıldı sahilden,
Vali muavini de içinde,
polis müdürü, jandarma komutanı da beraber.

Gelen teknelerdekiler
hep bir ağızdan konuşup ağlaşarak karşıladı onları :
tutunmak, sarılmak, kucaklamak isteyen el ve kol hareketleriyle.

Türkçe bilenler vardı gelenlerin arasında,
Vali muavini de Giritli zaten
konuşur elenikasını Rumcanın.

Erkeklerin uzamıştı traşları.
Kadınlar çıplaklıklarının farkında değildiler.
Hepsinin gözleri alev alev
hepsinin yüzleri adeta şeffaf, sarı.
Hepsini ikiz kardeşler gibi benzetmiş birbirine :
açlık, korku, yorgunluk ve ümit...

Rıhtımda, sordu Kadri Pehlivan Ali Kiraz'a :
"— Şimdi bunları ne yapacaklar?"
"— Gerisin geri gönderirler
geçen sefer de öyle oldu."
"— Gerisin geri gidince
Alamanı, niye kaçtınız diye kesmez mi bunları?"
"— Keser."
"— Günah be...
Karınları da açtır herifcağızların.
Ekmek vermek de yasak mı?"

"— Değil.
Geçen sefer de millet öteberi toplayıp verdik...
İşte baksana, Ahmet ekmek alıp gelmiş bile."
Ahmet
(sarı sakal marangozun eski damadı)
koltuğunun altında iki ekmek,
gözleri karşıya, teknelere dikili,
ve artsız arasız esneyerek
yanlarında dinelmiş duruyordu.

Kadri Pehlivan yine sordu :
"— Peki, aldıklarımızı heriflere nasıl vereceğiz?"
Kiraz Ali cebinden meşin bir cüzdan çıkarmış
sayıyor paralarını.
5 lira 62 kuruş.
"— Haydi gidelim,
sen de ne alacaksan al,
vermesi kolay..."

Gümrük Muhafaza motoru dönmüştü,
gerekli emirleri verdiler :
"— Ahali yardım edebilir.
Belediye de yardım edecek.
Sahile kimse çıkarılmayacak.
En fazla üç saat sonra gidecekler..."

Karşıda demirli duran iki teknede ses seda kesilmişti.
Rıhtımda hamallar kendi aralarında para topladılar
şehre adam yollandı kumanya için.
Kahvecinin çırağı Ramiz tepsi tuttu müşterilere,
sonra, dışarda, ardiyenin önünde Koyunzadeler 'in kâtibini çevirip
bağıra çağıra zorla 25 lira aldı.

Kumanya dolu kayıklar ayrıldılar sahilden
teknelere yanaştılar.
Onlar hep öyle sessiz sedasız duruyordu.

Rıhtımda bir Çolak Ismail'di bütün bu işlerle ilgilenmeyen.
Oğlu Ömer'i düşünüyor :
"Çok gecikirse çarşı kapanır,
kıza basma, bana mintan alamaz,
bir gece daha kalmak,
han parası.
Ömer'in parası var.
Nasıl edip de parayı elinden alsak?.."

Ömer geldi.
Yüzü asık.
Böyle surat astığı zamanlar babasına benziyor.
Öptü elini Çolak İsmail'in :
"— Gidelim, baba," dedi.
"— Gidelim, Ömer.
Önce bir çarşıya uğrarız.."
"— Öteberi mi alacaksın, baba?"
"— Benim bir şey alacağım yok,
sen kız kardeşine basma, bana..."
Ömer zevkten titreyen bir hınçla kesti sözünü babasının :
"— O iş olmayacak."
"— Neden? Ağadan paranı alamadın mı?"
"— Aldım."
Sustu Ömer.
Çolak Ismail baktı oğlunun gözleri içine
keçileri bacaklarından ağaca astığı zamanların öfkesini duydu :
"— Öyleyse neden kız kardeşine basma almayacakmışın?"
"— Para aldım ama, kalmadı.
Adalardan muhacir gelmiş, dediler,
para topluyordular
onlara verdim..."
"— Kime? Kime verdin parayı?
Ulan bunlar muhacir değil, gâvur...
Parayı kime verdin, söylesene domuzun bebesi?..
Gidip alalım..."

"— Mümkünü yok baba.
Bizim parayla bulgur alındı da gitti bile..."

Ömer yarı yarıya yalan söylüyor :
parasının yalnız yarısını verdi
ve sadece muhacirlere acıdığı için değil
bilhassa babasına inat.

Çolak İsmail bütün hırsıyla kaldırdı sol kolunu :
bir tokat.
Ömer sallandı.
Sonra art arda üç tekme birdenbire
ve Ömer yıkıldı yere.

Karşıda, denizde tekneler demir aldılar.
Perişan küreklerini çekerek çıktılar limandan.
Ramiz ağlayarak baktı arkalarından.
Gittikçe ufaldılar.
Ve akşam karanlığında, açıkdenizde iki nokta kaldılar...

III

Hapisanede Halil marangozluğa dökmüştü işi :
oymalı, aynalı dikiş kutuları yapıyor,
ince, ceviz sigara tabakaları,
tuzluklar, şekerlikler, kahvelikler.
Bunları görüşme günleri görüşme yerinde Peder'e
pazarda zimmetçi gardiyana sattırıyor.
Toptan siparişler de geliyor bazan.
Mahkûmlar Halil'e şaşıyorlar :
işe çabucak yattı elleri,
gözleri inadediyor yalnız,
her gün biraz daha bulanıklaşıyorlar...

Peder geldi marangozhaneye.
Tombul, çocuk kafası sevinçliydi :
"— Muhterem bubacığım," dedi,
"görüşmecilerin var muhterem bubacığım,
odana aldım."

Canım ciğerim
on dördüne basan işçi Kerim
ve Balcı Remzi Efendiydi gelenler.
Kerim karyolaya çıkmış, bağdaş kurmuş
ve sımsıkı koltuğunda defteri.
Balcı Remzi Efendi sepetini bırakmış yere,
iskemlede oturuyor uslu uslu.
Dizlerinde duruyor biçimli elleri.
Ve kasketinin altında alabros başını sağa eğmiş.
Orta boylu, tombul.

Remzi Efendi
Balkan Harbi muhacirlerindendi.
İstanbul'da, Darüleytam'da okumuş
ve işçilik etmiş Sultan Reşat'ın çini fabrikasında.
Şimdi burda, pazar yerinde
altında beyaz, koskocaman bir şemsiyenin
bal, bulama, pekmez, zeytinyağı satıyor
ve biricik öğrencisidir Halkevi'nde Fransızca kurslarının.

Bir gün
Başsavcının izniyle çarşı hamamına gitti Halil,
dönüşte pazar yerinden geçildi
ve Remzi Efendi sordu arkada kalan ikinci jandarmaya :
"— Halil Bey, değil mi?
Tanıdım görür görmez,
bende fotografları var,
kestim gazetelerden.
Mümkün mü ziyaretine gelmek?"

İzmirli tütün işçilerinden
ve Halil'in ahbabı olan jandarma
süzdü tepeden tırnağa Remzi Efendiyi :
"— Mümkün," dedi, "mümkün.
Zeytinyağı, pekmez filan satmak için gelirsin ama
böylesi daha iyi..."

Ve Remzi Efendi başladı Halil'e gelmeye.
Müdür Beye bal ve başgardiyana ucuz bulama veriyor
ve görüşme günleri hapisaneye kolayca giriyordu.
Halil kuşkulandı önceleri polis mi diye,
sonra geçti kuşkusu.
Baştan başa bir rahatlıktı Remzi Efendi,
rahattı, bir sivil polisin rahat olamayacağı kadar.
Rahattı kafası, elleri ve minicik kumral bıyığı.
Hemen belli olur :
sıhhatli bir adamın rahatlığı gibidir
iyi bir adamın rahatlığı.

Kararlaştırmışlar :
Halil'e on sual soruyor Remzi Efendi her gelişinde.
Yoksa oturacaktı Halil'in karşısında
mavi gözleriyle melaikelerin
utangaç ve hayran
akşama kadar ağzını açmadan.

"— Sualler hazır mı Remzi Beyciğim?"
Remzi Efendi rahatça kızardı kulaklarına kadar :
"— Hay hay
hazırladık hocam."
Ve çıkardı küçük, bakkal defterini.
"— Benim de soracaklarım var bugün Halil Amca."
"— Seninkilere de cevap veririz Kerim.
Önce Remzi Bey."

Balcı Remzi Efendi yutkundu.

"— Şapkanızı çıkarsanıza Remzi Beyciğim."

Kasketini çıkardı.
Yüzü kızardı bir kerre daha.
Sevinçli bir çocuk merakıyla sordu Halil :
"— Sepette ne var."
"— Biraz pekmez, biraz bulama, zeytinyağı biraz.."
"— Sağ ol Remzi Beyciğim.
Parasını haftaya veririm, hesabıma yaz.
Haftaya öteki borçları da toptan kapatırız."
Remzi Efendi kekeledi :
"— Ama, ben bunları size.."
"— Olmaz..."
Remzi Efendi dargın baktı yüzüne Halil'in,
sonra müthiş bir kararla ve yumuşak sesinde korkunç bir sorguyla
konuştu :
"— Benden şüpheniz var mı?
Yani, hafiye filan mıyım sanıyorsunuz?"

"— Ne münasebet?
Şimdi böyle bir şey aklımdan bile geçmiyor."
"— Peki, eskiden, ilk zamanlar?"
Halil güldü :
"— Evet...
Şüpheye düştüm."
Sustular.

Canım ciğerim
on dördüne basan işçi Kerim
yuvarlak gözlerini dört açmış
saygılı bir hayretle dinliyor konuşmaları.

Remzi Efendi bir zarf çıkardı cebinden,
uzattı Halil'e :
"— Bunu hapisteki arkadaşların en yoksuluna yollayın, hocam."
Halil zarfı açtı :
henüz çarktan çıkmış gibi kırışıksız
pırıl pırıl bir ellilik...
Remzi Efendi her nedense izahat verdi önüne bakarak,
(Halil parayı almaz
ben de ona kırılırım diye çekiniyordu belki) :
"— On beş gündür pazarda iyi satış yaptım, hocam,
sonra toptan bulama da topladım bir tüccara.
Yani, bu para
kazancımın fazlası..."
"— Sağ ol Remzi Beyciğim,
hemen yarın yollarım arkadaşlara."
Birdenbire önüne çıkmış gibi çok güzel, çok ışıklı bir şeyin
bahtiyar gülümsedi mavi melaike gözleri Remzi Beyin.

İki bardak çay getirdi Peder.
Kerim'le Remzi Bey korkunç höpürtülerle içtiler.
"Ne olur bu kadar höpürdetmeseler," diye düşündü Halil.

Aşağıda görüşme yeri kalabalıklaşıyor

içerde hapisane daha kuvvetle uğulduyordu.

Balcı Remzi Efendi defterine bakarak
o günkü on suali sordu :

"1 - Harbi Alamanya çıkardı, diyorlar,
yani Naziler.
Peki, vaktiyle Hitler'in yerine
komünistler inkılap yaparak başa geçebilselerdi eğer
Alamanya harp çıkarır mıydı yine?
Ve öyle bir inkılap
böyle bir harp kadar kanlı olur muydu?..

2 - Diyorlar ki, harbi Hitler çıkardı.
Peki, Hitler'i kim çıkarmış?
Alaman bankaları ve trôstleri kendilerini tehlikede görmeseydiler
ve desteklenmeseydiler komünistlere karşı kavgalarında
İngiliz, Fransız, Amerikan
ortakları tarafından
ve hep beraber
Nazileri tutup yükseltmeseydiler,
ve Alaman orta sınıfları geçenki harbin sonunda darmadağın olmasaydı
ve bir çift çizmeye
bir kangal sucuğa satılmaya hazır,
ümitsiz, aç, perişan
yığınlarla serseri dolaşmasaydı kaldırımlarda
ve ihanet etmeseydi sosyal-demokratlar
Hitler, bugünkü Hitler olabilir miydi?

3 - 25 yılda ikinci defadır ki dünya harbi oluyor,
bu işte hiç mi suçu yok kapitalist rejimin?

4 - Rozvelt ve Çörçil :

Biz toprak ilhakı için değil,
milletlerin hürriyeti için, —
diyorlar, —
kavga ediyoruz.
Peki,
Cava, Sumatra, Hindistan,
Afrika sömürgeleri filan
yani bir yığın millet
bir milyardan fazla insan
kavuşacak mı harpten sonra istiklaline?
Kurtulacak mı tröstlere pazar olmaktan?
Yoksa yalnız beyaz milletler mi millet sayılıyor?

5 - Rozvelt ve Çörçil :
Biz hiçbir şey için değil,
dört hürriyet için, — diyorlar, —
kavga ediyoruz.

Peki,
harp bitince, mesela Amerika'da,
işsizlik kalmayacak mı?
Yoksa beş on dolar verip cepheden dönenlerin ellerine
ve büyük bir kısmına harp endüstrisinde çalışanların
"başınızın çaresine bakın" mı diyecekler yine?

6 - Kapitalist iktisat sistemi için
işsizlik bir zaruret değil midir?

7 - İnsanlığın bugüne dek geçirdiği sosyal nizamlar
özünü ve şeklini değiştirmiş,
herbiri bir başka nizama bırakmış yerini.
Bunu kimse inkâr etmiyor.
Fakat bu iş artık kapitalist nizamda kemâlini bulmuş da
zınk diye durmuş mu?

8 - İtalya'da ve Almanya'da faşizmin çıkmasına destek olanlar

şimdi, kendi evlatlarını yiyen devanalar gibi
onları yıkmakla meşgul...
Bu tezadın manası yok mu?

9 - Bugün belli başlı altı tane kodaman emperyalist devlet var :
kapitalizmin altı büyük efendisi,
Amerika, İngiltere, Almanya, Japonya, Fransa, İtalya.
Harpten sonra bu altılar kaça inecek?
Bu tasfiyenin ifade ettiği şey ne?

10 - Harpten önce kapitalist - emperyalist dünya,
başta Amerika, İngiltere, Japonya, Almanya, Fransa, İtalya,
Sovyet Sosyalist devlete karşı neden birleşemediler?"

Balcı Remzi Efendi bitirdi okumasını,
sustu.
Baktı kurnaz bir saflıkla Halil'in yüzüne.
Halil şaşmıştı biraz.
"— Bu sefer suallerin çok farklı Remzi Beyciğim," dedi.
" Hem de çoğunun karşılığı içinde.
Belli, çok düşünmüşsün. Hatta...
(Hatta belki bunları sana başka biri yazdırmış,
diyecekti,
demedi fakat,
çekindi aklına başka bir şey gelir diye Remzi Beyin.)
Hatta bu bir hafta içinde çok okumuşsun..."
"— Yalnız bu hafta değil hocam,
boyuna okuyorum.
Birkaç iyi kitap geçti elime.
İki tanesi de sizin toplattırılan kitaplardan.
Sonra üç aydır sizin burda talebenizim.
Bu sualleri kaç zamandır hazırlıyordum.
Size bir sürpriz yapayım dedim..."
Remzi Efendi o kadar utanıp kızarmış, öyle rahat, öyle bahtiyardı ki
Halil zor tuttu kendini kalkıp onun yuvarlak burnundan öpmemek
için.

"— Remzi Beyciğim,
suallerinize cevap vermeyeceğim.
Cevapları gelecek haftaya kendin hazırla getir.
Şimdi sıra sana geldi Kerim.
Verdiğim kesri âdi meselesini hallettin mi?"
Kerim büyük bir ciddiyetle konuştu :
"— Halletmedim, çözdüm.
Kesri âdi değil, âdi kesir..."
"— Haklısın.
Defterini görelim."

Kerim meseleyi doğru çözmüştü.
Halil yeni bir mesele verdi.
Kerim konuştu yine :
"— Şimdi gelelim benim soracağım şeye, Halil Amca.
Senin için, Ruslardan para alıyor,
vatan haini diyorlar."
"— Diyen kim?"
"— Bizim fabrikada bir muhasebeci Seyfi Bey var, o."
"— Peki, senin kanaatın?"
Kerim derhal cevap verdi :
"— Yalan..."
Bir saniye sürmedi Halil'in sualiyle Kerim'in karşılığı arasında geçen zaman.
Ve bu kısacık aralıkta
üç hatıra geçti Halil'in kafasından :
Biri çok yakın
biri uzakça
üçüncüsü çok eski.
Çok yakını şu :
On gün önce para göndermişti karısına, Ayşe'ye,
marangozluk işinden birikme on beş lira.
Soruyor Mutemet Gardiyana postanede memur :
"— Halil Bey niye hep böyle on on beş lira gönderiyor?
Halil Beyde," diyor, "para tomarlandır."

Uzakça olanı şu :
Bir hayli zaman önce
elli kişi birden içeri düşmüştüler.
Ameleydi ve fakir esnaftı çoğu.
Yarısından fazlası da bekârdı.
Dehşetli parasızdılar.
Tayınları satıp domates, soğan alıyorlardı
katık diye.
Ve yerden izmarit topladığı oluyor
tütünsüz duramayan Halil'in.
Bir gün beşinci koğuşun damağası geldi yanlarına :
"— Sizin için," dedi,
"bunlar vatan düşmanıdır dediydi başgardiyan,
Moskof bunları balla börekle besler.
Halbuki ben bakıyorum
sizin ortak tencere haftada bir bile kaynamıyor.
Yara almış delikanlılar da var içinizde
vatan millet uğruna."
Sonraları bu damağası damağahğım bırakıp
dokumada işçi olduydu...

Üçüncü, en eski hatıra şu :
Halil'i komiserin karşısına çıkardılar,
fındık içi gibi yağlı, toparlak, ufacık bir adam
sipsivri dişleriyle sırıttı :
"— Sizin mezhepte kanlar ortaklama kullanılır," dedi,
"Kızılbaşlık gibi bir şey, bu..."
Ve Halil
masanın üstündeki hokkayı kaptığı gibi fırlatmıştı hergelenin suratına...

Bu üç hatıra çakan bir şimşek hızıyla geçti kafasından,
kemikli esmer yüzü kızardı hafifçe
ve Halil sordu Kerim'e, biraz kederle gülümseyerek :
"— Yalan, demek?"
"— Yalan elbette, Halil Amca,
ama neden böyle iftira ediyorlar

Balcı Remzi Efendi
— belki ömründe ilk defa —
bir suçluyu itham eder gibi konuştu :

"— Korkuyorlar, Kerim,
Türk milletinden korkuyorlar.
Bugün kapitalist rejimde, baştakiler,
burjuvazi,
her yerde kendi milletinden korkuyor."

Remzi Efendi, henüz alıştığı yeni aletler gibi tereddütle biraz
fakat büyük bir hazla kullanıyor Fransızca terimleri.
Diyalektikten
sınıf kavgasından bahsederek
son verdi sözüne.

"— Kerim," dedi Halil,
"hamd ü sena olsun Türk milletine ve insanlığa
(güldü :
çarpmıştı gözüne
Remzi Efendi'nin terimleri yanında
kendi kelimelerinin eskiliği. Tekrarladı :)
hamd ü sena olsun Türk halkına ve insanlığın halkına
komünistim çok şükür,
hem de sapına kadar,
hem de her gün biraz daha sağlama giderek,
her gün biraz daha komünistim,
komünist...
(Komünist diye tekrarladıkça
içinin ferahlayıp genişlediğini duyuyordu.)
Komünistim çok şükür.
İşin bu tarafı böyle, Kerim.
Her komünist gibi de su katılmamış vatanperverim :
hem de bir tarih
bütün bir devir
bir insanlık merhalesi boyunca daha gerçek
daha ileri...

Başkasının sırtından geçinenlerin değil
çalışan insanların vatanperverliği bu.
Bu senin vatanperverliğin, on dört yaşındaki işçi Kerim.
Ne kendi milletimden aşağı
ne de üstün görürüm başka milletleri.
Kozmopolit de değilim.
Her komünist gibi haykırırım fakat,
Bütün ülkelerin proleterleri birleşin, diye.
Burası böyle...
Şimdi, Kerim,
Sovyetler Birliği bahsine gelelim :
Yüz, yüz elli yıl önce doğmuş olsaydım eğer
saygı ve hayranlık duyacaktım büyük Fransız inkılabına.
Kim bilir, belki o zaman da
Fransalı keferenin fitnesine alet oldu derlerdi bana.
O devirde yaşamadım
ama hâlâ heyecanla söylerim Marseyyezi.
Şimdi bir de yirmi yıl kadar öncesini düşün :
Farzet ki Afrika'da, Asya'da filan bir sömürge çocuğusun,
elbette hayranlıkla seveceksin Türkleri, bizi,
emperyalizmin tırnağından koparıyoruz diye istiklalimizi.
Şimdi bir de Sovyetler Birliği'ni düşün :
milletlerin milletlere, insanın insana kulluğu yok edilmiş.
Elbette saygı ve sevgi duyacağım
sosyalizmin bu ilk yapısını kuranlara karşı.
Yirminci yüzyıldayız, Kerim,
yüreğimizde Marseyyez,
ve bizim İstiklal Marşımız,
ve Enternasyonal marşı...
İftira ve yalan bahsine gelince :
yalnız jandarma, polis karakolu, hapisane filan yetmez,
bazı yerlerde hatta bu çareye pek başvurmazlar.
Yalan da lazım düşmana :
gazete, radyo, sinema, kitap, mahalle kahvesi
seferber.

Yalan dediğin topal bir bite benzer
bir gecede yedi yatak dolaşır,
hele fukara yataklarını..."

Kızarıp fısıldadı Remzi Efendi :
"— Lakin yalancının mumu..."
Bütün bu sözlerden ancak karışık bir şeyler anlayan Kerim
sevinçle tamamladı :
"— ... yatsıya kadar yanar."
Biraz üzgün konuştu Halil :
"— Yatsı vakti de biraz gecikir bazan."
Güldü :
"— Birkaç dakika..."

Çaldı aşağıda görüşme paydosu çanı,
Kerim'le Remzi Efendi gittiler.
Halil çıkardı sepetten zeytinyağını, bulamayı, pekmezi.
Yutkunarak baktı.
Bulama kutusunu aldı, evirdi çevirdi, bıraktı.
Tatlılardan en sevdiği bulama.
"Ayşe de bulamayı çok sever ama,
bunu yarın olduğu gibi ona göndermeli."
Zeytinyağı ibriğine uzandı eli
tattı, parmağına bir damla damlatıp :
"Bunu da Süleyman'a yollarız,
Remzi Beyin elli lirasını Fuat'a.
Yirmi gün sonra çıkıyor hapisten
yol parası yapar."
Pekmez şişedeydi.
Ters ters bir göz attı şişeye :
"Bu da bize kalacak
halbuki hiç de sevmem mübareği.....

IV

Bir perşembe günü bıraktılar Fuat'ı
akşam
geç vakit.
Yürüdü elini kolunu sallaya sallaya,
ıslık çalarak
ve arkaya hapisaneye bakmadan.
Orda kalanlar
demirli pencerelerden gözetliyor gideni :
bir parça hasret
bir parça keder
ve "haydi, yolu açık olsun..."
Köşeyi döndü Fuat,
karşıda şehir :
Bir yıldır uzaktan uzağa seyredilen şey.
Ve oraya kadar
sıra sıra kavaklar akşam aydınlığında
çayır
çimen
ve bembeyaz bir şose.
Yüreği güm güm atıyor delikanlının :
boşalamayan bir telaş,
bir şeylere yetişmek,
bir müjde vermek birilerine.
Durdu,
etrafına bakındı :
Yukarı, aşağı, sağa, sola,
sanki kendisi merkez
etrafında dünya alabildiğine genişliyor.

"Duvara çarpacağım
kolumu sallasam elim demire değecek"
diye bir şey yok.
Ortalık çizgisiz ve köşesiz.
Birdenbire Fuat'a havadaymışım, boşluktaymışım gibi geldi.
Öyle de kuvvetle hissetti ki bunu
başı döndü adeta.
Eğildi bir tutam yeşillik kopardı.
Atladı bir hendeği.
Silahlı iki jandarma gidiyor hapisaneye doğru :
"Geçmiş olsun," diye bağırdılar.
Fuat baktı arkalarından.
Siyah, ince bıyıkları altında dudakları titredi :
"Bu kadarcık da olsa güzel şey be,
anasını sattığının hürriyeti.
Dosdoğru hamama gitmeli," dedi.
"Şöyle bir göbek taşına yatıp...
Sonra bir kenar meyhanede bir temiz çekmeli kafayı..."
Canı yine birdenbire kadın istedi :
Tıknaz
kütür kütür
esmer bir kadın.
İçerde hep rüyalarına giren, mahluk,
yüzü belli değil,
vücudu belli.
Fakat Fuat ne meyhaneye gidebildi, ne kadına,
Halil'den gelen de dahil
yetmiyordu parası.
Ve hapisanesinde bir yıl yattığı şehri
gündüz gözüyle şöyle bir dolaşamadan,
sabah sabah, erken erken,
siyah yeldirmeli, yalnayak, sıska, harap kadınlar
hat boyunda tütün fidesine giderken
atladı tirene Fuat,
ver elini İstanbul.

Daha hürriyetinin ikinci günü
unuttu hapiste yattığını.
Ancak, beşinci gün
tiren İstanbul'a yaklaşırken
vakta ki karşıda Yeşilköy açıkları göründü,
birdenbire kömür çarpmış gibi başı döndü
bir bulantı halinde düştü yüreğine mahzunluk.
Birbirinden ayrı hapislerde kalanların hepsi
hele, Halil, Süleyman, Melahat,
hatta içeride edindiği ahbaplar :
katilden yatan Murat,
kızcılıktan Hüseyin
eşkıya Mehmet
kâh, ölmüşlermiş gibi uzak
acı
ve hatıralaşmış
kâh, elle dokunacak kadar yakın, sevinçli ve diri,
kâh, karmakarışık, hep beraber,
kâh içlerinden ayrılan biri
ikisi, üçü,
karşısına dikildiler.
Öyle de geldi ki, tesviyeci Fuat'a
şimdi, şu anda
herhangi bir hapiste, herhangi birinin,
hele bilhassa Halil'in yanında olmak istiyor.
Ovuşturdu alnını,
gözlerinin sulandığını belli etmemek için.

Bir, bir buçuk saat sonra Köprü'deydi Fuat,
İstanbul'un göbeğinde sayılır,
gördü Galata Kulesi'ni, Haliç'i, Süleymaniye'yi,
mavnaları, şirket vapurlarını, tıramvayları,
Köprü'den geçen insanları gördü
ve kara cevahir gözleri mavi bir aydınlıkla dolu
kokladı İstanbul'u.

Karaköy'den sökûp gelen bir canavar düdüğü,
beyaz bir alev geçti Köprü'nün üzerinden :
cankurtaran otomobili.
Karada değil de
son süratle denizde gider gibi bir hali vardı
bu kırmızı aylı beyaz makinenin.
Şoförün yanında oturan sıhhat memuru Hasan Kılıç
yummuştu gözlerini.
Gözlerinin altı çürük.
Başı açık.
Koyu kestane saçları kıvır kıvır.
Genç, güzel, tilki yüzü soluk
tatlı bir başağrısı
uykusuzluk.
Beyaz gömleği kirli ve perişandı.
Yanık benzin kokusu
ve dizlerine doğru yayılan sıcaklığı motorun.
Sıhhat memuru Hasan Kılıç toparlandı :
vücuduyla değil
kafasının içinde.
Gözleri hâlâ sımsıkı yumulu
görüyordu geçilen sokakları :
kapılar, pencereler, vitrinler ve adamlar
akıyor birbirine karışarak
ve canavar düdüğü ötüyor arısız arasız.
Bu böyle sürdü 15 dakika kadar
sonra yavaş yavaş seyreldi kalabalık,
yapılar küçüldü,
insanlar azaldı,
kısıldı feryadı canavar düdüğünün
ve duran tekerleklerle birlikte sustu.
Açtı gözlerini sıhhat memuru Hasan Kılıç.
Karakolun önündeler
bekçi bağırıyor :
"— Arabayla gidemezsin
sedyeleri al,
şuracıkta zaten..."

Önde Hasan Kılıç'la bekçi,
arkada hastabakıcı, şoför ve sedyeler
yola koyuldular.
Yırtık, beyaz gömleği savrularak yürüyor Hasan Kılıç :
telaşlı dalgınlığı içinde işgüzar,
sükûtunda ukala
ve gözleri baygın.
Ortalıkta çıt yok.
Gökyüzü berrak
ılık
ve bahtiyardı.
Ahşaptı mahallenin evleri :
boyasız
kararmış
fakat temizdiler.
Yalnayak bir kız çocuğu bir taş merdiveni yıkamaktaydı.
Hani öyle geliyor ki insana,
burası bir dünyanın sonu
bir dünyanın başlangıcıdır
ve bir köşe dönülünce...
Döndüler köşeyi,
bir inişin başındaydılar,
dar
uzun
bayır aşağı dimdik gidiyor sokak,
bir kurşun borunun içinden seyredilir gibi de
uzakta, en dipte bir deniz parçası.
Başladılar inmeye,
millet yığılmış önüne bir tahta kapının,
kumaşları harap,
derileri aç,
sarı,
çoğu da ya çalışamayacak kadar çocuk
ya çalışamayacak kadar ihtiyardı.
Bu saatte aynı kumaş
aynı derilerin içinde
işteydi ötekiler :

fabrikada amele,
dükkânda çırak, tezgâhtar,
işportacı,
ve çok uzak bir yerlerde askerdeydi delikanlılardan ikisi.
Soldaki evin alt katında bir tahsildar oturur :
çeşmenin karşısındaki evin.
Bu sokağın en güzel kızı
herhalde yine Beyoğlu'ndadır :
Ya Madam Atina'da, ya bir sinema locasında.
Ve arabacının haylaz oğlu
hapiste.
Sıhhat memurunu karşıladı komiser.
Eve girildi.
Ufunet.
Beş odada altı aile.
Şimdi de kalabalık bir misli arttığı halde
çırılçıplaktı çürük, ıslak tahtaların boşluğu.
İkinci katta dipteki odaya girdiler;
iki yer yatağı,
ortada sofra bezi ve bir hazin tencere.
Beş insan uzanmıştı yere.
Sıhhat memuru baktı komisere.
Konuştu komiser :
"— Zehirlenmişler.
Kendisini de, hepsini de herif zehirlemiş tahkikatıma göre.
Sıçanotuyla olacak.
Maaile intihar.
Ne yaparsın,
diz boyu sefalet paşam.
Deri fabrikasında çalışırdı adam,
110 kuruş gündelik.
Fakat bakın döşekler oldukça yeni,
tencere de para eder.
Satmamışlar.
Ötekiler ölmüş ama kız yaşıyor galiba.
Zaten onun feryadına yetişmişler."

Gerçekten de yaşıyordu kız,
kuru erik dalı gibi bir şey,
on üçünde var yok.
Hasan Kılıç bir apomorfin iğnesi yaptı hemen,
sonra sedyeye koydu, yolladı aşağıya,
sonra, teker teker baktı ötekilere :
Kalın kara kaşlı, uzun yüzlüydü erkek,
birdenbire bir şeyden ürkerek
ödü kopmuş gibi bir hali vardı.
Karısı otuz beşlik.
Entarisini parçalamış can çekişirken
Zayıf, kuru iki el gibi sarkıyor memeleri.
Nine, erkeğin anası, dişsiz ağzını açmış
kıvrılıvermiş iki büklüm.
Ölülerin dördüncüsü beş yaşında bir oğlandı,
mavi donunun içinde raşitik bir torba kemik.
Aklı bir şeye takılmış gibiydi komiserin,
konuşuyor boyuna;
yüksek sesle düşünüyor daha doğrusu :
"— Satılacak çok şeyleri varmış daha,
döşekler, tencere,
oğlanın mavi donu da yeni alınmış
kadının da iç gömleği var.
İntihar mevsimsiz.
Daha nice çıplaklar yaşıyor.
Herkes dilencilik edemez ama...
Gözü yılmış herifin...
Yılgınlık paşam, yılgınlık...
Haysiyetli herifmiş lakin..."

Hasan Kılıç yürüdü kapıya doğru :
"— Gidelim bay komiser."

Gittiler.
içerde ihtiyar bir erkek kaldı yalnız
karşı odanın insanlarından biri.

Yalnayaktı.
Paramparça bir şal kuşak sarılı entarisinin beline.
Akıyordu sol gözü.
Ve biten bir şey gibi suçsuz ve hazindi yüzü.
Eğildi üstüne kalın kara kaşlı erkeğin,
soktu ellerini ölünün ceplerine.
Bulup çıkardı ekmek karnesini.
Sonra ağır ağır
dikildi, belini zorlukla doğrultarak.
Açıldı hışımla kapı.
Mahalle mümessiliydi giren.
Bakıştılar.
Mümessil uzattı kolunu,
karneyi devretti ihtiyar.
Elleri titremiyordu,
yalnız bir kat daha suçsuz ve hazindi yüzü.
Mümessil kuponları saydı,
beş parça koparıp koydu ihtiyarın açık avucuna :
"— Bölüştük," dedi.
"Tarihine iyi bak,
yukardaki Laz fırıncıdan alırsın.
Kimseye ağzını açma,
gelinin de, çocuklar da duymasın,
kendin al, kendin ye..."
Sustu,
düşündü,
tekrar uzattı kolunu :
yumuşak, esmer ve tüysüzdü bu kolun ucundaki el,
tırnak diplerinde yağlıymış gibi parlıyordu deri :
"— İstersen seninkileri sat bana,
yüz elli kuruş veririm.
Yahut hayır, kalsın.
Yahut,
hayır,
çaktıracaksın işi.

Al şu yetmiş beşi
ver onları buraya.
Yok,
hayır, istemem.
Çek elini istemem diyorum sana.
Yetmiş beş kuruş da senin olsun,
istemem.
Burda durma haydi git..
Allah belanızı versin
ikimizin de.."

İhtiyar, dışarı çıktı.
Durdu sofada,
aralık kalan kapıya yaklaştı tekrar,
hep öyle suçsuz, hep öyle hazindi yüzü.
Gözetledi mümessili,
içerde ne yapıyor diye.

Cankurtaran düzüldü yola.
Arabada, sedyede, kızcağız boyuna kusuyor,
hastabakıcı, içinden küfredip
— alışkanlık —
susuyor
ve şoförün yanında sıhhat memuru Hasan Kılıç
düşünüyordu :
"— Parkotel'in şef garsonu gelmiştir daireye,
bekler,
sözde aşı yapıldı diye cüzdanlar mühürlenecek,
garsonların cüzdanları.
On lira ordan.
Tokatlıyan'ınki de öbür gün gelir.
Yedi buçuk.
Şu bizim millet aşıdan korkmasa işimiz dumandır.
Gece doktora uğramalı,
kinin ampullerini doldurmuştur mâi mukattarla,
yirmi lira komisyon,

etti otuz yedi buçuk.
Bu ay yüklüyüz."

Cerrahpaşa'nın önünde durdu şoför.
"— Yer yok," dediler.
Hareket.
Arkada, içerde kız kusuyor,
Hasan Kılıç düşünüyordu :
"— Bu da, sabahki gibi arabada ölmese bari.
Fakat veremin de öylesi görülmüş şey değil.
Ya intihar edeceksin,
ya T.B.'den geberecek,
yahut da benim gibi kurnaz olacaksın."

Hasan Kılıç kendini dehşetli kurnaz sayıyordu.
Otomobil Guraba'nın önünde durdu.
"— Yer yok," dediler.
Hareket.
Çapa'dan yokuş yukarı çıkılıyor Aksaray'a doğru,
Yusuf Paşa, Murat Paşa,
sokak dar, basık ve yorgun.
Bakkal, leblebici, hallaç,
kömürcünün üstünde aşı boyalı konak.
Hasan Kılıç düşünmekte devam ediyor :
"— Apomorfin boyuna kusturur şimdi kızı.
Nuri Ecza Deposu kalsiyum çıkarmış karaborsaya,
ampulü, etiketi Avrupa, içi yerli.
Haydi kendini göster oğlum,
herif kurnaz,
sen daha kurnazsın, herife yapış."

Hasan Kılıç güldü,
gerildi kalın, kırmızı dudakları
dişleri bembeyaz çıktı meydana.

Beşinci Kitabın Sonu

YENİ ŞİİRLER
(1951-1959)
(Şiirler 6)

* * *

Sen tarlasın
ben – traktör,
sen kâatsın,
ben – yazı makinası;
karım, oğlumun anası,
sen türküsün,
ben – cura.
Ben nemli ılık bir lodos gecesiyim
sen rıhtımda dolaşan kadınsın,
bakıyorsun karşıki ışıklara.
Ben suyum,
sen – içensin.
Ben yoldan geçenim
sen bana el etmek için
pencereni açansın..
Sen Çin'sin
ben – Mao Çe Tung'un ordusu.
Sen Filipinli bir kız çocuğusun 14 yaşında
ben kurtarıyorum seni
bir Amerikan deniz erinin elinden.
Sen bir köysün.
Anadolu'da bir dağ başında.
Sen şehrimsin
en güzel ve en acılı.
Sen bir imdat çığlığısın, yani memleketimsin,
Sana doğru koşan adımlar – benim.

1951

FESTİVALİN KİTABI

Başlangıç

Berlin'de 5 Ağustos günü, Ahmet,
Kızılordu erlerinden
mavi gözlü Fedya'ya tanıttım seni.
Otomobildeyiz,
Fedya direksiyonda.
– "Fedya, dedim ona,
Ahmed'im tütün yaprağı gibi narin
tütün yaprağı gibi sarı
Ahmed'im tütün işçisi.
Fedya, çok zulüm ettiler Ahmed'ime
ve lâkin
yoldaşlarından ve kendinden emin gülüşünü Ahmed'imin
yenemediler.
Fedya, bizim Ahmet
barış ve hürriyet
imtihanını
birçoğumuzdan önce verdi :
On altı yaşında TKP'ye
on yedisinde hapse girdi
ve yirmisinde hapisten çıktığı akşam,
İstanbul'da bir bahar akşamı,
gülüşünü kaybetmeden
öldü veremden."

Fedya görmedi seni
fakat baktı sana Ahmet,
en yiğit bir hâtıraya bakar gibi baktı

ve benim elimde senin elini sıkmak için
az daha direksiyonu bırakacaktı.
Festival öğleden sonra başlıyor.
Caddelerde Almanlar
hele gençleri, Ahmet,
mavi gömlekleri, mavi bayraklarıyla
gözümün önünde hâlâ.
Türküler söyleniyor,
sıhhatli çocuklar gibi bahtiyar;
türküler söyleniyor,
bahar ağaçları gibi aydınlık
ve arkada harabeler,
türkülerin arkasında,
onlar artık insanların arasına karışamıyor...
Fedya'nın kepi
bir kuş kanadı gibi
sağ kaşının üzerinde,
kızıl yıldızcığı da orta yerinde.
Fedya'nın saçları...
Bu renk, bu ışıltı bir güneşte vardır, Ahmet,
bir de kolhoz ekinlerinde.
Fedya, saygılı bir sevinçle kullanıyor direksiyonu.
Birdenbire gördüler onu
onu, kepini, yıldızını
ve iki yandan uzandılar ona
elleriyle, gözleriyle.
Gözler :
dokunmak, okşamak isteyen eller gibiydi,
eller :
hayran bakıyordu.

Gözler :
annelerine sığınan çocuklar gibi
sarıldı boynuna onun,
görülmüş korkunç rüyayı bir daha görmemek için.
Eller vardı, Ahmet,
ona karşı silâh çektiklerinden pişmandılar
ve bir daha yapmaktansa bunu
razıydılar bileklerinden kopmaya.
Bakıyorum onlara, Ahmet,
unutmak, inanmak istiyorum,
inanmak
aldanmamak şartıyla.
Çünkü belki de gözler vardı
inatla yere bakan
ve ceplerinden çıkmamış eller vardı belki de.
Fakat gördüm Ahmet,
gözler vardı
ümittiler
eller vardı
komünisttiler.
Tutulduk çiçek yağmuruna :
kırmızı, beyaz, mavi, sarı,
gülleri, karanfilleri, kınaları
hepsinin de en tazesi, en dostu, en güzeli.
Ve sesler :
güneşli bir kumsalda sevinçle yuvarlanan
dalgaların uğultusu :
gençlik
barış
hürriyet
hayat

Froyntşaft froyntşaft!...
Gelin arabasına döndü Fedya'nın otomobili.
Bir eli direksiyonda delikanlının, Ahmet,
boyuna selâm alıp selâm veriyor öbür eli.
– Bu ne iş Fedor İvanoviç, dedim, bu ne iş?
Akıllı ve yumuşacık güldü Fedya,
– Teftiş, dedi, teftiş.
Barış birliklerini teftiş ediyorum.
Sustu,
baktı yüzüme vakarlı bir muhabbetle,
– Ahmet'le beraber, dedi, Ahmet'le.

*

Fedya, Berlin'de on beş gün on beş gece bayram eyledik
her yerde, hep beraber, Ahmet,
Fedya, benden yadigâr olsun ikinize
o bayramı anlatan bu şiirler, Ahmet.

1951

SENİ DÜŞÜNÜYORUM

Türkiye Komünist Partisi,
T. K. P.'m benim,
seni düşünüyorum.
Sen dünümüz, bugünümüz, yarınımızsın,
en büyük ustalığımız,
en ince hünerimizsin.
Sen aklımız, yüreğimiz ve yumruğumuzsun.
Dünyada bir anlı şanlı soyun var :
sen küçük kardeşisin V. K. P. (B)'nin.
Sen bana bugün
mübarek alnındaki yara yerinle
ve işçi bileklerinde zincir izleriyle göründün,
yürüyorsun dimdik, pırıl pırıl.
Ömrümde yalnız seninle
ve senin safında olmakla övündüm.

Bacımınkiler gibi gök gözlü şehrim,
İstanbul'um,
seni düşünüyorum.
Oturmuşun deniz kıyısına,
bakıyorsun limana giren Amerikan zırhlısına.
Hastasın, açsın, öfkelisin.
O da bakıyor sana,
hem de nasıl,
efendinmiş,
patronunmuş,
sahibinmiş gibi itoğlu it.

Bozkırdaki tarlalar sizi düşünüyorum.
Belki karasapanla sürülürdünüz,
kavruk olurdu ekininiz,
kavruktu mavruktu, buğday idi ya,
Amerikan şimdi beton dökmüş oraya,
ölüme uçak alanı yapmış sizi.

Uzun uzun şoseler sizi düşünüyorum.
Üstünüzden kervan geçmez, kuş uçmaz,
ölmeğe, öldürmeğe gidilir yalnız.

Seni düşünüyorum tornacı Rahmi.
Belki bu sabah basıldı evin,
belki şimdi Birinci Şubedesin,
kolların kelepçeli arkadan,
kan içinde yüzün gözün.
Biliyorum söyletemezler :
"Barış Yolu" dergisini kimden alıp dağıttığını.

Seni düşünüyorum Hasan oğlu Hüseyin.
Mangalardan birinin bilmem kaçıncı eri.
Selâm vermedin diye, çipil teğmen,
basıyor tokadı sana.
Sen sımsıkı duruyorsun,
yüzünde beş parmağın yeri.
Biliyorum, Hasan oğlu Hüseyin
kaçacaksın,
katletmiye gitmiyeceksin
Korede kardeşleri.

Seni düşünüyorum Hatçe kadın.
İnsandan çok arık toprağa benziyorsun,
hayır, topraksızlığa.
Beş çocuk doğurdun, üçü öldü.

Fakir köy halkını peşine takın,
gidiyorsun zaptetmeğe
süngülerin ardındaki bey toprağını.

Üniversiteli kız seni düşünüyorum.
İçerdesin bir yıldır,
en az üç yıl verecekler.
Bana bir şiirimi okumuştun,
sesin kulağımda hâlâ.

Seni düşünüyorum sayacı İsmail Usta.
Marşal emretti, açıldı gümrük kapıları,
sen dükkânın kapısını kapattın,
zarf, kâat sattın
Galatasaray'da, postanenin orda.
Dilendin sonra,
sonra öldün veremden
ev halkıyla beraber.

Seni düşünüyorum anne.
Büsbütün perde indi mi gözlerine?
Karanlıkta mısın?

Karıcığım, seni düşünüyorum.
Sütün kesildi mi büsbütün,
emziremiyor musun artık tosunumu
Memed'imi?
Ev kirasını bu ay verebildin mi?
Ben aklında mıyım?

Mavi bulutlar geçiyor altın kubbelerin üzerinden,
kırmızı bacaların,
beyaz kulelerin üzerinden mavi bulutlar geçiyor.
Bakıyorum Moskova'nın pencerelerinden birinden
seni düşünüyorum memleketim
memleketim, Türkiye'm seni düşünüyorum

zaten bir dakka çıktığın yok aklımdan,
hasretin dayanılır gibi değil
Moskova'da yaşamanın saadeti olmasa,
burda herkes sormasa seni benden,
Sovyet insanlarından her gün mektup gelmese,
sevmese seni onlar
benim onları sevdiğim kadar.

Moskova, 9. 10. 1951

* * *

Ali'nin selâmı var
Ali on dört yaşında
davar güder dağ başında.
Gördü anasının dayak yediğini jandarmadan
gördü kardeşinin sıtmadan öldüğünü.

Ali selâm eder
Ali on üç yaşındadır
dağ başında davar güder.
Sürü önde
Ali yalnayak arkada gider.
Ali'nin gözleri kara kehribar.

1952

KORE TÜRKÜSÜ

Ankara'da yedim taze meyvayı
Boşa çiğnemişim yalan dünyayı
Ankara'da yakın benim künyeyi

Anama söyleyin anam ağlasın
Gelin Hatice'm kara bağlasın

Ankara'dan çıktım başımı selâmet
Kunuri önünde koptu kıyamet
Gelin Hatice'm de kime emanet

Anama söyleyin anam ağlasın
Anamdan gayrısı yalan ağlasın

Tirene bindim de tiren salladı
Zalim doktor hastaneye almadı
İy'olursun diye geri yolladı

Anama söyleyin anam ağlasın
Babamın oğlu var beni n'eylesin

Ankara'ynan şu Kore'nin arası
Arasına boz dumanlar durası
Öldürür bu yara yoktur çaresi

Anama söyleyin anam ağlasın
Babamın oğlu var o da ağlasın

Kore'nin etrafı çepçevre meşe
Kurdunu kuşunu doyurduk leşe
Hüngür hüngür ağlasın gelin Hatçe

Anama söyleyin anam ağlasın
Ak duvaklı gelin kara bağlasın

Mezarımı derin kazın bol olsun
Etrafı da lâle sümbül gül olsun
Ben ölürsem Hatice'mi el alsın

Anama söyleyin anam ağlasın
Ağlasın da yüreğini dağlasın

[1952]

Çİ-ÇUN-TİN

Kun-Min'de bir cennet köşkü Çi-Çun-Tin,
Zâlim Sı-Si sapsarı gelir, ilkbahara burdan bakardı.
Ben de baktım. Sandallar geçti arasından nilüferlerin :
"Doğuda Şafak" türküsünü söylüyorlardı.

Taş Gemi

Kun-Min'de bir gemi var, teknesi taştan.
Yelkenleri rüzgâr dolu Çin'de
bir o kımıldamıyor
bir o keder içinde.

Oymalara Dair

Van Şe-Sen'de mermer, karaağaç, fildişi,
İpekleşmiş ustaların kahraman ellerinde.
Gördüm : bu metin inceliğin bir eşi
mavi işbaşı elbiseli Pekin güzellerinde.

1.10.52 ve Bolşevik İvan

Pırıl pırıl insan aktı Tyan-Min Meydanı'ndan.
En çorak topraklar bu nehirle bereketlenir.
Bayramı seyretti Sun Yat Sen'in yanından
kışlık sarayın ilk şehidi bolşevik İvan.

Pekin, 1952

SÖZÜM SİZEDİR FIRANSIZLAR

Çınarı yıkmak için
vururlar baltayı köküne,
evi yakmak için
kundağı temele sokarlar,
kartal uçamaz olur
kesilince kanadı.

Sözüm sizedir, Fransızlar,
"Fransa'dan bana ne," demiyorsanız
ve yarın
hürriyetin ölüsünü omzunuzda taşıyarak,
bir daha da geri dönmemek üzere,
tankların peşince gitmek istemiyorsanız
bırakmayın,
dokunmasınlar komünistlere!

Moskova, 1952

KARANFİLLİ ADAM

Seher karanlığında,
projektörlerin ışığında,
kurşuna dizilen beyaz karanfilli adamın
fotoğrafı
duruyor üstünde masamın.

Sağ eli
tutuyor karanfili
bir ışık parçası gibi Yunan denizinden.
Karanfilli adam
ağır kara kaşlarının altından
bakıyor cesur çocuk gözleriyle,
hilesiz bakıyor.

Türküler ancak böylesine hilesizdir
ve ancak komünistler
and içer böylesine hilesiz.
Dişleri bembeyaz :
gülüyor Beloyannis.
Ve elindeki karanfil,
bu yiğit,
bu rezil
günlerde
söylediği sözlerden biri gibi insanlara...

Mahkemede çekildi bu fotoğraf.
İdam kararından sonra.

Moskova, 26 Mayıs 1952

MEKTUP

Veli oğlu Ahmet
General Klarkın piyade eri
Kore

Bugün Çarşamba, Kasımın biri.
Bugün beş bin yıllık Çin bastı dört yaşına.
Pekinde geçilmiyor türkü sesinden.
Yollara döküldü millet
yediden yetmişine,
hepsi de mavi işbaşı elbiseli.
Pekinde fağfur kulelerde güneş
kırmızı sütunlarında ak güvercinler.

Li-Çan-Çen'le konuştum, Ahmet,
Hunan köylülerinden.
Uzun ak sakalı tel tel,
alnı Çin yazısı gibi kırışık.
Dedi ki bana :
toprağım yoktu,
var.
öküzüm yoktu,
var.
insandan sayılmazdım,
insanım artık.
Daha da güzel günler göreceğiz, diyorlar,
yalan değil,
göreceğiz.

İşte ben,
Li-Çan-Çen,
yoklar geri dönmesin
varlar yok olmasın
daha da güzel günler görelim diye
oğlumun birini okula yolladım
öbürünü Koreye...
Li-Çan-Çenin oğlu bu yüzden orda,
ya sen?

Pekin günlük güneşlik,
Korede yağmur mu yağıyor Ahmet?
Yüzükoyun sürünüyor musun çamurda
peşince namlunun?
Elâ gözlerin dumanlı,
kabarmış damarları alnının
kimi öldürmeğe gidiyorsun?
Yedi deniz ardında kaldı Anadol
hane halkıyla beraber.
Onlar bu yıl veremedi vergiyi.
öldü sarı öküz,
dayı oğluna göründü gurbet
kimi öldürmeğe gidiyorsun Ahmet?
Yedi deniz ardında kaldı Anadol
köy halkıyla beraber.
Onlar bu yıl toprak istedi Ali bey çiftliğinden.
Dövüşüldü candarmalarla.
Dursun vuruldu,
yaralandı koca anan,
hapise düştü millet.
Kimi öldürmeğe gidiyorsun Ahmet?
Şu ellerine bak,
sapanın sapından koparılan ellerine.
Akşamları sofrada, çıra ışığında
bazlamayı bölen onlardı.

Sarı öküzün ve Ayşe kızın yüzünü
onlar aynı şefkatle okşardı,
ve ağanın karşısında çaresizlikten, öfkeden,
enseni kaşırlardı.
Köy kıyısından geçen yolculara
kaç kere yol gösterip su verdiler
ve en kederli.
en yorgun
en tembel günlerinde senin
senden ayrı yaşayıp düşünmekte devam ederdiler.
Onlar,
ellerin
şimdi kan içinde bileklerine kadar,
kimi öldürmeğe gidiyorsun Ahmet?
Başka bir orduyu da gördü bu memleket.
Büyük Kuzeydendiler.
Japon zulmünü yendiler.
Diktiler yemiş fideleri gibi bu toprağa
bahtiyarlığın imkânlarını,
hem de karşılığında hiçbir şey beklemeden.
Sonra dönerken evlerine
şu sözlerle uğurlandılar.
"— Bağışlayın bizi kardeşler
dilediğimiz kadar
kılamıyorsak âşikâr
minnetimizi sözlerimizde.
Yaşıyacak hâtıranız, kardeşler,
fabrikalarımızın tüten bacalarında,
sırmalı dalgalarında ekinimizin
ve içi gülen gözlerimizde.
Hani bahar sabahları vardır, Ahmet,
çıkarsın evden
karşında bir müjde gibi bir dünya.

İşte böyle bir dünyaydı artık Kuzey Koreli için
her sabah
her akşam
her gece memleket.
Söz hürriyetindi.
Toprağı bölüşmüştüler.
Demiryolları
altın,
gümüş,
kömür,
ovada yağmur,
dağda rüzgâr,
deniz,
bulut,
güneş,
çocuk bahçeleri, hastaneler, okullar
ve fabrikalar milletindi.
Bahtiyardılar.
Kimi öldürmeğe gidiyorsun Ahmet?
Bu toprakta gerçekleşen kendi hasretini mi?
Korede yağmur mu yağıyor?
Evini yaktığınız çocuk
anasının ölüsüne kapanarak
haykırıyor mu altında yağmurun?
Yoksa onu görmüyor musun bile?
Yoksa artık kanıksadın mı?
Yoksa, Amerikan askeri Sin-Şana girdiğinde
sen de beraber miydin?
Gördün mü insanların çırılçıplak soyulup
benzinle yakıldığını?
Sen de Japon palasıyla kelle kestin mi?
Belki de Sarıvandaydın?
Ağaçlara saçlarından asılan insanlara
nişan aldın mı sen de?

Gebe kadınların ırzına geçip
sonra dövdün mü öldürene kadar?
Biliyorum,
San-Sen Ri'de gözlerini oydukları çocuğun
fotoğrafını çektiler
hâtıra diye.
Bu hâtıranın sende de bir kopyası var mı?
Biliyorum.
Vu-Mal-Şoyu alnından mıhladılar duvara,
bir kâatla beraber.
İşçiydi, on bir çocuk babasıydı.
Ve geniş alnıyla birlikte mıhlanan kâat
emek kahramanlığı diplomasıydı.
Bilmiyen var mı?
Yaktınız ekinleri,
şehirleri uçurdunuz.

Ve onların en ucuz ölüm âleti sendin, Ahmet,
vebalı farelerinden de ucuz.
Korede yağmur mu yağıyor?
Dinecek.
Ya defolup gideceksiniz,
ya denize dökecekler sizi.
Ne halt edeyim? deme Ahmet,
teslim ol.
Hâneni,
köyünü,
memleketini seviyorsan şu kadarcık,
teslim ol.
Hâneni,
köyünü,
memleketini,
seni celebe satanlara
söylenecek bir çift sözün varsa Ahmet,
teslim ol.

Yitirmedinse insanlığını
çoluk çocuk naşıyla dolu bir çukurda
teslim ol.
Biz Türkler yiğitizdir.
Yiğitliğin zerresi kaldıysa sende,
teslim ol.
Teslim ol ananın başı için,
teslim ol Türk halkı adına
Ahmet, kardeşim,
kardeşlerine teslim ol.

1952

LİDİ VANNA

Kaç kere beraberce yazmışız şiirlerimi,
kaç kere mavi dumandan avuçlarına onun
koymuşum yanan başımı.
Sanmıyorum kötülük edeceğini bana.
Ama ilminize hürmeten
ve güzel hatırınız için Lidi Vanna
peki, terkedeyim tütünü :
mapusane yoldaşımı.

Peki Lidi Vanna, kafayı çekmiyeyim,
ne şarap, ne votka, ne rakı,
hattâ yılbaşı gecesi,
bayramlarda hattâ,
hattâ Kosti'nin doğum günü.
Zaten evet,
en kolayı bu,
kırk yıl içmesem aklıma gelmez meret.

Peki, saat on dedi mi,
yatırayım yatağa hasta kalbimi
çocuklarla, kuşlarla beraber.
Halbuki, meselâ, geç vakit geceleyin,
kışın hele,
rahatsız etmeden
büyük uykudaki insanı,
usullacık geçip Kızıl Meydan'ı
dolaşmıya bayılırım
rıhtımında Moskova nehrinin,

yahut da sabahlamıya, Lidi Vanna,
usta bir kitabın aydınlığında.

Peki, en azından altı ay daha
yârin dudağından uzak durayım.
Zaten ayrılık var arada.

Anlıyorum, Lidi Vanna, yoldaşım,
yüksek emirlerinize riayet gerek,
yoksa, üçüncü bir enfarkt,
ve el bombası gibi patlayıp dağılabilir yürek.
Anlıyorum.
Fakat,
"Sevinç,
öfke,
keder,
tütünden de, diyorsunuz,
uykusuzluktan da beter."
İyi ama doktorcuğum, meselâ,
nasıl sevinmem dolu dizgin,
gördükçe ben komünist,
burda komünizmin elle tutulur hale geldiğini,
yahut bu nisan ayında
Fransa seçimlerinde
en çok bizimkilerin oy aldığını?
Benim akıllı doktorum, insaf edin,
nasıl öfkelenmem düşündükçe memleketimi?
Çırpınıyor ayakları altında bir avuç hergelenin.
Sonra, meselâ
belki görmiyeceğim bir daha
anasıyla Memed'imi.

Kederlenmemek elde mi, güzel gözlü doktorum,
elde mi?

Sözün kısası, Lidi Vanna,
şefkatli emeğinizi boşa çıkaracağım diye
kızmayın bana.
Ben vakarlı, sakin,
vurdumduymaz bir kaya gibi
deniz kıyısında yaşamıya
söz veremiyeceğim.

Bırakın, doktor,
yürek bu,
bakın nasıl çarpıyor.
Çatlıyacaksa öfkeden
kederden,
sevinçten,
varsın çatlasın....

1953, 29 Nisan,
Barviha Sanatoryumu, Moskova

VASİYET

Yoldaşlar, nasip olmazsa görmek o günü,
ölürsem kurtuluştan önce yani,
alıp götürün
Anadolu'da bir köy mezarlığına gömün beni.

Hasan beyin vurdurduğu
ırgat Osman yatsın bir yanımda
ve çavdarın dibinde toprağa çocuklayıp
kırkı çıkmadan ölen şehit Ayşe öbür yanımda.

Traktörlerle türküler geçsin altbaşından mezarlığın,
seher aydınlığında taze insan, yanık benzin kokusu,
tarlalar orta malı, kanallarda su,
ne kuraklık, ne candarma korkusu.

Biz bu türküleri elbette işitecek değiliz,
toprağın altında yatar upuzun,
çürür kara dallar gibi ölüler,
toprağın altında sağır, kör, dilsiz.

Ama bu türküleri söylemişim ben
daha onlar düzülmeden,
duymuşum yanık benzin kokusunu
traktörlerin resmi bile çizilmeden.

Benim sessiz komşulara gelince,
şehit Ayşe'yle ırgat Osman
çektiler büyük hasreti sağlıklarında
belki de farkında bile olmadan.

Yoldaşlar, ölürsem o günden önce yani,
– öyle gibi de görünüyor –
Anadolu'da bir köy mezarlığına gömün beni
ve de uyarına gelirse,
tepemde bir de çınar olursa
taş maş da istemez hani...

1953, 27 Nisan
Barviha Sanatoryumu

"23" SENTLİK ASKERE DAİR*

Mister Dalles,
sizden saklamak olmaz,
hayat pahalı biraz bizim memlekette.
Meselâ iki yüz gram et alabilirsiniz,
koyun eti,
Ankara'da 23 sente,
yahut iki kilo kuru soğan,
yahut bir kilodan biraz fazla mercimek,
elli santim kefen bezi yahut,
yahut da bir aylığına
yirmi yaşlarında bir tane insan,
erkek,
ağzı burnu, eli ayağı yerinde,
üniforması, otomatiği üzerinde,
yani öldürmeğe, öldürülmeğe hazır,
belki tavşan gibi korkak,
belki toprak gibi akıllı,
belki gençlik gibi cesur,
belki su gibi kurnaz
(her kaba uymak meselesi),
belki ömründe ilk defa denizi görecek,
belki ava meraklı, belki sevdalıdır.
Yahut da aynı hesapla Mister Dalles
(tanesi 23 sentten yani)
satarlar size bu askerlerin otuz beşini birden
İstanbul'da bir tek odanın aylık kirasına,
seksen beş onda altısını yahut
bir çift iskarpin parasına.

Yalnız, bir mesele var Mister Dalles,
herhalde bunu sizden gizlediler :
Size tanesini 23 sente sattıkları asker
mevcuttu üniformanızı giymeden önce de,
mevcuttu otomatiksiz filân,
mevcuttu sadece insan olarak,
mevcuttu,
tuhafınıza gidecek,
mevcuttu,
hem de çoktan mı çoktan,
daha sizin devletin adı bile konmadan.
Mevcuttu, işiyle gücüyle uğraşıyordu,
meselâ, Mister Dalles,
yeller eserken yerinde sizin New-York'un,
kurşun kubbeler kurdu o
gökkubbe gibi yüksek,
haşmetli, derin.
Elinde Bursa bahçeleri gibi nakışlandı ipek.
Halı dokur gibi yonttu mermeri,
ve nehirlerin bir kıyısından öbür kıyısına
ebemkuşağı gibi attı kırk gözlü köprüleri.
Dahası var Mister Dalles,
sizin dilde anlamı pek de belli değilken henüz
zulüm gibi,
hürriyet gibi,
kardeşlik gibi sözlerin,
dövüştü zulme karşı o,
ve istiklâl ve hürriyet uğruna
ve milletleri kardeş sofrasına davet ederek,

ve yârin yanağından gayrı her yerde,
her şeyde,
hep beraber
diyebilmek için
yürüdü peşince Bedreddin'in.
O, tornacı Hasan, köylü Memet, öğretmen Ali'dir,
kaya gibi yumruğunun son ustalığı :
922 yılı 9 Eylûlüdür.
Dedim ya, Mister Dalles,
herhalde bütün bunları sizden gizlediler.
Ucuzdur vardır illeti.
Hani şaşmayın,
yarın çok pahalıya mal olursa size
bu 23 sentlik asker,
yani benim fakir, cesur, çalışkan milletim,
her millet gibi büyük Türk milleti.

16. 7. 953

* Geçenlerde gazeteler yazdı : Amerika'nın Dışişleri Bakanı Mister Dalles, Atlantik Paktı'na en ucuz askeri Türkiye'nin sağladığını söylemiş. Bir Türk askeri 23 sente mal oluyormuş. Bu meselenin üzerine bir şiir yazdım.

DAVET

"Buyurun," deniyor size,
"buyurun, oturun," deniyor size,
"konuşup anlaşalım Mister."
Siz ter ter tepiniyorsunuz.
"Bizde atom bombası var," diyorsunuz.
"Ondan bizde de var," deniyor size.
"Ama," diyorsunuz, "bizde hidrojenlisi de var."
"Ondan da var bizde," deniyor size.
"Ama," diyorsunuz, "bizde," diyorsunuz...
Boşuna nefes tüketiyorsunuz.
"Sizde, orda, ne varsa," deniyor size,
"burda, bizde de var ondan.
"Hem de şu farkla ki,
"sizde üniformanın içinde : asker,
"bizde üniformanın içinde : insan."

"Buyurun, oturun," deniyor size,
"konuşup anlaşalım."
Siz, ter ter tepiniyorsunuz,
"Emrederim,
konuşmam," diyorsunuz.
Peki,
dünya yanmış, yıkılmış
umurunuzda değil,
ya kendi halkınız?
Mahvolmuş, olmamış
hep bir mi sizin için?

Bağlamıyor mu sizi halkınızla
herhangi bir sevinç,
bir keder,
bir umut?
Türkülerini sevmez misiniz meselâ?
Yahut boksa merakını?
Makina kullanmaktaki ustalığını yahut?
Sonra, siz de insansınız nihayet.
Belki hayatınızda hasta bir kadın vardır,
ak saçlı, soluk mavi gözlü bir kadın;
bir çocuk,
güneşten kopmuş gibi afacan ve sarışın;
bir hâtıra,
biraz gülünç, kederli biraz,
ama üstüne titrediğiniz
ve bir sokak fenerinin ışığına gizlenmiş.
Yahut bir tarlada bir ağaç,
her bahar yeşermesini istersiniz
sizden sonra da uzun uzun yıllar...

Bu sefer bu ağaç kömür olacak,
bu sefer yerle bir olacak
şehir
sokak
fener,
hâtıranızla beraber.
Geçenkiler gibi olmayacak bu sefer,
bu sefer sizin oraya da gelecek o,
taa evinizin içine kadar,
ve saçlar kana bulanıp örtecek mavi gözleri

ve bir yumurta gibi ezilecek
    sarışın başı çocuğun.
Daha var,
kanı kimin döktüğü er geç bilinir
ve bir sığınak,
    bir iki damla zehir.

"Buyurun," deniyor size,
"buyurun, oturun," deniyor size,
        "konuşup anlaşalım.
"Yoktur sözle çözülmeyecek düğüm,
"dâvaları halletmez ölüm,
            hayatı paylaşalım!..."

31 Ağustos 1953, Moskova

SOVYET KADININ YENİ YILI

Geç endam aynasının karşısına,
seyret bacım tepeden tırnağa kendini,
göreyim yılbaşı ağacı gibi süslendiğini
beyaz, yeşil, ışıl ışıl.

İpeklilerin en hâlisinden olmalı balo elbisen :
Birleşmeli onda
Kafkas şafaklarının ılık pembeliğiyle
Sibirya karlarının yumuşak mavi beyazlığı.
Çorapların örümcek ağından ince,
iskarpinlerin
taze bademiçi kabuğu gibi narin.
Boynunda gerdanlığın olmalı,
pırıldamalı nehir boylarınca kurulan
bütün elektrik istasyonlarının ışığıyla,
onların her birinde
senin ellerinin de mukaddes payı var.
Uçsuz bucaksız ülkende ellerinin şefkatli gücünü duyamamış
ağaç mı, alet mi,
hayvan mı, beşik mi var?
Çapayef'in makineli tüfeğini kimin elleri işletti?
Stalingrad cephesinde uçağın yekesine şahin kanatları gibi
konan eller
senin ellerin değil miydi?
Traktörlerin volanını kimin elleri güvercin kanatları gibi
okşuyor bugün?
Ellerinin vefalı türküsünü duyan avuçlar
ellerini bir daha unutamaz bacım.

Ellerin büyükçe biraz,
ellerin bir hayli yıpranmış,
yani en akıllı alınlar gibi geniş,
kınşık ve harikulâde güzel.
Hiçbir kadın bahtiyarlığa senin kadar lâyık olmadı
ve hiçbir kadın bahtiyarlığını senin gibi paylaşamadı
bahtsızlarla.
Sofran açık bütün halklara.
Ekmeğinden, şarabından tatmıyan var mı?
Senin gibi ev hanımı dünya dünya olalı görülmedi.

Geç endam aynasının karşısına,
seyret bacım tepeden tırnağa kendini
göreyim yılbaşı ağacı gibi süslendiğini
beyaz, yeşil, ışıl ışıl.

Ne olurdu sürmeni ben getirebilseydim sana
İstanbul'umun yıldızlı gecelerinden,
bir nar çiçeği takabilseydim yakana
Bursa bahçelerinden.
Buyur bacım içerde valse bekliyorlar seni.
En büyük ustalar
en güzel şiirleri senin valsin için besteledi.
İzin ver elini öpeyim bacım.
Yeni yılın kutlu olsun Sovyet kadını!

1954

LEHİSTAN MEKTUBU

Sevgilim, gonca gülüm,
başladı Lehistan ovasında yolculuğum :
Küçücük bir çocuğum,
bakıyorum ilk resimli kitabıma;
küçücük bir çocuğum,
sevinçler içinde, hayretler içinde;
küçücük bir çocuğum,
bakıyorum ilk resimli kitabıma,
insanları, hayvanları, eşyaları
daha renkli, daha güzel,
yeni baştan keşfederek.

Lehistan ovasında bahar.
Bir bizim ovaların baharları böyledir :
Işığında şahin olup uçasın gelir,
deresinde sazan olup yüzesin gelir,
yeşilini çiğ çiğ yiyesin gelir.
Bir bizim ovaların baharları böyledir :
Sesin var mı, yok mu, bakmaz,
zorla türkü söyletir;
uykunda bile yakanı bırakmaz,
girer, düşüne girer
güneşlerle yüklü dallar...
Lehistan ovasında bahar,
bahar,
bahar.

Sevgilim, gonca gülüm, ah gonca gülüm,
sokmak için fırsat kolluyor ölüm
çöreklenmiş sol mememin altında;
rezillik olurdu, zulüm mü, zulüm,
ayrılmak dünyadan bahar vaktında.

Sevgilim, dayı kızım, Memed'imin anası,
dedelerimizden biri
1848 Polonya muhaciri.
Belki o Varşovalı güzel kadına, senin
ikizmişsiniz gibi benzeyişin bundandır,
belki ben bu yüzden böyle sarı bıyıklı
böyle uzun boyluyum,
oğlumuzun gözleri böyle kuzey mavisi.
Belki de bu yüzden bu ova bana
bizim ovaları hatırlatıyor,
yahut da bu yüzden bu Leh türküsü,
içimde, derinde, yarı aydınlık
uyuyan bir suyu kımıldatıyor.

Lehistan'dan gelmiş dedelerimizden biri,
gözlerinde karanlığı yenilginin,
saçları al kana boyalı.
Uykusuz geceleri Borjenski'nin
benimkilerine benzer olmalı.
Tıpkı benim gibi o da
çok uzaklarda kalan bir ağacın altında
unutmuş olabilir uykusunu.
Onu da benim gibi deli etmiştir, deli,
her solukta alıp da memleket kokusunu
memleketi bir daha görmemek ihtimali.

Sevgilim,
nerde, ne zaman hürriyet dövüşmüş de
ön safında Polonyalı bulunmamış?
Bir Zenci türküsü olacak,
Harlem'de söylenen bir türkü.
Kederli biraz, umutsuz değil,
karanlık gibi yumuşak.
Eminim, bir Zenci türküsü olacak,
Harlem'de söylenen bir türkü.
Usullacık, usullacık okur onu anneler,
çocuklar uykuya korkusuz varır :
Kapının önünde dolaşmaktadır
Savannah'ta zenciler için ölen
ak kanatlı
Polonyalı atlı
Pulavski Kazimir.

Milletlerin baharıydı.
Uzak kayalıklarda açan çiçeklerin
ışıklı balıydı hürriyet,
milletler arıydı.
Milletlerin baharıydı,
bahardı, bir tanem,
büyük bir bahar.
Yürüdü Macar ordusunun önünde
öfkeli ufacık bir ihtiyar,
Lehistan'ın en yeşil dalı General Bem...
Paris'e gidebilsem, dayı kızı, Paris'e gidebilsem,
yağmur yağsa o gün öğleden önce
öğleden sonra açsa güneş.
Kızıl bir bayrak gibi inse akşam

Varşova'dan getirdiğim beyaz gülü
Dombrovski Vroslav'ın kabrine koysam.
Biliyorsun, gülüm,
en kutsal umudumuzun ağacı
Lenin'in memleketinde dikildi.
Fidandı henüz.
Karlı gecelerde onu bekledi
elleriyle ısıtarak
sabahlara dek
büyük çekist Cercinski Feliks.
Yetmiş yedi milletin kanı
karışıp İspanyol kanıyla
aktı İspanya toprağına.
Dedim ya, dayı kızı, dedim ya
nerde, ne zaman hürriyet dövüşmüş de
ön safında Polonyalı bulunmamış?
Öyle şey olmaz.
Dövüştü sarı, genç aslanlar gibi Valter
(Sverçevski)
Saragossa'da o yaz.
Dövüştü ölüme karşı
hayat gibi akıllı, kurnaz,
dövüştü gülerek, şakalaşarak,
Valter biliyordu ki, toprak
tel örgülerin önünde durdurulmaz
ve öyle karanlıkta kaçak maçak değil,
ay ışığında, hattâ güpegündüz
geçer sınır topraklarını pasaportsuz.
Valter biliyordu ki
Madrit'te çıkan yangın
Varşova'yı yakabilir.

Varşova yandı, gonca gülüm,
Varşova yandı.
Gamalı haçıyla Paris'e girdi ölüm
Moskova kapılarına dayandı.
Kan aktı
hiçbir kitabın yazmadığı
hiçbir türkünün söylemediği kadar.
Stalingrat'ta yüzgeri etti ölüm,
kovalandı inine dek
ve orda iki büklüm
can verdi.
Valter ölümü yenenlerle beraberdi.

Sevgilim, gonca gülüm,
başladı Lehistan ovasında yolculuğum.
Lehistan'da millet
sosyalizmi kurmakla meşgul.

Sosyalizm,
yani şu demek ki, dayı kızı,
sosyalizm,
senin anlayacağın yani,
elkapısının yokluğu değil de
imkânsızlığı.
Ekmeğimizde tuz,
kitabımızda söz,
ocağımızda ateş oluşu hürriyetin,
yahut, başkası yel de,
sen yaprakmışın gibi titrememek,
bunun tersi yahut...
Sosyalizm,
devirmek dağları elbirliğiyle,

ama elimizin öz biçimini,
öz sıcaklığını yitirmeden.
Yahut, meselâ,
sevgilimizin bizden ne şan, ne para,
vefadan başka bir şey beklemeyişi...
Sosyalizm,
yani yurttaş ödevi sayılması bahtiyarlığın,
yahut, meselâ,
– bu seni ilgilendirmez henüz –
esefsiz,
güvenle,
emniyetle,
gölgeli bir bahçeye girer gibi
girebilmek usulcacık ihtiyarlığa,
ve hepsinden önemlisi,
çocukların, ama bütün çocukların,
kırmızı elmalar gibi gülüşü...
Göğsümü kabartmıyor değil
dedelerimden birinin Lehli oluşu...

1954

AKŞAM

Anadolu ovalarındaki gibi tıpkı
havayi mavi
toz pembe
açık mor,
Macar ovasında akşam oluyor.
Ağaçlar bildik ağaçlar, bizim ovadakiler,
dibinde ağaçların
akşam serinliğinde
terli, sıcak
asker kaputuna benziyor toprak.
Asker kaputuna benziyor toprak,
o renkte,
öyle uçsuz bucaksız
öylesine dayanıklı,
Anadolu ovalarındaki gibi tıpkı
Macar ovasında akşam oluyor.
Konuyor dallara yıldızlar
yaprakların arasına
kuşlarla beraber,
ağaçlar bildik ağaçlar, bizim ovadakiler.
Benzerlik işte o kadar ama
akşammış, toprakmış, ağaçmış.
Bizim ovalarda çocuklar aç,
gelinler yirmi yaşında kocakarı.
Bizim ovalarda öküzlerin boyu bir karış.
Bizim ovalar Macar ovası değil.

30 Mart 1954

POSTACI

Macaristan'da yolculuk notlarından

İnsanın, dünyanın, yurdun haberini,
ağacın, kuşun, kurdun haberini,
seher vakitlerinde
yahut
gecenin ortasında
taşıdım insanlara yüreğimin çantasında,
şairlik ettim
bir çeşit postacılık yani.
Çocukken postacı olmak isterdim,
şairlik filân yoluyla değil ama
basbaya, sahici postacı.
Renkli kalemlerle çizilirdi bin türlü resim
hep aynı postacının, Nâzım'ın resmi,
Jül Vern'in romanlarıyla coğrafya kitaplarına.
İşte, köpeklerin çektiği kızağı
sürüyorum buzun üzerinde.
Işıldıyor kuzey şafağı
konserve kutularıyla posta paketlerinde.
Bering Boğazı'nı geçiyorum.
Yahut işte bozkırda gölgesinde ağır bulutların
asker mektubu dağıtıp ayran içiyorum.
Yahut da büyük şehrin uğultulu asfaltındayım,
çantamda yazıları yalnız müjdelerin
yalnız umutların.
Yahut çölde, yıldızların altındayım.
Bir küçük kız ateşler içinde hasta.
Kapı çalınıyor gece yarısı :
– Posta!

Küçük kızın gözleri açıldı mavi mavi.
Babası yarın akşam dönüyor hapislikten.
O karda kıyamette bendim bulan o evi.
Komşu kıza bendim telgrafı getiren.
Çocukken postacı olmak isterdim.
Oysaki, Türkiye'mde postacılık zor sanattır.
Telgraflarda envayi türlü acı
mektuplarda, satır satır keder taşır
o güzelim memlekette postacı.
Çocukken postacı olmak isterdim.
Muradıma, Macaristan'da erdim, ellisinde.
Çantamda bahar.
Çantamda Tuna'nın pırıltısıyla,
kuş cıvıltısıyla,
taze çimen kokusuyla dolu mektuplar.
Moskova'ya Budapeşte'den,
çocukların çocuklara mektupları.
Çantamda cennet...
Bir zarfın üzeri :
"Memet,
Nâzım Hikmet'in oğlu,
Türkiye."
diye yazılı.
Moskova'da mektupları birer birer
kendim dağıtırım adreslerine.
Yalnız Memed'in mektubunu götüremem yerine,
hattâ yollayamam.
Nâzım'ın oğlu,
haramiler kesmiş yolu,
mektubumu vermezler.

Mayıs 1954

MACARİSTAN NOTLARI

Havalandık Prag'dan
indik Budapeşte'ye.
Kuş olmak güzel şey
hatta bulut olmak,
ama ben memnunum insan olmaktan.
En de sevdiğim unsur : toprak.
İşte belki de bu yüzdendir :
uçağın camına dayayıp alnımı,
yahut da abanıp bir küpeşteye
ne zaman ayrılsam topraktan
bir kederdir içime düşer,
elinin, sevgilim,
elimden sıyrılışı gibi bir keder,
tıpkı o sabahki gibi,
eşiğinde kapımızın,
İstanbul'da.

Çıkarsın kış gecesi köyden
kardır görünen
ovadan önce,
açarsın pencereyi yaz gecesi
yıldızlar girer odana
gökyüzünden önce.
Bahârda ormandan önce yeşildir görünen.
Budapeşte'de çocukları görüyorsun ilkönce,
evlerden önce hatta.
Sokaklar cıvıl cıvıl çocuk dolu ağzına kadar.
Hava da sıcak mı sıcak.
Bacaklarıyla belden yukarıları çıplak,
yaldızlı tenleri pırıldıyor güneşte.

Velhâsıl, al yanaklı, pıtrak elmalarıyla övünen
bir elma ağacı gibi Budapeşte.

Yeşil gözlüm,
kucağında 3 aylık bıraktım Memed'imi,
gülmeyi az buz beceriyordu,
şimdi konuşuyordur.
"Baba" demesini öğrettin mi?

Piyoner kamplarından birine gittim,
hemen o gün, şehrin dolayında.
Burda işçilerin,
köylülerin,
aydınların çocukları,
halkın yani,
yani sahici insanların,
yani Macaristan'ı Macaristan yapanların.
Etraf yemyeşil,
yapılar bembeyaz,
döşekler güneş kokuyor.

Sana bir şey söyleyeceğim,
böbürleniyorsun, diyeceksin,
ama hakikat :
Çocuklar çabucak ahbap oluyor benimle.
Hapisanede pencereme gelen kuşlar da öyleydi.
Ters anlama,
çocukları kuşlara filân benzettiğim yok.
Bilirsin ya, çocuklar,
hele halkın çocukları,
akıllı cesur mahluklar,
yürekleri de gözlerinde.
Aralarına alıverdiler beni.

El ele tutuştuk,
postanelerine gittik.
Telgrafçı, müvezzi, müdür, kasadar,
hepsi çocuk.
Muameleleri gayetle nazik
hem de çabuk,
yani dehşetli düşmanlar bürokrasiye.
Bir kartpostal yolladım Moskova'ya,
Erol'a, oğluna Erdem'in.

Karıcığım,
geceleri kapatıp pencereleri
radyoda Moskova'yı bulup
Erdem'i dinliyorsundur yine,
mürettip Şahap'ın anasıyla beraber.
Ve harap mahallede, yıldızların altında Ağustos böcekleri;
düdükleri bekçilerin,
bir de Rahmi Beylerin artsız arasız uluyan köpekleri.

Misafir çocuklar da vardı kampta
Koreli ve Yunanlı öksüzler.
Kara kâkülü altından
yüzüme muhabbetle
emniyetle bakan
Phenyanlı oğlancığın babasını
belki de bizimkilerden biri öldürdü.
Meselâ, Süleyman,
Çankırı köylüklerinden.
Dördüne bastığı halde
sıska eğri bacakları üstünde
sıtmalı, şiş karnını taşıyamayan
Hasan oğlanın babası Süleyman.

Süleyman'a postalları giydirdiler,
eline de Amerikan tüfeğini verdiler,
beş denizin ötesine sürdüler,
kaatil ettiler Süleyman'ımı.

Yunanlı bir kız çocuğu sarıldı boynuma,
taze zeytin dalı gibi bir kız çocuk.
"Amca, dedi,
bizim orda,
sizin orda ne zaman böyle yerler olacak?
Ne zaman bize de misafir çağıracağız
Macar arkadaşları?"

Zaharyadis,
çocuklarımız sabırsız,
elimizi tez tutmalıyız.

1954

MACAR TOPRAĞI

Merhaba Macar toprağı,
sen bu yaz vakitleri
fırından yeni çıkmış ekmek gibisin
kabarık,
yaldızlı, esmer
ve ekmek gibi sırlarınla dolu
ekmek gibi mübareksin.

Merhaba Macar toprağı,
altındaki tohumlara
köklere, temellere, madenlere,
altındaki kemiklere merhaba.

Merhaba Macar toprağı,
üstündeki gündüzlere, gecelere,
üstündeki yapraklara
sevdalara, türkülere,
pencerelere
kanatlara, ellere, ayaklara merhaba.

Merhaba Macar toprağı,
esir toprağımdan selâm getirdim sana.
Senin de geçmiş başından,
bilirsin
esirliğin ne demek olduğunu.
İnsanın toprağına nasıl çirkin görünüp
insana toprağın nasıl dar geldiğini.
Sözün ağızda,
bakışın gözde donup kaldığını.

Ve emeğimizin
çürük bir yemiş gibi acı olduğunu avucumuzda.
Toprak da insan gibi,
türküler gibi tıpkı,
hürriyette bir kat daha güzelleşiyor.
Güzelleşmişin bir kat daha Macar toprağı.

İnsanına, nimetine,
hayaline, hürriyetine,
şairine, şarabına doyum olmuyor.

Hoşça kal
lâyık olmadığım kadar ağırladın beni.

Hoşça kal,
götürüp koydum Gelert Tepesi'ne
senin kır çiçeklerini Macar toprağı
kendi halkım adına.

Hoşça kal,
başaklarına tane,
hayvanlarına besi,
çeliğine kuvvet,
insanlarına bahtiyarlık dilerim.

Hoşça kal.
Belki yine gelirim.
Belki ömür vefa etmez.
Ama bilirim, gün olacak, bilirim,
senden bize, bizden sana misafir gidilip gelinecek,
bir bahçeden bir bahçeye geçer gibi.

1954

MESAJ

Hastalar,
kardeşlerim,
iyileşeceksiniz.
Ağrılar, sızılar dinecek.
Yumuşak, ılık
bir yaz akşamı gibi inecek
ağır, yeşil dalların arasından rahatlık.

Hastalar, kardeşlerim,
biraz daha sabır, biraz daha inat.
Kapının arkasında bekleyen ölüm değil,
hayat.
Kapının arkasında dünya,
dünya cıvıl cıvıl.
Kalkacaksınız yatağınızdan,
gideceksiniz.
Tuzun, ekmeğin, güneşin tadını
yeni baştan keşfedeceksiniz.

Sararmak limon gibi, mum gibi erimek,
devrilmek kof bir çınar gibi ansızdan.
Kardeşlerim, hastalar,
biz ne limonuz, ne mum, ne çınar,
biz, insanız, çok şükür,
çok şükür, biliriz, umudumuzu ilâcımıza katmasını.
"Yaşamak gerek!"
diyerek
ayak direyip
dayatmasını.

Hastalar,
kardeşlerim,
iyileşeceğiz.
Ağrılar, sızılar dinecek.
Yumuşak,
ılık
bir yaz akşamı gibi inecek
ağır, yeşil dalların arasından rahatlık.

Frantişko Lazni,
30.6.1954

DENİZ ÜSTÜNE

Sertti, karmakarışıktı batımızda kalan dağlar.
Tirenimiz indi ordan ılık, ıslak düz ovaya.
Sağımızda, ter içinde, bir kamyonet gidiyordu.
Şoför, yeşil entarili şişman, esmer bir kadındı.
Oturmuştu arkadaki çuvallara bir gemici,
şapkasının kurdelesi uçuyordu çırpınarak.
Köprüleri, kuleleri, bacaları, dumanıyla
gümüş rengi bir fabrika geçiyordu solumuzdan,
limanına dönen bir harp gemisine benziyordu.

*

Serinliği geldi önce,
karıştırdı keskin iyot kokusunu
raflardaki elmaların kokusuna.
Sonra, baktım, aksi vurmuş gökyüzüne,
hava kat kat mavileşmiş.
Sonra birden kendisiyle karşılaştık.
Mendireğin içindeydi,
sıkışmıştı rıhtımlarla gemilerin arasına.
Zooparkta seyrettiğim bir kartalı hatırladım,
kanatları yana düşük,
küskün başı yüreğinde.

*

* Kemal Tahir'in *Toprak Adamları* isimli kitabında bu hususta mütemim ma-

İstasyona girdi tiren, kayboldu o.
İstasyondan çıktı tiren, yine birden karşılaştık :
Tanyeriydi,
orda, kısık kirpiklerin arasından bizi süzen
soğuk çelik pırıltısı
bize doğru yaklaştıkça yumuşayıp ısmıyor.
Ona bakıp düşünmedim :
bir uçsuz bucaksız, bir sonsuz kımıldarışta
ömrümüzün köpük gibi parıldayıp söndüğünü.
Vagondan atlamak geldi içimden,
koşmak ona doğru soluk soluğa.

*

İster ayışığında, ister güpegündüz,
ister çarşaf gibi olsun, ister köpük köpük,
kıyıda durup seyretmek onu
kahreder beni.
Duyarım içimde mahzunluğunu
boş bir şeytan minaresinin.
Ben onun gözünün orta yerinde olmalıyım,
balıkçılarla, diyelim, ağın başında.
Yahut elimde yeke,
altında yelkenin,
sevgiliyle beraber.
Yahut, fırtınada yanında kaptanın,
yahut, kulaç atmalıyım akıntıya karşı.
Ben onun gözünün orta yerinde olmalıyım.

*

Engels'i hatırladım.
Ne güzel şey külümüzün okyanusa savrulması.
Ama, ben, çam tahtasından bir tabutta
Anadolu yaylasına gömüleyim istiyorum.
Yaylamıza kiraz vakti,
ayrı ayrı gemilerden,
konuk gelsin gemiciler.
Söylesinler ayrı ayrı denizlerin
aynı büyük türküsünü.

Moskova – Gagri, Tibilisi – Moskova
tirenlerinde 1954 sonları

BENİM OĞLAN FOTOĞRAFLARDA BÜYÜYOR

İçimde acısı var yemişi koparılmış bir dalın,
gitmez gözümden hayali Haliç'e inen yolun,
iki gözlü bir bıçaktır yüreğime saplanmış
evlât hasretiyle hasreti İstanbul'un.

Ayrılık dayanılır gibi değil mi?
Bize pek mi müthiş geliyor kendi kaderimiz?
Elâleme haset mi ediyoruz?
Elâlemin babası İstanbul'da hapiste,
elâlemin oğlunu asmak istiyorlar
yol ortasında
güpegündüz.

Bense burda rüzgâr gibi
bir halk türküsü gibi hürüm,
sen ordasın yavrum,
ama asılamıyacak kadar küçüksün henüz.
Elâlemin oğlu katil olmasın,
elâlemin babası ölmesin,
eve ekmekle uçurtma getirsin diye
orda onlar aldı göze ipi.

İnsanlar,
iyi insanlar,
seslenin dünyanın dört köşesinden
dur deyin,
cellât geçirmesin ipi.

1954

MEMED'E SON MEKTUBUMDUR

Bir yandan cellâtlar girdi araya,
bir yandan oyun etti bana
bu mendebur yürek,
nâsip olmayacak Memed'im, yavrum,
seni bir daha görmek.

Biliyorum,
buğday başağı gibi delikanlı olacaksın,
– ben de öyleydim gençliğimde,
kumral, ince, uzun –
gözlerin ananınkiler gibi kocaman
bazan da bir parça bir tuhaf mahzun;
alnın alabildiğine aydınlık :
herhalde sesin de olacak
– berbattı benimkisi –
türküler döktüreceksin yanık mı yanık...
Konuşmasını da bileceksin
– ben de becerirdim o işi
sinirlenmediğim zamanlar –
bal damlayacak dilinden.
Vay, Memet, kızların çekeceği var
senin elinden...
Müşküldür
babasız büyütmek erkek evlâdı.
Ananı üzme oğlum,
ben güldürmedim yüzünü,
sen güldür.
Anan,
ipek gibi kuvvetli, ipek gibi yumuşak;

anan,
nineliğinde bile güzel olacak
onu ilk gördüğüm günkü gibi,
Boğaziçi'nde,
on yedisinde,
ayışığı, günışığı, can eriği,
dünya güzeli.

Anan,
ayrıldık bir sabah,
buluşmak üzre,
buluşamadık.
Anan,
anaların en iyisi, en akıllısı,
yüz yıl yaşar inşallah...

Ölmekten, oğlum korkmuyorum,
ama ne de olsa
iş arasında bazan,
irkilip ansızın,
yahut yalnızlığında uyku öncesinin
günleri saymak biraz zor.
Dünyaya doymak olmuyor, Memet
doymak olmuyor...

Dünyada kiracı gibi değil,
yazlığına gelmiş gibi de değil,
yaşa dünyada babanın eviymiş gibi...
Tohuma, toprağa, denize inan,
insana hepsinden önce.
Bulutu, makinayı, kitabı sev,
insanı hepsinden önce.

Kuruyan dalın
sönen yıldızın,
sakat hayvanın
duy kederini,
ama hepsinden önce de insanın.
Sevindirsin seni cümlesi nimetlerin
sevindirsin seni karanlık ve aydınlık,
sevindirsin seni dört mevsim,
ama hepsinden önce insan sevindirsin seni.

Memet,
memleketler içinde bir şirin memlekettir
Türkiye,
bizim memleket.
İnsanı da,
su katılmamışı,
çalışkandır, ağırbaşlı, yiğittir,
ama dehşetli fakir.
Çekmiş çekiyor millet.
Lâkin güzel gelecek sonu.
Sen bizim orda halkınla beraber
komünizmi kuracaksın,
gözle görecek, elle tutacaksın onu.

Memet,
ben dilimden, türkülerimden,
tuzumdan, ekmeğimden uzakta,
anana hasret, sana hasret,
yoldaşlarıma, halkıma hasret öleceğim,
ama sürgünde değil,
gurbet ellerde değil,

öleceğim rüyalarımın memleketinde,
beyaz şehrinde en güzel günlerimin.

Memet,
yavrum,
seni Türkiye Komünist Partisi'ne
emanet ediyorum.

Gidiyorum
içim rahat.
Sende daha bir hayli zaman
halkımda ölümsüz devâm edecek
bende tükenen hayat.

Moskova, 1955

BULUTLAR ADAM ÖLDÜRMESİN

Analardır adam eden adamı
aydınlıklardır önümüzde gider.
Sizi de bir ana doğurmadı mı?
Analara kıymayın efendiler.
Bulutlar adam öldürmesin.

Koşuyor altı yaşında bir oğlan,
uçurtması geçiyor ağaçlardan,
siz de böyle koşmuştunuz bir zaman.
Çocuklara kıymayın efendiler.
Bulutlar adam öldürmesin.

Gelinler aynada saçını tarar,
aynanın içinde birini arar.
Elbet böyle sizi de aradılar.
Gelinlere kıymayın efendiler.
Bulutlar adam öldürmesin.

İhtiyarlıkta aklına insanın,
tatlı anıları gelmeli yalnız.
Yazıktır, ihtiyarlara kıymayın,
efendiler, siz de ihtiyarsınız.
Bulutlar adam öldürmesin.

Şubat 1955

KAVANOZDAKİ YÜREK

Doktor Litman İmre'nin masasında
Bayan Çabai Yanoş'un yüreği
Birazcık kibirli, birazcık mahzun
Duruyor içinde bir kavanozun
Kayısı güllerinin arasında.

İncecikten yarılmış ortasından
Yüreği Bayan Çabai Yanoş'un.
Yarayı açan ne, doktor? Neşter mi?
Yoksa hasretlik mi? Acı sözler mi?
Bir ağlayanı var mı, arkasından?

Otuzundaymış, baktım etikete
Bayan Çabai Yanoş'un yüreği.
Evli miydi? Ne iş tutar Bay Yanoş?
Belki şimdi Rojakert'te oturmuş
Çekiyor akşamı seyrede ede.

Duruyor kavanozda çırılçıplak
Bayan Çabai Yanoş'un yüreği.
Bayan kaç kere böyle bir kaba
Reçel kaynatarak koydu acaba?
Elbet gazlı bezden değildi kapak.

Kendi gitmişse de içinde odanın
Bayan Çabai Yanoş'un yüreği.
Almış da onu karşısına doktor,
Sırlarına ermeğe çalışıyor
Belki bir damarın, belki sevdanın.

Akıllı bir doktorun masasında
Bayan Çabai Yanoş'unki gibi
Yüreğimiz, güllerin arasında,
Bizlerden sonra da faydalı olsun
İçinde tertemiz bir kavanozun.

Budapeşte, 6 Eylül 1955

YAPIYLA YAPICILAR

Yapıcılar türküler söylüyor,
yapı türkü söyler gibi yapılmıyor ama.
Bu iş biraz daha zor.

Yapıcıların yüreği
bayram yeri gibi cıvıl cıvıl,
ama yapı yeri bayram yeri değil.
Yapı yeri toz toprak,
çamur, kar.
Yapı yerinde ayağın burkulur,
ellerin kanar.
Yapı yerinde ne çay her zaman şekerli,
her zaman sıcak,
ne ekmek her zaman pamuk gibi yumuşak,
ne herkes kahraman,
ne dostlar vefalı her zaman.

Türkü söyler gibi yapılmıyor yapı.
Bu iş biraz daha zor.
Zor mor ama
yapı yükseliyor, yükseliyor.
Saksılar konuldu pencerelere
alt katlarında.
İlk balkonlara güneşi taşıyor kuşlar
kanatlarında.
Bir yürek çarpıntısı var
her putrelinde, her tuğlasında, her kerpicinde.
Yükseliyor
yükseliyor
yükseliyor yapı kan ter içinde.

Moskova, 1955

Nev-York Tayms gazetesi 29 Aralık 1954 tarihli sayısında "Türkiye Geriliyor" başlıklı bir başyazı yayımladı. Bu başyazıda şöyle satırlar var : "O – Adnan Menderes – Basın hürriyetini yok ediyor... Basında kendisini tenkit edenleri hapse atıyor... Siyasi muhalefeti eziyor... Menderes işçilere grev hakkını tanıyacağını vaad etmişti... Halbuki en kısa grevler için işçileri takip ediyor..."

Ben, Nâzım Hikmet, Nev-York Tayms gazetesinin satırları arasında kalan yazıları da okudum. Bu satırların arasındaki satırları aynen aşağıya geçiriyorum.

GERİLEYEN TÜRKİYE YAHUT ADNAN MENDERES'E ÖĞÜTLER

Şaşkınlığın bu kadarına doğrusu ya pes,
Bindiğin dalı kesiyorsun Adnan Menderes.
İlle de asıp kesmek geliyorsa içinden
Ezmekte devâm et Barışçılar'ı, ama sen
Meselâ Yalçın'ı da tıkıyorsun deliğe[1]
İhtiyarcık sana azıcık cilve yaptı diye,
Git, koş, elini öp, af dile, yüzünü güldür,
O, yalnız altın kafeslerde öten bülbüldür.

1 Adnan Menderes tevkif ettiği gazeteciler arasında Hüseyin Cahit Yalçın'ı da hapise attı.

O, matbaalar yıktırıp kitaplar yaktıran, [2]
O, büyük demokrat, O, hürriyetçi kahraman,
Moskova'yı atomlayalım diyen insancı...
Kendine acımazsan bize bir parça acı.
A be Adnan Menderes, böyle bir dal kesilmez,
Böyle şaşkınlıkların sonu da iyi gelmez...
Şu muhalefetle de alıp veremediğin ne?
Niye öyle hışımla yürüyorsun üstüne?
Kore'ye asker gönderdin de "Hayır" mı dedi?
"Kan aktı hesabı sorulmahdır!" mı dedi?
Orduyu emrimize verdin, ses çıkardı mı?
"Olmaz olsun" mu dedi Amerikan yardımı?
Feryat mı etti "İstiklâl elden gitti" diye?
Zavallı, sımsıkı sarılmış demokrasiye :
"Başvekil merasimsiz karşılanmalı" diyor.[3]
Bir de bazan coşarak "Hayat pahalı" diyor.
Bu aksoylu muhalefeti ezilir görmek
Türkün Batılı dostlarını pek üzüyor pek.[4]
Şaşkınlığın bu kadarına doğrusu ya pes,
Bindiğin dalı kesiyorsun Adnan Menderes.

Hani, her işte bizden örnek alacaktın ya?
Hürriyet nizamına sâdık kalacaktın ya?

2 1945 yılında Tan gazetesi başta olmak üzere birçok gazete, dergi matbaası yıkılıp yağma edilmiş, meydanlarda kitaplar yakılmıştı. Bu faşist sürülerine "İleri" emrini Yalçın vermişti.

3 Burjuva muhalefet gazeteleri ve partileri, Adnan Menderes'e İstanbul'a filân gelip gidişlerinde merasim yapılmasına itiraz ediyorlar.

4 Nev-York Tayms yazısını şöyle bitiriyor: "Bu durum Türkiye'nin Batıdaki dostlarını kederlendirmektedir."

Vaadettin tanımadın işçinin grev hakkını.
O hakkı bizim tanıdığımız gibi tanı.
Elli istiyorlarsa ateş aç, sonra beş ver.
Ama ufak tefek grevlerde anlayış göster.
Sendika liderlerinizin birçoğu zaten
bizde olduğu gibi emir alır polisten.
Niye telaşlanıp kaybedersin vakarını?
Hem de kırarsın liderlerin itibarını?
Şaşkınlığın bu kadarına doğrusu ya pes,
Bindiğin dalı kesiyorsun Adnan Menderes.

Senin bindiğin dallar ve bindiğimiz dallar,
Unutma bu dallardan başka asıl ağaç var,
öfkeyle homurdanan yarı çıplak, yarı aç,
bizi silkip atmaya fırsat kollıyan ağaç...

1955

* * *

Çınarı yıkmak için
baltayı köküne vururlar,
evi yakmak için
sokarlar kundağı temele.
Kartal uçamaz olur
kanadı kırılınca,
düşünebilir miyiz
başımız vurulunca?

Onlar köküdür memleketin,
dallara yürüyen su
bu kökte saklıdır.
Onlar umudun temeli,
onlar kanadı hürriyetin,
halkın aklıdır.

Kaç kere kaç yerde baltalandı kök
yürümez oldu su
dallar kurudu.
Kırıldı kanat
öldürdüler aklı.
Ve sonra yolladılar insanları salhaneye.

Çünkü böyledir
asrımızın gerçeklerinden biri.

1956

GÖZLERİN

Gözlerin gözlerin gözlerin,
ister hapisaneme, ister hastaneme gel,
gözlerin gözlerin gözlerin hep güneşte,
şu Mayıs ayı sonlarında öyledir işte
Antalya tarafında ekinler seher vakti.

Gözlerin gözlerin gözlerin,
kaç defa karşımda ağladılar
çırılçıplak kaldı gözlerin
altı aylık çocuk gözleri gibi kocaman ve çırılçıplak,
fakat bir gün bile güneşsiz kalmadılar.

Gözlerin gözlerin gözlerin,
gözlerin bir mahmurlaşmayagörsün
sevinçli bahtiyar
alabildiğine akıllı ve mükemmel
dillere destan bir şeyler olur dünyaya sevdası insanın.

Gözlerin gözlerin gözlerin,
sonbaharda öyledir işte kestanelikleri Bursa'nın
ve yaz yağmurundan sonra yapraklar
ve her mevsim ve her saat İstanbul.

Gözlerin gözlerin gözlerin,
gün gelecek gülüm, gün gelecek,
kardeş insanlar birbirine
senin gözlerinle bakacaklar gülüm,
senin gözlerinle bakacaklar.

1956

KARLI KAYIN ORMANINDA

Karlı kayın ormanında
yürüyorum geceleyin.
Efkârlıyım, efkârlıyım,
elini ver, nerde elin?

Ayışığı renginde kar,
keçe çizmelerim ağır.
İçimde çalınan ıslık
beni nereye çağırır?

Memleket mi, yıldızlar mı,
gençliğim mi daha uzak?
Kayınların arasında
bir pencere, sarı, sıcak.

Ben ordan geçerken biri :
"Amca, dese, gir içeri."
Girip yerden selâmlasam
hane içindekileri.

Eski takvim hesabıyle
bu sabah başladı bahar.
Geri geldi Memed'ime
yolladığım oyuncaklar.

Kurulmamış zembereği
küskün duruyor kamyonet,
yüzdüremedi leğende
beyaz kotrasını Memet.

Kar tertemiz, kar kabarık,
yürüyorum yumuşacık.
Dün gece on bir buçukta
ölmüş Berut, tanışırdık.

Bende boz bir halısı var
bir de kitabı, imzalı.
Elden ele geçer kitap,
daha yüz yıl yaşar halı.

Yedi tepeli şehrimde
bıraktım gonca gülümü.
Ne ölümden korkmak ayıp,
ne de düşünmek ölümü.

En acayip gücümüzdür,
kahramanlıktır yaşamak :
Öleceğimizi bilip
öleceğimizi mutlak.

Memleket mi, daha uzak,
gençliğim mi, yıldızlar mı?
Bayramoğlu, Bayramoğlu,
ölümden öte köy var mı?

Geceleyin, karlı kayın
ormanında yürüyorum.
Karanlıkta etrafımı
gündüz gibi görüyorum.

Şimdi şurdan saptım mıydı,
şose, tirenyolu, ova.
Yirmi beş kilometreden
pırıl pırıldır Moskova...

14 Mart 1956
Moskova, Peredelkino

YILBAŞI

Yağdı, bütün gece yağdı kar
yıldızlarla aydınlanarak.
Bir şehir, bir sokak, bir ev var,
ahşap bir ev, uzak mı uzak.

Yatıyor minderde bir çocuk,
benim oğlan, sarışın, tombul.
Misafir yoktu, kimseler yok.
Pencerede fakir İstanbul.

Öttü acı acı düdükler.
Hapislik gibidir yalnızlık.
Kapadı kitabı Münevver,
ağlayıverdi yumuşacık.

Bir şehir, bir sokak, bir ev var,
ahşap bir ev, uzak mı uzak.
Yağdı, bütün gece yağdı kar
yıldızlarla aydınlanarak.

Moskova, Peredelkino
23 Mart 956

YİRMİNCİ KONGRE

Yirminci Kongre'ye geldi Lenin,
gülüyordu mavi, badem gözleri.
Açılıştan önce girdi içeri.
Kürsünün dibindeki basamağa
oturdu ve başladı not almağa.
Farkında bile değil heykelinin.

Lenin'le aynı dam altında olmak,
duymak elimizde, ferahlıyarak,
akıllı elinin insanlığını.

Yirminci Kongre'ye geldi Lenin.
Sovyetler Birliği'nin üzerinde
ak bulutlar gibiydi tanyerinde
bereketli umutların yığını.

1956

KOMÜNİSTLERE BİR ÇİFT SÖZ

Komünistler, bir çift sözüm var size :
ister devlet başında olun, ister zindanda,
ister sıra neferi, ister parti kâtibi,
Lenin girebilmeli, her zaman, her mekânda
işinize, evinize, bütün ömrünüze
kendi işi, öz evi, kendi ömrüymüş gibi.

1956

HACI OĞLU SALİH

Hacı oğlu Salih memleketimdendi,
Karadeniz'den.
Kocaman gözlü, kocaman burunluydu,
dazlaktı.
Komünistti on dokuzdan.
Dövüştü,
hapse düştü,
yattı Ankara'da, Kırşehir'de.
Sonra geçti bu yana,
yani ikinci vatana.
Baytardı. Kirofabat köylerinde hasta keçilere baktı.
Yıllar, eğrilen bir yün ipliği gibi aktı
namuslu, çalışkan parmaklarından.
Sonra, 49'da, Moskova'da, Martın onuncu gecesi,
oturmuş, Engels'i okuyordu,
geldiler, götürdüler,
sürdüler Altay Bucağına.
Ne bir dağ devrildi içinde,
hattâ ne bir toprak parçası kaydı.
Yalnız, inme indi sağına,
altmış yedi yaşındaydı.
Altı yıl, Hacı oğlu Salih
kutladı İnkılâbın yıldönümünü
tel örgüler ve kurt köpekleriyle çevrili.
Ve öldü bir bahar günü
elli kişilik barakasında.
Bu akşam Moskova'da bayram eyledik,

kutladık İnkılâbın yıldönümünü :
Dolaştı türkü söyleyerek meydanları Marks
Engels
Lenin
ve Temize çıkma kâadı Salih'in...

Moskova, 1956

İSTANBUL'DAN MEKTUP

Canım,
uzandığım yerde yazıyorum,
yorgunum pek,
aynada yüzümü gördüm, âdeta yeşil.
Havalar soğuk, yaz gelmeyecek.
Haftada otuz liralık odun lâzım,
başa çıkılır gibi değil.
Demin, sofada iş görürken
battaniyemi aldım sırtıma.
Camlar, çerçeveler kırık,
kapılar kapanmıyor,
burda barınmamız imkânsız artık,
taşınmalı,
ev yıkılacak üstümüze.
Kiralarsa dehşetli pahalı.
Sana bunları ne diye anlatırım?
Üzüleceksin.
Derdimi kime dökeyim?
Kusura bakma.

Isınsa, iyice ısınsa ortalık ama,
hele geceler.
Bıktım usandım üşümekten.
Rüyalarımda Afrika'ya gidiyorum.
Cezayir'deyim bir sefer.
Sıcaktı.
Alnımı bir kurşun deldi.
Bütün kanım aktı,
ama ölmedim.

Bana bir hal geldi,
çok ihtiyarladığımı hissediyorum,
– halbuki biliyorsun
henüz kırkıma basmadım –
çok ihtiyarladığımı hissediyorum,
söylüyorum da,
söyleyince de kızıyorlar,
konferans dinliyorum herkesten.
Her neyse bu bahsi kapat.

Filme alınmış Çehof'un "Ağustosböceği".
Paris'te de göstermişler. Beğenilmiş.
O zavallı hoppa kadında mı bütün kabahat?
Ben doktoru hem severim,
hem de affetmem eşeği.
Eninde sonunda kim daha bedbaht?
Kim kimin yüzünden?

Paraguvay halk türkülerini çaldı radyo.
Bunlar, dikenli bir yaprağın üzerine
aşkla, güneşle, insan teriyle yazılmış,
acı da, umutlu da.
Bayıldım Paraguvay türkülerine.

Adviye'den mektup aldım,
beni çok göresi gelmiş,
beni hiç unutamıyormuş...
Şaştım da kaldım.
Yıllardır, sen memleketten kaçıp gittin gideli,
ne kapımı çaldı,
ne bir haber yolladı hattâ,
hattâ sokakta karşılaştık,

bir bayram sabahı,
başını çevirip geçti.
En yakın arkadaştık.
Ama, arkadaşlık ağaca benzer
kurudu mu
yeşermez artık.
Ben cevap yazmadım.
Neye yarar?
Evime bile gelse şimdi,
söyleyecek lakırdım yok.
Düşmanlığım da yok elbet.
Otursun güle güle,
zengin bir koca bulmuş.
Hastalıklı bir şeymiş adam,
manyağın biri.
Halbuki Adviye ne canlı kadındır.

Gidip baktım oğlumuza,
pembe, kumral, uyuyor mışıl mışıl.
Yorganı açılmış. Örttüm.

Bir kara haber de verdi bu akşam radyo :
İren Jolio Küri ölmüş.
Daha gençti.

Yıllar var
bir kitap okudumdu
ölenin anası üstüne yazılmış.
Bir yerinde iki kız çocuğundan bahseder,
– satırlar gözümün önüne geldi –
sarışın iki Yunan heykeli gibi, der.
İşte bu çocuklardan biri öldü.

Bilmem ki nasıl anlatsam,
büyük bilgin, büyük adam,
ama şimdi lösemiden ölen
o sarışın kızçocuğu da.
Bu ölüm bana çok dokundu.
İren Jolio Küri için
ağladım bu akşam.
Ne tuhaf.
İren, deselerdi, İren,
öldüğün zaman,
deselerdi,
İstanbullu bir kadın,
hem de hiç tanımadığın,
ağlayacak arkandan,
deselerdi,
şaşardı.
Kocası geldi aklıma,
bir mektup yazsam,
başsağlığı dilesem
diye düşündüm.
Adresini bilmiyorum ama.
Paris, Frederik Jolio Küri, desem,
gider miydi?

Bir de Fıransız yazarı öldü,
gazetede okudum.
Adını bile duymamışındır.
Çok ihtiyardı zaten,
üstelik de egoist,
sinik
cenabet herifin biri.
Her şeyle alay etmiş ömrü boyunca,

hiçbir şeyi, hiç kimseyi sevmemiş,
bir köpeklerle kedileri,
ama yalnız kendininkileri.
Mülakat vermiş ölmeden birkaç gün önce,
ölümü alaya alıyor aklınca,
ama belli dehşetli de korkuyor.
Resmi de var,
büyük annemizi erkek yap,
tepesine bir takke koy,
işte herif.
Korkunç bir yalnızlık içinde
sıska bir ihtiyar.
Ona da acıdım.
Belki büyük annemize benzediğinden,
belki de yalnızlığına.
Acıdım,
ama aynı acıma değil elbet,
acıyorsun İren Küri'ye,
çocuklarını düşünüyorsun, kocasını,
ama daha çok dünyaya acıyorsun
büyük bir insan öldü diye.

Sana bir müjdem var :
okumayı öğreniyor tembel oğlun,
epeyi söktü kerata :
tut, koş, kitap, kalem, çanta...

Mükemmel değil mi?
Her harfi bir şeye benzetiyor :
A bir evmiş,
B göbekli bir adam,
T bir keser.
Ödüm kopuyor tembel olacak diye.

Hep ona iş yaptırmak istiyorum.
Kız olsaydı kolaydı.
Kadınların her yaşta her iş gelir elinden.
Ama beş yaşında bir oğlan
ne becerebilir?
Ah bir ısınsa havalar...
Isınacak.
Uzadıkça uzadı mektubum.
Kendine iyi bak,
bana hemen cevap ver,
beni unutma.
Bana hemen cevap ver.
Akıllıdır Münevver,
nasıl olsa, ne yapıp eder,
falan filân diye kendini avutma.
Sensiz perişanım.
Beni unutma.
Kendine iyi bak.
Gözlerinden öperim canım.
Güzel geceler.
Kendine iyi bak.
Bana hemen cevap ver.
Dertlerimi aklında tutma,
unut,
beni unutma...

1956

KAVAK

Ağaç gece seyredilir.
Suda gümüşten servidir
İstanbullu Nedim için.

Ak bedenli gelinleri,
Melûl mahzun kayınları
Sever Riyazanlı Yesenin.

Bende bir kavak ürperir,
Nerde olsam sesi gelir
Muhacirliğimden beri.

Her ağaç gibi kavak da
Ömrünce durur ayakta
Gözler durur bir şeyleri.

Gözler şose boylarını,
Anadolu köylerini
Sarı sıcak yaz gününde.

Beni de gözledi kavak,
Geceleri haykırarak
Hapisanenin önünde.

Şahit ayıplarımıza,
Şahit kayıplarımıza,
Umudumuzun şahidi.

Şahit bitlenişimize,
Topraktaki işimize,
Hey gidi kavak, hey gidi.

Kavaklarını övmekten,
Kuru kuruya sevmekten
Ne çıkar ki memleketim!

Kara toprağa eğilip,
Yüzümün terini silip
Bir tek kavak dikemedim.

[Stockholm, 9 Mayıs 1956]

ŞEYTAN'A MERSİYE

Köpeğimin adı Şeytan'dı,
(dı)'lık adıyla ilgili değil,
adına bir şey olmadı.
Adına benzemezdi de.
Şeytanlar zâlim olur,
zâlimler : yalancı, kurnaz,
ama zâlimler akıllı olmaz.
Köpeğim akıllıydı.

Biraz da ben öldürdüm köpeğimi,
bakmasını bilemedim.
Bakmasını bilemezsen
ağaç bile dikme.
Elinde kuruyan ağaç
derdolur adama.
Yüzmek suda öğrenilir, diyeceksin.
Doğru.
Boğulursan
bir sen boğulursun ama.

Kaç sabahtır uyanıyorum,
dinliyorum ortalığı,
kapımı tırmalayan yok.
Ağlamak geliyor içimden,
ağlayamadığım için utanıyorum.

İnsan gibiydi.
Hayvanların çoğu insan gibidir,
hem de iyi insan gibi.
Kalın boynu kıldan inceydi dostluğun buyruğunda.

Hürriyeti, dişleriyle bacaklarındaydı,
nezaketi, tüylü uzun kuyruğunda.

Göresimiz gelirdi birbirimizi.
En büyük işlerden konuşurdu :
açlıktan, tokluktan, sevdalardan.
Ama bilmedi sıla hasretini.
Benim başımda o iş.
Şairi cennete koymuşlar
"Ah, memleketim!" ... demiş.

Öldü,
bu dünyada, nasıl ölünürse,
insan olsun, hayvan olsun, bitki olsun,
döşekte, toprakta, havada, suda,
ansızın, bekleyerek, uykuda,
bu dünyada nasıl ölünürse,
nasıl öleceksem,
nasıl öleceksek...

Bugün gölgede otuz sekiz.
Ormana bakıyorum balkondan.
Çamlar ince uzun yükseliyor kıpkırmızı,
gökyüzü çelik mavisi.
İnsanlar ter içinde,
köpeklerin dili bir karış,
göle gidiyorlar yıkanmaya.
Kıyıda bırakacaklar vücutlarının ağırlığını,
balıkların bahtiyarlığını paylaşacaklar.

1956 Haziran,
Moskova, Peredelkino

JAPON BALIKÇISI

Denizde bir bulutun öldürdüğü
Japon balıkçısı genç bir adamdı.
Dostlarından dinledim bu türküyü
Pasifik'te sapsarı bir akşamdı.

Balık tuttuk yiyen ölür.
Elimize değen ölür.
Bu gemi bir kara tabut,
lumbarından giren ölür.

Balık tuttuk yiyen ölür,
birden değil, ağır ağır,
etleri çürür, dağılır.
Balık tuttuk yiyen ölür.

Elimize değen ölür.
Tuzla, güneşle yıkanan
bu vefalı, bu çalışkan
elimize değen ölür.
Birden değil, ağır ağır,
etleri çürür, dağılır.
Elimize değen ölür...

Badem gözlüm, beni unut.
Bu gemi bir kara tabut,
lumbarından giren ölür.
Üstümüzden geçti bulut.

Bademgözlüm beni unut.
Boynuma sarılma, gülüm,
benden sana geçer ölüm.
Bademgözlüm beni unut.

Bu gemi bir kara tabut.
Bademgözlüm beni unut.
Çürük yumurtadan çürük,
benden yapacağın çocuk.
Bu gemi bir kara tabut.
Bu deniz bir ölü deniz.
İnsanlar ey, nerdesiniz?
Nerdesiniz?

[1956]

KIZ ÇOCUĞU

Kapıları çalan benim
kapıları birer birer.
Gözünüze görünemem
göze görünmez ölüler.

Hiroşima'da öleli
oluyor bir on yıl kadar.
Yedi yaşında bir kızım,
büyümez ölü çocuklar.

Saçlarım tutuştu önce,
gözlerim yandı kavruldu.
Bir avuç kül oluverdim,
külüm havaya savruldu.

Benim sizden kendim için
hiçbir şey istediğim yok.
Şeker bile yiyemez ki
kâğat gibi yanan çocuk.

Çalıyorum kapınızı,
teyze, amca, bir imza ver.
Çocuklar öldürülmesin
şeker de yiyebilsinler.

[1956]

SİLÂHSIZ İNSANLAR

Beş kıtanın içinden başladı sefer
Gidildi kuzeye doğru, gidildi,
Ormanlar, kayalar, göller, denizler
Şehrine varıldı, şehir yeşildi.

Bu gelenler silâhsız adamlardı
Her birisi yüreğini çıkardı.
Her yürekte güzel bir şeyler vardı,
Hayata sevdalar ilân edildi.

Geceler beyazdı, gündüzler serin,
Sözleri dövdüler dan dan da din din,
Örsünde sıcacık yüreklerinin
Ölüm bu sözlerden güçlü değildi.

1956

GELMİŞ DÜNYANIN DÖRT BİR UCUNDAN

Gelmiş dünyanın dört bir ucundan
Ayrı diller konuşur, anlaşırız
Yeşil dallarız dünya ağacından
Gençlik denen bir millet var, ondanız.

1956

ŞEVÇENKO'NUN KALEMİ

Kapısından girer girmez
O dakka, o saniye
Gözlerini görür görmez
Birden sevdalandım Kiyef şehrine.

Kat be kattır yamaçları
Gelinlerine benzer, ağaçları
Ak topuklarını döver saçları
Birden sevdalandım Kiyef şehrine.

Yaşı bin iki yüzden artık,
O mu yanıp yıkılmadık.
Yüzünde ne buruşuk, ne kırışık
Birden sevdalandım Kiyef şehrine.

Mavisi İstanbul'uma benzer
Yeşili Bursa'mdan eser
Oturmuş da şiir yazar
Birden sevdalandım Kiyef şehrine.

Kapısından girer girmez
Şevçenko karşıladı beni
Gözlerini görür görmez
Eğildim, öptüm elini.

Oturduk aynı sofrada, ekmeğini yedim
Dnepr'in suyunda yüzümü yudum,
Ustam, bahtı karalığı bilirsin dedim
Arzettim memleketimin halini.

Konuştuk şiir üstüne
Yüreğim gibi dedi, yana yana
Şiir düşmeli, dedi, halkın önüne
Verdi bana kalemini.

1956

İSTİKLÂL

Bu zırhlıları, bu orduları tanırım,
benim de sularıma girdiler,
benim de toprağıma asker çıkardılar geceleyin.
Kanıma susamıştılar.
Çalmak istiyorlardı gözlerimin nurunu,
hünerini ellerimin.
Döktük denize onları
1922'ydi yıllardan...

Mısırlı kardeşim;
şarkılarımız kardeştir,
isimlerimiz kardeş,
yoksulluğumuz kardeştir,
yorgunluğumuz kardeş.

Şehirlerimde güzel, ulu, canlı ne varsa :
insan, cadde, çınar,
savaşında senin yanındalar.
Köylerimde Kelâm-ı Kadim okunuyor
senin dilinle,
senin zaferin için...

Mısırlı kardeşim,
biliyorum, biliyorum,
istiklâl otobüs değil ki
birini kaçırdın mı, öbürüne binesin...
İstiklâl sevgilimiz gibidir
aldattın mı bir kere
zor döner bir daha.

Mısırlı kardeşim,
kanalın sularına karıştı kanın.
İnsanın yurdu bir kat daha kendinin olur
toprağına, suyuna karıştıkça kanı.
Yaşamış sayılmaz zaten
yurdu için ölmesini bilmiyen millet...

1956 Kasım

YA AYNİ, YA HABİBİ!..

Port-Saidli Mansur'um on üç, on dört yaşında.
Yalnayak, başıkabak, oturur boya boyar
aynalı, çıngıraklı sandığının başında.
İskarpinler, pabuçlar, postallar, kunduralar,
tozlu, çamurlu, umutsuz,
yorgun argın, ihtiyar,
çıkar aynalı sandığa.
Fırçalar kanatlanır, parlar kızıl kadife.
İskarpinler, pabuçlar, postallar, kunduralar,
sevinçli, dipdiri, genç,
umutlu, pırıl pırıl,
iner aynalı sandıktan.

Mansur'um kara kuru,
hurma çekirdeği gibi.
Mansur'um tatlı.
Mansur'um hep aynı şarkıyı söyler :
Ya ayni, ya habibi!....

Port-Said'i yaktılar, öldürdüler Mansur'u.
Bu sabah gazetede fotoğrafını gördüm :
ölülerin arasında bir küçük ölü.
Ya ayni, ya habibi!
Hurma çekirdeği gibi...

Pırağ, 26.11.956

PIRAĞ'DA VAKİTLER

I.

ŞAFAK

Barok

Pırağ'da bir yandan ağarıyor ortalık
bir yandan da kar yağıyor
sulusepken
kurşunî.
Pırağ'da ağır ağır aydınlanıyor barok :
huzursuz, uzak
ve yaldızlarında kararmış keder.
Ölen bir yıldızdan uçup gelen kuşlara benziyor
Dördüncü Şarl Köprüsü'nde heykeller.

Pırağ'da ilk tramvay çıktı deposundan,
camları aydınlık, sarı, sıcak.
Ama biliyorum
içi buz gibi soğuktur :
ilk yolcunun soluğuyla ısınmadı henüz.
Pırağ'da Pepik sütlü kahvesini içiyor,
beyaz mutfakta tahta masa tertemiz.
Pırağ'da bir yandan ağarıyor ortalık
bir yandan da kar yağıyor
sulusepken
kurşunî.

Pırağ'da bir araba geçiyor
tek atlı bir yük arabası
Yahudi mezarlığının önünden.
Bir başka şehrin hasretiyle yüklü araba,
arabacı ben.
Pırağ'da ağır ağır aydınlanıyor barok :
huzursuz, uzak
ve yaldızlarında kararmış keder.
Pırağ'da Yahudi mezarlığında sessiz soluksuz ölüm.
Ah gülüm, ah gülüm,
muhacirlik ölümden beter...

Yesenik, 20.12.1956

II.

SABAH

İyimser Pırağ

957, 17 Ocak.
Saat elifi elifine dokuz..
Ayaz güneşli, yalansız,
ayaz toz pembe,
havayi mavi ayaz.
Nerdeyse donacak kırmızı bıyıklarım.
Kesme cam bir bardağa işlenmiş Pırağ şehri,
işlenmiş elmastıraşla.
Dokunsam ses verecek :
altın çizgili, berrak, beyaz.
Saat elifi elifine dokuz.
bütün kulelerdeki
ve kol saatim.
Ayaz güneşli ve toz pembe,
havayi mavi ayaz.
Saat elifi elifine dokuz.
Bu dakka, bu saniye
tek bir yalan söylenmedi Pırağ'da.
Bu dakka, bu saniye
kadınlar ağrısız doğurdu
ve hiçbir sokaktan
geçmedi cenaze arabası.
Bu dakka, bu saniye
yükseldi bütün grafikler,
hastalarınki bir yana.
Bu dakka, bu saniye
bütün kadınlar güzeldi, bütün erkekler akıllı
ve mankenler kedersiz.

Bu dakka, bu saniye
okullarda karşılık verdi çocuklar
bütün sorulara kekelemeden.
Bu dakka, bu saniye
bütün sobalarda kömür,
bütün kaloriferler sıcak
ve Kara Kule'nin damı
yine altın kaplama.
Bu dakka, bu saniye
körler karanlıklarını unuttu,
kamburlar kamburlarını.
Bu dakka, bu saniye
hiç kimse bana düşman değil
ve hiç kimse geçirmiyor aklından
geçilmiş kıyılar geri gelebilir diye.
Bu dakka, bu saniye
Vatslav indi tunç atından
karıştı kalabalığa
kim olduğu belirsiz.

Bu dakka, bu saniye
sen beni seviyordun canım,
hiç kimseyi hiçbir zaman sevmediğin gibi...
Bu dakka, bu saniye
ayaz güneşli, yalansız,
ayaz toz pembe,
havayi mavi ayaz.
Kesme cam bir bardağa işlenmiş Prag şehri,
işlenmiş elmastıraşla.
Dokunsam ses verecek :
altın çizgili, berrak, beyaz...

19.1.1957

III.

ÖĞLE

Hanuş Ustanın Saati

Kar, önce tepede dindi,
Pırağ Şatosu'nun orda.
Sonra, birdenbire, berrak,
nazlı, serin bir mavilik
kestaneliklere indi.
Yumuşacık parlıyor da.

Şair, memleketten uzak,
hasretlerle delik deşik,
Eski Kent'te duruyordu,
meydanlıkta, yapayalnız.
Gotik bir duvar üstünde
Hanuş Ustanın saati
on ikiyi vuruyordu.

Harmanilerinde yaldız
ve en aziz Piyer önde.
Saatin içinden çıktı
yorgun on iki havari
ve kesesiyle de Yahuda
ve inanç ve şer ve zulüm.
"Ve geldik ve gidiyoruz."
Ve taştan bir yeniçeri
melûl mahzun aşağıda.
Ve çanları çalan ölüm,
ve yukarda öttü horoz.

Şair, memleketten uzak,
hasretlerle delik deşik,
etrafına dalgın baktı.
Geldi indi salmarak
nazlı serin bir mavilik
meydanlığa öğle vakti.

Yesenik, 29.12.1956

IV.

AKŞAM

Vatslav Caddesinin Vitrinleri

Külâhlı kuleler, Pırağ şehrinde,
kararınca akşamın üzerinde,
düşe giren dünyalar aydınlanır
Vatslav Caddesinin vitrinlerinde.

Kumaş, deri, kesme billûr ve çelik,
sevinç, keder, türkü, yaşlılık, gençlik,
oburluk, küp gibi, dibi de delik
Vatslav Caddesinin vitrinlerinde.

Elimiz camların ardına gider,
orda ruhumuza dokunmak ister.
Gözlerimiz kendimizi seyreder
Vatslav Caddesinin vitrinlerinde.

Cimriliğimizle cömertliğimiz,
yumuşaklığımızla sertliğimiz,
düzenbazlığımızla mertliğimiz
Vatslav Caddesinin vitrinlerinde.

Sabrımızın ağır demir çarığı,
kibrimizin yedi tuğlu sarığı,
bir dilim ekmeğimizin katığı
Vatslav Caddesinin vitrinlerinde.

Kendi kendimize hayranlığımız,
hasedimiz, arkadaş canlılığımız,
tepeden tırnağa insanlığımız
Vatslav Caddesinin vitrinlerinde.

Külâhlı kuleler Prag şehrinde,
ağarınca akşamın üzerinde,
düşe giren dünyalar aydınlanır
Vatslav Caddesinin vitrinlerinde.

Önündeyim bir vitrinin
bütün bir dünya oyuncak,
kurtlar, ayılar, şipşirin,
düşüp öldürmeyen uçak,
sarı bacalı vapurlar,
otobüsler pırıl pırıl.

İstanbul'da bir Memet var
altısına bastı bu yıl.

Prag, 31.12.1956

V.

GECE

Doktor Faust'un Evi

Gecenin bir geç vaktında,
kulelerin dibinde, kemerlerin altında,
dolaşıp durdum Pırağ'ı.
Gökyüzü karanlıkta altın çeken bir imbik,
bir simyager imbiği, alevi mavi mavi.
Şarl Meydanı'na doğru indim yokuş aşağı,
orda, köşe başında, kliniğe bitişik,
bahçe içinde Doktor Faust'un evi.

Kapıyı çaldım.
Doktor evde yok.
Malum :
İki yüz yıl kadar önce,
tavandaki delikten,
yine böyle bir gece,
çekip aldı onu şeytan.

Kapıyı çalıyorum.
Bu evde ben de senet vereceğim şeytana,
ben de kanımla imzaladım senedi.
Ne altın istiyorum ondan,
ne bilim, ne de gençlik.
Hasretlik cana yetti,
pes!
Beni İstanbul'uma götürsün bir saatlik...

Çalıyorum kapıyı, çalıyorum.
Kapı açılmıyor, açılmıyor.
Neden?
İstediğim olmaz iş mi Mefistofeles?
Yoksa bu lime lime ruhum
satın alınmağa değmez mi?

Pırağ'da ay doğuyor limon sarısı.
Doktor Faust'un evi önünde duruyorum,
çalıyorum açılmaz kapıyı gece yarısı....

Yesenik, 22.12.1956

PIRAĞ DEDİKLERİ

Pırağ dedikleri bir gümüş ayna.
Bir bakarım
yirmi yaşlarımda gösterir beni bana.
Sıçrayış gibiyim,
çürüksüz otuz iki diş gibiyim
ve dünya bir ceviz.
Ama kendim için hiçbir şey istediğim yok,
yalnız sevdiğim kız dokunsun parmaklarıma
parmaklarında dünyanın en büyük sırrı.

Ekmeği dostlara çok,
kendime az böler ellerim.
Tırahomlu bütün gözleri öperim
Anadolu köylerinde.
Şehit düşerim dünyanın bir yerinde
dünya inkılâbı için.
Yüreğimi geçirirler
kadife bir yastığın üzerinde
Kızılbayrak nişanı gibi.
Bandolar matem marşı çalar.
Ölülerimizi bir duvarın dibine gömeriz
toprağın içine
bereketli tohumlar gibi.
Ve toprağın üstünde türkülerimiz
ne Türkçe, ne Rusça, ne İngilizce
türkücedir.
Karlı bir ormanda hasta yatar Lenin,
çatılır kaşları : birilerini düşünür,

bakar beyaz karanlığa
görür gelecek günleri.

Sıçrayış gibiyim.
Çürüksüz otuz iki diş gibiyim
ve dünya bir ceviz
demir kabuklu
ama müjdelerle dolu.

Pırağ dedikleri bir gümüş ayna.
Bir bakarım
ölüm döşeğimde gösterir beni bana.
Alnımda mum damlamış gibi ter taneleri,
kollarım uzanmış iki yana.
Duvar kâatları yeşil.
Büyük bir şehrin kömürlü damları pencerede,
bu damlar İstanbul damları değil.
Gözlerim açık,
kapamamışlar henüz,
henüz kimse bilmiyor.
Eğil,
gözbebeklerimin içine bak :
Genç bir kadın göreceksin,
yağmurlu bir tramvay durağında bekliyor bir başına.
Kapa gözlerimi,
çık odadan yoldaşım,
ayaklarının ucuna basarak.

[1957]

SAMET VURGUN'A

Nihayet şehrine gelebildim,
ama geç kaldım Samet,
görüşemedik,
bir ölüm boyu geç kaldım.
Teypteki sesini
dinlemek istemedim Samet,
ölülerin, büsbütün ölmeden,
resimlerine bakamam.

Ama gün gelecek,
seni de senden büsbütün ayıracağım Samet.
Saygılı hatıralar dünyasına gireceksin.
Kabrine çiçek de koyabileceğim
gözüm yaşarmadan.

Sonra gün gelecek
senin başından geçen iş
benim de başımdan geçecek, Samet.

1957, 25 Şubat, Bakü

BAZI ANILAR

Bohemya'da hemen hemen sınır üzerinde
Frantişkovi Lazni denen kaplıca şehrinde
gökyüzü sıcak bulutlarla yüklü.
Buğulu bir hamam camından sızıyor ışık,
havada ıslak ten kokusu
kırmızı gül kokusuyla karışık.

Frantişkovi Lazni'de yürek sancılarına,
kısırlığa şifa şakır şakır su,
bir de ağaç, uçsuz bucaksız ağaç.
Hani nerdeyse her sıkıca bastığım yerden
kükürtlü, kalsiyumlu bir kaynak fışkıracak
yahut geniş bir kayın, yeşil mi yeşil, ak mı ak.

Gezdim Üç Zambak Oteli'ni.
Çek şairi dostum Nezval'e göre
burda, ihtiyar Göte, bir yazı masasında
sabahlamış kaç kere.
Kaç kere, masaya eğilen başını
yaz şafakları okşamış usullacık, arkadan.
Hangi yılda?
Nezval bunu kesinlikle bilmiyor.
1805'te, diyor,
yok 1800,
belki 1808'de.
Başka bir tarihi ama
günü gününe hatırlıyoruz ikimiz de.
Sırtı beyaz haçlı tanklar
geçti Üç Zambak Oteli'ni,
ve üst katta bir masa devrildi sarsıntıdan.

Hapisteydim o zaman
İstanbul'da.
Tanklar geçti Varşova'dan, Paris'ten
sırtlarında beyaz haçları.
Çankırı'da hapisteydim.
Moskova önünde göründü tanklar
karın üstünde.
Bursa'da hapisteydim.
İnsanlar tanıdım ömrüm boyunca,
asfalt, taş, toprak,
yağmurlu, güneşli, geniş, dar,
birbirinden uzak, ama çok uzak
sokaklardandılar.
Başka başka ağaçların gölgesinde dinlenmişlerdi.
Kimisi kurulu saat gibi işlerdi
dakka şaşmadan,
kimisi Dalgacı Mahmut,
kimi tohum gibi tepeden tırnağa umut,
kimisi ninniler gibi yumuşak
hangi dilde söylenirse söylensin,
kimi, kırmızı biber gibi acı,
kimisi inatçı
Hoca'nın eşeği gibi,
kimi cimri, kimi cömert,
kimi kadınlara düşkün, kimi cıgaraya.
Gençleri vardı içinde,
az önce yakılan ateş gibi genç,
toprak gibi ihtiyarları vardı,
toprak gibi akıllı, uslu.
Tek kelime Rusça bilmezdi çoğu
Haraşo'dan başka,
belki bir de Tavariş.

Ama 1941 kışı, o kış,
Moskova önünde tanklar göründüğü zaman,
tanklar karın üstünde,
kanını akıtmağa hazırdı bu insanlar
kapısından bir kere bile girmedikleri
ak, büyük şehir için.
Düşlerinde gördüler onu,
bir yapı yeriydi, ne başı var, ne sonu,
iskeleler, vinçler, kum gibi insan.
Düşlerinde gördüler onu,
bir kızıl meydan
altın kubbelerle çevrili,
ortasında bir türbe,
türbede Lenin.
Uyandılar, gözleri yaş içinde,
dayanılmaz acıydı.
Bu şehri düşlerinde gördü onlar,
pembe, beyaz çiçek açmış,
kocaman, koskocaman
bir elma ağacıydı.

Benim için bu şehir, sade düşlerin şehri.
bir umut-şehir değil.
Yazın, seher vakitleri,
açık denizlerde tanyerinde seyredilen
erişilmez bir bulut-şehir değil.
Ben eski Moskovalıyım
eski İstanbullu olduğum kadar.
Krasnaya Presya'da bir fabrika var,
orda çıktım ilk defa huzuruna.
Şiir okudum.

Ağır elleri dizlerinde,
gözlerinde şefkatli sabırları
Türkçe bilirlermiş gibi dinlediler beni
bir kırk beş dakka aşağı yukarı
ve alkışladılar.
O gün bu gündür
ne zaman bir parça burnum büyüse
çeker kulağımı bu alkış sesi
beni kendime getirir :
Henüz değiştirmemişti Puşkin yerini.
Yine böyle omuzunda pelerini,
yine böyle baş açıktı.
Yine böyle siyah, uzun
böyle akıllı, böyle mahzun,
kibar bir Petersburglu gibi şıktı.
Ben haftada birkaç kere
sabah sabah erkenden, yahut akşamüzeri
koltuğumda büyük kitaplarımızdan biri
ayçiçeği çekirdeğiyle dolu avurdum,
yakınında bir sıraya otururdum,
soldan ikinci sıraya.
Kışları taze taze kar kokardı
yazları serin serin yaprak.
Buranın bir de kerameti vardı :
kitabımı açarım,
KUTV'de, derste anlamadıklarım,
orda girerdi zihnime şıppadak...
Bir avlu vardır Arbat Meydanı'na yakın,
tuğla duvarlarında kışın, geceleri,
kat kat, sıcak sıcak,

yanar turuncu, mavi, altın pencereler.
İstanbullu bir delikanlı avluda titrer,
titrer saatlerce avluda, karda.
Tamara'nın gölgesi gelir, gider
mavi pencerede, en yukarda.
Bu şehir, benim şehrim,
on dokuz yaşımda bu şehre girdim,
Kiyef garından
üç saat rötarla.
Kasketli bir adam gördüm
gözümün önünde hâlâ.
Ya duvardaydı
afişlerden birinin içinde,
perondaydı yahut
altında kırık camların.
Nerde olursa olsun
bir baş üstündeydi
öteki adamların.
Rahatça dayanmıştı bir balyoza.
Yaklaştım bir iki adım
çıkardım kalpağımı,
şehrin yeni efendisini selâmladım.
1922'ydi yıllardan o yıl,
hey gidi gençlik hey,
yüreğim suda balık misali kıvıl kıvıl,
loşluk da şarap gibi vurmuş başa.
Batum yoluyla gelmişim Anadolu'dan.
Bir sualciğim var Lenin Yoldaşa...

1957

SENİN BAYRAMIN

Senin bayramına layık
sözleri nerden bulmalı?
Çiçekteki vişne dalı
gibi sende dirlik, sağlık.

Koskoca kız oldun artık
en sevinçli çağındasın.
Hiç sönmeden parıldasın
gözlerinde bahtiyarlık.

Günlük güneşlik ortalık,
baban dönecek limana;
getirip verecek sana
pulları altın bir balık.

Bense bu birkaç satırlık
şiirimi veriyorum..
Hep gülsün bu evde, yavrum,
senden vuran ak aydınlık.

8 Mart 1957, Moskova

I.

SOFYA'DAN

Sofya'ya bir bahar gürü girdim, şekerim.
Ihlamur kokuyor doğduğun şehir.

Dünyayı sensiz dolaşıyorum,
böyleymiş kaderim,
elden ne gelir...

Sofya'da ağaç duvardan önce, duvardan güzel.
Sofya'da ağaçla insan karışmış birbirine,
hele kavak,
nerdeyse odaya girip
kırmızı kilime oturacak...

Sofya şehri, büyük mü?
Şehirler, gülüm, caddeleriyle değil,
anıtını diktiği şairleriyle büyük oluyor,
Sofya büyük bir şehir...

Burda akşam deyince dökülüyor sokağa millet,
çoluğu çocuğu, genci ihtiyarı,
bir gülüşme, bir uğultu, bir gürültü, bir kıyamet,
bir aşağı, bir yukarı,
yan yana, kol kola, el ele...

İstanbul'da da Şehzadebaşı'nda ramazan geceleri
– Sen o devre yetişmedin Münevver –
piyasa edilirdi tıpkı böyle.

Yok... Geçti o geceler...
Şimdi İstanbul'da olsam
aklıma mı gelirdi onları aramak?
Ama İstanbul'dan uzak
her şeyini arıyorum.
Üsküdar Cezaevi'nin görüşme yerini bile...

Sofya'ya bir bahar günü girdim, şekerim.
Ihlamur kokuyor doğduğun şehir.
Bilmediğin gibi ağırladı beni hemşerilerin.
Doğduğun şehir kardeş evim bugün.
Ama kendi evin kardeş evinde bile unutulmuyor.

Şu gurbetlik zor zanaat zor...

24 Mayıs 1957, Varna

VAPUR

Yürek değil be, çarıkmış bu, manda gönünden,
teper ha babam teper
paralanmaz
teper taşlı yolları.
Bir vapur geçer Varna önünden,
uy Karadeniz'in gümüş telleri,
bir vapur geçer Boğaz'a doğru.
Nâzım usullacık okşar vapuru,
yanar elleri...

27 Mayıs 1957, Varna

MEMET

Karşı yaka memleket,
sesleniyorum Varna'dan,
işitiyor musun?
Memet! Memet!

Karadeniz akıyor durmadan,
deli hasret, deli hasret,
oğlum, sana sesleniyorum,
işitiyor musun?
Memet! Memet!

Varna, 29 Mayıs 1957

BOR OTELİ

Şu Varna'da uyumanın yolu yok geceleri,
uyumanın yolu yok :
yıldızların bolluğundan,
yakınlığından, parlaklığından,
kumlukta hışırtısından ölü dalgaların,
sedefleriyle,
çakıllarıyla,
tuzlu yosunlarıyla hışırtısı;
denizde bir yürek gibi atan motor sesinden,
İstanbul'dan çıkıp
Boğaz'ı geçip
odamı dolduran anıların yüzünden
kimisinin gözü yeşil,
kimisinin bilekleri kelepçeli,
kimisinin bir mendil var elinde,
lavanta çiçeği kokuyor mendil.

Şu Varna'da uyumanın yolu yok, gülüm,
şu Varna'da, Bor Oteli'nde.

2 Haziran 1957, Varna

BALKON

Kurort-Varna'da, Balkan-Turist'te balkondan bakıyorum :
Yol, ağaçlar,
ağaçlıktan sonra kum,
ötesi, gökle deniz olacak,
yok,
ne gök, ne deniz,
kumun ötesi yalın ışık,
ışık uçsuz bucaksız...
Havada bir de gül kokusu var,
yanıyor insanın genzi.
Gülleri görmüyorum,
ama belli kokularından
hepsi koskocaman
hepsi kıpkırmızı...

Lehli turistler pilaja iniyor,
sarışın, pembe, çıplak...

Tepemde bir kırlangıç dönüyor,
kanatları kara, göğsü ak.
Arıya benzer yeri yok, ama
yine de benziyor arıya.
Bir kaybolup bir görünüyor,
iniyor, çıkıyor cıvıldıyarak
kendi cıvıltısıyla sarhoş...
Mavi çanakta cacık.
Peynirli pide getirdiler,

– İstanbul'dayım sanki –
peynirli pide getirdiler,
susamlı, sıcak sıcak, yumuşacık...

Varna'da bu yaz günü,
çok hasta, çok muhacir şair için bile,
bütün büyük laflardan uzak
bir bahtiyarlık – yaşamak..

Varna, 3 Haziran 1957

VARNA ŞİİRLERİNDEN

Burda yeşil biber
acı mı, acı.
Acı mı acı
burda türküler.
Bana da böylesi gerek,
of, of,
böylesi gerek.
Yanıp tutuştum, of, of.
Yanıp tutuştu yürek.

5 Haziran 1957, Varna

SOFRA

Şu Varna deli etti beni,
divâne etti.
Sofrada domates, yeşil biber, kalkan tavası,
radyoda "Ha uşaklar!" Karadeniz havası,
rakı kadehte aslan sütü, anason,
uy anason kokusu!
Ahbapça, kardeşçe konuşulan dilim...
A be islâh be, islâh be hâlim...
Şu Varna deli etti beni
divâne etti...

6 Haziran 1957, Varna

DİKİLİ TAŞLAR

Düştük Varna'dan, bre dilber aman, Sofya yoluna.
Yol boyu ceviz.
Kokusu kına, kokusu yeşil.
Yol ceviz değil, bre dilber aman, biz cevizdeyiz.
Yolda rastladık Ölen Kayalar Mezarlığı'na.
Vardık yanına.
Yüce mezarlık.
Taşlar, dağılmış cesettir, yatar,
taşlar, dikilmiş durur ayakta,
çürür ayakta,
yüreklerini yel oyar gider.
Bir böyle keder, bre şahin aman, ben bilirim ben.
Bu nasıl kader!
Kımıldamadan toz toprak olmak...
Bir acı fırak, bir kara duman, bre şahin aman.
Bu nasıl kader!
Bir böyle keder,
böylesi, gülüm,
bir bana malûm...

6 Haziran 1957, Varna

II.

MÜNEVVERDEN MEKTUP ALDIM, DİYOR Kİ

Anlat bana doğduğum şehri, Nâzım.
Sofya'dan pek küçükken çıkmışım
ama Bulgarca bilirmişim...

Sofya nasıl şehir?
Dinlerdim anamdan,
Sofya ufacıkmış,
büyümüştür,
düşün,
kırk bir sene geçmiş.
Bir "Park Boris" varmış o zaman.
Dadım sabahları götürürmüş beni.
Sofya'nın en büyük parkı olacak.
Orda resimlerim çekilmiş, durur.
Bol güneşli, bol gölgeli bir park.
Git, orda otur.
Belki rastlarsın önünde oynadığım sıraya.
Ama sıralar kırk yıl dayanmaz ya,
onlar da çürüyüp değiştirilmiştir.
En iyisi ağaçlar,
ağaçlar anılardan uzun yaşar...
Git orda en yaşlı kestanenin altına otur bir gün.
Her şeyi unut,
ayrılığımızı bile,
sade beni düşün...

[11 Haziran 1957, Varna]

MÜNEVVER'E MEKTUP YAZDIM, DEDİM Kİ

Ağaçlar duruyor, eski sıralar ölmüş.
"Park Boris", "Hürriyet Parkı" olmuş.
Sade seni düşündüm kestanenin altında,
sade seni, yani Memed'i
sade seninle Memed'i, yani memleketi...

[11 Haziran 1957, Varna]

MAVİ LİMAN

Çok yorgunum, beni bekleme kaptan.
Seyir defterini başkası yazsın.
Kubbeli, çınarlı mavi bir liman.
Beni o limana çıkaramazsın...

Balçik, 1 Temmuz 957

DAVİD OYSTRAH'A MEKTUBUMDUR

İstanbul'a gitmişiniz.
Konserinizdeymiş.
Çok bahtsız bir kadını bahtiyar etmişiniz.
Yağmura uzanan iki yeşil yaprak gibi gözleri
bakmış parmaklarınıza.
Mektubunda : "Unuttum her şeyi," diyor.
Kahırlarından başka unutacak şeyi yok.
"Ağladım," diyor, "ferahladım."
"Dünya," diyor, "güzel, içim rahat."

Siz kıskandığım biricik insansınız, üstat.

1 Temmuz [1957], Balçik

CEVİZ AĞACI

Başım köpük köpük bulut, içim dışım deniz,
ben bir ceviz ağacıyım Gülhane Parkı'nda,
budak budak, şerham şerham ihtiyar bir ceviz.
Ne sen bunun farkındasın, ne polis farkında.

Ben bir ceviz ağacıyım Gülhane Parkı'nda.
Yapraklarım suda balık gibi kıvıl kıvıl.
Yapraklarım ipek mendil gibi tiril tiril,
koparıver, gözlerinin, gülüm, yaşını sil.
Yapraklarım ellerimdir, tam yüz bin elim var.
Yüz bin elle dokunurum sana, İstanbul'a.
Yapraklarım gözlerimdir, şaşarak bakarım.
Yüz bin gözle seyrederim seni, İstanbul'u.
Yüz bin yürek gibi çarpar, çarpar yapraklarım.

Ben bir ceviz ağacıyım Gülhane Parkı'nda.
Ne sen bunun farkındasın, ne polis farkında.

1 Temmuz [1957], Balçik

SON OTOBÜS

Gece yarısı. Son otobüs.
Biletçi kesti bileti.
Beni ne bir kara haber bekliyor evde,
ne rakı ziyafeti.
Beni ayrılık bekliyor.
Yürüyorum ayrılığa korkusuz
ve kedersiz.

İyice yaklaştı bana büyük karanlık.
Dünyayı telâşsız, rahat
seyredebiliyorum artık.
Artık şaşırtmıyor beni dostun kahpeliği,
elimi sıkarken sapladığı bıçak.
Nafile, artık kışkırtamıyor beni düşman.
Geçtim putların ormanından
baltalayarak
ne de kolay yıkılıyorlardı.
Yeniden vurdum mihenge inandığım şeyleri,
çoğu katkısız çıktı çok şükür.
Ne böylesine pırıl pırıl olmuşluğum vardı,
ne böylesine hür.

İyice yaklaştı bana büyük karanlık.
Dünyayı telâşsız, rahat
seyredebiliyorum artık.
Bakınıyorum başımı kaldırıp işten,
karşıma çıkıveriyor geçmişten
bir söz
bir koku
bir el işareti.

Söz dostça
koku güzel,
el eden sevgilim.
Kederlendirmiyor artık beni hâtıraların dâveti.
Hâtıralardan şikâyetçi değilim.
Hiçbir şeyden şikâyetim yok zaten,
yüreğimin durup dinlenmeden
kocaman bir diş gibi ağrımasından bile.

İyice yaklaştı bana büyük karanlık.
Artık ne kibri nâzırın, ne kâtibinin şakşağı.
Tas tas ışık dökünüyorum başımdan aşağı,
güneşe bakabiliyorum gözüm kamaşmadan.
Ve belki, ne yazık,
hattâ en güzel yalan
beni kandıramıyor artık.
Artık söz sarhoş edemiyor beni,
ne başkasınınki, ne kendiminki.

İşte böyle gülüm,
iyice yaklaştı bana ölüm.
Dünya, her zamankinden güzel, dünya.
Dünya, iç çamaşırlarım, elbisemdi,
başladım soyunmağa.
Bir tiren penceresiydim,
bir istasyonum şimdi.
Evin içerisiydim,
şimdi kapısıyım kilitsiz.
Bir kat daha seviyorum konukları.
Ve sıcak her zamankinden sarı,
kar her zamankinden temiz.

Prag, 21 Temmuz 957

* * *

Hava puslu soğuk
Kırlar koyu kırmızı
Saman sarısı ölü yeşil
Kış gelmek üzre oysaki gönül
Kışa girmeye hazır değil

[1957]

İYİMSERLİK

Şiirler yazarım
basılmaz
basılacaklar ama

Bir mektup beklerim müjdeli
belki de öldüğüm gün gelir
mutlaka gelir ama

Ne devlet ne para
insanın emrinde dünya
belki yüz yıl sonra
olsun
mutlaka bu böyle olacak ama

Moskova, 12 Eylül 1957

OTUZ YIL SONRA

Bu yoldan otuz yıl önce de geçtim
Dört gün, dört gece tirenle...
Şimdi altmış saatten az,
uçakla sekiz.
Yakında "Tu"lar işleyecek
Moskova - Bakü
iki saat on dakika...

Bu yoldan otuz yıl önce de geçtim,
vagonda şarkılar vardı yine.
Sevgiliye sallanan mendil misali,
bayrak gibi önümüzde giden şarkılar.
Vagonda şarkılar var yine,
aynı şarkılar,
gençliğimin şarkıları.

Bu yoldan otuz yıl önce de geçtim.
Vagonda komsomolcu bir kız vardı,
kırmızı başörtülü, meşin ceketli,
ve nasırlı ellerinde kitabı
Mayakovski'nin.
Yine komsomolcu bir kız vagonda,
naylon bluzlu,
ve Kazakistan'da ekin biçmekten dönüyor,
ve nasırlı ellerinde kitabı
Mayakovski'nin.

Bu yoldan otuz yıl önce de geçtim.
Vagonda bağrı yanık gelinler vardı yine,

erlerini Vırangel asmış,
amma faşist kurşunundan dul kalan gelinler yoktu.

Askerler vardı yine
hâtıralarında kaçan beyaz ordular.
Amma hiçbirinin hâtırasında
yanan Berlin sokakları yoktu...

Bu yoldan otuz yıl önce de geçtim.
Harkov şehri vardı yine,
amma yerle bir olup
on kat daha yükselmiş değildi.
Yine böyleydi Don boyu stepleri.
Gölgesizlik gibi dümdüz,
amma steplerde Harkov traktörleri yoktu.
Rostov limanı vardı yine,
amma Baltığın suları yoktu
Rostov limanında.
Yine böyle ağır,
yine böyle erimiş kurşun gibiydi
Hazer,
amma neft kuyularında
suların dibine diktiğimiz
neft ağaçları yoktu.
Sumgayıt denen kıraç bir yer vardı.
Kupkuruydu toprak.
Amma zavotlu, bağlı, bahçeli
yüz bin nüfuslu Sumgayıt şehri yoktu.
Azerbaycan şiiri vardı yine,
amma Samed'inkiler yoktu.
Ay vardı yine,

amma tek başınaydı,
küçük kardeşi yoktu.

Bu yoldan otuz yıl önce de geçtim.
Ben vardım, oğlum yoktu.
Belki oğlum da bu yoldan otuz yıl sonra geçecek,
belki ben olmayacağım.
Elbette belki, seksen beş çok mu?
Belki ben olmayacağım,
amma kim bilir neler olacak.
Çok merak ediyorum olacakları.

Bu yoldan otuz yıl önce de geçtim.

Moskova - Bakû yolu
12 - 13 Ekim 1957

SAĞ ELİM

Sağ elim masanın üstünde,
seslensem duyar mı acaba?
Sağ elim masanın üstünde,
merhaba sağ elim, merhaba.

Sağ elim masanın üstünde,
damarlı, kırışık ve çilli
ama bu ihtiyarın eli
dünyaya doymamış besbelli.

Tahta sert, avucum yumuşak,
açılıp kapanan beş parmak,
Kadınım! elini yutacak
sağ elim masanın üstünde.

Sağ elim, sağ elim, sağ elim.

Sağ elim kapatır yüzümü
gözyaşımdan haber gelince.
Sağ elim kapatır yüzümü
içimde bir dostluk ölünce.

Bir haltederim kötü, ağır.
Gözlerim kendimden utanır,
dirseğim dizime dayanır
sağ elim kapatır yüzümü.

Sağ elim kapatır yüzümü,
dışarda kar yağar ormana.
Sağ elim kapatır yüzümü,
giderim mavi bir limana.

21.1.958, Varşova

BİR YOLCULUK ÜSTÜNE

Açıyoruz kapıları,
kapıyoruz kapıları,
geçiyoruz kapılardan,
ve biricik yolculuğun sonunda
ne şehir,
ne liman,
tiren yoldan çıkıyor,
batıyor gemi,
düşüyor uçak.
Harta çizilmiş buzun üstüne.
Elimde olsaydı bu yolculuğa
başlayıp başlamamak
başlardım yine.

1958, Leningrad

* * *

Ölen ölene doğan doğana
ağaç yıldız insan
virüs falan filân
bir telâş bir kıyamet
umut keder hasret
doğan doğana ölen ölene.

31 Ocak 958, Varşova

* * *

Yüzüyor kavanozda mercan balıkları
kavanozda yıldızların arasında
ne tuhaf şey gülüm ne tuhaf şey
kanıyor bir nice türkünün yarasında
mercan balıklarının aptallıkları.

1 Şubat 958, Varşova

GÜNLER

Geçip gitmiş günler gelin
rakı için sarhoş olun
ıslıkla bir şeyler çalın
geberiyorum kederden.

İlerdeki güzel günler
beni görmeyecek onlar
bari selâm yollasınlar
geberiyorum kederden.

Başladığım bugünkü gün
yarıda kalabilirsin,
geceye varmadan yahut
çok büyük olabilirsin.

6 Şubat 1958, Varşova

YAZ YAĞMURLARI

Güneşte telli de pullu pırıldar
kumral gelin saçı gibi yağmurlar.
Islak kiremitlerin rahatlığı
yavaşça siner içime.
Beklerim.

19.2.1958, Varşova

SEHER VAKTI

Uykudaki eve, bu seher vaktı
açık penceresinden giren ışık
bir yıldızmış gibi kalmış geceden.
İndim merdivenleri usulcacık,
kayın ormanına çıktım bahçeden.
Durgun serinlikte, bu seher vaktı
ağaçlarda genç bir anne şefkatı,
taş köprüden geçip giden yolculuk.

20.2.1958, Varşova

SEBASTİAN BAH'IN 1 NUMARALI DOMİNÖR KONÇERTOSU

Güz sabahı üzüm bağında
sıra sıra, büklüm büklüm kütüklerin tekrarı,
kütüklerde salkımların,
salkımlarda tanelerin,
tanelerde aydınlığın.

Geceleyin çok büyük, çok beyaz evde
her birinde ayrı ışık
pencerelerin tekrarı.

Yağan bütün yağmurların tekrarı,
toprağa, ağaca, denize,
elime, yüzüme, gözüme
ve camda ezilen damlalar.

Günlerimin tekrarı,
birbirine benzeyen,
benzemeyen günlerimin.

Örülen örgüdeki tekrar,
yıldızlı gökyüzündeki tekrar,
ve bütün dillerde "seviyorum"un tekrarı,
ve yapraklarda ağacın tekrarı,
ve her ölüm döşeğinde acısı tez biten
yaşamanın.

Yağan kardaki tekrar,
incecikten yağan karda,
lapa lapa yağan karda,
buram buram yağan karda,
esen tipide savrularak
ve yolumu kesen kardaki tekrar.

Çocuklar koşuyor avluda,
avluda koşuyor çocuklar.
İhtiyar bir kadın geçiyor sokaktan,
sokaktan ihtiyar bir kadın geçiyor,
geçiyor sokaktan ihtiyar bir kadın.

Geceleyin çok büyük, çok beyaz evde
her birinde ayrı ışık
pencerelerin tekrarı.

Salkımlarda tanelerin,
tanelerde aydınlığım.

Yürümek iyiye, haklıya, doğruya
dövüşmek yolunda iyinin, haklının, doğrunun
zaptetmek iyiyi, haklıyı, doğruyu.

Sessiz gözyaşın ve gülümsemen, gülüm,
hıçkırıkların ve kahkahan, gülüm,
pırıl pırıl beyaz dişli kahkahanın tekrarı.

Güz sabahı üzüm bağında
sıra sıra, büklüm büklüm kütüklerin tekrarı
kütüklerde salkımların
salkımlarda tanelerin
tanelerde aydınlığın
aydınlıkta yüreğimin.

Tekrardaki mucize gülüm,
tekrarın tekrarsızlığı...

23 Şubat 1958, Varşova

STRONSİUM 90

Acayipleşti havalar,
bir güneş, bir yağmur, bir kar.
Atom bombası denemelerinden diyorlar.

Stronsium 90 yağıyormuş
ota, süte, ete,
umuda, hürriyete,
kapısını çaldığımız büyük hasrete.

Kendi kendimizle yarışmadayız, gülüm.
Ya ölü yıldızlara hayatı götüreceğiz,
ya dünyamıza inecek ölüm.

6 Mart 1958, Varşova - Şvider

MASALLARIN MASALI

Su başında durmuşuz
çınarla ben.
Suda suretimiz çıkıyor
çınarla benim.
Suyun şavkı vuruyor bize,
çınarla bana.

Su başında durmuşuz
çınarla ben, bir de kedi.
Suda suretimiz çıkıyor
çınarla benim, bir de kedinin.
Suyun şavkı vuruyor bize
çınara, bana, bir de kediye.

Su başında durmuşuz
çınar, ben, kedi, bir de güneş.
Suda suretimiz çıkıyor
çınarın, benim, kedinin, bir de güneşin.
Suyun şavkı vuruyor bize
çınara, bana, kediye, bir de güneşe.

Su başında durmuşuz
çınar, ben, kedi, güneş, bir de ömrümüz.
Suda suretimiz çıkıyor,
çınarın, benim, kedinin, güneşin, bir de ömrümüzün.
Suyun şavkı vuruyor bize
çınara, bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze.

Su başında durmuşuz.
Önce kedi gidecek
kaybolacak suda sureti.
Sonra ben gideceğim
kaybolacak suda suretim.
Sonra çınar gidecek
kaybolacak suda sureti.
Sonra su gidecek
güneş kalacak,
sonra o da gidecek.

Su başında durmuşuz
çınar, ben, kedi, güneş, bir de ömrümüz.
Su serin,
çınar ulu,
ben şiir yazıyorum,
kedi uyukluyor,
güneş sıcak,
çok şükür yaşıyoruz.
Suyun şavkı vuruyor bize
çınara, bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze.

7 Mart 1958
Varşova - Şvider

UMUT

İşler, atom reaktörleri, işler,
yapma aylar geçer güneş doğarken
ve güneş doğarken çöp kamyonları,
ölüleri toplar kaldırımlardan,
işsiz ölüleri, aç ölüleri.

İşler, atom reaktörleri, işler,
yapma aylar geçer güneş doğarken
ve güneş doğarken köylü aile,
erkek, kadın, eşek ve karasabarı,
sabana koşulu eşekle kadın,
toprağı sürerler. Toprak bir avuç...

İşler, atom reaktörleri, işler,
yapma aylar geçer güneş doğarken
ve güneş doğarken ölür bir çocuk,
bir Japon çocuğu Hiroşima'da,
on iki yaşında ve numaralı
ve ne boğmacadan, ne menenjitten,
ölür bin dokuz yüz elli sekizde.
Ölür bir Japoncuk Hiroşima'da
dokuz yüz kırk beşte doğduğu için.

İşler, atom reaktörleri, işler,
yapma aylar geçer güneş doğarken
ve güneş doğarken tombul bir adam
yatağından çıkar, dalgın giyinir :
"Bugün kimi kime gammazlamalı?
Âmirin gözüne nasıl girmeli?"

İşler, atom reaktörleri, işler,
yapma aylar geçer güneş doğarken
ve güneş doğarken, zenci şoförü
ağaca asarlar yol kıyısında,
gazyağına bulayarak yakarlar,
sonra kimi kahve içmeye gider,
kimi saç tıraşı olur berberde,
kimi dükkânını açar erkenden,
kimi genç kızını öper alnından.

İşler, atom reaktörleri, işler,
yapma aylar geçer güneş doğarken
ve güneş doğarken mahpus kadını,
kayışla masaya bağlı sırtüstü,
çıplak memeleri al kan içinde,
sorguya çekerler bir bodrumda.
Sorguya çekenler cıgara içer,
biri yirmisinde, altmışlık biri,
gömlekleri terli, kollar sıvalı
ve kum torbaları, elektrodlar.

İşler, atom reaktörleri, işler,
yapma aylar geçer güneş doğarken
ve güneş doğarken gülyaprağına,
uçak alanında sessiz pilotlar
"H" bombası yükler tepkililere.
Ve güneş doğarken, güneş doğarken
otomatik silâhlarla biçilir
üniversitelilerle işçiler
ve akasya ağaçları bulvarın,
pencereler, balkondaki saksılar.
Ve güneş doğarken devlet adamı

konağına döner bir ziyafetten.
Ve güneş doğarken kuşlar ötüşür.
Ve güneş doğarken, güneş doğarken
genç bir ana bebesini emzirir.

İşler, atom reaktörleri, işler,
yapma aylar geçer güneş doğarken
ve güneş doğarken ben bir geceyi,
bir uzun geceyi gene uykusuz
ağrılar içinde geçirmişimdir.
Düşünmüşüm hasretliği, ölümü,
seni, memleketi düşünmüşümdür,
seni, memleketi ve dünyamızı.

İşler, atom reaktörleri, işler,
yapma aylar geçer güneş doğarken
ve güneş doğarken hiç umut yok mu?
Umut, umut, umut,
umut insanda...

12 Mart gecesi ve 13 - 14 Mart 958
Varşova - Şvider

VİÇESLAV NEZVAL ÜSTÜNE SÖYLENMİŞTİR

Nisan çimeninde tazecik yeşerdi Pırağ şehri,
lâkin ağaçlarında caddeler kapkara henüz.
Hava kapalı.
Seçemiyorum,
çok uzaklara gitmiş
yelkenlerini açıp
Pırağ şatosu.
Vıltava suyunda martılar
ekmeğimizi de yemedi bugün.

Çaldı telefon.
Aldım haberi.
Ne çabuk, ne çabuk, ne çabuk,
Slavoçek vardı, Slavoçek yok...

*

Devam ediyor Nezval.

Pırağ, 7 Nisan 958

YİNE MEMLEKETİM ÜSTÜNE SÖYLENMİŞTİR

Memleketim, memleketim, memleketim,
ne kasketim kaldı senin ora işi,
ne yollarını taşımış ayakkabım,
son mintanın da sırtımda paralandı çoktan,
Şile bezindendi.
Sen şimdi yalnız saçımın akında,
enfarkında yûreğimin,
alnımın çizgilerindesin memleketim,
memleketim,
memleketim.....

Pırağ, 8 Nisan 958

ÖLÜ NEZVAL'LE SOHBET

Sen gittikten sonra, hemen
hava soğudu, karladı.
Böyle olunca, ölene
gökyüzü, derler, ağladı.
Ama biliyorsun, bahar,
gün açtı on üç Nisanda,
Pırağ gülümseyiverdi,
hattâ orda, kabristanda.
Hâlâ biraz dua gibi
ediliyorsa da lafın,
vitrinde günlük güneşlik
kara tüllü fotoğrafın.
Hava belki yine bozar
ve lâkin önümüz Mayıs...
Pırağ'da, Mayıs, bilirsin,
yemyeşil, altın sarısı
saldırınca sokaklara
siler kederi genç kızlar
pencere camları gibi
ve senden kalan keder de
gölgen gibi kaybolacak
Pırağ kaldırımlarından.
Dünya bu... Doğrusu zaten
hayatı seven, akıllı,
iyi yürekli ölüler,
ne kırk bir günlük yas ister,
ne "Benden sonra Tufan!" der.
Faydalı bir şeyler, bir söz,
bir ağaç, bir gülümseme

bırakarak çekip gider
ve dirilerle bölüşmez
kabrinin karanlığını
ve kendi başına taşır
ağırlığını taşının.
Ve dirilerden hiçbir şey
istemedikleri için
ölmemiş gibi olurlar...
Biliyorum, sen de Nezval,
sen de böyle bir ölüsün,
Pırag'ın iyi yürekli,
dünyayı seven, akıllı
ölülerinden birisin...

Telefondan çağırdılar,
ayrılacağız, ne yazık.
Hoşça kal kardeşim Nezval.
Bizim dünyamızda yine
en tatlı yemiş : aydınlık...

20 Nisan 958, Pırağ

SLAVYA KAHVESİNDE ŞAİR DOSTUM TAVFER'LE YÂRENLİK

Slavya kahvesinde dostum Tavfer'le
Vıltava suyuna karşı oturup
tatlı tatlı yârenliği severim
hele sabahları, hele baharda.

Hele sabahları, hele baharda
konuşurken dalar dalar gideriz,
bir yitirir, bir buluruz birbirimizi.

Hele sabahları, hele baharda
Pırağ şehri yaldızlı bir dumandır
ve kızıl, kocaman bir elma gibi
Nezval geçer taze çıkmış kabrinden
paramparça yüreği de elinde
ve Orhan Veli'yle karşılaşırlar
Urumelihisarı'ndan gelir o
ve telli kavağa benzer Orhan'ım
yüreciği delik deşik onun da.

Biz de aynı loncadanız biliriz, Tavfer
zanaatların en kanlısı şairlik
sırların sırrını öğrenmek için
yüregini yiyeceksin, yedireceksin.

Pırağ şehri yaldızlı bir dumandır.
Vıltava suyunun köpüklerine
martı kuşlarıyla gelir İstanbul.

Lejyonerler Köprüsü'ne gidelim Tavfer,
martı kuşlarına ekmek verelim.

26 Nisan 958, Pırağ

PIRAĞ'DA 1 MAYIS

Ve Pırağ'da 1 Mayısta
biliyorum, biliyorum,
alev alev tanyeriyle
hava tertemiz açacak.

Gümüş telli bir kılavsen,
aydınlık gelecek dile,
kuleler billûrlaşacak.

Eski şehrin en karışık
en dar sokağında bile
pencereler kamaşacak.

Ve Pırağ'da 1 Mayısta
bir lokma bulut istemem,
hattâ kardan aklarını,
köpük gibisini hattâ.

Bir Japon balığı gibi
salıp tül yapraklarını
güneş dolaşsın havada.

Nezval'in altın kalyonu
çeksin al bayraklarını
parıldasın Vıltava'da.

Pırağ, 28 Nisan 958

*

Not : Pırağ'da 1 Mayıs günü hava kapalı olursa, bunu özüme yapılmış bir hakaret sayacağım.

İSVİÇRE'DEN GEÇERKEN

Geçiyor İsviçre camdan
güneşli bir akvaryumdan
geçen bir balık gibi,
çok renkli bir balık.
Bakıyorum vagonumdan
kederli
alaycı
öfkeli biraz da alık
bakıyorum vagonumdan
not alıyorum,
İsviçre üstüne doğru yanlış bildiklerimi
gördüklerime katarak.
Hava ne soğuk, ne sıcak,
burda her şey böyle galiba, gülüm,
ne soğuk, ne sıcak,
ne serin, ne ılık.
Ayarlı bir saat
markası ünlü bir kol saatı...
İsviçre oyuncak bir memleket
dev dağlarla karışık.
Dev dağlar, gülüm,
çocukluğumun dağları
Tobler çikolatasının.
Uzaklardan gelen sütlü bir tad ağzımda
ve çocukluğumu hatırlamanın kederi
düğümlendi boğazımda.
Ve işte göller, gülüm,
turist dergilerinin kapak gölleri,
kaymak kâat üstüne pırıl pırıl,

telleri, duvakları, yalçın yamaçlarıyla,
şaşıyorsun baskısının güzelliğine.
İsviçre, bir yandan da, gülüm,
benziyor, yastık yüzüne,
çivitli, ütülü, danteleli,
yeni de geçirilmiş,
yâni bir insan başının ağırlığı
çukurlaştırıp kırıştırmamış henüz.
İsviçre'ye, bilirsin, gülüm,
dilsiz kasası, derler,
bir yerlerden, bir şeylerden kaçırılan paraların.

Bir de gülüm,
casuslarla boz inekler işi var.
Sere serpe gelişmiş ineklerle casuslar,
İsviçre tarafsızlık cennetine girdi gireli.
Casuslar boy boy
ve çeşitli milletlerden olmalı
ama hepsi bir boy boz ineklerin
hepsi İsviçreli.

Fransa'ya yaklaşıyoruz.
Karşımda bir kız
polis romanı okuyor.

Güneş, pembe derisini hafifçe soymuş,
atkuyruğu saçları yapağıdan,
gözlerinde tatlı tatlı gökyüzü,
Vilhelm Tel elmayı yanaklarına koymuş.
Bakıyorum İsviçre'ye vagonumdan,
şehirleri can sıkıcı olmalı,
belki sanatoryumları eğlencelidir.

Yaşamak ister miydim
şu gördüğüm yerlerde
şu saygıdeğer adamların arasında?
Doksanımdan sonra belki...

Niye böyle şeyler yazdım İsviçre için?
Belki kıskandığımdan
kanlı çölün ortasındaki küçük bahçeyi.

Çiçekleri küçük bahçenin
çiçekleri biraz da,
çölde akan kanımızla sulanmadı mı,
sulanmıyor mu?

Ve rahat karlı gecelerinde İsviçre'nin
yıldızları biraz da
gözyaşımızla yıkanıp yanmıyor mu?

Girdik Fransa'ya gülüm,
değişti evler, hava, adamlar,
işte kıvır kıvır
körpe kıvırcık salata gibi,
yıkanmamış, hattâ çamurlu,
Fransa toprağında bahar...

7 Mayıs 1958
İsviçre toprakları

ZÜMRÜT YÜZÜK

Mayıs gecesi karşıma çıktı Paris,
açıldı kadife kutu
girdim zümrüt yüzüğe,
bir ebemkuşağı
havayi fişeği
ve baştan aşağı yıldız yıldız.
Bir de demir dövülüyor, gülüm,
bir de demir dövülüyor kıvılcımlarla,
bir de bir genişlik, gülüm,
genişlik genişlik üstüne pırıl pırıl
bir de karanlık kargacık burgacık,
bir de çınarlar
bir de atkestaneleri, gülüm,
yanıyor gümüş şamdanlarda atkestaneleri,
yanıyor yeşil yeşil
misk gibi de kokarak,
bir de taşlar,
yaşlı duvarcıların avuç içleri gibi taşlar,
kırışık ve mübarek,
bir de bir ırmak, gülüm,
kederli,
yumuşak,
dalgın bir ırmak
ve sırma saçlarıyla örtülü
çıplak esmer memeleri
yatıyor ırmağın dibinde şehrim.
Mayıs gecesi karşıma çıktı Paris,
açıldı kadife kutu
girdim zümrüt yüzüğe.

7 Mayıs 1958, Paris

SENSİZ PARİS

Sensiz Paris, gülüm,
bir havayi fişeği
bir kuru gürültü
kederli bir ırmak.
Yıktı mahvetti beni
Paris'te durup dinlenmeden, gülüm,
seni çağırmak.

Paris, 8 Mayıs 1958

ABİDİN DİNO'NUN "YÜRÜYÜŞ" ADLI BİR TABLOSU ÜSTÜNE SÖYLENMİŞTİR

Bu adamlar, Dino,
ellerinde ışık parçaları,
bu karanlıkta, Dino,
bu adamlar nereye gider?
Sen de, ben de, Dino,
onların arasındayız,
biz de, biz de, Dino,
gördük açık maviyi.

Paris, 13 Mayıs 958

HENÜZ VAKİT VARKEN GÜLÜM

Henüz vakit varken, gülüm,
Paris yanıp yıkılmadan,
henüz vakit varken, gülüm,
yüreğim dalındayken henüz,
ben bir gece, şu Mayıs gecelerinden biri
Volter Rıhtımı'nda dayayıp seni duvara
öpmeliyim ağzından
sonra dönüp yüzümüzü Notrdam'a
çiçeğini seyretmeliyiz onun,
birden bana sarılmalısın, gülüm,
korkudan, hayretten, sevinçten
ve de sessiz sessiz ağlamalısın,
yıldızlar da çiselemeli
incecikten bir yağmurla karışarak.

Henüz vakit varken, gülüm,
Paris yanıp yıkılmadan,
henüz vakit varken, gülüm,
yüreğim dalındayken henüz,
şu Mayıs gecesi rıhtımdan geçmeliyiz
söğütlerin altından, gülüm,
ıslak salkımsöğütlerin.
Paris'in en güzel bir çift sözünü söylemeliyim sana,
en güzel, en yalansız,
sonra da ıslıkla bir şeyler çalarak
gebermeliyim bahtiyarlıktan
ve insanlara inanmalıyız.

Yukarda taştan evler,
girintisiz, çıkıntısız,
birbirine bitişik

ve duvarları ayışığından
ve dimdik pencereleri ayakta uyukluyor
ve karşı yakada Luvr
aydınlanmış ışıldaklarla
aydınlanmış bizim için
billûr sarayımız..

Henüz vakit varken, gülüm,
Paris yanıp yıkılmadan,
henüz vakit varken, gülüm,
yüreğim dalındayken henüz,
şu Mayıs gecesi rıhtımda, depolarda
kırmızı varillere oturmalıyız.
Karşıda karanlığa giren kanal.
Bir şat geçiyor,
selâmlayalım, gülüm,
geçen sarı kamaralı şat'ı selâmlayalım.
Belçika'ya mı yolu, Hollanda'ya mı?
Kamaranın kapısında ak önlüklü bir kadın
tatlı tatlı gülümsüyor.

Henüz vakit varken, gülüm,
Paris yanıp yıkılmadan,
henüz vakit varken, gülüm...
Parisliler, Parisliler,
Paris yanıp yıkılmasın...

13 Mayıs 1958, Paris

PARİS ÜSTÜNE BİLMECELER

Hangi şehir şaraba benzer?
Paris.
İlk bardağı içersin
buruktur,
ikincide dumanı vurur başına,
üçüncüde mümkünü yok masadan kalkmanın,
garson, bir şişe daha getir!
Ve artık nerde olsan, nereye gitsen
Paris'in ayyaşısın iki gözüm.

Hangi şehir
kırk yağmurlarda bile güzeldir?
Paris...

Hikmet'in oğlu, hangi şehirde ölmek isterdin?
İstanbul'da,
Moskova'da,
bir de Paris'te...

Paris ne zaman çirkinleşir?
Basımevleri basıldığı
kitaplar yakıldığı zaman.

Nedir Paris'e en çok yaraşmayan?
Pencereleri telli kara otobüsler...

Hangi şehirde yedin ekmeğin hasını?
Paris'te.
Hele yağlı çörekleri,
Şehzadebaşı fırınından sanırsın.

Paris'te en çok neyi sevdin?
Paris'i.

Paris'te kime çiçek götürdün yoldaşım?
Komunacıların duvarına
bir de dal gibi bir dilbere.

Paris'te kimi gördün seninkilerden?
Namık Kemal'i, Ziya Paşa'yı, Mustafa Suphi'yi
bir de gençliğini anamın
resim yapar
Firenkçe konuşur
dünya güzeli,
bir de genç kızlığını Mimi'nin.

Peki, Paris kime benzer?
Parisliye...

Paris'e inanıyor musun Âdemoğlu?
Paris'e inanıyorum.

Paris, 15 Mayıs 1958

VERSAY ŞEHRİ

Bu Mayıs günü Versay'da,
sokaklar otomobillerden geçilmiyor,
otobüslerden, otokarlardan,
bisiklet, motosiklet.

Bir de tek atlı bir fayton gördüm,
at çakırkeyf,
kalabalık, kalabalık...
Kıpırdanacak yer kalmamış evlere...
Turisti, Fransızı
ve saray hademelerinin
oğlunun oğlunun oğlunun oğlu
kızının
kızının
kızının kızı
ve yeşillik
çayır çimen, orman,
yeşil, envayi çeşit yeşil
yeşil top top, arşın arşın,
yeşil gözümüz, kaşımız,
üstümüz başımız yeşil,
yeşildi bulutlara vuran ışık,
yeşildi Jerar'ın kara saçları da.
Ama, yine de Versay şehri
– kuzum bana kızma Güzin –
bu yaldızlı yaprağı Fransız hümanizminin
acayip bir mezarlık
perspektifli sarayları da dahil
perukalı ağaçları da.

Paris, 20 Mayıs 1958

BERELİ VERSAY

Bir keresinde, gülüm,
Paris yürümüş Versay'ın üstüne,
bir başka sefer
Versay Paris'i kurşuna dizmiş.
19 Mayısta Paris'teyim, gülüm
Versay pusudaydı
beresi kaşlarında
koltuğunun altında otomatiği
ve lâkin ateş edemedi o gün
edemez de
Paris içinden satılmazsa.

Paris, 20 Mayıs 1958

PARİS'TE 28 MAYIS 1958

Gördüm şükür, gördüm şükür
bugünü de gördüm şükür
gördüm şükür bugünü de Paris'te.
Aktı Paris
asıl Paris
ulu Paris
mavi mavi kızıl kızıl
aktı Ren Ron Garon Sen
aktı Paris sular gibi şakır şakır
aktı Paris 1958
Mayıs yirmi sekizde.
Gördüm şükür, gördüm şükür
gördüm şükür bugünü de Paris'te.

Kapılardan çıktı insan
bir meydana doluverdi,
duvarları kuşlar gibi kafeslerden salıverdi
bir insan beş yüz bin insana
beş yüz bini bir insana dalıverdi,
Ivri, Sendöni, Belvil,
Paris'in varoşları da tekmil,
bisikletle geliverdi,
taşlar dirildi insan oluverdi,
salkım salkım insan oldu ağaçlar.

Ah bu yürek ah bu yürek ah bu yürek
bu enfarktlı bu mendebur
ah bu yürek
koymadı ki aralarına girek.

Önde milletvekilleri kurdeleli,
bir yanımda şahin gözlü montör Piyer
bir yanımda ak sakallı profesör Sorbon'dan,
bir yanımda deli fişek kara oğlan,
bir yanımda mavili kız bomba memeli
iskarpinin topukları iğneden...
Ah bu yürek ah bu yürek
koymadı ki akıp gidek
bir meydandan bir meydana.

Ben bunları yazıyorum
1958 Mayıs yirmi dokuzda.
Biliyorum hainler var aramızda,
tanıyorum kimisini,
kim bilir belki biraz da
kabahat bizde
şakır şakır
mavi mavi
kızıl kızıl akan sular
paramparça edemezse kara korsan gemisini.

29 Mayıs 1958, Paris

TÜNEL

Tiren ovaya inmeden
dağlardan gelip geçecek,
tünellere girip çıkacak.
Tüneller karanlık, tüneller uzun...
Tünellerde kapatsan da pencereni sıkı sıkıya
tünellerde kurum yağar
karalanır yüzün gözün,
ellerin hele...
Ama tiren ovaya inmeden
dağlardan gelip geçecek
tünellere girip çıkacak.
Tüneller karanlık, tüneller uzun...
Ya elektrikli tiren?
Nafile,
yine de karalanır yüzün gözün
ellerin hele...

31 Mayıs 958
Paris - Viyana tiren yolu

İSVİÇRE DAĞLARI

Bu dağlar ne dağları
bizim dağlara benziyor,
bıçak gibi boğazları, parça parça karları,
bu dağlar ne dağları
bizim dağlara benziyor,
adamı da... Eli ayağı, gözü kaşı var
ama velosipetli.
Bizimkiler velosipetsiz,
bitli.

31 Mayıs 958,
İsviçre'yi geçerken

DÖRTLÜK

Dağ doruğu deler gider bulutu,
dağ dibinde ak evler kutu kutu,
evdekiler! Yok mu koklamak isteyen
dağ doruğundan getirdiğim otu?

31 Mayıs 958
Viyana yolu, tiren

TUNA ÜSTÜNE SÖYLENMİŞTİR

Gökte bulut yok
söğütler yağmurlu
Tuna'ya rastladım
akıyor çamurlu çamurlu
hey Hikmet'in oğlu, Hikmet'in oğlu
Tuna'nın suyu olaydın
Karaorman'dan geleydin
Karadeniz'e dökûleydin
mavileşeydin mavileşeydin mavileşeydin
geçeydin Boğaziçi'nden
başında İstanbul havası
çarpaydın Kadıköy iskelesine
çarpaydın çırpınaydın
vapura binerken Memet'le anası.

Viyana dolayları
1 Haziran 958

AVNİ'NİN ATLARI

Bu atlar Avni'nin atları
Kuvâyi Milliye atları
kara yamçı altında ak sağrı dolgun
titrer burun kanatları,
bu atlar Avni'nin atları.

Kuvâyi Milliye gelecek yine,
şahin atlar aşarak yeli
çiğneyecek gâvuru da, Anzavur'u da.
Kuvâyi Milliye gelecek yine
hem bu sefer ayyıldızlı bayrağı da orakçekiçli.

Bu atlar Avni'nin atları
Kuvâyi Milliye atları
titrer burun kanatları.

Bana Avni'nin atlarına
binmek nasip olmasa gerek
ama Memet binecek,
gelecek düşmanla topuz topuza!
Gülüm, Kuvâyi Milliye atları
gözüm, Kuvâyi Milliye atları,
memleketi satanları bağlasınlar,
kuyruğunuza...

1 Haziran 958, Çekoslovakya

MİKAİL REFİLİ'YE AĞIT

Neslimin yaprak dökümü başladı,
çoğumuz, kışa giremiyeceğiz.

Deliye döndüm Refili,
haberini alır almaz...
Ne diyecektim...
Aklında mı, Mikail...
Ama artık aklın yok,
burnun, ağzın, gözlerin yok,
kardeşim, bir kemik yığınısın
Bakü'de bir mezarlıkta.

Ne diyecektim...
Moskova'da, bizde, bir yılbaşı gecesi,
sofrada, dibinde donanmış çam ağacının
kocaman bir oyuncak gibiydin pırıl pırıl.
Pırıl pırıl gözlerin, dazlak kafan,
saygıdeğer göbeğin.

Dışarda geceye bulanmış karlı bir orman.
Sana bakıp düşünüyordum :
Eski şarap fıçısı gibi keyifli, hazret,
eski şarap fıçısı gibi sağlam.
Benden çok sonra ölecek.
Arkamdan bir de makale döktürür,
bir şiir yahut :
"Nâzım'la Moskova'da 24'te tanıştım..."

Sahi, Mikail, şair olabilirdin,
profesör oldun.
Ama mesele bunda değil.
Yapılan işin ya çok iyisi yaşıyor bizden sonra,
ya çok kötüsü.

Seninki orta halliydi sanırım,
benimki de öyle.
Yani, sesimiz bu kubbede kalacak diye
tesellimiz yok.
Ben kendi payıma üzülmüyorum buna,
tesellisiz yaşamayı becerdim,
beceririm tesellisiz ölmesini de,
senin gibi Refili.

5 Haziran 958, Pırağ

ORASI

Sayın halkları bütün ırkların,
Endonezyalısı, Almanı, Eskimosu,
Sudanlısı, Çinlisi, Türkü, Ermenisi,
Yahudisi, Arabı, Lehlisi, Rusu,
Meksikalısı, Norveçlisi, Kırgızı,
Abhazyalısı, Hintlisi, Kürdü, Fransızı,
Farsı, Liberyalısı, İngilizi,
Amerikalısı : ak, kara, kırmızı,
tükenir mi saymakla
ve adını duymadıklarım,
hepinizi, hepinizi
yerlere kadar eğilerek selâmlarım.
Saygıyla, şefkatle, bahtiyar, severim sizi.
Ne birbirinizden üstün
ne birbirinizden aşağı,
gönlümün tahtında yan yana otursunuz.

Ve bütün yurtlar,
dağlı, ovalı, ormanlı, karlı,
güneşli, dumanlı, rüzgârlı,
denizli, denizsiz,
çadırları yahut şehirleriyle ünlü,
kızları yahut ihtiyarları güzel,
çeliği yahut şarabıyla dillere destan,
hepiniz, hepiniz
tek dalda tek şeftalimsiniz.
Saygıyla, şefkatle, bahtiyar severim sizi.

Sayın halkları bütün ırkların
ve bütün yurtlar
bir de yurtlarımın yurdu var bu dünyada.
Ne Türkiye, ne Rusya,
ne Japonya, ne Polenez Adaları, ne Azerbaycan,
orası ilk yeşeren umudum
orası ilk şafak vaktim.
Oranın pasaportunu taşıyorum
kâağıttan değil,
vizesi yüreğime yazılı
damgası vurulu yüreğime.
Orası hem gözüm
hem gözümün üstündeki kaş.
Oralı ilk yeni adamı yüzyılımın,
bütün yurtlarımın yurttaşı Lenin Yoldaş.

958 Mart- Haziran
Varşova - Berlin

KEDERLENİYORUM

Bir Üsküdar balkonunda guruba karşı demlenir gibi
bu akşamüstü, Laypzig'te, tramvay durağında
tadını çıkara çıkara, yudum yudum
kederleniyorum.

22 Haziran 958

DÖRTLÜK

Koparmış ipini eski kayıklar gibi yüzer
kışın, sabaha karşı rüzgârda tahta cumbalar
ve bir sac mangalın küllerinde
uyanır uykudan büyük İstanbul'um.

27 Haziran [1958], Laypzig

YİNE YAĞMUR ÜSTÜNE

Serçe kuşları gibi yağmur
çinko dama serptiğim
ekmek kırıntılarını
yiyor telâşlı telâşlı, tıkır tıkır,
serçe kuşları gibi yağmur.

958 Haziran, Pırağ

BEN SEN O

O, yalnız ağaran tanyerini görüyor,
ben, geceyi de.
Sen yalnız geceyi görüyorsun,
ben ağaran tanyerini de...

30 Ağustos 958 / [Ekim 1958]

* * *

Bu yıl güz başlarında, güneyde,
denize, kuma güneşe bulanıyorum,
ağaca bulanıyorum,
bala bulanır gibi elmalara.
Geceleri gökyüzü kokuyor ekin gibi,
geceleri iniyor tozlu, sıcak yola gökyüzü
yıldızlara bulanıyorum.

Denize, kuma, güneşe, elmaya, yıldızlara
alışıyorum, gülüm,
iyice alışıyorum.
Denize, kuma, güneşe, elmaya, yıldızlara
karışıp gitmenin zamanı geldi.

8 Eylül 1958
Arhipo Osipovka

* * *

Rüzgârlı bir güvertede
deniz suyuyla
tel fırçayla yıkanmış
bıranda bezinden gömlek gibi
sırtımda keder.
Ve bu güney köyünde durup dinlenmeden
kızarıp ballanıyor güneş
genç kızlarla kayısılarda.

9 Eylül 1958
Arhipo Osipovka

ARILAR

İri bal damlaları gibi arılar,
arılar asmaları taşıyor güneşe,
gençliğimden uçup geldiler,
bu elmalar da ordan
bu ağır elmalar,
bu altın tozlu yol,
bu ak çakıllar dere boyunda,
türkülere inanışım,
hasetsizliğim,
bu bulutsuz gün de ordan
bu mavi gün,
çırılçıplak, sıcacık, sırtüstü yatan deniz,
bu hasret
ve aydınlık dişleri bu kalın dudaklı ağzın
bu Kafkasya köyüne arıların ayağında
iri bal damlaları gibi
geldiler gençliğimden,
bir yerlerde unuttuğum gençliğimden,
bir yerlerde doyamadan.

13 Eylül 1958
Arhipo Osipovka

* * *

Denizin üstünde ala bulut
yüzünde gümüş gemi
içinde sarı balık
dibinde mavi yosun
kıyıda bir çıplak adam
durmuş düşünür.

Bulut mu olsam,
gemi mi yoksa,
balık mı olsam,
yosun mu yoksa?..
Ne o, ne o, ne o.
Deniz olunmalı, oğlum,
bulutuyla, gemisiyle, balığıyla, yosunuyla.

15 Eylül 1958
Arhipo Osipovka

PENCERELER

Sabaha karşı mıydı bilmiyorum
yoksa akşamüstü müydü
belki de gece yarısı
bilmiyorum
girdi odama pencereler
perdeli perdesiz
ben basma perdeleri severim
ama tül perdeler de vardı
kara istorlar da
istorları çekip çekip bırakıyordum
bir daha inmez oldu kimisi
kimisi bir daha çıkamadı yukarı
ve camları kırık pencereler
elimi kestim
kimisi camsızdı büsbütün
camsız pencereler içime dokunur
camsız gözlükler gibi

Pencereler
yağmur yağıyordu camlarınıza
kızıl saçları kederli uzun
ben alt dudağımda cigaram
türkü söylüyordum içimden
yağmur sesini kendi sesimden çok severim

Pencereler
beşinci katta güneşli boşluğunuzda bir deniz
bir deniz mavi yüzük taşından
serçe parmağıma geçirdim usulcacık

üç kere öptüm ağlayarak
öpüp alnıma koydum üç kere

Pencereler
çıktım kırmızı velenseli yataktan
çocuk burnumu dayadım terli camına pencerenin
oda sıcaktı ve genç anamın kokusu vardı odada
dışarda kar yağıyordu
ben kızamık çıkarıyordum

Pencereler
sabaha karşı mıydı bilmiyorum
belki de gece yarısı
bilmiyorum
odamın içindeydi yıldızlar
ve gece kelebekleri gibi
çırpınıyorlardı camlarınızda
ben onlara dokunmaktan çekinerek
açtım sizi pencereler
salıverdim yıldızları geceye
aydınlık sınırsız hür geceye
yapma ayların geçtiği geceye

Kurtlar duruyor ayın altında
hasta aç kurtlar
kurtlar duruyor önünde penceremin
kadife perdeleri kapasam da sımsıkı
ordadırlar bilirim
gözetliyorlar beni

Pencereler
düştüm bir pencereden
bir güzele bakarken

dünya halime güldü
güzel dönüp bakmadı
belki farkında değildi

Pencereler
pencereler
kırk evin penceresi odama girdi
ben oturdum birinin içine
sarkıttım ayaklarımı bulutlara
bahtiyarım
diyebilirdim belki

22 Eylül, Pitsunda, 1958

KIYIDAKİ İHTİYAR

Derin dağlar kat kat sıralanmıştı
çamlık iniyordu denize kadar
kıyıda iriyarı bir ihtiyar
çakıllara sırtüstü uzanmıştı

ve bu olgun güneşli Eylül günü
uzak haberi batmış gemilerin
poyraz yeli mavi masmavi serin
okşuyordu ihtiyarın yüzünü

ve karnının üstündeydi elleri
iki yengeç gibi inatçı yorgun
zamandan kuvvetli bir yolculuğun
sert kabuklu merhametsiz zaferi

ve gözkapakları tuzlu kırışık
kapanıvermişlerdi yumuşacık
bu karanlıkta altın pırıltılar
dinliyordu uğultuyu ihtiyar

denizi uzun dişli balıkları
ve tanyerlerinin alevlerini
dipte çiçek açan kayalıkları
ağları ve balıkçı evlerini

ama belki de bulutlara yakın
çamların tepesiydi uğuldayan
biliyordu başı döner adamın
onlara aşağıdan baktığı zaman

derin dağlar kat kat sıralanmıştı
çamlık iniyordu denize kadar
kıyıda iriyarı bir ihtiyar
çakıllara sırtüstü uzanmıştı

24 Eylül, Pitsunda, 1958

* * *

İşte geldik gidiyoruz
hoşça kal kardeşim deniz
biraz çakılından aldık
biraz da masmavi tuzundan
sonsuzluğundan da biraz
ışığından da birazcık
birazcık da kederinden
bir şeyler anlattm bize
denizliğin kaderinden
biraz daha umutluyuz
biraz daha adam olduk
işte geldik gidiyoruz
hoşça kal kardeşim deniz

27 Eylül, Pitsunda, 1958

KAPALI DENİZ

Yeşili hare hare mavisi yumuşacık
geçtim Hazer Denizi'ni ipekli bir gününde
duruyordu gemimizin önünde
kanatsız bir kapı gibi apaçık.

Dokundu yüreğime bu yapmacıklı hali
hangi deniz onun gibi kapalı
hangi deniz onun gibi denizlerden habersiz
hangi deniz onun gibi yapyalnız?

4 Ekim, Krasnovodsk, 1958

BÜYÜK İNSANLIK

Büyük insanlık gemide güverte yolcusu
tirende üçüncü mevki
şosede yayan
büyük insanlık.

Büyük insanlık sekizinde işe gider
yirmisinde evlenir
kırkında ölür
büyük insanlık.

Ekmek büyük insanlıktan başka herkese yeter
pirinç de öyle
şeker de öyle
kumaş da öyle
kitap da öyle
büyük insanlıktan başka herkese yeter.

Büyük insanlığın toprağında gölge yok
sokağında fener
penceresinde cam
ama umudu var büyük insanlığın
umutsuz yaşanmıyor.

7 Ekim, Taşkent, 1958

İYİMSER ADAM

Çocukken sineklerin kanadını koparmadı
teneke bağlamadı kedilerin kuyruğuna
kibrit kutularına hapsetmedi hamamböceklerini
karınca yuvalarını bozmadı
büyüdü
bütün bu işleri ona ettiler
ölürken başucundaydım
bir şiir oku dedi
güneş üstüne deniz üstüne
atom kazanlarıyla yapma aylar üstüne
yüceliği üstüne insanlığın

Bakü, 6 Aralık 1958

* * *

Önde buzkıran
vapurumuz peşisıra sarsılarak.
Baktım kamaramın lumbarından,
deniz donmuş kaskatı ak.
İstanbulluyum,
denizin tuzlu sıcak kıyısında büyüdüm.
Biz rengi, ışığı, canı belli olanı severiz.
Bizde gelincik tarlaları,
bizde sokak,
bizde kapalı çarşı,
bizde güvercinler,
ama bizde en canlı şey deniz.
Bizde o poyrazdan sabırsız,
yunus balıklarından atik,
bizde o mavi yeşil.
Bizde bazan öğle vakitleri yazın
havada yaprak kıpırdamaz
ama kıpırdar o
uçsuz bucaksız
tiril tiril.
Bizde kokusunu yitirmez o hiçbir zaman.
Baktım kamaramın lumbarından,
deniz donmuş
kaskatı
ak.

Baktım
kahrolarak.

1959, Leningrad
Stockholm yolu

SON ŞİİRLERİ

(Şiirler 7)

SON ŞİİRLERİ
(1959-1963)

YİNE İYİMSERLİK ÜSTÜNE

Sağlığında açıldı kosmos yolu,
Moskova'da açılış törenindeyim.
Avucumda bir çocuğun sarışın eli,
bir yılbaşı ağacı önündeyim.

Biliyordum, yaşına bile gelmeden,
gözlerinde sırça toplar yanan çocuk,
yolcu füzeleri güneşe doğru, yıldızların arasından,
balıklar gibi sessiz sedasız akıp gidecek.

Ama füze yolcuları yola çıkabilecek mi pasaportsuz?
Bilet olacak mı? Parayla mı alacaklar?
Ve uzaklaşıp karpuzlaşır, elmalaşırken dünyamız,
ıstıratosferde savaş füzelerine mi rastgelecekler?

Beni ilgilendiren bavullarının eşyası değil,
yüreklerinin yükü.
Korkuyorlarsa kimden, neden, niçin, nasıl?
Ya para hırsı? Emir verme merakı?

Yüzüne yılbaşı ağacının telli pullu
aydınlığı vuran çocuk,
belli, bilmiyorum neden, ama belli
yaşayacak benden iki kere çok.

Kosmosa filan gidip gelecek. İş bunda değil.
Yeryüzünde görecek mucizenin büyüğünü :
tek insan milletini pırıl pırıl.
Ben iyimserim, dostlar, akarsu gibi...

7.1.1959, Moskova

İZMİRLİ TEĞMEN

Kışlamız gömülünce karanlığa
ineceğim sokağa pencereden.
Bir saat içinde varırım dağa.
Gel dağa çıkalım İzmirli teğmen.

Karışıyor bir yezit her şeyime,
dolara satılıp ölmek neyime?
Bir çift de sözüm var Adnan beyime.
Gel dağa çıkalım İzmirli teğmen.

Kuvayı Milliye kanı damarda,
asker ocağının şanı damarda,
bekler bizi yüzbin yiğit dağlarda.
Gel dağa çıkalım İzmirli teğmen.

1959

ASKER KAÇAĞI

Köyün evleri karanlık,
gökte yıldız pır pır eder.
Ben bir asker kaçağıyım,
Gelin, bana bir tas su ver.

Neyleyim, kusura bakma,
elleri kınasız Gelin,
çalar asker kaçakları
kapıları geceleyin.

Köyde bebeler ağlıyor,
uyku uyutmuyor açlık.
Yaramı sarıver, bacım,
jandarmalarla çarpıştık.

Gözleyip durur yolumu
emzikli bir kadıncağız.
Biz on kere on bin Memet,
on kere on bin kaçağız.

Bu yarayı sardın, bayım,
ya yüreğimin yarası?
Ayyıldızı esir etti
Amerikan bandırası.

Köyün evleri karanlık,
gökte yıldız pır pır eder.
Ben bir asker kaçağıyım,
Gelin, bana bir tas su ver

26 Ocak 1959

BU VATANA NASIL KIYDILAR

İnsan olan vatanını satar mı?
Suyun içip ekmeğini yediniz.
Dünyada vatandan aziz şey var mı?
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?

Onu didik didik didiklediler,
saçlarından tutup sürüklediler,
götürüp kâfire : "Buyur..." dediler.
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?

Eli kolu zincirlere vurulmuş,
vatan çırılçıplak yere serilmiş.
Oturmuş göğsüne Teksaslı çavuş.
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?

Günü gelir çarh dûzüne çevrilir,
günü gelir hesabınız görülür.
Günü gelir sualiniz sorulur :
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?

1959

GİDERAYAK

Giderayak işlerim var bitirilecek,
giderayak.
Ceylam kurtardım avcının elinden
ama daha baygın yatar ayılamadı.
Kopardım portakalı dalından
ama kabuğu soyulamadı.
Oldum yıldızlarla haşır neşir
ama sayısı bir tamam sayılamadı.
Kuyudan çektim suyu
ama bardaklara konulamadı.
Güller dizildi tepsiye
ama taştan fincan oyulamadı.
Sevdalara doyulamadı.
Giderayak işlerim var bitirilecek,
giderayak.

Haziran 1959

KORE'DE ÖLEN BİR YEDEK SUBAYIMIZIN
MENDERES'E SÖYLEDİKLERİ

DİYET

Gözlerinizin ikisi de yerinde, Adnan Bey,
iki gözünüzle bakarsınız,
iki kurnaz,
iki hayın,
ve zeytüni yağlı iki gözünüzle
bakarsınız kürsüden Meclis'e kibirli kibirli
ve topraklarına çiftliklerinizin
ve çek defterinize.
Ellerinizin ikisi de yerinde, Adnan Bey,
iki elinizle okşarsınız,
iki tombul,
iki ak,
vıcık vıcık terli iki elinizle
okşarsınız pomadalı saçlarınızı,
dövizlerinizi,
ve memelerini metreslerinizin.
İki bacağınızın ikisi de yerinde, Adnan Bey,
iki bacağınız taşır geniş kalçalarınızı,
iki bacağınızla çıkarsınız huzuruna Eisenhower'in,
ve bütün kaygınız
iki bacağınızın arkadan birleştiği yeri
halkın tekmesinden korumaktır.
Benim gözlerimin ikisi de yok.
Benim ellerimin ikisi de yok.
Benim bacaklarımın ikisi de yok.
Ben yokum.

Beni, Üniversiteli yedek subayı,
Kore'de harcadınız, Adnan Bey.
Elleriniz itti beni ölüme,
vıcık vıcık terli, tombul elleriniz.
Gözleriniz şöyle bir baktı arkamdan
ve ben al kan içinde ölürken
çığlığımı duymamanız için
kaçırdı sizi bacaklarınız arabanıza bindirip.
Ama ben peşinizdeyim, Adnan Bey,
ölüler otomobilden hızlı gider,
kör gözlerim,
kopuk ellerim,
kesik bacaklarımla peşinizdeyim.
Diyetimi istiyorum, Adnan Bey,
göze göz,
ele el,
bacağa bacak,
diyetimi istiyorum,
alacağım da.

25 Haziran 1959

* * *

Sırma gibi kızlar
bu Avrupa şehrinde
bizim şıpıtık terliklerle geziyor.
Hava açtı içimdeki İstanbul üzerinde.
Bir selvi, bir çeşme, Üsküdar.
Koştumsa da yetişemedim
iskeleden kalktı vapur.

1959, 30 Haziran, Laypzig

HASRET

Yüz yıl oldu yüzünü görmeyeli,
belini sarmayalı,
gözünün içinde durmayalı,
aklının aydınlığına sorular sormayalı,
dokunmayalı sıcaklığına karnının.

Yüz yıldır bekliyor beni
bir şehirde bir kadın.

Aynı daldaydık, aynı daldaydık.
Aynı daldan düşüp ayrıldık.
Aramızda yüz yıllık zaman,
yol yüz yıllık.

Yüz yıldır alacakaranlıkta
koşuyorum ardından.

6 Temmuz 959

ŞEHİR AKŞAM VE SEN

Koynumda çırılçıplaksınız
şehir akşam ve sen
aydınlığınız yüzüme vuruyor
bir de saçlarınızın kokusu.
Bu çarpan yürek kimin
sesleri soluklarımızın üstünde küt küt atan
senin mi şehrin mi akşamın mı
yoksa benimkisi mi?
Akşam nerde bitiyor nerde başlıyor şehir
şehir nerde bitiyor sen nerde başlıyorsun
ben nerde bitip nerde başlıyorum?

9 Temmuz 1959

SICAKLARDA

Bu sıcaklarda seni düşünüyorum
çıplaklığını
boynunu bileklerini
minderde ak bir kuş gibi yatan ayağını
senin söylediklerini.

Bu sıcaklarda seni düşünüyorum
bilmiyorum aklımda en çok kalan ne
gözümün önüne gelen
boynun mu bileklerin mi çıplak ayağın mı
bana benim olurken söylediklerin mi?

Bu sarı sıcaklarda seni düşünüyorum
bu sarı sıcaklarda bir otel odasında seni düşünüp
yalnızlığımı soyunuyorum
biraz da ölüme benzeyen yalnızlığımı.

10 Temmuz 1959

* * *

Sen benim sarhoşluğumsun
ne ayıldım
ne ayılabilirim
ne ayılmak isterim
başım ağır
dizlerim parçalanmış
üstüm başım çamur içinde
yanıp sönen ışığına düşe kalka giderim.

10 Temmuz 1959

* * *

Bu dünyada ne çok güzel kadın var
kızlar hele.
Otelin balkonuna çık
seyret ihtiyar.
Bir yandan şiir döktür birbirinden aydınlık
bir yandan yanındaki ölümle sohbet eyle.

12 Temmuz 1959

İKİ SEVDA

Bir gönülde iki sevda olamaz
yalan
olabilir.

Şehrinde soğuk yağmurların
gece otel odasında sırtüstü yatıyorum
gözlerim tavana dikili
bulutlar geçiyor tavandan
ıslak asfaltı geçen kamyonlar gibi ağır
ve sağda uzakta
ak bir yapı
yüz katlı belki
tepesinde altın iğne parlıyor.
Bulutlar geçiyor tavandan
karpuz kayıkları gibi güneş yüklü bulutlar.
Oturmuşum cumbaya
yüzüme suların ışığı düşüyor
bir ırmak kıyısında mıyım
bir deniz kıyısında mı?

O tepsideki ne
o güllü tepsideki
yer çileği mi kara dut mu?
Fulya tarlasında mıyım
karlı kayın ormanında mı?
Gülüp ağlıyor sevdiğim kadınlar
iki dilde.

Dostlar nasıl bir araya geldiniz?
Birbirinizi tanımazsınız.
Nerde bekliyorsunuz beni?
Beyazıt'ta Çınarlı Kahve'de mi Gorki Parkı'nda mı?

Şehrinde soğuk yağmurların
gece otel odasında sırtüstü yatıyorum
gözlerim yumuyor gözlerim alabildiğine açık
bir hava çalındı
armonikle başladı utla bitti.
İçimde sarmaş dolaş karmakarışıktı
büyük uzak iki şehrin hasreti.

Fırlamak yataktan
koşmak altında yağmurun
istasyona koşmak
— Sür kardeşim Makinist
götür beni oraya.
— Nereye?

17 Temmuz 1959

* * *

Berlin'de Astorya Lokantası'nda
bir garson kız vardı,
gümüş damlası gibi bir kız.
Yüklü, ağır tepsilerin üstünden gülümserdi bana.
Yitirdiğim memleketin kızlarına benzerdi.
Ama bilmem ki neden
gözlerinin altı çürürdü kimi kere.
Nasibolmadı
baktığı masalara bir türlü oturamadım.

Bir gün bile oturmadı baktığım masalara.
Yaşlı bir adamdı.
Hastaydı da sanırsam,
perhiz yemekleri yerdi.
Yüzüme kederli kederli dalmayı bilir
Almanca bilmezdi ama.
Üç ay, üç övün gelip gitti,
sonra kayboldu.
Belki memleketine dönmüş
belki dönmeden ölmüştür.

23 Temmuz 1959

* * *

20 - 30 kilometrede bir
üstüne milyarlarca yıldız yağıyormuş gibi
milyarlarca yaprağın arasından geçiyor tiren.

20 - 30 kilometrede bir
yeşil bakır külâhlı kuleler geçiyor vagonun içinden
kederli arduvazlar kıpkızıl kiremitler
kiremitler vernikli gibi de parlıyor,
balkonda bir kadın mavi mayolu
sarışındı sanıyorum
sokaklar tertemiz ama ıssızca
renkli güneşler gibi yanan saksılar.

20 - 30 kilometrede bir
fabrikalar buram buram
Temmuz yaprakları ışıkla şişip kabarmış.
İçimde telâş
varıp görememek
görüp kahrolmak telâşı.

20 - 30 kilometrede bir
motorlu tekerlekleriyle asfalt pırıl pırıl
ekinler sırma kuşak gibi
ve milyarlarca yaprağın arasından geçiyor tiren
sonra ansızın Vltava suyunun üzerinde
arasında köprülerle heykellerin
kararmış gümüşten bir şehir.

Orda dünya güzelim
kömür gözlü bacım
yüzü kâağıttan ak
ölüyor kanserden 28 yaşında.

25 Temmuz 1959

* * *

Biliyorum artık iyice biliyorum
bu garda tirenden bir daha inişimde
ne gözlerini göreceğim bacım
akları sütmavi kara gözlerini
ne de panltıyı büyük kapının dışında
taşlar ağaçlar camlar
insanların yüzü
sönmüş olacak
gözlerin şehrin aydınlığını toprağın altına götürüp
mezarlıkta çoktan çürümüştür.

Biliyorum artık iyice biliyorum
biliyorum
hiçbir şey bildiğim yok
belki ben çok daha önce
bir daha hiçbir garda hiçbir tirenden inmeyeceğim
bilmiyorum
sıra hangimizin bacım
seninki kanser
benimki yürek infarktı
bilmiyorum bilmiyorum
ama yine de öyle geliyor ki bana
bu garda bir daha inişimde tirenden...
Bir gün fazla yaşamak
hatta senden
Bağışla alçaklığımı bacım.

29 Temmuz 1959

* * *

Bütün kapıları kapalı üstüme
bütün perdeleri inik
ne bir mendil mavilik
ne bir avuç yıldız.
Bizi burda mı bastıracak ölüm
biz bu şehirden gülüm
çıkamıyacak mıyız?

3 Ağustos 1959, Laypzig

GAZETE FOTOĞRAFLARI ÜSTÜNE

1

Kara Yara

Birinci sayfada yatıyor iki sütun üstüne
iki çıplak yavrucuk,
birinci sayfada iki sütun üstüne
bir avuç kemik deri.
Delinmiş patlamış etleri.
Biri Diyarbakırlı, Erganili biri.
Kolları bacakları kargacık burgacık,
kafaları kocaman,
ağızları korkunç bir haykırışla açık,
birinci sayfada taşla ezilmiş iki kurbağacık.
İki kurbağacık
kara yaralı iki yavrum benim.
Yılda kim bilir kaç bininiz
acı suya bile doymadan gelip gidiyor...
Ve müsteşar bey :
(Kara Yaraya tutulası)
"Endişeye mahal yok," diyor.

3 Ağustos 1959

2

Emniyet Müdürü

Güneş bir yara gibi açılmış gökte
akıyor kanı.
Uçak alanı.
Karşılayıcılar, eller göbekte :
coplar, cipler,
hapisane duvarları, karakollar
ve darağaçlarında sallanan ipler
ve siviller göze görünmez
ve bir çocuk işkenceye dayanamadı
attı kendini Emniyet'te üçüncü kattan.
Ve işte Emniyet Müdürü bey
uçaktan iniyorlar
Amerika'dan dönüyorlar
mesleki tetkikattan.

İncelediler uyku uyutmamak usullerini
ve memnun kaldılar pek
hayalara bağlanan elektrottan
ve bizdeki tabutlukların üstüne bir de konferans vererek
açıkladılar faydalarını
koltuk altlarına kaynar yumurta koymanın,
boyun derisini kibritle ince ince yakıp soymanın.

Emniyet Müdürü bey uçaktan iniyorlar
Amerika'dan dönüyorlar
ve coplar cipler
ve darağaçlarında sallanan ipler
üstat döndü diye seviniyorlar.

1959

3

Adnan Bey

Türküler söylendikçe Türk diliyle
Seni seviyorum gülüm, dendikçe Türk diliyle
Türk diliyle gülünüp
Türk diliyle ağıtlar yakıldıkça, Adnan Bey,
ben anılacağım,
anılacak Türk diliyle size sövüşüm.
Tarlalarımıza girmiş değil sizin gibisi yaban domuzunun.
Şehrimiz görmüş değil yangının sizden kanlısını.
Bir adınız var, Adnan Bey, adımıza benzeyen.
Dilimiz kuruyor dilimizi konuştuğunuz için.
Bitten, açlıktan, sıtmadan betersiniz.
Yüz Türkiye olsa
elinizden de gelse
yüzünü de zincire vurur
yüz kere satarsınız.
Milletimin en talihsiz gecesi
ana rahmine düştüğünüz gecedir.

1959

4

Ahmet Emin Yalman

Selânikli Osman Efendi
keskin muhasebecilerdendi
ama o da yanıldı ömründe bir kere
yanlış bir tohum atıp rahm-i madere.
Bu tohum dünyaya çıkıp insan biçimini aldıysa da,
boyu da bir karış kaldıysa da,
öyle haltlar yedi, öyle işler karıştırdı ki
sövdüler kabrinde bile babası Osman Efendiye.
Osman Efendi, Ahmet Emin adını takmıştı tohumuna,
Ahmet Emin, Yalman'lığı kattı buna
ve Ahmet Emin Yalman
önce Alaman oldu sonra Amerikan.
Ona göre her devirde, her zaman
satılacak bir gazeteydi "Vatan"
ve hazret sattı vatanı.
Hapse atacaklarmış Ahmet Emin Yalman'ı
Amerikana yaranmaktaki rekabet yüzünden.
Hapisteki hırsızlara acıyorum ben,
ahlâkları bozulacak
Emin Beyle aynı damda yaşayarak...

1959

5

Refik Koraltan

"Tekstilde umutsuz durum.
Bir işsiz kezzap içti.
Bir milyon çocuk okuldan mahrum.
Kara yara Mardin'e geçti.
Grev yapan işçiler yakalandı.
Köylü, çiftliklerin ekinini yakıyor..."
Bir gazete sayfasında
başlıkların arasından bakıyor başkan
başkan Refik Bey,
bel bel bakıyor.
Büyük Millet Meclisi'nin sahibi
gösteriyor suratını milletime
bilmem neyini gösteren bir deli gibi.

Biliyoruz,
odur küçük dağları
ve dağların doğurduğu fareleri yaratan
ve Debreli Hasan gibi martini atan.

Biliyoruz,
tutmuş elinden Amerikan :
Yürü ya Refik kulum, demiş
ve Refik Bey yürümüş,
göbeği kendinden bir karış önde,
diz kapaklarına kadar kana batarak,
millî şerefimizin kemikleri üstünde.
Biliyoruz, biliyoruz,
bu vatanın anasını ağlatan
bir İsmet, bir Adnan, bir de Koraltan.

1959

6

Korku

Korkuyor Adnan Menderes
ölülerden korkuyor.
Kore dağlarından geliyor kimi
apaçık gözleri dumanlı
kaytan bıyıkları kanlı
yaşları yirmi.

Korkuyor Adnan Menderes
ölülerden korkuyor
hele çocuk ölülerinden.
Karınları davul gibi, boyunları çöpten ince,
kırıyorlar Adnan Beyin mutfak camlarını
her gece mezarlarından çıkınca...

Korkuyor Adnan Menderes
dirilerden korkuyor
hele çanklılardan
hele kasketlilerden.
Kasketliler hayını bağışlamayı bilmez.

Korkuyor Adnan Menderes
kocaman yanakları
sarkıyor yağlı, sarı.
Korkuyor Adnan Menderes
üç saata indi uykusu.
Korkuyor Adnan Menderes
hiçbir korkuya benzemez
halkını satanın korkusu.

1959

ŞEHİTLER

Şehitler, Kuvâyi Milliye şehitleri,
mezardan çıkmanın vaktidir!
Şehitler, Kuvâyi Milliye şehitleri,
Sakarya'da, İnönü'nde, Afyon'dakiler
Dumlupınar'dakiler de elbet
ve de Aydın'da, Antep'te vurulup düşenler,
siz toprak altında ulu köklerimizsiniz
yatarsınız al kanlar içinde.
Şehitler, Kuvâyi Milliye şehitleri,
siz toprak altında derin uykudayken
düşmanı çağırdılar,
satıldık, uyanın!
Biz toprak üstünde derin uykulardayız,
kalkıp uyandırın bizi!
uyandırın bizi!
Şehitler, Kuvâyi Milliye şehitleri,
mezardan çıkmanın vaktidir!

1959

* * *

Seni düşünürüm
anamın kokusu gelir burnuma
dünya güzeli anamın.

Binmişin atlıkarıncasına içimdeki bayramın
fır dönersin eteklerinle saçların uçuşur
bir yitirip bir bulurum al al olmuş yüzünü.

Sebebi ne
seni bir bıçak yarası gibi hatırlamamın
sen böyle uzakken senin sesini duyup
yerimden fırlamamın sebebi ne?

Diz çökûp bakarım ellerine
ellerine dokunmak isterim
dokunamam
arkasmdasm camın.
Ben bir şaşkın seyircisiyim gülüm
alacakaranlığımda oynadığım dramın.

7 Agustos 1959

* * *

Bitkiler ipeklisinden dallı budaklısına
hayvanlar tüylüsünden pullusuna
evler kıl çadırından beton-armesine
âletler uçağından tıraş makinesine kadar
bir de denizler bir de bardaktaki su
bir de yıldızlar
bir de dağların uykusu
bir de her şeyle her yerde karmakarışık insan
yani alınteri
yani kitaplardaki yalan
yani doğru yalan
yani dost düşman
yani hasret sevinç keder
gelip geçtim kalabalığın içinden
gelip geçen kalabalıkla beraber.

14 Ağustos 1959

* * *

Gülüm, iki gözümün bebeği
ölmekten korkmuyorum,
ölmek anıma gidiyor,
onuruma yediremiyorum ölmeği.

15 Ağustos 1959

DÖRTLÜK

Yeryüzüne tohum gibi saçmışım ölülerimi,
kimi Odesa'da yatar, kimi İstanbul'da, Prag'da kimi.
En sevdiğim memleket yeryüzüdür.
Sıram gelince yeryüzüyle örtün üzerimi.

16 Ağustos 1959

ÜÇ LEYLEK LOKANTASI

Pırağ'da Üç Leylek Lokantası'nda buluşurduk.
Şimdi, bir yol kıyısında, gözlerim kapalı duruyorum
sen bir ölüm boyu benden uzak.
Belki Pırağ'da Üç Leylek Lokantası yok,
ben uyduruyorum.

Pırağ'da Üç Leylek Lokantası'nda buluşurduk.
Söylerdim içimden senin yüzüne bakarak
türkülerin türküsünü Süleyman peygamberin.

Pırağ'da Üç Leylek Lokantası'nda buluşurduk.
Şimdi, bir yol kıyısında, gözlerim kapalı duruyorum,
sen bir ölüm boyu benden uzak
bir kırık aynadasın çarpuk çurpuk.

Pırağ'da Üç Leylek Lokantası'nda buluşurduk.
Ah bacım, vah Sonya Danyolova
hiçbir şey unutulmuyor ölüler kadar çabuk.

18 Agustos 1959

* * *

Aya gidilecek
daha da ötelere,
teleskopların bile görmediği yere.
Ama bizim dünyada ne zaman kimse aç
kalmayacak,
korkmayacak kimse kimseden,
emretmeyecek kimse kimseye,
yermeyecek kimse kimseyi,
umudunu çalmayacak kimse kimsenin?

İşte ben komünistim bu soruya karşılık
verdiğim için.

26 Ağustos 1959

* * *

Merih'e giden kosmos gemisinde turistler
yeryüzünce yazılmış şiirler okuyacak.
Her sözü beste beste, renk renk, kat kat açarak
en sırlı çekirdeğe ulaşabilecekler.

Aralık 1959

* * *

Ak bir karanfil gibi çatlayıp da çekirdek
atom bahçelerine yürüyünce aydınlık,
yalnız meraklıları değil, bütün insanlık
şiirin aynasında kendini seyredecek.

Aralık 1959

* * *

Kafamı çıkarıp dolaba kilitlesem bir haftalığına
karanlığına boş bir dolabın
omuzlarıma bir çınar diksem kafamın yerine
uyusam gölgesinde bir haftalığına.

1959

* * *

Laypzigli kızların bacakları gayetle güzel
etekleri de gayetle kısa
ömrümün bu kadar gerilerde kaldığını görmezdim
Laypzigli kızların bacakları böyle uzak olmasa.

1959

* * *

Kar kesti yolu
sen yoktun
oturdum karşına dizüstü
seyrettim yüzünü
gözlerim kapalı.

Gemiler geçmiyor uçaklar uçmuyor
sen yoktun
karşında duvara dayanmıştım
konuştum konuştum konuştum
ağzımı açmadım.

Sen yoktun
ellerimle dokundum sana
ellerim yüzümdeydi.

Aralık 1959

VERA'YA

Bir ağaç var içimde
fidesini getirmişim güneşten.
Salınır yaprakları ateş balıklar gibi
yemişleri kuşlar gibi ötüşür.

Yolcular füzelerden
çoktan indi içimdeki yıldıza.
Düşümde işittiğim dille konuşuyorlar,
komuta, böbürlenme, yalvarıp yakarma yok.

İçimde ak bir yol var.
Karıncalar buğday taneleriyle
bayram çıglıklarıyla kamyonlar gelir geçer
ama yasak, geçemez cenaze arabası.

İçimde mis kokulu
kızıl bir gül gibi duruyor zaman.
Ama bugün cumaymış, yarın cumartesiymiş,
çoğum gitmiş de azım kalmış, umurumda değil.

15.1.1960, Kislovodsk

RUHUN

Ruhun bir ırmaktır, gülüm,
akar yukarda dağların arasında,
dağların arasından ovaya doğru,
ovaya doğru, ovaya kavuşamadan bir türlü,
bir türlü kavuşamadan uykusuna söğütlerin,
geniş köprü gözlerinin rahatlığına,
sazlıklara, yeşil başlı ördeklere,
düzlüklerin yumuşak kederine kavuşamadan,
kavuşamadan ayışığındaki buğday tarlalarına,
ovaya doğru akar,
akar yukarıda dağların arasından,
bir yığılan bir dağılan bulutları sürükleyip,
geceleri iri iri yıldızları taşıyarak,
dağbaşı yıldızlarını,
mavi güneşlerini de dağbaşı karlarının,
akar köpüklene köpüklene,
dibinde ak taşları kara taşlara karıştırıp,
akar akıntıya karşı yüzen balıklarıyla,
dönemeçlerde kuşkulu,
uçurumlara düşüp şahlanarak,
kendi uğultusuyla deli divane
akar yukarda dağların arasından,
dağların arasından ovaya doğru,
ovaya doğru, ovayı kovalayıp
ovaya kavuşamadan bir türlü.

Kislovodsk, 3 Şubat 1960

SABAH KARANLIĞI

Sabah karanlığında telgıraf direkleri,
yol.
Sabah karanlığında aynası parlayan konsol
masa
terlik,
eşyalar birbirini yeniden görüp tamr.
Odamızda sabah karanlığı bir yelken gibi aydınlanır.
Odamızda pırlanta yüzük gibidir mavi serinlik.
Yıldızlar ağarır odamızda.

Çok uzakta,
gökyüzündeki derenin dibinde ağarır taşlar.
Başı yastıktadır gülümün
alabildiğine geniş kuştüyü yastıktadır başı.
Elleri iki ak lâle gibi yorganın üstündedir.
Saçlarında kuşlar ötüşmeğe başlar.

Sabah karanlığında ağaçları, fabrika bacalarıyla şehir.
Sabah karanlığında ağaçlar ıslaktır fabrika bacaları sıcak.
Sabah karanlığında asfaltı okşayarak
ilk adımlar odamızdan geçer
ilk motor uğultusu
ilk kahkaha
ilk küfür,
seyyar börekçinin camekânındaki buğu
sütçüye giren çizmeli şoför
komşuların ağlayan çocuğu
mavi afişteki güvercin
vitrindeki manken
sarı iskarpinleri ayağında
ve sandal ağacından Çin yelpazeleri

ve kırmızı o kalın ağzı bir tanemin
ve bütün uyanışların en mutluları en tazeleri
odamızdan geçer sabah karanlığında.

Sabah karanlığında radyoyu açarım :
Dev adlı madenlerle dev sayılar birbirine karışır
petrol kuyuları mısır tarlalarıyla yarışır
Lenin nişanı alan çoban
(resmini ilk sayfalarda görmüşüm
kalın bıyıkları sarkık kara)
konuşur genç kız gibi sıkılıp utanaraktan.
Geçilir kutuplardan gelen haberlere
sonra bu sabah saat altıda
üçüncü suputnik
dönerken yeryüzünü 8879 kere
açılır yastıkta kocaman gözleri gülümün.
Dumanlı dağ gölleri gibidirler henüz.
İçlerinden mavi balıklar geçer kıvıltılarla
diplerinde yeşil çamlar durur
bakarlar derin dümdüz
rüyalarının sonu sabah karanlığında pırıl pırıl vurur
aydınlanırım,
kendi kendimi görüp yeniden tanırım
kıyasıya bahtiyarımdır
azıcık utanırım
ama azıcık.

Yolculuğa hazır bir yelken gibidir,
aydınlık bir yelken gibi
sabahleyin odamızda karanlık.
Gülüm çıkar yataktan bir kayısı gibi çıplak.
Mavi afişteki güvercin gibi aktır sabah karanlığında yatak.

1960 Şubat, Kislovodsk

GÜNEY DAĞLARININ HATIRASINDA KALAN

Kuzeyden indim bu güney dağlarının memleketine ikindiüzeri.
Yanımda genç, ak bir kadın vardı,
yüzüne mavi bir tanyeri gibi çekilmiş olan gözleri,
dümdüz, saman sarısı saçlarıyla...

Kuzeyden indim bu güney dağlarının memleketine ikindiüzeri.
Bu dağlar,
insanların, ineklerin, kamyonların arasında yaşıyorlardı,
söğütler, elmalar, meşeler ve çam ağaçlarıyla
ve artık
yanımdaki ak kadının
saman sarısı saçlarıyla,
kaplanlar ve alabalıklarla beraber.

Bu dağlar,
karlıydılar, güneşliydiler, kırmızı ve koyu yeşildiler,
yıkılmış hisarları vardı.
Bu dağlar,
okul defterlerinin yaprakları arasında yaşıyorlardı,
sanatoryumların ve devlet mağazalarının içinde,
kıvrım kıvrım asfalt yollarla tahta köprülerin arasında.
Bu dağlar,
vurulmuş yaban keçilerinin yarasında,
ve göllerin dibinde yaşıyorlardı
ve artık
bir kadın vardı,
yüzüne mavi bir tanyeri gibi çekilmiş gözleriyle ak bir kadın
ve artık
biliyorum
yalnız bu mavi tanyeri kalacak aklında bu güney dağlarının.

4 Şubat 1960, Kislovodsk

GECELEYİN BAKÜ

Geceleyin yıldızsız ağır denize kadar
geceleyin zifiri karanlıkta
güneşli buğday tarlasıdır Bakü şehri.
Tepedeyim,
avuç avuç çarpar yüzüme ışık taneleri,
havada rast peşrevi Boğaziçi suları gibi akar.
Tepedeyim,
uzaklaşır uçsuz bucaksız ayrılıkta
bir sal gibi yüreğim
gider anıların ötesine
yıldızsız ağır denize kadar
zifiri karanlıkta.

1960, Şubat, Bakü

LENİN'LE

Yazın gün ışığına dalar gibi
hayatın içine dalmak,
"Niçin dünyaya geldim,
niçin yaşıyorum?"un
karşılığını bulmak,
genç kalmak gelen günler gibi
genç kalmak gelen günlerle beraber,
genç kalmak,
bir toprak yeşil,
bir bayrak kızıl,
bir güvercin ak,
Lenin'le aynı türküden,
aynı ırmaktan,
aynı siperden, aynı yapı yerinden olmak...

1960 Şubat, Moskova

LENİN ÜSTÜNE VILADİMİR İLİÇ'LE KONUŞUYORUM

Lenin, diyorum da, Vıladimir İliç,
içimde bir rahatlık,
bir güven : kendime, insanlara, toprağa,
bir uçsuz bucaksız sevinç...
Lenin, diyorum da, Vıladimir İliç,
bir bayrak, bir mavilikte,
kızıl bir gül gibi açıyor,
elmalar saçılıyor,
çocuklar :
ak, kara, sarı,
güle oynaşa topluyor elmaları...
Lenin, diyorum da, Vıladimir İliç,
Lenin, diyorum
ve 40 yıldır onun peşince parti biletimle gidiyorum.
Yüreğim ağzımda çıkarım karşısına her seferinde,
ama önünde yere kapanmak gelmez içimden.
Uludur, alabildiğine ulu,
ama ezilmem ululuğuyla,
elimden tutar,
çeker beni yukarıya kendine doğru.
Biliyorum, Vıladimir İliç,
övülmeyi sevmez o,
üstüne şiirler yazılıp türküler yakılmasını,
hele putlaşmayı hiç mi, hiç.

Ama onun Sovyetler Birliği, onun Çin'i, Lehistan'ı,
onun sesine koşan büyük insanlığın önünde,
yahut onun doğum gününde,
aynı nimet,
aynı hayranlık,
aynı sevinç
dolup taşardı sizin de yüreğinizden
siz kendiniz Lenin olmasaydınız Vladimir İliç.

1960 Şubat, Moskova

SALATALIK

Ekber Babayef'e

Avluda dizboyu kar
lapa lapa da yağıyor
hızını alamadı sabahtan beri bir türlü.
Mutfaktayız.
Masada, muşambanın üstünde bahar,
masada, muşambanın üstünde körpecik bir salatalık
çiçeği burnunda, pütürlü.
Çepçevre oturmuş bakıyoruz ona,
şavkı vuruyor yüzümüze yumuşacık
bir tazeliktir kokuyor bir tazelik.
Çepçevre oturmuş bakıyoruz ona
şaşkın
düşünceli
iyimser.
Rüyada gibi bir halimiz var.
Masada, muşambanın üstünde umut,
masada, muşambanın üstünde güzel günler
yeşil bir güneşle yüklü bir bulut
yaklaşan sabırsız zümrüt bir kalabalık
açılıp saçılacak sevdalar
masada, muşambanın üstünde körpecik bir salatalık
çiçeği burnunda, pütürlü.
Avluda dizboyu kar
lapa lapa da yağıyor
hızını alamadı sabahtan beri bir türlü.

Mart 1960, Moskova

* * *

Kadınım Brest'e kadar benimle geldi,
indi tirenden peronda kaldı,
ufaldı, ufaldı, ufaldı,
uçsuz bucaksız mavilikte buğday tanesi oldu,
sonra raylardan başka şey göremedim.

Sonra, Leh toprağından seslendi karşılık veremedim.
"Nerdesin gülüm, nerdesin?" diye soramadım,
"Yanıma gel!" dedi, yanına varamadım,
hiç durmayacakmış gibi gidiyordu tiren,
boğuluyordum kederden.

Sonra, kumlu toprakta kar parçaları çürüyordu,
sonra, birden anladım ki, kadınım beni görüyordu,
"Beni unuttun mu, beni unuttun mu?" diye soruyordu,
baharsa çamurlu çıplak ayaklarıyla gökyüzünde yürüyordu.

Sonra, yıldızlar inip kondu telgıraf tellerine,
karanlıksa yağmur gibi çarpıyordu tirene,
kadınım telgıraf direklerinin altında duruyordu,
koynumdaymış gibi de yüreği küt küt vuruyordu,
direkler gelip geçiyordu o kımıldanmıyordu yerinden,
hiç durmayacakmış gibi gidiyordu tiren
boğuluyordum kederden.

Sonra birden anladım ki, yıllardır, ama uzun yıllardır bu tirende yaşıyorum.
— ama, bunu nasıl, neden anladığıma hâlâ şaşıyorum —
ve hep aynı büyük, aynı umutlu türküyü söyleyerek
sevdiğim şehirlerle sevdiğim kadınlardan boyuna uzaklaşıyorum
ve hasretlerini etimin içinde işleyen bir yara gibi taşıyorum
ve bir yerlere yaklaşıyorum, bir yerlere yaklaşıyorum.

Mart 1960, Akdeniz

* * *

Kırdılar tazecik yeşil dallarımızı
Kırdılar kitap tutan ellerimizi
Kanına girdiler çocuklarımızın.

1960, Nisan

İLK ROMA AKŞAMIM

Sarı sıcak kocaman ıslak bir çiçek
kırmızı balıklar yosunların arasında
karıncalar pırıl pırıl
kara gözlü telâşlı karıncalar
ve çınarlarla taş beygirler sırılsıklamdı
bir kadın gördüm
elleri kalçasında başında çamaşır sepeti
bir kadın gördüm
cıgara içiyor 60 modeli Ford arabasında
bir kadın gördüm
otobüs durağında gözleri kapalı
dokunsan ağlayacak
dört bir yanım ışıl ışıl camdı
ve camlar hep birden bağırıp çağırıyordu
nisandı akşamdı
yağmur yağıyordu
esmer ayakları çıplak bir yağmur
yağmur yağıyordu ömrümün ilk Roma akşamına
ve ilk şemsiyesine ömrümün
şemsiyem ihtiyardı
bana onu genç bir sosyalist verdi
sarışın sol bir sosyalist
bir komünist mitingine gidiyordum
şemsiyem bahtiyardı
bahtiyardım
Roma ıslak bir duvardı
ve artık bu duvarda bir tek afiş vardı
gittiğim mitingin afişi.

Nisan 1960, Roma

BEYAZIT MEYDANI'NDAKİ ÖLÜ

Bir ölü yatıyor
on dokuz yaşında bir delikanlı
gündüzleri güneşte
geceleri yıldızların altında
İstanbul'da, Beyazıt Meydanı'nda.

Bir ölü yatıyor
ders kitabı bir elinde
bir elinde başlamadan biten rüyası
bin dokuz yüz altmış yılı Nisanında
İstanbul'da, Beyazıt Meydanı'nda.

Bir ölü yatıyor
vurdular
kurşun yarası
kızıl karanfil gibi açmış alnında
İstanbul'da, Beyazıt Meydanı'nda.

Bir ölü yatacak
toprağa şıp şıp damlayacak kanı
silâhlı milletim hürriyet türküleriyle gelip
zaptedene kadar
büyük meydanı.

Mayıs 1960

VERA'NIN UYKUDAN UYANIŞI

İskemleler ayakta uyuyor
masa da öyle
serilmiş yatıyor sırtüstü kilim
yummuş nakışlarını
ayna uyuyor
pencerelerin sımsıkı kapalı gözleri
uyuyor sarkıtmış boşluğa bacaklarını balkon
karşı damda bacalar uyuyor
kaldırımda akasyalar da öyle
bulut uyuyor
göğsünde yıldızıyla
evin içinde dışında uykuda aydınlık
uyandın gülüm
iskemleler uyandı
köşeden köşeye koşuştular
masa da öyle
doğrulup oturdu kilim
nakışları açıldı katmer katmer
ayna seher vakti gölü gibi uyandı
açtı kocaman mavi gözlerini pencereler
uyandı balkon
toparladı bacaklarını boşluktan
tüttü karşı damda bacalar
kaldırımda akasyalar ötüştü
bulut uyandı
attı göğsündeki yıldızı odamıza
evin içinde dışında uyandı aydınlık
doldu saçlarına senin
dolandı çıplak beline ak ayaklarına senin.

Mayıs 1960, Moskova

* * *

Ayrılık demir çubuk gibi sallanıyor havada
çarpıyor yüzüme yüzüme
sersemledim

kaçıyorum ayrılık kovalıyor beni
yolu yok elinden kurtulmanın
dizlerim kesildi yıkılacağın

ayrılık zaman değil yol değil
ayrılık aramızda bir köprü
kıldan ince kılıçtan keskin

kıldan ince kılıçtan keskin
ayrılık aramızda bir köprü
seninle diz dize otururken de

6 Haziran 1960
Berlin - Moskova uçak

VERA'YA

Moskova'nın 110 kilometre doğusunda
Oka ırmağından öğrendim gümüş türküsünü ırmakların
durup dinlenmeden akıp gitmenin ululuğunu
ırmak gemilerinden suya düşen ışıkların çağrısını uzaklara
Oka ırmağından öğrendim hasretlerinin dalgın deliliğini.
Yaz geceleri Oka ırmağı
ince kumları ve sedefleriyle
ak bir kadını yıkayarak
aktı odamda kalın kütüklerinin arasından.
Yaz geceleri düşmedi dallarından zamanların yaprakları
gitmeden gittim adını hâlâ bilmediğim topraklara.

16 Temmuz 1960

YAZ YAĞMURU

Bir yaz yağmuru yağdı içime
ezildi iri üzüm taneleri camlarımda
gözleri kamaştı yapraklarımın

Bir yaz yağmuru yağdı içime
gümüş güvercinler uçtu damlarımdan
koştu yalnayak toprağım

Bir yaz yağmuru yağdı içime
tramvayıma atladı bir kadın
ak baldırları ıslak

Bir yaz yağmuru yağdı içime
içimdeki kederi serinletmeksizin

Bir yaz yağmuru yağdı içime
ansızın başladı dindi ansızın
eski yerinde duruyor sıcaklık
kör demiryolunda paslı kalın

4 Ağustos 1960

* * *

Seviyorum seni ekmeği tuza banıp yer gibi
geceleyin ateşler içinde uyanarak
ağzımı dayayıp musluğa su içer gibi,
ağır posta paketini, neyin nesi belirsiz,
telâşlı, sevinçli, kuşkulu açar gibi,
seviyorum seni denizi uçakla ilk defa geçer gibi.
İstanbul'da yumuşacık kararırken ortalık
içimde kımıldanan bir şeyler gibi,
seviyorum seni "Yaşıyoruz çok şükür!" der gibi.

27 Ağustos 1960

* * *

Her günüm mis gibi dünya kokan bir kavun dilimi
senin sayende.
Bütün yemişler elime güneştenmişim gibi uzanıyor
senin sayende.
Senin sayende yalnız umutlardan alıyorum balımı.
Yüreğimin çalışı senin sayende.
En yalnız akşamlarım bile duvarında gülen bir Anadolu kilimi
senin sayende.
Şehrime ulaşmadan bitirirken yolumu
bir gül bahçesinde dinlendim senin sayende
Senin sayende, içeri sokmuyorum
en yumuşak urbalarını giyip
büyük rahatlığa çağıran türküleriyle kapımı çalan ölümü.

29 Ağustos 1960

* * *

Şu karşıki ışıklara iner bu asfalt.
İnekler üçer üçer yüklenmiş kamyonlara,
sallanıyor başları ağır, rahat.
Şu karşıki ışıklara iner bu asfalt.

İnekler üçer üçer yüklenmiş kamyonlara,
karası, alacası, sarısı.
Hiç kimse anlatamaz onlara :
mezbahaya gidiliyor gece yarısı.

Şu karşıki ışıklara iner bu asfalt.
İnekler üçer üçer yüklenmiş kamyonlara,
sallanıyor başları ağır, rahat.

1 Eylül 1960

* * *

Uyandım bu sabah da
ve yürüdü üstüme doğru karmakarışık :
duvar, battaniye, cam ve plastik ve tahta
ve tavana vuran kararmış gümüşten ışık.

Ve yürüdü üstüme bir tıramvay bileti
ve düşümün bu yana düşüp sönen yarısı
ve otel odası denen düşman memleketi,
bir şiirden üç satır ve bir saman sarısı.

Yürüdü üstüme doğru ak alnıyla zaman
ve anılar yağmurlu ve boşluğun yatakta
ve haber ikimizden ve ayrılığımızdan.
Uyandım bu sabah da.

6 Eylül 1960

* * *

Durup dururken içimde bir şeyler kopup tıkıyor boğazımı,
durup dururken sıçrayıp kalkıyorum yarıda bırakıp yazımı,
durup dururken rüya görüyorum bir otelde, holde, ayakta,
durup dururken çarpıyor alnıma kaldırımdaki ağaç,
durup dururken bir kurt uluyor aya karşı bahtsız, öfkeli, aç,
durup dururken yıldızlar inip sallanıyor bir bahçede, salıncakta,
durup dururken mezardaki hâlim geçiyor aklımdan,
durup dururken kafamda bir güneşli duman,
durup dururken hiç bitmeyecekmiş gibi bağlanıyorum başladığım güne,
ve her seferinde sen çıkıyorsun suyun yüzüne...

8 Eylül 1960

* * *

Sabah saat altı.
Açtım günün kapısını girdim içeri,
karşıladı beni pencerede genç mavinin tadı,
aynada alnımın dünden kalma çizgileri
ve ensemde bir kadın sesi ayva tüyü gibi yumuşak
ve radyoda memleket haberi
ve artık oburluğum dolup dolup taşarak
koşacağım ağaçtan ağaca saatlerin yemiş bahçesinde
ve güneş batacak yavrum
ve umuyorum, gecenin ötesinde
bekliyecek beni yeni bir mavinin tadı, umuyorum...

14 Eylül 1960

* * *

Laypzig'de bir yağmur yağıyor incecikten,
yağıyoruz vitrinler, ağaçlar, insanlar,
bir de otomobillerin hızı,
bir de geçmiş zamanlar,
bir de saman sarısı,
bir de ben
yağıyoruz yağan yağmurla beraber incecikten.

18 Eylül 1960

* * *

İnsanların türküleri kendilerinden güzel,
kendilerinden umutlu,
kendilerinden kederli,
daha uzun ömürlü kendilerinden.
Sevdim insanlardan çok türkülerini.
İnsansız yaşayabildim
türkûsüz hiçbir zaman.
Hiçbir zaman beni aldatmadı türküler de.

Türküleri anladım hangi dilde söylenirse söylensin.

Bu dünyada yiyip içtiklerimin,
gezip tozduklarımın,
görüp işittiklerimin,
dokunduklarımın, anladıklarımın
hiçbiri, hiçbiri,
beni bahtiyar etmedi türküler kadar...

20 Eylül 1960

* * *

1960 güzünde Laypzig'de Astorya Oteli'nde
dördümüz aynı yatakta yattık
dördümüz holde dolaştık yan yana
dördümüz yemek yedik aynı tabaktan
dördümüz diz dize dinledik aynı radyoyu
dördümüz sen alabildiğine uzaktın
dördümüz ben alabildiğine tutkundum dünyayla sana
dördümüz eldivenlerini çıkartmıştı ölüm
dördümüz 1960 güzünde Laypzig'de Astorya Oteli'nde.

23 Eylül 1960

KIRKINCI YILIMIZ

Hepimiz kırk yıl önce doğduk,
kırk yıl önce sabahleyin
kırk yıl önce gün ışırken Bedreddin'in İznik Gölü'nde
çamlı bellerinden birinde Köroğlu'nun
ve Sibirya'dan, esirlikten dönen Bolşevik Osman
pusuya düşürürken Urfa yolunda seher vakti Fransızı.

Hepimiz kırk yaşındayız
yirmisine basanımız da
altmışını geçenimiz de
atılıp ölenimiz de İstanbul'da Müdüriyet penceresinden.

Bu kırkıncı yılımızda
ne bir ormanız
ne şose boyunda tek tük kavak ağacı
bir tarlayız tohumu saçılmış.

Hepimiz kırkına bastık bu sabah
hapiste yatanımız,
işyerindekilerimiz, muhacirimiz.
Hepimiz kırkına bastık bu sabah.
Yoldaşlar yeni yeni yıllara!

25 Eylül 1960

* * *

Üstümüze yazdıklarımın hepsi yalan
onlar olan değil olmasını istediklerimdi aramızda
onlar ulaşılmaz dallarında duran hasretlerimdi
onlar susuzluğumdu düşlerimin kuyusundan çekilmiş
ışığa çizdiğim resimlerdi onlar.

Üstümüze yazdıklarımın doğru hepsi
güzelliğin
yani bir yemiş sepeti yahut kır sofrası
sensizliğim
yani şehrin son köşesinde son sokak feneri oluşum
kıskanışım seni
yani gözüm bağlı koşuşum geceleyin tirenlerin arasında
bahtiyarlığım
yani bentlerini yıkıp akan güneşli ırmak.
Üstümüze yazdıklarımın hepsi yalan
üstümüze yazdıklarımın doğru hepsi.

30 Eylül 1960, Laypzig

YAMYAMLAR

Masam, kāatlarım, yazı makinam,
üstüm başım kan içinde,
kan içinde kaldırımlan geçtiğim şehirlerin,
duvarlarda ellerimin izleri kan içinde,
yarmışım göğsümü
yüreğimi yiyoruz bir dişiyle beraber.
Mektup yaz, telgıraf çek, telefon et,
geliyorum, geliyorum, geliyorum de,
ölüm, uslandır beni.

25 Ekim 1960

YOLCULUK

Bir şair yolculuk ediyor
bir denizinde dünyamızın
bakarak bir yıldıza.

Yolculuk ediyor şairin biri
yıldızlardan birinde bir denizde
bakarak dünyamıza.

Yolculuk ediyor şairler
denizlerinde kāinatın
bakarak birbirine.

1960, Akdeniz

PİRİ REİS'İN HARTASI

Piri Reis düşlerimizi çizmiş hartasına
boyamış serin deniz sabahlarının renkleriyle.
Piri Reis düşlerimizi çizmiş hartasına
göz görmemiş, el değmemiş yıldız hevenkleriyle.
Piri Reis düşlerimizi çizmiş hartasına
varılan kıyılardan ayak basmamış kumsallara doğru
hayırsız adalarla yeşil papağanların arasından
billûr köşklere giden yolu.

Reis'in hartasında kıtalardan büyük boynuzlu balıklar
ve timsah başlı maymunlar yanardağlardan iri
Reis'in hartasında yelkenliler yürek kadar
ama balıklarla maymunlar yutamıyor yelkenlileri.

Yolculuklar başlamaz yürek çağırmasa
akıl yorulabilir, yılabilir, ama yüreğin sırtı gelmez yere.
Yelkenlilerle gidiliyor kosmosa
Piri Reis'in hartasında yüzen yürek kadar yelkenlilerle.

29 Aralık 1960, Moskova

KOSMOSUN KARDEŞLİĞİ ADINA

Kosmosta bizden başka düşünen var mı
var
bize benzer mi
bilmiyorum
belki bizden güzeldir
bizona benzer meselâ ama çayırdan nazik
belki de akarsuyun şavkına benzer
belki çirkindir bizden
karıncaya benzer meselâ ama traktörden iri
belki de kapı gıcırtısına benzer
belki ne güzeldir bizden ne de çirkin
belki tıpatıp bize benzer
ve yıldızlardan birinde
hangisinde bilmiyorum
yıldızlardan birinde konuşacak elçimiz
hangi dilde bilmiyorum
yıldızlardan birinde konuşacak elçimiz onunla
Tovariş diyecek
söze bu sözle başlayacak biliyorum
Tovariş diyecek
ne üs kurmağa geldim yıldızına
ne petrol ne yemiş imtiyazı istemeğe
Koka-kola satacak da değilim
selâmlamaya geldim seni yeryüzü umutları adına,
bedava ekmek ve bedava karanfil adına

mutlu emeklerle mutlu dinlenmeler adına
"Yârin yanağından gayrı her yerde her şeyde hep beraber"
diyebilmek adına
evlerin
yurtların
dünyaların
ve kosmosun kardeşliği adına.

13 Nisan 1961, Paris

SAMAN SARISI

Vera Tulyakova'ya derin saygılarımla

I

Seher vaktı habersizce girdi gara ekspres
kar içindeydi
ben paltomun yakasını kaldırmış perondaydım
peronda benden başka da kimseler yoktu
durdu önümde yataklı vagonun pencerelerinden biri
perdesi aralıktı
genç bir kadın uyuyordu alacakaranlıkta alt ranzada
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
kırmızı dolgun dudaklarıysa şımarık ve somurtkandı
üst ranzada uyuyanı göremedim
habersizce usulcacık çıktı gardan ekspres
bilmiyorum nerden gelip nereye gittiğini
baktım arkasından
üst ranzada ben uyuyorum
Varşova'da Biristol Oteli'nde
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığım yoktu
oysa karyolam tahtaydı dardı
genç bir kadın uyuyor başka bir karyolada
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
ak boynu uzundu yuvarlaktı
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
oysa karyolası tahtaydı dardı
vakit hızla ilerliyordu yaklaşıyorduk gece yarılarına
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığımız yoktu

oysa karyolalar tahtaydı dardı
iniyorum merdivenleri dördüncü kattan
asansör bozulmuş yine
aynaların içinde iniyorum merdivenleri
belki yirmi yaşımdayım belki yüz yaşımdayım
vakıt hızla ilerliyordu yaklaşıyorduk gece yarılarına
üçüncü katta bir kapının ötesinde bir kadın gülüyor sağ elimde
kederli bir gül açıldı ağır ağır
Kübalı bir balerinle karşılaşım ikinci katta karlı pencerelerde
taze esmer bir yalaza gibi geçti alnımın üzerinden
şair Nikolas Gilyen Havana'ya döndü çoktan
yıllarca Avrupa ve Asya otellerinin hollerinde oturup içtikti yudum
yudum şehirlerimizin hasretini
iki şey var ancak ölümle unutulur
anamızın yüzüyle şehrimizin yüzü
kapıcı uğurladı beni gocuğu geceye batık
yürüdüm buz gibi esen yelin ve neonların içinde yürüdüm
vakıt hızla ilerliyordu yaklaşıyordum gece yarılarına
çıktılar önüme ansızın
oralan gündüz gibi aydınlıktı ama onları benden başka gören olmadı
bir mangaydılar
kısa konçlu çizmeleri pantolonları ceketleri
kolları kollarında gamalı haç işaretleri
elleri ellerinde otomatikleri vardı
omuzları miğferleri vardı ama başları yoktu
omuzlarıyla miğferlerinin arası boşluktu
hattâ yakaları boyunları vardı ama başları yoktu
ölümlerine ağlanmayan askerlerdendiler
yürüdük
korktukları hem de hayvanca korktukları belli
gözlerinden belli diyemem

başları yok ki gözleri olsun
korktukları hem de hayvanca korktukları belli
belli çizmelerinden
korku belli olur mu çizmelerden
oluyordu onlarınki
korkularından ateş etmeğe de başladılar artsız arasız
bütün yapılara bütün taşıt araçlarına bütün canlılara
her sese her kıvıltıya ateş ediyorlar
hattâ Şopen Sokağı'nda mavi balıklı bir afişe ateş ettiler
ama ne bir sıva parçası düşüyor ne bir cam kırılıyor
ve kurşun seslerini benden başka duyan yok
ölüler bir SS mangası da olsa ölüler öldüremez
ölüler dirilerek öldürür kurt olup elmanın içine girerek
ama korktukları hem de hayvanca korktukları belli
bu şehir öldürülmemiş miydi kendileri öldürülmeden önce
bu şehrin kemikleri birer birer kırılıp derisi yüzülmemiş miydi
derisinden kitap kabı yapılmamış mıydı yağından sabun saçlarından sicim
ama işte duruyordu karşılarında gecenin ve buz gibi esen yelin içinde sıcak bir fırıncala gibi
vakıt hızla ilerliyordu yaklaşıyordum gece yarılarına
Belveder yolunda düşündüm Lehlileri
kahraman bir mazurka oynuyorlar tarihleri boyunca
Belveder yolunda düşündüm Lehlileri
bana ilk ve belki de son nişanımı bu sarayda verdiler
töreh memuru açtı yaldızlı ak kapıyı
girdim büyük salona genç bir kadınla
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
ortalıkta da ikimizden başka kimseler yoktu
bir de akvareller bir de incecik koltuklar kanapeler bebekevlerindeki gibi
ve sen bundan dolayı

bir resimdin açık maviyle çizilmiş belki de bir taş bebektin
belki bir pırıltıydın düşümden damlamış sol memenin üstüne
uyuyordun alacakaranlıkta alt ranzada
ak boynun uzundu yuvarlaktı
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığın yoktu
ve işte Kırakof şehrinde Kapris Barı
vakit hızla ilerliyor gece yarılarına yaklaşıyoruz
ayrılık masanın üstündeydi kahve bardağınla limonatamın arasında
onu oraya sen koydun
bir taş kuyunun dibindeki suydu
bakıyorum eğilip
bir koca kişi gülümsüyor bir buluta belli belirsiz
sesleniyorum
seni yitirmiş geri dönüyor sesimin yankıları
ayrılık masanın üstündeydi çıgara paketinde
gözlüklü garson getirdi onu ama sen ısmarladın
kıvrılan bir dumandı gözlerinin içinde senin
çıgaranın ucunda senin
ve hoşça kal demeğe hazır olan avucunda
ayrılık masanın üstünde dirseğini dayadığın yerdeydi
aklından geçenlerdeydi ayrılık
benden gizlediklerinde gizlemediklerinde
ayrılık rahatlığındaydı senin
senin güvenindeydi bana
büyük korkundaydı ayrılık
birdenbire kapın açılır gibi sevdalanmak birilerine ansızın
oysa beni seviyorsun ama bunun farkında değilsin
ayrılık bunu farketmeyişindeydi senin
ayrılık kurtulmuştu yerçekiminden ağırlığı yoktu tüy gibiydi diyemem tüyün de ağırlığı var ayrılığın ağırlığı yoktu ama kendisi vardı

vakıt hızla ilerliyor gece yarıları yaklaşıyor bize
yürüdük yıldızlara değen Ortaçağ duvarlarının karanlığında
vakıt hızla akıyordu geriye doğru
ayak seslerimizin yankıları sarı sıska köpekler gibi geliyordu
ardımızdan koşuyordu önümüze
Yegelon Üniversitesi'nde şeytan taşlara tırnaklarını batıra batıra dolaşıyor
bozmağa çalışıyor Kopernik'in Araplardan kalma usturlabını
ve pazar yerinde bezzazlar çarşısının kemerleri altında rok end rol oynuyor Katolik öğrencilerle
vakıt hızla ilerliyor gece yarılarına yaklaşıyoruz
vuruyor bulutlara kızıltısı Nova Huta'nın
orda köylerden gelen genç işçiler madenle birlikte ruhlarını da alev alev döküyor yeni kalıplara
ve ruhların dökümü madenin dökümünden bin kere zordur
Meryem Ana kilisesinde çan kulesinde saat başlarını çalan borazan gece yarısını çaldı
Ortaçağdan gelen çığlığı yükseldi
şehre yaklaşan düşmanı verdi haber
ve sustu gırtlağına saplanan okla ansızın
borazan iç rahatlığıyla öldü
ve ben yaklaşan düşmanı görüp de haber veremeden öldürülmenin acısını düşündüm
vakıt hızla ilerliyor gece yarıları ışıklarını yeni söndürmüş bir vapur iskelesi gibi arkada kaldı
seher vaktı habersizce girdi gara ekspres
yağmurlar içindeydi Pırağ
bir gölün dibinde gümüş kakma bir sandıktı
kapağını açtım
içinde genç bir kadın uyuyor camdan kuşların arasında

saçları saman sarısı kirpikleri mavi
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
kapadım kapağı yükledim sandığı yük vagonuna
habersizce usulcacık çıktı gardan ekspres
baktım arkasından kollarım iki yanıma sarkık
yağmurlar içindeydi Pırağ
sen yoksun
uyuyorsun alacakaranlıkta alt ranzada
üst ranza bomboş
sen yoksun
yeryüzünün en güzel şehirlerinden biri boşaldı
içinden elini çektiğin bir eldiven gibi boşaldı
söndü artık seni görmeyen aynalar nasıl sönerse
yitirilmiş akşamlar gibi Vltava suyu akıyor köprülerin altından
sokaklar bomboş
bütün pencerelerde perdeler inik
tıramvaylar bomboş geçiyor
biletçileri vatmanları bile yok
kahveler bomboş
lokantalar barlar da öyle
vitrinler bomboş
ne kumaş ne kristal ne et ne şarap
ne bir kitap ne bir şekerleme kutusu ne bir karanfil
şehri duman gibi saran bu yalnızlığın içinde bir koca kişi yalnızlıkta on kat artan ihtiyarlığın kederinden silkinmek için Lejyonerler Köprüsü nden martılara ekmek atıyor
gereğinden genç yüreğinin kanına batırıp her lokmayı
vakıtları yakalamak istiyorum
parmaklarımda kalıyor altın tozları hızlarının
yataklı vagonda bir kadın uyuyor alt ranzada

yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
elleriyse gümüş şamdanlarda mumlardı
üst ranzada uyuyanı göremedim
ben değilim bir uyuyan varsa orda
belki de üst ranza boş
Moskova'ydı üst ranzadaki belki
duman basmış Leh toprağını
Birest'i de basmış
iki gündür uçaklar kalkıp inemiyor
ama tirenler gelip gidiyor bebekleri akmış gözlerin içinden geçiyorlar
Berlin'den beri kompartımanda bir başımayım
karlı ovaların güneşiyle uyandım ertesi sabah
yemekli vagonda kefir denen bir çeşit ayran içtim
garson kız tanıdı beni
iki piyesimi seyretmiş Moskova'da
garda genç bir kadın beni karşıladı
beli karınca belinden ince
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
tuttum elinden yürüdük
yürüdük güneşin altında karları çıtırdata çıtırdata
o yıl erken gelmişti bahar
o günler Çobanyıldızına haber uçurulan günlerdi
Moskova bahtiyardı bahtiyardım bahtiyardık
yitirdim seni ansızın Mayakovski Alanı'nda yitirdim ansızın seni
oysa ansızın değil çünkü önce yitirdim avucumda elinin sıcaklığını senin sonra elinin yumuşak ağırlığını yitirdim avucumda sonra elini
ve ayrılık parmaklarımızın birbirine ilk değişinde başlamıştı çoktan

ama yine de ansızın yitirdim seni
asfalt denizlerinde otomobilleri durdurup baktım içlerine yoksun
bulvarlar karlı
seninkiler yok ayak izleri arasında
botlu iskarpinli çoraplı çıplak senin ayak izlerini birde tanırım
milisyonerlere sordum
görmediniz mi
eldivenlerini çıkarmışsa ellerini görmemek olmaz
elleri gümüş şamdanlarda mumlardır
milisyonerler büyük bir nezaketle karşılık veriyor
görmedik
İstanbul'da Sarayburnu akıntısını çıkıyor bir romorkör ardında üç mavna
gak gak ediyor da vak vak ediyor da martı kuşları
seslendim mavnalara Kızıl Meydan'dan romorkörün kaptanına seslenemedim çünkü makinası öyle gümbürdüyordu ki sesimi duyamazdı yorgundu da kaptan ceketinin düğmeleri de kopuktu
seslendim mavnalara Kızıl Meydan'dan
görmedik
girdim giriyorum Moskova'nın bütün sokaklarında bütün kuyruklara
ve yalnız kadınlara soruyorum
yün başörtülü güler yüzlü sabırlı sessiz kocakarılar
al yanaklı kopça burunlu tazeler şapkaları yeşil kadife
ve genç kızlar tertemiz sımsıkı gayetle de şık
belki korkunç kocakarılar bezgin tazeler şapşal kızlar da var ama onlardan bana ne
güzeli kadın milleti erkeklerden önce görür ve unutmaz
görmediniz mi
saçları saman sarısı kirpikleri mavi

kara paltosunun yakası ak ve sedef düğmeleri kocaman
Pırag'da aldı
görmedik
vakıtlarla yarışıyorum bir onlar öne geçiyor bir ben
onlar öne geçince ufalan kırmızı ışıklarını görmez olacağım diye ödüm kopuyor
ben öne geçtim mi ışıldakları gölgemi düşürüyor yola gölgem koşuyor önümde gölgemi yitireceğim diye de bir telâştır alıyor beni
tiyatrolara konserlere sinemalara giriyorum
Bolşoy'a girmedim bu gece oynanan operayı sevmezsin
Kalamış'ta Balıkçının Meyhanesine girdim ve Sait Faik'le tatlı tatlı konuşuyorduk ben hapisten çıkalı bir ay olmuştu onun karaciğeri sancılar içindeydi ve dünya güzeldi
lokantalara giriyorum estırat orkestraları yani cazları ünlülerin
sırmalı kapıcılara bahşiş sever dalgın garsonlara
gardroptakilere ve bizim mahalle bekçisine soruyorum
görmedik
çaldı geceyarısını Stırasnoy Manastırı'nın saat kulesi
oysa manastır da kule de yıkıldı çoktan
yapılıyor şehrin en büyük sineması oralarda
oralarda on dokuz yaşıma rastladım
birbirimizi birde tanıdık
oysa birbirimizin yüzünü görmüşlüğümüz yoktu fotoğraflarımızı bile ama yine de birbirimizi birde tanıdık şaşmadık el sıkışmak istedik
ama ellerimiz birbirine dokunamıyor aramızda kırk yıllık zaman duruyor uçsuz bucaksız donmuş duruyor bir kuzey denizidir
ve Stırasnoy Alanı'na şimdi Puşkin Alanı kar yağmağa başladı
üşüyorum hele ellerim ayaklarım
oysa yün çoraplıyım da kunduralarımla eldivenlerim kürklü

çorapsız olan oydu bezle sarmış postallarında ayaklarını elleri
çıplak
ağzında ham bir elmanın tadı dünya
on dördünde bir kız memesi sertliği avuçlarındaki
gözünde türkülerin boyu kilometre kilometre ölümün boyu bir
karış
ve haberi yok başına geleceklerin hiçbirinden
onun başına gelecekleri bir ben biliyorum
çünkü inandım onun bütün inandıklarına
sevdim seveceği bütün kadınları
yazdım yazacağı bütün şiirleri
yattım yatacağı bütün hapislerde
geçtim geçeceği bütün şehirlerden
hastalandım bütün hastalıklarıyla
bütün uykularını uyudum gördüm göreceği bütün düşleri
bütün yitireceklerini yitirdim
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
kara paltosunun yakası ak ve sedef düğmeleri koskocaman
görmedim

II

On dokuz yaşım Beyazıt Meydanı'ndan geçiyor çıkıyor Kızıl
Meydan'a Konkord'a iniyor Abidin'e rastlıyorum da mey-
danlardan konuşuyoruz
evveli gün Gagarin en büyük meydanı dolaşıp döndü Titof da
dolaşıp dönecek hem de on yedi buçuk kere dolanacak ama
daha bundan haberim yok
meydanlarla yapılardan konuşuyoruz Abidin'le tavan arasındaki
otel odamda

Sen ırmağı da akıyor Notr Dam'ın iki yanından
ben geceleyin penceremden bir ay dilimiymiş gibi görüyorum Sen ırmağını rıhtımında yıldızların
bir de genç bir kadın uyuyor tavan arasındaki odamda Paris damlarının bacalarına karışmış
yıllardır böyle derin uykulara dalmışlığı yoktu
saman sarısı saçları bigudili mavi kirpikleriyse yüzünde bulut
çekirdekteki meydanla çekirdekteki yapıdan konuşuyoruz Abidin'le meydanda fırdönen Celâlettin'den konuşuyoruz
Abidin uçsuz bucaksız hızın renklerini döktürüyor
ben renkleri yemiş gibi yerim
ve Matis bir manavdır kosmos yemişleri satar
bizim Abidin de öyle Avni de Levni de
mikroskobun ve füze lumbuzlarının gördüğü yapılar meydanlar renkler ve şairleri ressamları çalgıcıları onların
hamlenin resmini yapıyor Abidin yüz elliye altmışın meydanlığında
suda balıkları nasıl görüp suda balıkları nasıl avlayabilirsem öyle görüp öyle avlayabilirim kıvıl kıvıl akan vakıtları tuvalinde Abidin'in
Sen ırmağı da bir ay dilimi gibi
genç bir kadın uyuyor ay diliminin üstünde
onu kaç kere yitirip kaç kere buldum daha kaç kere yitirip kaç kere bulacağım
işte böyle işte böyle kızım düşürdüm ömrümün bir parçasını Sen ırmağına Sen Mişel Köprüsü'nden
ömrümün bir parçası Mösyö Düpon'un oltasına takılacak bir sabah çiselerken aydınlık
Mösyö Düpon çekip çıkaracak onu sudan Paris'in mavi suretiyle birlikte ve hiçbir şeye benzetemiyecek ömrümün bir parçasını ne balığa ne pabuç eskisine
atacak onu Mösyö Düpon gerisin geriye Paris'in suretiyle birlikte suret eski yerinde kalacak

Sen ırmağıyla akacak ömrümün bir parçası büyük mezarlığına ırmakların
damarlarımda akan kanın hışırtısıyla uyandım
parmaklarımın ağırlığı yok
parmaklarım ellerimle ayaklarımdan kopup havalanacaklar salına salına dönecekler başımın üstünde
sağım yok solum yok yukarım aşağım yok
Abidin'e söylemeli de resmini yapsın Beyazıt Meydanı'nda şehit düşenini ve Gagarin Yoldaşın ve daha adını sanını kaşını gözünü bilmediğimiz Titof Yoldaşın ve ondan sonrakilerin ve tavan arasında yatan genç kadının
Küba'dan döndüm bu sabah
Küba meydanında altı milyon kişi akı karası sarısı melezi ışıklı bir çekirdek dikiyor çekirdeklerin çekirdeğini güle oynaya
sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
işin kolayına kaçmadan ama
gül yanaklı bebesini emziren melek yüzlü anneciğin resmini değil
ne de ak örtüde elmaların
ne de akvaryumda su kabarcıklarının arasında dolanan kırmızı balığınkini
sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
1961 yazı ortalarında Küba'nın resmini yapabilir misin
çok şükür çok şükür bugünü de gördüm ölsem de gam yemem gayrının resmini yapabilir misin üstat
yazık yazık Havana'da bu sabah doğmak varmışın resmini yapabilir misin
bir el gördüm Havana'nın 150 kilometre doğusunda deniz kıyısına yakın bir duvarın üstünde bir el gördüm
ferah bir türküydü duvar
el okşuyordu duvarı
el altı aylıktı okşuyordu boynunu anasının
on yedi yaşındaydı el ve Mariya'nın memelerini okşuyordu avucu nasır nasırdı ve Karayip denizi kokuyordu

yirmi yaşındaydı el ve okşuyordu boynunu altı aylık oğlunun
yirmi beş yaşındaydı el ve okşamayı unutmuştu çoktan
otuz yaşındaydı el ve Havana'nın 150 kilometre doğusunda deniz kıyısında bir duvarın üstünde gördüm onu
okşuyordu duvarı
sen el resimleri yaparsın Abidin bizim ırgatların demircilerin ellerini
Kübalı balıkçı Nikolas'ın da elini yap karakalem
kooperatiften aldığı pırıl pırıl evinin duvarında okşamaya kavuşan ve okşamayı bir daha yitirmeyecek Kübalı balıkçı Nikolas'ın elini
kocaman bir el
deniz kaplumbağası bir el
ferah bir duvarı okşayabildiğine inanamayan bir el
artık bütün sevinçlere inanan bir el
güneşli denizli kutsal bir el
Fidel'in sözleri gibi bereketli topraklarda şekerkamışı hızıyla fışkırıp yeşerip ballanan umutların eli
1961'de Küba'da çok renkli çok serin ağaçlar gibi evler ve çok rahat evler gibi ağaçlar diken ellerden biri
çelik dökmeğe hazırlanan ellerden biri
mitralyözü türküleştiren türküleri mitralyözleştiren el
yalansız hürriyetin eli
Fidel'in sıktığı el
ömrünün ilk kurşunkalemiyle ömrünün ilk kâadına hürriyet sözcüğünü yazan el
hürriyet sözcüğünü söylerken sulanıyor ağızları Kübalıların balkutusu bir karpuzu kesiyorlarmış gibi
ve gözleri parlıyor erkeklerinin

ve kızlarının eziliyor içi dokununca dudakları hürriyet sözcüğüne
ve koca kişileri en tatlı anılarını çekip kuyudan yudum yudum
içiyor
mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin
hürriyet sözcüğünün resmini ama yalansızının
akşam oluyor Paris'te
Notr Dam turuncu bir lamba gibi yanıp söndü ve Paris'in bütün
eski yeni taşları turuncu bir lamba gibi yanıp söndü
bizim zanaatları düşünüyorum şiirciliği resimciliği çalgıcılığı filân
düşünüyorum ve anlıyorum ki
bir ulu ırmak akıyor insan eli ilk mağaraya ilk bizonu çizdiğinden
beri
sonra bütün çaylar yeni balıkları yeni su otları yeni tatlarıyla
dökülüyor onun içine ve kurumayan uçsuz bucaksız akan bir
odur
Paris'te bir kestane ağacı olacak
Paris'in ilk kestanesi Paris kestanelerinin atası
İstanbul'dan gelip yerleşmiş Paris'e Boğaz sırtlarından
hâlâ sağ mıdır bilmem sağsa iki yüz yaşında filân olmalı
gidip elini öpmek isterdim
varıp gölgesinde yatsak isterdim bu kitabın kâadını yapanlar ya-
zısını dizenler nakışını basanlar bu kitabı dükkânında sa-
tanlar para verip alanlar alıp da seyredenler bir de Abidin
bir de ben bir de bir saman sarısı belâsı başımın.

Tiren, Varşova - Krakof -
Pırağ - Moskova - Paris -
Havana - Moskova 1961

HAVANA RÖPORTAJI

I

Pırağ - Havana uçağı Küba bale takımını bekliyor

sosyalist şehirlerde dans ettiler altı ay
sıcak denizlerdeki adalardan çığlıklarla kalkan renkli kuşlardılar
alışamadım bir türlü
uçak yerden kesilirken kazaların çeşidi gelir aklıma
hele kemeri bağlarken

katkısız mavideyiz
Moskovalı bir kızcağız oturuyor yanımda jeolog
ufacık tefecik de şipşirin de gökgözlü bir bal damlası
Küba Ural'dan biraz gençtir diyor
iki milyon yıl daha genç
ama toprakaltı zenginliği
bin bir gece definesi Ural'ınki gibi

toprağın altında dolaşıyorum köklere kemiklere çarpıyor başım
madenler yığın yığın renk renk pırıldıyor karanlıkta

bizimkiler petrol arıyor Atlantiğin dibindeki Küba toprağında diyor
burgular deliyor denizin dibini sallanan uzun otların arasında ve
balıklar patlak gözlü göbekli diken diken balıklar çarpıyor
dalgıç başlığımın camına
bulacağız diyor Küba petrolsüz edemez bulacağız
petrolü bulacaklar güvenim var ama Nataşacık sıcaklara nasıl
dayanır

Kazakistan'da iki yıl çalıştım diyor ısı kırk beş kırk sekiz ilerimde mühendisler Bakülü Brünolu Peşteli Varşovalı Pekinli Vaymarlı
çelik dökmek istiyor Fidel Kastro tıropik güneşleriyle yağan yağmurlar gibi çeliği dökmek
kurtulmak istiyor Fidel şekerin zindanından

altımızda Avrupa ama Küba bale takımı saatlarını bağrışa çağrışa Havana saatına göre ayarladı evlerinin serin taşlıklarına girdiler koşa koşa
bense bir türlü akıl erdiremiyorum gündüzü mü kovalıyoruz
geceyi mi
uzalıyor mu ömrümüz
kısalıyor mu
görüyorum Avrupa kıyılarının çizgisini geçiyoruz
çizgi köpük içinde
görüyorum Atlantiğin üstündeyiz
içimde bir garipseme
büyük toprağımdan ilk kopuşum bu

Okyanus'ta pupa yelken kalyonlar yüzüyor kendilerinden iri yel güllerinin ve deniz kızlarının arasında ve ceylan derisine çizilmiş hartaların uzaklara çağrışı karışıyor içimdeki garipsemeye

ortalık ufuksuz
mavi morardı karardı
elleri kancadan ve tek gözleri tepelerinde ve de çok zalim birtakım yaratığın egemenlik ettiği çok küçük bir yıldıza indi uçağımız geceleyin
geceleyin uçağımız Santa Mariya adasına indi altı saatlık bir uçuştan sonra
Portekizce konuşuluyor
Angola'yı düşündüm
San Salvator do Kongo'ya yakın kahve plantasyonlarında başlayıp yayıldı ayaklanmalar

yedi haftada bu hayvanların otuz binini öldürdük gelecek ay yüz bin daha öldüreceğiz yağmurlar hele bir dinsin
Portekizli subay Luanda'da böyle konuştu

ay doğarken havalandı uçağımız
Santa Mariya aşağıda denizin orta yerinde eli böğründe kalakaldı
boyası artık yitirilmiş eski bir şamandıranın kederi çalkalanıyor Atlantiğin sularında ayışığında

uyudum
uyandım
tanımadığım yıldızlarla dolu ortalık
hızla da ağarıyor yıldızlar
Küba bale takımının kızları saçlarını tarıyor sürme çekiyor boyuyor dudaklarını ve sabah mahmurlukları bu sımsıkı kapalı daracık yerde bir limonluk baygınlığıyla olgunlaştırıyor onları

güneş doğdu
aşağıda derinlikler koyu lâcivertten açık yeşile
mercan adaları korkunç yılanlar gibi büklüm büklüm uzanıyor camgöbeği aydınlığın üstünde

Küba kıyıları koylarıyla göründü
koylar gümüş leğenler gibi yan yana dizili
Küba koylarının suları rahattır ve bütün denizlerde yüzen bütün gemileri aynı gün aynı gece barındırabilir
biliyorum bir cennet yemişidir Küba adası Meksika körfezinin sepetinde
yılan yoktur Küba'da akrepleri de ağulu değil

vahşi hayvan da yok Sapata bataklıklarındaki timsahları saymazsan boyları da yedi metreye kadar arkalarına geçip sopayı indirdin mi işleri tamam
bir de köpek balıkları Kohimar kayalıklarında
bir portakal çekirdeği atarsın terli sıcak toprağına sabahleyin Küba'nın bir portakal bahçesi bulursun akşamüstü

hikâye insanoğlu üstüne insanoğlunun gençliği umutları üstüne
hikâyeyi benden güzel anlattılar benden güzel anlatacaklar
hikâyeyi dost düşman işitmeyen kalmadı

Batista kulluğundaydı Şehmeran'ın
şekerkamışı milyonerlerinin Yankisinin de yerlisinin de ve tütün ve kahve milyonerlerinin Yankisinin de yerlisinin de ve tanklı uçaklı elli binlik bir ordunun ve de yiğitleri hadım ettikten ve de gözlerini oyduktan sonra döve döve öldüren kışlaların ve önlerinde sırtüstü cesetler çürüyen karakol kapılarının ve her gece karakol duvarlarını yırtıp dışarı fırlayarak sıcak karanlıklarda kanlı kuşlar gibi çırpınan çığlıkların ve Frankist papazların ve kumarhanelerin ve de eroin toptancılarının ve gangsterlerin Yankisinin de yerlisinin de ve orospuların yalnız bir Havana'da on beş bin ve karaya vurmuş bir köpek balığı gibi çürüyenin ve baygın ağır çiçek kokularıyla karışık leş kokusunun generali Batista tümü altı milyon nüfusunun dört milyonu aç ve yüz bini verem ve Yankilere son on yılda bir milyar dolardan çok kâr getiren Küba'da Birleşik Amerika Devletleri elçisinin Birleşik Amerika Devletleri kara hava ve deniz kuvvetinin Birleşik Amerika Devletleri dolarının yıllardır kulluğundaydı

956'nın Kasımında Fidel de içlerinde 82 kişi Granma gemisinden denize indi
956'nın Kasımında Kûba kıyılarına sokulan Granma gemisinden denize inip yarı bellerine kadar suya gömülü ve silâhlarını başlarının üstüne tutarak ve ansızın ve bir anda açılan top ve mitralyöz ateşi altında karaya çıkıp ve karanlıkları polis köpekleri gibi koklayan araştıran ışıldaklardan sakınarak ve sarıldınız teslim olun seslerini ve iri kurbağaları çiğneyip bataklıklara ve şekerkamışı tarlalarına dalarak ve palmiyelerle hindistancevizi ağaçlarının ardı sıra tepeleri tırmananlar Sierra dağında buluştu

Fidel de içlerinde 82'nin 12'si sağ kalmıştı
Fidel de içlerinde 12 kişiydiler 56'nın Kasımında
Fidel de içlerinde 150 kişiydiler Aralığında 56'nın
Fidel de içlerinde 500 kişiydiler Şubatında 57'nin
Fidel de içlerinde 1000 oldular 5000 oldular Fidel de içlerinde Fidel de içlerinde bir milyon yüz milyon bütün insanlık oldular yıktılar Batista'yı 959'un Ocağında ve 50 binlik orduyu ve şekerkamışı milyonerlerini yerlisini de Yankisini de ve tütün ve kahve milyonerlerinin yerlisini de Yankisini de ve kışlaları ve önlerinde cesetler çürüyen karakolları ve eroin toptancılarını ve kumarhaneleri ve Birleşik Amerika Devletleri hava deniz ve kara kuvvetlerini ve Birleşik Amerika Devletleri dolarını
ve Kûba'nın havasında ağır çiçek kokularına karışık leş kokusu dağıldı yani Birleşik Amerika Devletleri korkusu

Havana'ya yaklaşıyoruz dedi hostes
palmiyeler palmiyeler diye haykırdı birisi
anne anne diye haykırıyor sandım

Küba bale takımı lumbuzların camlarında kocaman kelebekler
gibi çırpınıyor
tümü on sekiz saatlık bir uçuştan sonra toprağa betona değil aydın-
lığa inip konduk
aydınlığın içinde gördüm onları aydınlıkla sarmaş dolaş üç ki-
şiydiler iki erkek bir kadın
biri sakallı
gençtiler
hangisi ak hangisi melez hangisi kara seçemedim
sakallısı ak mı kara mı melez mi seçemedim
seçemedim kadın kara mıydı ak mıydı melez miydi
gözleri birbirine öylesine benziyordu ki her şeyleri de öylesine
gözlerinde ki derilerinin renklerini birbirinden ayırdetmek
olmuyor
zaten bu eritip dağıtıp yoğurup yaratan güneşte kanlar ve deri-
ler birbirine karışmış türküler ve oyunlar gibi
üçü de soluk mavi gömlekli nefti pantolonluydu
kemerlerinde sapları işlemeli tabancalar ellerinde mitralyetler
birisi de beresini derleyip apoletinin altına sokmuş
akı mı karası mı melezi mi seçemedim
sonradan onlara günün gecenin her saatında en olmadık yerde
rastladım kimi kere kamyonlar dolusuydular kimi kere bir
kişi
bir keresinde Yazarlar Birliği Sarayı'nın kapısında nöbetçiydiler
iki kız on dörder yaşında
Küba kızları bizim Anadolu kızları gibi tez büyüyor
mitralyetleri ateşe hazır
ve yeşil bereleri kara kaşlarına eğik azıcık

bir keresinde kıvır kıvır ak saçlı bir zenciydi dev gibi
ve bankanın kapısına yaslanmıştı

ve mitralyeti yerde açık bacaklarının arasında
bir keresinde şiirlerimi okudu televizyonda tabancasını belinden çıkarmadan
Kûba'nın en büyük aktrisiydi

ak bir Kadillakla girdik Havana'ya
otomobilin böylesine ömrümde ilk biniyorum
araba değil okyanus
milyoneri Miyami'ye kaçmış
çarın tahtı geldi aklıma
on dokuzumda Kremlin'de üstüne oturup resim çektirdimdi
kılıflıydı

II

vıcık vıcık terli bir ten fanilası gibi yapışıyor sırtıma sıcak
otelin 24'üncü katından bakıyorum şehre gece vaktı
içine güneş vurmuş bir deniz gibidir gördüğüm
sarı mavi turuncu yeşil balıkların ışıltısı kıvıl kıvıl
ve dev böcekler ak sedefleriyle
ve yarı hayvan yarı bitki uzun tüylü kırmızı çiçekleriyle kayalar
otelin 24'üncü katından dinliyorum şehri gece vaktı
şehir türkülere gömülü
toprağın taşın yaprağın içinde türküler
türküler titreyen sıcak gibi toprağın taşın yaprağın içinde
havanın içinde azot filan gibi türküler
türküler yemişlerin kabuğu eti çekirdeği
çiçeklerin kokusu türküler
türküler İspanya Arabistan Afrika
türküler gözlerinde ve kalçalarında kadınların
türküler erkeklerin sıcak elleri

türküler oyunların ayakları belleri omuzları
asansörle iniyorum hole
asansörde köylü kızlar Oriente ilinden Bayamo köylüklerinden
şehre dikiş öğrenmeye gelmişler
Havana Libere (Hür Havana) otelinde duvarlarında milyonerlerden gölgeler kalmış apartımanlarda oturuyorlar
otelin eski adı Hilton
24 milyona çıkmış
asansörde köylü kızlar Bursa ilinden Ankara köylüklerinden kızlar İstanbul'da işiniz ne kızlar sizi nasıl bıraktılar Hilton'a
Hilton Hilton değil gayrı diyorlar Hür İstanbul'a çevrildi adı çoktan
ve gülüyorlar ağızlarını örtüp kınalı elleriyle
ağalar da kaçtı Amerikanla birlikte
ya toprak
bölüştük

holde Ivanof'u gördüm Aleksey Vasilyeviç'i
meşin ceketini omzuna atmış
belinde nagant
ayaklarında çizmeler
sırma bıyıkları kaytan
Petrograt'ta Kışlık Saray'a nasıl girdiklerini anlatıyor zenci nöbetçiye
Fidel Kastro'nun fotoğrafı altında
oysa 41'de öldü Aleksey Vasilyeviç savunurken Moskova'yı
41'de öldü Aleksey Vasilyeviç kır bıyıkları kana batık
kar yağıyor
kızaklar geçiyor Tiverskoy Caddesinin tahta döşemesini örten karları yol yol çizerek
Kafkaslı Alizade girdi hole lezginkası astıragan kalpağı hançeri ve göğsünde gümüş başlı fişekleri bir de Vırangel yadigârı hâlâ da sızlayan iki yarasıyla

ha desen başlayacak Şeyh Şamil dansına ve Havanalı kızların ağızlarında kalacak parmakları
oysa Alizade'yi üç ay önce Bakü'de gördüm iki renkli Volga otomobilinden indi kocalmış
zoru zoruna tanıdım

holde delegeler
dün gelenler Havana'ya
Arjantinli Şilili Ekvatorlu Brezilyalı İtalyan Hintli Madagaskarlı Finlandiyalı Çekoslovakyalı
Fransız Jan Piyer konuşuyor Martinik delegesiyle
oysa biliyorum Jan Piyer Madrid kapılarında öldü Hitler'in tanklarıyla ezilip
oysa duruyor karşımda Jan Piyer yüzü genç bir elma gibi
kırışıksız
kızarmış da
soğuktan olacak
bu 1922 yılında Moskova'da soğuk sıfırın altında 27
bu 1961 yılında Havana'da sıcak sıfırın üstünde 35

III

dolaşıyorum Havana sokaklarını
asfaltla ağaçları birbirine karıştırıyorum
otomobillerle asfaltı birbirinden ayırdetmek olmuyor
yağmurla güneşi
ak bulutlarla masmavi yüzme havuzlarını
kadınlarla yemişleri birbirine karıştırıyorum
çocuk bahçeleriyle hürriyeti
hürriyetle bu şehrin insanlarını birbirinden ayırdetmek olmuyor

mitralyetlerle kapıları birbirine karıştırıyorum sütunlu sütunsuz
demir tahta cam büyük küçük bütün sokak kapılarıyla mit-
ralyetleri mitralyözleri
kum torbalarından barikatlarla Atlantiği birbirine karıştırıyorum
Amerikan uçak gemilerinin hayaletini gözleyen tanyerleriyle kum
torbalarından barikatları birbirinden ayırdetmek olmuyor
köylü analarla Cumhurbaşkanı sarayını birbirine karıştırıyorum
Hoze Marti'nin anıtları heykelleri büstleriyle Fidel'in fotoğraflarını
birbirine karıştırıyorum hele taş basma resimlerini
Fidel'le türküleri birbirine karıştırıyorum Enternasyonal marşıyla
çaçaçayla paçangayla Fidel'i
somos sosyalistas palante palante
bir alanda art arda tek sıra dizilip ellerini birbirinin sırtına koyup
rumba oynayan yüz bin kişiyle Fidel'i birbirine karıştırıyorum
Fidel'le Havana'yı birbirinden ayırdetmek olmuyor
Marks'a rastlıyorum kitap kapaklarında ananaslarla mameylerin
arasında ve Sierra dağından yeni inmiş ulu sakalıyla Marks'a
rastlıyorum
Lenin'e rastlıyorum her gün biraz daha sık rastlıyorum Lenin'e gü-
neşli duvarlarda minicik kızıl yıldızların ve İspanyolcanın
içinde
yüksek tahta tribünde uzatmış kolunu ileriye konuşuyor Kızıl
Meydan'da Küba bayraklarının arasında Lenin
Nikita'ya rastlıyorum türkülerin kafiyesinde
ve takma köpek balığı dişleriyle Kenedi'ye rastlıyorum
ambalaj kâatları parçalarına rastlıyorum bankaların fabrikaların
filan kapılarına çivilenmiş
ve üzerlerinde Nacionalizado yazılı çoğu kere kırmızı mürekkeple
ve köylülere rastlıyorum
sağ ellerinde toprakların tapuları ve kooperatif cüzdanları sol el-
lerinde ve bir düşün içindeymişler gibi bir halleri var
devrimin diktiği 50 milyondan çok ağaçla on binden çok oku-
lun kimisine rastlıyorum

mimarlara rastlıyorum
güneşten aydan yıldızlardan daha doğrusu çok ama çok daha mutlu yaşanan bir dünyadan diyelim ki yirmi birinci yüzyılımızın ortalarından gelen ve bıyıkları yeni terlemiş mimarlara rastlıyorum
bahçeler ve yapılar yapıyorlar ama insan gözünün bugüne dek yeryüzünün hiçbir yerinde görmediği biçimlerle renklerle rahatlıklarla
yapılar hazır elbiseler gibi değil diyelim ki bir balıkçı evi ev değil cevahir kutusu ötekine benzemiyor
meğerse ne kadar çok ne kadar da güzel ve de hemencecik söylenecek sözleri varmış sosyalist devrim mimarlarının Küba'da işçilere köylülere aydınlara
ve nasıl da sıcağı serinliğe ve karanlığı aydınlığa çevirmesini biliyorlar

işçilere rastlıyorum
hiç kimse onlar gibi böylesine güvenle geçmedi sokaklarından Havana Havana olalı beri
ve ben her gün biraz daha gencim Havana'da
her gün biraz daha yitiriyor ağzım dünyanın acılığını
her gün biraz daha yumuşuyor çizgileri avuçlarımın ve çok uzaklardaki kadının beni ama yalnız beni düşündüğüne inanıyorum her gün biraz daha
ve her gün biraz daha keyifli türkü söyleyerek geçiyorum Havana sokaklarından
somos sosyalistas palante palante

1961 yılında Havana'da başlanıp
Moskova'da bitirildi.

* * *

günde kaç milyon insan ölür yeryüzünde
doğar kaç milyon
kaçı yaşadım diyebilirdi
kaçı yaşadım diyebilecek
kaçı günde üç öğün yemek yiyebilirdi
kaçı yiyebilecek

13 Ağustos 1961, gece

* * *

.....

yağmurun içinde Berlin'de şafak
yağmurun içinde kuşlar ötüyor

.....

BİR ŞEHİRDE TIRAMVAYLARLA YAPILMIŞ GECE GEZİNTİLERİ ÜSTÜNE

İhtiyarlık yalnızlık bir de ben bir de karasevda dördümüz konuşmadan yan yana yürüyoruz
her birimiz tek başına yürüyor ama yan yanayız
neler vermezdik işitmiyelim diye birbirimizin ayak sesini
acıyoruz sövüyoruz birbirimize içimizden ama birbirimizi sevmiyoruz çünkü inanmıyoruz birbirimize
neler vermezdik bir dörtyol ağzına varıp sapabilelim diye bir anda dört ayrı sokağa ama içimizden biri ölse kalanlar sevinir mi bilmiyorum
ihtiyarlık yalnızlık bir de ben bir de karasevda dördümüz konuşmadan yan yana yürüyoruz
geceleri tıramvaylara biniyoruz nerelere gittiklerini bilmediğimiz tıramvaylara
üçer vagonlu geniş temiz tıramvaylar bizi korkunç gıcırtılarla bir yerlere götürüyor geceleri
yanmış duvarlar çıkıyor karşımıza ansızın ve sokak fenerlerinin ışığında yürüyor üstümüze yüksek ve inatçı yürüyor
pencereler çıkıyor karşımıza ve geliyor bize doğru yığınla ve birbirini çiğneyerek camsız çerçevesiz ve odaların insanların değil boşlukların pencereleri
kanatsız kapıların hiçbir yere açılmayan kapıların önünden geçiyoruz
sarı pazubentleri üç noktalı adamlar tıramvay bekliyor kaldırımlarda ucu lastik bastonlarına dayanmışlar

dilsizlerinin tümü sağır mı bilmem ama körlerinin çoğu bakar
kör ve tıramvayların ışıkları düşüyor açık gözlerinin içine
ama onlar gözlerinin içine ışık düştüğünün farkında değil
yaşlı yorgun kadın biletçiler bindiriyor tıramvaylara körleri beni
elimden tutup yumuşacık yerden kaldıran kadınlar
çoğunuza birkaç şiirden başka bir şey veremedim
biraz da keder belki
hepinize minnetliyim
yangın yerlerinin karanlıklarını geçiyoruz
barok sarayları yıkılmış alanları geçiyor tıramvaylar ve yanmış
yıkılmış taşlar birbirine benzediğinden başımız dönüyor
hep aynı yerde dolanıyoruz
delik deşik olmuş bu şehir başka şehirleri yıkmağa yolladığın-
dan askerlerini
ben yerle bir edilmiş şehirler gördüm askerlerini başka şehirleri
yıkmağa yollamışlardı başka şehirlerin askerleri yerle bir et-
mişti onları
ve şehirler gördüm hazırlıyor askerlerini başka şehirleri yıkma-
ğa yollamak için ve kendileri yıkılmak için
kemancılar biniyor tıramvaylara keman kutuları koltuklarında
ve kederli uzun saçları gizleyemiyor dazlaklıklarını
bu Ağustos dünyanın son Ağustosu mu diye sordu kemancılar-
dan biri bilmediğim bir dille biletçi kadına
tıramvayların sahanlıklarında öfkeli delikanlılar duruyor
öfkeleri neden kime kendileri de bilmiyor sanırım
güzelim Havana'da şimdi saat kaçtır gece midir gündüz müdür
genç kızlar iniyor tıramvaylardan
bacakları gayet biçimli

olduğum yerde oturup kımıldamadan arkalarından gidiyorum
ve taş köprünün altında ağızlarının sıcaklığını duyuyorum
yüzüme yakın ve başımı çeviriyorum nerde olduğunu bile
bilmediğim genç bir kadın dokunuyor omuzuma
saçları saman sarısı kirpikleri mavi
ak boynu uzundur yuvarlaktır
duraklarda kara hasır şapkalı korkunç kocakarılar birbirlerinin
elinden tutup geçiyor tıramvay yolunu
sağımda oturan adam gömüldü kendi içine yitirdi kendini
yine kederli dalgalara düştü sağımda oturan
ve ben biliyorum kocalmak bu işle başlar
ve lâkin elimde değil kederli dalgalara düşmemek
ve ben biliyorum kocalmak bu işle başlar
yine kederli dalgalara düştü sağımda oturan

deponun kapısında indik son tıramvaydan
yaya dönüyoruz
dördümüz
ihtiyarlık yalnızlık bir de ben bir de karasevda

ortalık ağarıyordu otele vardığımızda
odamızda radyoyu açtık
Kosmos gemilerini anlatıyor.

3 Eylül 1961

YAPRAK DÖKÜMÜ

elli bin şiir roman filân okudum yaprak dökümünü anlatır
elli bin filim seyrettim yaprakların dökümünü gösterir
elli bin kere gördüm yaprak dökümünü
düşüşlerini sürünüşlerini çürüyüşlerini yaprakların
elli bin kere duydum ölü hışırtılarını kunduranın altında avucumda ve parmaklarımın ucunda
ama yaprak dökümüne rastlamak yine de burar içimi
hele bulvarlarda yaprak dökümüne
hele kestaneyseler
hele çocuklar geçiyorsa oralardan
hele güneşliyse hava
hele iyi bir haber almışsam o gün dostluk üstüne
hele o gün sancımıyorsa yüreğim
hele sevdiğimin beni sevdiğine inanıyorsam o gün
hele o gün insanlarla ve kendimle aram iyiyse yaprak dökümüne rastlamak burar içimi
hele bulvarlarla yaprak dökümüne
hele kestaneyseler.

6 Eylül 1961, Laypzig

BİR ŞEHİR

Birkaç yokuş tırmandım bir iki dönemeç döndüm ve yürüdüm
burnumun doğrusuna yürüdüm yürüdüm
bir kapı açıldı girdim
yitirdim kendimi kendi içimde

bilmediğim bir şehir
görmediğim biçimde evleri
kimi karınca yuvası kimi bomboş
kimi baştan aşağı pencere kimi kör duvar
bir sokağı saptım çamurlu dar eğri büğrü
dönüp dolaştırdı getirdi beni eski yere
asfalt bir caddeyi çıktım bulvar ortası
uzayıp gidiyor tanyerine kadar dosdoğru geniş
bir mahallede yağmur yağıyor
bitişiğinde güneş
üçüncüsünde ayışığı
bir köprü geçtim
yarısında fenerler pırıl pırıl
yarısı kapkaranlıktı
yan yana iki ağaç gördüm
yaprak kımıldamıyor birinde
öbürü kıvrana kıvrana inleyip haykırıyor
bir şehirde birbirine benzemiyor hiçbir şey
insanları bir yana
onların hepsi ikizdi üçüzdü beşizdi onuzdu milyonuzdu
hepsi korkak
hepsi yiğit
hepsi aptal
hepsi akıllıydı
hepsi domuzdu
hepsi melekti.

7 Eylül 1961, Laypzig

* * *

Geliyor sıram
ansızın atlayacağım boşluğa
ne çürüyen etimden haberim olacak
ne gözlerimin çukurunda dolaşan böceklerden

durup dinlenmeden ölümü düşünüyorum
sıram yakın demek.

10 Eylül 1961, Laypzig

* * *

hoş geldin bebek
yaşama sırası sende
senin yolunu gözlüyor kuşpalazı boğmaca kara çiçek sıtma ince
hastalık yürek enfarktı kanser filan
işsizlik açlık filan
tiren kazası otobüs kazası uçak kazası iş kazası yer depremi sel
baskını kuraklık falan
karasevda ayyaşlık filan
polis copu hapisane kapısı falan
senin yolunu gözlüyor atom bombası falan
hoş geldin bebek
yaşama sırası sende
senin yolunu gözlüyor sosyalizm komünizm filan.

10 Eylül 1961, Laypzig

OTOBİYOGRAFİ

1902'de doğdum
doğduğum şehre dönmedim bir daha
geriye dönmeyi sevmem
üç yaşımda Halep'te paşa torunluğu ettim
on dokuzumda Moskova'da komünist Üniversite öğrenciliği
kırk dokuzumda yine Moskova'da Tseka-Parti konukluğu
ve on dördümden beri şairlik ederim

kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir
ben ayrılıkların
kimi insan ezbere sayar yıldızların adını
ben hasretlerin

hapislerde de yattım büyük otellerde de
açlık çektim açlık grevi de içinde ve tatmadığım yemek yok gibidir

otuzumda asılmamı istediler
kırk sekizimde Barış madalyasının bana verilmesini
verdiler de
otuz altımda yarım yılda geçtim dört metre kare betonu
elli dokuzumda on sekiz saatta uçtum Prag'dan Havana'ya

Lenin'i görmedim nöbet tuttum tabutunun başında 924'te
961'de ziyaret ettiğim anıtkabri kitaplarıdır

partimden koparmağa yeltendiler beni
sökmedi
yıkılan putların altında da ezilmedim

951'de bir denizde genç bir arkadaşla yürüdüm üstüne ölümün
52'de çatlak bir yürekle dört ay sırtüstü bekledim ölümü

sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım
şu kadarcık haset etmedim Şarlo'ya bile
aldattım kadınlarımı
konuşmadım arkasından dostlarımın

içtim ama akşamcı olmadım
hep alnımın teriyle çıkardım ekmek paramı ne mutlu bana

başkasının hesabına utandım yalan söyledim
yalan söyledim başkasını üzmemek için
ama durup dururken de yalan söyledim

bindim tirene uçağa otomobile
çoğunluk binemiyor
operaya gittim
çoğunluk gidemiyor adını bile duymamış operanın
çoğunluğun gittiği kimi yerlere de ben gitmedim 21'den beri
camiye kiliseye tapınağa havraya büyücüye
ama kahve falıma baktırdığım oldu

yazılarım otuz kırk dilde basılır
Türkiye'mde Türkçemle yasak

kansere yakalanmadım daha
yakalanmam da şart değil
başbakan filân olacağım yok
meraklısı da değilim bu işin
bir de harbe girmedim

sığınaklara da inmedim gece yarıları
yollara da düşmedim pike yapan uçakların altında
ama sevdalandım altmışıma yakın
sözün kısası yoldaşlar
bugün Berlin'de kederden gebermekte olsam da
insanca yaşadım diyebilirim
ve daha ne kadar yaşarım
başımdan neler geçer daha
kim bilir.

Bu otobiyografi 1961 yılı 11 Eylülünde
Doğu Berlin'de yazıldı.

* * *

taştandı tunçtandı alçıdandı kâattandı iki santimden yedi metre-
ye kadar
taştan tunçtan alçıdan ve kâattan çizmeleri dibindeydik şehrin
bütün meydanlarında
parklarda ağaçlarımızın üstündeydi taştan tunçtan alçıdan ve
kâattan gölgesi
taştan tunçtan alçıdan ve kâattan bıyıkları lokantalarda içindeydi
çorbamızın
odalarımızda taştan tunçtan alçıdan ve kâattan gözleri önündeydik
yok oldu bir sabah
yok oldu çizmesi meydanlardan
gölgesi ağaçlarımızın üstünden
çorbamızdan bıyığı
odalarımızdan gözleri
ve kalktı göğsümüzden baskısı binlerce ton taşın tuncun alçının
ve kâadın.

13.12.961, Moskova

YILBAŞI AĞACI

...Finlandiya koyunun güneyinde geceleyin
dumanlı denize yakın
telli pullu bir yılbaşı ağacı
karanlık Gotik kulelerle Tôton şövalyelerinin armaları arasında
ve fabrika bacalarıyla çevrili bir yılbaşı ağacı
bir yılbaşı ağacı karlı bir meydanda Estonya türküleri söylüyor
telli pullu upuzun bir yılbaşı ağacı
sen kırmızı sırça topun içindesin
saçların saman sarısı kirpiklerin mavi
onu oraya ben astım seni içine koyup
ak boynun uzundur yuvarlaktır
kuşkularım kaygılarım sözlerim umutlarım ve okşayışlarımla
koydum seni sırça topun içine
bütün yılbaşı ağaçlarına bütün ağaçlara bütün balkonlara pencerelere çivilere hasretlere astım kırmızı sırça topu seni içine koyup
bağışla beni öleceğim seni bırakıp orda
Estonya en küçük sosyalist devleti
adam başına en çok şiir okuyan
en çok votka içen
ve otomobile motosiklete motorollere en çok meraklı
ve deri işleriyle mobilyasıyla ünlü
bir de otuz binlik korosuyla

...ölüm döşeğinde yatanın gözlerine bakamam utanırım
yaşamak ayıp bir şeymiş gibi gelir biri yanımda can çekişirken

Lûsya ölüyor Moskova'da Antuzyastlar Caddesinde bilmem kaç
numrolu sağlıkevinde
yüzü eski tahta bir kaşık
eriyen kara karışıyor akşam karanlığı
art arda kamyonlar geçiyor asfaltı sarsarak
Lûsya'dan vuran keder mi alnımı kırıştıran
kendi yakınlığım mı ölüme
bir yılbaşı ağacı karlı bir meydanda Estonya türküleri söylüyor
telli pullu upuzun bir yılbaşı ağacı
bağışla beni öleceğim seni bırakıp içinde sırça topun
bu dünyada bir şey yaşıyor eşi emsali görülmedik bir şey ve ben-
den başka kimse farkında değil onun
belki bir bitki bir hayvan bir söz bir maden bir ışın bir mutluluk
belki belki bir yıldızdan düşmüş
bu dünyada bir şey yaşıyor senin için yaşıyor ama sen farkında
değilsin onun
öleceğim bağışla beni öleceğim ve sen kırmızı sırça topu parça-
layıp çıkacaksın içinden ineceksin karlı bir meydana
artık Moskova'da mı olur Tallin'de mi Leningrad'da mı inecek-
sin karlı bir meydana yılbaşı ağacından
ama ben bu dünyada senin için yaşayan şeyi götürmüş olacağım
Lûsya ölüyor
yüzü eski tahta bir kaşık

...benden sonra ölmesi gerekenler benden önce ölüyor ne iştir
büyük harpler yüzünden ölüm büsbütün şaşırdı sırayı

kamyonlar geçiyor Antuzyastlar Caddesinin asfaltını sarsarak
afişlerde 65 yılının dev sayıları kömür şu kadar ton petrol bu kadar kumaş şu kadar metre
karlı bir meydanda bir yılbaşı ağacı Estonya türküleri söylüyor
karanlık Gotik kulelerin arasında ve fabrika bacalarıyla çevrili bir yılbaşı ağacı

961 - 962 Tallin
[1962, 1 Ocak, Tallin]

* * *

Bir şeyler yazmalıyım
bir şeyler yazmalıyım yüzde yüz yalansız
bir şeyler yazmalıyım
hiçbir şeyi önceden düşünmeden
cıgaramın dumanı
yoktur yârin imanı
bir şeyler yazmalıyım
masamın üstünde gördüklerimi değil
parmaklarımı değil
bir şeyler yazmalıyım
içimde bir şeyleri yakalayarak
kova salıp içimdeki kuyuya su çekmeliyim

1962

HÜRRİYET KAVGASI

Yine kitapları, türküleri, bayraklarıyla geldiler,
dalga dalga aydınlık oldular,
yürüdüler karanlığın üstüne.
Meydanları zaptettiler yine

Beyazıt'ta şehit düşen
silkinip kalktı kabrinden,
ve elinde bir güneş gibi taşıyıp yarasını
yıktı Şahmeran'ın mağarasını.

Daha gün o gün değil, derlenip dürülmesin bayraklar.
Dinleyin, duyduğunuz çakalların ulumasıdır.
Safları sıklaştırın çocuklar,
bu kavga faşizme karşı, bu kavga hürriyet kavgasıdır.

1962

NİYAZALANT SÖMÜRGESİ

Afrika, Niyazalant sömürgesi.
Saat sabahın dördü.
Dipçikler kapıları dövdü
ve işte fotoğraf :
Zenci kardeşlerim bir don bir gömlek
ve ayakları çıplak
ve pembe avuçlu elleri kıvırcık başlarının üzerinde
dizilmişler duvar diplerinde.

Tıpkı bizim gibi,
bizim de dipçikle dövüldü kapılarımız,
bizim de ellerimiz havada, ayaklarımız çıplak,
ama bizde de bize bağlı
duvar diplerinde esir kalıp kalmamak.

1962

* * *

Yaşım altmış
on dokuzumdan beri bir düş görürüm
yağmur çamur yaz kış
uykuda uyanık
takılmış düşümün peşine yürürüm.
Neleri alıp götürmedi benden ayrılık;
kilometrelerle umut, tonlarla keder,
taradığım saçlar, sıktığım eller.
Bir düşümle ayrılmadık.
Avrupa'yı, Asya'yı, Afrika'yı düşümle dolaştım
bir Amerikanlar vize vermediler
denizlerden dağlardan çöllerden çok adamları sevdim
adamlara şaştım.
Mapusanelerde ışığıydı hürriyetimin
ekmeğimin katığıydı sürgünde
her biten akşamdaydı, her başlayan günde :
ulu kurtuluş düşü memleketimin.

1962

* * *

Koşmaca oynayalım Güzin'ciğim
sen ben Dino bir de Verusam
koşmaca oynayalım yağmurun altında yalnayak başıkabak
ve geçelim Sen Mişel Bulvarı'ndan İstanbul'u kovalayarak
ve fır dönelim Notr Dam'ın bahçesinde Kız Kulesi'yle

Koşmaca oynayalım Güzin'ciğim
sen ben Dino bir de Verusam
koşmaca oynayalım şafak vakti çığlık çığlığa
şafakla bulanmış vakitler içinde koşmaca oynayalım
koşmaca oynayalım geçmiş gelecek günlerimizle
ayaklarımızda martı kanatları
dört açalım dünyaya güneşle poyrazla dolu gözlerimizi
ve kahrolası Körebe yakalayamasın bizi

Koşmaca oynayalım Güzin'ciğim

1962, Paris

TEFTİŞ

Sayfada saygıyla göze çarpsın diye
komuşlar fotoğrafı baş köşeye.
İzmir'de, Kordon'da, Memetleri teftiş.
Vakıt öğle, hava sıcak, gün uzun belli.
Önde Amerikan paşası kafayı dikmiş
ve sırmalı şapkasında eli
kasap bıçağı gibi parlıyor keskin, geniş
ve küfredip sesini duyuyorum
toprağıma tokat gibi inen adımlarının.
Türk paşası on beş adım geride.
Yüzünü göremiyorum, gölgeli.
Belki alışmış,
belki utanıyor, belki öfkeli.
Memetlere bakıyorum :
Dişleri kenetli, gözleri karanlık,
gözleri dikilmiş yere.
Sanıyorum yakındır, bir daha çıkmayacaklar
İzmir'de, Kordonboyu'nda böyle teftişlere...

1962

KADINLARIMIZIN YÜZLERİ

Meryem ana Tanrıyı doğurmadı
Meryem ana Tanrının anası değil
Meryem ana analardan bir ana
Meryem ana bir oğlan doğurdu
Âdemoğullarından bir oğlan
Meryem ana bundan ötürü güzel bütün suretlerinde
Meryem ananın oğlu bundan ötürü kendi oğlumuz gibi
yakın bize

Kadınlarımızın yüzü acılarımızın kitabıdır
acılarımız, ayıplarımız ve döktüğümüz kan
karasabanlar gibi çizer kadınların yüzünü.

Ve sevinçlerimiz vurur gözlerine kadınların
göllerde ışıyan seher vakıtları gibi.

Hayallerimiz yüzlerindedir sevdiğimiz kadınların,
görelim görmeyelim karşımızda dururlar
gerçeğimize en yakın ve en uzak.

1962

* * *

Yıkandım bütün havuzlarında Roma şehrinin sokak çocuklarıyla bakır paralarla turistler ve Lükres Borciya'yla beraber taş gemilerin ve taş balıkların arasında
yıkandım bütün havuzlarında Roma şehrinin
bindim bütün atlarına Roma şehrinin mermer atlarına tunç atlarına sokak çocuklarının ve Ispartakûs'ün terkisinde
ve koşuldum faytonlarına turistlerle beraber
bindim bütün atlarına Roma şehrinin

İçtim bütün çeşmelerinden Roma şehrinin alanlarda avlu içlerinde ve köşe başlarındakilerden
kiminin kandilleri yanıyor sularında kiminin güneşten dökülüyor suları
içtim bütün çeşmelerinden Roma şehrinin

Dante'yle beraber Giramşi'yle beraber Milano işçileri ve Yahudi esnaflarla beraber ve sokak çocuklarıyla
ve Sen Piyer Kilisesi'ne girdim ve koka-kola şişelerine
ve seyrettim Antonioni'nin filimlerini
ve seyrettim resimlerini yoldaşım Gutuzo'nun

İçtim bütün çeşmelerinden Roma şehrinin.

1962

ASYA-AFRİKA YAZARLARINA

Kardeşlerim
bakmayın sarı saçlı olduğuma
ben Asyalıyım
bakmayın mavi gözlü olduğuma
ben Afrikalıyım
ağaçlar kendi dibine gölge vermez benim orda
sizin ordakiler gibi tıpkı
benim orda arslanın ağzındadır ekmek
ejderler yatar başında çeşmelerin
ve ölünür benim orda ellisine basılmadan
sizin ordaki gibi tıpkı
bakmayın sarı saçlı olduğuma
ben Asyalıyım
bakmayın mavi gözlü olduğuma
ben Afrikalıyım
okuyup yazma bilmez yüzde sekseni benimkilerin
şiirler gezer ağızdan ağıza türküleşerek
şiirler bayraklaşabilir benim orda
sizin ordaki gibi
kardeşlerim
sıska öküzün yanına koşulup şiirlerimiz
toprağı sürebilmeli
pirinç tarlalarında bataklığa girebilmeli
dizlerine kadar
bütün soruları sorabilmeli
bütün ışıkları derebilmeli

yol başlarında durabilmeli
kilometre taşları gibi şiirlerimiz
yaklaşan düşmanı herkesten önce görebilmeli
cengelde tamtamlara vurabilmeli
ve yeryüzünde tek esir yurt tek esir insan
gökyüzünde atomlu tek bulut kalmayıncaya kadar
malı mülkü aklı fikri canı neyi varsa verebilmeli
büyük hürriyete şiirlerimiz

22 Ocak 1962, Moskova

GİZENGA'YI ÖLDÜRECEKLER

Kardeşlerim kardeşlerim kardeşlerim
Gizenga'yı öldürecekler
bana bir akıl verin imdadına koşabileyim
ordum uçağım da olsa varıp alamam ellerinden onu
hay bu kahrolası çaresizlik hay bu kuduran keder

Gizenga'yı öldürecekler
ilmikte boynu
kolları bağlı arkadan
gelin be insanlar gelin
artık yazımızla mı olur ağzımızla mı
elimiz ayağımızla mı
yürüyelim üstüne Leopoldvil'in.

28 Ocak 1962, Moskova

YOLDAŞIM

İlkönce nerde ne zaman duydum adınızı yoldaşım
İstanbul esir
Boğaz'da Fıransız İngiliz Amerikan diretnotları
İtalyanlarınki de
Averof'u da Yunanlıların
Haliç'te kıçtan kara zincirli Hamidiye gemisinde güvertede geceleyin gedikli Osman'ı dinliyor on sekiz yaşım
kaması çıkarılmış baş taretin karanlığındayız
Berlin sokaklarında Spartaküslerle yan yana dövüşmüş Osman
o mu söyledi bana adınızı
adınızı ilkönce Süleyman'dan mı duydum
yirmi birde Anadolu'da bir köy odasında
yirmi birde Anadolu'da bir köy odasında kurumuş kanla karışık toprak kokuyordu
yaralılar sırtüstü yatıyor
gözleri alabildiğine açık
inlemiyorlar
sizin yolladığınız silâhlarla dövüştü Türk milleti emperyalizme karşı yoldaşım
adınızı bir köy odasında çıra ışığında Süleyman'dan mı duydum öğretmendi
adınızı belki ne Osman'dan duydum ne Süleyman'dan
belki de adınız en sevdiğim insanın adı oluverdi onu ilkönce nerde ne zaman kimden duyduğumu kendim de farketmeden
memleketim esirdi
insanların yoksuldu alabildiğine ve zulüm altında inliyordu inim inim

adınızı duymamazlık edemezdim
sevdim seviyorum saydım sayıyorum sizi adınızı ilk duyduğum
günden beri yoldaşım
o gün bugündür şaşıp kalıyorum karşınızda
denizin kıyısında doğup büyüse de ve haşır neşir olsa da insan
bütün ömrünce balıkları güneşleri tanyerleriyle onun
yine de karşısında sevinçle şaşıp kalıyor
sevdik seviyoruz saydık sayıyoruz sizi yoldaşım
ama korkmadık sizden
kimi kere kaderleri ağzınızdan çıkacak tek söze bağlı olanlar bi-
le sevdiler saydılar sizi ama sizden korkmadılar
ve biliyoruz
biliyoruz kahır kahır kahırlanarak biliyoruz
bin kat daha telâşsız bin kat daha ağrısız geçilirdi dönemeçler
siz öyle vakitsiz siz öyle genç elli dört yaşında ölmeseydiniz
yoldaşım
ne güzel şey size yoldaşım diyebilmek.

17 Nisan 962, Moskova

SEVERMİŞİM MEĞER

yıl 62 Mart 28
Prag-Berlin tireninde pencerenin yanındayım
akşam oluyor
dumanlı ıslak ovaya akşamın yorgun bir kuş gibi inişini severmişim meğer
akşamın inişini yorgun kuşun inişine benzetmeyi sevmedim

toprağı severmişim meğer
toprağı sevdim diyebilir mi onu bir kez olsun sürmeyen
ben sürmedim
Platonik biricik sevdam da buymuş meğer

meğer ırmağı severmişim
ister böyle kımıldanmadan aksın kıvrıla kıvrıla tepelerin eteğinde
doruklarına şatolar kondurulmuş Avrupa tepelerinin
ister uzasın göz alabildiğine dümdüz
bilirim ırmak yeni ışıklar getirecek sen göremiyeceksin
bilirim ömrümüz beygirinkinden azıcık uzun kargasınkinden alabildiğine kısa
bilirim benden önce duyulmuş bu keder
benden sonra da duyulacak
benden önce söylenmiş bunların hepsi bin kere
benden sonra da söylenecek
gökyüzünü severmişim meğer
kapalı olsun açık olsun
Borodino savaş alanında Andırey'in sırtüstü seyrettiği gökkubbe

hapiste Türkçeye çevirdim iki cildini Savaşla Barış'ın
kulağıma sesler geliyor
gökkubbeden değil meydan yerinden
gardiyanlar birini dövüyor yine

ağaçları severmişim meğer
çırılçıplak kayınlar Moskova dolaylarında Peredelkino'da kışın çıkarlar karşıma alçakgönüllü kibar
kayınlar Rus sayılıyor kavakları Türk saydığımız gibi
İzmir'in kavakları
dökülür yaprakları
bize de Çakıcı derler
yâr fidan boylum
yakarız konakları
Ilgaz ormanlarında yıl 920 bir keten mendil astım bir çam dalına ucu işlemeli

yolları severmişim meğer
asfaltını da
Vera direksiyonda Moskova'dan Kırım'a gidiyoruz Koktebel'e asıl adı Göktepe ili
bir kapalı kutuda ikimiz
dünya akıyor iki yandan dışarda dilsiz uzak

hiç kimseyle hiçbir zaman böyle yakın olmadım
eşkıyalar çıktı karşıma Bolu'dan inerken Gerede'ye kırmızı yolda ve yaşım on sekiz
yaylıda canımdan gayrı alacakları eşyam da yok
ve on sekizimizde en değersiz eşyamız canımızdır
bunu bir kere daha yazdımdı
çamurlu karanlık sokakta bata çıka Karagöze gidiyorum ramazan gecesi

önde körüklü kâat fener
belki böyle bir şey olmadı
belki bir yerlerde okudum sekiz yaşında bir oğlanın Karagöze gidişini ramazan gecesi İstanbul'da dedesinin elinden tutup
dedesi fesli ve entarisinin üstüne samur yakalı kürkünü giymiş
ve harem ağasının elinde fener
ve benim içim içime sığmıyor sevinçten

çiçekler geldi aklıma her nedense
gelincikler kaktüsler fulyalar
İstanbul'da Kadıköy'de Fulya tarlasında öptüm Marika'yı
ağzı acıbadem kokuyor
yaşım on yedi
kolan vurdu yüreğim salıncak bulutlara girdi çıktı
çiçekleri severmişim meğer
üç kırmızı karanfil yolladı bana hapishaneye yoldaşlar 1948
yıldızları hatırladım
severmişim meğer
ister aşağıdan yukarıya seyredip onları şaşıp kalayım
ister uçayım yanıbaşlarında

kosmos adamlarına sorularım var
çok daha iri iri mi gördüler yıldızları
kara kadifede koskocaman cevahirler miydiler
tırnacuda kayısılar mı
kibirleniyor mu insan yıldızlara biraz daha yaklaşınca
renkli fotoğraflarını gördüm kosmosun Ogonyok dergisinde
kızmayın ama dostlar non figüratif mi desek soyut mu desek işte o soydan yağlı boyalara benziyordu kimisi yani dehşetli figüratif ve somut
insanın yüreği ağzına geliyor karşılarında
sınırsızlığı onlar hasretimizin aklımızın ellerimizin

onlara bakıp düşünebildim ölümü bile şu kadarcık keder duymadan
kosmosu severmişim meğer

gözümün önüne kar yağışı geliyor
ağır ağır dilsiz kuşbaşısı da buram buram tipisi de
meğer kar yağışını severmişim

güneşi severmişim meğer
şimdi şu vişne reçeline bulanmış batarken bile
güneş İstanbul'da da kimi kere renkli kartpostallardaki gibi batar
ama onun resmini sen öyle yapmıyacaksın

meğer denizi severmişim
hem de nasıl
ama Ayvazofski'nin denizleri bir yana

bulutları severmişim meğer
ister altlarında olayım ister üstlerinde
ister devlere benzesinler ister ak tüylü hayvanlara

ayışığı geliyor aklıma en aygın baygını en yalancısı en küçük burjuvası
severmişim
yağmuru severmişim meğer
ağ gibi de inse üstüme ve damlayıp dağılsa da camlarımda yüreğim beni olduğum yerde bırakır ağlara dolanık ya da bir damlanın içinde ve çıkar yolculuğa hartada çizilmemiş bir memlekete gider
yağmuru severmişim meğer

ama neden birdenbire keşfettim bu sevdaları Pırağ-Berlin tirenindeyanında pencerenin

altıncı sigaramı yakışımdan mı
bir teki ölümdür benim için
Moskova'da kalan birilerini düşündüğümden mi geberesiye
saçları saman sarısı kirpikleri mavi

zifiri karanlıkta gidiyor türen
zifiri karanlığı severmişim meğer
kıvılcımlar uçuşuyor lokomotiften
kıvılcımları severmişim meğer
meğer ne çok şeyi severmişim de altmışında farkına vardım
bunun

Prag-Berlin tirenindе yanında pencerenin yeryüzünü dönülmez bir yolculuğa çıkmışım gibi seyrederek

19 Nisan 1962, Moskova

* * *

iri iri damlalarıyla yağmur üzüm salkımıydı doğum gününde senin
şaşkın ve sırılsıklam durdum önünde senin
altın kubbeli bir ağaçtın denizin ortasında
ilk ergenlik düşümden geliyorum sana
bu şehrin bana verdiği en tatlı yemiş en akıllı söz en insan so-
kaksın günlük güneşlik rüzgârım benim
saçların saman sarısı kirpikleri mavi kanım benim

Mayıs 1962, Moskova

VERA'NIN RESMİ

Kimseler yapamaz senin resmini
Kıyıdan açılanın tanyerinden esenin
Aramasınlar seni renklerin atlı karıncasında
Dayanmış tahta parmaklığa bir bağ taraçasında iklimler

Bizden en uzak gezegenin kederi
Aramasınlar seni uyaklarımda ışıkla gölgenin
Sen oyunun dışındasın oylumların da yüzeylerin de
Bir yerlerde bir sevinç günün birinde fışkırır

Kimseler yapamaz senin resmini
Kıyıdan açılanın tanyerinden esenin
Sen kendi resmini kendin de yapamazsın
Gümüş kanatlı bir balık sıçrıyor enginde

Aynaların içine girip ötelere gitme boşu boşuna
Yitirilmiş erkekler gelir kadınlar koğuşuna geceleri
Sen kendi resmini kendin de yapamazsın
Bir açılıp bir kapanır kapılar yüreğinde

Senin resmini ben yapacağım.

4 Mayıs 962

YAĞMURUN ALTINDA

Yağmurun altında yürüyordu bahar incecik yeşil ayaklarıyla
Moskova asfaltında
lastiğe motora kumaşa deriye taşa sıkışıktı
kardiogramım çok bozuk çıktı bu sabah
beklenen gelecektir günün en beklenmedik saatında
bir başına gelecek ve alıp götürmeyecektir gidenleri
çalınıyordu Çaykovski'nin birinci konseri yağmurun altında
bensiz çıkacaksın merdivenleri
bir karanfil duruyor balkonlu evin son katında
yağmurun altında yürüyordu bahar incecik yeşil ayaklarıyla Moskova asfaltında
karşında oturursun görmezsin beni ve uzaklarda tüten bir kederе gülümsersin
baharlar alır seni benden götürür bir yerlere
bir keresinde belki geri dönmeyeceksin kaybolacaksın yağmurun altında.

6 Mayıs 962, Moskova

* * *

Kırmızı sarı yeşil balonlarda çocuk çığlıklarıyla güneş
gökyüzü mavi ışıklarıyla
kim derdi ki hikâyem böyle biter
yağmurlar mevsimine girdim kederli şiirler mevsimine
bir şeyler bekliyorsun benden değil
sözler duruyor aramızda birbirimize ulaşamadan
çocuk çığlıklarıyla güneş kırmızı sarı yeşil balonlarda
yorgun ve umutsuz bakıyoruz sözlerimize

11 Mayıs 962, Moskova

TARUSA YOLU

K.V. Paustovski'ye

Beni alıp benden ötelere götürür daha ötelere Mayıs ayında Tarusa yolu
kayınların ardındadır arayıp bulduklarım da bulamadıklarım da
Marina Svetayeva bakar bana Oka ırmağına inen tepelerden
bulutlar yüzer suda dallara takılarak
ne etsem de bulutlarla akıp gitmese mutluluğum
Paustovski'nin evini gördüm iyi adamın evini iyi adamların evleri
Mayıs aylarını hatırlatır bana bütün Mayıs aylarını İstanbul'unkileri de
İstanbul'un Mayıs ayından mı geldi Paustovski'nin Türk ninesi Erzurum'unkinden mi
evde yoktu yatıyor şehirde yüreğinde sancılarla üstat
neden sancılar eksik olmaz iyi insanların yüreğinden
sevdiğimiz kadınlara benziyor Mayıs ayında Tarusa yolu
asfalta döneceğiz kalacak çimende ayak izlerimiz
Tarusa yolu Paustovski'nin elyazısıdır
bilmem kısmet olur mu geçmek Tarusa yolundan Mayıs aylarından birinde bir daha
ve bu eski Rus toprağında güneş Viatski oyuncağı bir tavus kuşu.

12 Mayıs 962
Tarusa yolu

İSPANYA

kimimiz altmışındadır kimimiz gitti daha ötelere kimimiz
bir avuç kemiktir çoktan
İspanya gençliğimiz
İspanya bir kanlı güldür göğsümüzde açılmış
İspanya arkadaşlığımız ölümün karanlığında
İspanya arkadaşlığımız aydınlığında aktedilmez umudun
ve koca zeytin ağaçları yırtık pırtık ve toprak sarı ve toprak
kırmızı ve delik deşik
kimimiz altmışındadır kimimiz gitti daha ötelere kimimiz
bir avuç kemiktir çoktan
39'da düştü Madrid
acı tatlı neler gelip geçti o gün bu gündür başımdan
insanoğlunun
İspanya 39'da düştü
öfkeli sıcak sesi geliyor Asturya madenlerinden 62'de
Bilbao'da aydınlığı aktedilemiyen umudumuzun
İspanya gençliğimizdi İspanya gençliğimizdir
İspanya alınyazımızdadır hepimizin

20 Mayıs 962, Moskova

* * *

Dünyayı verelim çocuklara hiç değilse bir günlüğüne
alh pullu bir balon gibi verelim oynasınlar
oynasınlar türküler söyliyerek yıldızların arasında
dünyayı çocuklara verelim
kocaman bir elma gibi verelim sıcacık bir ekmek somunu gibi
hiç değilse bir günlüğüne doysunlar
dünyayı çocuklara verelim
bir günlük de olsa öğrensin dünya arkadaşlığı
çocuklar dünyayı alacak elimizden
ölümsüz ağaçlar dikecekler

21 Mayıs 962, Moskova

ŞEHİR SOKAKLARINDA KÖYLÜ ASKERLER

Köylü askerler şehir sokaklarında el ele tutuşup dolaşır
fotoğraf çektirirler gözlerini alabildiğine açıp
köylü askerler kederli balıklar gibidir parklarda açık denizlerden
akvaryuma düşmüş balıklar gibidirler
köylü askerler şehirlerde bir türlü alışamazlar bir şeylere unutamazlar bir şeyleri
en yakın insanları al yanaklı önlüklü kızlardır
köylü askerler bakarlar mankenlere konuşmak istermiş gibi onlarla
köylü askerler bir başlarına kavaklardır asfaltın üstünde arasında taş demir kalabalığının
köylü askerler dolaşır şehir sokaklarında el ele tutuşup
güzel günler gelecek köylü askerler kaybolacak şehir sokaklarından

22 Mayıs 1962, Moskova

TRAFİK MEMURLARI

Trafik memurları dikilmiş durur
el kol kımıldar kaşlar çatık
sopalarının ucunda hürriyetimiz
trafik memurları dikilip duracak
sokaktakiler birbirlerini sevmeği öğreninceye kadar.

23 Mayıs 962, Moskova

* * *

Sibirya ırmaklarında buzlar çözüldü çoktan
Bakü'de denize giriliyor
çaktı Moskova'da şimşekler
ılık yağmurlar yağdı asfalta
dünyam güneşli dünyam yeşil
kamyonlar daha hızlı gidiyor yapı yerlerine
uykular tutmaz oldu beni
birbirinden güzel şeyler düşünüyorum sabahlara kadar

24 Mayıs 962, Moskova

EVLER

evler tek katlı da olabilir yüz katlı da
iş bunda değil
yeter ki sokaklarımızı ezmesinler yeter ki temiz çevik güler-yüzlü görsünler hizmetimizi
çıplak duvarlara diyeceğim yok taze ve canlıysalar
dar pencereler giyotini hatırlatır bana
pencere dost sözü gibi rahat ve geniş olacak
ağaçsız asfaltı sevmiyorum
parklarda göller göllerde ak kara kuğular olabilir hatta arasıra bando mızıka ama en önemlisi parklarda öpüşülebilmeli
aptal ölü ellerini operette arya söylermiş gibi açmış mankenleri sevmiyorum
taştan ve tunçtan insanları sevmiyorum tabanlarından inip aramızda dolaşmıyorlarsa
bankaları ve hükümet konaklarıyla övünen şehirleri sevmiyorum
sevdiğim şehirler sağlıkevleriyle övünenlerdir çocuk bahçeleriyle övünen şehirler

24 Mayıs 1962, Moskova

* * *

Ölüm düşüncesinden soyundum
giyindim Haziran yapraklarını bulvarların
Mayısınkiler ne de olsa fazlaca gençti benim için
bütün bir yaz bekliyor beni bir şehir yazı kızgın taşları asfaltıyla
buzlu gazozu dondurması terli sinema salonları iri sesli taşra
aktörleriyle
ortalıkta yok oluveren taksileriyle büyük futbol günlerinin
ve Ermitaj bahçesinde ampullerin ışığında kaatlaşan ağaçları
ve belki Meksika türküleri belki de Gana tam-tamlarıyla
ve balkonda okuyacak olduğum şiirlerle
ve birazcık kesilip kısalacak saçlarınla senin

bir şehir yazı bekliyor beni
giyindim Haziran yapraklarını bulvarların
ölüm düşüncesinden soyundum

24 Mayıs 962

ARADIKLARIN

aradıkların odanda değil dışarıdadır
kamyonlar taşıyor aradıklarını
vinçler kaldırıyor beton bloklarıyla
aradıkların ağaçlarındadır Leningrad caddesinin
ve metroların eskalatörlerinde
aradıkların istasyonlardadır ayrılıklarla kavuşmalarda
ve erzak çantasında uzun boylu
kırmızı başörtülü kadının
Rubliyof'un firesklerindedir aradıkların
tunçtan iki kişiye sorabilirsin aradıklarını
biri Rusya sinemasının önündedir
öbürü Moskova sinemasının
Siverdlof Alanı'nda gür sakalı taştan biri durur
senin aradıklarını en iyi o bilir
aradıkların Devrim Alanı'nda kırmızı tuğla yapıdadır
aradıkların sokaklardakilerdedir
aradıkların sende

25 Mayıs 1962, Moskova

* * *

çınar olsam dinlensem gölgesinde
kitap olsam okusam uykusuz gecelerimde içim sıkılmadan
kalem olmak istemem kendi elimde bile
kapı olsam iyilere açsam kötülere kapasam
pencere olsam perdesiz ve iki kanadı açık bir pencere ve şehri
soksam odama
söz olsam çağırsam haklıya doğruya güzele
söz olsam söylesem sevdamı yumuşacık

27 Mayıs 1962, Moskova

* * *

Fasulya gibi yaşıyorum son zamanlarda
kuru fasulya gibi
kuru fasulyanın pilakisi yapılır
benden o da yapılmaz.

31 Mayıs 1962

* * *

Yoruldun ağırlığını taşımaktan
ellerimden yoruldun
gözlerimden gölgemden
sözlerim yangınlardı
kuyulardı sözlerim
bir gün gelecek ansızın gelecek bir gün
ayak izlerimin ağırlığını duyacaksın içinde
uzaklaşan ayak izlerimin
ve hepsinden dayanılmazı bu ağırlık olacak.

31 Mayıs 1962, Moskova

* * *

bütün kapılar kapalı inik bütün perdeler
nerdeler nerdeler nerdeler
gidilmeyen gelinmeyen bir yerdeler
dilsizler fısıldıyor sağırlara uzaktan çok uzaktan
bakışın gözleri yok koşunun ayakları
yoruldum yakalanmazı kovalamaktan
bir cigara içeyim.

31 Mayıs 1962

ROMANYA'YA DAİR LİRİK RÖPORTAJ

Bu yıl Kahire'de idim
ama Bükreş'te yedim güneşi.
Domatesti, çilekti, kirazdı
balhı gölgesi idi ıhlamurların
portakal şerbeti idi, buzlu
ve 33 derece idi derimin üstünde
saçları saman sarısı kirpikleri mavi.

Bükreş'e ağaçlarla girdim.
Taşa, asfalta, betona
dört koldan saldıran
ve onları yenen ağaçlarla.
Ağaçsız insanın kederi
ölü yağmurlardır
yağar içine.
Bir erik ağacı tanırdım
bir cezaevinde, avluda
sırlarımı bilirdi.
Kara günlerimde tuttu elimden.

Bükreş'te yeni evler gördüm.
Ebem kuşakları
ve şafakta suydu evler.
Braşov'da çıktılar karşıma
dağlarla beraber.
Ve Karadeniz'de
Mamaya'dan Mangalya'ya kadar.
Fıskiyelerin sevinci evler.
Rahatlığı ütülü, temiz çamaşırların.

Mimarlar sağolun.
Sözüm 57'den sonrakilere.

Ellerinize, gözlerinize,
kâğıdınıza, pergellerinize selâm.
Selâm taşçılara, dülgerlere, montörlere,
demiri dövenlere, betonu dökenlere,
ağacı biçenlere, camcılara,
ve bu işte bir tutam olsun,
emeği geçenlerin topuna selâm.
Selâm Komitetul Çentral'ın aklına.

Evler içinde oturanlarla aydınlanır.
Günaydın 23 Ağustos Fabrikası işçileri,
ve traktör fabrikası işçileri,
ve devlet planı kâtipleri, günaydın.
Günaydın uslu çocuklarla tatlı kocakarılar.
Günaydın zeytin dalı kızlar.

Çalmak isterdim kapınızı.
İçmek isterdim şıralı sebze çorbanızı
ve külbastınızdan yemek,
tatmak mamaligalı sarmanızdan.
Kitaplarınıza bakmak isterdim.
Belki adıma rastlarım birinin kapağında,
ve çevirmek radyonuzun düğmesini,
dinlemek Anadolu havalarını.
Yanıktırlar, erkekçe yanık,
yiğittirler, ağırbaşlı.

Çıktım Bükreş'ten
asfalt şose boylarına

kavaklar iki yanda uçsuz bucaksız.
Kamyonlar yerli malı,
sığırlar semiz.
Toprak elbirliği ile dokunan bir kilim.
Anadolu'm, Anadolu'm, ah benim Anadolu'm.
Uçak uçuşu ile iki kanatlık yerdesin burdan.
Yırtık boş bir heybesin
sıtmalı omuzlarında insanlarının,
Anadolu'm, ah Anadolu'm,
belki artık bir mezar boyu uzaksın benden.

Yaşamak güzel şey.
Hep beraber yaşıyorsak güzeli.
Romanya yaraşlı kadınıma.
Kirpikleri bir kat daha mavileşti.
Saçlarında Romanya'nın gökyüzü ile dönecek eve.
Saman sarısı saçlarında firuze tarak
ve yayla çiçeklerinin güneşli aklığı telinde,
dudaklarında Karadeniz'in tuzu.

Hoşça kal, halkın Romanya'sı
Romanya'sı hepimizin,
güveni hepimizin.

Gene görüşmek, kısmet olur inşallah.

Haziran 1962, Bükreş

NEYİ BİLDİRİR SAYILAR

Sayılar bebelerin kundakları
sayılar tabutları şehirlerin
öldürülmüş
öldürülebilecek olan

sayılar tohumlardır umudumuzun avucunda

sayılar yaklaşan bir şeyleri bildirir
sayılar bildirir uzaklaşan bir şeyleri
nedir yaklaşan bize
bizden uzaklaşan nedir

dünya savaşı : I
dünya savaşı : II
14'ten 18'e, 39'dan 45'e 10 yıl 54 milyon ölü
49 milyon sakat
ölülerle sakatların memleketi
103 milyon nüfuslu bir memleket
ve ayrıca öksüzleri delileri yanık taşlarıyla
ve gidenlerden biri evimizdendi
gitti dönmedi bir daha
19'unda mıydı 40'ında mı aklımda kalmamış
döndü iki gözü kör
gök gözlü müydü kara gözlü mü aklımda kalmamış
döndü diz kapağından kesik sol bacağı
döndü ve kapısını bulamadı evinin
14'ten 18'e, 39'dan 45'e 10 yıl 54 milyon ölü
49 milyon sakat

yeryüzünde yuvarlak hesap ve şimdilik 2,5 milyarız
% 50'miz aç
dişlerimiz dökülüyor
diş etlerimiz yara içinde
ölü derilerimiz çatlak
hele çocuklarımız
sallanan koca kafaları
kırış kırış yüzlerinde kederli iri gözleriyle
ve eğri büğrü incecik bacakları üstünde karınları davul gibi
yeryüzünde yuvarlak hesap ve şimdilik 2,5 milyarız
% 50'miz aç

yıl 1962
62 yılında 2 avcı uçağını sofraya koysak
çevirsek ete ekmeğe şaraba salataya
40 milyon adam doyasıya yer içer
40 milyon kediye de artar ekmekten etten
kediler salata yemez şarap içmez
kedileri ben kattım ziyafete

balistik füzeleri filimlerde seyrettim
2 balistik füze yakıp kül eder 150 kitaplığı daha kurulmadan onlar
belki benim kitabım da vardır içinde
62 yılında bombardıman uçaklarını gördünüz mü
son modellerini
2 bombardıman uçağı 4 sağlık evini yükler yanına bombalarının
temeli daha atılmamış 4 sağlık evini koskoca pırıl pırıl
ve yatakları röntgenleri umutlarıyla
62'de atomlu atomsuz silâhlanma yarışı 120 milyar dolar yılda

10 yılda 1200 milyar
yıldızların sayısına yakın mı bilmem
1200 milyar
yahut 150 milyon yapılmamış ev
yapılabilecek ama yapılmamış ev
150 milyon ev hayaleti
5 odalı akarsulu elektrikli banyolu
kapıları merdivenleri pencereleri 150 milyon evin
güneş doğarken camları
gölgeleri akşamüstü
balkonları ayışığında

ayının ini var
sümüklüböceğin kabuğu
bizimse bu işte hâlimiz ortada

bir adam tanırım
iki elli iki ayaklı
kaytan kara bıyıklı
otuzuna bastı bu yıl
iki oğlundan biri yedisinde öbürü altı aylık
anası karısı kaynatası
ve bir fotoğraf askerlikte çekilmiş ya kendinin ya rahmetli babasının
ya kaynatasının
ve bir legen
ve bir göz oda
150 milyon ev
bu evlerden bir teki
odaları kapıları akarsuyu ve yemek masası bu evin
62'de atomlu atomsuz silâhlanma yarışı 120 milyar dolar yılda
10 yılda 1200 milyar dolar
yahut 150 milyon yapılmamış ev

yapılabilecek ama yapılmamış
tanıdığım adamınki de içinde
balkonunda ayışığı

62'de atomlu atomsuz silâhlanma yarışı 120 milyar dolar yılda
yahut yuvarlak hesap 1 milyar ölü adayı
ve ölüme hazır en azdan yarısı bütün toprakların yarısı bütün
ağaçların balıkların bütün yağmurların ve ana rahmine
düşenlerin en azdan yarısı ölüme hazır

tepeden tırnağa silâhsızlansak
63'te mi olur 65'te mi artık
atomlu atomsuz silâhsızlansak bütün iklimlerde
ve insanca işlesek yeryüzü nimetlerini
çoğaltsak onları 1/4
kazırdık açlığın kökünü üç ayda
dişlerimiz dökülmez olur
kanamaz diş etlerimiz
hele çocuklarımız
keder silinir gözlerinden
eğri büğrü bacakları doğrulur
iner şiş karınları

neyi bildirir sayılar
neyi bildirmeli
yaklaşan nedir bize
uzaklaşan nedir bizden.

17 Haziran 962, Moskova

VATAN HAİNİ

"Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ.
Amerikan emperyalizminin yarı sömürgesiyiz, dedi Hikmet.
Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ."
Bir Ankara gazetesinde çıktı bunlar, üç sütun üstüne, kapkara haykıran puntolarla,
bir Ankara gazetesinde, fotoğrafı yanında Amiral Vilyamson'un
66 santimetre karede gülüyor, ağzı kulaklarında, Amerikan amirali.
Amerika, bütçemize 120 milyon lira hibe etti, 120 milyon lira.
"Amerikan emperyalizminin yarı sömürgesiyiz, dedi Hikmet
Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ."

Evet, vatan hainiyim, siz vatanperverseniz, siz yurtseverseniz,
ben yurt hainiyim, ben vatan hainiyim.
Vatan çiftliklerinizse,
kasalarınızın ve çek defterlerinizin içindekilerse vatan,
vatan, şose boylarında gebermekse açlıktan,
vatan, soğukta it gibi titremek ve sıtmadan kıvranmaksa yazın,
fabrikalarınızda al kanımızı içmekse vatan,
vatan tırnaklarıysa ağalarınızın,
vatan, mızraklı ilmühalse, vatan, polis copuysa,
ödeneklerinizse, maaşlarınızsa vatan,
vatan, Amerikan üsleri, Amerikan bombası, Amerikan donanması topuysa,
vatan, kurtulmamaksa kokmuş karanlığımızdan,
ben vatan hainiyim.
Yazın üç sütun üstüne kapkara haykıran puntolarla :
Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ.

28.7.962

AÇLIK ORDUSU YÜRÜYOR

Açlık ordusu yürüyor
yürüyor ekmeğe doymak için
ete doymak için
kitaba doymak için
hürriyete doymak için.

Yürüyor köprüler geçerek kıldan ince kılıçtan keskin
yürüyor demir kapıları yırtıp kale duvarlarını yıkarak
yürüyor ayakları kan içinde.

Açlık ordusu yürüyor
adımları gök gürültüsü
türküleri ateşten
bayrağında umut
umutların umudu bayrağında.

Açlık ordusu yürüyor
şehirleri omuzlarında taşıyıp
daracık sokakları karanlık evleriyle şehirleri
fabrika bacalarını
paydostan sonraların tükenmez yorgunluğunu taşıyarak.

Açlık ordusu yürüyor
ayı ini köyleri ardınca çekip götürüp
ve topraksızlıktan ölenleri bu koskoca toprakta.

Açlık ordusu yürüyor
yürüyor ekmeksizleri ekmeğe doyurmak için
hürriyetsizleri hürriyete doyurmak için açlık ordusu yürüyor
yürüyor ayakları kan içinde.

9 Ağustos 1962

TÜRKİYE İŞÇİ SINIFINA SELÂM

Türkiye işçi sınıfına selâm!
Selâm yaratana!
Tohumların tohumuna, serpilip gelişene selâm!
Bütün yemişler dallarınızdadır.
Beklenen günler, güzel günlerimiz ellerinizdedir,
haklı günler, büyük günler,
gündüzlerinde sömürülmeyen, gecelerinde aç yatılmayan,
ekmek, gül ve hürriyet günleri.

Türkiye işçi sınıfına selâm!
Meydanlarda hasretimizi haykıranlara,
toprağa, kitaba, işe hasretimizi,
hasretimizi, ayyıldızı esir bayrağımıza.

Düşmanı yenecek işçi sınıfımıza selâm!
Paranın padişahlığını,
karanlığını yobazın
ve yabancının roketini yenecek işçi sınıfına selâm!

Türkiye işçi sınıfına selâm!
Selâm yaratana!

12 Ağustos 1962

GAYYA KUYUSU

Seydi Fakılı köyünde kadınlar art arda dizilmiş su çekerler
art arda bağlanmışlar bir tek ipe
su çekerler gayya kuyusundan,
su çeker taş devri kadınları
otuz metre altından yerin.
Güneş yağar
toprak ölü
su uyur otuz metre derinde karanlık ve çamurlu.

Kadınlar art arda bağlanmış bir tek ipe su çekerler.
Yorgunluk filân değil
dışında yorgunluğun bu,
kederin de, umutsuzluğun da, açlığın da,
bilirim, bu kahrolası şeyin böylesini duymadılar
insanlar insan
öküzler öküz
âletler âlet olalı beri.

Kımıl böcekleri tahılı yedi
kahvenin önünde banka memurları
toprak ölü
su uyur otuz metre derinde karanlık ve çamurlu
yıllık taksit 15 lira verilemedi.
Seydi Fakılı köyünde kadınlar su çeker gayya kuyusundan
Uyan Anadolu'm uyan ölüm uykusundan.

30 Ağustos 1962

NERDEN GELİP NEREYE GİDİYORUZ?

Başlangıç

Doğrultup belimizi kalktığımızdan beri iki ayak üstüne,
kolumuzu uzunlaştırdığımızdan beri bir lobut boyu
ve taşı yonttuğumuzdan beri
yıkan da, yaratan da biziz,
yıkan da yaratan da biziz bu güzelim, bu yaşanası dünyada.

Arkamızda kalan yollarda ayak izlerimiz kanlı,
arkamızda kalan yollarda ulu uyumları akımızın, ellerimizin,
yüreğimizin,
toprakta, taşta, tunçta, tuvalde, çelikte ve pulastikte.

Kanlı ayak izlerimiz mi önümüzdeki yollarda duran?
Bir cehennem çıkmazında mı sona erecek önümüzdeki yollar?

1

Çocukların avuçlarında günlerimiz sıra bekler,
günlerimiz tohumlardır avuçlarında çocukların,
çocukların avuçlarında yeşerecekler.

Çocuklar ölebilir yarın,
hem de ne sıtmadan, ne kuşpalazmdan,
düşerek de değil kuyulara filân;
çocuklar ölebilir yarın,
çocuklar sakallı askerler gibi ölebilir yarın,

çocuklar ölebilir yarın atom bulutlarının ışığında
arkalarında bir avuç kül bile değil,
arkalarında gölgelerinden başka bir şey bırakmadan.
Negatif resimcikler boşluğun karanlığında.
Kırematoryum, kırematoryum, kırematoryum.
Bir deniz görüyorum
ölü balıklarla örtülü bir deniz.
Negatif resimcikler boşluğun karanlığında,
yaşanmamış günlerimiz
çocukların avuçlarıyla birlikte yok olan.

2

Bir şehir vardı.
Yeller eser yerinde.
Beş şehir vardı.
Yeller eser yerinde.
Yüz şehir vardı.
Yeller eser yerinde.
Yok olan şehirlere şiirler yazılmayacak,
şair kalmayacak ki.

Pencerende bir sokak bulvarı.
Odan sıcak.
Ak yastıkta üzüm karası saçlar.
Adamlar paltolu, ağaçlar karlı.
Penceren kalmayacak,
ne bulvarlı sokak,
ne ak yastıkta üzüm karası saçlar,
ne paltolu adamlar, ne karlı ağaçlar.

Ölülere ağlanmayacak,
ölülere ağlayacak gözler kalmayacak ki.
Eller kalmayacak.
Negatif resimcikler dalların altındaki
yok olmuş olan dalların altındaki.
Yok olmuş olan dalların üstünden
o bulutlardır geçen.

Güneye götürmeyin beni,
ölmek istemiyorum...
Ölmek istemiyorum,
Kuzeye götürmeyin beni...
Batıya götürmeyin beni,
ölmek istemiyorum...
Ölmek istemiyorum,
Doğuya götürmeyin beni...
Bırakmayın beni burda,
götürün bir yerlere.
Ölmek istemiyorum,
ölmek istemiyorum.
O bulutlardır geçen
yok olmuş olan dalların üstünden.

3

Tahta, beton, teneke, toprak, saman damlarımızla iki milyardan artığız,
kadın, erkek, çoluk çocuk.
Ekmek hepimize yetmiyor,
kitap da yetmiyor,
ama keder
dilediğin kadar,
yorgunluk da göz alabildiğine.

Hürriyet hepimize yetmiyor.
Hürriyet hepimize yetebilir
ve sevda kederi,
hastalık kederi,
ayrılık kederi,
kocalmak kederinden gayrısı aşmayabilir eşiğimizi.
Kitap hepimize yetebilir.
Ormanlarınki kadar uzun olabilir ömrümüz.
Yeter ki bırakmayalım, yaşanmamış günlerimiz yok olmasın çocukların avuçlarıyla birlikte,
boşluğun karanlığına çıkmasın negatif resimcikler,
yeter ki ekmek ve hürriyet yolunda dövüşebilmek için yaşayabilelim.

Çağrı

Tanrı ellerimizdir,
Tanrı yüreğimiz, aklımız,
her yerde var olan Tanrı,
toprakta, taşta, tunçta, tuvalde, çelikte ve plastikte
ve bestecisi sayılarda ve saatlarda ulu uyumların.

İnsanlar sizi çağırıyorum :
kitaplar, ağaçlar ve balıklar için,
buğday tanesi, pirinç tanesi ve güneşli sokaklar için,
üzüm karası, saman sarısı saçlar ve çocuklar için.

Çocukların avuçlarında günlerimiz sıra bekler,
günlerimiz tohumlardır avuçlarında çocukların,
çocukların avuçlarında yeşerecekler.

22.11.962

* * *

.....

Saint-Michel rıhtımında beşinci kattan çıkar yola
Yüzer bacaların üstünde Dino'ların tavan arası
Burası ölümsüz dostlukların gemisi
Tuvallerde Antibes denizi cıvıl cıvıl,
Ve sofrada midye dolması İstanbul'umdan
Ve duvarda "Ah!"ın iki gözü iki çeşme
Ve Güzin ablam zeytin dalıdır
Verusam püsküllü mısır
Abidin dümeni Güneydoğuya kıvır
Varalım Emirgân'a

.....

30.12.1962

* * *

Çok mu geçti aradan az mı
bilmiyorum
yaptık mı bu yolculuğu
yaptık gibi mi geliyor bana
bilmiyorum.
Eylüldü sabahtı aklımda kaldığına göre
aklımda kalan bir şey var mı
aklım mı uyduruyor bir şeyleri
bilmiyorum.
Eylüldü sabahtı çıktık Moskova'dan...

1963

* * *

Bir anda parçalanan binlerce güneşin yangınıydı bu
uğultusu tuz buz olan binlerce yıldızın
yer yarıldı orta yerinden
bir ifrit fırladı gökyüzüne
gökyüzünden büyük
bir ifrit mantar biçiminde.

Kan döktük, kanımız dökülüyor,
yıktığımız için mi yıkılıyoruz?
İlkönce biz mi başladık
bu cehennem oyuna,
yoksa onlar mı?
Belki ne onlar başladı ne biz.
Kim başladı öyleyse?

Bir şehre geldim
sokaklarında dolaşmak için
selâmlaşmak için insanlarıyla.
Ne sokak kalmış dolaşılacak
ne selâmımı alacak insan...

1963

* * *

Bir kız vardı Japonya'da
ufacık, tefecik bir kız.
Bir bulut vardı dünyada
işi : öldürmekti yalnız.
Bu bulut bu kızcağızın
öldürdü nineciğini,
külünü göğe savurdu,
sonra, yine apansızın
gelip babasını vurdu,
sonra da kızın kendini.
Ve doymadı ve doymadı
yeni kurbanlar arıyor.
Atom ölümüdür adı,
karanlıkta bağırıyor.
Büyük bir birlik kuralım,
canavarı susturalım.
Savaş cengine gidelim,
canavarı yok edelim.

1963

KOCALMAĞA ALIŞIYORUM

Kocalmağa alışıyorum dünyanın en zor zanaatına,
kapıları çalmağa son kere,
durup durmadan ayrılığa.
Saatlar, akarsınız, akarsınız, akarsınız...
Anlamağa çalışıyorum inanmayı yitirmenin pahasına.
Bir söz söyliyecektim sana söyliyemedim.
Dünyamda sabahleyin aç karına içilen cigaranın tadı,
ölüm kendinden önce bana yalnızlığını yolladı.
Kıskanıyorum öylelerini kocaldıklarının farkında bile değiller,
öylesine başlarından aşkın işleri.

12 Ocak 1963

* * *

.....

Koro :
— Biz dünyayız,.
yıldızlardan bir yıldız,
bir damlayız başsız ve sonsuz akıp değişeniz.
Ve siz iki damlamızsınız bizim
bizde başlayıp bizde sona ereceksiniz.

.....

1963

TANGANİKA RÖPORTAJI

(On Mektupta)

BİRİNCİ MEKTUP

Uçuyorum karlı Ukrayna ovalarını.
Yıllardır bu ilk hava yolculuğum sensiz.
Elini aradım yerden kesilirken,
alışkanlık,
yere inerken de arayacağım.

Dün gece bavulumu hazırlıyordun,
omuzların kederliydi,
belki değildiler de, bana öyle geldi, kederli olmalarını istediğimden.

Bu sabah kar aydınlığıyla uyandım.
Moskova uykudaydı, sen uykudaydın.
Saçların saman sarısı kirpiklerin mavi,
ak boynun uzundu, yuvarlaktı
ve kırmızı, kalın dudaklarında keder,
belki değildi de, bana öyle geldi, kederli olmalarını istediğimden.

Ayaklarımın ucuna basıp yan odaya geçtim.
Fotoğrafın masamda bir yaz güneşine bakıyor, başını kaldırmış, profilden.
Unırunda değil gidişim.
Soktum cebime.
İyiden iyiye ağardı ortalık.
Duvarda Dino'nun yağlı boyası :
bir bulut parçacığı sonsuz bir gökyüzünde,

belki ne gökyüzü, ne bulut,
uçsuz bucaksız mavilikte ak bir kımıldanış,
iyimserliğin resmi, umudun.

Kapıcı kadınlar avluda kar küremeğe başladı gıcırtılarla.
Odaya girdin.
Yüzüme bakıyorsun şaşkın, kederli;
belki keder değil de uyku mahmurluğu bu.
"Beni geçirmeğe gelme," dedim,
oysaki beni geçirmeni istiyordum bilemediğin kadar.
Kilitledin bavulumu kendi elinle.
Ben açtım kapıyı merdiven sahanlığına çıktım.
Sen içerde kapıyla çerçeveli bir bahar manzarasıydın, bir bahar manzarası öğle aydınlığında, yapraklarla sular sonı parıltı, gölgesiz.
Kapadım kapıyı üstüne.

Senden konuştuk Ekber'le Vunukova'ya kadar,
daha doğrusu, ben söyledim, o dinledi.

Karadeniz'i geçiyorum sekiz bin metre yukarda.
Bilmem farkında mısın,
günü gününe bir yıl oluyor,
Varşova - Roma - Paris üstünden Kahire'ye uçtuktu seninle.
Kahire yine o Kahire mi sensiz?

Sekiz bin metre yukarda, Anadolu'nun üstündeyim,
Sekiz bin metre derinde, bulutların altında, toprağımda karakış.
Köylerin çoktan kesiktir yolu.
Her biri karlı çöllerde bir başınadır.

Bulgur aşı yağsız.
Tezek dumanında göz gözü görmez.
Bebeler ölür bitlenmeğe bile vakit bulmadan -
ve ben uçarım sekiz bin metre yukarda, bulutların üstünde.
İşte böyle Tulyakova...

İKİNCİ MEKTUP

Kahire'nin Özbekiye Bahçesi'ni hatırladın mı?
Oturduğumuz sırayı gidip buldum.
Topal ayağını onarmamışlar.

Geceydi hatırladın mı?
Karmakarışıktı karşımızda
yıldızlar, otomobil ışıkları, vitrinler
ve uzun entarili dilenci.
Kederli kadından konuştuktu hatırladın mı?
Kıraliçe Nifertiti'ye benziyordu yüzü.
Komünist kocası beş yıldır can çekişiyor
çölün orta yerinde, toplama kampında.

Kahire'nin Özbekiye Bahçesi'ni hatırladın mı?
Oturduğumuz sırayı gidip buldum.
Topal bacağını onarmamışlar.

Gündüzün ağaçlar tozlu.
Uzun entarili dilenci kurumuş büsbütün
ve kederli kadının kocası artık ölmüştür.

Kahire'nin Özbekiye Bahçesi'ni hatırladın mı?

ÜÇÜNCÜ MEKTUP

Geceleyin geç vakit havalandık Kahire'den.
Uzakta, ta uzakta, kanadın ucunda ayrılığın kırmızı ışığı yanıyordu.
Yıldızları sımsıkı tuttum avucumda, uyudum.

İndik Hartum alanına sabah aydınlığında,
bulutsuz, ak bir aydınlık,
bir porselen aydınlığı,
porselen bir fincan zar gibi ince.

Alanda dev bir "Komet" vardı
Sudan Hava Yolları'nın.
Bir de bir spor uçağı sarı, kırmızı, minicik.
Neyin neşi anlayamadım.

Hartum hava istasyonu temiz.
Güneş serin serin yükseliyordu.
Oturdum karşısına paltomu omzuma atıp.
Nerde olursam olayım,
hapiste bile,
günlerim kulağıma müjdeler fısıldayarak başlar.
Sudanlılar güzel oluyor,
— Sudanlı bir şair kadın tanırım, dünya güzeli —
işlenmişler abanoz ağacının en soylusuna
ak entarileri, ak örtüleri, ak sarıkları içinde.
Sudanlı subaylar dolaşıyor, İngilizce konuşuyorlar,
ve sarışın avcılar viski içiyordu.
Avcılar arslan avlamağa gelmişler
ve pamuk avlamağa.
Tüfekleri naylon kılıflı.

Bir mızrak boyu yükseldi güneş.
Paltomu attım, çıkardım ceketimi.
Volkan gürültüleriyle havalandı "Komet",
uçup gitti Londra'ya.

Nerden bileceksin, kızım,
benim Osmanlılar bu kırmızı toprakta esircilik etti.
Kölelerin boyu iki metre,
bir de fildişi, altın,
bir de vergi topladılar kadınların şalvarına kedileri sokup.
Bu usul belki hâlâ yürürlüktedir Anadolu'da,
Ama Anadolu köleleri kavruk kısacık.

DÖRDÜNCÜ MEKTUP

Dar-es-Selâm'a belki kuşlar gelir İstanbul'dan, Moskova'dan
kuşlar nerelerden nerelere gitmez ki!
Ama bu toprağın dalına konan Moskovalı ilk uçak bizimkisi,
ilk İstanbullu ben.

Duydum Afrika'nın kokusunu,
büyük kara Afrika'nın :
iri bitki, iri hayvan, iri güneş, iri yağmur, iri yıldız kokuyor.
Girdik şehre palmiyelerle muzların arasından.
Gözalabildiğine yeşil, gözalabildiğine sıcak bir akvaryuma girdik.
Dar-es-Selâm bahsında Hint Okyanusu'nun.
Daha Muhammet'ten önce kara kaşlı Arap korsanlarıyla Arap tüccarları çıktı bu kıyılara,
sonra başka korsanlarla başka tüccarlar
ve bunların kaşları samur,
ama iş kaşlarda değil.

Dar-es-Selâm başkenti Tanganika'nın.
Tanganika
Tanganika, Tanganika.
Bir türkü böyle başlayabilir.
Bir tam tam havası :
Tanganika, Tanganika,
kederlisi, sevinçlisi, akıllısı, delisi,
yeşili, kırmızısı, sarısı, kuzgunu, karası
Tanganika, Tanganika...

Biliyorsun,
Tanganika güney doğusunda Afrika'nın.
120'den çok kabilede 10 milyon kadar insan.
Müslüman, Hıristiyan, putperest.
Biliyorsun,
belli başlı ürünü : kahve, davar ve sizâl.
Sizâlın yaprakları yalın, yeşil kılıçlardır,
urgan, halat, çuval filân yapılır.
Biliyorsun,
bütün bunları yola çıkmadan önce bilmediğimi biliyorsun.
Biliyorsun hartada yaptığımız yolculuğu seninle.
Gemimiz üç direkliydi başı kemanî,
puruvada altın kız sureti sana benzer,
ve bayrağında şiirler sana yazdığım,
ve balıklar avladık gözleri zümrüt,
ve kuşlar kondu serenlere sırma kanatlı,
ve muz yağmuruna tuttu maymunlar bizi kıyılardan,
ve pupa yelken geçtik sıcak denizleri,
ve bir dolanıp bir kurtulduk ağından meridyenlerin
Dar-es-Selâm'ı bulana kadar.
Biliyorsun hartada yaptığımız yolculuğu seninle.

Tanganikalı Meçhul Askerle konuştum Dar-es-Selâm'da
Tunçtan dökülmüş saldırıyordu ince, çıplak bacaklarının üstünde elde silah.
Arkasında bulvar ve liman karşısında vitrinler,
sağında bir banka yapısı, solunda bir kilise.
— Kime saldırıyorsun? dedim.
— Alamana, dedi.
Alamanmdık, dedi, Birinci Dünya Savaşı'na dek.
İngiliz geldi, komutayı aldı, saldırdık Alamana.
Alaman gitti, İngiliz kaldı.
Kaldı İngiliz 18'den 62'ye.
62'de İngilizi dehledik,
bağımsız Cumhuriyetiz, dedi,
dedi ve kesti.

Dar-es-Selâm bir şirin kasabadır.
Ana caddeleri temiz, onarılı.
Büyük, rahat bir Hint Mahallesi var.
Hintliler ticaretle meşgul kıyasıya.
Satacaklar satabilseler Okyanus'un suyunu şişelere doldurup.
Ve Hintli tüccara düşman Tanganikalı.
Şehirde bir İngiliz kulübü.
Yalnız beyazlar girermiş eskiden,
şimdi adı da değişmiş, girenleri de.
Cumhurbaşkanı Sarayı.
İngiliz valisi otururmuş eskiden.
Bir kolej, 48 öğrencisi var. Tanganikalı hepsi.

Profesörler İngiliz.
Kiliseler, camiler, villalar, oteller, elçilikler.

Bir Müslüman konağında kirada Sovyet Elçiliği,
kapısında Arap alfabesiyle Bismillah yazılı.
Tramvay, otobüs filân yok,
ama otomobil her markadan,
hepsinin de direksiyonları sağda.
İngiliz sistemi.
Ve Tanganikalı şoför usta oluyor.
Bir de kabare var sabahlara kadar açık.
Tanganikalılar, halktan olanlar, toprağın üstünde yatıp kalkıyor balçık ve hasır örme kulübelerde.
Devlet dili, İngilizceyle Suvahili.
Tanganikalı mühendis, bütün Tanganika'da 1 tane, doktor : 3.
Tanganikalı sarhoş görmedim,
sarhoşlar beyazdı.
Beyaz işsiz görmedim,
işsizler Tanganikalı.
Ve kaldırımlarda tahta arslan satanlar turistlere Tanganikalı.
Tanganikalı subay gördüm, başkan gördüm, öğretmen gördüm.
Dalgın öğretmen gözleriyle Başkan Nirere bakıyor bütün duvarlardan
çerçevesinde ve camın altında oturup dayanmış ak başlı bastonuna.
Polisler, gördüklerim, Tanganikalı.
Bankalarda Tanganikalı memur görmedim,
ya beyaz, ya Hintliydiler.
Garsonlarla hamallar Tanganikalı.
Köylüler de, çobanlar da, ırgatlar da, kabile reisleri de.
Buralarda da fes giyenler çok, renk rengi, boy boyu, püsküllüsü, püsküllüsüzü.
Biz Türkler fesi Yunandan almışız, giydirmişiz Araba, Sudanlıya da belki,

onlar da kara Afrika'ya,
ya onlar, ya İngiliz,
İngilizse giydiren
fesli bir gergedan görürsem şaşmam.

BEŞİNCİ MEKTUP

Dar-es-Selâm'da "Halas Ordusu" kulübesinde uyumanın yolu yok sıcaktan.
Derime yapışıyor sıcak vıcık vıcık.
Kanadalı kan koca akşam dualarını çoktan çaldılar magnetofonda.
Arslanlar böğürmüyor.
Arslanlar içerlerde,
arslanlar, filler, gergedanlar,
zebra, zürafa, antiloplann çeşidi.
Kaplan yok sanıyorum.
Moskova'da zooloji parkında kaplan da vardır, beyaz ayılar da, penguenler de,
ve kaymaklı dondurma vardır.
Moskova'da kar yağıyor lapa lapa.
Derime yapışıyor sıcak.
Cibinliğin altında çırılçıplağım.
Cibinliğin üstünde kertenkeleler.
Kertenkeleler minicik timsahlar gibi ve dillerini çıkarıyorlar ve belki bunlar kertenkele değil.
Bursa cezaevinde cibinlikler yaptıktı yatak çarşaflarından.
Sabahları kovaya doldurup dökerdik tahtakurularını.
Derime yapışıyor sıcak.
Nabızlarımda vuruyor sıcak
ve akıyor damarlarımda kanıma karışarak.

Moskova'da kar yağıyordur,
yağmıyor mu yoksa?
Yatmadan önce baktın mı pencerede termometreye?
Sıfır altında on beş mi, on yedi mi?
Yatağının üstünde mavi ışık.
Neler düşünüyorsun?
Yoksa uyudun mu yine kor komaz yastığa başını?
Dar-es-Selâm'da "Halas Ordusu" kulübesinde uyumanın yolu yok sıcaktan.

ALTINCI MEKTUP

Hint Okyanusu'nu seyrettim bu sabah.
Okyanuslar üstüne bir çift sözüm var sana :
Kıyısından seyredilen okyanus
farksızdır Marmara açıklarından.
Yani demek istediğim :
Okyanuslar büyük sevdalar gibidir Tulyakova
seyredilmeğe gelmez,
okyanus yaşanılır.

YEDİNCİ MEKTUP

Çarşı pazar dolaştım karıcığım,
not ettim fiyatları.
Tanganika dehşetli ucuzluk.
Meselâ, güneş,
hem de en olgunu, en kırmızısı,
yağmur meselâ,
hem de aylarca şakırdayanı artsız arasız,
yahut da boy boyu, çeşit çeşidi sıtmaların,

yahut da kopkoyu esmer eller,
turfandası da, olgunu da,
hem de hepsinin tırnaklarıyla avuçları pembe,
hattâ muz,
beş kiloluk hevenkleri,
bir şişe Pepsi Kola'dan ucuz.
Sana bunları yazdım, iki gözüm, düşünüyorum,
Tanganika'dan pahalı mı benim Anadolu?
Kimi yerlerinde yağmur çok daha pahalı,
kimi mevsimlerinde güneş,
ama sıtmaların fiyatı,
yahut da ellerin,
hele parmakları kınalı olanların,
hiç de burdan pahalı değil.

Muza gelince,
bizde yetişmez,
ama soğanla tuz,
beş kilosu değil, birer kilosu,
burdaki muz fiyatına.

SEKİZİNCİ MEKTUP

Nasılsın Tulyakova, ne âlemlerdesin?
Saman sarısı saçlar nasılsınız?
Ne âlemlerdesiniz mavi kirpikler?
Mavi kirpikler yol verin,
gözlerinizin içini görmek istiyorum,
dolaşmak içinde gözlerinizin ve rastlamak kendime,
belki satırları arasında bir kitabın,
belki ikinci Pesçannaya'da otobüs durağında,
rastlamak kendime içinde gözlerinizin
ve "Merhaba Nâzım!" demek, "Nicesin, mutlu musun?"

Moskova Irmağı'na selâm ederim.
Kızıl Meydan'a fabrika bacalarına, tiyatroların tümüne selâm ederim,
evimizin kapısına selâm ederim,
İstanbul'un duvarda asılı resmine selâm!

Beni sorarsanız, ben burda Kuzeydeyim iki gündür,
Arusa'da, Moşi'de,
karlı Kilimancaro dağının dolaylarında.
Turistik bir dağ.
Otellerde konforu İsviçre turistlerinin.
Cagga kabilesi yaşıyor Moşi'de.
Otellerde, kahveliklerde ve sizâllıklarda çalışıyorlar.
Sizâllıklar İngilizlerin, Hintlilerin, Rumların.
Cagga halkı güler yüzlü, akıllı, yumuşak.
Erkekleri gömlekli, şortlu, ama yalyanak çoğu
ve bisiklete meraklı.
Kadınları sahnarak yürüyor alaca entarileri içinde ve başlarında kendilerinden büyük yükler taşıyorlar bütün Afrika kadınları gibi.
Genç kızlar gördüm.
Kara biberim, badem şekerim
ve naylon eteklikleri kabarık,
ve okur yazarlık Anadolu'dan yüksek.

Ngorongoro kıraterine gittim.
Volkanın ağzı çayırlar ve ağaçlarla kapanmış.
İki yüz kilometre kare, dediler.
Turistik gergedanları gördüm,
turistik zürafaları, filleri.
Sürülerle gezip tozuyorlar.
Aralarından geçiyor jipimiz, burunlarının dibinden,
başlarını kaldırıp şöyle bir bakıyorlar,
tanıyorlar markasını otomobilin :
Landrover

ve kederle çeviriyorlar başlarını öte yana,
bıkkınlık.
Bir antiloplar alışamamış Landrover'e,
sıçraya sıçraya kaçtılar.
Bir de bir akşam bir Amerikan turisti sızmış çayırlıkta,
arslanlar beklemiş başında sabaha kadar.
Bakmışlar ayılmıyor,
yemişler.
Mezarını gördüm.
Taşında yazılı hikâyesi.

Dolaylarda Masailer yaşıyor çırılçıplak,
bir avrat mahalleri örtülü.
İri yarı insanlar.
Kahverengine düşkün.
Kahverengine boyanıyorlar.
Kadınlarının kulak memeleri omuzlarına sarkıyor,
bir ağırlıkla filân uzatıyorlar.
Masailer göçebe.
Davarcı.
Sığırlarının etini yiyor, sütünü ve kanını içiyorlar sıcak sıcak.
Ve sürüye saldıran arslanı mızrakhyorlar kulaklarından tutup.

Otelde bir kâat verdiler bize :
Kıraterde en çok neyi beğendiniz?
Filleri mi?
Gergedanları mı?
Masaileri mi?
Antilopları mı?

DOKUZUNCU MEKTUP

Hapisten çıktığım günleri hatırlıyorum,
hapisten çıkarıldığım günleri değil; çıktığım,
içerde kendimin dışarda dostların ve zamanların zorlamasıyla çıktığım günleri hapisten.
Sevinç.
Düğün, bayram.
Sevinç,
kibirli biraz,
biraz şaşkın.
Sevinç,
dallarında hayallerin ve umutların parıltısı,
yemişleri değil, parıltısı.
Ve yüksek sesle anlatmak hapisaneyi herkese ve kendine.
Hapisane hâlâ düşlerine girer,
uyanırsın sıçrayarak.
Yakanı bırakmaz alışkanlıklarıyla yasakları hapisane yıllarının.
Kapatmazsın mektuplarının zarflarını,
karavana vakıtlarını beklersin,
ve akşamlar kararınca kapının dışardan kilitlenmesini,
yanmasını ampullerin kendiliğinden.
Sevinç.
Düğün, bayram.
Ama bayram günlerinin de sonu var bütün günler gibi.
Bakarsın, evinin damı akıyor,
pencereler, kapılar onarılmak ister,
su getirtmek, açtırmak gazı, elektriği,
yatak çarşafı almak, tabak, çanak, kitap.
Kolların hazır çalışmağa,
onlar içerde de çalıştırıldılar,

ama bilgi'n uyutuldu.
Paran da yok.
Borca batmak da tehlikeli.
Nerden, nerelerden, nasıl kurmağa başlamalı evini hürriyetinin?
Yani demek istediğim,
hapisten çıkanın haline benziyor hali Tanganika'nın.

ONUNCU MEKTUP

Kulağımı dayadım yere,
dinledim Afrika toprağını,
homurtular geliyor Uganda'dan, Mozambik'ten,
Güney Afrika'da pembe tabanlı ayaklar öfkeyle şakırdatıyor zincirini.
Angola ormanları yeşil arslanlar gibi böğürüyor al kan içinde.
Son savaşlarını veriyor emperyalizm,
ama silâhlısı, zindanlısı, valilisi.
Başımı kaldırdım bakıyorum :
Afrika iki yol kavşağında duruyor,
yol var yine esirliğin inine gider dönе dolaşa,
yol var gider büyük hürriyetine büyük kardeşliğin...
Yani demek istediğim :
Benim akıllı, güzel karıcığım,
bir daha oku dokuzuncu mektubumu.
Sen leb demeden leblebiyi anlarsın
ve bilemediğin kadar göresim geldi seni Moskovalım, Tulyakova'm.

Şubat 1963, Tanganika

ŞAŞIP KALMA ÜSTÜNE

Sevebilirim,
hem de nasıl,
dile benden ne dilersen,
canımı, gözlerimi.

Kızabilirim,
ağzım köpürmez,
ama devenin öfkesi haltetmiş benimkinin yanında,
devenin öfkesi, kinciliği değil.

Anlayabilirim
çoğu kere burnumla,
yani en karanlığın, en uzaktakinin bile kokusunu alarak
ve dövüşebilirim,
doğru bulduğum, haklı bulduğum, güzel bulduğum her şey için, herkes için,
yaşım başım buna engel değil,
ama gel gör ki çoktan unuttum şaşıp kalmayı.
Şaşkınlık, alabildiğine yuvarlak açık ve alabildiğine genç gözleriyle bırakıp gitti beni.
Yazık.

1963 Şubat, Tanganika
Maranga Oteli

BERLİN MEKTUBU

1

Berlin günlük güneşlik,
8 Mart, 1963.
Bayramın kutlu olsun kadınım.
Unuttum telefonda söylemeyi bu sabah,
sesini duydum mu dünyayı unutuyorum.
Nice nice bayramlara, güzelim.

8 Mart 1963, Berlin

BERLİN MEKTUBU

2

Dört gün sonra Moskova'dayım.
Bu ayrılık da, hele şükür, bitiyor, dönüyorum.
Bu ayrılık da yağmurlu bir yol gibi arkada kalacak.
Yeni ayrılıklar gelecek,
yeni kuyulara ineceğim,
bir yerlere gidip döneceğim.
Koşacağım soluk soluğa yeni dönüşlere.
Sonra ne Berlin, ne Tanganika,
hiçbir yere değil, gideceğim hiçbir yere.
Ne vapur, ne tiren, ne uçakla dönmek elimde olmayacak.
Benden mektup da, telgraf da gelmeyecek.
Sana telefon da edemiyeceğim.

Sesime yumuşacık gülmeyeceksin.
Benden haber de alınıyacaksın,
kalacaksın bir başına.

Dört gün sonra Moskova'dayım.
Berlin günlük güneşlik,
Moskova'da bahar,
sen söyledin telefonda.
Bu ayrılık da, hele şükür, bitiyor, dönüyorum.
Ama içimde büyük ayrılığımızın gecesi,
içimde acısı bensizliğinin,
içimde yalnızlığın.
Yalnızlık : anıların doyurmayan ekmeği,
anıların çağrısı uzaklara : yalnızlık,
belki üç ay, belki üç yıl,
yalnızlık gölgen olacak.

Dört gün sonra Moskova'dayım.
Moskova'da bahar
sen söyledin telefonda.

8 Nisan 1963, Berlin

BERLİN MEKTUBU

3

Beş saat sonra yanındayım.
Berlin'de otel odamda güneş,
ıslak kuş sesleri
— yağmur yağdı sabahleyin —
bir de tramvaylar,
bir de zaman.

Bir türlü akmıyor zaman
kaskatı donmuş,
alıp askıya asabilir
bıçakla kesebilirsin.
Hapiste gibiyim.
Hapiste en insafsız gardiyan :
zaman.

İki saat sonra uçak alanındayım.
Beş saat sonra maviliğinde senin.
Beş saat sonra hürriyet.
Bütün dönüşlerin otel odalarına
heykelini dikmeli uçağı icat edenin.

12 Nisan 1963, Berlin

ÖZLEM

Yıllardır görüşmedik Macar toprağı, kardeş toprağım.
Düşlerime girer oldun ister inan, ister inanma.
Kayısı rakın gibi vuruyor başıma kokusu Tuna Irmağının, salamilerinin ve kırmızı biberlerinin.

Sigetvar Kalesi geliyor önüne gözümün
senin katı, erkek, Asyalı dilini radyolarında işittiğimde
benim Osmanlıların başına kartal gibi inen Sigetvar Kalesi
ve bu dili ipekleştiren
ve yalınkılıçlaştıran Petôfi.
Bilemezsin nasıl burnumda tütüyor
masmavi gökyüzünün payandası fabrika bacaların
ve Matyo bebeklerinin şalları gibi işlemeli ovalarında traktörler
ve düğün sofrası gibi açılışın iyi insanlara.
İlâçların, senden uzak, saat gibi işletti hasta yüreğimi
ama biliyorum sana kavuştuğumda onları kutudan çıkarmıyacağım.
Sokaklarında dolaşıp dinlemek istiyorum yüzü gülen fıkralarını.

Bir kat daha güzelleşmiş diyorlar Tokay bağların, ölçme aletlerin ve kızların,
dünya güzellerin nasıl güzelleşir bir kat daha aklım ermiyor.
Sana benzesin isterdim toprağı Anadolu'mun,
sana benzesin sosyalist toprak, Macar toprağı, kardeş toprağım.

23 Nisan 1963

CENAZE MERASİMİM

Bizim avludan mı kalkacak cenazem?
Nasıl indireceksiniz beni üçüncü kattan?
Asansöre sığmaz tabut,
merdivenlerse daracık.

Belki avluda dizboyu güneş ve güvercinler olacak,
belki kar yağacak çocuk çığlıklarıyla dolu,
belki ıslak asfaltıyla yağmur.
Ve avluda çöp bidonları duracak her zamanki gibi.

Kamyona, yerli gelenekle, yüzüm açık yükleneceksem,
bir şey damlayabilir alnıma bir güvercinden : uğurdur.
Bando gelse de, gelmese de çocuklar gelecek yanıma,
meraklıdır ölülere çocuklar.

Bakacak arkamdan mutfak penceremiz.
Balkonumuz geçirecek beni çamaşırlarıyla.
Ben bu avluda bahtiyar yaşadım bilemediğiniz kadar.
Avludaşlarım, uzun ömürler dilerim hepinize...

963 Nisan, Moskova

* * *

Delikanlı melezdi.
Afrika'da bir hava limanında tanıştık.
Sabah serinliği balık gibi canlı,
benzin ve ot kokusu yanık
ve kum bulanmış gibiydi kana.
Dövüşmeğe gidiyordu delikanlı,
Angola ormanlarına.
Ben Moskova'ya dönüyordum.

"— Çok şey okudum, dedi,
Moskova üstüne.
Filim de gördüm.
Gitmek Moskova'ya bir kerecik,
bir günlüğüne.
Daha çok kalamam şimdilik.
Ne Bolşoy'da bale,
ne Lujniki'de futbol,
ne Dubna'da tanışmak atom reaktörüyle,
gitmek Moskova'ya bir günlüğüne
Kremlin'de İliç'in
odasını görmek için.
Gitmek Moskova'ya bir günlüğüne.
Daha çok kalamam şimdilik.
Geçmek Kızıl Meydan'ı
1 Mayısta bir kerecik.
İsterse yağmur
yağsın şakır şakır,
Omzuna konmuş, bir kuş gibi güneş
bırakmaz insanı,

geçmek bir kerecik,
geçmek 1 Mayısta,
geçmek Moskova'yla yan yana Kızıl Meydan'ı.
Gitmek Moskova'ya bir kerecik,
bir günlüğüne."

Angola ormanlarına giden ölü mü, sağ mı,
bilmiyorum.
Ama vurulup düşmediyse Portekiz
kurşunuyla,
biliyorum, gelir Moskova'ya mutlaka,
görür odasını İliç'in
Kızıl Meydan'ı geçer
1 Mayısta Moskova'yla beraber,
hem de vakti de olur
daha çok da kalır.

Nisan 1963

BAHAR YAĞMURLARI

Yağmurun içinden Berlin'de şafak,
yağmurun içinden kuşlar ötüyor camdan
yağmurun içinden müjdeler gelir,
yağmurun içinden türenler geçer,
yağmurun içinden uçaklar uçar,
yağmurun içinden çıkıvereceğim,
seni Moskova'da görüvereceğim.
Yağıyor dünyaya bahar yağmurları.

Yağıyor dünyaya bahar yağmurları.
Yağmurun içinden çıkıveriyorum,
seni Moskova'da görüveriyorum,
saçların yağmurlu, muşamban ıslak.
Yağmurun içinden güneş açıyor,
sokaklar, evler, ağaçlar mavi,
ayrılık arkada, çok uzaklarda
sildi ayrılığı bahar yağmuru.
Benden mutlu adam var mı dünyada?

Benden mutlu adam var mı dünyada?
Ayrılık arkada, çok uzaklarda,
sildi ayrılığı Nisan yağmuru.
Sokaklar, evler, ağaçlar mavi,
asfaltta yağmurdan kalan aynalar.

Altın aynalarda Moskova şehri.
Moskova evim, Moskova odam.
Moskova 19 yaşım, 60 yaşım,
Moskova öğretmenim, yoldaşım,
Moskova seni armağan eden bana.

Bahar yağmurları yine yağacak,
yağmurun içinden kuşlar ötecek.
Filizler, çocuk, iyilik, umut,
bahar yağmurunda boy atacaklar.

Berlin, 12 Nisan 1963

RADYOAKTİVİTELİ YAĞMURLAR ÜSTÜNE

Kapayın pencereleri sımsıkı,
çocukları sokaklara bırakmayın,
yağmurlar ölüm taşıyor tohumlara,
paslı yağmurlar yağıyor.

Yağmurları temizlemeli,
yine gümüş gibi parlatmalı yağmurları,
yağmurlar yine yalnız güneşi taşısın tohumlara,
çocuklar yine koşabilsin yağmurların içinde,
pencereleri yağmurlara açabilelim yine.

23 Nisan 1963

1 MAYISTA KIZIL MEYDAN

Kızıl Meydan bütün meydanlardan geçer 1 Mayıs'ta,
bayraklı, bayraksız,
türkülü, türküsüz
geçer bütün meydanlardan.
Kızıl Meydan bütün umutlardan geçer 1 Mayıs'ta,
Kızıl Meydan 1 Mayıs'ta girer bütün hapislere,
hürriyetin yattığı bütün hapislere.
Kızıl Meydan bütün iklimlerden geçer 1 Mayıs'ta,
karın, yağmurun, güneşin altında.
Dünya 1 Mayıs'ta Kızıl Meydan olur :
Lenin'in konuştuğu meydan...

25 Nisan 1963

1 MAYIS

1 Mayıs,
yaşım yirmi,
Lenin sağ.
Bir tek Kızıl Meydan
150 milyon insan.
35 yıl geçti aradan,
yaşım yine 20,
Lenin yine sağ,
Kızıl Meydanlarda
1 milyar insan!

30 Nisan 1963

* * *

Düşlerin hızıyla aktım
yanıp söndü parıltılar
bir erik ağacı diktim
yemişlerinden tattılar

Kederi sevdim iyi ki
hele taşların denizin
insanın gözündekini
ve sevinmeyi ansızın

İyi ki sevdim yağmuru
iyi ki yattım hapiste
sevdim ulaşılmazları
hasretlerimin hepsinde

İyi ki sevdim dönüşü
.....

2 Mayıs 1963, Moskova

MAYISIN 17'SİNDE

Kendi ölümüm gibi yıkıldı üstüme haber
Mayısın 17'sinde.

Moskova günlük güneşlikti Mayısın 17'sinde.
Mayısın 17'sinde Cuma günü
Kızıl Meydan'da mavi gözlü çocuklar
Piyoner olmak için and içiyordu.
Yukarda, ta yukarda tepkili bir uçak
gökyüzünü çizerek uçuyordu.
Piyer Kurtad ağzında piposu
Pravda sokağından geçiyordu.
Moskova günlük güneşlikti Mayısın 17'sinde.

Paris'te yağmur mu yağıyordu Mayısın 17'sinde?
Mayısın 17'sinde Cuma günü
Puasonyer Bulvarı'nda 6 numaraya gelemedim,
giremedim holüne L'Ümanite'nin,
duramadım baş ucunda senin el kavuşturup
ve oracıkta ağlayamadım doya doya
sarışın bir kadınla beraber,
altmışlık bir çocuk gibi.
Ama Paris bir ölüm Per-Laşez'de
yatıyor Mayısın 17'sinden beri.

17 Mayıs 1963

VERA'YA

Gelsene dedi bana
Kalsana dedi bana
Gülsene dedi bana
Ölsene dedi bana

Geldim
Kaldım
Güldüm
Öldüm

1963

İLK ŞİİRLER

(Şiirler 8)

H K SHIRLEY

SAĞLIĞINDA YAYIMLAMADIĞI ESKİ BİÇİMLİ İLK ŞİİRLERİ (1913-1920)

FERYÂD–I VATAN

Sisli bir sabahtı henüz
Etrafı bürümüştü bir duman
Uzaktan geldi bir ses ah aman aman!
Sen bu feryâd-ı vatanı dinle işit
Dinle de vicdanına öyle hükmet
Vatanın parçalanmış bağrı
Bekliyor senden ümit.

20 Haziran 1329 [3 Temmuz 1913]

BİR BAHRİYELİNİN AĞZINDAN

Musikim dûdûk
Hayatım deniz
Biz deryada gezeriz
Bize derler Turgutoğlu
Yakarız yıkarız biz cihanı
Ölüm karşımızdadır anbean
Vatan uğrunda ederiz fedâ-yı can
Topumuzdan çıkan gülle
Eder her tarafı tarûmar
Vatan uğrunda fedâ-yı cana
Benim gibi çok kişiler var.

3 Kânun-ı evvel 1330 [16 Aralık 1914]

YANGIN

Yanıyor! Yanıyor! Müthiş terrakeler
Çekiyor aguşuna o adûvv-i beşer
Valdeler haneler yetimler
Semâya kalkmış istimdat eden eller
Valdesiz pedersiz kalmış masumlar
Gaipten Halikten medet bekler
Bir zaman pûr-gurur gezen zenginler
Şimdi hakir
Bakıyor bu nâr-ı cehenneme gözler dalıyor
Ağır ağır
Her yerde âh ü enin
Her yerde iftirak
Talilerine isyan ediyor
Bütün bu halk.

6 Kânun-ı evvel 1330 [19 Aralık 1914]

OLMA MAĞLÛP!

Galipleri herkes sever
Mağlûplardan nefret eder
Haklı haksız olsun mağlûp
Yine herkes nefret eder
Onun için ey vatandaş
Hiçbir zaman olma mağlûp
Yürü yürü dağ deniz aş
Hiçbir vakit dönme geri
Zira mağlûpların yolu geri
Anla bunu ey arkadaş
Mağlûplara ölmek iyi
Onun için ey vatandaş
Hiçbir zaman olma mağlûp

1330 [1914]

MEHMET ÇAVUŞA!

Vatan için ey kahraman
Hayatına hor baktın
Arslan gibi saldırarak
Namertleri hep yaktın
Kurşun bitip tüfeğin de kırılınca
Düşmanına taş attın
Bu besâlet karşısında hangi kale
düşmez ki
Bu şecaat karşısında hangi düşman
kaçmaz ki
İşte senin düşmanın
Tabiî ki kaçacak
Yine büyük Türk adı
Dağlar taşlar aşacak
Yine Türkün bayrağı
Kaleleri yıkacak
Yine Türkün gemisi
Denizleri aşacak
Yine Türkün sanatı
Avrupa'ya taşacak
Yine Türkün sinesi
Vatan aşkıyla dolacak
İşte bunlar emin ol
Emin ol ki olacak
Yine Türkün tarihi
Yaldızlı sahifeler yazacak.

22 Şubat 1330 [7 Mart 1915]

VATANA!

Ey zavallı vatanım
Neden böyle ağlıyor
Neden midir, çünkü ona
Evlâtları bakmıyor
.....

Oğul — Bakmaz isem ben sana
Haram olsun Türklük bana
İşte ana gidiyoruz
Vatan için ölmeye
Gidiyorum öleceğim
Dönmeyeceğim geriye

Ana — Git oğlum git
Vatanına hizmet et
Vatan için kanını
Her şeyini feda et
Nişanlına köyüne
Her şeyine veda et

Oğul — Gidiyorum ben ana
Selâm söyle babama
Yavukluma söyle ki
Ağlamasın hiç bana

23 Şubat 1330 [8 Mart 1915]

IRKIMA

Ey ırkım sen bir zaman
Avrupa'yı titreten
İstanbul'u fetheden
Fâtihlere maliktin
Ateş saçan sahralarda harbeden
Cengâvere sahiptin
Bir zamanlar Avrupa
Cehl içinde yüzerken
Yine sen ey ırkım
İlm-i vakte âşina
Âlimlere maliktin
Neden bugün Avrupa
Sana meydan okusun
Neden bugün
O cehalet yuvası
Sana ilim öğretsin.

15 Mayıs 1331 [28 Mayıs 1915]

ŞEHİT DAYIMA

İntikamını alın diye
Şehit dayım inleme
Rahat otur
Bana bakıp beni öyle titretme
İntikamın alınacak sen ey
Şehitlerin evlâdı
İntikamın alınacak sen ey
Oğuzların ahfadı

(BENİM DAYIM)

Dayım! Dayım! Oydu büyük kahraman
Benim ulu Türk göğsümü
İşte oydu kabartan
Bana büyük kahramanlık eserleri gösteren
Bana âli fedakârlık dersleri hep veren
Vatan için fedâ-yı can etmenin
Usulünü öğreten
Millet için ölmenin
Büyüklüğünü telkin eden

A MON ONCLE

Tu n'est pas mort
Tu n'est pas mort
Tu vit encore
Tu vivra toujours
Dans le coeur de ta patrie.

Şiirin çevirisi:

DAYIMA

Sen ölmedin
Sen ölmedin
Hâlâ yaşıyorsun
Her zaman yaşayacaksın
Kalbinde yurdunun.

(Çeviren : A. Bezirci)

(ŞEHİT DAYIMA MABAT)

İntikamın almak için
İnleyecek semalar
İntikamın almak için
Kükreyecek denizler
İntikamın alınacak
Şehit dayım inleme
Rahat otur
Bana bakıp beni öyle titretme

(ŞEHİT DAYIMA MABAT)

Neslimin maşrıkını bana oydu gösteren
Türklüğün sanatını bana oydu öğreten
Bunun için ben dayımı severim
Ona karşı kalbimde
Pek ulu bir hürmet beslerim

Haziran 1331 [1915]

ÇELİK

Çelik çelik işte benim öz babam
Zaferimi temin eden kılıçları
Hep yapan
Fütuhata yardım eden
Toplarımı hep döken
Düşmanımın titrediği
Süngülere heybet veren
Denizlere hâkim olan
Donanmamı ihsan eden
Türk ruhunda bir sanat
Hislerini irşat eden
Garba Şarka askerliğin
Fenlerini öğreten
Gökyüzünde tayyareler uçurtan
Denizlerin altında taht-el bahir yürüten
Benim öz babam çeliktir

Haziran 1331 [1915]

İNTİKAM

İntikamım alın diye bağırıyor
Haç asılmış camiler
İntikamım alın diye bağırıyor
Süngülenmiş masumlar
İntikamım alın diye bağırıyor
Öksüz kalmış yetimler
İntikamım alın diye
Hep ağlıyor dedeler
İntikamım alın diye
Hep inliyor semalar
İntikamım alın diye
Bağırıyor Rumeli
Sen ey ulu neslin evlâdı
Bu feryâda susacaksın öyle mi?

Pazar, 1331 [1915]

BENİM ANLADIĞIM

Çelik pençe, demir bilek ve kavi kol,
Keskin bakış;
Geniş göğüs, sert çakış
Lâzım bize deniz gibi bir akış...

Bakır çehre, ateş kanlı, pek canlı
Bir Türk genci
Denizlerde; tek inci
İşte benim anladığım : "Gemici!"

BEKLERKEN

Gözlerim yollarda beklerim seni
Koyu karanlıklar üzüyor beni
Saatler geçiyor gelmedin hâlâ

Semada yıldızlar o gelmez diyor
Ruhum bu hitapla bezgin eriyor
Kalbimi acı bir şüphe bürüyor
Saatler geçiyor gelmedin hâlâ

Gördün mü sen onu doğan ay söyle
Öldürüyor beni beklemek böyle
Saatler geçiyor gelmedin hâlâ

1334 [1918] - Yaz- Kadıköy

"BENCE SEN DE ŞİMDİ HERKES GİBİSİN"

Gözlerim gözünde aşkı seçmiyor
Onlardan kalbime sevda geçmiyor
Ben yordum ruhumu biraz da sen yor
Çünkü bence şimdi herkes gibisin

Yolunu beklerken daha dün gece
Kaçıyorum bugün senden gizlice
Kalbime baktım da işte iyice
Anladım ki sen de herkes gibisin

Büsbütün unuttum seni eminim
Maziye karıştı şimdi yeminim
Kalbimde senin için yok bile kinim
Bence sen de şimdi herkes gibisin

334 [1918] - Yaz - Kadıköy

DENİZE

İhsan Kadri'ye

Coş ey deniz kudur atıl dalgalan
Haykır inle köpür çatla çalkalan
Geniş enginlerin bir mezar olsun
Siyah ufukların rüzgârla dolsun

Es ey taşkın rüzgâr yık parçala es
Seni ölü istemem duymak başka ses
Duyulsun uluyan sesin yalnız
Sönsün semanda en son kalan yıldız

334 [1918] - Yaz - Kadıköy

* * *

Son yavuklu son murâd-ı "emel"
"Murâda erdiren pınarın sesi"

Omuzunda testi su başında kız
Çözmüş sarı pullu yemenisini
Yayıp saçlarını, dinliyor yalnız
"Murâda erdiren pınar" sesini

Çağırıp cennetten son yavuklusu
Atıldı, gelince cevap adına
Dönüp halka halka pınarın suyu
"Nazlı"yı erdirdi son murâdına...

Kadıköy 1334 [1918]

FIRTINADAN SONRA

Niyazi Nihat'a

Gökyüzü bulutsuz mavi bir ülke
Çırpınır köpükle lâcivert deniz
Karşıki sahiller bir renksiz gölge
Her taraf uyuyor her taraf sessiz

Siyah kayalarda bükülmüş beli
Ak saçlı ana gözleri nemli
Ufukta bir küçük beyaz yelkenli
Görünce semaya açıldı eli

Tam bugünle dört gün oldu gideli
Oğlum Hasan daha hâlâ gelmedi
Poyraz vardı deniz olmuştu deli
Gitme dedim gitme o dinlemedi

Anne bu poyrazın üç gün elinden
Aç yattık katıksız ekmek yedin sen
Südünü hiç helâl eder mi ana
Onu aç yatıran nankör oğluna

Kocamı da yediydi aç gözlü deniz
Kundakta oğluma ağladım sessiz
Oğlumu ayırma benden Allahım
"Hasan"ı isterim senden Allahım

Duası bitmişti indi kayadan
Dedi : Acır bana elbet Yaradan

Günler böyle geçti gelmedi oğlu
Matemli gözleri yaş ile dolu
Bir sabah Ayşe'yi buldular ölü
Kınalı saçları köpük örtülü

SAMİYE'NİN KEDİSİ

Yeşil deniz gibi gözleri vardı
Beyaz tüyleriyle bir küme kardı
Ağzını süsleyen sedef dişlerdi
Baygın nazarı tâ ruha işlerdi

Severken aldatıp birden kaçardı
Okşarken apansız pençe açardı
Onda bir kadının gururu vardı
Sürmeli gözlerinden riyâ akardı

O GECE DENİZ

Birden rüzgâr hayat gibi esince
Karanlıklar ağır ağır gerindi
Denizdeki içli hayat bu gece
Sonu gelmez ölümden de derindi

Bu ilâhî büyüklüğün nefesi
Doldurmuştu nihayetsiz boşluğu
Andırırdı hayattaki son sesi
Dalgaların sahildeki soluğu

"MÂZİ"

Kalbimde maziden bugün izler var
Her siyah saatım bu izle erir
Ruhumu geçmişin hicrânı sarar
Doğanlar ölür ölen dirilir

Anladım hayatmış mâzinin adı
Yıllara karışan her şey ses verir
Hasretle doludur geçmişin yâdı
Mâzinin elemi bile tatlıdır.

EZELÎ SEVGİ

Mukaddes aşkları inkâr ederdim
Yabancı illerde sevgi ararken
İlâhî duygular hayalmiş derdim
Ak saçlı başınla yanımdayken sen

Kimsesizim işte sessizim bugün
Kalbimde solucu hislere kin var
İlâhî duygular sendeymiş o gün
Ana mezarında bak ruhum sızlar

"KUTUPYILDIZI"

Yaşlı duaların sessiz mâkesi
Sönmeyen ümidin sönmez yıldızı
Şulenden akıyor teselli sesi
Yıldızlar güzeli gemici kızı

Her billurî mavi gece denizde
Bize sevgiliden selâm getiren
Selâmet yıldızı sen gemimizde
Bir peri kızısın âşıkın da ben

Issız denizlerde teselli veren
Sonsuz âlemlerin gümüş merkezi
Ümit gibi parla, parla sönmesin
Işığından mahrum etme sen bizi

ÖLÜMÜN SIRRI

Ölümün sırrını sordum bir gence
Güldü de bu âni suale önce
Ölüm dedi, ölüm bir hiçtir bence
Gençliğimi yalnız aşk ile ördüm

Rast geldim ak saçlı bir ihtiyara
Lânetler ederdi bir eski yâre
Sorunca ölümü dedi bir çâre
Çünkü rüya gibi bir hayat sürdüm

Bu sırrı sormağa karar verdim ben
Hayatı hicranla dolu ölüden
Baktı boş gözlerle âyet okurken
Dedi ben hayatı ölümde gördüm

"BİR KIŞ"

Yâdınızda mıdır o çok karlı gün
Bir kışın elinden tanışmıştık biz
Bastığımız yerler beyazdı bütün
Yâdınızda mıdır o çok karlı gün

Yollarda bu kadın acep ne arar?
Demiştim uzaktan sizi görünce
Bembeyaz bir gece hazırlarken kar
Yollarda bu kadın acep ne arar?

O kışı bahar da unutturamaz
Şimdi yalnız sizle dolu kalbime
Ruhumu zapteden ey şûh sihirbaz
O kışı bahar da unutturamaz

BİR HÂTIRA

İkimiz yan yana ilerliyorduk
O gece ilk defa konuştum sizle
Birbirimize çok sualler sorduk
Asıl tanışırken gözlerimizle

Sizde sır dolu bir güzellik vardı
İri gözleriniz tâ ruhu sarardı
Kalbimde yer tutan her şey karardı
Bende bıraktığınız çok derin izle

VİRAN DİYAR

Gündüzsüzüm her saatım bir siyah gece
Burda ömrün hiç zevki yok hicranları çok
Rast gelmedim bu illerde gülen bir gence
Her şey kalbi kemiriyor bir zehirli ok

Kime baksam gözlerinde derin bir kin var
Benliğinin tâ içinden yaralı herkes
Bu vatanda pek ateşli esiyor rüzgâr
Her ocaktan yükselmekte bir hummalı ses

Bu elemin sebebini her kime sorsam
Viran ücra ufukları bana gösterdi
Buraları bir mazinin öldüğü yerdi
Evlâtları istikbalden bekler intikam

"YILLAR GEÇTİ YÂRDAN HÂLÂ GELMEDİ HABER"

Yıllar geçti yârdan hâlâ gelmedi haber
O vefasız yad ellerde acep ne eyler?
Rüzgâr ona dertlerimi bâri sen anlat
Git kaygısız şen gönlüne biraz elem kat

Ayrılmıştım ben onunla bir karlı gece
Hatırlamaz o geceyi belki iyice
Yıldızlarla parıldayan bir semâ gibi
Yaş dolmuştu pek sevdiğim siyah gözleri

Yıllar var ki o bakışı düşünerekten
Aşkımızı ölmeyecek zannetmiştim ben
Bu hissimde yanılmamak ümidi bugün
Beni biraz yaşatıyor işte onun'çün :

Rüzgâr ona dertlerimi ne git ne anlat
Ne de gelip hasta ruha daha elem kat

"BİR HAYAL ARADIM MEYHANELERDE"

Ahûlar bezminde bâde nûşettim
Yıllara karışan o hayat nerde
Ayrılık hüznünü ben de gûşettim
Hicranı avuttum viranelerde

Sakiyan payime açardı dâmen
Gönlümün hicriyle neyler inlerken
Bugünse derdimle baş başayım ben
Bir hayal ararım meyhanelerde

Yârimin gözleri vermiyor huzur
Kalp yalnız onların yâdıyla vurur
İnemez ruhuma bir yabancı nur
Anarken ben onu boş lânelerde

"RÜBAP"

Uzakta inleyen şu rübap neden?
Böyle gecelerden teselli arar
Ruhuma âşinâ bu titremeden
Anladım onun da bir hicranı var

Her nâme bir hayal yaşatıyordu
Şarkın efsaneli köşelerinden
Geçenler durup bu kim diye sordu
Gecenin koynuna füsun serperken

Ruhları uyutan bir şûh sihirbaz
Bu içli kadının nermin elleri
Elinde inleyen o esirî saz
Yasla mı uyuttu şen sahilleri?

İNTİZAR

Bir mütevverimenin başucunda

Ölecek anladık artık iyice
Kalbimiz şimdiden hicrile dolu
"Her günün ufkunu sarınca gece"
"Diyoruz belki son akşamıdır bu"

Hayata gözleri yorgun hummalı
Her yeni sabahtan ümit arayan
Bu kadının ruhu çok muammalı
Gülüyor ağzından boşandıkça kan

Biz bugün en acı yarayı deştik
Elemle inlerken şimdi kalbimiz
Bilmem ki neden hiç düşünmemiştik
Aynı uzun yolların yolcusuyuz biz

"HAK YOLLARI"

O yollardan kervan geçmez kuş geçmez
Oralarda nur doludur her gece
Yürüdükçe uzar uzar günlerce
O yollardan kervan geçmez kuş geçmez

O taşlıklar asırlardır kimsesiz
Fakat bugün işte onun ezelî
Sükûtunu ihlâl eden yalnız biz
Yürüyoruz Hakkı sezdik sezeli

BİR GURUB

Bembeyaz bulutlar kırmızılaştı
Sonra yavaş yavaş deminki renksiz
Göklere renk veren bir ziyâ taştı
Açılırken hulyalı enginlere biz

Ufuklar dumansız ve yelkensizdi
Sahiller uzakta solgun bir izdi
Sönen gün sularda gölgeler çizdi
Ağır ağır nefes alırken deniz

RÜYA

Dün gece rüyamda gördüm ben sizi
İkimiz sahilde berabermişiz
Enginde soluyan yorgun denizi
Saran ufuklara ruh olmuşuz biz

Ak benekli siyah tülüyle gece
Alırken bir solgun günü koynuna
Gözlerin mahmurdu senin gizlice
Bir bûse kondurdum güzel boynuna

El ele gülerken her şen yıldıza
Saadet çok uzun sürecek sandım
Hayat dediğimiz o fettan kıza
Aldanmak isterken birden uyandım

Şimdi ne gece ne deniz ne de siz
Görmüyorum artık o nurlu yeri
Elemle inleyen kalbimde yalnız
Biçâre şiirimin kafiyeleri

HAYAL YOLLARI

Hayal yollarında emeller sönmez
Oralara bin nur yağar her gece
O yollara sapan bir daha dönmez
Yürüdükçe uzar, uzar günlerce...

O yollarda her gam, her acı erir
Ve göklerden bir ses der ki ilerle
O yollardan nice bin âşık şair
Hâlâ geçiyorlar kafilelerle

Hepsinin dilinde efsâne-i aşk
Hepsinin kararan gözleri yorgun
Hepsinin dilinde efsâne-i aşk
Kalpleri bir kara sevdayla vurgun

Önlerinde vecde gelmiş sallanan
Eslâfın gölgesi bir siyah buğu
Ellerinde bir gül var ki rengi kan
Geçmek istiyorlar bu sonsuz yolu...

1334 [1918] - Sonbahar - Ada

"MÜTAREKE GECELERİ"

Ne canlı bir ışık, ne bir yolcu var
Karanlık sokaklar kimsesiz, sessiz
Siyah gecelerden teselli arar
Hayata darılmış üç kişiydik biz

Yolumuz bu ölen şehrin vaktiyle
Zevk ile yaşayan en şen yeriydi
Şimdi duymuyorduk bir nefes bile
Bugün onlar mazi gibi eridi.

Hepimiz hicranlı, hepimiz yaslı
Ölüp yaşatmağa etmiştik yemin
Gamlı ruhlarımızda nurdan bir pasli
Şehit kardeşlerin yaşattığı kin

El ele böylece ilerlerken biz
Gölgelerde ayak sesleri soldu
Dört omuza uzanan bir tabut sessiz
Sokaklarda ağır ağır kayboldu.

Ölümü düşünüp olmadık mebhût
Neden bu bizleri bir yasla sarsın?
Ey siyah yolların yolcusu tabut!
Sana gıpta ettik, sen bahtiyarsın.

Yıkılan bir yurdun harabesinde
Öten baykuşları dinlemedin sen
Zafer günlerinin zevki var sende
Mazinin yâdıyla inlemedin sen...

1334 [1918] - Sonbahar – Hamidiye Kruvazörü

"KÜÇÜK DÜŞÜNCELERİMDEN"

1

Sinemde hulyamın loş gölgesine
Ezelî geceler arşı dolaştım
Uyup ilhamımın ölgün sesine
Sonsuzluğa giden yolları aştım

Yarılınca birden ebedin gülü
Dedim ki bir sırla varlık örtülü
Çekince gözümden bu siyah tülü
Yine bir hiçliği gördüm de şaştım

1335 [1919] – İlkbahar – Kadıköy

4

— Yaprak—

Soluyan rûzgârın nefeslerinden
Bir sağa bir sola kımıldanarak
Sallanan bir kuru dal üzerinden
Omzumun üstüne düştü bir yaprak

Sararmış bir kadit el gibiydi bu
Omzumdan kayarak ilk okşayışı
Akıttı ruhuma soğuk ve kuru
Ölüm düşüncesi denilen kışı.

Demek ebediyen yattıktan sonra
Son damlamı emen bir dal üstünden
Kim bilir belki de uyup rüzgâra
Oğlumun omzuna düşeceğim ben

O akşam yollarda gezip boş yere
Bu fikre zıt çıkan bin sebep saydım
Yine teselliler bulurdum ömre
Yaprak olduğuma emin olsaydım...

1336 [1920] - Kadıköy - Kış

"YALNIZ"

Hummalı ruhları sevda sarar da
Her gencin yanında bir sevimli kız
Dert gibi karanlık uzun yollarda
Yine ben yalnızım her gece yalnız

Mâzide tattığım sergüzeştleri
Ne kadar getirmek istesem geri
O eski günlerin şimdi her biri
Kalbimde geçtiğim yol kadar ıssız

1335 [1919] - Yaz - Kuzguncuk

YİNE AKŞAM OLDU

Yine akşam oldu karardı sular
Boş dağlarda kaval akisleri var
Göllerden kayboldu beyaz kuğular
Eğilen dallarda inliyor rüzgâr

Gümüş çivilerle semâ gerildi
Gecenin gölgesi düştü ovaya
Lâleler sarardı güller serildi
Bülbüller âşıktı doğacak aya

1335 [1919] - Yaz - Nişantaşı

ACILARIMDAN

1

İri damlalarla dolu gözleri
Her gece sofrada kardeşim neden?
Sarıyor koluyla boş kalan yeri
"Hep onun" yüzünü biz düşünürken.

İşte dudakları sarardı yine
Göğsünü şişirten şu hıçkırık ne?
Yoksa o isim mi gelir diline
Küçücük mâzini düşündükçe sen?

1335 [1919] - Kadıköy

2

Belli ki kardeşim darılmış yine
İşte ak yüzünden üç damla kaydı
Eş olmak istedim ben elemine
O bana küserek bin sebep saydı.

Dedim ki : Yüzünde yine yaşlar mı?
Küçücük hanımlar hiç ağlarlar mı?
Dedi : Ağlar mıydım, hiç şüphe var mı
Benim de yanımda annem olsaydı?

1335 [1919] - Kadıköy

3

Işıklar söneli üç saat oldu
Vakit geç kardeşim haydi yatsana
Bak ıssız evlere karanlık doldu
Hiç korku vermez mi geceler sana?

— Korkmam gecelerden bırakın beni
Bitmez dertlerimle baş başa emi?
Düşündürüyor da yaşlar annemi
Çok tatlı geliyor ağlamak bana

1335 [1919] - Kadıköy

"ONLARA"

Gönlümün yolları öyle ıssız ki
Görmedim üstünde bir rüya bile
Bu boşluk içinde uyurdum belki
Ben de okşanılsam bir kız eliyle

Gördükçe sevişen mesut çiftleri
Sızlıyor kalbimin en ince yeri
Bu güzel kızların neden hiçbiri
Eğilmez bu gönlü teselli ile

1335 [1919] - Kadıköy

ONA

Bir sonsuz hiçliğin koynunda sevdam
Her gün biraz daha derinleşirken
Niçin yıkılmıyor başıma bu dam
Yenilmez acıyı fazla tattım ben

Gelmedim sesinle bir dem el ele
Bakmadım gözüne bir kere bile
Beynimi kudurtan bu humma ile
Düşersem günahkâr emin ol ki sen!..

1335 [1919] - Kuzguncuk - Sonbahar

ÖLDÜKTEN SONRA

Dalmıştım mâzinin ölgün sesine
Evinin önünden geçiyorken dün
Geçmiş zamanlara ağladım yine
Hülyamda yaşarken o güzel yüzün

Neden bugün bu ev böylece ıssız
Nerde eski günler nerdesin ey kız
Sensiz gönlüm şimdi yalnız yapyalnız
Derdini sararken bir eski hüzün

Gel bari hayali yakın gel sokul
Bu hasta gönülden bir teselli bul
Bak o da mâziye ağlayan bir dul
Birbiri üstünden geçtikçe her gün

Niçin solmayan bir sarı güldün
Nasıl oldu bilmem ne çabuk öldün
Kara topraklarla sen mi örtüldün
Gözlerin gözümde yaşıyorken dün

Bir mezar mı sana son açılan yer
Sen gibi güzeller ölürse eğer
İnandım ki bazan yaşar ölüler
Eski sevgililer önünde bütün

1335 [1919] - Sonbahar - Kadıköy

"ŞAİR"

"Yahya Kemal'e"

Her gün daha dalgın görürdüm onu
Bu ıssız beldenin sokaklarında
En acı gülüşün sezdim yolunu
İri gözlerinin nemli akında

Bir gün bakmıştım da gittiği yere
Kimdir diye sordum ben geçenlere
Dediler bir şair küskündür şehre
Mersiye dolaşır dudaklarında

1335 [1919] - Peyk-i Şevket
Torpido Kruvazörü

DENİZLER ARZUYA EN FENA PUSU

Bakıım da denizin boşluklarına
Sardı her uzvumu acı bir korku
Belki çıkmam dedim ben de yarına
Kim bilir kaç gözü cezbetti bu su

Boşluğa karışmış bugün her biri
Kaç ruhu dinledi derinlikleri
Gidenler bir daha gelmiyor geri
Denizler arzuya en fena pusu

1335 [1919] - Sonbahar - Peyk-i Şevket
Torpido Kruvazörü

"GÜL"

Masal

Bundan nice bin yıl evvel Hint illerinde
İhtiyar bir şahın dilber bir kızı varmış
Güzel sultan en hülyalı emellerinde
Şen gönlünü ağlatacak bir aşk ararmış

Dertliliğe heveslenen bu dilber peri
Bulamamış gönlünü râm edecek bir yâr
Etrafında ahû gözlü esireleri
Bir altın taht üzerinde gezmiş bin diyâr

Bir gün yine ateşli bir çöl geçerlerken
Gece olmuş sultan inmiş altın tahtından
Gümüş telli erganunlar inlerken birden
Şahın kızı muğber imiş yine bahtından

Diz çökerek birer birer çekilmiş herkes
Hint güzeli derdi için secdeye varmış
Ufuklarda ölüyorken en son kalan ses
O "Buda"dan hâlâ büyük aşkı ararmış

Benliğini bir rüyanın serinliğinde
Yavaş yavaş terkederken bu güzel sultan
Birden sırma çadırının derinliğinde
Peyda olmuş tunç tolgalı bir atlı civan

Bunca yıldır aradığı bu emeline
Tam kavuşmak ister iken artık bu tatlı
Rüya devam edememiş Hint güzeline
Gülümseyip hayal gibi kaybolmuş atlı

Uyanınca aşkın yalnız rüyada yeri
Olduğunu anlamıştı bu Hint sultanı
Birden sokmuş genç göğsüne demir hançeri
Çöle akmış damla damla kırmızı kanı

Diyorlar ki bugün ordan geçen her kervan
Kızıl renkte hiç solmayan bir gül görürmüş
Bu çiçeğin etrafında bir kırmızı kan
Tâ ezelden ona sönmez bir hâle örmüş

1335 [1919] - Kış
Hamidiye

BİR MUHACİRİN AĞZINDAN

Geride bırakıp dumanlı bir iz
Bozulan ordunun arkasında biz
Yurdundan kovulmuş alnımız yerde
Geldik dert katmağa daha bin derde

Yâdını taşıyıp geçmiş zamanın
O ıssız yollarda dökülen kanın
Renkleri titriyor gözlerimizde
Bir feci bozgunun ah! bizde bizde

Hamidiye Kruvazörü

HAYAT VE ÖLÜM

Göklerde dumanlı bir ziya var da
Bu gökler içine ay her girişte
Kısalıp uzuyor gürlerim yollarda...

Yan yana ağaçlar sarsılıyorlar
Yollarda biriken sularda işte
Onların sallanan akisleri var

Lambası kısılmış penceresinde
Bir dalgın kadının beyaz gölgesi
Sarsıldı, inlerken bir âh sesinde

Uzaktan uzağa öttü bir tren
Boşluğu yırtarken bir buhar sesi
Bu kısa rüyadan uyanmışım ben

1335 [1919]

BİR MUHACİR KADININ AĞZINDAN

Hicreti tadalı geçmedi bir gün
Yetmezmiş gibi de bu kadar hüzün
Bak yine açıldı hicran yılları
Al giden benizler ya döner sarı,
Ya yıllar geçer de gelemez haber
Gözleri yollarda analar bekler...
Ah biz bağrı yanık Türk kadınları
Hep kara yazılı bu alınları

Hamidiye Kruvazörü

DÜĞÜN HEDİYESİ

Hafize Hanıma

Neşeyi tatmamak mümkün müdür hiç
Hayatın en mesut bir günündeyiz.
Sarmalı kalpleri ölmez bir sevinç
Bir peri kızının düğünündeyiz.

Aldınız beldenin en güzelini
Doktor bey doğrusu bahtiyarsınız
Herkese vermezdi öyle elini
Güzeller güzeli bir tek kızımız

İkiniz baş başa aynı yastıkta
Uyutun hayatın elemlerini
Bu solgun yazıya bir gün baktıkta
Bahtiyar olanlar düşünün beni

1335 [1919] - Kadıköy

GÖRMEDİM KULUNUN BAHTİYARİNİ

Yarabbi yaratın bu gönüllere
Neşeyle beraber gözyaşlarını
En büyük azabı katın bu ömre
Her dem düşündürüp bize yarını

Sana iman eden her temiz kalbi
Bile düşündüren varlığın gibi
Akıl bu sırra da ermez Yarabbi
Görmedim kulunun bahtiyarını

1335 [1919] - Kış - Erenköy

BİZ GÖĞÜS VERDİKTİ ŞEN RÜZGÂRLARA

Deniz enginlerde aldığı hızdan
Ayaklarımızda köpüklenirken
Sular geçiyordu saçlarımızdan
Dalarken engine kardeşimle ben

Göğsümün üstünde o güzel başı
İndik de yan yana ıslak sahile
Topladık koynundan bin deniz taşı
Uzayan kumsalda koşup el ele

Bembeyaz bir duman halinde sular
Serperken dalgalar sararan kıra
Matemler içinde biten sonbahar
Biz göğüs verdikti şen rüzgârlara

1335 [1919] - Kış - Erenköy

GÜNAHLARIMDAN

Uhrevî cennete aldanmıyoruz

Kalbimizde artık yok eski yerin
Seni korkuyla da biz anmıyoruz
Hiçlikte bir varlık gösteren ey din!..
Ebedî hayata inanmıyoruz

Sana tapanlara lâyıksan eğer
Ezilen kalplere biraz ümit ver.
Ölüme bir başka teselli göster
Uhrevî cennete aldanmıyoruz!..

1335 [1919] Kış - Merkez Hastanesi

ARKANDAN...

Nerde öldün bilmem nerde mezarın?
Hangi ilde verdin son nefesini
Bana yalnız öldü dediler seni
Nerde öldün bilmem nerde mezarın?

Arkandan döküldü iki damla yaş
Mâziye karıştın sen de ey kadın
Biraz da dillerde dolaşıp adın
Arkandan döküldü iki damla yaş

1335 [1919] - Kadıköy - Kış

GİDEN GEMİCİLERE

"Gemici arkadaşlarıma"

Boğazın suları ne kadar durgun?
Sahilde soluyan dalgalar yorgun
Çırpınan bir siyah kanat gibidir.

Uzaktan akseden şu acı ses ne?
Gömülüp göklerin loş sinesine
Kaybolan kararsız bir gemi midir?

Gidenler bir daha dönmezse eğer
Açılıp kapanan şu kızıl fener
Ölen gemicinin coşkun kalbidir.

Bu uzun yollardan döndür de geri
Yarabbi sen koru bu gidenleri
Onlar da bir evin tek sahibidir.

1335 [1919] - Kış - Kadıköy

"MUHACİRLER"DEN BAZI PARÇALAR

"Birinci perde"

1 — "Fikret"

Geceler, geceler durgun geceler
Ben gibi elemle yorgun geceler,
Yine teselliye muhtacım sizden,
Ruhları uyutan eleminizden...
Gelmedi bir haber yine ağlayın
Alınca matemli çatkı bağlayın
Hicranla uykusuz geçen geceler
Tükenmez yasımı içen geceler
Siyah gölgeleri dökülmüş yer yer
Geceler, geceler ıssız geceler
Yıldızsız geceler.....
.....

"İkinci perde"

2 — "Fikret"

Kaç yıl var ki rahat etmedik bir an
Gönüllerde elem serhatlerde kan
Hicreti tadalı geçmedi bir gün
Yetmezmiş gibi de bu kadar hüzün
Bak yine açıldı hicran yılları,
Al giden benizler ya döner sarı,
Ya yıllar geçer de gelemez haber
Gözleri yollarda analar bekler.....
.....

"Üçüncü perde"

Hastaneyi anlatırken

3 — "Süreyya"

Viran koğuşlarda solgun benizli
Yaralılar yatar, hepsinin gizli
Ahları bir derin mırıltı gibi
Yükselir, gecenin atarken kalbi...
Siyah dehlizlerinde gölgeler uzar,
Nemli havasında eski bir mezar
Serinliği vardır karanlıklardan
Sızıyormuş gibi damla damla kan
Taşlara süzülür, sönük bir ışık
Lekeli bir sedye işte şu yığın
Duvarın yanında, önde bir fener
Hiçliğe giderken yeni ölenler
Yine acı acı bir ses haykırır
Burası ölümün ilk adımıdır.....
.....
.....

1335 [1919] - Kış - Hamidiye Kruvazörü

YARABBİ BAHTIMIZ NE KADAR KARA

Göklerden gelmedi hâlâ bir haber
Yıllar var dillerden düşmezken adın
Çok fazla inlettin Yarabbim yeter
Cezaya çarpmaksa bizi muradın

Yarabbim bahtımız ne kadar kara
Biraz da nurunu yak bu diyara
Bir ışık bu sonsuz karanlıklara
Yarabbi bahtımız ne kadar kara

ARTIK BU GEZMEKTEN DÖNELİM GERİ

O kuytu yollardan geçtik yan yana
Soğuk ellerimde titrerken eli
Kardeşim daha çok sokuldu bana
Gösterip karanlık derin gökleri

Uzaklaşma yeter bu kuytu yerden
Bu bitmez karanlık derin göklerden
Gizli bir elemle korkuyorum ben
Artık bu gezmekten dönelim geri

TESADÜF

Dün akşam yine ben görmeseydim sizi
Zaman öldürmüştür derdim sevgimizi
Bence siz şimdi bir yabancı iken neden
Kalbimde hâlâ o ilk aşkımın izi

Anladım benden ne kadar kaçsanız siz
Yine mâzimizle bağlıyız ikimiz
Keşke birbirimizden uzak bulunaydık da
Dün akşam tesadüf etmeyeydik biz

UYUYAN KADIN

Kapanıp gölgeli gözkapakları
Karşımda bir kadın uykuya dalmış
Sanki o hulyalı bir suya dalmış
Kapanıp gölgeli gözkapakları

Sağ kolu altında güzel boynunun
Bükülmüş bembeyaz bir kuğu gibi
Her inip kalkması ya o koynunun!
Kim bilir ne mesut bunun sahibi

Kapanıp gölgeli gözkapakları
Karşımda bir kadın uykuya dalmış
Sanki o hulyalı bir suya dalmış
Kapanıp gölgeli gözkapakları

Kadıköy

YEŞİLLENMEYEN DALLAR

Yollar, eski yollar hüzünlü yollar
Ağaçlar gölgesiz, dallar çiçeksiz
Maziden her izi silmiş bir rüzgâr
Yollar, eski yollar hüzünlü yollar

Akan bir dalgalı nehri andıran
Gölgeler bir gelip bir gidiyordu
Omuzları çökük gözlerinde kan
Bu yolun sonunda her geçen sordu :

"Netice bulmayan bir emel gibi
"Bu dallar acaba çiçek açmaz mı?
"Yoksa beklenilen esen yel gibi
"Bir daha gelmeyen uzak bir yaz mı?"

BİR FİKİR

Ne güzel denilen bir yüze değil,
Sevdaya vurgundur benim bu gönlüm
Geceye mehtaba gündüze değil
Hayata bağlıdır kalbdeki düğüm

Göğsüme hangi renk saçlar yayılsa
Kalbimi saracak gölge aynıdır
O ruh Kâbe'de de secdeyi kılsa
Duanın gittiği ülke aynıdır

Kadıköy

AKŞAM HİSLERİ ...

Kırın tâ sonunda ufka yaslanan
Dağların sırtında loş gölgeler var;
Dumanlı yollarda parça parça kan
Halinde karardı biriken sular...

Matemle yayılan bu ihtişamın
Mutlaka önünde durup döneyim
Alınca rengini sönen akşamın
O zaman soranım ben kimim? neyim?..

1336 [1920] - Kış - Kadıköy

"GECELERİM"DEN

Celâl'e

Rüzgârın dedikleri

Bu gece gözümü yummak isterken
Boş bir rüya olan zavallı dünе
İçimden ağladım bu kadar erken
Yetişen günlerin şu ölümüne...

Duymamak istiyen başım yanıyor...
Perdeyi şişirtti bir serin rüzgâr
Mumumun alevi dalgalanıyor.
Duvarda titriyen bir loş gölge var...

Bükülüp kıvrandı mumumda ışık
İşte o da söndü.. Bu gürültü ne?
Odama dolarken şimdi karanlık,
Ortak mı çıkıyor rüzgâr derdime?..

Elemli bir ahla ses kesilince
Anladım bu dua bir ihtiyarın
Fakat bak ufukta ağardı gece
Ağla ey zavallı!.. Geliyor yarın...

Perdeyi bir daha şişirtti rüzgâr
Odamda dolaşan şöyle bir ses var :

"Ne ağır geçiyor böyle saatler
"Hâlâ da karanlık gün açılmadı
"Güneşi istiyor kalbimde bir yer
"Ne ağır geçiyor böyle saatler

"Ruhumda ezelî bir coşkunluk var
"Sanki gülmek için doğmuş gibiyim
"Bu uzun günlerim olsa bir rüzgâr
"Yılları atlamak istiyor kalbim
"Ne ağır geçiyor böyle saatler
"Hâlâ da karanlık gün açılmadı."

Odamdan neşeli ses kesilince
Tanıdım sözünden bir güzel kızı
Sevin ey zavallı! Ağardı gece
Sönüyor göklerin en son yıldızı...

1336 [1920] - Kış - Kadıköy

BİR GECE

"Suat'a"

Sonbaharda esen rüzgârlar gibi
Bir nefes geçti de meclisimizden
Sebepsiz bir elem sıktı her kalbi
Sonbaharda esen rüzgârlar gibi

Genç kızlar gömülüp koltuklarına
Gölgeli gözlerle loşluğa daldı
Genç kızlar gömülüp koltuklarına
Hulyada esrik bir tûğa daldı...

Bakarak lambanın çizdiği ize
Birden hanımların en neşelisi
Dedi : Deva buldum eleminize
Dert döksün bu gece bir ruhun sesi

Bu sözü anlamak isterken herkes
O bir bir tutup ellerimizi
Dedi : İşte burdan gelecek o ses
Bir küçük masaya götürüp bizi

Kapladı bembeyaz bir duman gibi
Her genç kız eliyle bir ufak yeri
Olsaydım bunların bir dem sahibi
Ah! Bu eller eller genç kız elleri

Herkesin kalbinde ayrı niyeti
Asırlarca evvel çürümüş eti
Bugünse bir anda ebediyeti
Atlayıp gelecek bir ruh bekledik

Bekledik, bekledik gökten bir haber
Belki onu gören ruhlarımızda
Bilinmez hisleri duyuran bir yer
Bekledik, bekledik gökten bir haber

Korkuyla çarparken kalbimde kanım
Davete başladı yine o hanım :

"En olmaz şeylere iman edip biz,
"Hâlâ seni ey ruh beklemekteyiz!
"Ebedî hayata inanacağız
"Esrarlı beldeden gelirsen eğer
"Ebedî hayata inanacağız
"Teselli ver bize.. Yalnız bir haber
"En olmaz şeylere iman edip biz
"Hâlâ seni ey ruh beklemekteyiz."

TAŞYÜREK OSMAN

Uzak aksi sadalar yer yer silâh sesleri
Dörtnal giden atların soluyan nefesleri...

Dağın yamacında köy çatırtılarla yandı...
Tepede bir atlının gölgesi aydınlandı
Palasının ucundan damlıyor zulmete kan
İşte bir baskın verdi yine Taşyürek Osman.
Heyecana susayan ne kanlı bir gönül bu...
Haraç kesmiş kendine Çorum'a giden yolu
Ne bir kuş uçuruyor, ne kervan geçiriyor
Karşı koyan köyleri kılıçtan geçiriyor.
Yine bir köyü yaktı gazabının rüzgârı
Yangının ışığında göründü atlıları
Hepsinin arkasında sürünen gölgeler var
Kız erkek çoluk çocuk bağlanmış gidiyorlar
İbret olsun diyerek öteki köylere de
Bunları öldürecek şimdi kanlı derede
Bir sarp uçurum vardır gidilirken Çorum'a
Boşluklara açılan bu yalçın uçuruma
Uzak karlı dağlardan her akşam kurt inince
Daha siyah görünür ufuklarında gece
Daha yorgun gibidir semâsında yıldızlar
Bu yorgun yıldızların göklerde ruhu sızlar
Uçurumdan boşluğa baş dönmeden bakılmaz
Eğer kenarlarına yaklaşılırsa biraz
Ölgün bir dua gibi derinden bir ses gelir
Taşların arasından sarı bir su yükselir
Kanlı dere diyorlar işte bu akan suya
Bu gece dere dalmış rüyalı bir uykuya
Taşlarda inleyerek sayıklıyor bu derdi
Onun iniltisine ufuklar cevap verdi
Gitgide yaklaşıyor zulmette bir uğultu
Atlılarıyla gelen Taşyürek Osman'dır bu.

. . . . . .
. . . . . .

MURADA ERDİREN PINARIN SESİ

Omuzunda testi su başında kız
Çözmüş sarı pullu yemenisini
Yayıp saçlarını dinliyor yalnız
Murada erdiren pınarın sesini

Çağırıp cennetten son yavuklusunu
Atıldı, gelince cevap adına
Açıp halka halka pınarın suyunu
Nazlı'yı erdirdi son muradına

Kadıköy

* * *

Teyzemin adı Sare
Kendisi mini mini bir fare
Girdiği kalpleri etmektedir pare pare
İnci dişli sırma saçlı güler yüzlü şen kız

Teyzemin gözleri mavi sema gibi
Genç mi ihtiyar mı muamma gibi
Güler yüzlü inci dişli sırma saçlı şen kız

GENÇLİK

Babama

Arkadaşlarının taşında ağla
Dört yıldır her yerde can verirken ilk
Bak bugün mukaddes duygularınla
Sana sus diyorlar zavallı gençlik.

Dört yıldır hudutta kan dökenlerin
Yaslarla kendin yaz mersiyesini
Dört yıldır hudutta kan dökenlerin
Matem yıllarında yükselt sesini.

Bir ah!.. demeden de bak Anadolu
Bekliyor imanla son saatini
Göklere dayanan dağların yolu
Hep kardeş kemiği hep kardeş teni

Git bugün ıssız yollarda ağla
Dört yıldır her yerde can verirken ilk
Bak bugün mukaddes duygularınla
Sana sus derlerken.. Haykır!. ey gençlik.

1336 [1920] - Kış - Kadıköy

SAĞLIĞINDA YAYIMLADIĞI ESKİ BİÇİMLİ İLK ŞİİRLERİ (1919-1925)

HÂLÂ SERVİLERDE AĞLIYORLAR MI?

Bir inilti duydum serviliklerde
Dedim : Burada da ağlayan var mı?
Yoksa tek başına bu kuytu yerde,
Eski bir sevgiyi anan rüzgâr mı?

Gözlere inerken siyah örtüler,
Umardım ki artık ölenler güler,
Yoksa hayatında sevmiş ölüler,
Hâlâ servilerde ağlıyorlar mı?

[1334/1918, Sonbahar, Ada/
Yeni Mecmua, 3.10.1918/Inci, 1.9.1919]

İMAN

İlk Yıldız

Loşlukta ararken elini, elim :
"Kırk akşam üst üste bakarsan eğer
İlk çıkan yıldıza, dedi sevgilim,
Dolarmış gönülde boş kalan bir yer!.."

Kırk akşam üst üste : "Sevsin!" sözünü
İlk çıkan yıldızla getirdim yâda.
Yine aratıyor her yarın dünü.
İmanım kalmadı yıldızlara da!..

[Üçüncü Kitap, Mart 1336/1920]

NAMUS

Ayşe'nin Mercanları

O güzel Ayşe'nin ak gerdanında
Daima parlardı üç dizi mercan.
Bunu takan derviş durup yanında :
Kopsun, dedi, günah işlediği an!..

Uzun günler geçti, nihayet bir yıl
Bir günah işledi kaynayıp kanı!
Ayşe eski Ayşe, yalnız o kızıl
Mercanlar sarmıyor ak gerdanını!..

[Üçüncü Kitap, Mart 1336/1920]

ÜÇ ÖLÜM

Madem ki vurmayan yine kalbimdir,
Bembeyaz bir gülü koklarken ölsem,
Bir pala altında can versem de bir...
Madem ki vurmayan yine kalbimdir!

1

Bu akşam korsanlar bekliyor pusu...
Enginden engine taşan rüzgârla,
Gökler alçalıp da kararınca su
Kalyonlar çatıştı gıcırtılarla.

Her pala yararken yer yer gökleri
Zulmette fışkırdı bir ensoden kan
Boşlukta bir gölge ileri, geri
Sallandı.. Devrildi.. Öldü bir korsan.

2

Sonbahar, sonbahar, geldin mi yine,
Hastalar beklerken son günlerini?..
Beyaz bir gül alıp bir kız eline
Sıkıyor o şifa bulmaz yerini.

Birden için için bu hıçkırık ne?
Bir iki damla kan kızarttı gülü.
Gölgeler inerken sarı benzine
Elinden düştü gül... Şimdi kız ölü.

3

Işıklar solgundu avizelerde;
Siyah tülleriyle üryan kadınlar
Loş gölgeler gibi kıvrandı yerde...
Bu akşam Hakan'ın son matemi var!

Avutmak istiyor sebepsiz derdi...
Şehvetle damarlar şişip boynunda,
Bir billur kadehi kırıp can verdi
En son bakirenin beyaz koynunda.

[Dördüncü Kitap, Nisan 1336/1920]

ÖKSÜZLÜK

Sahillerden açılan balık sandalları var...
Tâ baş taraflarında yakılan ateşlerin
Durgun suda alevden sallanan dalları var.

Yükseldi uzaklaşan sandallardan bir şarkı...
Bu, son bir hıçkırıktır, bir elemdir ki derin
Matemiyle anıyor yıkılan yüce Şarkı.

Pul pul parıldıyorken ayın altında deniz,
Arkamdan sesi geldi ufka dalan eşlerin...
Bu ilkbahar gecesi yalnız benim kimsesiz.

Kimsesiz, son matemin yaşıyan yâdıyım;
Bir ah bile demeden can veren yiğitlerin
Yollarını gözleyen illerin evlâdıyım!

Şimdi tâ uzaklara, Şarka dönerken yüzüm,
Anladım ki zavallı yurdumun acısını
Duymayan bu beldede kimsesizim, öksüzüm!

[Altıncı Kitap, Temmuz 1336/1920]

BİZ VE DENİZ

Büyük kardeşim
Faruk Nâfiz'e

Ademi hatırlatan ufuklarınla, deniz,
Azap çeken şu hasta göğsümüze dol, boşal!
Son seste benzimizi solduran gölgeyi al,
Biz ölürken gülmeyi isteyen kalblerdeniz.

Deniz, ne hulyalıdır sonsuz derinliklerin;
Durulmuş sularının koynunda uyut bizi.
Alsın da dalgaların en son nefesimizi,
Fânilerin gezdiği yorgun sahillere in.

İn, de ki : Sevenlerin almını ölüm eğmez;
Atılın dalgalara, beklerken sizi adem.
Parlatmasın gözleri ölürken bir damla nem,
Elli yıllık ömrümüz hicrana bile değmez!

[Altıncı Kitap, Temmuz 1336/1920]

HERKES GİBİ

Gönlümle baş başa düşündüm demin;
Artık bir sihirsiz nefes gibisin.
Şimdi tâ içinde bomboş kalbimin
Akisleri sönen bir ses gibisin.

Mâziye karışıp sevda yeminim,
Bir anda unuttum seni, eminim,
Kalbimde kalbine yok bile kinim
Bence artık sen de herkes gibisin.

[Altıncı Kitap, Temmuz 1336/1920]

UYAN FATMA

Göğsüme yaslan da yatağından in,
Gel uyan uykudan, beni ağlatma!
Geçen yıl elinle bağa diktiğin
Üzümler sarardı... Ah uyan, Fatma!

Bak, sabah açıldı... Bak, kütükleri
Işıklar parlattı, uyan, diyorum!..
Saatler geçiyor, ben bu esmeri
Baygın uykulardan silkemiyorum...

[Altıncı Kitap, Temmuz 1336/1920]

SULARI SOĞUK PINAR

Suları soğuk pınar,
Suları soğuk pınar,
Ateşten dudaklarını
Göğsüne koydu da yâr
Sen neden ısınmadın
Sen neden ısınmadın?

Gençliğe Masal : 1

KIRK HARAMİLERİN ESİRİ

Ahmet Hâmit'e

Geniş dallardan sızan gecenin gölgesiyle,
Ormanda uğuldayan rüzgârların sesiyle,
Bu akşam renklerini kaybedince her çiçek :
Bir kahraman esirin kolları kesilecek...

Bu bir şanlı erdir ki Rabbi bulmuş kanında...
Bir kere düşürmeden yüksek mağrur alnında
Alevden bir sancağın taşımış gölgesini...
Memleketler çökermiş yükseltince sesini.
Tam altı yüz yirmi yıl bir nur için dövüşmüş,
Fakat günün birinde kâfir eline düşmüş...
Şimdi ezmek istiyor onu Kırk Haramiler,
Bu son akşam kalbinde Rabbi bulmazsa eğer
Ormanda renklerini kaybedince her çiçek
Bir vuruşta bin kesen kolları kesilecek!

İşte rüzgârda uçan alevleriyle yer yer
Siyah ağaçlıklardan parladı meşaleler...
Dumanlı bir kızıllık ormanı gölgeliyor
Şanlı esirleriyle Haramiler geliyor...

...Ağaçsız bir meydanda büyük kütükler yandı :
Haydutların karanlık yüzleri aydınlandı...
Küçük bir oda gibi yosunlanmış bir taşı
Kendisine taht yapan Haramilerin Başı,
Bir şeyler mırıldandı, bir şeyler emreyledi
Sonra boğuk bir sesle : Haydi kesiniz, dedi...
Haydutlar ağır ağır çekilirken geriye
Geniş yüksek bir gölge itildi ileriye...
Tunç bir çehre parladı alevin rüzgârıyla

Yüksek gururlu alnı, geniş omuzlarıyla
Kolları kesilecek kahraman esirdir bu...
Ne dudakları sarı, ne gözlerinde korku
Bir demir heykel gibi öyle hissiz bekliyor...
Nihayet hep kütükler olunca bir yığın kor :
Haydutların içinden birisi ilerledi
Kolların kesilecek, haydi hazırlan dedi...
Zulmette parıldadı çeliği bir baltanın
Kuru bir ses duyuldu, sonra fışkıran kanın
Damlaları ateşten yer yer duman çıkardı :
Şimdi şanlı esirin yalnız bir kolu vardı...
Ormanı baştan başa dolaştı boğuk bir ses :
"Öteki kolu da kes! Öteki kolu da kes!.."
Bıraktığı baltayı cellât alırken yerden,
Meydana gölgeleri yakınlaşan göklerden :
Haykırıldı bir büyük şanlı mâzinin yâdı
Birden balta esirin elinde parıldadı!..

[Alemdar, 21.8.1336/1920]

LÂDES

Güzide Halama

Lâdes tutuşalım seninle diye
Dün gece yalvardım şen sevgiliye.
İmalı bir eda verip sesine,
Sevgili dedi ki : "Söyle nesine?."
Dedim : "— Aldatırsam eğer ben seni,
Bir kere öpeyim beyaz enseni;
Aldanırsam üç gün yüzüme bakma!
Saçını önümde çözüp bırakma!.."

Görelim yenecek diye kim kimi,
Güldü, kabul etti bu teklifimi.
Artık her sözümden bir hile seçti...
Dakikalar geçti... Saatler geçti...
Ne onu aldattım, ne de aldandım,
Bu böyle seneler sürecek sandım...
Onun dalgınlığı benden de derin,
Eski bir Şark işi ipek minderin
Bir ucunda kendi, bir ucunda ben,
Gözlerimiz yerde düşünüyorken
Ne hile bulalım diye yarına,
Birden o saçını omuzlarına
Tel tel dağıtarak karşımda durdu.
Sonra dizlerime düşüp oturdu,
Dedi ki : "— Yakınlaş! Yakınlaş! Eğil!"
Artık ben lâdesi cezayı değil
Bütün varlığımı unuttum bir an...
Bu beklenilmeyen iltifatından
Binlerce ihtimal gelirken akla,
Dedi : "— Şu fildişi ince tarakla
Saçlarımı tara hiç incitmeden!."
Daha tarağına elim gitmeden
Güldü "lâdes" diye yerden kalkarak :
Düştü parçalandı yerlerde tarak...

[Ümid, 26.8.1336-1920/Akbaba, 14.6.1928]

EFENİN NASİHATI

Fanî enginlere atıp ruhunu
Bir nura yürüyen ölüleriz biz!
Mukaddestir bizim son harabemiz
Çekil yolcu!. Çekil çiğneme onu!.

Beyninde ademin şimşeği çaksın,
Bu yerler tarihi kanla yenmiştir,
Her taşı ölümle sihirlenmiştir;
Yolcu! Gafil yolcu! Çarpılacaksın!

[Alemdar, 28.8.1336/1920]

BAHARIN İLK GÜNÜ

Seyredip baharı penceresinden
Mâzisi bembeyaz geçmiş bir kadın.
Dedi : Elem duydum her şen sesinden
Keşke bahar! Keşke açılmasaydın!.

Ömrümün hep böyle sevgisiz, sessiz
Mâziye karışmış kaç baharı var?.
Ne eski bir çehre, ne kalbde bir iz!
Ah!. Açılma bahar! Açılma bahar!.

[Alemdar, 28.8.1336/1920]

BİR DAKİKA

Sevgili Yusuf Ziya'ya

Deniz durgun göl gibi, gitgide genişliyor
Sular kayalıklarda nurdan izler işliyor,
Engine sarkan gökler baştan başa yıldızlı..
Şimdi göğsümde kalbim çarpıyor hızlı hızlı.

Göklerden bir yıldızın gölgesi düşmüş suya
Dalmış suyun koynunda bir gecelik uykuya
Bazan uzunlaşıyor, bazan da kıvranıyor
Durgun suyun altında bir mum gibi yanıyor

Yakın olayım diye bu gökten gelen ize
Öyle eğilmişim ki kayalardan denize
Alnımdan düşen saçlar yorulmuş suya değdi
Baktım geniş ufuklar başımın üstündeydi

Bilemem nasıl oldu geldi ki öyle bir an
Yenilmez bir haz duyup denize atılmaktan
Kurtulmak ne kolaymış fâniliğimden dedim
Doğruldum atılırken bir dakika titredim.

Bir dakika sonsuzluk doldu taştı gönlümden
Bir dakika bir ömrü kurtarmıştı ölümden

[Alemdar, 4.9.1336/1920]

KAÇIRILAN KIZ KARDEŞLER

Gençliğe Masal

Biri : Efelerin yavuklusudur
Baygın gözleriyle bir içim sudur.
Öbürü : Fırtına ezdi ezeli
Yıkılan sarayın en son güzeli.
Biri : Akdeniz'de saçını tarar,
Sahilde sönerken ölü dalgalar
Dişi kaplan yatmış gibi pusuda,
Kırılan aksini seyreder suda...
Öbürü : Kasrının kubbelerini,
Ulu mabedinin en dik yerini,
İki şanlı nehre aksettiriyor.
Bu aksin önünde ruhu eriyor...
Birinci çapkındır, şen, edalıdır,
İkinci yorgun bir söğüt dalıdır!

Bu iki kardeşe göz koymuşlardı;
Göz koyanların bir kölesi vardı;
Bu köle tarihin namlı hırsızı,
İlkönce kaçırdı birinci kızı!.
Nabzını boşlukta sayan bir gece,
Göğsünde şahablar kayan bir gece,
Arkadan kolları bağlanıp kızın,
Baygın kaçırıldı kız aparısızın...
Yorulmuş efeler uyuyorlardı,
Hepsinde son cenkten bir yara vardı.
Yüzlerde matemin derin izleri,
Biraz solgun gibi tunç benizleri!

Nihayet ufukta açınca sabah,
Dağlardan, dağlara aksetti bir ah!.
Her efe hırsından bir kaya kırdı...
Gözleri kanlanan Reis haykırdı :

O kahpe hırsızı git devir efe!..
Atına atlıyan bir demir efe,
Kaçırılan kızın ardına düştü..
Yolda bine karşı bir tek dövüştü,
Her sıyrılışta palası kından,
Eğilip dörtnala giden atmdan,
Boşluğa bir kafa yuvarlıyordu!
Önünde kaçarken bu kahpe ordu
Ala boyuyordu mor cepkenini...
Sağ kolundan sarkan sırma yenini
Paladan damlayan kan kızartmıştı,
Onun dövüştükçe gayzı artmıştı...

Bir leke sürmedi o gururuna,
Böyle senelerce aşkı uğruna
Durup dinlenmeden döktü kanını
Bütün bir cihanın dört bir yanını
Kulaktan kulağa dolaştı adı,
Bir efsane oldu aşkının yâdı.
Böyle senelerce kendini yordu,
Ne çare bir türlü bulamıyordu...
Şimdi sevgilisi çok uzak yerde,
Bin pusu kurulan dik tepelerde.
Onunsa kalbinde gizli bir yara,
Çalan ve çaldıran mağrur başlara
Bir yıldırım gibi gökten düşecek,
Kıyamete kadar tek dövüşecek!..

[Alemdar, 18.9.1336/1920]

AZİZE

Bir ilâhi gibi içten duyulur
Seven gönüllere âşina sesin :
Başında hâle-nur, gözlerinde nur,
Sevda mabedinde bir azizesin...

Sihrinle dolarken boş muhayyelem,
Gözlerinle telkin edilen dinin
Kitabı ne kadar olsa da elem
En zâhit kuluyum ben mabedinin...

Rûyaya daldıran şarabını sun,
Önünde gönlümle gelirken dize.
Şu yanan alnıma bir kere dokun,
Azize! Gözleri nurdan Azize!..

[Ümid, 23.9.1336/1920]

BENİM GÖNLÜM

Gönlü kelebek olan şaire

Benim gönlüm bir kartaldır,
Nerde güzel görürsem ben :
Haydi derim haydi saldır!
Böyle her an dövüşmekten
Gagasının rengi aldır!..

Göklerinde tek yaşıyor,
Gönüllerin ilâhıdır!
Gönüllerle uğraşıyor,
Her fırtına bir âhıdır!..

Açılınca kanatları,
Gölgesiyle kaplanır yer!
Kızıl, kumral, siyah, sarı
Bütün başlar eğilirler!..

Hiçbir avcı vuramadı,
Vuramaz da zannederim!
Gönlümün yok başka adı,
Benim gönlüm benim derim!..

Hayır!.. Gönlüm bir kartaldır,
Nerde güzel görürsem ben;
Haydi derim haydi saldır!
Böyle her an kan dökmekten,
Gagasının rengi aldır!..

[Alemdar, 25.9.1336 -1920/Akbaba, 5.4.1928]

DERGÂHIN KUYUSU

Büyükbabama

Ne içli bir dua, ne içten bir âh,
Uyuyor serviler altında dergâh!..
Kaç kere gönlümü dinledi bu yer.
Tek tük kandillerde yorgun alevler
Titriyor gecenin sert rüzgârıyla.
Gece sanki sönen yıldızlarıyla
Gölgeli dergâhım dolmuş içine...
Bir inilti, bir ses... Bu yalvarış ne?

Yarabbi, ne içten anıldı adın!..
"Ölmeden öl!" diyen bir itikadın
Gönülden duyarak ulu sesini,
Ruha şifa sunan felsefesini,
Biri zikrediyor dergâhta işte.
Göklere yükselen bu inleyişte
Elemi gizlidir bir âh u vâhın.
Çoktan dervişleri yattı dergâhın...
Bu yalvaran kimdir, kim bu zikreden?
Yoksa ağlıyor mu gönlüm bilmeden!
Gönül! Bu inilti senden mi geldi?.
Hayır, işte o ses yine yükseldi,
Yine yalvarıyor, yine ağlıyor.
Gözümü dumandan eli bağlıyor
İçimde yakılan bir buhurdanın...
Vuruşu duruyor kalbimde kanın.
Bir hayalet oldu yanan benliğim :
Bu kuvvetli ruh kim? Bu zikreden kim?
Kim bu varlığımı kendine çeken?..
Şimdi bir zulmette gölge gibi ben
O yalvaran sese ilerliyorum,
"Benliğim ölmeden öldü!" diyorum...
Böyle yürüyerek geçtikçe her an,

Gitgide geliyor sesi yakından
Gitgide sinerken ben gölgelere
Yorgun ayaklarım çarptı bir yere.
Titredim bir taşa âni temasla,
Ömrümde bu kadar korkmadım asla :
Sanki ta kalbimi bir bıçak yardı...
Önümde bir küme karanlık vardı.
Bütün varlığımı bir an unuttum,
Yavaşça eğilip o yeri tuttum.
Dergâh kuyusunun duvarıydı bu..
Yeniden benzimi sarartı korku.
Burdan geliyordu o iniltiler!
Gönülde titrerken şüpheli bir yer
Allaha yalvaran Allahın adı
Beynimin içinde bir uğuldadı.
Sanki bir dakika çarpmadı kalbim...
Ey ulu Allahım, ey ulu Rabbim!
Kuyuda zikreden, ağlayan kimdi?
İçine eğildim... Anladım şimdi :
İsm-i Celâlini candan andıkça,
Yer yer yükselerek çalkalandıkça,
Kuyunun zulmette parlayan suyu...
Kuyu zikrediyor, ağlıyor kuyu!..

[Ümid, 7 Teşrin-i evvel 1336/1920]

AYIN AKSİNDEKİ GÖZLER

Bir bebek için

Bu gece beyazlaşmış, ayın altında yine,
Deniz durgun uzuyor göz alabildiğine...

Uykuda kâinatın rüya gören bir demi :
Sislerde hayaletler sulardan yükseliyor.
Kalbden sayıklayarak ummandaki elemi,
Deniz loş gölgelerle bana doğru geliyor!..

Şimdi yorgun alnımda hafif serinliği var
Suları yavaş yavaş kımıldatan rüzgârın.
Başımın üstünde : Ay, tek tük sönük yıldızlar,
Önümde : Beyazlaşan gölgesi kayaların...

Sonra, kırık bir ayna, gökteki ay yerine
Parlayan parçalarla sularda sallanıyor,
Bu beyaz kırıkların bakarsa içlerine
İnsan kendi aksini göreceğim sanıyor.

Eğildim görmek için korkudan koptu ödüm,
Birleşti yavaş yavaş o parlayan parçalar.
Kendi aksimi değil, iki siyah göz gördüm :
Şimdi ne yana baksam o sevgili gözler var...

[Ümid, 1336/1920, sayı 12]

DERENİN KENARINDAKİ İHTİYAR

Dünün tesellisini bekleyerek yarından
Bir akşam geçiyordum bir dere kenarından.
Sararmış yosunlarla sürükleniyordu su.
Kıyılarda çürüyen yaprakların kokusu
Ölen bir sonbaharın na'şından yükselmişti,
Bir koku ki açılan bir mezardan gelmişti...
Bu ölü yaprakların karşısında titredim,
Çürüyen baharların son kemikleri dedim.
Bir su ki gider mutlak işte serviliklere...
Artık ilerliyorum, başım eğilmiş yere;
Ağır ağır arkamdan geldi ayak sesleri,
Bir ak saçlı ihtiyar gördüm dönünce geri.
O yüzüme bakmadan yürüdü suya doğru,
Dikkatle gözetledim ne yapacak diye bu.
Kıyılarda çürüyen yapraklara eğildi,
Hepsini birer birer alıp eliyle sildi,
Hepsini kucaklayıp koynunda sıktı... Sonra,
Teker teker fırlattı sürüklenen sulara...
Şimdi arkalarından ağlayarak bakıyor...
Suları gölgelendi, dere yorgun akıyor...
Bir sonbahar gecesi matemiyle alçaldı,
Artık orda ihtiyar bir yığın gölge kaldı.

[Alemdar, 16 Teşrin-i evvel 1336/1920]

ŞEHVET

— Ormanda yanan kız —

Dallardan süzülüp batarken güneş,
Ormanda kayboldu şehvetin kızı...
Bir kucak çalıdan yaktı bir ateş,
Elleri kırmızı, yüzü kırmızı...

Birden tâ omzunda parladı alev,
Boynundan çift örgü düşüp sallandı.
Kapladı ruhunu ateşten bir dev,
Sokuldu.... Sokuldu... Sokuldu yandı...

[Alemdar, 30.10.1336/1920]

BİR PRENSES İÇİN MEKTUP

Karanlık yollarda karanlık esen
Bir rüzgârım ki ben membaı çamur,
O yeşil gözlerle öyle bakma sen,
Başka bir gönülde git tahtını kur...

Gözlerinde yanan o alevi sil,
Atılırım aşkı görsem her kimde.
Ben iblisim kadın, yanmaktan değil,
Yakmaktan zevk duydum cehennemimde!

[Alemdar, 30.10.1336/1920]

DELİNİN BİRİNCİ DUASI

Fâni halkettiyse beni de eğer
Zaman gelecek ki yorgun gözlerim
Derin çizgilerle çevrilecektir.
Yarabbi, o zaman kış olsun, derim!

Uzun, sonsuz, bir kış, son kar yağarken
Bahçeler bir daha çiçeklenmesin.
Tahammül edemem, ben ihtiyarken
Membaı kurusun her gülen sesin...

"İhtiyar" diyerek kadid elimi
Çizgisiz ağzıyla öperse bir genç,
Yârabbi, o zaman doğrult belimi...
Yanında za'fımla olmayım iğrenç!

[Ümid, 3 Teşrin-i sâni, 1336/1920]

DELİNİN İKİNCİ DUASI*

Hasretle geçiyorken böyle her günüm dûne
Yığılır da seneler senelerin üstüne
Kaparsa gözlerini bütün sevgililerim,
Kalmazsa yeryüzünde dayanacak bir yerim,
Yârabbi, ben ölmeden sen beni öldür, derim...

Ne olur büyüklüğün bir teselli yaratsa!
Eğer ölüm bir ceza, hayat bir mükâfatsa,
Bütün sevdiklerimden daha çoktur günahım.
Bir isyana dönmeden şimdi yalvaran âhım
İlkönce beni öldür, beni öldür, Allahım...

[Ümid, 9 Eylûl 1336/1920, sayı 9
Yarın, 6 Nisan 1338 - 1922]

* "Yarın" dergisinde yanlışlıkla "Delinin Birinci Duası" başlığıyla yayımlanan bu şiir, Ümid dergisinde O. Seyfi'ye sunulmuş olup ilk dizesi şöyledir :

Ben şimdiden ağlarken yalnız geçen her güne.

OCAK BAŞI

İkinci İhtiyar

Öyleyse gel şöyle karşıma otur
(Bir müddet sükût)
Şimdi seviyorum ocak başını,
Bizlerin bu en son arkadaşını!

Birinci İhtiyar

Ne dedin?

İkinci İhtiyar

Evet hep ihtiyarlar
Bu küllü ateşte teselli arar;
Emin ol yegâne dostumuz odur!

Birinci İhtiyar

Böyle bir düşünce beni korkutur!

İkinci İhtiyar

Sonra, ocak başı ne hoştur bilsen,
Şöyle bir koltuğa gömülüp de sen
Kızaran küllerde rüya gördün mü?..

Birinci İhtiyar

Hayır ben doğrusu.. Şey..

Ikinci Ihtiyar

Ya!.. Gördün mü!
Ne diyordum, evet öyleyse dinle :
Baş başa kalınca kendi kendinle
Koltuğu çekersin ocağa karşı,
Kışında gül açan bu bağa karşı!
Solgun avuçların kırmızılaşır,
Gözlerin içinde yıldızlar taşır,
Bırak, uğuldasın damda rüzgârı,
Sen dinlerken ince çıtırtıları
Eğilip dalarsın külde korlara,
Kapanır içinde her gizli yara.
Kalbine bir ılık baygınlık dolar,
Gitgide...
(Birden susar, birinci ihtiyara bakar)
Fakat sen dinlemiyorsun!..

Birinci Ihtiyar

(Dalgın)
Hayır, dinliyorum, ha! Ne diyorsun?..

Ikinci Ihtiyar

Anladım boş yere söylemişim ben!
Yalnız bir köşede hayatı geçen
Her ihtiyar bilir bu hali mutlak!

Birinci Ihtiyar

Çok yanlış düşündün bu sefer de bak.

Ikinci Ihtiyar

O da niçin?

Birinci İhtiyar

Çünkü.. Yalnız Değilim!

İkinci İhtiyar

Arkadaşın olan bu bahtiyar kim?..

Birinci İhtiyar (Mağrur ve mesut)

Kızım!..

İkinci İhtiyar

Ne, kızın mı? Nasıl şey?. Nerde?.
On yıl gençleşse de şimdi bu yerde
Yine memnun olmaz gönlüm bu kadar..

Birinci İhtiyar

Evet sırma saçlı bir çocuğum var,
Kırlara çıkmıştı nerdeyse gelir,
Gelir boş kalbimde sesi yükselir!.

İkinci İhtiyar

Güzel mi? İsmi ne?.. Haydi cevap ver,
Sen böyle daima susarsan eğer
Ben şimdi meraktan çatlayacağım!

Birinci İhtiyar (Müstehzi)

Bir odun atıver söndü ocağım..

İkinci İhtiyar

Hain!..

(Kapı tarafından ayak sesleri gelir)

Birinci İhtiyar

Dur : Üzülme geliyor işte!

İkinci İhtiyar

Öldüren bir şey var bu bekleyişte!

(Kapı tarafından kahkahalar işitilir sonra taze
bir genç kız sesi)

Kızın sesi

Baba!.. Açılmıyor bir türlü kapı,
Çiçekler düşecek, ne aksilik bu!..

[Alemdar, 6 Teşrin-i sânî 1336/1920]

İKİ DERT

Yusuf Ziya'ya

Gönülden inledi, içten inledi,
"Ben anlatayım da bir dinle," dedi,
"Sonra sen istersen bu hâlime gül :
"Evde üç kişiyiz, üç dertli gönül;
"Hepimiz elemle uğraşıyoruz,
"Kör dolaşıyoruz, kör yaşıyoruz.
"Bir gün anlamadık birbirimizi,
"Sade bir damla kan bağlıyor bizi,
"Annem düşünceli, daima küskün,
"Yok ömrümde onu şen gördüğüm gün;
"Kardeşim neşesiz, durgun bir çocuk,
"Hep gözleri yaşlı, hep benzi uçuk,
"Ben vakitten evveli ihtiyarlayan,
"Sevgisiz, emelsiz, günleri sayan,
"Mâziye ağlayan bedbaht, bir deli,
"Her gün biraz daha gönlüm kederli,
"Onların içinde ben de sessizim;
"Düşün ki : Ne hazin oluyor bizim
"Aynı dam altında toplanışımız,
"Mâziyi hasretle her anışımız...
"İsli bir lambanın kör ışığında
"Koynuna gölgeler gömülen oda
"Dinlerken soluyan nefesimizi,
"Başka başka hisle ayırır bizi :
"Annem gençliğini içten yâd eder,
"O eski günlerim ne günlermiş der,
"Tam sekiz yıl evvel can veren babam,
"Gözümün önüne gelir her akşam!
"Kardeşim : Kafesten geceye dalar
"Kim bilir onun da ne elemi var?
"Ben, beni terkeden, beni aldatan,
"Bir sonu gelmeyen kâbusa atan

"Kadının yaşarım hâtırasını;
"Gönlüm tutuyorken hâlâ yasını
"Maziyle uğraşan vuran dövüşen
"Gururum kırılır... Lambadan düşen
"Işıkta görürüm onun yüzünü,
"Yeniden yaşarım her eski günü!
"Boynuma dolanır sanki kolları,
"Uzun kirpiklerle o anda yarı
"Kapanan gözleri : Seviyorum, der!..
"Arzuyla tutuşup kalbimde bir yer :
"Söyle beni neden bıraktın? derim,
"İçimden kahrolur ölmek isterim!..
"Bir azap akarken heyecanıma
"Uzanan kollarım düşer yanıma;
"Önümden kaybolur o yavaş yavaş!..
"Gönlüme dökülür iki damla yaş...
"Bu böyle giderse öleceğim ben!..
"Emin ol kardeşim o yanımdayken
"Ne böyle elemli, ne de bîkestim!.."
Artık ağlıyordu, sözünü kestim,
Dedim ki : "Üzülme, derdim senden çok,
"Benim annem de yok, sevgilim de yok!."

[Alemdar, 13 Teşrin-i sânî 1336/1920]

CEMİL ÖLÜRKEN

Mesut Cemil'e

Elâ gözleri dalgın, geniş alnı sararmış,
Bir sanatkâr hastadır, Cemil hasta yatıyor.
Odayı bir matemin görünmez rengi sarmış,
Başında duranların kalbi yorgun atıyor.

İnce parmaklarını ıslattı gözyaşları.
Odanın sükûnunda hıçkırıklar inledi.
Hastanın yavaş yavaş çatılarak kaşları,
Sanki derinden gelen bir sadayı dinledi.

Mukaddes elemini andı bir kere daha;
Uzak serviliklere çevirerek yüzünü.
Ah! Ey gafil fâniler iman edin Allaha!
Bir ilâhi ruhun da geldi işte son günü...

Çok kudretli oluyor bir dehanın gururu.
Ecel! Onun yanına sen de el bağlayıp gir!
Nefesinle titreyen fânilerden değil bu,
Ölmeyen bir sanatkâr ölüm döşeğindedir.

Gökler geri alıyor yeryüzünden sesini.
Şimdi geniş alnında ebedin gölgesi var!
Başında ağlayanlar sonuncu bestesini,
Ağır ağır kapanan gözlerinden duydular!..

[Alemdar, 21 Teşrin-i sâni 1336/1920]

MERAK

(Fantezi Köy Hikâyesi)

Çok sevdiğim babacığıma

1

Köylü diyordu ki geçti üç salı
Bu kız köyümüze ayak basalı;
Sıkıntı veriyor burada yeri;
Köye ilk geldiği salıdan beri
Çıkmadı en ufak bir işi bile,
Yüzünü görmedi bir kişi bile,
Hatta tanımıyor kadınlarımız,
Köye merak oldu doğrusu bu kız!
Yaşıyor bizlerden büsbütün ayrı
Ne şerri dokunur ne de bir hayrı,
Bizden yüksek görüp kendi yerini
Bozmasaydı köyün âdetlerini!
Gücümüze giden budur diyordu,
Sonra birer birer naklediyordu :
Günü saran çitin dışarısında,
Dağa giden yolun tam yarısında
Yağan yağmurlarla damı kararmış,
Duvarları çökük bir evi varmış,
Bu yer benziyormuş âdeta ine,
Kadınları gitmiş sefa geldine,
Kapısını birçok defa çalmışlar,
Ne kapı açan var, ne bir cevap var!..
Senelerce evvel, yine bu köyle
Kurulan eski bir âdete böyle
Riayet etmeyen kim olabilir?
Böyle saygısızlık kimin haddidir?
Bu sır günden güne derinleşmede;
Her akşam toplanıp kızlar çeşmede:

"Dertli bir Sultandır bu" diyorlarmış
Evinin önüne gidiyorlarmış.
Çıkmadan dağların sert rüzgârına,
İnmeden güneşli tarlalarına,
Her sabah o yoldan geçen gençlerin
Manalı gözleri daha çok derin.
Kiminde boncuklar kiminde çiçek
Hepsi de diyor ki : Beni sevecek!
Kahvede yine bu dedikodu var,
Ev ev dolaşarak kocakarılar
Diyorlar ki : Bu kız kahpe bir kadın,
Bu hâli mutlaka kem bir maksadın!..
Kötü söz söylerken herkes bu hâle,
Eminim bütün köy girdi vebâle.
Fakat taassubun omzunda merak
Kar topu gibi de yuvarlanarak
Saatler geçtikçe bir çığ oluyor,
Köy susuz bir hayvan gibi soluyor.

2

Nihayet kahvede karar verdiler,
Bu kız kapısını açmazsa eğer
Çeşmeye gelince yine bu gece
Zorla açılacak yüzünden peçe!
Bu karara imam itiraz etti,
Köylüler ilkönce biraz naz etti,
Sonra yemin edip hepsi Allaha,
Dediler : Gidilsin bir kere daha
Kapıyı açmazsa bu sefer de, biz
O kıza haddini bildireceğiz!..

3

Kadınlar kapıyı yine çaldılar,
Fakat yine aksi cevap aldılar!
Köyü baştan başa sarstı bu haber,
Coşan halkla doldu her sokak, her yer,
Hepsinin bir kalbe toplanıp kalbi
Dalgalarla akan bir nehir gibi,
Homurdanaraktan çıktılar yola,
Bazı sağa taşıp bazan da sola
Nihayet o eve gelip durdular,
Kapıyı bir kere daha vurdular,
Fakat bir netice çıkmadı bundan,
Belki bayılmıştı kız korkusundan!..
Şimdi camlan bir bir kırıyorlar,
Hep emrediyorlar, haykırıyorlar :
"Ya evi yakarız! Ya evinden çık!.."
Bu coşan kitlenin önünde artık
İmamın sözleri kâr etmiyordu,
Herkes : Yakılmalı evi! diyordu.
Şimdi son noktaya gelmişti merak,
Fakat içlerinden kimse çıkarak
Bu belâlı işi baş edemedi :
Hepsi gece gelsin görelim dedi!

4

Zavallı üç gece çıkmadı suya,
Dalarken zulmette dağlar uykuya
Köylüler yolunu hep beklediler,
Yarın gece mutlak çıkar dediler.
Bu işte heyecan duyuyordum ben,
Nihayet dördüncü günde bilmeden
Merakın önünde boynumu eğdim,
Ben de köylülerin içlerindeydim...

Hissimiz mantığın çok haricinde,
Göğüslerimizden bir an içinde
Fırlayacak gibi çarpan kalbimiz,
Karanlık yolları bekliyorduk biz!
Yüksek çınarların altına yattık,
Hep birbirimizi gülüp aldattık,
İşte bak karşıdan geliyor diye!
Kimimiz : Bir öküz olsun hediye,
Şunu ilk görene benden! diyordu;
Canı sıkılanlar hep gidiyordu.
Nihayet kalmıştık on, on beş kişi.
Sonuna erdirmek için bu işi,
Dedikodusunu yaparken kızın,
Bilmem nasıl oldu, sustuk ansızın,
Ne bir söz söyleyen ne de bir gülen,
Baktım, uzaklarda ufka gömülen
Dağların ardında ateş yanıyor,
Gökler ağır ağır aydınlanıyor,
Yola çınarların düştü gölgesi,
Yorgun köpeklerin ürüyen sesi
Akisler inletti boş sokaklarda,
Damlar aydınlandı loş sokaklarda,
Dağların ardından ateş yükseldi,
Parlayan bir kavis boşluğu deldi,
Ay doğuyor dedi, yarımdan biri.
Elimle eşerek yattığım yeri :
Artık vakit geçti, gelmez ki dedim!
Bu gece boş yere ben de bekledim.
Ayın doğduğunu haber veren ses
Dedi ki : Sus artık, lakırdıyı kes!
Bak, yolun ucunda bir karaltı var.
Baktım, bembeyazdı uzayan yollar,
Uzakta bir gölge, bu oydu mutlak;
Bazan ilerleyip bazan durarak
Büyüdü şek'laldı geçti önümden.
Bir anda düşünüp anladım ki ben

Nihayet çıkmıştı kalınca susuz,
Uzun gecelerden sanki uykusuz,
Her adım attıkça bir sallanıyor,
Bu gece yolları emin sanıyor.
Şimdi titriyorken heyecanımdan :
Dur! diye haykırdı biri yanımdan,
Bir anda fırlayıp tarlayı aştım,
Ben de köylülerle kıza yaklaştım;
Öyle vahşiydik ki, zavallı yıldı!
Birden bir hamleyle peçe açıldı!
Yan gözle şöyle bir yüzüne baktım;
Kendimi sıkmasam ağlayacaktım :
Yarabbî ne çirkin bir kadındı bu!
Yarabbî ne çirkin bir kadındı bu!

[Ümid, 25 Teşrin-i sâni 1336/1920]

YARALI HAYALET

Karaosmanoğulları'ndan
Cevat ve Fevzi'ye

Bir gece bir odada dört arkadaş toplandık;
Bir uzak rüya olan geçmiş günleri andık.
Gözlerimiz yaşlıydı, gönüllerimiz mahzun,
Hepimiz memleketten konuştuk uzun uzun
Dördümüzden ikisi Aydın uşaklarından,
Efelerin kamıydı damarlarındaki kan;
Onlardı en ziyade ağlayan için için...
Bu hali nihayete erdirebilmek için
Bir sedefli tambura vererek küçüğüne
Dedim ki : "Kımıldanın. Bu küskün hâliniz ne?
Bir çal da dinleyelim, haydi, Sarı Zeybeği;
Canlansın gözümüzde yalçın dağların beyi..."
Çaldı, tamburasından tarihin sesi geldi,
Dağlara yaslanarak Sarı Zeybek yükseldi.
Çaldı, her nağmesinde haykırarak şanını,
Şu dağlarda bir olan Zeybeğin destanını...
Kardeşi adım adım oynuyordu ortada;
Gölgeler kırılıyor, sarsılıyordu oda,
Diz çökerek vurdukça sağa sola dizini.
Başına çıkan kanı kazanmıştı benzini;
Parlayan bakışları ilâhileşiyordu...
Her sarsıntı gönlümde bir külü eşiyordu!
Gözlerim yavaş yavaş dumanlandı, karardı,
Sandım ki odamızı bir mavi duman sardı.
Gitgide koyulaştı bu mavi, renksiz duman,
Gitgide hayal oldu orta yerde oynayan.
Sonra, birden, o hayal parçaladı bu sisi,
Artık şimdi oynayan değildi deminkisi...
Daldım karanlığına en derin hayretlerin;
Her adımı beynimde uğuldayan bir erin
Endamı ince uzun, omuzları enliydi,
Sarı burma bıyıklı, sırma mor cepkenliydi.

Kaç kereler görmüştüm bu yüzü rüyada ben!
Yer gök yarılır gibi haykırıyor oynarken,
Gönülden âşinayım erliğine bu sesin.
Sen misin, Sarı Zeybek? Sarı Zeybek, sen misin?
Zeybek, sendeliyorsun! O ne? Soluyor benzin!
Yere, eskisi gibi, hızlı vurmuyor dizin...
Gözlerin kapanıyor... Sana ne oldu, aman?
O ne? Mor cepkeninden neden akıyor al kan?
Bir kâfirin imansız kurşununa yandın mı?
Ah ey Sarı Zeybeğim, sen de yaralandın mı?..

Teşrin-i evvel, 1336
[Yedinci Kitap, Kânun-ı evvel 1336/1920]

MEVLÂNÂ

Sararken alnımı yokluğun tacı
Gönülden silindi neşeyle acı
Kalbe muhabbette buldum ilacı
Ben de mürîdinim işte Mevlânâ

Ebede set çeken zulmeti deldim
Aşkı içten duydum Arş'a yükseldim
Kalbden temizlendim huzura geldim
Ben de mürîdinim işte Mevlânâ.

[Yedinci Kitap, Kânun-ı evvel 1336/1920]

YOLCU YOLUN ŞARKSA

Yolcu, yolun Şarksa, ansızın çöken
Her taşı mukaddes harabeyi sor.
Orada son damla kanını döken
Yaralı yiğitler dövüş ediyor.

Yolcu, yolun Şarksa, bahçelerinde
Güllerin üstüne silâh çatılan,
Baharı kan olan illere in de,
O yeri özleyen gönülleri an.

Yolcu, yolun Şarka uğrarsa yarın,
Elinde zaferden koparı çiçekle,
Göklere dayanan karlı dağların
Ardından yükselen güneşi bekle.

[Yedinci Kitap, Kânun-ı evvel 1336/1920]

GÖLGESİ

Suat Derviş'e

Aglasa da gizliyor gözlerinin yaşını;
Bir kere eğemedim bu kadının başını.
Kaç kere sürükledi gururumu ölüme
Fırtınalar yaratan benim coşkun gönlüme.
Cevapları o kadar heyecansız ki onun,
Kaç kere iman ettim, hiçliğine ruhunun.
Kaç kere hissettim ki, yine bu gece gibi,
Güzelliğin önünde, dolup çarpmadı kalbi.
Ne mehtabın aksine yelken açan bir sandal,
Ne de ayaklarında kırılan ince bir dal
Onun taştan kalbini sevdaya koşturmuyor.
Bir çiçeğin önünde bir dakika durmuyor...

Dönüyoruz yine biz bir uzun gezintiden
Gönlümün elemini döküyorken ona ben,
O bana kedisini, gülerek, naklediyor :
"Bilseniz mavi boncuk nasıl yaraştı" — diyor.
Ya bu kadın delidir, yahut ben çıldırmışım,
Ben ki, birçok kereler kırılmışım, kırmışım,
Ömrümde duymamıştım böyle derin bir acı;
Birden onun yüzüne haykırmak ihtiyacı
İçimde alev alev tutuştu yangın gibi,
Bir dakika kendimin olamadım sahibi;
Hiç olmazsa hıncımı böyle alırım, dedim,
Yola mağrur uzanan gölgesini çiğnedim.

[Yedinci Kitap, Kânun-ı evvel 1336/1920]

ÇANAKKALE MASALI

Hilâl şunu nakleder her göğe çıkışında :
Bundan yıllarca evel İstanbul'un dışında[1]
Üç denizi seyreden bir eski kale vardı :
İçinde pek mübarek bir evliya yatardı.[2]
Yalçın duvarlarını aydınlatırken gurup
Uzaktan bakılınca, bu kale bağdaş kurup
Tepelere oturan bir devi andırırdı.
En cesur yüreklerde korku uyandırırdı.
Nur inerken semâdan karanlık mazgallara
Yeşil sarıklı bir pîr, bürünerek allara,
Göğsünde bir ay yıldız her gece zikrederdi.
"Burası mukaddestir, kimse giremez!" derdi.
Velinin kudretine inanmayan dört çapkın[3]
Bu kaleye ettiler köleleriyle akın
Sanki bir an içinde çalkalandı bir deniz;
İçten gelen bir dua dolaştı dehliz dehliz;
"Göster bu kâfirlere kudretini Yarabbî!"
Birdenbire yıkıldı kale dağ göçer gibi;
Dört çapkın kölelerle taşlar altında kaldı.[4]
Karanlıklar boşlukta sallanarak alçaldı.
O gece evliyanın ruhu uçtu Allaha!.
Hiç kimse yaklaşmadı bu kaleye bir daha...[5]

Vâlâ Nurettin-Nâzım Hikmet

[Ümid, 16 Kânun-ı evvel 1336/1920;
Anadolu'da Yeni Gün, 18.3.1337/1921]

Ümid dergisinde "Çocuklarımıza Masal" başlığıyla yayımlanan şiirde not rakkamlı dizeler şöyle çıkmıştır :

1 Bundan yıllarca evvel bu beldenin dışında
2 Bu kalenin içinde bir evliya yatardı.
3 Velinin kudretine inanmayan beş çapkın
4 Beş çapkın kölesiyle taşlar altında kaldı.
5 Kimse bu hür kaleye yaklaşmasın bir daha...

MARMARA'DA BİR GURUB

Halil Vedat'a

Güneş göçtü bir mülkün yıkılan tahtı gibi.
Ufuklar kararıyor yurdumun bahtı gibi.

Sahilde üç kişiyiz : Ben, bir genç, bir ihtiyar.
Önümüzde uzayan köpüklü bir deniz var.
Bir deniz ki yol vermiş Hâkan'ının atına,
Şahit olmuş Fatih'in koca saltanatına..
Fakat şimdi inleyip yükseltiyor sesini,
Yabancı gemilerin taşıyor gölgesini.
Yabancı gemilerin en eski kölemin de.
Bu hali görmiyeyim karanlıklar ininde!.

Yıldız dolu bir gece Marmara'ya alçaldı.
Ben, Ah! Ey İzmir, dedim. İhtiyar ufka daldı.
Delikanlı sarsarak bu ufka dalan pîri,
Dedi : Ne yana düşer bana göster İzmir'i?..

[Ümid, 16 Kânun-ı evvel 1336/1920]

SEKİZ YÜZ ELLİ YEDİ*

Vâlâ'ya

İslâmın beklediği en şerefli gündür bu;
Rum Konstantaniyye'si oldu Türk İstanbul'u!
Cihana karşı koyan bir ordunun sahibi,
Türkün genç padişahı, bir gök yarılır gibi
Girdi "Eğrikapı"dan kır atının üstünde;
Fethetti İstanbul'u sekiz hafta üç günde!
O ne mutlu, mübarek bir kuluymuş Allahın...
"Belde-i Tayyibe"yi fetheden padişahın
Hak yerine getirdi en büyük niyazını:
Kıldı Ayasofya'da ikindi namazını.
İşte o günden beri Türkün malı İstanbul,
Başkasının olursa yıkılmalı İstanbul.

[Ümid, 13 Kânun-ı sânî 1337/1921]

* Sekiz yüz elli yedi: Milâdî 1453, İstanbul'un fethi

YAĞMUR

Selâmi İzzet'e

Yağmur serpeliyor... Yağmur değil bu,
Teselli yağıyor sanki göklerden.

Allahın kalblere baktığı yerden
Yağmur serpeliyor... Geceler serin,
Zulmeti şifalı şimdi göklerin...
Geceler kalbime daha çok yakın!
Geceler, bu yaşlar dinmesin sakın,
Gönülden muhtacım serinlemeğe,
İçimden silkinip bir "Oh" demeğe...

Göklere çevrilen alnıma yer yer,
Batıyormuş gibi soğuk iğneler,
İnce damlalarla yağmur düşüyor,
Bir "Oh!" diyemeden kalbim üşüyor!..

Yağmur serpeliyor... Yağmur değil bu,
Kalbe dert yağıyor sanki göklerden...

1336[1920]
[Sekizinci Kitap, Şubat 1337/1921]

SON HIRS

Donan benliğimi kavrayıp birden
Esiri kılsa da sihirli bir el,
Gecenin o kayan gölgesiyle ben
Dalsam mezarına, ey muzlim güzel!

Yanımda atsa da ölümün kalbi,
Kansız vücudunu sarıp bacağım,
Soğuk bir mermeri kucaklar gibi,
Koynuna sokulup ısınacağım...

[Sekizinci Kitap, Şubat 1337/1921]

BOSTAN DOLABI

Halil Nihat'a

Yaz akşamı, bağlarda bekliyorken rüzgârı,
Hüzûn verir gönlûme şu bostan dolapları

Dökülen sularında günün rengi sönerken,
Boğuk gıcırtılarla o zayıf at dönerken

Her adım atışında bir inilti yükselir;
Bu yalvaran feryâdın uzaktan aksi gelir.

Beyazlanmış yelesi sürünürken rüzgârda,
Bağlanmış gözleriyle sonsuz karanlıklarda

İnleyip inleterek döner zavallı döner...
Geçtiği ayrı yoldur, yorulduğu aynı yer.

İşte biz de böyleyiz : Gözlerimiz bağlıdır,
Gönlümüze yalvarır, gönlümüz dualıdır,

İnleyip inleterek senelerce döneriz,
Ayrı yerde başlarız, aynı yerde söneriz.

Deriz ki ilerledik, aynı yoldur geçilen,
Bu ebedî zulmette bir saraydır seçilen.

Nihayet bir gün gelir açılır gözlerimiz,
Kurtuluruz dönmekten son sözü söyleyip biz.

27 Kânun-ı evvel 336 [1920]
[Ümid, 17 Şubat 1337/1921]

İÇ ANADOLU'YA İLK BAKIŞ

İki arkadaş tuttuk dağlara giden yolu.
Öyle yükselmişiz ki sahilde İnebolu
İnce sokaklarıyla ufaldıkça ufaldı,
Minareler bir çizgi, camiler nokta kaldı.
Evleri birbirine giren şehrin içinde,
Ufuklar genişledi önümüzde gitgide;
Denizi kucaklayan iki açık kol oldu.
Rüzgâr esti, denizin suları yol-yol oldu.

Dökülmüştü yerlere yığınla kuru yaprak.
Yaprakların üstünden sendeleyip kayarak
Dağın son kayasının dibine varabildik.
Bu tepede bu kaya mağrur bir baş gibi dik!
Çıkıp onun üstünden bakabilirsek eğer,
Çocukken masallarda dinlediğimiz bir yer,
Güzel İç Anadolu görünecekti bize.
Onu nakşetmek için bir anda kalbimize,
Son adımı atmadan gözümüzü kapadık.

Gözümüzü açınca karşımızdaydı artık
Sisli vadileriyle rüyalı Anadolu.
Görüyorduk uzaktan dereye inen yolu :
Sağ yanında bir çayır, solda çam ağaçları.
O kadar yakındı ki dağların yamaçları
Dereye düşen bahar bir daha çıkamamış.
Bu ne güzel memleket : Yüksek dağlarında kış,
Yollarında sonbahar, deresinde ilkbahar,
Altın güneşinde de yazın sıcaklığı var.

Vâlâ Nurettin-Nâzım Hikmet

İnebolu - Kânun-ı sâni 37

[Anadolu'da Yeni Gün, 17 Şubat 1337/1921]

YOL TÜRKÜSÜ

Alnımızda yanar gençliğin tacı,
Yorgunluğun anasını satarız.
Elimizde neşemizin kırbacı,
Ufukları önümüze katarız...

Göğsümüz kuvvetli, gönlümüz temiz,
Tükenmez yolları tüketiriz biz,
Ne saray, ne hamam, ne han isteriz,
Nerde gün batarsa orda yatarız.

★

Sabah buradaysak, akşam ordayız.
Günlerin peşinde bir hovardayız.
Bazı mısra gibi dudaklardayız.
Bazı "Kimsin" diye soran bulunmaz.

Hey anam hey! Yolcu yolunda gerek.
Bazı altımızda kuştüyü döşek,
Bazı örtünecek yorgan bulunmaz!

Nâzım Hikmet - Vâlâ Nurettin

SİZ DE Mİ SATILDINIZ?

.....

Gel ey imanlı gençlik, gel ey beklenen gençlik,
Gel ki Anadolu'da senin bükülmez, çelik
İmanına, azmine ümit bağlayanlar var?

.....

O satılmış vezire, o satılmış kullara
O satılmış hünkâra siz de mi katıldınız?
Siz de mi satıldınız, siz de mi satıldınız?

.....

[Mart 1921]

MUM

Cüce bir sihirbazın kıvılcımlardan eli
"Senin olsun" diyerek bana bahşetti işte
Alınları sallanan alevlerle haleli
İki çıplak kadının mermerden vücudunu.

Fakat görüyorum ki bir hile var bu işte,
Kadınlar taşırlarken onun ateş putunu
Gitgide süzülüyor, gitgide eriyorlar,
Beyaz vücutlarını zulmete veriyorlar.

Nâzım Hikmet - Vâlâ Nurettin

VASİYET

Yol Arkadaşlarıma

Başları göğe değen sıradağlar karlıdır
Dağların yamacında geçitler rüzgârlıdır
Bu rüzgârda savrulan karlara gömülürsek
Bu güzel memlekete doyamadan ölürsek
Dünyaya açık olan gözlerimiz kapanmaz
Ruhumuzda ölümün şifalı nuru yanmaz
Taşınız bir hortlağın tesellisiz ruhunu
Siz ey bizi sevenler istemezseniz bunu
İstemezseniz eğer böyle gam çekmemizi
Doymadan öldüğümüz Anadolu'da bizi
Evliyalar mezarı tepelere gömünüz
Bir şefaatçi bulur ahirette gönlünüz.

[Anadolu'da Yeni Gün, 4 Mart 1337/1921]

16 MART

Adalı Haydut'a

Daha dün atıldığın, daha dün kovulduğun,
Daha dün kaçmak için ummanı dar bulduğun,
Daha dün kapısında dövüldüğün bir yere,
Girdin bir kahpe gibi sığınıp hilelere.
Girdin karanlıklarda adî bir hırsız gibi!
Şimdi de diyorsun ki : Artık benim sahibi,
Ölmez güzelliğiyle artık İstanbul benim!
Ben bütün bir cihanı yumruğuyla ezenim!..
Ah bu senin yumruğun! Ah bu kirlenmiş yumruk!..
Bu bütün hakikati hileyle yenmiş yumruk
Bizim dik alnımızın üstünde yükselemez!..
Sen! Ezilmez hakkını çiğnettirenleri ez!..
Ey! Sade âcizleri düşkünleri titreten!.
Ey! Daima zulmette arkadan hücum eden!
Ah ey! Adalı Haydut şunu unutma ki biz
Mukaddes haklarını ezdirmiyenlerdeniz!..

[Anadolu'da Yeni Gün, 16 Mart 1337/1921]

[ADALI HAYDUT]

Adalı haydudun titresin tacı!
Kırılan bir zincir uğultusu var
Doğudan Batıya göçen bu seste.
Ey matem diyarı, gözyaşını sil!
Kanlı bir tacidâr uğruna değil;
Kurtuluş içindir döktüğün bu kan.
Nuh'un beklediği güvercin gibi
Dualı dudaklar özleyen ruhlar
Bekliyor Asya'nın kızıl kuşunu.
Istırap içinde bütün bu cihan
Asya'dan umuyor kurtuluşunu.

[Asya, 1921]

AĞA CAMİİ

Havsalam alınıyordu bu hazin hali önce.
Ah, ey zavallı cami, seni böyle görünce
Dertli bir çocuk gibi imanıma bağlandım;
Allahımın ismini daha çok candan andım.
Ne kadar yabancısın böyle sokaklarda sen!
Böyle sokaklarda ki, anası can verirken,
Işıklı kahvelerde kendi öz evlâdı var...
Böyle sokaklarda ki çamurlu kaldırımlar,
En kirlenmiş bayrağın taşıyor gölgesini,
Üstünde orospular yükseltiyor sesini.
Burda bütün gözleri bir siyah el bağlıyor,
Yalnız senin göğsünde büyük ruhun ağlıyor.
Kendi elemim gibi anlıyorum ben bunu,
Anlıyorum bu yerde azap çeken ruhunu
Bu imansız muhitte öyle yalnızsın ki sen
Bir arkadaş bulurdun, ruhumu görebilsen!

Ey bu Caminin ruhu : Bize mucize göster
Mukaddes huzurunda el bağlamayan bu yer
Bir gün harap olmazsa Türkün kılıç kınıyla,
Baştan başa tutuşsun göklerin yangınıyla!

[Anadolu'da Yeni Gün, 21 Mart 1337/1921]

DÖRT SEVGİLİM VAR

Birbirinden güzel dört sevgilim var :
Acı bir haz ile her gece gönlüm
Birinden boşalır, biriyle dolar...

Birincinin bilmem henüz adını.
Aşkıma ne cevap verecek diye
Merakım seviyor bu genç kadını.

İkinci diyor ki : Delikanlı, sen
Gönlümün en mesut sahibi oldun!
Okşanan gururum onu sevdiren...

Üçüncü : Kalbimde bir hiçsin! diyor.
Dizinde ağlayıp reddolundukça,
Ezilen gururum onu seviyor!

— Ne kadın! — diyorlar dördüncüsüne,
Onda âsabımdır vurulmuş olan
Güzel vücudunun bütün süsüne.

Birbirinden güzel dört sevgilim var;
Fakat hâlâ gönül, bilinmez neden,
Evvel zamandaki sevdayı arar?..

[Ümid, 24 Mart 1337/1921]

TEVEKKÜL

Yollarda gezmekten yorgun her gece
Yıldızlar ölürken eve dönünce
Bir zavallı gibi inildeyerek
Kapının önünde bekler bir köpek.
Evimde sükûna koşuyorken ben
Bilinmez bir hisle onu önümden
Her gece kovarım, her gece gelir;
Her gece yalvaran sesi yükselir.
İçinde baş eğmiş tevekküle bu
Sarı gözlerinde ağlayan ruhu
Bir şifa dilenir karanlıklarda.
Za'fa isyan edip ruhunda bir an
İçinden zinciri o kırmamıştır.
Bu sağır göklere haykırmamıştır!..
Hep boynu bükülü, gözleri nemli,
Daima hıçkıran gönlü elemli
Gönlünde ağlıyor sonsuz bir enîn
Her gece yalvaran bu biçarenin
Kapım kapanınca yüzüne birden :
İnleyen sesinden ürperirim ben.
Derim : Hor görmesin bunu kalbimiz,
Bu ruha o kadar benzeriz ki biz!

[Ümid, 21 Nisan 1337/1921]

KARA KUVVET

Asırlar vardır ki, bu memleketin,
En sade, en temiz gönüllerine,
Göklerin ezelî nuru yerine,
Zulmeti siniyor kara kuvvetin.

Asırlardan beri bu kara kuvvet,
Bir yara ki ruhumuzda kanıyor,
Susuz bir kurt gibi homurdanıyor,
Bir nura koşarsa eğer memleket.

Bu kara kuvvetin kara elleri,
Böyle sarılırken boğazımıza,
Gönüllerimizde biz bu hırsıza,
Hâlâ veriyoruz en kutsî yeri.

Nankördür imanlı gönüller bütün,
Şükranla secdeye varmazsa eğer,
Gençliğin nurunu çalan bu eller,
Hırsız eli gibi kesildiği gün!

[1921]

DOLAŞMAK ARZUSU

Yıldızlarla ufka sarkan berrak, dümdüz bir gece,
Saatlerce nasıl koşmak arzusunu verirse,
Senelerle mesafeler arkasına atılmak,
Fırlatılmak ihtiyacı içimizde uyandı.

İstedik ki rengi biraz başkalaşsın göklerin,
Serin pınar başlarında dinliyelim bülbülü.
Ayşeciğin beş örgülü saçını bağlıyalım,
Acısıyle ağlıyalım gurbet dolu hanların.
Ummanların alnımıza vursun tuzlu suları.
Sarı muzlu ağaçların gölgesinde yatalım
Elimizle tadalım o köpük gibi meyvadan.
Gül bedenli kadınların dudaklarının rengi
İstedik ki aşkımızın ateşiyle sararsın.
Varsın yıllar yuvarlansın birbirinin üstüne.
Bize bütün bütüne baş döndürücü görünen
En kokulu şurupları bir yudumda içelim.
Geçelim şen, gürültülü, aydınlıklı yerlerden.
Bize meçhul kederlerden haber versin musiki.
İstedik ki dünyaya bir yeni talih vadeden
Maden yüzlü insanlara doysun biraz gözümüz.

Yıldızlarla ufka sarkan berrak, dümdüz bir gece
Saatlerce nasıl koşmak arzusunu verirse,
Senelerle, mesafeler arkasına atılmak,
Fırlatılmak ihtiyacı içimizde uyandı...

Hikmet - Nurettin
[1921/Halk, 22.7.1929]

ONBEŞLER İÇİN

Yangınlara fazla bakan gözler yaşarmaz,
Alnı kızıl yıldızlı baş secdeye varmaz,
Dövüşenler ölenlerin tutmaz yasını.

Yine fakat bir yıldırım zulmeti yırtsa,
Sağır göğün koynundaki çam haykırtsa,
Anıyoruz göğsümüzün son sayhasını.

Eski cihan, yeni cihan önünde eğil!
Aramızdan birkaç yoldaş ayırmak değil,
Her ne yapsan varacağız emelimize!

Karadeniz... bunu duysun derinliklerin :
O ateşli göğüsleri delen hançerin
Kabzasını alacağız biz elimize!

Nâzım Hikmet - Vâlâ Nurettin

Batum 1922

["28-29 Kânûn-ı sânî 1921", Moskova, 1923, s. 22]

DESTAN

Aldı sazı ele Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası,
bakalım ne dedi :

Bizim fırkaya derler
Cumhuriyetçi Terakkiperver
Hem fırkacıyız, hem berber
İşçiyi çiftçiyi tıraş ederiz
Perdah olmazlarsa telâş ederiz.

Yaldızlı bir kazık kakalım
İşçinin açlıktan kokan nefesine
Mavi boncuk takalım
Köylünün pûskûlsûz fesine
Fakat hürmetle riayetle bakalım
Ecnebi sermayesine
İşçiyi çiftçiyi tıraş ederiz
Perdah olmazlarsa telâş ederiz.

Aldı sazı ele Halkçı Cumhuriyet Fırkası,
bakalım ne dedi :

Terakkiperver'lere kanmayın
Onlar dostunuzdur sanmayın
Parmağınızı siyasete banmayın
Palan olsa da sırtınıza sırma hırkamız
Samansız bırakmaz sizi Fırkamız.

Çıkar elbet bir gün Mesai Kanunu
Yüz sene, bin sene bekleyin bunu
İşte buna derler Ali Cengiz oyunu
Palan da olsa sırtınıza sırma hırkamız
Samansız bırakmaz sizi Fırkamız.

Aldı sazı ele amele ve köylü,
bakalım ne dedi :

Semerkant elinden yollasanız da
İçini ipekle çullasanız da
Ne kadar telleyip pullasanız da
Sırtıma vurulan palandır palan
İnanmam yalandır, yalandır, yalan.

[Orak-Çekiç, 21 Kânun-ı sâni 1925]

ONBEŞLERİN KİTÂBESİ

Kazıdık Onbeşler'in ismini,
kanlı kızıl bir mermere!..
Bir çelik aynadır gözlerimiz,
Onbeşler 'in resmini
görmek istiyenlere...

1925, Türkiye [Aydınlık, Şubat 1925]

DAĞLARIN HAVASI

(Manzum Roman)

Haydarpaşa Garı'nda

Trenin kalkmasına daha on dakika var,
Vagonlardan uzatmış başlarını yolcular
Bakıyorlar arkada kalacak olanlara,
"Tez geliriz" diyorlar gözleri dolanlara..

Haydarpaşa Garı'nda nöbet bekliyor gurbet,
Gurbet ölüm gibidir : Herkese gelir nöbet!
Genç bir köylü şaşırmış, vagonunu arıyor,
Bir yüzbaşı göğsünde karısını sarıyor,
Muhbirler bir mebusun çevirmiş etrafını,
Kadınlar paylaşıyor vagonların rafını,
Bir hoca yolculara bakıyor alık alık...
Birden bir deniz gibi çalkandı kalabalık,
Kıvrak, şen bir kahkaha bir ok gibi sivrildi,
Bir anda bütün başlar o tarafa çevrildi :
Üç hanım, bir genç kızın etrafını almışlar,
Çapkın edalarıyla lakırdıya dalmışlar :
— Hâlâ inanmıyorum senin gideceğine,
Orada bir gün bile rahat edeceğine!
— İsteseydi buraya gelemez miydi baban?
— Ben ona gelme dedim..
— Valla delisin, Leman!
— Belânı bulacaksın sen araya araya.
— Yüz bin lira verseler gitmezdim Ankara'ya!
— Durun kuzum, kızmayın, biraz beni dinleyin,
Sonra da isterseniz yine "Delisin" deyin!
Bilirsiniz ne kadar severim sinemayı,
Çılgın bir filme bakıp heyecandan yanmayı..
Akarken sergüzeştler birbirinin peşinde
Kaybederim kendimi ben filmin gidişinde.

İçimde sergüzeştin deli rüyası doğar.
İşte bugün önümde böyle bir sergüzeşt var :
Bu yolculuk, bu tren, Anadolu, Ankara...
Fırlatılmış gibiyim ben şimdiden rüzgâra,
Bir rüzgâr ki, durmuyor, şiddeti kesilmiyor!
Bugün gideceğimi annem bile bilmiyor;
Ne kadar şaşıracak beni görünce babam.
— Leman, senin aklının tahtası değil tamam!
— Leman'cık Ankara'da yaşayabilir mi hiç?..
Sal dö dans yok, kafe yok, yollar pis, evler kerpiç!
— Ankara cehennemdir asrî bir genç kız için!
— Leman, bu deliliğe niçin lüzum var; niçin..
— Maşer 'ler, emin olun tamamen haklısınız,
Fakat rica ederim unutmayın ki yalnız
Oraya gidiyorum, bir filme gider gibi.
Hem öyle bir filim ki, başlarken biter gibi!
— Ankara'da hemen hiç durmayacaksın demek?
— Bunu anlamak için değmez düşünmeye pek!
İkinci kampananın çınladı çelik sesi,
Herkes susup dinledi bu delik delik sesi!
Trenin kalkmasına beş dakika var daha,
Beş dakikadan sonra gar girecek günaha!
Gurbet, camdan yapılmış gönülleri taşlıyor,
Bir uzun facianın ilk perdesi başlıyor..
Son bakışlar, son veda, son bûseler, sarışlar,
Mektup yaz, çok kalma dön! diye son yalvarışlar.
Gözleri bulutlanan.. Dudakları titreyen..
Son koşuş.. Son kampana.. Son düdük.. Kalktı tren!

Yolda

Tıkırdıyor trenin rayda tekerlekleri,
Devrilerek geçiyor telgraf direkleri,
Raylar bir yılan gibi sağa, sola dönüyor,
Soluyor lokomotif, vagonlar görünüyor.
Leman koymuş alnını vagonunun camına,

Bakıyor ufuklarda sönen kış akşamına!
Tarlalar, kar, ufuk kar, vagonların üstü kar,
Savuruyor karları trenden kopan rüzgâr...
— Söğüş istemez misin küçük hemşire hanım?
Sen hiçbir şey yemedin, acıkmadın mı canım?...
Leman'ın ağır ağır çevrildi güzel başı :
Ne garip bir adamdı bu vagon arkadaşı!
Vagonda yalnızdılar Haydarpaşa'dan beri,
Bir an bile Leman'a bakmamıştı gözleri.
Bir kitabın üstünde gözlerini yormuştu.
Şimdi de birdenbire bu suali sormuştu.
Acaba kim vermişti ona bu cesareti?
Leman'ın hiddetinden dudakları titredi :
— Efendi, zannedersem sizi tanımıyorum!
— Tanıyıp tanımamak lâzım değil ki yavrum,
İkram etmek istedim vagon arkadaşıma...
— Doğrusu hiç böyle şey gelmemişti başıma!
Hangi hakla benimle konuşuyorsunuz, siz?
Hiçbir salonda bana takdim edilmediniz!
— Haklısın küçük hanım, fakat ben şaşmam buna,
Girmedim hayatımda cicili bir salona...
— Belli!
— Evet girmedim!
— Rica ederim yeter!
Leman ağlayacaktı cevap alsaydı eğer!
Pencerenin yanına somurtarak oturdu
Sinirli elleriyle soğuk camlara vurdu...
Öteki aldırmayıp Leman'ın hiddetine,
Yemeğini bitirip kitaba daldı yine...

*

Soluyor kesik kesik lokomotifin sesi,
İndi bir bulut gibi beyaz bir kış gecesi.
Bir anda vagonlarda bütün lambalar yandı,
Hat boyunda akan kar sarı renge boyandı.

Sarı, parlak karlara kıvılcımlar düşüyor,
Leman sinmiş köşeye, kedi gibi üşüyor...
Kesik tıkırtılarla geçti böyle bir zaman,
Bu muttarit ninniden canı sıkılan Leman
Baktı o kitabını durmadan okuyana :
Kuvvetli gövdesiyle yaslanmış biraz yana,
Satırlara saplanmış bir ok gibi bakışı,
Esmer, geniş alnına saçlarının akışı,
Büyük, kırmızı ağzı, kalın kavrık çenesi,
Kocaman ellerinin demirden mengenesi
Leman'ın hiddetini biraz yumuşatıyor,
Genç kıza bir kahraman hayali yaşatıyor.
Ayaklarında çizme, bol ceketi meşinden,
Sergüzeştler koşuyor bu adamın peşinden.
Onun dinç neşesinde karlı bir dağ hâli var,
Yüksek karlı dağların sert, haşin melâli var!
Leman geçti kendinden, bu karlı dağa daldı,
Bulutlanan gözleri ufaldıkça ufaldı.
Karlı bir dağ başında uyudu yavaş yavaş...
— Üşüyecek zavallı küçük hanım arkadaş!
Genç adam birdenbire kımıldadı yerinden,
Bol, meşin ceketini çıkarıp üzerinden
Kocaman elleriyle örttü güzel, genç kızı...
Açıldı yavaş yavaş genç kızın gülden ağzı.
Rüyasında o uzak karlı dağlara güldü,
Saçı meşin ceketin üzerine döküldü.

*

Sanki koşan trenle koştu zaman : saat on.
Uyuyan taze kızın ıtrıyla doldu vagon.
Genç adam köşesinde sindi bütün bütüne,
Gitgide daldı kızın inip kalkan göğsüne.
Dışarda kar yağıyor.. Çoğalıyor.. Artıyor.
Rüzgâr camlara karı avuç avuç atıyor.
Beyat atlara binmiş beyaz bir ordu gibi

Treni kovalıyor dağlardan kopan tipi...
Dağlardan kopan tipi son bir hamleyle taştı,
Trene yaklaşıyor.. Yaklaşıyor.. Yaklaştı!
Benziyor lokomotif haykırıp dört yanına,
Bozulan bir ordunun mağlup kumandanına!
Çöktü beyaz karanlık kar son darbeyi vurdu,
Tekerlekler gömüldü, tren sarsıldı, durdu,
Fırladı bir hamlede köşesinden genç adam,
Demirden elleriyle açıldı buz tutan cam :
Rüzgâr delikanlının dağıttı saçlarını,
Tipi çaldı alnına buzlu kırbaçlarını.
Karlı rüzgâr doldurdu vagonu bir solukta,
Acı bir neşe vardı bu saldıran soğukta.
Genç adam bu havayı ciğerlerine çekti,
Buzlu bir ayran gibi soğuğ(u) içine çekti.
Fakat bir el dokundu.. Döndü, gördü genç kızı,
Çenesi, dudakları, yanakları kırmızı,
Gözleri bulutlanmış, omzunda meşin ceket...
— Üşüyüp uyandın mı?
— Evet, üşüdüm, evet!
— Çabuk şu köşeye geç, iyice örtün, sarıl.
— Ne var, ne oluyoruz?...
— Kör talihine darıl.
Tren durdu, yolları kar kapattı galiba,
Sardı tekerleklere sakalını kış baba...
— Acaba şu Ankara daha çok uzakta mı?
— Vallahi küçük hanım çıldırtırsın adamı,
Daha burası nerde, senin Ankara nerde?..
— Eyvah yollarda kaldım...
— Ağlama, düşme derde,
Gözyaşı şevki kırar, cesareti kemirir,
Gözyaşı felâketin dev aynası gibidir!
Derindir küçük hanım manası bu sözlerin,
Erir iki mum gibi ışık dolu gözlerin
Hayatı o aynanın içinde göre göre...
— Nerdeyiz?.. Nerde kaldık?..

— Soralım kondüktöre :
Hey, kondüktör efendi!.. Bana bak, hey arkadaş!
— Beni mi çağırdınız?
— Buraya gel.. Az yaklaş!
Kar mı kapattı?
— Evet!
— Pekalâ, ne haber var?
— O kadar kolay kolay açılamaz diyorlar
Trene yol vermeyen bu beyaz kardan kapı!..
— Kaç gün sürer?
— İki gün!
— Desene, yuttuk hapı!
Fakat şimdi?
Bir çizgi gencin alnını gerdi...
— Fakat şimdi nerdeyiz?..
Kondüktör cevap verdi,
Bu cevap yumuşattı çatık alnını gencin,
Kıvrak şimşeği çaktı gözlerinde sevincin,
Birden döndü genç kıza, bir selâm verdi yerden,
Dedi :
— Ben gidiyorum!
Bu apansız haberden
Güzel kız şaşaladı, gözlerinde dondu yaş;
Kalktı... Delikanlıya yaklaştı yavaş yavaş :
— Ne dediniz, gitmek mi?..
— Evet!
— Nereye?.. Nasıl?..
Misali budur işte vahşetinizin asıl :
Kimsesiz bir genç kızı bırakmak tek başına!
İnsan acımaz mı hiç vagon arkadaşına.
Ne kadar korkuyorum... Beni bırakmayınız,
Kuzum öyle yüzüme gülerek bakmayınız,
İşte yollarda kaldım.. Yollarda yapyalnızım,
Uçurumun başında küçük, korkak bir kızım!
— Öbür gün tren kalkar, korkacak ne var bunda?
Hem müşerref olmadım sizinle bir salonda,

Bilmem ki küçük hanım nasıl edeyim yardım?
— İşte tanıyın beni : Leman'dır benim adım...
Babam zengin bir tüccar...
— Benim adım Süreyya,
Aklı dolu, cebi boş bir köy hocasıyım!
— Ya?..
— Evet, bir köy hocası, bu hale şaştınız mı?
Bilmem, Anadolu'yu siz hiç dolaştınız mı?
— Hayır, hiç dolaşmadım...
— Dolaşmak faydalıdır!..
— Gitmeyiniz, kalınız... Kaldın değil mi?
— Hayır!
Ben de kalmak isterdim, ne çare ki mecburum,
Çünkü bizim köy ancak üç saat sürer yavrum,
Hattın en yakın yeri...
— Beni bırakmayınız,
Yalnızlık korkusuyla kalbimi yakmayınız!
— İstersen benimle gel...
— Sizinle mi?..
— Evet...
— Ben?..
— Öyle ya, sen.. İstersen.. Bu tereddütün neden?
Köydeki evceğimde ihtiyar bir ninem var,
Misafirim olursun kar kalkıncaya kadar...
O dakika Leman'ın gözleri doldu yaşla,
Tuttu köy hocasının ellerini telâşla,
"Gitme" diye yalvardı, büküldü tekrar başı,
Fikrinde ısrar etti lâkin yol arkadaşı :
— Bana gitme diyecek yere siz gelsenize!
Her ne kadar bizim köy uzaksa da denize
Geniş bir ormanı var, büyük bir ırmağı var,
Şehri unutturacak yaylası var, dağı var...
Leman'ın gözlerini kapladı kar misali
Üç saat ileride karlı bir köy hayali.
Bir şerit kopmuş gibi en meraklı yerinden
Geçiyordu bembeyaz bir hayal gözlerinden.

Bu teklifi reddetmek olur dedi kabalık...
Dağılmıştı gitgide trenden kalabalık,
Herkes bir han köşesi, sıcak bir yer arıyor,
Birbirine bir yudum çay için yalvarıyor...
Leman bu yerde kalmak istemiyordu fazla,
Adamın da geçecek zamanı yoktu nazla.
Köy hocası haykırdı gür sesle : Arabacı!
Gürbüz biri yaklaştı şaklatarak kırbacı...
— Burdan Gözi köyüne ne kadar vereceğiz?
— Beş lira!
— Çok değil mi?..
— Tez eriştireceğiz...
Arabayı tuttuktan sonra döndü Leman'a :
— Vazgeçtin mi arkadaş olmaktan artık bana?
Kararını çabuk ver, vaktimiz yok ki yavrum...
Söyle gelecek misin benimle?
— Geliyorum...
Genç adamın yüzünde ne bir çizgi görüldü,
Ne gözleri parladı, ne dudakları güldü,
Topladı kitap, defter, palto, ne varsa rafta,
Eşyasından bir parça kalmadı bir tarafta.
Eline bavulları aldı, trenden indi,
Genç kızın gözlerinden eski hayal silindi.
Peşine takılınca onun bir gölge gibi
Hakikati anlattı kıza mûthiş bir tipi.
Bir avuç kar savruldu Leman'ın yüzüne,
Gurbet neymiş öğretti bu ilk yol öksüzüne.
Önünde arkadaşı sarsılmadan yürüyor,
Bu kahraman yürüyüş kızı düşündürüyor...
Yıldırmıyor o genci ne rüzgâr, ne fırtına,
Meşin ceket bir kale gibi geçmiş sırtına...
Silinerek Leman'ın yüzü betten, benizden,
Gidiyordu o gencin karda açtığı izden.

Üstlerini kaplayan karlardan silkindiler,
İkisi de yan yana arabaya bindiler.

Kamçısı şaklayınca gürbüz arabacının
Kalbine çöktüğünü duydu Leman acının.
Yağız atlar kişnedi, sarsıntı oldu haylı,
Nihayet yola düştü son süratiyle yaylı.
Kırk yıllık arabanın her yanı delik deşik,
Her adımda sallanan çerden çöpten bir beşik...
Benzese de kar tipi İstanbul'un sisine
Benzemiyor yolculuk oto gezintisine.

Kar indikçe etrafa her an daha ziyade
Atların kulakları görünüyordu sade.
Ne yol belli, ne geçit... Yol beyaz, geçit beyaz,
Bu kışı görse eğer dünyaya gelemez yaz.
Arabanın içinde sessizdi ikisi de,
Leman hemen uykuya dalmıştı gide gide.
Arkadaşı sarmıştı yünlü şeylerle onu,
Yalnız görünüyordu gül gibi pembe burnu.
Bir sarsıntı, bir feryat.. Benzi kül oldu kızın,
Yaylının tekerleği kırılmıştı ansızın!
Yan yana arabadan dışarı fırladılar,
Savrulan eşyaları tekrar hazırladılar.
Gözden geçirdi kırık tekerleği Süreyya :
— Arabadan hayır yok, yayan gideceğiz!
— Ya?
Bu karanlıkta insan köyüne yol bulur mu?
— Korkma, hemşire hanım!
— Sen varken korkulur mu?..
Arabada soğuktan donmuş, üşümüştüler,
Artık kızışmak için hızla yola düştüler.
Sağ kolunda Leman'ı, sol kolunda bavulu,
Süreyya bir dev gibi adımlamakta yolu..
Ovada kar, dağda kar, gökler beyaz, yer beyaz,
Dişinde buz bıçağı, yolları kesmiş ayaz.
Genç kız nefes alıyor, duruyor zaman zaman,
Böyle her dinlenişte ufka baktıkça Leman
Kardan yanan gözleri şimşeklerle doluyor.

Köyün ışıklarını görür gibi oluyor.
Peşlerinde uzuyor beyaz ayak izleri...
Genç kızın yorgunluktan bükülüyor dizleri,
Ayazın buz bıçağı geziyor her yerinde.
Sert, soğuk bir sızıyla acıyan gözlerinde
Korkunun kara keskin gölgesi sallanıyor,
Bu karlı ovalarda kaybolurum sanıyor,
Delikanlı yanından bir adım ayrılırsa...
Nasıl hanımelleri korkarak sarılırsa
Demirden balkonuna yüksek taştan bir evin
Leman da sarılıyor koluna o genç devin.
— Bakayım gözlerine, Leman, epey yoruldun!
Benimle geldiğine yoksa pişman mı oldun?..
— Hayır!
— Yarım ağızla söylüyorsun sen bunu.
Bilirim ki anlamak bir genç kızın ruhunu
Daha zordur en ağır bir ilim kitabından.
Yorgun, acı bir sesle verilen cevabından
Çoktan nâdim olduğun anlaşılmakta ama
Küçük bir kardeş gibi sarılman kollarıma
Birden bu düşüncenin gösteriyor aksini...
Leman duymuyor artık Süreyya'nın sesini,
Kulakları çınlıyor, gözleri kararıyor,
Sanki her tarafta kar... Soluyor sararıyor,
Gitgide kaybediyor eski parlaklığını.
Sanki mahsus toplanan ağır bir kar yığını
Dolaşıyor Leman'ın küçük ayaklarına,
Soğuk buzdan ağzını koyup kulaklarına
Diyor ki : "Çok yoruldun, uyu... Korkmadan uyu!
Bekler yanında duran genç adam bu uykuyu."
Leman'ın gözlerinde kıvılcımlar yanıyor,
Ayakları titriyor, dört yana sallanıyor.
Süreyya'nın kolundan kara düşecek gibi
Düştü, dalından düşen büyük bir çiçek gibi.
Süreyya bir dakika durdu kaldı yerinde,
Bavul ağırlaşmıştı gitgide ellerinde.

Düşündü : Köye daha bir saat mesafe var,
Etrafına çekilmiş kardan beyaz bir duvar.
Her adımda çarpacak alnını bu duvara,
Yürüyecek bir saat zulmeti yara yara...
Kendi kitaplarını güç hal ile taşırken,
Elinde kurşun gibi bavul ağırlaşırken
Nasıl yüklenecekti şimdi de kızcağızı?..
Gözleri alevlendi, köpürdü gencin ağzı,
Yaralı arslan gibi daldı karanlıklara :
Eritecekmiş gibi bir gözle baktı kara.
İçinde bir cehennem gibi tutuştu kanı,
Kaldırıp kucağına aldı baygın Leman'ı.
Kuvvetini vererek hem kıza, hem bavula,
İki ağır yük ile Süreyya çıktı yola...
Koşuyordu yollarda tipi gibi, kar gibi,
Dört yana ejder gibi ateş salan Süreyya,
Bin bir belâya karşı bir tek kalan Süreyya,
Ne yoldan yılıyordu, ne tipiden, ayazdan.
Köye gireceğine imanı var birazdan!
Bir oyuncak gibiydi iradesi elinde,
Yeis denen şey yoktu bu iman heykelinde.
Fakat yine gittikçe eriyor, soluyordu,
Önünde kar geçilmez bir hisar oluyordu...
Yükselince uzaktan keskin bir köpek sesi
Yorgun delikanlının geldi bütün neşesi.
Keskin bir köpek sesi köyden müjde getirdi,
Arası çok geçmeden Süreyya köye girdi...
Verdi son kuvvetini, yolları sarsıı son hız,
Kapıyı çaldı.. Birden gözlerini açtı kız.
Süreyya'nın kolunda doğruldu yavaş yavaş :
— Ayağını bas yere... Eve geldik arkadaş!
Farkı yoktu bu evin canavar saklı inden,
Bir ayak sesi geldi evin derinliğinden :
— Kim o?
— Ben geldim ana!

— Sen misin gelen yavrum?
— Kapıyı aç, yanımda biri var!
— Açıyorum!

Süreyya'nın Anası

Leman misafir oldu bu ufak köy evinde,
Tutuşmuş çıraların ısındı alevinde,
Ana, oğul Leman'ın gözlerini sildiler,
Kızcağızın başında pervane kesildiler.
İhlamur kaynatarak verdiler fincan fincan,
Geldi güzel tazenin benzine bir parça kan.
Oturdu rahat rahat bir köşe minderine,
Yolda ayaz geçmişti bütün iliklerine
Şimdi bir çivi gibi sökûldü her yanından.
Uyutan bir sıcaklık geçti hemen kanından...
Sıcak, temiz bir oda cennet geldi Leman'a,
Sonra bir delikanlı... Bir de ak saçlı ana...
Dışardaki tipiyi hatırladıkça güldü,
Gözleri rüya denen bir âleme süzüldü.
Uyudu zavallı kız, uyudu minderinde...
Ertesi gün kendini buldu eski yerinde!
Ses seda yok ortada... Kimse uyanmamıştı. .
Perdeler açılmamış, ocak da yanmamıştı.
Dünkü hatıratını başladı toplamaya :
Ne kadar benziyordu hayatı sinemaya!
Dün gece geçirdiği tehlikeleri saydı,
Ya çığlar yuvarlansa, ya kurtlar rastlasaydı...
Birdenbire içinden geçti acı bir sızı,
Kaç gün alıkoyacak, kim bilir, karlar kızı?
Daha kaç gün geçecek bu ufak kulübede?..
Leman gömülü sandı kendini bir türbede.
Yandı içi buradan kurtulmak hevesiyle,
Tekrar salonlarına koşmak düşüncesiyle...

Öğle Yemeği

Süreyya anasıyla girdi küçük kapıdan :
— Nasılsın, iyi misin?
— Çok şükür, dedi Leman,
Yalnız ocak sönmüş de...
— Ateş de var, çıra da,
Kendi evinmiş gibi hareket et burada.
Ocağını yakaydın üşümezdin bu kadar...
— Bizim evde ocağı hizmetçi uşak yakar!
Süreyya gülümsedi karşısında bu sözün,
Dedi ki : "Öksüz keser göbeğini öksüzün.
Madem ki gurbettesin, hizmetçiyle uşak yok,
Arkanda esir gibi gezip dolaşacak yok,
İstediğin şekilde görmelisin işini."
— Nasıl olur?
— Görürsün, bir kere sık dişini!
Leman teessüründen kızarmış soluyordu,
Süreyya aldırmadan nineye döndü, sordu :
— Öğleyin yemek için hazırlık var mı ana?
— Pişirmiştim dün bulgur pilavıyla tarhana!
Kızcağız işitince bulgurla tarhanayı
Kalkıp boğmak istedi bu ihtiyar anayı!
— Yenecek şey mi sanki bu söylediklerin?
— Yenmezse siz yenecek şeyleri gösteriniz!
— Bir tavuk haşlaması, bir omlet, bir de sütlaç !
— Aşağıdaki kümesin git de kapısını aç,
Orda tavuk, yumurta, ne istersen bulursun,
Bizim gibi tarhana yemekten kurtulursun...
Dolapta da tereyağ, süt, şeker, pastırma var!
Ocağı da yakarsın, işte kuru odunlar...
Yemeğini pişirir, işinden zevk alırsın!
— Ben yemek pişiremem!
— Öyleyse aç kalırsın!
— Ben size misafirim...
— Sen misafirsen eğer

Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer!
Mektebe gidiyorum, gecikmeden dönerim,
Pişirdiğin yemekten verirsen ben de yerim...
Hırçın, sinirli Leman somurttu, kızdı güya
Kızı keskin yüzüyle selâmladı Süreyya,
Kuvvetli adımlarla kapıdan çıktı, gitti...
Kulağının dibinde Leman bir ses işitti :
— Sakın içlenme kızım, oğlumun sözlerine,
Çalışırım ocakta şimdi senin yerine.
Söyle, ne istiyorsun pişireyim çabucak,
Bir nefeste tutuşur karşında sönen ocak!
Ocağı yakmak için eğilirken ihtiyar,
Leman'ın benliğinde doğdu başka bir diyar.
Yerinden hızla kalktı, hemen yaktı ocağı,
Pişirdi yemekleri, yıkadı kap kacağı,
Öğle üstü gelince mektebinden Süreyya,
Karşıladı :
— Buyurun, yemeğiniz hazır!
— Ya?..

Misafirlik Köyleri

Çaydanı sürerlerdi akşamları mangala,
Çekerdi kız içini küllere dala dala :
Elbet bir gün kalkacak yollardan kar yığını,
Bir güneş parlatacak ufkun karanlığını,
Buz tutan demiryolu yakında çözülecek,
O zaman işte biraz kızın yüzü gülecek...
Acaba o güzel gün daha uzaklarda mı?
Acaba hâlâ tren gömüldüğü karda mı?
Babası almış mıdır yolculuğundan haber,
Almışsa merakta mı anasıyla beraber?...
Bunları düşündükçe rüyadayım sanırdı,
Bizet'nin bestesinden bir şey mırıldanırdı..
Sonra dağıtmak için bütün düşüncesini
Kendini işe verir, keserekten sesini;

İhtiyarla girerdi ağıla her gün erken,
Bakraca süt sağardı, koyun keçi melerken.
Oradan uğrarlardı tavuğu bol kümese,
İhtiyar kadın ona "Peki" derdi ne dese.
Mektepte öğrendiği ahçılıkla kızcağız
Yemekler pişirerek tazeliyordu ağız :
Alaturka tatlılar, alafranga etler,
Kolay hamur işleri, sünger gibi kotletler...
Leman'ın günden güne açıldı iştahası,
Doğdu güzel alnında bir ahçılık dehası.
Eliyle ayırırdı kemikleri etinden,
Bir ev hanımı çıktı bu salon ziynetinden.
Saçları örgü örgü, terlikleri ökçesiz,
Dört beşli entariyi görseniz üstünde siz
Asla tanımazsınız eski çılgın Leman'ı :
Başında mor yemeni ninenin armağanı...
Çalıştıkça asabı büsbütün işliyordu,
Yüzü kızıllaşıyor, göğsü genişliyordu.
Yemekte ara sıra söz geçer İstanbul'a ,
Kız neler anlatırdı gözleri dola dola :
Balolar, yılbaşları, ziyafetler, düğünler,
Bütün sevinçle gelen, sevinçle giden günler...
Süreyya bir put gibi dinlerdi bu sözleri,
Leman'ın ağır ağır dolaşırdı gözleri.
Genç kızın öttüğünü görerek bir kuş gibi,
İhtiyar, ta içinden okla vurulmuş gibi :
— Ah, derdi, sen gidince bu ev ıssız kalacak
Kim masal söyleyecek, kim bir türkü çalacak?
Gözleri yaşlanarak sükût edince nine,
Süreyya öbür yandan başlardı sözlerine :
— Alıştırdın midemi bu güzel yemeklere,
Sen gidince o isyan etmesin Allah vere!

Avda

Dört gün sonra kar dindi, ortalık bembeyazdı,
Gökler görünmüyordu, henüz yollar ayazdı,
Süreyya anasına dedi ki : "Çiftem nerde?
Avlanmak istiyorum köyden biraz ilerde..."
Leman'ın aklı gitti bu anda sinemaya,
Birlikte çıkmak için başladı yalvarmaya.
Süreyya diyordu ki : "Üşürsün, soğuk hava,
Deliliktir emin ol, çıkmak bu günde ava.."
— İşte iyi dedin ya... Lâzım olan heyecan.
Sen git de ben kalayım... Buna dayanır mı can?
Merakla başlayarak devam eden bir filmi
Orta yerinde kesmek bir cinayet değil mi?
Kalmadan Süreyya'ya ağız açacak zaman
Ayağına geçirdi botları hemen Leman.
Saçlarını taradı, yüzü sevinçle yandı,
Lahzada mantosunu giyerek hazırlandı.
Havalandı vücudu gönlünün rüzgârından,
Hararetle ninenin öptü dudaklarından.
Çıktılar iki avcı, iki gürbüz arkadaş,
Köyün sokaklarından kırlara yavaş yavaş...
Yoldan geçenler kıza hayretle bakıyordu.
Leman ardında hayran izler bırakıyordu.
Böyle ilerledikçe korkusu çoğalıyor,
Vücudu her adımda yeni bir hız alıyor,
Bazı koşup giderken ayağı kayıyordu,
Bazı bir kuş görünce çifteyi dayıyordu.
Oynuyordu yanında yürüyen cins tazıyla,
Önünde yol gösteren karabaş haylazıyla...
Süreyya birdenbire Leman'ı durdurarak
Dedi :
— Sakın yerinden kımıldanmamaya bak!
— Ne var?
— Pek yakınlarda bir felâket haberi :
Takip olunuyoruz yarım saatten beri!

Sapsarı, sordu Leman :
— Bizi takip eden kim?
— Sen burda biraz bekle... Ben öğrenir gelirim.
Süreyya uzaklaştı etrafına bakarak.
Leman düşünmedeyken kendini bırakarak
Birdenbire arkadan tıkandı kızın ağzı,
İki kuvvetli pençe bağladı kızcağızı...

Süreyya Dönünce

Süreyya ayrılmıştı kızdan epey uzağa,
Dönünce düştüğünü anladı bir tuzağa.
Çiftesi bir dal gibi titredi ellerinde
Leman'ın şimdi yeller esiyordu yerinde.
Delikanlının kalbi göğsünde doldu, taştı,
Gözleri şimşek gibi ufukları dolaştı...
Gözünde birbirine karışmıştı gökle yer,
Çarpışacak önüne bir ordu çıksa eğer
Yerli yerinde durdu bir dakika kararsız.
Bu felâketten nasıl sıyrılacak zararsız?
Böyle mi olmalıydı misafirliğin sonu?
Kızcağız şimdi nerde, nerde çalanlar onu?
Kızı kaldıranları düşündükçe Süreyya
Diyordu ki : "Eminim ne haydut, ne eşkıya...
Leman'ı köyde gören birkaç hovarda bunlar!
Hem pek uzakta değil, çok yakınlarda bunlar!"
Yürüdü izlerinin arkasından iyice,
Lâkin bu yürüyüş de gitti sonunda hiçe.
Şosede birbirine izler karışıyordu,
Süreyya sualini kendi kendine sordu :
"Acaba ne tarafa gitmiş olsalar gerek?"
Vücudu sarsılarak, yüreği titreyerek
Göz önüne getirdi kızcağızın hâlini...
Nazil yüklenecekti Leman'ın vebâlini?
İradesi tutuştu, yandı kül oldu bir an :
Leman, o yosma Leman, o gazal gözlü Leman!

Gözlerinden anlayıp onların maksadını
Kim bilir ne dehşetle çağırıyor adını!
Düşünürken köpürdü korkunç bir ejder gibi,
Uçurumun önünde başı dönenler gibi
Baktı : Bütün varlığı bir dağ gibi yanıyor,
Aklı bir bulut gibi boşlukta sallanıyor...
Yerler, gökler, ağaçlar beyninde döndü döndü...
Ansızın karşı yoldan bir süvari göründü.
Yaklaşınca bu yolcu Süreyya'nın yanına
Süreyya kaplan gibi sanıldı hayvanına :
— Hiç yolda rastladın mı bir kadına arkadaş?
— Rastladım bağa doğru giderken yavaş yavaş!
— Yalnız mıydı?
— Ne gezer, yanında beş kişi var.
— Kimler?
— Kimler olacak bizim Karabağlılar!
— İn atından aşağı...
— Olmaz, işim acele.
— Atından in diyorum, atından atla hele.
Yolcu tabancasını Süreyya'ya çevirdi,
Bir hamlede Süreyya onu attan devirdi :
— Canına mı susadın, yıkıl ordan kerata!
Silâhını alınca sıçradı yağız ata.
Uçarsa nasıl yaydan fırlayan ok havada
Süreyya da o hızla koşuyordu ovada.
Vadiler yokuşlaştı, tepeler dümdüz oldu,
Süreyya'nın karanlık ruhunda gündüz oldu...
Bilmiyordu ne kadar zaman geçti aradan,
Bağlara geldiğini anladı manzaradan.
Girince delikanlı ağaçlıktan içeri
Doldurdu silâhını, hazırladı hançeri.

Erler Meydanında

Manası yok diyorken böyle çılgın koşuşun
Geçti ıslık çalarak yanından iki kurşun...

Atından atlamaya meydan kalmadan daha
Davrandı birdenbire belindeki silâha.
Süreyya silâhını öne uzatıyordu,
Onlar kurşun atıyor, bu kurşun atıyordu.
Tehlikenin önünde aklı başında yine,
Siper aldı bir geniş söğüdü kendisine.
Bir kurşuna karşılık beş kurşun geliyordu,
Süreyya bulunduğu yerde sendeliyordu...
Acı bir ses işitti : Leman'ın sesiydi bu!
Bir kurşunun bir göğsü delip geçmesiydi bu!
Kızcağızı vurmuştu kendi silâhı demek!
Son keder, son heyecan, son düşünce, son emek,
Delikanlı alarak canını dişlerine
İsabet ettirmişti bir kurşunu yerine.
"Yandım!" diye bir seda işitildi derinden.
Yaralanmıştı şimdi birisi içlerinden,
Karşı taraf bu cenkte bozgun verdi ansızın,
Yanından ayrıldılar geriye doğru kızın...
Onlar geriledîler, Süreyya ilerledi,
Yaralı kızcağızı toparladı, derledi,
Kan sızan yarasının bakmadan ağrısına
Leman'ı aldı hemen atının sağrısına...
Köye doğru çevirdi hayvanının başını,
Ah, bir kere kurtarsa bu güzel yoldaşını!

Leman Yatakta

— Süreyya...
— Ne var yavrum?
— İçir biraz ilaçtan!
Alnının ortasında ayrılan ipek saçtan
Leman'ın solgun yüzü ay gibi görünüyor,
Gözleri ağır ağır Süreyya'ya dönüyor...
Süreyya elindeki şişeden yudum yudum
İçirirken, diyor ki : "Bugün biraz uyudum!"
Leman üç günden beri hastadır, yataktadır,

Göğsündeki yaraya deva aramaktadır...
Ateşi biraz fazla, kuvvet yok ellerinde,
Yalnız akşamdan beri iştahası yerinde.
Vücuduna nisbetle kaybetmişti fazla kan,
Fakat onu şen görür hâlâ yüzüne bakan.
Yarılmış gibi kızıl nar dudağı bıçakla,
İlacını içiyor bu kırmızı dudakla.
— Yemek yer misin yavrum?
— Tarhanaysa istemem.
— Hekim öyle söylədi...
— Bir kaşık... Fazla yemem!
Ricalar başlayınca kızcağız derde girdi,
Kâsedeki çorbayı yavaş yavaş bitirdi.
Nihayet ete, sûte tatlıya geldi sıra,
Sûreyya çömelerek yanındaki hasıra
Kendi eliyle verdi Leman'a yemeğini,
Yedirdi omletini, yedirdi bifteğini!
Sûreyya'nın gözleri üç gecedir uykusuz,
Bekliyor kızcağızın başucunda aç, susuz.
Bazı kızın görerek en mecalsiz halini
Aklından geçiriyor ölüm ihtimalini.
O zaman sinirleri yay gibi boşanıyor,
Ölümü bile boğmak arzusuyla yanıyor.
Nihayet toplayarak bütün itidalini
Düşünüyor genç kızın kurtulmuş hayalini.
Kulağında çınlıyor bir sürekli kahkaha...
Açıyor ellerini o dakika Allaha.

Nekahat

Bir ay geçti ufuktan doğdu güzel bir bahar,
Ağaçlar çiçeklendi, kalmadı yollarda kar.
Duyulmaya başladı yavaş yavaş kuş sesi,
Açıldı Leman'ın da eski uyuşmuş sesi.
Sûreyya'nın takılıp ara sıra koluna
Dolaşırken bakardı Eskişehir yoluna.

Tad alarak güneşten, çiçeklerden, bahardan
Kapalı ufuklara dalıyordu dağlardan.
O kadar yaradı ki Leman'a gezintiler
Çıktı danslar, balolar aklımdan birer birer.
Çılgınca fikirleri yerine güzel kızın
Kuvvetli düşünceler kökleşmişti ansızın.
Omuzları açıldı, yanakları al oldu,
O narin sülün birden yırtıcı kartal oldu.
Korkuyla bakmıyordu artık arkadaşına!
En hafif kitaplarla meşgul olan başına
Gitgide en lüzumlu sahifeler yerleşti.
O şimdi köyün bütün kızlarıyla kardeşti...
Geliyordu Leman'a yüz ziyaretçi günde.
Sabahları gezerken yağız atın üstünde
Şaşırırdı o dolgun endamını görenler.
Ortada yoktu onu tuzağa düşürenler...
Herkes ona hayrandı, ihtiram ediyordu,
"Buradan ayrılmayın, Leman Hanım!" diyordu.
Köylülerle adeta kaynaştı onun kanı,
Köylü sanırdı gören konuşurken Leman'ı!
Ne baba hasretiydi, ne de gurbet yasıydı,
Leman'ı değiştiren dağların havasıydı...

Yollar Açıldı

Bir gün ona yaklaştı Süreyya, düşünceli,
İri avuçlarına düştü Leman'ın eli.
Dedi ki, heyecandan yüreği titreyerek :
— Gönlünde İstanbul'un hasreti olsa gerek!
Yalnız İstanbul değil, baban da var, anan da,
Bekletmek fena olur hasretleri bir yanda.
İşte yollar açıldı, karlar yok, tipiler yok,
Vücudun demir gibi, yarandan da eser yok;
Korkmadan istediğin yere gidebilirsin,
Şimdilik bizim evde aziz bir misafirsin!
Leman'ın güzel yüzü kesildi kıpkırmızı,

Benzetirdi kırmızı bir güle gören kızı.
Köyde tanıdıkları, kadınıyla, kızıyla
Gözlerinin önünden geçti bir sel hızıyla,
Sonra o sahte hayat, balolar, çaylar, danslar,
O riyalı selâmlar, takdimler, reveranslar...
Birdenbire içinden bir heyecan tutuştu,
Leman şimdi gökleri arşınlayan bir kuştu.
Sûreyya'ya dedi ki :
— Ben burda kalacağım,
Bu dağlarda geçecek bundan sonraki çağım!
— Nasıl olur?
— Adeta... Mihmanım vatanında,
Hatta senin evinde, hatta senin yanında!

Bu sözler, sevda gibi içtendi filhakika...
İkisi de göz göze geldiler bir dakika,
Nihayet kızın başı gencin göğsûne düştü,
İki genç, iki mesut, uzun uzun öpüştü!.

[Akbaba, 5 Mart 1341 - 2 Nisan 1341/1925]

İNCİ

Yüzlerce sene evvel çok güzel bir kız varmış.
Ayağına kapanıp bütün gençler yalvarmış
Bu eşi bulunmayan güzeli almak için.
Erimişler aşk denen alevden için için,
Güneşin sıcağıyla eriyen karlar gibi;
Hepsinin bu sevdadan hicran olmuş nasibi...
Böyle yaşıyorlarken dünyalarına küskün,
Güzel kız davet etmiş âşıklarını bir gün.
Demiş : "Elbet verememe gönlümü hepinize,
Fakat bir müsabaka açıyorum ben size :
En güzel, en kıymetli inciyi bana her kim
Getirirse onunla artık evleneceğim..."
Âşıklar mallarını feda edip satmışlar,
Dört taraftan en büyük inciyi aratmışlar.

*

Yüzlerce sene evvel bir saz şairi varmış;
Bu gencin de gönlünü o kızın aşkı sarmış.
Aklını alıvermiş gök elâ renkli gözler;
Her dakika biricik sevgilisini özler,
Her dakika ağlarmış, sızlarmış, âh edermiş;
Aşkından perişanmış, mahzunmuş, derbedermiş...
Duymuş müsabakayı bu âşık da nihayet,
"İnci nedir?" diyerek o anda etmiş hayret.
Çünkü o ana kadar inciyi bilmiyormuş.
"İnci nasıl şey?" diye bir ihtiyara sormuş :
"Ben onu hiç görmedim, gezdim de diyar diyar."
Demiş ki zavallıya gülümseyip ihtiyar :
"Güzel bir taştır inci, kadınların süsüdür;
Durduğu yer onların açık, beyaz göğsüdür.
Denizden çıktığından, pahalıdır gayetle..."
Bu sözleri duyunca âşık bakar hayretle,

Der ki : "Ben, deniz nedir, onu da bilmiyorum."
İhtiyar denizi de anlatır : "Dinle yavrum,
Bu öyle bir sudur ki ufuğa kadar açık,
Bazan dalgalar vardır kıyısında ufacık;
Bazan fırtına çıkar, hava olunca lodos,
Deniz birden kudurup kayalara vurur tos.
Sen karada gezmişsin, belli, bu yaşa kadar.
Bu dağların ardında çok uzak bir deniz var.
Pek merak ediyorsan yürü, memleketler aş."
Saz şairi, bu sözler bitince, yavaş yavaş
Denizi bulmak için seyahate koyulur,
Uzun yollar üstünde harap olur, yorulur.
Nihayet gök toprağa ışığını dökerken
Bir sahile yaklaşır henüz şafak sökerken...

*

Aradan bir yıl geçip nihayet mühlet bitmiş,
Âşıklar akın akın kızın yanına gitmiş.
Hepsi de dizilmişler önüne birer birer :
Ellerinin üstünde donuk, beyaz inciler.
Güzel kız seyre dalmış, oturarak yerine;
İpek elbisesinin uzun eteklerine
Bütün delikanlılar koymuş hediyesini!
Gözlerini açarak herkes kesmiş sesini :
"Acaba hangisini kabul edecek?" diye...
Dışardan bir gürültü duyulmuş o saniye :
"Bırakın, muradıma ben bugün ereceğim,
Bırakın sevgilime inciler vereceğim..."
"O da getirsin" diye güzel kız vermiş izin,
Şair içeri girmiş, tereddüt etmeksizin.
Anlatmış kalbindeki sızlayan bir yarayı,
Anlatmış uzun uzun bütün bu macerayı...
"Ben bir şair âşıkım, elimde bir kırık saz,
Yapyalnız yaşıyorum, derdim çok, sevincim az.
O güzel gözlerine bir pınar gibi gönlüm

Yıllarca aka aka tükendi tahammülüm.
Fakat seni unutmak gelmiyordu elimden...
Ve bir gün işittim ki inci istemişsin sen.
Ama bu ana kadar görmemiştim ben onu,
Öğrendim bu incinin denizde olduğunu.
Deniz nerde? diyerek arıyordum bu sefer;
Aşkının kuvvetiyle aştım dağlar, tepeler.
Nice ülkeler gezdim, nice dağlar dolaştım,
Bir sabah, sonu gelmez bir denize ulaştım :
Güneş içinden doğup içinde batıyordu;
Sular arzın üstüne yaslanmış yatıyordu.
Rüzgâr yavaş esiyor, engin sessiz, durgundu;
Vücudum aylar süren yolculuktan yorgundu.
Aşkınla geliyordu kalbime kuvvet yine;
İndim büyük denizin o büyük sahiline
İncileri topladım, uğraşıp didinerek!..."
Âşıkın sözlerini dinlerken kadın, erkek;
Şair omuzundaki bir torbayı uzatmış,
Yere, bağını çözüp, incileri boşaltmış.
Fakat o anda herkes kahkahalarla gülmüş :
Çünkü inci yerine çakıltaşı dökülmüş.
Güzel kız genç âşıka demiş : "Bunu iyi bil :
Bu, parayla alınmış incilere mukabil,
Senin çakıltaşların çok değerlidir elbet;
Şair! Yaşayacağım seninle ilelebet..."

[Akbaba, 24 Kânûn-ı evvel 1345/1929; 2.8.1972]

SAĞLIĞINDA YAYIMLAMADIĞI YENİ BİÇİMLİ İLK ŞİİRLERİ (1922-1927)

İNANDIK!..

İnandık!
İnandık beynimizle!..
Her çizgisi rakamların ilminden çıkan
tayyaremizin
yükselmesine
havalanmasına
uçmasına
karlı kara bulutları burgulayarak
göğe karışmasına
inandık!!..
İnandık beynimizle!!..
Ona meydan lazımdı!..
Ona meydanda yer açmak için
sivri tel örgüleri tırnaklarımızla yolduk!..
Avuçlarımız
kan doldu!..
Meydanı aldık!..
Onu çektik meydana!.
Yıkadık ellerimizdeki kanı
mavi işçi gömleğini sırtımıza geçirdik!.
Şimdi onu uçurmaya hazırlanıyoruz...
Uçmaması kaabil değil!..
Motoru bozulursa
takarız yeni motor!..
Kanatları sakatlanırsa eğer
hangarlarımız kanat dolu!
Uçmaması kaabil değil!..
Uçacak o
Uçacak!!!
Buna rakamların diliyle inandık!
İnandık!!
İnandık beynimizle!..

Udelnaya, 16 Temmuz [1922]

İSTİHSAL ALETLERİ VE BİZ YAHUT MERİH'E UÇACAK ZAFER

Tabiat
alev dudaklarının aydınlığında gülen beyaz dişleriyle
kanatırken
kollarımızı,
biz onun
yeşil hışırtılı saçlarını
dolayarak
bileğimize
taze ağzından ilk buseyi kopardık!..
Şimdi o
soyulmuş elma gibi
elimizde çırılçıplak,
şimdi o bizim!
Kocasının kıllı, geniş göğsü altında
dikilen memeleriyle kıvranan
gürbüz bir köylü gelin gibi bizim!..
Saçıyla, etiyle, kemiğiyle bizim!
Bizim!..
En Şarklı manasıyla bizim karımız!..
Biz
karımızın üstünden
ateş kalıplarda koyulaşmış bir rüzgâr edasıyla
her yükselişte
kuvveti ciğerinden söken çocuklar doğurttuk!!..
Fakat
onları
çaldılar!.
Şimdi onlar
bin lüzumsuz işte işliyor!..
Düşün!
İçlerinde

öyle palabıyıklı fabrikalar var ki
suratsız zengin karılar güzelleşsin diye
allık kusuyor!..
Öyle zaman oldu ki
peşinde yüz vagonu uçuran
kara yağız oğlumuz lokomotif
kırk ikilik güllelerin içinde
Nestle sütü gibi hülasa edilmiş ölümü
üstümüze taşıdı!.
Öyle zaman geldi ki
çocuklarımızın en güzeli tayyaremiz
kafamıza
bizi yere mıhlayan çiviler döktü!!
Lakin
bu böyle sürmeyecek!
Zaferi bekliyoruz!!
Merihe uçacak zaferi!!
Bu zafer ne? diye mi soruyorsun
bunu sana anlatmak gayet basit
bir krank'ın hareketi kadar basit :
Çocuklarımızı
çalanların elinden alacağız...
Çocuklarımız
yalnız bizim olacak...
Yalnız bizim!!
Yalnızzzzzzzz bizim!!!
100 x 100 000 x yalnız bizim!!!
İşte
(D.S.F.C.) nin ilk telsizinden
Merihe uçacak zafer bu!!..

Udelyana, 1922

KOMSOMOL

Kızıl bayrak dikildi kûrenin mihverine,
Mihverin kutuplardan çıkan en sivri yerine!
Uzun ağır balyozları bellerine takarak,
keskin orakları güneşte şimşek gibi çakarak,
bekliyor pusu,
proletarya ordusu!
Sen de atla kızıl taya,
hazır ol,
komsomol,
kavgaya!...
Kavgada kuvvetli, dinç
bir ağıdan gelen deli bir sevinç
sıçrar, atlar, köpüklenir, çatlar
kafan — da!!!...
hay — da,
beyaz orduları dumanlı ufuklar gibi önüne katan,
dörtnal giden atının uzanan boynuna yatan,
yalın kılıç
bir kızıl süvarisin!..
Gamın, kederin tüylerini bir kara tavuk gibi yol!
Kuvvetli yol,
neşeli ol,
haydi komsomol!...

1922

* * *

Hari, hari,
hurra , hurra,
hurrrra!
Geçti bize
diktatura!...

Moskova, 1922

KAĞNI

Bir kış günü devrilen bir kağnının
yanında çıplak bir köse gördüm.
Çırılçıplak
soğukta buz kesiyor,
dişlerini takırdatıp, kakırdatıyordu.
Baktım köse donacak.
Hemen
geçirdim kağnıyı kösenin sırtına,
ona bu gocuk
tıpatıp geldi.
O kadar tıpatıp ki
kağnının içinde kaybettim köseyi.
Ben köseyi ararken
bir kara kalabalık
çevirdi kağnıyı.
Okuna köylüler koşuldu;
boyunduruğuna
yüz arşın bir bayrak diktiler.
Nutuklar söylendi, kuzular yendi,
herkes birbirini
beğendi!!.
Sonra
takım taklavat
düzülürlerken yola
kulağımda patladı şu ses :
— Alkış tutsana alkış!!..
Kör müsün ulan?
Sırtına yüklenmiş Yeni Hayat'ı
geliyor.. Geliyor..
— Kim?
— Anadolu ik..tisa..diya..tı!!..
Kendimi topladım
dedim :

— Bu mu?
Eğer öyleyse
vay senin sakalına köse!..
Köse kağnıdan cevap verdi :
— Vay benim köse sakalım!!

7 Agustos [1922], Udelnaya

TOPRAK SEVGİSİ

Biz dünyaya düşmedik
Dübbü Ekber'in kepçesinden
anamızın karnında kan olan toprakla ıspanak
9 ay besledikten sonra bizi
fırladık yeryüzüne.
Babamız da unutmuş öğretmedi bize
toprakta arşınların mülkiyetini.
Babamız gibi biz de
mavi pantolonumuzun
kıçındaki yamayı örtecek kadar toprak için bile olsun
tapu alamayacağımızı anlayınca
gönlümüzü kaptırdık
550 milyon kilometre murabbaına.
Öyle bir kaptırış oldu ki bu :
şimdi bize
sarı kırlarda tüten toprağın dumanını
Düzce tütünü gibi içmek
kâfi gelmiyor.
Dolduruyoruz
gövdemizin çubuğunu
ıslak kömür kokan Silezya ocaklarının
2000 metresiyle...

Öyle bir kaptırış oldu ki bu :
Şimdi içimizden biri
dört motorlu tayyaresiyle topraktan fırlayarak
kurtulsa cazibeden
onun altında benzese dünya
güneşte yaldızlanan bir Yafa portakalına
yine o
bu yaldızlı yuvarlak yemişi soymak için
cebinden
çıkarır çakısını.

Bu öyle bir kaptırış oldu ki
biz
Zühal'le Merih arasında
asma apartımanlar
sallanana kadar
kalın kösele ökçelerimizin çivilerini törpüleyen
toprağı
seveceğiz!!..

Moskova, [1922]

BİZ – UZAKTAN –

Lenin,
Kremlin,
Moskova, Troçki
bolşevik, menşevik, bolşevik.
Kırmızı maskeli on üç haydut
kızıyla, karısıyla ça.....
gırrrr...
Sarı saçlı prenses!..
Cellad arap.
Cellad!!..
Şu kaltağın saçlarını katranla yıka
kollarını kır!..
Hayırrrrrrr!
Çeka
Açlık!
Açç..lık!
Kızıl.. Kızıl.. Kızıl!!
Ural dağlarından inen
nalları kanlı atlara binen
kırmızı boynuzlular!..
Kızılordu...
Atla...
Asın, kesin.. Yıkın.. Bakın!..
Akın.. Akın...
As..Kes..Yık..Yak...
Geldi.. Geliyor.. Gelecek!..
— Arkadaş dur!
Cebinde ne kadar para var?
Çıkar!
Ver yarısını!.

İstiyenler
birbiriyle değişiyor karısını!!
Lehistana hücum!.
Varşovaya giremediler
girmedi
giremedi.
Lenin dedi :
İflas etti komünizm!
Sağa, sağa...
Kızılordu atlarının kanlı nallarını
boyuyor siyaha
kırıldı burunları
silindir şapka giydi Cenevre'de Çiçerin,
borçlar tanınacak!
Fabrikalar sahiplerine
Rus tahtına yeni Çarlar bulundu...
Nazırlara iskemleler
Kızıl bora geçti...
Geçti...
Fakat o ne?
Çiçerinin silindir şapkası kırmızı parlıyor.
Yine kafa tutuyorlar
Yoksa akın mı var
Romanya üstüne?..

– YAKINDAN – BİZ

– 5 inci seneyi bitirip altıya basarken –

1
2
3
4
5
Beş kırmızı bayrağın üstünde beş tane beş
al..tı...
Hazır ol!
Basıyoruz altıya...
Beş yıl kolay geçmedi.
Çok kere düşmanın çirkin ağzı
sırıttı karşımızda.
Açlık
bir tencere kazır gibi kazıdı karnımızı.
Kanlı sargılarımızı
daha yeni çıkardık.
Çok kere yanıldık hesabımızda
fakat her ağrı her ıstırap
her yanlış çıkan hesap
bizi "Edison" yaptı taktikada
yetmedi yarattık,
fazla geldi attık.

Arkadaş
altıya basıyoruz.
Altıya basarken unutma ki
bugün şiarımız bizim
"konstrüktivizim".
Beşin sonunda diktik
ilk
elektrik
merkezini.
Arkadaş.
Bir telsiz telefon gibi ağzım
haykırıyor :
bunun gibi 18 tane lazım,
on sekizinci bittiği gün
ne büyük bayram olacak düşün.
Tamam deyince biz
18 merkezden 18 telsizimiz
kuracak mahya şeklinde şu şiarı
yıldızlara :
sosyalizm
elektrikleşmek
demek!..

Moskova, [1922]

KÜFRETMEK İSTİYORUM

Beyaz getrleri, beyaz eldivenleriyle o
karşımızda
beyaz tırnaklı bir katır gibi dolaşırken
sen
sopa çekmek istiyorsun.
Ben
küfretmek istiyorum.
Kızım, kısrağını, karısını sıradan geçirerek
rugan iskarpinlerinin
deliklerine dek...
Küfretmek istiyorum
ona bir an sövmesem
çişi gelmiş çocuk gibi sıkışıyorum.
N'eyleyeyim be?
İçimden geliyor bu :
küfretmek istiyorum...

Moskova, 16 Teşrin-i evvel [1922]

GÖZLERİM

Mavi şimşekleriyle elektrikleşen
mavi gözlerime
iki lastik çizme geçirdim.
Yolladım
onları
Anadolu'ya.
Gittiler,
geldiler.
Geldiler fakat nasıl?
Lastik çizmeler
dizlerine kadar batmış çamura.
Mavi gözlerim
iki isli lamba gibi kapkara olmuş.
Ben hemen
batırdım diş fırçamı
sıcak kanlı beynime
gözlerimi
fırçaladım.
Onlar
iki kırmızı fener gibi
parladılar.
Şimdi benim
mavi gözlerim
kanlı.
Şimdi işte
kızıl bir perde önünden nasıl kaçarsa bir boğa
beni gören her burjuva
öyle kaçıyor.

17 Teşrin-i evvel [1922]

2000'İN KAFAMIZDA TESİRİ
(Bir Yol Türküsü)

Hay.. Hu.. Hey..
Geldik.
Katranlı bir matem bestesi mırıldanarak değil
deli bir yol türküsü haykırarak geldik.
Görüyorsunuz ya
şimdi bizim
sebilhane bardağı gibi karşınıza dizilip
ağlamaya yok niyetimiz.
Fakat
sakın
bizi bir şey duymadı sanmayın!
Çoktan aldık haberi.
Lakin bu haber
bir kâse yoğurda düşen kara bir fare gibi
bulandırdı beynimizi.
Gözlerimiz
çukurlarından 10 metre ileri fırlayarak
boşlukta dönmediler.
Biz yalnız acısını onun
içtik kepçelerle kına kına gibi.
Hâlâ damağımızda
buruşturan tadı var.

Acı.
Acı.
Yeşil paslı kırmızı bir bakır kadar acı.
Fakat
mükemmel kuvvet ilacı.
Hay.. Hu.. Hey..
Sebilhane bardağı gibi karşınıza dizilip
ağlamaya gelmedik.
Kopan sesi

bu kadar gür olanlar
nasıl ağlar?..
Kuvvetin oğlu neşe
fırkamızın öyle eski azasıdır ki
beş on tempo hızlı çalsak biz matem marşımızı
ordular koşar adım ayak uydurur.
Hay.. Hu.. Hey..
Çocuklar hey
fırlatın kaputları.
Göğsümüzün kıllarında eritelim karı
öyle çekiyoruz ki
havayı içimize
siz orda sandalyanıza tutunmazsanız eğer
fırlayıp çarparsınız
dişlerimize...
Hay.. Hu.. Hey..

[1922]

BİZ – HAYATIMIZ – YAPTIĞIMIZ İŞ

Ninni söylemez gözlerimiz
hayat ağrılarına.
Kalbimizin ensesinden kıvrılan
yağlı uzun saçlarımız yok.
Ne bir siyah tül edalı prenses âşık oldu bize
ne de biz
onun aşkını çığneyerek
karanlık ufuklara
med....id nigâhlar atfettik.
Kol düğmelerimiz
yüreklere saplı hançerler değil
yakamızın iliğinden
bir kuru kafa bakmıyor.
Aşınıp atmayız omuzumuza
Arsen Lüpen'in pelerinini
biz de sizin gibi
pantolon giyen
yemek yiyen
kolu, kafası sapsağlam herifleriz.

Yalnız her işçi gibi
ceketimiz yamalıdır.
Yenisi yok
ve karnımız
nadiren tok.

Dinle
hayatımızı, 9 kelimede.
Sabah saat sekiz
grevdeyiz.
Saat on
fertiği çekti patron.
Akşam beş,
barikatlarda düşmana ateş.
Gece dokuz,
kodeste Kapital okuyoruz.

9 Kânun-ı sâni (Ocak) 1923 – Moskova –

BİZDE PANTOLONLA ETEKLİK

Aynı kuvvetle inkılabın malıdır
"Radek"in pantolonuyla "Zetkin"in etekliği...
Bizde
bizim içimizde
eteklik de pantolon gibi
Marksizmin sahibi...
Eteklik de kodeste yatmış,
yatabilir.
Mavzer atabilir.
Eteklik de inanmıştır pantolon kadar.
Yok kafamızda fazlamız eksiğimiz bizim.
Küçücük farkımız
yalnız
bacaklarımızın arasında...

14 Kânun-ı sâni (Ocak) 1923 – Moskova –

MAKİNALAŞMAK
(2)

Dört katlı tahta bir evde oturuyorum
dördüncü katta odam.
Penceremin karşısında
20 katlı "beton-arme" bir apartıman var.
Yirmi asansör işliyor her saniye
damından temeline
temelinden damına.
Halbuki ben
karnına bir türbin oturtup
kuyruğuna çift uskur takmak isteyen adam
her akşam
80 basamak tahta merdiveni tırmanıyorum.
Her basamakta yüz misliyle zarboluyor
asansörle çıkan patronlara kinim.
Lakin yine nikbinim.
Inandım sosyalizme
bizim olacak makinalar.
Ve ben
makinalaşacağım...
Yalnız o zamana kadar
büyük arzumu avutmak için
her sabah
dördüncü kattan bırakınca kendimi
seksen basamak merdivenin trabzanlarından
vızzzzz.....
Kayıyorum...
Kapıcı kocakarı
"Çıldırmış," diyor bana.
Bilmiyor ki ben – Ahmak!
makinalaşmak
istiyorum...

16 Kânun-ı sânî [1923], Moskova

2000 SENESİNİN SANATKÂRLARINA

Ey 77 yıl sonra
Şarkın "Futurist abidesi" yükselen meydanlarda
Mısralarını
Mikrofonlarla haykıracak şair!
Ey suratları düzgünsüz aktörlerine
Kollektivizmin
Temiz optimizmini oynatacak rejisör!
Ey yirmi birinci asrın mühendis bestekârı,
Ben
Size
1923 senesinde yazdım bu şiiri.
Elbette siz
Sizden
77 yıl evvel gelen
Proleter şairlerinin
Nasıl işlediğini öğrenmek istersiniz.
O zamanlar
Sınıfları kaynatan kazanın
Supapı tutmuyordu artık
Manometrenin ibresi
Fır dönüyordu mihverinde.
Bizimkiler geri onlar ileri
Bizimkiler ileri onlar geri
Faşistler komünistleri kovalıyordu,
Komünistler faşistleri.
Monarşizm
Liberalizm
Komünizm...
Yüzlerle içindeyiz
Biz proleter şairleri.
Elimizde badana fırçaları önümüzde kovalar

Amele kahvelerine destan
Kızıl bayraklara şiar
Fabrika duvarlarına ilan yazıyorduk.
Size istismarsız
Burjuvasız, hükümdarsız
Bir cemiyet veren sınıfımızın
Sesi sıtma görmemiş çığırtkanlarıydık
Ve
Daima öyle
Kaldık.

1923

HASTA ARKADAŞ İÇİN

O hastalandı.
Gündüz,
gece,
günlerce
beyaz yastıkta başı
bakır bir mangal gibi yandı.
O hastalandı.
Bu şiiri yazan şairin arkadaşı
hasta...
Acaba
fertlere methiye değil
sınıfımıza destan yazalım diyen şair
o hastaya bu şiiri yazmak için
beyninin yarım saat sa'yini verebilir miydi?
Sorduk
dedi :
Emin olun ki günahsızım.
Evet bir ferde on mısra söyledi ağzım
fakat
beynim iş saatinden çalmadı bunu.
Onun
o tornadan yeni çıkmış çelik çocuk gibi sosyalistin
gözünün
bakır bir mangal gibi yandığını gören gözlerim
mavi bir alevle kapandılar dün gece
ve bu sabah
bu mısraları karyolamın demirine yazılı buldum.

Moskova, [1923]

MEYERHOLD TİYATROSU'NA

Hiçbiri, hiçbiri
bizim değil..
Ne "Mali Teatr"ın düzgünlü "Hamlet"i
ne pudra ponponlu "Prens Turandot"
ne de "Kamerti"nin "Karnaval Fedr"i.
Biz
burjuvazinin
allı pullu, telli tüllü metreslerine
çiçek atmak istemiyoruz.
"Bolşoy Teatr"ın binası
mükemmel arpa ambarı olur.
Kostüm dolaplarını hediye ettik "Gum"a
boyalı perdelerinden
şalvar diksin köylü kızları...
Bizim sahnemiz
"Mülkiyyeti şahsiyye"nin sandık salonlarına sığmaz..
Krasnaya Ploşçatta bez platni spektakl!..
"Vasili Blajonti" kilisesinin çanı
kırk yılda bir yarayıp işe
perde başlarını versin haber.
"Bir Mayıs"mış gibi coşkun kitleler,
aydınlatırken "Aeroersefeserk" projektörleri
otomobillerle yarışan traktörleri
Kızılordu at koşturusun sahnemizin üstünde.
İşte böyle bir günde
sen bizim ağzımızla öp "Meyerhold"
sportmen artistlerinin
allıksız yanaklarından
drrrrrn drrrrn
drrrrin drrrrin
yaşasın makinalaşmış Ersefeser'in
makinalaşmış tiyatrosu.

Moskova, [1923]

NASIL ATLATACAĞIZ
– MASAL 1–

Uçurtma.
Üç keskin düdük
dört el silah
tısss!
Yangın mı var?
Yunan mı geliyor?
Düdükler arka arkaya
yaylım ateş!..
Karaoğlan çarşısına düştü güneş!
Fırlayan fırlayana!
Dur!
Tut!
Vur!
Göçtü Mazlum Beyin dükkânı
kebapçıyı devirdi.
Kuyulu Kahve, kuyusunun içine girdi.
Muhallebiciden müşteriler
düştü aşure kâselerine.
İstanbul muhbirleri
Çankın kapısında aldılar soluğu...
Bir meydanda nutuk alkışlanır gibi
şakırtılarla kapandı kepenkler...
Karaoğlan çarşısında koptu kıyamet!..
Sivil taharri memurları, jandarmalar
mangalarla polisler koşar adım,
laz maiyyet bölüğü seğirtiyor dört yana.

Arıyorlar.
Hanl hanl arıyorlar.
Yok!..
Kaldırımlar sökûldü
yok!..
Dükkânlar birer birer kaldırılıp
bakıldı altlarına.
Yok!
— Kim bulursa 500 lira
— 1.000
— 2.000
— Buldum.
Palabıyıklı bir polis
avucunda bir şey sıkıyor.
— Kaçak yetişin!
Kordon çevrildi, süngü takıldı
polis açtı avucunu
avucundakine
atılıp
kelepçelediler.
Kuyulu kahve çıkarıp kafasını kuyusundan
baktı kelepçeli mevkufa.
Hayretinden gözleri kaydı.
Bu bir
seyahat varakasıydı.

*

Polis müdürü okuyor
masasının üstünden bakan

kelepçeli seyahat varakasını :
İsim ve şöhreti : Yoldaş
Tabiiyeti :
Üçüncü Enternasyonal.
Alameti Farika :
Orak Çekiç.
Mahalli veladeti :
Arz seyyaresi.
Mahalli ikameti :
Amele mahallesi...
Sanatı :
Fırkacı
.....

Polis müdürü kaşıdı burnunu
emretti polislere :
İhtilattan men',
kodese götürülecek,
götürün!..
Polisler
masadan mevkufu almak için
yaklaşırlarken,
açıldı birdenbire
Müdürün arkasındaki pencere.
Sıkı bir rüzgâr
devirdi polislerin kalpaklarını
karıştı dosyalar.
Kelepçesini kırdı seyahat varakası
masadan havalandı.

LÂHUTİ'NİN "KREMLİN"İNE MUKADDEME

Saadi
son sözünü söyledi.
Dinlemek istemiyoruz artık onun
Şirvan şallarının âhu nakışlarıyla
Kıvrılan ahengini!

Bir şair lazım ki bize
Çizsin gözümüze sınıfımızın kan
Ve alın teri kokan rengini!

Ey, "Kremlin"i yazan adam
Ey komünist "Hayyam",
İşte sen Farisinin
ilk
bolşevik
şairisin!
Behey, Lâhuti yoldaş!
Tek kalma,
çoklaş!...

1923

GORKİ'DEKİ BEYAZ SÜTUNLU EV

Unutmadık Gorki'deki beyaz sütunlu evi.
Ah, o Gorki ormanlarında geçtiğimiz karlı yol...
Ah, o karlı yoldan geçen
o bir çocuk tabutu gibi küçük ve narin tabut...

Ah, o çocuk tabutunda yatan dev...
Ah, beyaz sütunlu ev,
beyaz sütunlu ev...

Kimdi, geniş ve karlı merdivenlerden
kocaman bir beşik gibi kucakta indirilen?
Kimdi dinlendiren
tekerlekli koltukta inmeli vücudunu?..
Kim bu vücudunun yarısı tutmayan adam?
Kim bu inmeli ihtiyar?

Ah o çocuk tabutunda yatan dev...
Ah o beyaz sütunlu ev,
beyaz sütunlu ev...

Gösterdi gidilmesi gereken yolu
karanlıkta ateş bir ok gibi gerilen kolu...
Fakat bugün işte o kol
kırık bir dal gibi sarkıyor omuzundan onun...
Ve son yüzyılın son sözünü söyleyen adam
konuşamıyor işte...

Ah o çocuk tabutunda yatan dev...
Ah o beyaz sütunlu ev,
beyaz sütunlu ev...

İşte tekerlekli koltuğuna
hasta bir çocuk gibi gömülüyor,
düşüyor başı
ve sararken dizlerini hayat yoldaşı
annesine gülen hasta bir çocuk gibi gülüyor.
Hasta bir çocuk gibi günden güne ölüyor...

Ah o çocuk tabutunda yatan dev...
Ah o beyaz sütunlu ev,
beyaz sütunlu ev...
Büyük usta,
ağır hasta...
Yürüyemiyor...
Konuşamıyor...
Gözlerinde gülen zekâsıyla bekliyor ölümü...
Ölecek!...
Bunu o da biliyordu,
bunu biz de biliyorduk,
biliyorduk, fakat
bilmemezlikten geliyorduk...
Ah o Gorki'deki beyaz sütunlu ev...
Ah o Gorki ormanlarının karlı çamları.
Karlı çamlarda sönen kış akşamları...

. . . . . .

Savruluyor elinde rüzgârların
buzlu, beyaz saçları karların...
Esiyor güneşli bir bahar fırtınası!..
Yürüyor Lenin'in yolunda,
yürüyor,
Lenin'in
Partisi....

Moskova, 1924

MOSKOVA'DA HERAKLİT'İ DÜŞÜNÜŞ

Kış geldi,
Kızıl Meydan'daki barometreye baktım :
tahtes sıfır 7.
Kar
donmağa başlıyor,
rüzgâr
yok!
Gökyüzü çelik bir levha gibi parlak
ve çizgisiz!

Kremlin'in kulesi :
uzun kızıl kaputunun geniş omuzlarında kar,
yanında kardeş mezarlığındaki en büyük mezar
bekliyor nöbet!
Bu mezar bir gemi,
Kızıl Meydan bir deniz
Gökyüzü çelik bir levha gibi parlak
ve çizgisiz!..

Arkamda kaldı Kızıl Meydan,
arkamda kaldı kalbi şehrin,
indim
kıyısına nehrin,
sulara bakıyorum.
Akıyor Moskova Nehri kıvrılarak
yuvarlak sırtı pul-pul ışıldayan
kocaman
ve karanlık
bir balık
gibi!...

Kim bilir belki bugün,
belki yarın,
çıplak cilalı sırtı suların
donacak!
Fakat bir an bile durmayacak yüreği
buzun altında sıcak
kara kan gibi akıp gidenin!..
Kızıl Meydan'da barometreye baktım demin :
tahtes sıfır 7!
Kış geldi,
kar donmağa başlıyor,
rüzgâr
yok!
Ben bu soğukta
burda kalmazdım bu kadar çok
anlamasam akan suyun lisanını.
Kim bilir belki böyle bir akşam,
böyle bir akşam,
Heraklit alnını
yeşil gözlü zeytinliklerde akan suya eğdi ve dedi :
"Her şey değişip akmada,
bu hal beni hayran bırakmada..."

Heraklit! Heraklit! Ne akıştır bu!
Ne akıştır ki bu,
ne evveli var, ne sonu!
Ne akıştır ki bu dalgalarında
dağlıdır alnı en mukaddes putun
kızgın demir damgasıyla sukutun!
Gebedir her sukut bir yükselişe!..
Kabil mi karşı durmak
bu köpürmüş gelişe?

Heraklit! Heraklit!
Akar suya kabil mi vurmak kilit?
İşte,
ışıldıyor güneşte
kalın mermer sütunlar!
Bunlar
Sezar'ların imparatorluğundan geliyor,
beyaz tokalı Patrisiyen'ler gibi yükseliyor
arkamızda kalan
yolun üstünde!..

İşte Roma!
İşte döndürdü taş değirmenleri
ağır taş değirmenler gibi döven
kalın enseli esirler...
Çıplak ağır pençesiyle kopardı Spartakûs
mağrur Roma lejyonunun
geniş demir kalkanını.
Hürriyetin tadını tattı esir :
içerek nasırlı avuçlarından akan
çatlak dudaklarını yakan
lejyonların kanını!
Bu kan! Bu kan!..
Dudaklarımızda hâlâ bu kanın lezzeti var!
Duyacağız bu lezzeti
o sınıfsız cemiyeti
kurana kadar...
Roma!
Kara kartalı yükseldikçe alçaldı Roma!
Alçaldı esirlerin omuzunda yükselen medeniyet!
Ve nihayet
taze bir can taşıyan barbar

sürdü çıplak eyersiz atını
kaba tunç başlı mızrağı kanlı kanlı bir yelkovan gibi,
Roma'nın köhne kadranında çaldı son saatını!
Ve bir devir bitti!
Roma bir zaruretti,
geldi gitti...

Heraklit! Heraklit!
Akar suya kabil mi vurmak kilit?
İşte,
ışıldıyor güneşte
kurşun külahları yeşil yosunlu minareler!
İşte çan kuleleri :
radyo istasyonlarının dibinde bugün
Kurunu Vustâ'nın alçalan kuleleri!
Kurunu Vustâ! Kurunu Vustâ!
Sen de açtın gözlerini hayata!
Sen de doğdun
bir sukutun
harabesinden!..
Diktin asırların ortasına
bir ıstırap abidesi
kuru tahta köylülerin
kara toprak kulübesinden!
Taşlı tarlalarında zaman zaman,
yer yer,
odundan meşalelerle yanan
isyanlar esti;
kanlı karanlık sakalları toprak kokan köylüler
balta görmemiş bir orman keser gibi kesti
kılıç fıllı kellesini beylerin!
Fakat senelerce senelerine
solgun nakışlı bir tülbent gibi parçalandı

sarhoş derebeylerin kucağında
köylü gelinlerin ilk gecesi,
köylü gelinlerin bikri!...
Kurunu Vustâ! Kurunu Vustâ!
Sen de açtın gözlerini hayata
sen de doğdun
bir sukutun
harabesinden!
Sen de bir zarurettin,
geldin,
yükseldin
ve düştün.
Düşmemek için dövüştün.
Dövüştün fakat...

Heraklit! Heraklit!
Akar suya vurmak kabil mi kilit?

[Moskova], 1925

MOSKOVA – TOKYO – MOSKOVA

İki yoldaş açar açmaz :
gök yolunun
kilitli bir
kapısını;
duydu motor
havaların
kokusunu;
havalandı,
havada yol
dümdüz değil!
Gök yolunun
inişi var
yokuşu var...
Havalarda
alüminyum kanatlı
bir güvercin kuşu var.
Motor bizim, kanat bizim,
kanatlarda
talihini
terkeden
iki cesur
cesur genç
hayat bizim!..

Duman... Duman... Duman...
Havada yol
mavi değil
her zaman.

Göğün
yüzü
kara.
Bulutların
kanatları
sarılıyor
kanatlara!
Göz gözü
görmüyor... görmüyor...

Duman... Duman... Duman...
Dön motor
dön motor
dön,
durmadan... durmadan...
Duman... Duman... Duman...

Örtüyor acıyan göz kapaklarını
dumanlı elleri ağır uykuların...
Ve yaşları düşüyor
ağır bir taş gibi
derinliğine :
dibinde siyah sular yanan karanlık kuyuların...

Karada, denizde, dağda uyutur
gökte uyutmaz...

Duman... Duman... Duman...
Dön motor
dön motor
dön,
durmadan... durmadan...

./..

Motor bizden, kanat bizden,
kanatlarda
talihini
terkeden
İki cesur
cesur ve genç
hayat bizden.

NETİCE

Moskova
Tokyo'dan
çok uzaaak
yerdedir!..
Moskova nerde
Türkiye nerdedir!
Fakat bak
on yılda
doğan esere :
getirdik Tokyo'yu üç günlük yere!..

[Moskova, 1927]

ARPA ÇAYININ İKİ YANI

Parlayan bir bıçak gibi bölmüştür ortasından.
Arpa çayı iki düşman medeniyeti.
Bir yanda kan sızıyor işçilerin
parçalanan kafatasından
öbür yanda fâhlelerin hâkimiyeti.
Arpa çayı ayırmış ortasından
iki düşman medeniyeti.
Bir yanda kuru bir çınar gibi toprağından
sökülen köylülerin
sarı paslı dişlerinde ölüm kenetlidir!
Öbür yanda toprağın efendisi
fakir kentlidir.
Arpa çayın bir yanı
çöken bir Karadağ gibi içinden çatlamada,
öbür yan
mavi göklerinde taze ve genç güneşler
yüzen ufuklara atlamada.
Parlayan bir bıçak gibi bölmüştür ortasından
Arpa çayı iki düşman medeniyeti!
Bugün kan sızıyorsa da bir yanda işçilerin
kafatasından
doğacaktır orada yarın
Şuralar İttihadının
yeni bir cumhuriyeti

Moskova, 1928

SAĞLIĞINDA YAYIMLADIĞI YENİ BİÇİMLİ İLK ŞİİRLERİ (1922-1927)

28 KÂNUNİSANİ

– Ta ta taa ta ta Ta ta taa ta ta
Tarih
sınıf–ların
mücadelesidir.

*

– 1921
Kânunisani 28
– Karadeniz
– Burjuvazi
– Biz
– On beş kassap çengelinde sallanan
on beş kesik baş
– On beş arkadaş
– Yoldaş
bunların sen
isimlerini aklında tutma
fakat
28 kânunisaniyi unutma!

*

– "Siyah gece
"Beyaz kar
"Rüzgâr
"Rüzgâr."

– Trabzondan bir motor açılıyor
– Sa–hil–de ka–la–ba–lık!
– Motoru taşlıyorlar
– Son perdeye başlıyorlar!
– [.....
.....
.....
.....]
– Uluyorlar
– Hav... hav... hak... tü
– Yoldaş unutma bunu
Burjuvazi
ne zaman aldatsa bizi
böyle haykırır :
– Hav... hav... hak... tü
– Gördün mü ikinci motoru?
– İçinde kim var?
– Arkalarından gidiyorlar.
– İkinci motor birinciye yetişti
– Bordaları bitişti
– Motorlar sarsılıyor
– Dalgalar sallıyor.
Sallıyor dalgalar.
– Hayır
iki motorda iki sınıf çarpışıyor.
– Biz!
Onlar!
– Biz silahsız.
Onlar kamalı.

– Tırnaklarımız.
– Kavga son nefese kadar.
– Kavga.
– Dişlerimiz ellerini kemiriyor.
– Kamanın ucu giriyor.
– Girdi...

*

– Yoldaşlar, ey!
Artık lüzum yok fazla söze :
Bakın göz göze...
– Karadeniz
on beş kere açtı göğsünü,
on beş kere örtüldü.
Onbeşlerin hepsi
bir komünist gibi öldü.

Moskova, 1923

GREV

Stop!.
Fren!.
Zınkk!.
Dur-du!.
Amele,
Başparmağını tele
Dokundurdu!.
Akümülatör, dinamo, motor, buhar, benzin
Elek-trik!.,
Tırrrrrrrik!.
Dur-du!..
Yüksek tuğla bacalarda dumanlar donakaldı,
Koptu kayışlar!..
"– Patron sabotaj var!.
"– Koş telefona!.
"– İşlemiyor!.
"– Telgraf?
"– Teller kesilmiş makina bom-boş!.
"– Koş,
Karşımda durma avanak!.
Hangarda ne varsa üstüne atlıyarak,
Koşun şehre!.
Jandarma, polis, asker,
Kırkikilik, tayyare, tank,
Ne bulursanız
Yetiştirin!"

Birden
Bisiklet, motosiklet, otomobil, omnibüs
Tozu dumana kattılar, dumanı toza,
Fakat
Yine birden :
Ekşi boza!..

Ne ileri,
Ne geri,
Pa....h!.
Fısss!
Patladı lastikleri
Geç kaldılar geç!.
Dan
Dan
Dan
Tika taka frev!.
Edildi ilân :
Umumî grev!...

Moskova, 1922 [Aydınlık, 1923, sayı 13/ *Güneşi İçenlerin Türküsü*, 1928]

1923 ALMANYA İNKILABINI BEKLERKEN

I

Bırak be!
Kaç kilometre olursa olsun
"Unter den Linden" caddesiyle Kremlin'in arası!
Biliyorum ben,
Berlin'in üstünden geçen
sivrisineğin bile fırkasını!
O kadar yakınım ki oraya
gözbebeklerimin içinde yağma ediyor
işsiz ameleler fırınları.
Elimi uzatsam geçecek avucuma
sosyal-demokratların domuz burunları!..
O kadar yakınız ki oraya
kim girerse araya
çizmelerimizle altı aylık çocuk kafası gibi ezeceğiz!!!

*

Doyurmak için Almanya'nın açlarını
biz burada buğday çuvallarını alırken askere
gösterenler var bize
faşistlerin çark-ı felek haçlarını!
Behey Abullabut!
Sen onu unut!
Geçti 1849 seneleri!
Yokuş tırmanmıyoruz, inişten iniyoruz;
Yarış otomobillerine bindi hadisat!

Ajanslar daha dizilmeden oluyor bayat!
Aksiyon, reaksiyon, reaksiyon, aksiyon!
Mutlaka!
Mutlaka!
Yumurtasını kıran bir civciv gibi parçalayacak
istihsal aletleri tevzi çerçevesini!..

Moskova, 1923

1923 ALMANYA İNKILABINI BEKLERKEN

2

Sesler geliyor gün-batısından
sesler!..
Koynunda güneşin kaybolduğu zindan
aydınlanacak mı?
Bekliyelim mi?
Bekliyebilir miyiz?
Biz!
Gündoğusunun yüz elli milyonu,
bekliyoruz bunu!
Sesler geliyor gün-batısından
sesler!
Biz SSSR,
biz ilk kızıl diktatura,
bekliyoruz ki, beş yıl evvelki naramızın,
olsun diye ilk aksi sedası
Krup fabrikalarından kopan
hurrrra!!..

*

Kominternin kırmızı eli
Dolaşıyor üstünde Almanya'nın!
Dışarı fırlamak için tepiniyor
Amele mahallelerinde tanklar!
Berlin'in caddeleri kulak asıyor yine
Ispartaküslerin ayak sesine!
Göbeğinden çatlayacak Avrupa,
Avrupa'nın çatlayacak göbeği!...

Çatlıyacak,
çatlıyor,
çatla....
Çabuk olun haydi!
Diyelim : "dı".
Diyelim yüz elli milyon ağız birden :
Çatladı!..

Söyle Berlin!
Söyle!
Elleri bombalı mavi gömleklilerin,
bekliyecek mi yine
"Unter den Linden" caddesinde nöbet?
Kırmızı bayrakların üstünde
yeniden can bulacak mı Karl Libkneht?...

Hava fırtınalı
omurga delik
serdümen sarhoş!..
Komünist fırkası koş
Dümen başına!
Çabuk!
Çabuk, çabuk!
İşin gerisi gelirdi çabuk
amele, köylü şur'ası olsaydı bir kere ah!
Rayıştah!...

Sesler geliyor gün-batısından,
sesler!

Moskova, 1923

"AYDINLIK"

Aydın Aydınlık Ay-dın-lık!..
Aydın aydınlığım benim
Gökte ay gibi değil!..
Gökte yay gibi gerilen ay gibi aydınlatmıyorum tepeden
Toprakta sınıfların kavgasını!..
Bağlıyım ben :
Çamurlu, kanlı, kara
Topraklara!..
Ben o topraktaki kavgadan doğdum,
İçindeyim o kavganın,
İçinden aydınlatıyorum ben o kavgayı :
Biz görelim,
Onlar
Kör olsunlar
diye!..
Evet onlar,
On-lar
Kof çınarlar gibi karanlıklarda sallanıp yıkılırken,
Onları ben
Ateş aydınlığımın altına koyarak,
Oyarak
Gözbebeklerinin deliğini,
Aydınlatıyorum
Köklerine saplanan baltamızın çeliğini!
Aydın Aydınlık Ay-dın-lık!..

[Aydınlık, Eylül 1924/*Güneşi İçlerin Türküsü*, 1928]

YİNE BU BAHSE DAİR : İLİM

Hayat-harekettir!..
Hareket-tezat!..
Cemiyet tabiatın yapışmış gırtlağına
sınıflar, sınıflara çekmiş bıçak!..
İşte bak!
bu bizim dışımızda dönen
bizim oynadığımız sinema şeridinin
beynimizin perdesinde "ilim" denen
çizgileşmiş resmi var!..
"İlim" kavgadan doğar
kavga içindir "ilim".

[1924/Aydınlık, Teşrin-i evvel 1924]

AYDINLIKÇILAR

Şu!
Şu da!
Şuradaki de!..
Şuradaki işçilerin hepsi!.
Şunların yarısı!
Şu ateşçinin kendi, kızı, karısı!..
Şu şimendiferci, şu vatman!
Şu patronunu selamlayan ustabaşı değil!..
Ötekisi!..
Şu bol paçaları dalgalı iki gemicinin ikisi!.
Şu iğneden
Parmaklarıyla dikiş diken
Kadınlar!..
Şu taşlı yolları çarıklarına dolayan,
Dağlardan
dağlara
güneşi kovalayan
Köylü ırgat!..
Şu Marks'ın kafası,
Lenin'in gözüyle yazan muharrir!..
Sonra bu şiiri söyleyen şair!..
Bütün bunların
şunların
onların
hepsi...
Hepsinin alnında orak çekiçten tacı!.
Hepsi Aydınlık'çılardan
Hepsi Aydınlık'çı!..

[Aydınlık, Kânun-ı evvel 1924/
Güneşi İçenlerin Türküsü, 1928]

RESMİGEÇİT

"Ton! Ton! Ton!..
Nik Karter, Nat Pinkerton!
Kelepçe, brovnik!..
Tik... tik...
Şerlok Holmes!
Sesi kes!
Hes, pes!
Dur!...
Pusu kur!..
Köşede bir baş
yavaş!
Ton!.. Ton!.. Ton!..
Nik Karter, Nat Pinkerton!
Bir, iki, üç!
Resmigeçit var bugün de
kapımızın önünde.
Kahkahalarımızı dişlerimizde bir çubuk gibi sıkalım,
seyre çıkalım!..
İşte köşeyi döndüler,
göründüler :
En önde "KAMBUR" geliyor,
melanet dolu çekmecesi ensesinden yükseliyor.
Sanatının bir civan piridir bu!
Hepsinin emir-ül emiridir bu!..
Kambura kandilli bir selam çaktık,
sonra gülerek baktık,
on adım arkadan gelen bıçkına!..
7;5'luk bir cebel topu takmış kıçına,
kapamış gözlerini paltosunun yakası,
ayna gibi parlıyor palaskasının tokası.
"20 okka içsem de yalpa vurmam," diyor
"Haaayt!.. kuş uçurmam," diyor.
Bu Fehim Paşa'nın hayr-ül halefi,

afî kesiyor... afî!...
Bu rengârenk tavus kuşları
peşimizden tırmanırlar yokuşları;
inişlerde kaybetmemek için bizi gözden,
daha atik olurlar 50 yaşında bir öküzden.
Kızmıyoruz onlara;
kızılmaz,
acınır
böyle teneke oyuncak olanlara.
Aramızda onların yalnız bir ismi var :
ZAVALLILAR!

[1924/Aydınlık, Kânun-ı sânî 1925]

USTAMIZIN ÖLÜMÜ

Ses

Gelin,
kızıl tank taburları gibi dağları düzleyerek gelin!
Kömür, benzin, gaz kokusu yansın nefesinizde,
mavi işbaşı gömleklerinizi giyerek gelin!

Gelin,
sesinizde çınlatarak
siyah tuğla bacaların düdük sesini!
Gelin,
Aydınlıkçılar kadar sıkı ve sağlam gelin!

Bir haberim var size,
telgıraf direklerinin demir saçlarını titreten bir haber.

Fakat
en büyük tehlike,
en büyük keder,
kıramaz birbirine kenetlenen kolların zincirini,
kenetlenin!
Öldü Lenin!

Yankı

Yalan!
Yalan!
Yalan!

Kemiyetten keyfiyete atlayan
yığınların rehberi ölmez.
Öl-mez,
ölemez,
yüzyılların dönüm yerini en önde geçen adam.
Fırtınalarda feneri ilkönce seçen adam
nasıl yumar
ebediyen gözlerini?
Yalan!
Yalan! Yalan!
Yalan söylüyorsun ulan,
ebediyen duymamak olur mu hiç
Lenin'in sözlerini?

Yankının yankısı

Okuyun!
Okuyun haykırarak,
okuyun sesinizle demir çubukları kırarak,
okuyun Lenin'den bir satır!
Öldü büyük ustamız,
öl-dü!..

Ölüm
protoplazmın ataletidir!
Fakat
bugün
her
proleter,
yarın
yarınki sınıfsız cemiyette her yeni doğan çocuk
bulacak kendi maddesinde Lenin'in şuurunu!

Öldü büyük ustamız,
öl-dü.

Lakin arkasında kolu bağlı bırakmadı bizi.
Bize sanatın sırrını öğretip öldü.
Tamamlayacağız
şaheserimizi!

1924

VEDA

SSSR-den 1924 senesinde ayrılırken

SSSR
gidiyoruz artık,
ver elini ver,
vedalaşalım!
Sevdik,
seviyoruz seni,
nasıl severse kurşun yaralı duvarların
Marks'ın resmini!
Mujiklerinin toprağı sevdiği kadar
sevdik
seviyoruz
seni!

Rusya!
917 tevellütlü Rusya!..
Seni Kafkasya'dan
ta
Sibirya'ya
kadar yaya
dolaşmış gibi tanıyoruz!...
Hâlâ mataralarımızın dibinde
kaynar suyu var karlı istasyonlarının!
Rusya,
Lenin'in memleketi,
gördük sende nasıl kemale ermiş
şaha kalkan kütlelerin kudreti!..

Bugün şehirlerden uzak
raylarda uyuyan,
45 kişilik boş vagonlardan,
taze kan kokusu gibi yükseldi burnumuza,
919 kızıllarının neşesi!
Sesimizde bıyık burdu inkılabın en delikanlı çağı!
Sibirya rüzgârlarıyla haykırdık :
kurşun çarmıhına sanki biz çakılmışız gibi
Kolçağı!

Senin 1 Mayıslarını gördük!
Uğultularla duyduk
kocaman bir can gibi haykıran Kızıl Meydanı!
Kızıl başlı, tunç memeli komsomolkaların,
çıplak ayaklarıyla
kafamızda fır döndürdü Karmanyolu!

Rusya,
imtihana hazırlanan bir mektepli aşkıyla,
komünizm alfabesini okuyan Rusya!
Ey, kableltarih devrimizin penceresinden
herkesten önce burnunu çıkaran diyar!
Ey yalınayak
koşarak
mersedes motorlarını geçen memleket!
Biz de seninle gördük aynı yastıkta,
traktör ordularıyla dolu rüyalarını!
Seyyareden seyyareye köprü kuran
bir radyo gibi duyduk,
senin damarlarında vuran
elektrik aşkını!..
Kooperatiflerle dükkânların,

hükümet bankalarıyla nepmanların,
gırtlak gırtlağa kavgasını biliyoruz!
Ve diyoruz
sana :
Sular düşürdü seni nepe
korkma fakat
kaptandır er - ka - pe!
yüzeceksin!
Ve sanma ki durdun,
yüzüyorsun!..

Rusya!
Senden ayrılırken kafamızda,
Engels'in materyalizmi gibi ölmez
hatıralar
var!

SSSR
gidiyoruz artık,
ver elini ver
vedalaşalım!..

Moskova, 1924

SAKKO İLE VANZETTİ

Önsöz

Yuvarlanıyor, iri, sıcak damlalar
bakır yanaklarımızdan!
Yuvarlanıyor iri, sıcak damlalar
kalbimize!
Kalbimiz artık dar geliyor bize!
Koparark
kanlı sargıları
yaramızdan,
sokaklarda haykırmadayız
hep bir ağızdan!
Dişi bir kaplanız ki biz,
kara saplı bir hançer deldi yavrularımızın göğsünü!
Dişi bir kaplanız ki biz,
dişlerimizde taşıyoruz altın başlı yavrularımızın
ölüsünü.
Kin'in kızıl gözlü sarı alnına
sardık sevginin beyaz çiçekli örgüsünü!..
Kan geliyor kâinatın rengi bize!
Yuvarlanıyor iri sıcak damlalar
bakır yanaklarımızdan
kalbimize!..

Hikâye

Onların cebinde fırkamızın bileti yoktu.
Onlar, kurtuluşun kapısına varmayı,
ferdin cesur hamlelerinden uman
iki saf ve namuslu çocuktu!

Ne milyonların rehberiydi onlar,
ne de inzibatlı bir inkılap ordusunun askeri!
İhtilalin sıra neferiydi onlar,
ihtilalin namuslu iki neferi.
Yanıyordu kanlarında şavkı İtalya güneşlerinin.
Koştular temiz esmer alınlarla hayatın sesine,
dövüştüler yanında dövüşen kardeşlerinin.
Yeni dünyada düştüler eski zulmün pençesine!
Yedi yıl ölümün karşısında gülerek durdular.
Elektrikli iskemleye
kadife bir koltukmuş gibi oturdular.
Yürekleri dört bin volta yedi dakka dayandı,
yandı yürekleri
yedi dakka yandı!..
Cani değildiler, kurban gittiler bir cinayete,
kurban gittiler dolarların emrindeki adalete!
Hayatlarında olmadılarsa da kitlelerin rehberi,
ölümleriyle şaha kaldırdı kitleleri
bu iki ihtilal neferi!..

Kıssadan hisse

Burjuvazi,
katletti içimizden ikimizi
bu iki ölü ölmeyen iki ölümüzdür!
Burjuvazi,
kavgaya davet etti bizi
davetleri kabulümüzdür!
Biz nasıl bilirsek hep bir ağızdan gülmesini,
biliriz öylece yaşamasını ölmesini
hepimiz – birimiz için,
birimiz – hepimiz için!..

Moskova, 12 Ağustos 1927

NEFTİN CEVABI

Ilık
ve aydınlık
bir güney gecesi...
Havalarda iri taşlı billur avizeler yanıyor...
Her tanesi içinden aydınlanan
şeffaf üzüm salkımları sallanıyor
havalardan...
Adım adım
dolaşmadayım
neft buruklarının arasında.
Süzüyor ışıklı gözlerle yukardan beni,
bu kara, sivri ve dar
ehramlar...

Evlerinde devler oturan bir şehirdeyim!
Biz çağırdık yer altından bu şehrin devlerini,
biz kurmuşuz elimizle devlerinin evlerini...
Şimdi devler
uyuklarken
derin yataklarında,
birer birer
dolaşarak
ben bu şehrin sokaklarında,
evlerinin kapısını çalmıya geldim...
Nefte bir sualim var.
Cevap almıya geldim!
Dinle neft!
Yedi kat yerin altından işit beni :
– Sen bilirsin ki, biz
alnımızın teriyle

ve ölen ustamızın
ölmiyen gözleriyle
yeni bir dünya kurmak isteriz!
İsteriz ki, kanınla sen
bereketli bir rahmet gibi besleyesin
demir dağlara tırmanan azmimizin
yeşil filizli sarmaşıklarını...
İsteriz ki, uzak Sibirya köylerinin ışıklarını
karlı gecelerde kızıl laleler gibi yakasın kanınla.
İsteriz ki, gençlik iksiri gibi aksın kanın,
yüz elli milyonun damarında!
İsteriz ki, dinliyelim barışın musikisini
fışkıran fontanlarında!
İsteriz ki, okşıyalım dizimizin üstünde seni
ışıklı kara saçları gibi Azer kızlarının.
İsteriz ki...
Fakat
eğer,
sivrilirse sınırın ufkunda düşman süngüler,
düşerse yeşil sularında altın balıklar yüzen denizlere
tel direkli gemilerin yağlı gölgesi,
duyulursa şehirlerin üstünde hırıldıyan sesi
kara kanatları İngiliz bayraklı katil çelik kuşların,
çökerse güneşli tarlalara
koyu beyaz
bir karanlık
zehirli gaz
bulutlarından,
Britanya Lordu ortaçağın deli Papası gibi
toplarsa bayrağına ehli salibi,
kan akarsa eğer,
söyle neft!
Cevap ver!

Korumak için sosyalist vatanını
hazır mısın akıtmıya kanını?
Birden
geldi neftin cevabı dev evlerinden,
yer oynadı yerinden,
– Hazırım, beli!
Neftin dili – kuvvetin dili!..

1927, Moskova-Bakü yolu

NÂZIM HİKMET

◆

Bütün Şiirleri

4. baskı

YKY